

cc. 17
P

3 works in 1 volume

111

111

't Boeck der

ZEE-RECHTEN,

Inhoudende

Dat hooghste ende oudtste

Godtlantsche Water-recht / dat de gemeene
Kooplieden ende Schippers geordineert ende gemaect hebben
tot W I S B U Y.

De Zee-rechten gemaect by Keyser Carel / als
mede die gemaect zijn ten tijde van Koninck Philippus de derde /
mede inhoudende seckere Ordonnantie op 't stuck van de Assuran-
tien / Bodemerije / ende toerustinge van Schepen.

Mitsgaders de Schips-Rechten, gemaect by de oude Hanze-steden.

Noch zijn hier by-geboeght de Willekeuren en Costumpen van de Bin-
nemants-vaerders / van Amsterdamm / Antwerpen / Nidderburg / Rot-
terdam / Dordrecht / Haerlem / Utrecht / ende Leyden.

Item van de Buytenlands-vaerders, van Rouan, Lonnen,
ende Hamburg, &c.

Noch een korte Instructie ende Ordonnantie booz de Commis-
sarijssen t' Amstelredamme van de Zee-vaert.

In dese laetste Druck noch vermeerderd met een Nieuwe
Ordonnantie van 't Pael-geldt.

En het Tractaet van Abarijen / gemaect by Quintijn Weptsen /
eertydts Raedt des Kon. Maj. inden Hobe van Hollandt.

Tot nut ende dienstbaerheydt van alle Kooplieden / ende die ter Zee-waert ver-
heeren / by een vergadert met een gemeene Tafel / op alle de Articulen by
W. B. C. gestelt / also den Leeser in 't nabolgende blad sal vinden.

t A M S T E R D A M.

By Abel van der Storck, Boeckverkooper / op 't Water / aen
de Nieuwe-brugh / in de Delfsche Wyvel / 1678.

Kort inhoud deses Boekx.

1	D At hooghste ende oudste Water-recht dat de Schippers ende Cooplieden gemackit hebben tot Wisbup in Gotlant / hout 72 believingen.	fol. 2
2	Placcaet op 't stuck van de Zee-rechten gemaeckt by K. Karel anno 1551 / houd 51 Artijckelen.	fol. 20
3	Ordonnantie by Coninck Philips gemaeckt 1563 / beroerende de Coerusinge van de Schepen / houd 28 Artijckelen.	fol. 35
4	De Zee-rechten van de Schippers en Cooplieden houd 13 Artijckelen.	fol. 38
5	Schiplieden ordonnantie ende haer officien / houd 20 Artijckelen.	fol. 51
6	Van Schip-brekningen ende Avarijen / 13 Artijckelen.	fol. 57
7	Van Schepen die malkanderen beschadigen / 5 Artijckelen.	fol. 60
8	Van Schips heur en ende bzeucken / ende andere saecken der Justitie aengaende 10 Artijckelen.	fol. 62
9	Ordonnantie op de Verseeckeringe ofte Aseurantie.	fol. 66
10	Placcaet van de Zee-driften.	fol. 74
11	Ordonnantie van de Admiraelenschappen.	fol. 79
12	Schipsrechten ende Ordonnantie van d' oude Hanze-steden / 58 Artijckelen.	fol. 76
13	Van 't lichten booz 't Black / ende Ligh-dagen der selbe	fol. 92/93
14	Sententie van Schepenen op 't lossen ende overleberen van telbaer goederen upter Zee komende.	fol. 93
15	Ordonnantie van de Pael-kamer.	fol. 91/94
16	Taur gestelt by den Heeren Staten op de voeringhe booz Schipper / Stuurman / Boots-gefallen te genieten.	fol. 95
17	Ordonnantie op de Deerschuyten tusschen Amstelredam ende Rotterdam / insgelijcke van Rotterdam op Amsterdam.	fol. 97/98
18	Ordonnantie op 't Deer van Amsterdam op Haerlem.	fol. 101
19	Ordonnantie op 't Deer van Amsterdam op Hprecht.	fol. 102
20	Insgelijcx op de Schiet-schuyten van Amsterdam op Hprecht.	fol. 104
21	Ordonnantie op de Deer-schuyten van Amsterdam op Leyden.	fol. 106
22	Ordonnantie van de binnelants-vaerders op Antwerpen en Zeeland.	fol. 104
23	Ordonnantie van de beurt-schepen op Rotterdam.	fol. 117
24	Ordonnantie van de beurt-schepen van Amsterdam ende Doordrecht.	fol. 122
25	Ordonnantie van de buptenlants-vaerders op Frouaen ende Tonnen.	fol. 124
26	Ordonnantie van de buptenlants-vaerders op Hamboggh.	fol. 132
27	Ordonnantie der Bodden.	fol. 136
28	Ordonnantie van de Lichter-Lupden.	fol. 139
29	Ordonnantie van de groote Schuyte-voerders.	fol. 141
30	Ordonnantie op 't maken van de Anckers.	fol. 141
31	Van Haberje.	fol. 142
32	Ordonnantie van de Haben-meester.	fol. 143
33	Geen steen / puy / ofte andere materie op de Wallen te bzingen.	fol. 143
34	Van Zeebaerdigh Recht.	fol. 143
35	Geen Wallen / Vesten / ofte Palleffaden te beklimmen.	fol. 144

Aenwysinge van den Inhoud der Zee-Rechten.

De F/beduylt Folio. De A/Articulen.

A.

Ancker ende Mast kerben. f. 6.
ar. 21/ f. 14. ar. 39.

Ancker sonder boepe niet leggen.

f. 19. ar. 28/ f. 16. ar. 50.

Angenomen sterman / leydsman oft
bootsman zijn reyse te volbrēnghen.
f. 19. ar. 72.

Admiraelschap te maken. f. 40/ ar. 9/
f. 76.

Assurantien / Policen. f. 66. ar. 1. tot
f. 74.

B.

Berghloon vooz de bootslupden. f. 4.
a. 15/ f. 60/ a. 12.

Beteringe van loon vooz verzeplinghe.
f. 10. a. 32.

Bodemerije. f. 14/ a. 40.

Beschadicht scheeps volck. f. 5/ a. 18.

f. 16/ a. 43/ f. 28 a. 28.

Boepe op 't ancker te leggen. f. 9/ a. 28/
f. 16/ a. 50/ f. 33/ a. 49. f. 61/ a. 4.

Bozge vooz schip te stellen f. 18. a. 67.

Boo: slieden ongehoorzaemhepdt tot in-
jurie op pene. f. 22/ a. 3/ 4.

Bootslieden t' huyz te helpen als men
't schip buyten verkoopt. f. 27/ a. 22.

Beschadicht oft vermindert goet bin-
nen scheeps. f. 49/ a. 8/ 9.

Bzeucke van de ongehoorzaeme f. 62.

Boete aen wie te appliteren. f. 64/ a. 8.

C.

Coertie ober de wederspanninghe
schiplieden. f. 22/ a. 2.

Coopmans goeden dzoogh te leveren.
f. 31/ a. 42.

Coopmans goeden beschadicht te ver-
goeden. f. 32/ a. 43.

Coopmans goet leckende. f. 32/ a. 44.

Carte parthpe of certificatie by hem te
hebben. f. 44/ a. 20.

Capiteynen ordze in 't ontmoeten van
schepen. f. 44. a. 21.

Coopmans goet wel gade te slaen. f. 56/
a. 19.

D.

Dristige schepen mallianderen be-
schadigende/ f. 61/ a. 2.

Doodslagh binnen schipsboort. f. 63/
a. 5/ 6.

E.

Eedt des schippers ende schiplieden
f. 29/ a. 34/ f. 43/ a. 15/ f. 64/ a. 9.

Extraordinaris loon van lossen ende la-
den. f. 52. a. 7.

Examinatie der Disiateurs. f. 65.
a. 10.

F.

Fulken ende ghebreken by alle Offi-
cieren ende Bootsgefallen gecom-
mitteert. f. 24/ a. 10.

Feften niet te dissimuleren ofte quijt te
schelden. f. 29/ a. 31.

G.

Gewozzen goeden. f. 6/ a. 20/ f. 10/
a. 30. f. 12/ a. 38/ f. 18/ a. 4/ 5.

Goederen verkoopen by gebreck. f. 11/
a. 35.

Gebozzen goederen als 't schip gebleven
is. f. 12/ a. 37.

Aenwijſinge op

Goederen te haben. f. 15/a. 45/46.
Goederen gelost zijnde aen boort te houden. f. 17/a. 17.
Gearreſteert eer 't ſchip van 't contract ontſlagen. f. 30/a. 37.
Geen ſteen van torens of kercken wegh te voeren. f. 46/a. 25.
Goet beſchadicht of vermindert binnen ſcheeps. f. 46/a. 8.
Geladen ſchip te diep gaende te ontladen. f. 50/a. 12.
Gequette ſchipman te betalen als grote abarie. f. 57/a. 2.
Gezochten ſchip te doen hermaecken in hoort tijt. f. 57/a. 3.
Geen gebergthde goeden achter de hant te houden. f. 60/a. 13.
Gebecht in ſcheeps-boort. f. 63/a. 4.
H.
Habarje. f. 4/a. 12. f. 31/a. 41. f. 85/a. 6/7.
K.
Kabende Schippers met zijn ſchiplieden. f. 15/a. 44.
L.
Lant niet te vernachten. f. 2/a. 4.
Lan Lant niet te varen ſonder verlof. f. 28/a. 9.
Loon van loffen en laden. f. 2/a. 5.
Liegen heeren ofte ſlaen. f. 8/a. 24.
Lootſmans gelt. f. 8/a. 25/f. 17/a. 60. f. 59/a. 9.
Legh-dagen. f. 31/a. 39.
Leg-gelt. f. 11/a. 34/f. 12/a. 38/f. 31/a. 39/f. 48/a. 5.
Lichter-gelt. f. 17/a. 55.
Laden en loffen ter uytweegheſer haben. f. 25/a. 15.
M.
Maf en Ancker herben. f. 6/a. 21/f. 14/a. 39.
Maeltijt ſpijs ende drank/f. 9/a. 29.
Miſdadige is ſchuldigh boet te betalen

aen de Schipper. f. 27/a. 24.
Miſdadige te bewaren. f. 28/a. 26/f. 29/a. 33.
Miſſaden van 't ſcheeps-volck te ſtraffen. f. 51/a. 2.
N.
Niet upten ſcheepe te gaen ſonder verlof. f. 5/a. 17.
Niet te contractieren tegen d'inhoudt der articulen. f. 29/a. 32.
Niet 't zepl te gaen als by abdijs. f. 60/a. 11.
O.
Onder heuren ſchipman ofte ſtuerman verboden. f. 2/a. 1.
Onthundige ſchipman / ſtierman / yploot. f. 2/a. 2/f. 25/a. 1. 3/f. 64/a. 7.
Ongefonthept der Schipmannen/f. 18/a. 62.
Onghehoorzaemhepdt der bootſlieden. f. 22/a. 3/4.
Onbedezen ſtierman ende zijn huer. f. 25/a. 14/f. 52/a. 6.
Ozloghs-ſcheyen op geen van ons habens te komen. f. 46/a. 26.
Oberladen ſchip wordt in geen abarje gezooght. f. 59/a. 8.
P.
Praem van een ander ghebruycken. f. 3/a. 8.
Piloots looninghe. f. 17/a. 59.
Plattaet van de Zee-driſten f. 74.
Pael-gelt. f. 93/94/95.
Q.
Quetsinghe ende de boete daer toe ſtaende. f. 29/a. 23/f. 28/a. 25.
R.
Reders mette Schipper oneens. f. 18/a. 65.
Repſe aengenomen te volbrengen. f. 19/a. 72/f. 23/a. 5.
Repſe gheſtaecht mach de ſchipper de ſchip

de Zee- Rechten.

schiplieden afsdanchen met het viere-
deel der huere. f. 49/ a. 10.
Rekeninge te doen aen sijn Heeders/ f.
32/ a. 55/ f. 49/ a. 10.
Reys gestaecht dooz vzees van Zee-roo-
bers. f. 53/ a. 9.

S.

Schiplieden ober schult niet te belet-
ten. f. 2/ a. 6/ f. 57/ a. 20.

Schip vooz den somer gehuert. f. 3/ a. 7.

Schip gehuert te verhueren. f. 3/ a. 10.

Schip gehuert blijvende. f. 4/ a. 11.

Schipper vermag 't schip niet verkoo-
pen. f. 4/ a. 13/ f. 54/ a. 12.

t' Zepl te gaen by rade/ Ec. f. 4/ a. 14.
f. 50/ a. 11.

Schip gebzoken. f. 5/ a. 16.

Scheeps-volch beschadicht of gewont.
f. 5/ a. 18. f. 15/ a. 43.

Sieche schipman en sijn huere. f. 5/ a.
19/ f. 28/ a. 28/ f. 55. a. 16.

Struwinge ende stelling. f. 7/ a. 23.

Slaen of liegen heeten. f. 8/ a. 24.

Schipper kan sijn volch ontflagen wer-
den. f. 8/ a. 26.

Schip makanderen beschadigende. f.
18/ a. 68/ f. 2/ a. 46.

Schade dooz aenzeplen van ander schip
dooz onweder. f. 8/ a. 27/ f. 10/ a. 48/
49. dooz een anders Ancher. f. 8/ a. 28.
f. 33/ a. 47/ 48. dooz qualijch te leggen/
f. 12/ a. 36.

Schipmans huere onthouden. f. 10/ a. 31.

Spijfe mede aen landt te nemen. f. 11/
a. 33.

Schipper vermagh kooplieders goeden
te verkoopen by gebzech. f. 11/ a. 35/
f. 19/ a. 69/ 70.

Schipper vermagh geen windt verleg-
gen. f. 14/ a. 41.

Schip vol geladen / geen last meer in te
nemen. f. 14/ a. 42.

Schipper met sijn schiplieden lijvende/
f. 15/ a. 44.

Schip te diep geladen te lossen. f. 27/
a. 56/ f. 33/ a. 50.

Schipman die wegh loopt. f. 17/ a. 16.
Stuerman ende schipman mogen ont-
flagen werden. f. 2/ a. 3. mogen urt
ter huere schepden / f. 18/ a. 64.

Schipper twist met sijn Heeders. f. 11.
a. 95.

Stuerman ofte bootsman gehuert we-
sende moet de reyse volbzengen. f. 19/
a. 72.

Straffe ober de wederspannige Schip-
lieden. f. 22/ a. 2.

Schip verlatende sonder verlesf. f. 23/
a. 6/ 7/ 8.

Schipper en vermagh van den zijnen
niemant te injureren. f. 24/ a. 11.

Schip op nieuw verballast is de huert
verschenen. f. 25/ a. 16.

Schip in 't wederkeeren lossen ende la-
den is de huere verschenen. f. 25/ a. 17.

Schipper sal de schip-lieden dymaels
daeghs eten geven. f. 26/ a. 19/ f. 54.
a. 10.

Schiplieden zijn schuldigh met een ge-
stelt schipper t'zepl te gaen. f. 27/ a. 20.

Schip verkopende / zijn de schip-lieden
ghhouden de reyse te volbzenghen.
f. 27/ a. 21.

Sterbende schipman. f. 28/ a. 29/ f. 56.
a. 17. Indien men kan aen 't Landt te
begraven. f. 29/ a. 30/ f. 59/ a. 18.

Schip ende schipper van hooger handt
veriet / aengnomen ende aengehou-
den. f. 30/ a. 30/ f. 48/ a. 2/ 3.

Schip ghearresteert is van 't contract
ontflagen. f. 30/ a. 37.

Schip in vzeemde Landen bezacht al-
daer opgehouden. f. 31/ a. 38/ f. 48/ a. 3.

Schip berongelucht of de reyse verliozt.
f. 31/ a. 40.

Schip moet naer sijn groote Crupse-
len voeren. f. 38. a. 5.

Schip na sijn groote gemant met weez-
achtige Mannen. f. 38. a. 6. Versien
met amonitie. f. 39. a. 7. 8.

Schip te laden dat de desentie niet wert
benomen. f. 41. a. 10.

Aenwijfinge op

Schepen in Zee malkanderen onnootwendende. f. 44. a. 22.
 Salutatie te doen booz by Casteelen varende f. 45/ a. 25.
 Schepen van Oozloge op geen van onse Havenen te komen. f. a. 26.
 Schepen noch schuyten mogen komen op eenige Havenen om schade te doen. f. 46/ a. 27/ 28.
 Schipper om soldye aenghenomen / is ontslaghen van sijn koopman. f. 48. a. 4.
 Schip booz 't afvaren te kalfaten ende dicht maken. f. 48/ a. 6.
 Schip te lossen binnen vijftien dagen. f. 10. a. 13.
 Schip te brengen daer 't uytgebaren is indien 't de schipper belieft. f. 51. a. 1.
 Schipman aen twee schippers verhuert moet de eerste volghen. f. 41/ art. 3.
 Schiplieden moghen niet sonder consent uytren sचेpe gaen. f. 51/ a. 4.
 Schipper verlaten ende een andere in sijn plaats ghestelt / zijn de schiplieden gehouden. f. 54/ a. 11.
 Schipper 't schip verkoopende zijn de schiplieden in den nieuwen niet gehouden. f. 54/ a. 12.
 Schipper sijn gassen oozlof ghebende sonder schult. 55/ a. 13.
 Schipman zelfs een schip krijgende of een Vrouw trouwende is by van den schipper. f. 55/ a. 14.
 Schade te boeten die by schiplieden negligentie geleden wert. f. 57/ a. 1.
 Schip ghebroken / binnen korten tijdt doen hermaken. f. 57/ a. 3.
 Schip te lichten alst aen de gront sit. f. 52/ a. 10.
 Zepende schepen malkanderen beschadigende. f. 60/ 61. a. 1. 3.
 Schip aen de grondt de naestliggende sijn ancker te lichten. f. 61/ a. 5.
 Schiplieden sijn de schipper gehoortsaemheyt schuldigh. f. 62/ a. 1.

T.

Touwen ofte Crijffen byken. f. 7/ a. 22. f. 16/ a. 47.
 Tijdt van betalinge. f. 16/ a. 51.
 Tijdt van lossinge. f. 16/ a. 52.
 Timmeren tot scheeps behoef. f. 18/ a. 66.
 Trouwigheydt der Officieren ende Boortgesellen. f. 22/ a. 1.
 Coerustinghe van schepen f. 26/ a. 1/ 2;
 Touwen te rhoonen om te laden ende lossen. f. 49/ a. 7.
 Twisfende Schipman oozlof te geben. f. 63/ a. 3.

V.

Voeringhe van Bootsluyden. f. 10 a. 30/ f. 55/ a. 15.
 Verzeplinghe en verbeteringe daer booz f. 10/ a. 32. f. 16/ a. 53/ f. 24/ a. 12.
 Van 't schip niet gaen booz dat geballast is. f. 16/ a. 54.
 Vracht als de repse verlet en ghestaecht wert. f. 30/ a. 35.
 Dreeende schippers en mogen geen goet uytboeren. f. 37/ a. 3.
 Dreeende koopman mach een schip senden om goet van sijn Lant. f. 38/ a. 4.
 Distatie van schepen ende goeden booz ende na de labinge. f. 41/ a. 11/ f. 42. a. 12/ 13/ f. 42/ a. 14/ 16/ f. 43/ a. 17/ 18/ 19.
 Verbeteringe van huere om bozder repse aen te nemen. f. 52 a. 5.
 Verscheenen Huere als 't schip ontladen is. f. 53/ a. 8.
 Verscekeringe. f. 66. tot f. 74.

W.

Wapeninge van manne/ ende Wmoenttie booz de Bupsen. f. 45/ a. 24.
 Werpen dooz noot. f. 6/ a. 20/ f. 10/ a. 30/ f. 12/ a. 38. f. 58/ a. 4/ 5/ 6/ 7.
 Wint verleggen. f. 14/ a. 41.

Z.

Ze-driften niet achter te houden. f. 60. a. 13.

Tafel

Tafel en Register van de Scheeps-rechten en Ordonnantien van de oude Hanze-steden.

A dmiraelschap niet bzeeken. fol. 83	Geen bzeuchen verstyjgen. 86
Bootsgesellen den schipper niet dzingen tot meerder Huere. 84	Lijftocht in rekeninge bzingen/ten prij- se als bozgers kooppen. 81
Bootsgesellen niet van de scheepe va- ren op anchor liggende / dan met ooz- lof. 84	Lijftochten der Bootsjesellen op de reps. 90
Bootsgesellen aen Landt op den boot ofte schuyp passen. 85	Moetwillighepdt tegen den Schipper. 86
Bootsgesellen verbeteringhe geven als de reps berandert. 85	Niet schieten sonder bevel. 86
Boot ofte schuyp niet los maken sonder oozlof. 85	Op de wacht gestelt / niet slapen. 85
Bootsjesellen huer in drie deelen te be- talen. 85	Keeders onstemmende / sullen de min- ste bopsen de meeste volgen. 91
Bootsjesellen in bzeuck ballende. 65	Keeders by de Schipper voegen / om te raden alsinen bouwten zal. 80
Bootsjesellen geen gasten houden son- der weten van de schipper 86	Keeders geen Waren op tijt koope / Et. tot Scheeps-behoef. 80
Bootsjesel zijn Wif des nachts niet t'scheep houden. 86	Schipper geen schip bouwten / ten 3p hy hebbe alle zijn Mede-reeders. 70
Bootsjesellen in noodt niet willen hel- pen. 87	Schipper niet zijn Keeders overho- men / eer hy schip bouwder. 79
Bootsjesellen in noot geholpen. 87	Schziftelijck overgeven / hoe veel ende watmen tot de reps behoef. 80
Balla t werpen ter plaetsen daer die is geozconneert 87	Schipper sal de beste koop soetken. 80
Bootsjesellen aen landt gheslagen ofte gequetst worden. 87	Schipper geen Scheeps lijftocht ver- kooppen. 81
Bootsman hem onredelijck dragende / machimen oozlof geven. 87	Scheeps lijftocht den Keeders te lebe- ren / als de reps gedaen is. 81
Bootsman niet oozlof te geven sonder wettelijcke oozsake. 88	Schipper moet hem klaer maken / om binnen 2. ofte 3. dagen als de wint goet waept / te baren. 82
Bootsman of Officier weg lopende. 88	Schipper rekeninge te doen / ende alle Keeders de wete te doen. 82
Bootsjesellen oproer ende verbondt te- gen den schipper makende. 88	Schipper hem misgaende / mogen de Mede-reeders den Schipper affstellen. 83
Bootsjesellen 't Zoudt by een te bee- gen. 90	Schipper niet aen-nemen ten 3p hy thoont goet beschepdt zijn vorige Kee- ders wel gedient hebben. 83
Bodemerpe op 't schip te nemen. 91	Schipper zijn huere accorderen met de Keeders / alsdan den Schipper tegen den Stuyrman. 83
d' Een schipper d' ander sijn volck onder- huerende. 89	
Goet niet te laden oft mede nemen son- der wete van de Mede-reeders. 83	

Aenwijſinghe op de Zee-rechten.

<p>Schipper Boots-geſellen hueren/ ende hoe 14</p> <p>Schipper ſal zijn boeck paſpoort ghe- ben. 84</p> <p>Schipper op vzeemde plaetſen winter- laegh te leggen. 84</p> <p>Schade geſchiedende door afweſen van Boots-geſellen. 87</p> <p>Schip vzeeckende zijn Boots-geſellen hulpe ſchadigh. 88</p> <p>Scheeps boeck ziek werdende. 88</p> <p>Schipper ſal den Boots-geſellen geen oozæetie geben tot oproer. 89</p> <p>Schipper buyten lants van hoger hant aengehouden/ ofte op vraght wach-</p>	<p>ten. 89</p> <p>Schipper ſal den vierden penninck hebben van geldt ofte gheſteenten te voeren. 89</p> <p>Schipper ſijn deel verkoopende. 91</p> <p>Schipper ſijn ſchip verbodemen. 91</p> <p>Schipper buyten-landts Bodemerije nemen. 92</p> <p>'t Schip niet timmeren/ noch Wandt/ Ec. verbeteren/ ſonder weten van de Heeders. 80</p> <p>Tegen Dybuyter ter were te ſtellen. 86</p> <p>Vracht ofte goet niet verſteken ofte ver- ſwijgen. 81</p>
--	--

ZEE-RECHTEN,

Dat is :

Dat hoogste ende oudste Got-

landtsche Water-recht / dat de ghemeene
Kooplieden ende Schippers geordineert
ende gemaect hebben tot

W I S B U Y.

Waer nae hem een pegelyck die ter Zeewaert
verkeeren/ reguleren mach. Met grooter
neerstighejde gecozrigeert : ende na het
oude Originael Coppe gebetert.

'A.M.S.T.E.R.D.A.M.;

By ABEL van der STORCK, Boeckverkooper op 't Water /
by de Nieuwe-Brugh / in de Delfsche Bybel / 1678.

De Eerste Believinge.

Van 't onderhueren van een Stuerman ofte Schipman.

W AER eenen Schipper huert een Stuerman ofte Boots-man / dan zijne schuldigh zijne reyse te voldoen alzoo zy hem be-
looft hebben: Waert datse des niet en hielden / zoo sal hy
den Schipper zijn gantsche loon weder gheben / dat hy op
ghebeurt heeft / daer toe zal hy geben van zijn selfs gelt / half zoo veel
als hem gheloobet was / oock en zal geen Stuerman des anderen Pi-
loot oft Schipman onderwinnen oft onderhueren. Waer 't dat eenigh
Man dede / die zal hem weder van hem anbeerden van den geenen die
hem eerst ghewonnen heeft / of hy zal dan sijne rechten behouden / dat
hy hem alderereerst ghewonnen heeft / ende die ghewonnen oft gehuert
was / sal zijnen Schipper die reyse volgen / ende om zijne misdaet dat hy
hem twee Heeren verhuerde / zoo licht dat aen den Schipper / wat hy
hem geben sal of niet van zijnen loon. Want hy 't niet recht verlooren
heeft daer meede.

Ontkundinge van Stuerman, Pilot, of Schipman.

2. Item / is daer pemaent / 't zy Stuerman / Pilot / of Schipman /
die hem bestedicht / ende sijn ampt niet en kan / ende dat om te betuygen
met hem of by die binnen schips-booxt zijn / hy zal den Schipper zijn
gelt weder geben / ende daer toe half zoo veel als hy hem geloofd hadde
te loone of te huere.

3. Item / binnen der Haven mach een Schipper zijnen schipman los
werden met halve loone / ende buyten der Havenen mit heelen loone / soo
verre hy hem geen brencke betwijfen en kan.

Aen Landt niet te vernachten.

4. Item / oock en zal niemant op den Lande slapen by nachte sonder
den Schippers oorzof / by twee groote Coznopsen / oock zal dat Boot
of Spinck niemant boeren van den scheepe by nachte / by twee groote
Coznopsen / sonder het zy den Schipper zijnen wille.

Loon van lossen en laeden.

5. Item / oock zal men geben te schoone booz elck last swaerte iij. d.
uyt / ende van de last ledigher tot ij. d. uyt / daeromme dat de schipman
arbeyt uyt ende in / booz haer wijn gelt.

Scheeps-luyden over schult niet te beletten.

6. Item / oock en zal niemant den Sipper wanneer hy reede is tot
der Herinck wijf of Crabemunde te zeylen / zijne Stuerman / Schip-
per of Pilot uyt den Boort nemen om se hult dat hy schuldigh is / maer
waer

waer daer wat van zijnen goede in den scheepe / dat salmen daer aen ta-
 ften by gewoozen Eedt / om zijne schult daer mede te betalen / ende die
 gene daer gewonnen is sal zijne reyse houden als hy geloobet heeft / dies
 sal den Schipper een rechter zijn.

Schip voor den Soomer gehuert.

7. Item / huert een man een schip in der Soomer-dage te ghebryc-
 ken / den Soomer neemt eynde S. Martens daghe / komt hy dan in de
 Haven daer hy dat Schip wan / soo is hy ontslagen daer hy het afghe-
 huert heeft / is hy langher dan tot S. Martens daghe anders waer
 het zy in der Zee of in eender Haven dat hy des niet keeren en kan / soo
 is hy aen den sozge / hent soo langhe dat hy kome van daer hy dat schip
 gehuert heeft.

Van te gebruycken een ander sijn Praem.

8. Item / wie een ander mans Praem neemt ende in den Craben me-
 de baert sonder zijn wecten / wil die dat vorderen des die Praem is zoo
 sal die ander hem huere gheben / ende des wert hy los iij. β. te betalen /
 by sonder het konnen van vier oft nootsaken.

9. Item / wie om schult te vorderen / oft om een ander saccke komt aen
 een schip ende zijn klage doet vooz de Schipper ende schipluden / ende
 t volck die in den scheepe zijn ende rechten die Schipper den klaeger / de
 scheeps om schult oft om ander saccken de geene die dese saccke of schult
 vordert / die en is niet schuldigh eenige tuppe anders by bryngende / men
 zal gemeten der bygesecten getuppe die hy in den scheepe vint ende hebben
 magh : gelijckerwijs isser oock om tuppe by te bryngen bupten lants / soo
 zal men doen als hier vooz gezept is.

Een gehuert Schip te mogen verhueren.

10. Item / welke man een schip huert tot enen beschepden tijt / dat en
 mach hy niet berfetten of verkopen pemaunt daer mede te zeplen noch pet
 anders daer mede te doen / sonder alleen dat hy dat zoo wel verhueren
 mach wien hy wil / hen tot der beschepde tijt.

Een Schip gehuert blijvende.

11. Item / daer eenen man zijn schip nyt doet ettelijke lieden / ende dat
 schip te verschepen / ende byna der lieden wille waer / wert dat schip ge-
 broken in der reyse / de bryaghtlieden sullen hen gben halve schade.

Van Haveryen.

12. Item / verliestmen eenen Mast / of Zepl inder zeplinge van onge-
 luck des en dozben zy hem niet betalen / maer werdt daer en boben dooz
 noot gehouwen of gewozen / zoo sal dat schip ende dat goet betalen nae
 marcktaele alle de kroopluy ende die Schipper mede.

Een Schipper vermacht 't Schip niet te verkoopen.

13. Item/men maeket een man tot een schipper/ende dat schip hoozt toe harer tweeen/dyden/of meer/dat schip zeplt van daer / en is bebraght te zeplen in bzeemde Landen/ ende komt ter Sluyse/ te Bordenus/ te Kooftel / te Liffebon of anders waer / die Schipper en mach dat Schip niet verkoopen / hy en hebbe verlosf vanden geenen die dat Schip toe konnen. Maer heeft hy 't te doen van Dictaelie / soo mach hy de touwen wel verlossen/ met raede zynder Schiplieden.

r'Zeyl te gaen by Raede, &c.

14. Item/een schip licht in een haeben/ende is verbrayende de tijt en wint / ende eer hy te zepl gaet is de schipper schuldigh raet te nemen met zijn schiplieden ende seggen : Ghy Heeren wy hebben wint te zeplen : Waeren daer nae sommige van den Schiplieden die zeyden / die wint en is niet goet / ende sommige seggen dat weer ende windt is schoon ende goet / die Schipper is schuldigh ende plichtigh ober een te draegen met de meeste part vanden volcke / waer dat die Schipper anders dede / ende eenighe schade daer af quame aen dat Schip of des Kooptmans goet / die Schipper sal de schade hebben ende betaelen / ist dat hy anders soo veel goets heeft / dat is dat recht daer af.

Berghloon voor den Bootslieden.

15. Item bzeekt een schip in eenigen lande (het zy waer dat het zy) de Schiplieden zijn schuldigh dat goet te bewaeren ende bergen alsoo zy meest en best konnen/ ende ist dat zy den schipper ende dat goet nae haer beste vermoogen helpen / soo is de schipper schuldigh haer loon te geven : ende ist saecke dat hy geen gelt en heeft daer hyse meede loonen kan / soo moet hyse te Lande bzingen. Ende en helpen zy hem niet / hy en is hen niet schuldigh : Ende sy sullen haer loon verliesen als een Schip verlooren is : Ende een Schipper en mach de touwen niet verkoopen/hy en hebbe eerst oorslof vanden geenen die 't toebehoort/ en sal die doen in goede bewaeringhe tot der gheenen besten die dat Schip toe hoozt : ende is schuldigh hier hy te doen alsoo trouwelijck als hy kan : ende waert dat de Schipper anders dede / soo waer hy schuldigh dat te beteren.

Een Schip gebrooken.

16. Item een schip zeplt vander Sluyse ofc van anders waer daer 't dan geladen heeft/het gebeurt dat het schip bzeekt/ so zijn de schiplieden schuldigh te bergen van den wijne of ander goederen / soo sy meest en best konnen. De Kooplieden ende die Schippers werden met malkanderen oneens/alsoo dat de Kooplieden willen hebben haer goet / de schipper is schuldigh hen dat te laten volghen / indien datse de Schippers de braght

bzaght geben ende betaelen dat hem genoeghet. Maer wil de schipper/ soo mag hy dat schip wel weder laten maken by soodanigen bescheyde dat men dat in korten tijde weder maken kan / ende den koopman zijn goet bzingen daer hy hem dat geloebet heeft : ist alsoo datmen dat schip in korten tijdt niet weder maken en kan / soo magh hy wel een ander schip huere/ ende den koopman sijn goet bzingen. Ende de schipper sal alle zijne volle bzaght hebben/ van alle dat goet dat daer geberght is.

Niet uyt den Scheepe sonder verlof.

17. Item/ een schip zeyt van eeniger Haven / het zy gelaeden oft ledigh / ende is gekomen in een ander Haven/ soo mogen de schiplieden niet uyt den schepe varen sonder oozlof des schippers / want worde dat schip ende goet in eenigerley wijs verargert / of datter eenige schade daer aen quame / soo zijnschuldigh de schade te betalen ende te beteren. Maer licht dat schip tot eeniger stede gemeert met vier tootwen / soo mogen zy wel uyt den scheepe gaen ende haestigh weder te schepe komen.

Scheeps-volck beschadight.

18. Item / het gebeurt dat de Schiplieden haer eenen tijt lanck by eenen schipper verhuere/ ende permant van haer gaet uytten schepe sonder oozlof des schippers / ende duncken sich dzoncken / alsoo datter permant van hem gewont werdt / die schipper en is niet schuldigh haer laten te heelen op des scheeps kost/ maer hy maghse uytten scheepe te laten gaen ende huereu een ander in zijn stede. Ende ist saecke dat die meer wil hebben van de gewonde hebben soude / soo sal dat betalen die daer ghewont is / ende zal oock den schipper weder geben dat hy ontfangen heeft: Maer waert saecke dat de schipper haer uyt sonde tot eenigen dienst des Scheeps noodzuyt / ende zy worden daer over geslagen oft gewont / soo is den Schipper schuldigh haer te heelen laten op ons scheeps kost.

Siecke Schipman ende sijn huere.

19. Item/het gebeurde dat des schippers kinderen eenige kranckheyt aenkomt/ende zijn in des scheeps dienst/ ende zijn alsoo kranck datse van groote siekten in den schepe niet blijven mogen/ soo is de schipper schuldigh haer oozlof te geben datse uytten schepe mogen gaen ende laetense leggen in een Herberge / ende is oock schuldigh haer licht te geben/ daer zy by sien moghen / ende senden hun een van den schiplieden om in der kranckheyt te bewaeren/ of huereu een anderen persoon die de krancken plagh te bewaren : Oock is de schipper schuldigh den krancken zodanige spijs te geben als men gewoonlick is in 't schip te eeten/ ende men zal hem gheben van sulcker spijs als men hem gaf doen hy ghesont ende wel te passe was ende anders niet / het en zy des schippers goeden wille / want

hy en is hen anders niet schuldigh te geben. Ende ist dat hy beter spijsse hebben wil / die mach hy booz zijn eygghen geldt koopen laeten. Ende ist saeckie dat men wint ende weer krygghet zo sal men dan 't zepke gaen/want men is niet schuldigh de krankken te verbeuden / ende ist saeckie dat hy te passe ende gesont wert / zo sal hy zijn volle huere ende loon hebben: Maer ist saeckie dat hy sterft / zo sal zijn Woutwe oft zijn Erfgenamen zynen loon ende huere hebben.

Geworpen Goederen.

20. Item/een schip zeplt van der Sluys oft van ander steden/het ge-
balt dat met stormende wint oberballen werdt / ende men wert daer van
alzo bedwougen datmen goet woopen moet / zo sijn de schippers ende
schijplieden den kooplieden schuldigh te bewijfen de saeckie ende den noodt
waerom men werpen moet : Ende ist saeckie datse haeren wille daer toe
geben / dan maghmen wel werpen. Ende ist saeckie dat de kooplieden
dat niet hebben en willen dat men werpen zal / zo en sal de schipper daer-
om niet laeten te werpen / zo verre alle hen anders goet danckit / ende
selfs 't derde van zijn ghesellen sweeren / ende met waerachtighen Eede
verklaeren wil / wanneer zy te Lande gekomen sijn dat zy 't gedaen heb-
ben om te behouden schip / lijf / ende goet / ende wysen van dat daer ghe-
woopen wert. Ende dat goet dat daer ghewoopen wert zal men betaelen
naer den prijsse als dan ander goet in de Markt gegeven wert / ende men
zal dat reekenen van pont tot pont daer nae dat een pegelijck daer inne
heeft in de verbeteringhe der schaden. Ende de Schipper zal van zynen
schepe ende goede geben / gelijk de koopman doet van zynen goede / een
pegelijck schipman zal dan een van by hebben / ende hebben zy meer
goets / soo moeten zy oock meede toeleggen in de verbeteringe der scha-
de / daer nae datter een pegelijck inne heeft. Ende ist saeckie datse mal-
kanderen niet wel en helpen (als goede gesellen toebehoort) als men in
sulcken nooden is / zo sullen zy oock geen dinck by hebben / ende die sal
de Schipper by zynen Eede bevolen werden.

Van Malt ende Ancker te kerven.

21. Item / het gebeurt dat een Schipper synen Mast af houtwet in
grooten noode als het waeyt ende stormt / ende groot ontweer is / hy is
schuldigh te roepen sijn kooplyden / oft den Stuerman ende het meer-
derdeel van 't scheeps-volck / indien daer geen kooplyden en sijn / ende
wysen hen die woot / ende seggen dattet geschiedt om te behouwen schip /
lijf / ende goet / sount ijs gebeurtet wel dat hy sijn Kabelen houtwet ende
moet Ancker ende Couwen haeren laten / om te behouden schip / lijf / en-
de goet / hy is alle beyde Mast ende Ancker schuldigh te prijseren van
poude

pont tot pont als ghetwozen goet. Ende dat Kooplijden sullen daer mede te betalen eer zy haer goet uyt den Schepe krijgen. Waert saecke dat een schip droog te sitten quam aen den gront ende die Schipper begdede nae haerlijden geschepl / ende in 't Schip eenige goeden leckende wozen/daer zal de schipper geene schade van lijden / en zijn volle vracht daer van hebben / gelijk als hy heeft van den anderen goeden dat in den Schepe is.

Touwen ofte Trijssen breecken.

22. Item/het gebalt dat een Schipper komt tot zijnder outlaedstede daer hy lossen zal / hy is schuldigh den Kooplieden te wjfen die touwen ende koozen daer hy mede winden zal. Ende is daer yet aen gebroken/ dat moet hy maken laten/want wozen daer Duten of Pijpen oft yet anders wat by gebreeke der toutwen verlooren/die Schipper en schijplieden zijn schuldigh den Koozman die schaede te beteren ende te betalen. En de Schipper zal aen die schaede deplen / overmidts datse nemen windegeldt / ende men is schuldigh dat windegeldt te leggen tot de verbeteringe der schaden / wat dan daer af overblijft dat sullen zy deelen onder haer lijden. Ende waert saecke dat de Toutwen bzaaken eer dat zyse de Kooplieden toonden / zoo waren zy schuldigh de schaede altmael te betalen. Maer waert saecke dat de Kooplieden zeyden dat de Toutwen sterck ende goet genoeg waren / ende bzaecken zy dan al zoo dat daer Duten of Pijpen verlooren werden / zoo is een pegelijck schuldigh te betalen aen die schaede / dat is / te weten van den geenen die haer goet in den Schepe hebben / elck zijn deel eben beele.

Quade stellinge stuwinge.

23. Item/ven schip dat is ter Slips oft anders waer om Wijn te laden/ ende zeyt also van daer geladen/ende die Schipper ende zijn schijplieden verseeckeren / noch verwaeren die stellinghe of floote niet zoo 't behoort : Ende het gebalt dat daer storm ofte onweer opkomt dat de stellinghe breeckt / ende de bodem bliegt uyt den Daete / ende dat schip komt behouden daer dat lossen zal / ende de Kooplieden beklagen haer dat by den gebreeke der stellinghe ende der flooten haren Wijn verlooren is / die schipper zeyt dat het niet van den gebreeke der stellinghe ende der floote toe ghekomen is. Maer ist dat de schipper dat sweeren wil met by of vier van zijn schijpmannen / die de Kooplieden daer uyt kieser / dat die Wijn niet verlooren en is by den gebreeke der stellinghe ende der floote / zoo sal die schipper quyt ende by daer van wesen : Ende ist saecke dat zy niet en willen sweeren / zo sal den Koozman zijn schaede oprechten / want zy sijn schuldigh den Koozman die stellinghe ende floote te verseecken eer
zy van

3
 39 van daer fcheyden / ofte zeylen daerfe ghelaeden hebben.

Niet liegen heeten ofte laen.

24. Item/een Schipper huert zijne fchiplieden/ hy is fchuldigh die te behouden in goede vrede / zoo dat harer een den anderen niet en misdoe/ ende zal haer middelaer wezen / dewijle dat hyfe met eeten ende drijcken befozget. Ende die den anderen liegen heet / die heeft verbeurt iij. d. Ende heet yemandt den Schipper / oft den Schipper heet den fchipman liegen die zal verbeurt hebben acht d. Waert zaken dat die Schipper eenen banden Schipmannen floeghe metter houte oft metter vuyft / die Schipman is hem fchuldigh eenen flag te verdragen/ ende floeghe hy hem meer/ zoo mocht hy hem wel weeren/ maer floeghe eenen fchipman zijnen Schipper/ die heeft verbeurt hondert fchellingen of zijuen hant.

Van Loots-mans gelt.

25. Item een fchip is bevrachtet te Borden / ter Sluyfs / of anders waer / ende het komt daer 't loffen of laden zal / ende men maket partje om dat Lootsmans gelt/ komt op den koopman aenden Kust van Byzantien die zy nemen wien daer voorby is Nylebaes / daer het kleyne Loots-man zy sien 't wanneer men daer voorby is Calis en Noormandien van Engelandt hen tot Schotlandt / wanneer hy daer voorby is Nermuyden/ Vlaenderen.

Een Schipper kan van zijn Volek ontfagen werden.

26. Item/het gebalt dat daer tweedzacht werde tuffchen den fchipper ende zijn fchipmannen / de fchipper zal bevelen dat tafellaecken weg te nemen voor den geenen daer hy lijft ende tweedzagt mede gehadt heeft/ ende warefchoutwen den fchipman te boren eer hy hem nyten fcheype heet gaen / ist zalie dat de fchipmanden twijft ende misdaet biet te beteren tot den fchipmannen seggen vander tafelen, is dan de fchipper zo hooghmoedig dat hy het daer niet by blijven laten / en heet den fchipman gaen / zoo mach hy den fcheype nabolgen daer dat loffen zal/ daer zal de zelve zo goede huere ontfangen gelijkt of hy inde fcheeps fteede geweest had/ zoo verve hy oock dat gebreck gebetert hadde / waert oock zake dat die Schipper alzo goeden fchipman niet en huerde in zijn fteede als hy was/ ende in eenigherley wijs den fcheype of den goeden fchaden aequame / zoo waer de fchipper fchuldigh alle die fchaden op te rechten / heeft hy anders zoo veele daer hy mede betalen kan.

Tegen ander Schepen aen te zeylen door onweder.

27. Item/het gebeurt dat een fchip leyt in eender haven gemeert met touwen, en een ander fchip komt met den getijde ende ftoot aen dat fchip dat daer gemeert leyt, zo dat van de flage die dat eene fchip den anderen geeft/

geeft / die baten of pypen de bodem uyt floegen / die schade sullen zy deelen na dien prijsse dat daer wijn in beyde schepen is / die is schuldigh te deelen aen de schade gemeenlijcke / de Schipper die de schade gedaen heeft / is schuldigh te zweeren met zynen Schipmannen dat het haer leet is / ende dat hy het niet met willen gedaen en heeft / oock dat hy daer niet om doen en konde / zoo is hy schuldigh ende en verliest de schade niet meer dan half te betalen. Ende en derf hy dat met zyn Schiplieden niet zweeren, zoo moet hy de schade gantsch en geheel betalen / dat is 't recht daer van.

Dit is die zake waeromme dat dese Believinge gemaect ende alsoo gevonden is.

Het gebalt dat men geerne een oude Schip legt in den wegh booz ander goede Schepen / op dat het van den anderen alle de schaden mochte hebben / indien dat het van den anderen Schepe gebroken wort / maer als men weet dat de schade half ende half gherekent worde zoo legt men 't geerne uyt den wege.

Schade aen den Schepe door eens anderen Ancker.

28. Een Schip of twee of meer liggen in een haven daer kleyn water is / ende plach drooge te zyn / alsoo dat dat eene Schip haer by den anderen te liggen komt / so is de Schipper van den schepe die eerste die aen den grond komt te sitten, schuldigh te seggen tot den andere Schiplieden / die hem te na gezet hebben / alzo ghy Heeren lichtet u Ancker / want het licht ons te na / ende mocht daer schade van krijgen / ende is 't dat se dat ancker niet willen lichten de Schipper van den schepe die eerst aen den grond komt te sitten, die zal met zyn gezellen dat ancker lichten / willen zy hem dat niet toelaten ende behinderen / ende verbieden hem dat / ende daer over in schade quame / by gebreck van den ancker / den Schipper die hem te na heeft gezet / is schuldigh die schade op te rechten.

Ancker sonder Boeyen niet te leggen.

Nicht een Ancker zonder boeyen ende doet schade / de geene die dat Ancker toekomt / die is schuldigh de schade te betalen / want in zulcke Haven zalmen boeyen op zyn Ancker hebben / op dat een vghelijck hem daer booz wachte / ende geen schade daer van en lijde / ende ist datmen licht in een drooge haven / soo is men schuldigh te leggen boech-lynen ende ander toulwen.

Maeltijden, spijs ende dranck.

29. Item / de schiplieden van der kust van Britanien / behoort des daeghs een maeltijt / om des willen dat de Schipper hen geeft Wijn te

dincken/verende ende komende. Ende den Pooztmannen behoort twee maeltijden des daeghs / om des willen dat zy anders niet dan water en dincken. Maer wanneer dat fchip komt in wijnlanden fo is de fchipper fchuldigh hen wijn booz haren dyanck te gheben / dit moet oock gheben werden.

Voeringe der Bootfloyden.

30. Item/het gebalt dat een fchip gekomen is daer 't laden zal/ als te Wordeus of anders waer / soo is de Schipper fchuldigh te seggen tot zijnen fchiplieden : Ghy Heere legget ghy in u voeringe of voerbzachten/ of laet ghy die inde bzacht vanden fchepe/ fo zijnt de fchiplieden fchuldigh te seggen wat zy doen of laten willen. Ende ist sake / dat se willen hebben zodanige bzacht als dat fchip heeft/ zo fullen zy hebben / ende willen zy ook bebzagt zijn by henzelven/ zo fullen zy haer gaen bebzaghten in al/ soo daniger wijfe dat het fchip niet naer hem en toebe / ende ist dat se opt lefte geen bzacht en krijgen/ de fchipper en zal geen fchade daer van hebben / maer hy is fchuldigh te wijfen zijnder lieder rupmte/ ende haer ftede daer een pegelijck fchipman in leggen de wichte zijne voeringe. Ende willen de fchiplieden / soo mogen zy oock wel daer in legghen een vat waters / ende wordet water dan oberboozt geworpen in Zee / het soude booz wijn of booz ander goet gerekent werden van pont tot ponde.

Item / wert de Kooplieden haer goet ober boozt geworpen in de Zee / alfulcke bypheyte als de Schipman heeft/ zal die Koozman ook hebben.

31. Item/een fchip komt geladen ende behouden tot zijnder rechte ftede daer het bebzacht is / die Schiplieden willen haer huere hebben/ ende daer zijnder haerder sommige die nog kifte nog matte in 't fchip hebben/ die Schipper mach haer wel zo lange de huere onthouden / hent fo lange dattet fchip geloffet is / ende om 't fchip weder te bzengen daer zy inne quame/ oft zy zullen verzeikeren die vaert te volbzengen.

Verzeylinge ende verbeteringe daer voor.

32. Item/een fchipper huert zijne fchiplieden/ een deel om een bzagt ende een deel met gelde/ zy fen dattet fchip geen bzacht en krijght tot zijnen lande te komen/ maer dattet moet boozder bebzachtet zijn / de ghene die daer mede baren om bebzachtinghe / die moeten den fchepe volghen. Maer de ghene die daer mede vaert om gelt / die Schipper die moeten den huere verbeteren eenen peghelijcken daer na dat hy ghehuert is/ het waer dan dat hyse befpoken hadde tot eenen befchepden tijdt / laden sy naerder dan zy befchepden zijn / zy zijn fchuldigh te hebben haer gantfche huere / maer zy moeten dat fchip helpen bzenghen daer dat ligghen zal/ indien dattet die Schipper hebben wil.

Aen Lant spijs mede te nemen, maer niet te vertoeven.

33. Item / het gebalt dat een schip licht te Bordeus of anders waer / zo mogen twee schiplieden uyten scheepe gaen ende nemen een gericht met haer uyten schepe te eten / ende zo veele broots als zy tot eener maeltijt op eten moegen / maer zy en moghen gheen drauck uyten schepe dragen. Ende moeten haest weder te schepe gaen / zo dat den scheeps werck dooz haer niet versymmet werde / want quame de Schipper schade aen den schepe of aen des koopmans goede by haren gebzecke / zy zyn schuldigh dat te verbeteren / ende dat een ofte meer van den gezellen des schips haer zeer deden / overmits haren gebzecke des werck / zo zynse schuldigh den genen die hem wec ghedaen heeft te laten ghezont maecken tot des Schippers ende des Sturermans ende der anderen scheeps-gezellen segghen.

Van Legh-gelt.

34. Item / het gebalt dat een Schipper bevrachtet zyn schip eenen koopman / ende is niet hem ober een gekomen tot eenen bescheyden tijdt dat Schip te laden / die koopman ladet dat niet / hy houdt dat schip vyfthien dagen lanck of langer / of dan eenighe tijdt / die Schipper verloos zijn vracht by gebzeck des koopmans / zoo is die koopman schuldigh den Schipper al zoodanige schade (zoo daer opgezet is) op te rechten / ende daer van zullen hebben die Schiplieden dat vierdedeel / ende die Schipper d'anderden vierde deelen / om des willen dat hy hen de kost geeft ende die meeste zooge dragen moct.

Kooplieden goederen vermach een Schipper (by gebreck) verkoopen, mits nae betalende.

35. Item / een schipper bevrachtet zyn schip / ende ladet dat omme zyn reyse te doen / ende dat Schip blijft hier binnen alzo lange ligghen dat den Schipper gelt ghebreckt / zoo mach hy wel te huyse segnden omme gelt / maer hy moet gheenen goeden windt verligghen / want verlaghe hy den wint / hy ware schuldigh den koopman zijne schade te betalen / maer hy mach wel nemen van den kooplieden wijn ende verkopen dien / ende nemen zynen nootdrift daer van. Als nu dat Schip ghekomen is tot zynen rechten outlaet stede / zoo is die Schipper schuldigh den wijn te betalen / dien hy tot zijner nootdrift genomen heeft / vooz alzoodanige gelt als die ander wijn gelt die daer zelve best verkocht wert / ende alsdan zal die Schipper zijne volle vracht hebben van den wijne die hy verkocht heeft tot zijner nootdrift / als vanden anderen wijne die hy ter stede gebrocht heeft.

Schade door 't Schip qualijck te leggen.

36. Item/ een kinape is Leptfman van eenen fchepē / ende is gehuert dat fchip te brengen daer dat loffen zal / het ghebalt wel dat in der Haben zijn ketenen / ende frote daermen binnen de fchepen ontladet / die Schipper is fchuldigh den Schiplieden te verficien die ftede daermen dat fchip in leght / ende hy zal fynen toutwe alsoo zetten / dat die Koozman geen fchade daer hy en hebbe / want kirege die Koozman fchade by ghebrake der toutwen / zoo ware die Schipper fchuldigh die fchade op te rechte ende betalen : Item/ de Leptfman zal zijn vaert gedaen / ende zijn loon verdient hebben / wanneer hy dat Schip heeft gebracht in de Haben tot der ketenen booz oft in fekerliede / ende is ook niet fchuldigh dat boozder te brengen. Ende daer nae zal de Schipper ende fchiplieden tot den Schepe fien.

De xxxvij. Beliebinghe.

Hier na volghet de Oꝛdonnantie die de Koozman / Schipper ende Schipmannen onder malkanderen hebben van des Schips recht.

Van de geborgen goederen als 't Schip gebleven is.

Waert dat een Schip braecke / of datmen booz-zeyde / ende quame waen den grondt / waert faecke dat die Kooplieden ende den Schipper ende den Schipman goet dochte datmen dat konde in korten tyden weder reede maecten / zoo zoudemen dat weder laten maecten. ende brengen den Koozman zijn goet daer hy dat gelobet hadde / ist dat hen Godt spaert booz ongebal / ende waert faecke dat men dat fchip niet wel weder maken en konde / zo zal die fchipner zijne volle vracht hebben / van alle den goede ende mercken dat daer gebergt / ende de fchipper de Koozman lebert boben mael-bloede : ende den Koozman in zijn profijt komt / waert zake dat de Kooplieden geen gelt en hadden / dat zy die vracht den fchipper niet konde geben / ende die fchipper den Koozman niet geloben en wil / soo mach de fchipper nemen van des Koozmans goeden / also beele als zijn vracht beloopt / booz alsoo veele gelt als dat ander goet in de Marckit gegeben wert.

Van Goede te werpen.

38. Item/ waert dat een Schip noot hadde / soo dat de Schipper begerde datmen goet werpen soude / hy en zal niet werpen sonder hy zal hem eerst bespreken met den Koozmannen in 't Schip / wat haer goet duncken daer toe is / wil de Koozman dat niet toelaten datmen werpen zal / ende dochtet den Schipper goet ende banden fchiplieden twee of dry dat

dat het soude beter gedaen wesen datmen 't goet woyppe / eer datmen soude verliesen schip/ lijf/ ende goet / so mach den Schipper wel werpen ende des niet laten. Ende woude die koopman als men te lande quame so soude die twee of d'ij / die in den schepe ende goede knapen waren / sweeren dat het nootsake was.

Maer 't zake dat daer geen koopman in 't schip ware / en men hadde noode te werpen / soo zal die Schipper ober een d'ragen met den meeste partpen in 't schip/ wat hen goet dunckt dat salmen doen mogen.

Item / wat dan gewoypen wert / dat goet salmen betalen ende gelden nae marchtalen / alsoo dat ander goet dat in 't schip is inde merck gegebe wert/ penninck penninck weerde / als de v'acht daer van betaect is.

Item / de Schipper zal van zijn schip ofte v'acht geben ghelijck die koopman gheeft van zijn goede / wat de koopman daer af kiesse wert. Ende alsoo die schipper zijn schip zettet, daer moget de kooplieden vooz nemen op eenen tijt.

Item / waer daer eenigen man in den schepe daermen goet werpe en hy hadde gelt ofte ander goet in de kisten / dat zoude hy openbaren eer men werpe / als hy dat geopenbaert heeft / zo zal hy gelden te werpen gelde van zijnen gelde / te recckenen twee penningen vooz eenen. Maer waer daer ander goet in de kisten / dat zalmen rekenen na zijne waerden als dat waert is.

Item / heeft daer oock gemant gelt in zijnder kisten / ende name dat daer yst ende name dat om zijne zijde/ hy en zoude daer van niet gelden.

Item / hadde daer gemant gelt of ander goet in zijner kisten / ende openbaerde dat niet eer men werpt / ende die kist (daer 't gelt in is) woypde dan ober gewoypen in zee / men zal se niet hoger rekenen als d'ij schilden / alsoo verre als zy beslagen is / waer se onbeslaghen zo zalmen se hen betalen na harer weerde dat se weert is.

Item / waert zake dat daer gewoypen werde een matre met een bedde ofte eenen hopyesack / dat zalmen rekenen vooz d'ij schilden/en waert behoef datmen loten zoude / tot eener reyse te houden/ men zal dat eerst beraet v'ragen met den koopmannen in 't schip / wat haer goet duncken daer toe is / ende dochtet die koopman niet goet / wat dan die schipper met den meesten hooyp goet dunckt te wesen/ dat zalmen doen / ende waer daer geen koopman in 't schip wat den schipper ende de meeste hooyp des volcks goet dachte / dat soudemen doen ende die soo volgen.

Item / van loten gelde zalmen nemen zo vele als men daer op zettet en redelijck is / ofte als het gewoonlijck is / ende dat lotegelt te rekenen ende betalen gelijk den werp-gelde.

Van Maſt ende Cabel te kerven.

39. Item/ een Schip zeylt van Amſtelredam oft van anderen ſteden waer dattet zy/ het gebalt dat hy zynen Maſt of cabel hout ofte anders wat / by onweder / binnen oft buyten / op datmen dat Schip ende goet bergen magh die ſchipper iſ ſchuldigh de kooplieden eerſt te vraghen ende hen die noot kilagen en ſeggen dat het zy om te behouden ſchip/ lijf/ en goet / dat ſullen zy rekenen ober dat goet als van werpen / ende waert dat die koopman zegde ick gebe daer geen jatwoort toe / daeromme zalt die Schipper niet laten / maer wanneer hy te lande gekomen iſ / zal hy zelfs zyn derde ſweeren/ dat hy dat van noots wegen gedaen heeft.

Van Bodemerye.

40. Item/ een Schip zeylt van Amſtelredam of van anderen ſteden waer dat het iſ / een ſchipper iſ ten achteren ende verkoopt goet op den bodem/ hy iſ ſchuldig zoo verre die bodem zoo veel te lande brengen / dat te betalen aen den eerſten marchet daer hy komt binnen xiiij. daghen daer na: Ende dat zal hy betalen tuſſchen den minſten ende meeſte. Ende waert dat de Schipper de koopman niet vernogede / ende hy dat ſchip verkochte / ende eenen anderen Schipper in 't ſchip zette/ zo mocht die koopman dat ſchip binnen jaer ende dach aenſpreken / ende zyn gelt daer aen ſoeken / gelijckelijck wijs of hy daer tegenwoordigh ware. Ende dat zal hy betuggen met des ſchippers zegel / zoo mach hy daer niet tegen ſeggen.

Den Schipper mach geen Wint verleggen.

41. Item/ een ſchipper bevizacht zyn ſchip ende ladet om zyne reysen te doen/ ende hier en binnen blijft dat ſchip ſoo lange liggen dat hem gelt ontbreckt / hy mach wel ſenden tot zynen lande om gelt / maer hy moet genen goeden windt verleggen / want verlaghe hy den windt hy waere ſchuldigh den koopman zyne ſchade te beteren ende te betalen / maer hy mag wel van der kooplieden goet tot zynen noodduſt nemen/ ende wanneer hy komt dat hy loſſen zal / daer zal hy dat goedt betaelen tuſſchen den minſte en de meeſten als dat goedt in de Markt geldt dat in 't ſelve Schip iſ / ende den Schipper ſal zyn volle vragt daer van hebben.

Een Schip ten vollen geladen zijnde geen laſt meer in te nemen.

42. Item/ een ſchip zeylt van eeniger ſtede waer dattet iſ, ende heeft geladen zyn volle laſt / ſoo en mach de ſchipper geen goet meer in nemen ſonder het zy niet willen ende oozlof van den koopman / waert ſake dat hy eenigh goet in name tegen des koopmans weten / ſoo heeft hy beurt ſoo veel goets als hy heeft ingenomen : waert dat hy woerpe / het en wa-

en ware dat de schipper zeyde: **Ghy Heeren ick zal daer also beel goets in nemen.**

Van beschadicht Scheeps-volck.

43. **Item / het gebalt dat de schiplieden hare schipper verhueren / ende eenige van haer gaen uyten schepe sonder oozlof / ende dyncken haer vol / zy sijben en slaen sick / also dat daer eener gewont wert / de schipper is niet schuldigh hem te heelen laten op des scheeps kost / maer hy mach hem uyten schepe heeten gaen / ende huereen een ander in die stede / moet hy dan meer geven / zy sullen dat betalen / ende den schipper weder geven dat se van hem ontfangen hebben / maer sendt hyse upt in scheeps dienst / of arbeert / ende worden dan gewont / zo sullen zy geheelt worden op des Scheeps kost.**

Schipper met een van zijn Schiplieden kyvende.

44. **Item / een schipper winnet zijn schiplieden / dat komt zo dat hy met eenen van hen te sijben komt / hy heet de Schipman uyten schepe gaen ende geeft hem oozlof / ende weet hem geen openbare schult te geven / die schipman heeft zijn halbe loon verdient / ende beliebet den schipman van den schipper te schepden. zo zal hy den schipper desgelijken weder doen : Ende waer hy buyten de Haven gezeelt in der Zee / of in een ander Haven / of in dat Olie / of Marsdiep / ende weder op zeyde ende op leyde / zo heeft hy zijn volle loon verdient / woude dan oock die schipman vanden schipper schepden / zo zal hy hem weder geven dat hy daer op ghebeurt heeft / ende daer noch zo beele toe.**

45. **Item / zo een schipman hem besteeet tot eenen schipper niet hem te zeplen / zo is hy schuldigh des koopmans goet te habenen / zo den schipper / stuerman / ende vrachtman goet dunckt.**

Van de Goederen te havenen.

46. **Item / men zal geven te koel-gelt vant last rogge j. groot / alsoo vante als zy se koelen / ende ist zake dat zy den rogge noch wepte niet koelen of habenen / en wilde verberben laten / zy zijn schuldigh dat te beteren tot des Schippers ende stuermans seggen. Ende van uyt te schieten j. groot / ende zo zal hy geene mattinge hebben van geenen koren / van ij. hondert wagenshot j. groot / van j. hondert knaerhouts j. groot. Van een bat affchen een Babantschen / van j. last Derings j. groot / van een last Ceer of peck die Schipper voert j. groot. Dit boozsz. gost mag de schipman aen boozt houden tot dat hy vanden koopman zijn wille heeft. Item / booztaen welck goet daer men een palege om brengt opten mast / als van een bat Flasses ij. groot / van een half bat Flasses j. groot / van een Packwandes twee groot: van een teerling wandes j. groot / van een
stuk**

Stuck Wijns twee groot. Van een Pijpe Wijns een groot.

Van Touwen of Trijssen te breken.

47. Waert zake dat zy der Kooplieden goet versummeden/ alle die aen den wijn een groot gelde deelden / die souden dan oock de schade beteren. Item/ ist dat die schipman den schipper of stuurman vzaechde of de touwen daerse mede trijssen souden sterck genoegh wesen / segghen sy ja sy zijn sterck genoegh / ende die touwen vzaiken dan / so ware die schipper schuldig de schade die daer van komen mocht/ te betalen : maer en vzaegden die schipmans/ so soudet wesen als booz gesept is.

Van teghen andere Schepen aen te seyen.

48. Item/ een schip zeplt van Amstelredam of van andere Steden ende dat een dat ander aensepelt / ende en geschiet niet met willen / een pege-lijck zal de schade half gelden ende hebben / maer geschiedet met willen/ so soude die / die dat ander schip aensepelde/ die schade alleen gelden ende beteren.

Van teghen ander Schepen aen te drijven.

49. Item/ een schip lage in eender haben t'Amstelredam of anderswaer / ende worde drijvende op een ander schip / indien 't schade dede/ souden sy de schade half en half betalen.

Op het Ancker een dobber te leggen.

50. Item / een schip komt in een haven tot Amstelredam of anderswaer / dat zal een dobber op zijn Ancker hebben / is dat niet / en daer schade van komt / soo zal hy die half beteren.

Tijdt van betalinge.

51. Item / een schip komt om den Schagen of vnt Hoowwegen / dat zalmen lossen binnen veerthien dagen ende die vzacht geven/ desgelijcken alle Zee schepen.

Tijdt van lossinghe.

52. Item/ een schip komt van Hamborg of van anders-waer/ men sal dat lossen binnen acht dagen/ ende die vzacht vnt geven.

Verfeylinghe door nootfakē.

53. Item/ een schip dat ladet te Schoone of anders waer / het is bevzachtet in Vlaenderen of anders-waer in de Marchet / dat komt van nootzake t'Amstelredam / ist dat den Schipper dat sweeren wil met sijnen Stuurman ende twee sijner Schip-mannen / dat het noot dede / vare dat dan soo/ dat hy dat Schip niet konde reede maecten bupen om te zeplen / soo zal die Schipper dat goet in de Marchet seynden op des Schippers vzacht/ ende des Kooptmans Collen.

Van 't Schip niet te gaen voor dattet geballaft is.

54. Item / een Schipman komt in de Warkit met zijnen Schipper / hy sal by zijnen Schipper blijven / soo lange dat hy geloffet heeft ende weder geballaft is dattet liggen mach.

Lichtergelt als een geladen Schip aen den gront sit.

55. Item / waert dat een schip met goet aen den gront ende in sozge stonden om te vergaen / ende moestmen ledighe schepen hebben om dat goet daer uyt te lichten / wat dat kost zal betalen schip ende goet gelijk werpgelt. Ende waer daer geen koopman inne alsimen aen den gront zeylt / soo zal de schipper sweeren met twee zijner Schipmannen dat dat Schip in grooter bare was aen den gront / ende dat hy in sozge was dat goet te verliesen / is 't dat men hen des niet wil verdragen.

Schepen diep geladen , te lossen.

56. Waert dat een schip in 't Waesdiep of in 't Dlie quame / ende gin-ge soo diep dat het niet opkomen en konde / ende kreegh men dan lichte Schepen dat schip te lossen / wat kostet dat zal dat schip betalen twee deelen / ende dat goet het derdedeel / maer komt dat schip hier niet op / soo zal dat Schip die lichte Schepen alleen betalen.

Gelofte goederen aen boort te houden tot de volle betalinge.

57. Item / soo een Schipper dat goet uyten schepe gezet heeft / zoo mach hy dat wel houden aen zijn boort soo lange dat de koopman hem die vrecht ende ander ongelt vernoeghet heeft / datmen daer op schuldigh mochte wesen / indien dat de schipper de koopman niet ghelooben en wil.

Licht-daghen Lighters te lossen.

58. Item waert dat hier licht-schepen quamen die goet geligtet hadden / die zalmen lossen binnen vijf wercke dagen / nae den daege datse hier quamen.

Piloots looninge.

59. Item / ist dat een Schip met nooden komt boort een boort-landt te rijden aen zijnen Ancker in eene ghemeene Haven / ende den Stuerman daer onbekent is / ende wonne man dan een Piloot om dat Schip ende goet tot der Haven te brengen / wat die Piloot daer van hebben zal / dat zal schip ende goet betalen / gelijk werp-gelt.

Lootsmans gelt.

60. Item als schepen komen in 't Dlie of Waesdiep van Onmelant ende hier op willen wesen / ist datmen daer enen Lootsman winnet dat Schip ende goet daer op te brengen / dan zal de Schipper die Lootsman die kost geben / ende die kroopliden sullen hen loonen van haer goet.

Een Schipmans verbeurte die weg loopt.

61. Een Schipman die zynen Schipper ontloopt met zynen gelde dat hy hem gedaen heeft / ende die Schipper kan dat met twee van zyne Schipmannen betuggen / die heeft verbeurt die galge.

Ongelontheyt der Schipmannen.

62. Item / waert saecke dat die Schipper eenen Schipman bebonde met quade dingen / ende die Schipper dat betuggen mochte met twee van zyne Schiplieden / die soude hy oorlof mogen geben aen dat eerste landt daer hy aen komt / ende en zal niet hebben verbeurt tegen den Schipman / ende en zal hem oock geen loon geben.

Hoe een Stuerman ende Schipman ontslagen kunnen worden.

63. Item / waert dat een stuerman oft een Schipman hem bestedet met eenen Schipper / ende die stuerman oft Schipman kochte een schip dat hy zelve boeren woude / zoo zal hy quijt wesen van den Schipper / maer heeft hy loon opgebeurt / dat zal hy wederom geben.

Bootsgeſellen hoe die uytter huere mogen ſcheyden.

64. Item / een Stuerman of een Schipman besteedet hem met eenen Schipper / het gebalt dat die stuerman of die schipman een echte Drouwe neemt / ende wil aen landt blijven / hy zal quijt wesen van den Schipper / maer heeft hy gelt ontfangen / dat zal hy hem weder geben.

Reeders metten Schipper oneens.

65. Item / waert dat een Reeder oneens waer met zynen schipper / ende hy zyn deel niet reeden en woude banden ſcheyde / de schipper zal dat ſelfde schip boeren om alsodanige huere als de vrome knapen goet dochte.

Yet tot Scheeps-behoef te timmeren.

66. Item / waert saecke dat hy wat in 't schip vertimmerde of tot des Scheeps behoef wat kochte / dat souden zy betaelen pennick penninck vjoeder.

Borghe te stellen voor een Schip.

67. Item / waert saecke dat die Schipper soude borghe setten vooz dat Schip / soo ware de Reeder ſchuldigh borghe te zetten vooz des Schippers lijf.

Schepen malkanderen beſchadigende.

68. Item / het gebalt dat het eene Schip het ander aen zeplt met ongeballe / alsoo dat / dat eene Schip met zyne goederen verloren blijft / soo zalmen dat godt dat in beyde Schepen is (eer dat eenig schip verloren zy) op gelt zetten of waerdeeren / dan zal de waerde van de goeden van beyde Schepen (te ſamen geſommeert) betaelen dat verloren goet / pont ponde gelyck / marck marck gelyck. Alsoo zalmen oock pizeren de waer

waerde van beyde Schepen / eer die schade geschiede / zoo zal die prijs van beyde Schepen (te zamen gesommeert) betalen dat verloren schip / pont ponde gelijck / march markt gelijck.

Kooplieden goederen een Schipper te mogen verkoopen ,
midts nae betalende.

69. Item / het zy dan zake dat die Schipper leyt geladen aen een zijde der Zee / ende hy heeft noot te verkoopen van des Kooptmans goet tot des Scheeps behoef / ende dat Schip blijft door ongebal verlooren / zoo zal die Schipper den Kooptman betalen dat goet dat hy verkoght heeft voor zodanige gelt als dat kostet daer 't die schipper geladen heeft / ende daer en zal hy geene van hebben.

70. Item / zoo de Schipper verkoght eenig goet van des Kooptmans goede aen deser halben der Zee, dat zal hy den Kooptman betalen zoo die weder gadinge ander markt gelt / tusschen den minsten ende den meesten / ende daer zal de Schipper zijn volle vracht van hebben.

Schade te vergoeden , een Schip het ander gedaen.

71. Item / zoo eenig man met zijnen Schepe schade dede eenen anderen met zeplinge / wert hy bekilaget die de schade gedaen heeft / wil hy dat sweeren ende met zijnen Eede behouden dat het hem leedt is / en dat hy die schade niet beteren en mochte / zoo zal hy de schade half betalen : Ende wil hy des niet met zijnen Eede behouden ende sweeren / soo zal hy die schade gantsch ende geheel betalen.

Een Stuerman , Leytsman , oft Bootsman gehuert wesende,
is schuldigh de reysen te voldoen.

72. Item / een Schipper die hueret eenen Stuerman / Leytsman / ofte Bootsman / die zy pligtigh ende schuldigh den schipper zijne reyse te houden als zy hem geloebet hebben. Waert saeckes dat zy des niet houden en wonden / zo zal hy den Schipper weder geven / als wy boren geseyt ende geordonneert hebben.

Hier eyndet het Gotlandtsche Water-recht / dat die gemeene Kooptmans ende Schippers geordineert ende gemaect hebben tot Wisburg / dat hem een pegelijck daer na reguleren mach.

F I N I S.

P L A C C A E T

Ende Ordonnantie op 't stuck van de Zee-Rechten.

Gemaect by de Keyserlijcke Majesteit: Gepubliceert
in 't Jaer ons Heeren duysent vijf hondert eenenvijftigh.

Kerle/ by der gratten Godts Roomsche Kerser/ alstijt vermeerder des
Kijchs/ Coninck van Germanien/ van Castilien/ van Leon/ van Gre-
nade/ van Aragon/ van Navarre/ van Napels/ van Sicilie/ van Maillozche/
van Sardepne/ van den Eplanden Indien/ ende basier aerden der Zee Oceane.
Certzshertoge van Oostenrijck/ Hertoge van Bourgondien/ van Lothrinck/
van Szabant/ van Limborgh/ van Lünenborgh ende van Geire: Grave van
Vlaenderen/ van Bourgondien: Paltzgrave/ ende van Henegouwe/ van Hol-
landt/ van Zeelandt/ van Ferette/ van Hegenauult/ van Namien/ ende van
Zutphen: Prince van Swane: March-grave des K. Kijchs: Heere van
Briesslandt/ van Salmes/ van Mecchelen/ van der Stadt/ Steden ende
Landen van Drecht/ Ober-Pffel/ ende Groeningen. Ende Dominateur in
Affen ende in Afrieken.

Allen den ghenen die dese tegenwoordighe sien sullen/ Saluyt: Alsoo due-
rende de leste oorloghe teghens 't Coninckrijck van Schotlandt/ ons diverse
klachten ende doleancen/ by onse Onderfaten ghedaen sijn gheweest van groote
schaden ende verlies by hen gheleden in hun personen/ goeden ende Scheyen/
soo wel by tempeeste van der Zee winden/ ende ontweerd: Als wyt saecken van-
der oppressie/ overvallen/ beschadinghe ende roof. Die d'Onderfaten ende In-
woonderen van 't boorz. Coninckrijck van Schotlandt/ als doen onse vbanden
ende oock Zee-robers van diverse Nation/ onsen boorz. Onderfaten ghedaen
hadden in heure negotiatie ende hoopmanschappe/ die zy lieden nootsackelijck
moesten continueren met onse nabueren ende Beallieerde: ende den Onderfaten
van die nabolghende de goede vrientschappe/ peys/ ende alliantie die wy met
hen hadden/ ende noch tegenwoordelijck hebben: Waer wyt met der tijdt meer-
der inconventienten ghescheyen waeren gheweest te vissen. Ons oodmoedelijck
versoeckende onse boorz. Onderfaten daer in te willen remedieren sulcks als wy
bevinden sullen te behooren/ soo dat wy begerende te versien tot heur lieder in-
dempniteyt/ seckerheyt ende preservatie/ nadien eenighe onse Gedeputeerde/
deur onse Ordinantie ende bevel/ diverse informacie ghenomen hadden om
grondelijck te weten ende te verstaen den oorzonck ende fundament van de
boorz. inconventienten. Ende van alles rappoort ghehoort hebbende/ seckere
nieuwe ordinarie op 't stuck van de navigatie hoopmansche wijse/ In date van
den xix. Januarij xv. C. xlii. hadden ghemaeckt ende laten uytgaen ende pu-
bliecen/ binnen onsen Landen van herwaerts over. Om in de selven onderhou-
wende

Wende achtervolghe te worden / duerende de voorsz. oorloghe van Schotlandt / of langher / indien 't ons alsoo believen soude / ende al is 't saechte dat wy als nu Gode lof / enen eeuwighen peps ghemaccht hebbende metten voorsz. van Schotlandt gheen vbandtschap niet permandt van onse ghebueren en hebben noch menzen te hebben : Aenmerckende nochtans dat deur de cessatie van de voorsz. Oorloghe van Schotlandt die Piratigue oft Zee-roof noch gheen eynde ghemomen en heeft. Naer wordt bedreven deur diverse dieben ende quaetdoenders van diverse Natie / nemende hun verreck in sommighe Eplanden ende contreyen / alwaer zy oock vertrust ende onderhouden worden / daer van de hoop gheschapsen soude zyn noch te vermeerderen ende stercker te worden / indien zy ghewaer werden ende gebonden dat onse Oundersaten ghebreckelijck waeren hun Schepen toerusten ende equiperen 't heerlicker beschermnisse ende defentie / alsoo een wijse tijdt zedert de Publicatie van onser voorsz. Ordinantie gheschiedt is / soo bevinden wy ende sien vooz goet aen dat onse voorsz. hun ter Zee niet en begeben weerloos / noch sonder toerustinghe / om sulche Zee-roovers Pirate / ende quaetd gheboefte te moghen wederstaen / ende hen selven defenderen in alle : Ende aenmerckende voorsz dat wy der voorsz. Ordinantie onse voorsz. Oundersaten ghetroot hadden : Dat wy souden laten wygaen ende publiceren secker puncte ende artijckelen van costuymen ende Zee-rechten / grsotelijck dienende den Cooplieden / Schipperen / Bootsghesellen / ende allen anderen hun ter Zee ghenerende. Alsoo wy oock van nieuws te doene versocht zyn gheweest. Soo eest dat wy desen aenghesien ende goede regele / orde ende Politie stellen / ter ghemeeene welbaert / ruste / ende preservatie van onsen voorsz. Landen van herwaerts-ober / onsen goede ende ghetrouwen Oundersaten van dien / ende op dat een peggelijck weten mach hoe hy hem in 't stuck van der Navigatie ende zeylage voorzaen houden ende reguleren sal / om alle schaede inconbenienten vooz te komen / schouwen ende ontgaen / soo verre sulchs mogelijck wesen sal. Gehadt hier op 't advies van de principale Gouverneurs ende Raden van onsen voorsz. Landen. Hebben met rijpe deliberatie by advijse van onser liebe ende seer beminde Suster de Coninginne Douagiere van Hongarije / van Bohemen / &c. Vooz ons Regente ende Gouvernante in onse voorsz. Landen van herwaerds-odere den Ridderen van onser Ordene / die Hoofden / Presidenten ende Lieben van onse Rade van Staten / Secreten ende Finantien / uyt onser rechtster wetentheyt ende autoriteyt. Geordineert ende gestatueert / Ordineren ende statueren de puncten ende Artijckelen hier na volgende.

Aengaende 't stuck van de Toerustinghe hebben wy hier afgelaten ,
overmidts het nuter tijdt niet gebruyckt en wordt.

Hier na volgen de Zee-Rechten.

A Engesien / oock dat eenighe onse Oundersaten ons ootmoedelijck versocht hadden te moghen onder hen enen tijdt lanck examineren seekere bewoyp van sommighe andere puncten ende Artijckelen / die wy hebben laten begrijpen / aengaende andere partijen van de Navigatie.

gatie. Als Schippers / Bootsgezellen / Costummen ende Rechten van der Zee midts des daer aen kleeft / grottelijck dienende ende wel nootzakelijcken wesende tot onderhoudnisse van der voorsz. Reizen Navigatie : Om by de selve te boegen wes een pegelijck bevinden zal tot bozderinge van die te dienen. 't Welck wy henlyuden geconsenteert hebben / ende de Publicatie van die eenen tijdt lanck uytgeset / soo hebben wy finalijcke sulcke puncten ende Artijckelen rijpelijck ge-examineert wesende aen deser onser Ordonnantie geboecht ende toestellen laten / Inhoudende soo die hier naer volgen :

1.

Trouwigheyt der Officieren ende Bootsgezellen.

In den eersten / dat alle schips Officieren / stiermans / Hooghbootsmans / scheimans / Timmermans / Susschieters / Krocken / ende alle andere Bootsgezellen of knechten / hen gebende tot dienste van eenigen schipper / van stonden aen sullen schuldigh zijn den voorsz. schipper hare Meester te volgen / helpen ende by te staen / 't zy van of tegens de vyanden / ende hem onderdanig ende gehoozsaem te zijn te water ende te lande / sonder wederspannigheyt te gebuycken in eeniger manieren / 't zy datse gereeden loon ontfangen oft niet.

Correctie over de wederspannige Schiplieden.

2. Item / ende de geene die in eeniger ongehoozsaemheyt wederspannigheyt / weygeringe / of dooz opset in ghebreecke sulcks te doen als hem van zijnen Schipper beboolen sal zijn bevonden wordt / indien sulcke ongehoozsaemheyt / wederspannigheyt / weygeringe of ghebreecke tot niemants sonderlinger injurie en sterckt / of oock den schipper / den schepe / waren ende goeden daer in wesende of andere bootsgezellen of Passagiers niet schadelijck en zy / zal daer by verbeuren de pene van ses Carolus guldens / half tot onses / ende half tot des voorsz. Meesters profijte.

Bootslyuden ongehoorzaamheyt tot injurie , op pene.

3. Item / ende maer oft sulcke ongehoozsaemheyt ende wederspannigheyt heur streckte tot eenige injurien / 't zy in woorden of in wercken / in dien geballe sullen de selve injurien boven de voorsz. Reizen gelt-boet noch gekorrigiert werden met geesselinghe of meerder punitie totter verbeurte van den lyve tot inklung / nae gelegentheyt van den saken.

Bootslyuden ongehoorzaamheyt, waer deur het Schip in prijckel gestelt wert.

4. Item / ende waert alsoo dat de voorsz. Reizen ongehoozsaemheyt / wederspannigheyt / weygeringe of gebreke / 't Schip vergouwelooft of eenigh

of eenigh opzoer of rumoer in den Schepe gemaeckt werde / daer upte dooz verſuymeniffe of anders 't ſchip soude geweeſt hebben in dangiere hem te verlieſen / te verdrincken / oft te komen in handen van Zee-robers ende andere de Nabigatie en koopbaerdye van herwaertz obere willende verhincleren / zoo willen wy ende ordineeren / dat ſonder hreeder vertreck noch langer ophoudt / ſulcke perſoon ſonder tuſſchen ſcheyt metten lijbe gerecht ende van den leeben totter doodt gebrocht werde / ende diergelijcke zijne aenhangeren ende Complicen nae Schipps-recht / ende gebuycte.

Reyſe van den Stuerman , of Bootsman aengenomen te volbrengen.

5. Item / dat alle Schipps officieren / bootsgesellen of knechten hoe danigh die zijn af zeylende met eenige Schip / ghehoude werde 't ſelbe ſchip wederom te hzenghen ter gerechter Havene daer zy 't hebben helpen uptboeren / indien zy ſulchs te doen verſocht worden van heur lieder ſchipper / ſonder dat te verlaten / vooz al eer zy 't ſelbe volkomelijck ontladen ende gelost / wederom behooylyck gheballaſt / ende de zeylen van de Kapen gedaen hebben.

Schip verlaetende ſonder oorlof daer door het in perijckel wert geſtelt , verbeurt het lijf.

6. Item / ende zo wie 't Schip eer verliete ſonder den oorlof van den Meester / weſende zulck Schip in aboutuyze of dangier te verderben / of genomen te worden van den Zee-robers / die zal 't lijf verbeuren / ter welcker plaetſe hy bebonden wert binnen den Lande van onſe Jurisdictie / ſonder eenige gratie of miſericordie.

Schip niet te verlaten ſonder verlof of in 't werck 't ſoeck te maken.

7. Item / ende zo wie 't Schip eer verliete ſonder den oorlof van den Meester of hem in 't boozſchreben werckt 't ſoecken maecte des verſocht zijnde / ſonder nochtans dat uyt oorſaecke van ſulcken verlaten of ſwijninge eenige ſchade den ſchepe toegelkomen ware / ſulcke zal verbeuren xx. Carolus guldenen / d'een helft tot onſen proſijte / ende d'ander helft tot proſijte van den Meester ſchipper. Ende boozts gehouden worden alſulcken Bebaerden te doen / als men nae gelegentheyt der ſaken zal bebinden behooyende / ende welke Bebaert hy zal gehouden zijn te volbrengen vooz al eer hy eenige andere repſe zal mogen aenbeerden / op de pene van openbaerlijck gegeeffelt te worden tot den bloede.

Schip ſonder gewilligh conſent niet te verlaten.

8. Item / dat de boozſchreben officieren / bootsgesellen / of knechten / hen tot eeniger repſen begeben of verbonden hebbende / weder die begonſt zijn ofte niet / 't ſchip niet en ſullen mogen verlaten dooz eenighe

Fortuyt

Foztupnen van der Zee / goede of quade nietomaren / of eenighe oorzaccken hoedanig die waren sonder gewillighlyck consent van den Meester / op de verbeurte van den lijve ende goede.

Aen Landt niet te varen sonder verlos.

9. Item / dat de boorszchreben Officieren / Bootsgesellen of knechten wyren scheepe niet en zullen moghen gaen sonder expres consent van den Meester / ende al hadde de Meester hen consent ghegeven aen 't Landt te gaen / ende seckere tijdt aldaer te blijven / dat zy nochtans altydt een ontbieden des zelfs Meesters sullen ghehouden zyn van stonden aen ende sonder vertreck te scheepe te keeren. Ende indien daer yemant achter blebe 't zy met wille / deur negligentie / djonckenschap / of andersints / soo zal sulckie die in gebreecke bevonden werdt den loon zynder repse bevenren tot behesof des schippers / ende tot dien oprechten de schade die met zijne gebreecke toe quame. Ende boven dien noch eens zo vele als de huyre of loon bedraecht : Ende indien de Bootsgeselle of knecht zulkix doende niet te geven en hadde / datmen hem indien geballe korrigeren sal na gelegentheyte van der sake / by geesselinghe of anders.

Faulten ende gebreken by alle Officieren en Bootsgesellen gecommiteert.

10. Item / indien dat de boorszchreben faulten / gebreken / ongheschoorzaamheyt / injurien en misbruycken worden gecommiteert by allen den Officieren / Bootsgesellen ende knechten / of by eenige van hen in absentie van anderen / zoo dat den Meester thoons soude moghen gebreucken / dat in dien ghevalle de zelve Meester zal gheloobe hebben op zijnen Eedt.

Schipper en vermagh niemant van den sijnen te injurieren.

11. En soo verre de schipper of Meester eenighe van den ghenen die in zijnen dienste zyn gheraecte te injurieren / in woorzen of in wercken dat hy ter saecken van dienden geïnjureerde zal moeten te rechte staen boozde Wet-houders in onsen Landen residerende / daer af de eerste kennisse van heuren arrivemente mach compereren / op penen van nullicteyter procedueren.

Versegelinghe ende verbeteringhe daer van.

12. Item / dat de schipper of Meester die een repse aen genomen hadde ende onderwegen zijnde / booz hem zijnen Schepe / of zijne Creeders wosijt dochte / een ofte meer andere repsen aen te nemen booz zynder wederkomst / de boorszchreben Officieren / Bootsgesellen ende knechten zal moghen in zijnen dienst blijven houdende / inides heulieden verbeterende heuren besproken huyre ende loon naer rate van den mple: die zy haazdere repsen zouden. Ende zouden deselve Officieren / Bootsgesellen /

len / ende knechten / cesserende sulcke oft andere nootlijcke accident / gehouden zijn den boozschreben Schipper te volgen ende gehoozsaem te zijn / tot dat zy het Schip wederomnie gebracht / ontladen / geballast / ende anderzins ghedaen hadden / soo hier boozen geroert is / op pene als boozen.

Ontkundigh Stuurman of Pilot.

13. Item / ende welberstaende nochtans dat indien de Stuurman niet bedreven en is ter plaetsen daer de Schipper of Meester boozder sal willen baren : ende daer af hy gehouden wort de waerheyt te verklaren / op de pene van geesselinghe in gevalle men naemaels ter contrarie beboude : Dat deselve Stuurman 't schepe sal mogen blijven ende winnen als de Hooghboozsman / daer af hem zynen loon ghemeeerdert sal worden naer rate van den boozschreben reyse als boven.

Onbedreven Stuurman ende sijn huere.

14. Item / ende indien de stuurman niet bedreven zijnde / den nieuwe reyse niet aennememen en wil / soo zal de Schipper gehouden zijn hem te laten volgen de helft scheede van zijner huere / in ghevalle die nieuwe reyse aenghebeert wordt in gungwaerts baren ende inghevalle 't selve beurt in 't keeren / so zal hem ter ontlactsteden zijne volle huere verschenen zijn.

Laden ende lossen ter uytweegser Havenen.

15. Item / of 't gebeurde dat eenigh Schipper / booz al eer hy 't zyn-der gerechtter ontladinghe gekomen ware hy fortunne benaut worde tot eenigen plaetsen aen te leggen / ende aldaer tot zynen / zijnder Keeders of schips geriebe eenige goeden wilde lossen. De boozsz. Officieren / Bootsghesellen ende knechten sullen hem daer toe ghehouden zijn te assisteren ende gehoozsaem te zijn / op de pene hier boozen verhaelt / dies zal elck huerder hebben een paer schoen van acht stupvers / boven die loon die hem ter gerechtter ontladinge beloofst is.

Schip op nieuws verballast is de huere verschenen.

16. Item / welberstaende nochtans dat boozschreben Schip niet en derve op 't nieuws verballasten / want ingeballe 't selve soude moeten op 't nieuws verballast worden / soo soude de huere verschenen zijn / al oft de lossinge gebeurt ware ter plaetsen van der gerechtter ontladinge / hoe wel de boozschreben Officieren / Bootsghesellen / ende knechten den Schipper indient hem gelieft / niet te min sullen gehouden zijn te volgen / ende 't Schip met des daer inne is booz te brengen / ende in al te doen soo hier boozen is verhaelt / op de selve pene.

Schip in 't wederkeeren lossen en laden, dan is de huere verschenen.

17. Item / ende indien een Schipper in 't wederkeeren wilde lossen ende weder laden tot enige plaetse daer hy by fortunne niet en waere bedwonghen : Soo zal den Officieren / bootsgesellen ende knechten hen volle huere aldaer verschenen zijn / ende niet min sullen zy ghehouden wesen den selven Schipper wederom by te staen totter plaetsen van zijner wooninge / booz de halve huere die men tot sulcken plaetsen daer de boozsz. lossinghe ende ladinghe zal gheschieden / zijn ghewoonlijck is te geven.

Reyse gestaect, vermagh de Schipper de Schiplieden af te dancken mits gevende een viereindeel van de huere.

18. Item / oft gebiele dat een Schipper in meyninge zijnde zijn reyse te doen / deur breefe van Oorloge / Zeeoberg / deur arreste van zijn Schip of Persoone of eenighe andere onbersieninghe inconvenienten de selve reyse niet en wilde beginnen / oft de selve begonst zijnde / volbrengen / dat in dien gevalle hem zal toegelaten worden de boozsz. Officieren / Bootsgesellen / ende Knechten af te dancken / midts hy hen elcken van hen gevende 't viereindeel van haren geheelen bespzoocken loone / en boozsz alsulcke rate als zy van den selven bespzoocken loone mogen verdient hebben. Ende indien zy meer hadden ontfanghen / dat selve den Schipper weder gekieert zal worden.

Schipper is gehouden zijn schiplieden driemaal 's daeghs eten te geven.

19. Item / dat den Schipper zal gehouden zijn den boozsz. Officieren / Bootsgesellen ende Knechten elck daeghs drymael te eten te gheben / te weten des morgens / des middagghs ende des avondes / ende sullen ten zelven malen dinccken alsulcken dincckelijcken dancck als de Schipper te dien eynde inne-gelepd zal hebben / in redelijcker ende tamerlijcker wijze / ter discretie van den selven Schipper / sonder meer / ende indien pemant buyten de boozsz. drymalen soude wille eten of dinccken / dat hy hem zal lyden met den boode 't welck hy in den kofz binden zal / ende al staende aen den kraen eens booz den doozs mogen dinccken / ende boozsz gaen zijnder vaerder sonder dat zy byer oft keerffen buyten consent van den Schipper sullen mogen gebuycken / daer mede hem elckelijck zal moeten laten ghenoechghen sonder murmureren in eenigher manieren / op de verbeurte van dry schellinghen Vlaems booz d'eerste reyse / ende ingheballen van meer op arbitrale correctie / sulckis als hier boven of meerdere naer adbenant van den menighen der contrabentien : Ten ware dat de selve bootsgesellen / Schip-knechten of anders by tenpreefste van ontweder leck van Schepe zijnde / oft oock in 't lossen of laden

van den

van den Scheyen / den Schipper assisteerden by dage of by nachte / in welcken geballen hy henlugden zal geben kost ende bier als dat behoort / ende dit al na gelegentheit van der saecke ende wercke.

Schiplieden zijn schuldigh met een ander gestelt Schipper 't zeyl te gaen.

20. Item / oft gebeurde dat duerende der reysen / een Schipper by zyn Meesters af gestelt of verlaten werde / of by onverschijpelyk fortupne niet gereysen en konde / dat de boorsz. officieren, bootsgesellen ende knechten den nieuwen Meester op sulcken Schip gestelt / sullen gehouden zijn te dienen ende te volgen / alsoo zy den eersten souden gedaen hebben / metten beteringen ingeballe van langer reyse / in der manieren ende op de penen hier boven verhaelt.

Schipper zijn Schip verkoopende , zijn de Schiplieden gehouden de aengenomen reyse te volbrengen.

21. Item / maer zoo verre de Schipper zyn Schip eenen anderen verkochten / transporteerde / of overliete / zoo en sullen de boorsz. officieren / bootsgesellen ende knechten / op 't selve Schip niet boozder gehouden zijn te blijven / dan totter plaetsen / ende volbrucht hebbende den dienst daer op zy eerst ghuert zijn / al waert saecke dat de Schipper hem begeerde / zoo en sullen zy daeromme niet gehouden zijn hem boozder te dienen / maer sullen sulcken dienst mogen aennemen of afleggen nae haeren wille.

't Bootsvolk is men gehoude t'huys te helpen als men 't Schip buyten verkoopt.

22. Item / indien de nieuwe Schipper de boorsz. officieren / bootsgesellen ende knechten niet en wilt aenbeerden / zo sal de oude Schipper de selve schuldigh zijn van eenen anderen goede Scheye ende koste te versien / om t'huys te komen.

Van quetsinge ende de boete daer toe staende.

23. Item / dat de boorsz. officieren / bootsgesellen ende knechten duerende heuren reysen / onderlinge sullen papelyck ende vzedelyck handelen ende vertieren sonder twist of ghebecht. Ende indien daer eenigh tweedracht rese / zo zal de twistinge ter saken van injurien verbael t'elcker reysen verbeuren twee Karolus guldenen / de hantdadige sesse. Ende de quetste hy yemant datter bloet nabolghde sonder mincke van elcke woude x. Karolus guldenen / ende isser mincke xx. Karolus guldenen tot onsen behoefde boven interest van partije. Ende de gene die niet en esseert na dien de Schipper of twee van den principale Officieren den twist sullen obergonnen hebben / die sullen van als verbeuren dobbelen / oft gecozingeert worden met geffeling tot den blaede naer de quaeteyt van der misdaet.

De misdadigen is schuldigh vierschat te betalen aen den Schipper.

24. Item / indien de gequetste soo gestelt zy dat de Schipper daer by verachttert wert in zijnen dienst / soo zal de misdadige boben 't gene des boorsz. is / den Schipper gehouden zyn te betalen vierschat van zijner hueren / of de macht niet hebbende / zal gecorrigiert worden met geesslinge als boben.

Quetsinge ter doot de misdadige te leveren in handen van de Justicie.

25. Item / ende soo verre binnen den Schepe pemandt van levende hve ter doot gezocht worde / sullen zoo wel de Schipper als Officieren / Bootsghesellen ende knechten gehouden zyn de misdadighen wel vast te houden ende te bewaren / ende te leveren der Justicien van onsen Landen daer hy eerst aenkomen sal / omme gestraft te worden naer den eysch ende gelegentheyt van der saken.

Te bewaren den misdadigen.

26. Item / indien deselve Schipper / Officieren / bootsgesellen / of knechten / hen inder boorsz. bewaringen ende leveringhen qualijck queten : Soo sullen zy selve in haren persoon als hantdadige en schuldighe aengesproken worden / ten ware datse hen van den verliese of met leveringhe van sulcken misdadigen supveren konden / den rechter genoegh zijnde.

Sieeke Schipman ende zijn huere.

27. Item / oft gebiele dat eenigh van den Officieren / Bootsgesellen of knechten der reysen / met eeniger zwaerder siekten byten slants wort behanghen / sulcx dat den noode ware dat zy aldaer souden moeten blijven liggende om gheholpen te worden / ende dat de selve sieckte niet toegelkomen ware van bechten / dzonken dzincken of andersins by zijnen schulde : Soo zal de Schipper sulcken persoon gehouden wesen te betalen zijn geheele huysse / al oft hy de reyse hadde volbracht / ende besorgen hem van zijner behoorlijcker voeringe ende hem daer af in gelde of andersins behoorlijck verseecken.

Van beschadicht Scheeps volck.

28. Item / of pemandt in eenigen gebecht tegen byanden ofte Zee-roovers gequetst / verminckt oft gedoot worde : Soo zal d' Interest ende schade van den gequetsten oft verminckten / en boorsz. de volle huere voordinghe ende begravinghe van den dooden betaelt worden als groote avarije van den schepe ende goede / tot defensie van den welcken 't ongebal ghekomen ware. Alles ten seggen van goede mannen hun des verstaende / die genomen ende daer toe versocht sullen worden ter plaetsen daer 't Schip eerst onder onse jurisdictie aenkomen zal.

Stervende Schipman.

29. Item / in geballe yemandt duerende der voozſz. Reysen / te wattere ofte te Lande ſtorbe de naetuerlijke doodt / zoo zal zynen Erfſſ-ge-namen ghegheben ende betaelt worden d' eene helft van der huyze ende voeringhe / zoo verre het ſelve ghevalt in 't guntſwaertſ reysen : maer indien 't ſelve ghebeurt in 't keeren / zal men den Erf-ghenamen betalen die gheheele huyze ende voeringhen / ende ſullen de ſelve Erf-ghenamen in allen gheballen moeten draghen die redelyke koſten van der begravinge / ende koſten oft goet doen het gene des de af lijvige zal ontfangen hebben.

Stervende Schipman (indien men kan) aen 't lant te begraven.

30. Item / indien men den aſlijbigen kan aen 't lant begraven / ſo zal men den ſelven eerlyck ter aerden doen als na zyne ſtaet behoort. En indien hy aent lant niet kan gebrocht werden zo zal de Schipper ober hem doen een dertighſte / ter plaetſen daer hy Schipper woorachtigh is / zoo haest hy wedergekeert zal zyn / ten koſte van de overledene.

Geene feyten te diſſimuleren of quyt ſchelden.

31. Item / dat geen Schippers / Scheeps-officiers / bootsgeſellen / knechten / Schip-meesters / Reeders / noch enige / oock Rechters / Officiers of executeurs van Juſtitien / respectibelyck en ſullen moghen verzwynen / diſſimuleren / kompoſeren / tranſigieren / of quytſchelden eenige feyten om minder penen ende boeten dan voozſz. is. Op de verburte van dat elck in zyn eyghen-name dyp houdt dobbel zal moeten boeten.

Met niemant tegens d'inhoudt van de artijckelen te contracteren.

32. Item / dat geen Schipper / Schips-Meesters / Reeders / oft yemandt anders en worde toeghelaten of gheoorloft teghens d'inhoudt van der voozſchreben puncten ende Artijckelen / oft int afnemen van dien / met yemandt te contracteren. Op de pene van nulliteyt van dien / ende boben deſen arbitralyck gecoorrigeert te worden.

Misdadigen by gebreke van boeten te betalen , aen den lijve te ſtraffen.

33. Item / indien de misdadige geen gelt of goet en hadde / om die voozſchreben Boetman te vergelden : Soo ſullen deſelbe verkeert worden in geeffelinge ende andere lijf-ſtraffinge / na den eyſch ende ghelegentheyt van der ſaecken / ende naer goetduncken van den Rechter / die de kenniſſe daer af zal behooren te hebben.

Eedt des Schippers van d'Ordonnanie nae te komen.

34. Item / dat alle Schippers ende Patroonen van ſchepen varende bytten den Cuſten van Vlaenderen / Hollant / Zeelant / ofte Drieſlant / naer

naer Oosten ofte Westen booz hen bertreckt / sullen gehouden zijn t'elic her reysen als 39 af varen doende den Eedt in handen van den gherocommitteerde Visiteerders van der plaetsen heurde afzeplen / als boven gezeyt is. Oock te zweeren dat 39 dese Ordonnantie sullen onderhouden : Ende boven dit / indien pемant van heuren Schip-genoten / Bootsgezellen oft knechten ter contrarie van dien pet deden. Dat 39 in 't wederkomen den boozschreben gecommiteerden Visiteerders 't zelve sullen te kennen geven ende oberbzingen : Op de pene van gestraft te worden als meyneedigh / ende zelve op te leggen de Voeten ende de Keuren die den misdadigen verbeurt soude hebben.

Vracht als de reyse verlet ofte gestaect wordt.

35. Item / Ost ghebeurde dat eenigh Schip bevracht werde herwaerts-obere om buytens landts geladen te worden / booz seckeren bespoocken loon. Ende daer na de Schipper deur arrest van den hooger hant niet verbaren en konde : Ost oock dat de koopman uyt eenige consideratien zijn goedt niet aboutueren en wilde / ofte oock het Schip tot zijnder besproken dagen niet geladen en konde / de zelve koopman in alle boozschreben geballen zal gehouden worden den Schipper den geheelen besproken loon te betalen.

Schip ende Schipper van der hooger handt verlet, ende aengenomen.

36. Item / Maer zoo verre de Schipper besproken wordt eenighe goeden uyt onsen Landen van herwaerts obere te voeren / ende dat al eer hy zijne reyse begonst 't Schip ende Schipper byder hoogerhant of den Prince aengenomen wert om te dienen by souldye. Zoo zal als dan de koopman behooren ontslaghen te wesen van den Schipper voozder pet te gheben. Maer ghebeurende dat een Schip in desen Lande ghehuert wert om elders te laden / ende dat sulck Schip komende aldaer gearresteert oft verboden werdt by der hooger handt eenigh goede inne te nemen of te laden : Welverstaende dat sulckis gheschiede sonder des koopmans toedoen / zoo zal den Schipper in dien geballe / hebben zijn halve vracht / niet tegenstaende oft hy goede op zijnen bodem ghehadt heeft ofte niet.

Een gearresteert Schip is ontslagen van den contracte.

37. Item / ende gebeurde dat de Schipper bespoocken wesende eenighe goeden uyt den Lande van herwaerts-obere te voeren tot eenighe plaetsen / daer na bespoocken Oozloghe op stonde / ofte oock van der hooger handt herwaerts-obere / arrest op zijn Schip ghedaen werde. Ende uyt welke consideratien de Schipper soude de reyse moghen sta-
ken/

ken/zal een pegelijck ontstegen zijn van den contracte behalven zijn actie van interesten sulcx als na recht behoort.

Schip in vremde Landen bevracht, ende verboden 't goet niet uyten Lande te vervoeren.

38. Item / ende insgelijcx gebeurende dat een koopman vint eenen Schipper met zijne schepe in vremde Landen/en huere den selven schipper om herwaerts te komen: Ende dat nae de hueringe den Schipper verboden wort sulcx goet als hy aengenomen heeft niet uyten Lande te voeren: zo zal in dien geballe de koopman schuldig wesen den Schipper te betalen 't vierdepart van zijn vracht. Maer indien de voorszreben Schipper ende Schip in souldge oft huere van der hoogher handt ofte Prince van dien lande aengenomen werdt / zoo zal den koopman ongehouden zijn den voorszreben pet te geben.

Lig-dagen betalende achtervolgende de Charte partye.

39. Item / indien eenigh Schip varens of keerens verderft / ende zijne reyse niet en mach volkomen / zoo zal de Schipper van zijn besproken vrachtloon / alsulcken deel ende rate ontfangen na advenant dat de reyse behoort of geavanceert is geweest / ende dat van den goeden die gebergt zullen worden.

Schip verongeluckt of de reyse verkort.

40. Item / indien eenig schip varens of keerens verderft / en zijne reyse niet en mag volkome / zo zal de schipper van zijn besproken vrachtloon / alsulke deel en raet ontfangen na advenant dat de reyse behoort of geavanceert is geweest / en dat van den goeden die gebergt zullen worden.

Havarije op Schip ende goet.

41. Item / Zoo verre eenige provisie gedaen / ofte oock eenige schade geleden worden / tot gemeene beneficie van de Schepe ende goeden doende de solemniteyt / vermanningen ende andere diligentien van oudts geploghen: Sal al het selve den beschadighden ende geinteresseerden goet gedaen worden / in groote abarije gedeeligh onder Schip ende goet na ouder gewoonte van der Zee.

Koopmans goeden droogh te leveren.

42. Item / dat een Schipper by de koopman te vreden gestelt zijnde voort calfaten van zynen oberloope / den selven oberloop is ghehouden behoortlyck te doen calfaten ende dicht te maken: Ende in gebreke van dien den koopman de schade daer doot rijfende / op te rechten: Ten ware dat de selve schade / 't zy doot den oberloop oft andersints toequame by Tempeesten oft andere onbersienelycke Fortynnen: Ende zoo verre eenige goeden beschadicht worden / zal de schipper met zynen geselschapp

pe ge-

pe gehouden zijn der selver goeden pofijt te soecken sonder loon te bewachten: Welverstaende nochtans dat de extraordinaris onkosten daer toe dienende / van den beschadighden goeden sullen genomen worden / ende 't boozschreben calfaten van den Overloop / gedraghen worden als gemeyne avarye.

Koopmans goeden beschadicht te vergoeden.

43. Item / oft gebiele dat eenige goede binnen den Schepe worden beschadigt oft verminderd by den schipper / schips-genooren / bootsgesellen of knechten / zal de selve Schipper gehouden zijn / den koopman de selve schade te vergelden / tot sulcken prijs als 't selve goet ter plaetsen ende tijde van der ladingen sonde mogen gelden.

Koopmans goederen leckende, smeltende, of verstroyende sonder schult des Schippers, is tot last van de Koopman.

44. Item / ende maer indien de selve goeden nytloopen smekten / verstroyen of bederven / zonder schulde des Schippers of der zijner / zal 't selve alleenlijck staen ten laste des koopmans. Ende zal de koopman ter plaetsen ende tijde van der ontladinge op de vaten of tonnen bymael kloppen / ende daer na de selve doen nythuyssen / ende de volle vacht daer af betalen / ofte de selve den Schipper booz die vacht laten.

Tijdt van rekening te doen een Schipper aen zijn Reeders.

45. Item / ende dat nu booztaen alle Schipperen ter Zeewaert varende met koopmanschepe geladen / oft om vacht te soecken / Oostwaert of Westwaert / waert dat zy een reyse gedaen hebbende / huere koopmanschepe, verkocht of gelebert / ende huere vacht-loon ontfangen hebbende / zullen gehouden ende verbonden zijn binnen acht dagen vae dat zy van heuren boozschreben vachtloon vol betaelt sullen wesen / heuren Reeders goede rekeninghe te doen / ende sulcke zomme geldes als den boozschreben Reeders toekoint ende kompetereert / hen geven ende overleveren / of met hen te over-komen nae de verbeurte van twee hondert Carolus guldenen t'elcker reysen zy daer inne versipingh bevonden sullen worden.

Schepen beschadigende malkanderen voor niet te konnen wijcken.

46. Item / oft gebeurde dat twee Schepen binnen of buyten 's lants zepende / ende in 't zepelen elck anderen aen boozt quamen / niet mogende ontzepelen noch ontwijcken / ende dezelve Schepen elck ander boozt komende, ende inden gront stootende / oft anderen schade aende Schepen doende / zoo zal de schade van den Schipper die alzo gedaen ende geschiet is / ghereeckent worden half ende half / als d'eene helft den ghenen die de schade geleden heeft / ende d'ander helft tot last van den ghenen

nen die alsulcke schade gedaen heeft / zoo wel of 't boozschyben ongheluck geschiede by dage ofte by nachte deur tempeeste oft schoon toeder / hoe 't selbe soude mogen gebeuren.

Schade van Schepen van d'een d'ander voor den Boegh ancker liggende.

47. Item / oft gebeurde dat de schepen binnen oft buyten 's lants aen heuren anckers liggende / ende eenige van dien drijvende werden / 't zy heuren anckeren deurgaende of deur gebreck van heuren Coutwen / ende dat Schip alsoo los zijnde / een ander Schip liggende wel vast aen zynen ancker booz zijn boegh oft aen zyn boozt dreeft / ende 't zelve Schip den ander aen zynen ancker liggende schade dede / zoo zal deselve die den anderen aen boozt oft booz zynen boeg gekomen is die helft van de schade gehouden wesen te betalen. Ende dat tot taratie van den genen hender materie verstaende : Ende oft den ghenen die drijvende is en schade dede aen een ander Schip liggende aen 't ancker / oft wel gemeert / zal de schade lijden / sonder den genen die aen zynen ancker wel ghemeert was liggende / pet daer van te mogen eyschen.

Schip hem beschadigende op een andermans Ancker.

48. Item / Ende inghevalle dat een Schip van binnen oft buyten 's Landts komende / zeylende oft soeckende een ander Schip / liggende aen zynen Ancker ende zeylende schaede doende : Soo zal de ghene die alzo is komen zeylende den gequetsten oft beschadighsten Schepe / die gheheele schade betalen / ten ware dat sulcks toequame by groote tempeeste oft andersins buyten schulde van den ghenen die de schade doet.

Boeye op 't ancker te leggen oft de schade by faute van dien te vergelden.

49. Item / Ende oft eenigh Schip ghequetst wert deur 't anckeren van eenen anderen Schepe liggende op zyn Ancker / geen Boeye hoven op hem en hadde : Soo zal dat Schip wiens ancker alzo sonder Boeye liggende is / den anderen gequetsten Schepe gehouden zijn te betalen de gheheele schaede. Ten ware dat alsulcke Boeye buyten schulde van de Schipper afgedreven ware / Ende dat ten tijde van den uytwerpen van den boozschyben anckere / daer op een Boey gheweest hadde / in welken gevalle / 't gequetste Schip zal de helft van zijne schade mogen verhalen van den Schipper / wiens ancker sonder Boeye hoven water ghelegen heeft.

Te diep geladen Schip te lichten om te komen ter plaetsen der ontladinge.

50. Item / Ende oft gebeurde dat een Schip geladen met Coopmanschepe oft andere goeden komende in de Landen van hertwaerts obere / zoo groot oft diep gaende ware / dat de Schipper van dien soude ghe-

Dwongen wesen eenige goeden van zynen last te lossen eer hy ter plaetsen van zynder ontladinghe komen mochte / indien geballe oft sulche ontlasten goeden verdooncken / of te wateren bleven : sonder ter plaetsen van de ontlastinge te mogen arriveren. So zal de Schipper ongehouden zyn die te betalen oft goet te doen : Ten ware dat sulch verlies by zynen toe doene oft negligentie geschiet / oft oock dat hy sulche goeden ontlast hadde / sonder behooylijke oorzake te hebben.

51. Item / Ende sullen alle de voorszeyden puncten / nopende den Schipper / de Bootsgesellen / Officieren en knechten / oock de voorszeyden Schipper ende koopman onderhouden worden ten eeuwighen daghe / desgelijcken onder de Disschers : ende hem gheneerende metter Disscherije respectivelijck. Ende zoo veel alst eenen peggelijcken aen gaet.

Referberende 't onswaerts / dese onse Ordonnantie van de Coerustinghe van de schepen / Als oock van den Zee-rechten / te modereren / vermeerderen / verminderen / oft veranderen / soo wy 't alien tijden 't onsen dienste / welbaeren ende vermaernisse van onsen Landen ende Oudersaten sulen bevinden behoorende.

Ortsbeden daeromme / ende bevelen onse lieben ende gherroutwen die Hoof- Presidenten ende Luyden van onse Secreten en grooten Raden en Cancellier Luyden van onsen Raede in Brabant / Gouverneur / President ende Luyden van onsen Raede in Vlaenderen / Stadt-houder die eerste ende anderen Luyden van onsen Raede in Hollandt / Stadt-houder President ende Luyden van onsen Raede in Vrieslandt / Stad-houder van Overpffel ende Groeningen / Rentmeesters van Betsweert en Beodsterschelt in Zeelandt : Ende allen anderen onsen Rechteren ende Officieren / dien dit aengaen sal / henc Stede-houderen ende eicke van hun bysondere soo hem toebehooren sal. Dat sy onse voorsz. Ordonnantie ende Statuyn in alle haere puncten ende artijckelen boven verhaelt / doen condighen / uproepen ende publiceren / elck binnen sijnder Provincie / Limiten ende Officie daer 't van noode sijn sal / ende een peggelijcken van onsen weghen scherpe- lijck bevelen die te onderhouden / ende doen onderhouden / nabolghen ende obserberen / ende de Publicatie van dier te verberschen van halbe Jaere tot halbe Jaere : Op dat daer van niemant ignorantie pzetenderen en mach. Procede- rende ende doende procederen teghen d' Overtreders by executie van de penen daer toe gheselt. Niet tegenstaende oppositie ofte appellatie ghedaen oft te doene ende sonder preiudicie van diere. Ende des te doene met dieffer aenkleeft / ghe- ben top hen volkomen macht / autoriteyt ende sonderlingh bebel by desen. Ende om diestouille dat men van dese teghentwoordighe in diuersche plaetsen van doen sal hebben : Wy willen dat om 't vidimus van die onder zeghel autentijck : oft aen de Conijge gecollationeert ende gheteekent by eenige van onse Secretarissen / volkomen gheleede ghegeven sy : als aen dese onse Originaele. Want ons alsoo ghelieft des te oorzonden soo hebben wy onsen zeghel hier aen doen hangen. Ghe-
geven

geben in onser Stad van Brussel / den negenthienden dag van Julio. In 't Jaer
ons Heeren duysent byf hondert een-en-vijftigh.

Van onsen Keyserslycke het xxxij. Ende van onse Rijcken van Castilien / ende
anderen het xxxvj. Onder stont geschreben.

By den Keyser.
In sijne Naede.

Onderteekent

Verrycken.

P L A C C A E T.

Ende Ordonnantie op 't stuck

Van de Toerustinghe van Schepen.

Van de Zee-Rechten.

Van de Verseeckeringe ende Asscurantie.

Gemaectt by de C. Majestejt / gepubliceert in 't
Jaer ons Heeren / Duysent byf hondert ende dzy-en-tseftigh.

Philippus by der gratie Godts / Koninck van Castilien /
van Leon / van Arragon / van Navarre / van Napels / van Sicilien /
van Majorche / van Sardepne / van den Eylanden / Indien / ende va-
ster Landen der Zee Orceane. Certzhertoge van Oostenryck / Hertoge
van Bourgondie / van Lothryck / van Brabant / van Limborgh / van Luxen-
borgh / van Selre / ende van Niplanen. Grabe van Habsborg / van Vlaenderen /
Artoys / van Bourgongen. Palts-grabe / van Henegouwe / van Hollandt / van
Famen ende van Zurphen. Prince van Swabe / Marchgrabe des H. Rijcks /
Heere van Vriessant / van Salines van Mechelen / van der Stadt / Steden ende
Landen van Utrecht / Overyssele ende Groningen / Dominatours in Asia ende Af-
frica. Alle den geenen die dese tegenwoordige sullen sien / Saluyt. alsoo dibe-
sche groote klachten aen ons gedaen ende gekomen zijn / dat dageelijck onse goede
onderfaten van herwaerts-ober groorelijck beschadicht worden op de Zee / soo
by Zee-roovers / abupsen in 't sept van Asscurantie / als andersins / ende dat deselve
meest toekomt / mitsdien dat de Placcaten eertijds by Hooghlofliche Memo-
rien / den Keyser Caerle de vijffte des Roems / onse liebe Heere ende Vadere /
ghemaectt op 't sept van der Navigatie ende toerustinghe van Schepen / mit-
gaders de Zee-rechten / (de welcke oock in sommighe puncten wel behoorden
geredresseert te zijn) niet wel gheobserveert noch onderhouden zijn gheweest /
noch oock d' abupsen van der voorsz. Asscurantie tot noch toe geremedeert / hee-
rende 't selve tot grooter schade ende interest van onse Landen van herwaerts-
ober / ende Ingesetenen van dien / mitsgaders van der gemeene Navigatie

ende Zeebaert / ende meer sal 3p daer in versien worde alst behoort. Soo ist dat wy wissende verhoeden 't gheene des boozsz. is / ende goede regule / ordene ende Politie stellen in 't seyt soo van de boozsz. toerustinghe van Schepen / als van de Zee-rechten ende Assurantien / ter ghemeene welbaert / ruste ende preserbatie van onse boozsz. Landen van herwaerts-ober / ende onse goede ende ghetrouws onderfaten van dien / ende hebben de boozgaende Placcaten van der Navigatie ende Zee-rechten / met diverse andere van der selver materien doen visiteren ende oversien / ende secker concept doen maechen op de boozsz. Assurantien / ende op alle het gehadt 't advijs van onsen lieben ende getrouwe die Hoofst-President / ende Lijnden van onsen Secreten Raede / mitsgaders die van onser Admirali-tept / hebben by rijpe deliberatie van onser seer liebe ende seer beminde Susters de Hertoginne van Parme ende Plafsance booz ons Regente ende Gouvernante in onse boozsz. Landen van herwaerds-ober / uyt onser rechter wetenhepdt ende autozitepdt / achtervolghende de boozsz. Placcaten ende Ordonnantien van onsen boozgenoemden Heere ende Vader / met 't gene wy daer toe geboeght ende afgedaen / ende nae gelegenthepdt des tijds verandert hebben / van niens gesta-tueert ende gheordonneert / statueren / ende ordineren by forme van Edict perpe-tueel / ende ober al dese onse boozschzeben Landen van herwaerts-ober / het gene dat hier nae volghet.

Van Coerustingc van Schepen.

T En ersten / Wy verbieden ende interdiceren eenen pegelijcken 't 3p Schipper / Proprietaris / Huerlinck oft andere eenighe goeden oft koopmanschepen van weerde / inportancie ende prijsse : als namentlijck / Wolle / Yser / Stael / koper / Tin / ende andere Metalen / Allyn / Zijde / Kollen Boldavid / oft Canibetsen / Lakenen / Saeyen / Lijnwaet / Cayesserijen / Was / Krammerije oft Mercerije te verkoopen metten gewichte oft metter ellen / Weedt oft Pastel / Meest oft Sarencen / Specerijen / Wijnen / Zuyckeren / Cyp-ropen / Olyen / Rogge / Cerwe / Zout / ende alle diergelijcke andere koopmanschepen / 't 3p dat 3p haer selfs ofte andere lieden onse Onder-faten oft byemde toebehooren / te aenbeerden / laden / ende in oft uyt onsen Landen te voeren : Ten 3p met sulcke Schepen / ende alsoo toe-gerust ende gheequipeert als hier nae verklaert zal worden / op de ver-beurte van hondert gouden Realen / ende daer-en boben nae ghelegent-hepdt van der saecke ter arbitrage van den rechter booz d'eerste repse / ende van de helft van den Schepe / oft weerde van dien / booz te tweede repse / ende van 't gheheel Schip oft weerde van dien / booz de derde repse / ende noch daer-en-boben van arbitralijck gecorrigiert te worden / ende dat 't appliceren / d' een derdendeel 't onsen pzojste / ende d' ander twee derden-deelen / ten pzojste / van den Officier / ende den Puncia-teurg

teurs respectibelijcken / 't selve nochtans sonder prejudicte van 't recht van den Admirael / 't welck eerst ende booz al afghetrocken zal worden / des sullen zy moghen bentegoet ende eetelijck goet / als verschen Wisc / mont / bier / loock / ajyn / appelen / peeren / kerffen ende diergelijcke fruyt in dese Landen wassende ende oock andere grobe waren / als smelien / peck / teere / blas / sperren / hoppe / wagen-schot / hout om berninge / oft timmerhout / masthout / ende diergelijcke houten / molen-steenen / ende soodanige waren upt of in voeren / met zulcke schepen / ende alzo toe gerust / als 't elck goet duncken zal.

Geen goet te laden in Schepen niet toegerst wesende als volght.

2. Inggelijcx verbieden ende interdicieren top alle kooplieden / ende Onderfaten oft Inghesetenen / ende alle anderen by henlieden zelve / oft heur lieder Facteuren herwaerts ober residerende / eenigh goet van weerden ende impoztantie als boven te bestellen / laden oft doen laden / 't zy in 't uptbaren / oft herwaerts komen / In Schepen niet wesende zoo toe-gherust ende ghe-equipeert als hier nae ghezept zal worden / ende dat op de verbeurte van hondert gouden Kealen booz d'eerste repse / ende daer en boven na de gheleghentheyde van der saecke als boozen / ende van de helft van de boozscheyden koopmanschepen booz de tweede repse / ende van alle de koopmanschepen booz de derde repse / met arbitrale correctie / ende t'appliceren / als hier vooren gezept is / ten ware dat zy in 't herwaerts komen / ter plaetsen daer zy laden willen / ende men ten Lande ghelwone is / sonder te soecken / upt hoecken oft anderen plaetsen daer gemeenlijck geen Schepen aen en komen / gene Schepen van herwaerts ober en bebonden : in welken geballe zy henlieden zullen mogen behelpen met zulcke schepen als zy daer ter plaetsen zullen komen gekrijgen van welck gebreck van Schepen en diligentie by hen lieden gedaen / om schepen van desen Lande te gekrijgen / zy ghehouden zullen wesen goede Certificatie te brenghen en die te leveren den Discateurs van der plecken daer zy aen komen zullen / ende en zal oock niemant onder 't decsel van goeden van kleender weerden die geboert zullen worden in schepen niet behooylijck toe-gherust zijnde mogen verbozgen oft mingelen eenighe goeden dan impoztantie / op de verbeurte van den zelve goeden / ende daer-en-boven arbitralijck gecorrigiert te worden.

Vremde Schippers en mogen geen goet uytvoeren als voor

Kooplieden van haer lieder Natie.

3. Wy verbieden oock den bzeemde Schipperen / die van herwaerts-obere upt baren sullen / hen te verbozderen eenigh goet van impoztantie

oft prijsē / als bozen / in haer schepen te laden oft uyt te boeren / dan sulcx als hen / oft de kooplieden van haerder Partie alleene toebehooren zal ende geen andere / op gelijke pene / als boven tegen den Schipper van herwaerts- over gestatueert is.

Vreemden Koopman vermagh een Schip te senden van sijn Lant om goet , mits toegerust wesende na de Ordonnantie.

4. Ende aengaende den vreemden koopman die hy hem selfs / oft zijne Facteuren herwaerts- over niet en is residierende / indien hy eenighe goeden ende koopmanschepen / uyt desen Lande zal willen boeren / zal daer toe mogen gebrugken van zijnen Lande alleenlijck / ende toegerust / zoo 't hem beliest / oft Schepen van onse Onderfaten / toegerust na der ordonnantie ende geen andere : Op pene indien hy anders dede / ladende zijne goeden in ander Schepen / dan van zijnen Lande / oft in eenige van dese Landen / niet toegerust wesende na dese Ordonnantie / de selve goederen te verbeuren als bozen.

Schip moet zijn groote Cruysfelen voeren.

5. Ende sullen die Schepen voerende met sulcke goede van prijsē ende importantie / als bozen gezeyt is / moeten voeren Cruysfelen wesende van der groote / indien zy op ende na Franckrijck / Engellant / Noord- wegen / Zweden / Denemarcken oft Costlant / aen dese oft geene zijde vander Sondt / oft Velte varen / dan veertigh vaten ten minsten. Ende na Spaengien / Portugael / Andalusien / Levante / ende Lande van Canarien / Madera / S. Thome / ende dierghelijcke groot van tachtigh vaten / goet ende gerieflijcx om gheschut tot zijnder beschermēnisse ende weere te boeren / wel versien / ghestoffeert ende toe gherust niet zeplen / masten / anchoren / touwen / babelen vast ende ghetrouwe van bodemen ende kiel : Oock versien met goede ende verstandige Pp- loten / Schiplieden / Bootsgesellen / Gheschut / Pulver / oft Buskruyt / Wapenen / ende ander gheweere in de qualiteyt ende ghetal (aengaende den Schippers / Geschut / Munitie) als hier na ghespecificieert zal worden: oock de selve schepen van veertigh vaten versien van kroebzugghen ende Boebeneten oft ten minsten met een oberloop / ende met een Boebenet / na dattet sulcx ten besten zal konnen dzagen sonder daer dooz in 't zeplen te krank te ballen. Ende alle die andere van grooter dzachte van vijftigh of seftigh vaten / met den boozsz. kroebzugghen ende Boebenetten.

Schip nae sijn groote gemant met weerachtige Mannen.

6. Dat elck Schip van veertigh tot vijftigh vaten groot / zal moeten op hebben ten minsten acht weerachtighe Mannen / elck out zijnde bo-
ben

ben achtien jaren. Een Schip van vijftigh tot tachtigh baten twaelf Mannen. Ende van tachtigh tot hondert baten seftien Mannen. En van hondert tot hondert vijftig baten 20 Mannen. En van hondert vijftig tot twee hondert baten vierentwintigh Mannen. Ende een schip van twee hondert tot twee hondert vijftigh baten achtentwintig Mannen. Van twee hondert vijftigh / tot dyp hondert baten zes-en-dertigh Mannen. Ende alle ander schepen boben dyp hondert baten / viereventveertigh Mannen. Welverstaende nochtans / dat de boorszeyden schepen sullen meerder ghetal van weerachtige Mannen / dan boben verstaert is tot haerder meerder verskeringhe moghen in nemen / ende bueren / sonder hier-inne te begripen die Putgers ende Jonghers / wesende beneden de achtien jaren boorszeyden / die elck schip zal mogen hebben / in sulcken getale als 't den Schipper goet duncken zal.

Schip na sijn grooter te versien met Ammonitie.

7. Dat oock elck schip van veertigh tot vijftigh baten als vooren zal moeten hebben ten minsten zes dobbel oft enckel Bassen / ses Haecken ende zes spieffen. Ende een schip van vijftigh tot tachtigh baten twee dobbel Bassen / zes enckel Bassen / zes Haecken / een doufsijne spieffen. Een schip van tachtigh tot hondert baten / vier halve Slanghen / zes dobbel Bassen / een doufsijne heele oft halve Haecken / anderhalf doufsijne spieffen. Een schip van hondert tot hondert vijftig baten / zes halve Slanghen twee dobbel Bassen / zes enckel Bassen / zes haecken / zes halve haecken twee doufsijne spieffen. Een Schip van hondert vijftigh baten / tot twee hondert baten / acht halve Slanghen / vier dobbel Bassen / acht enckel Bassen / acht Haecken / acht halve Haecken / dertigh spieffen. Een Schip van twee hondert tot twee hondert vijftigh baten / thien halve Slangen / ses dobbel Bassen / ses enckel Bassen / anderhalf doufsijne Haecken / of halve Haecken / dyp doufsijne spieffen. Een Schip van twee hondert vijftigh tot dyp hondert baten / twaelf halve Slanghen / twaelf dobbel Bassen / twee doufsijne Haecken / vier doufsijne spieffen. Ende alle andere Schepen naer addenant : Van persoonen ende Gheschut. Ende aengaende 't Krupdt ende Klooten / booz elck stuck Geschuts zoo veel als men behoeven zal om 't selve stuck ten minsten vijf ende twintigh mael los ende af te schieten / Welverstaende dat sulcke quantiteyt van Bussen / Krupdt ende Wepze / wel grooter ende beter / maer niet min noch ergher wesen en zal moghen / elck naer zyn gelegentheydt / ende boben die boorszeyden Wepze zal moghen versien zyn met andere Wapenen / hoort of lanck / oock met Hagelscot / Vierwerck / Verser Ceerlinghen / Paerden / Steenen / Cozseletten / Panspieren /

persen / Schilden / Panopsen / oock stalen Stozmhoeden / Beckneelen ende dierghelycke / om die Vyanden te wederstaen / ende of van noode waer te beschadigen / welck getal van Volcke / Geschut / Krup / en andere Weyze alicenlijck aengacn zal den Onderfaten van desen onsen Erf-Nederlande / ende met de gene die in 't navolghende Artijckel begrepen zyn.

Schip versien van Amonitie als volght.

8. Aengaende de schepen van onsen Onderfaten uyt onse Koninkrijcken ende Landen van Spaengien / ende heure dependentien ende appendentien herwaerts-overe negotierende / de welcke schepen zyn gemeenlijcken van bequamer groote / sullen de selbe moeten toegerust ende versien zyn zo hier na volght / te weten : Een schip van de groote van hondert tot hondert vijftig baten / zal moeten inne hebben twee-en-dertigh personen / daer onder wesen sullen vijf-en-twintigh weerachtige Mannen / daerinne begrepen dzy Busmeesters / vier groote stucken genaemt Bassenwys / twee Bombaerden / makenden ses liggende stucken / tien Bassen / vier-en-twintig Klooten / ende Krup / om vier-en-twintig maelen los te schieten, thien Harquebusen / ses stalen bogen, ses dozijne spiefsen / ses dozijne zwaerden / Rondellen ende Panopsen. so hem een pegeijck zal willen weeren / en alle andere schepen grooter ofte kleynder na adbeuant / den voet nemende op sulcx als voren gezeyt is.

Admiraelchap te maecten.

9. Item / dat sulcke toegeruste schepen / ende gaende met goede van prijse / roebehoorende / zo wel den Ingeseten ende onse Onderfaten van desen Erf-Nederlanden / als van onsen Koninkrijcken ende anderen Landen respectivelyck in 't uytbaren ende keeren alle neerstigheyt doen zullen om geselschap te krijgen van schepen tot dzy viere / vyve / of meer / ende zo lange by malkanderen blijven alst mogelijck wesen zal / makende onder henlieden eenen Admirael of meer / na der menichte en getallen van Schepen / ende accordeerende met elckanderen op de ordene tecken / en zegnen die zy in heurlieder repse sullen onderhouden / op dat zy moghen by den anderen blijven / of ghescheyden wesende / elckanderen wederomme binden / ende also in malkanderen goede ende getrouwe geselschap houden / helpen ende bystaen. Van welcken te achtervolgen alle Schippers dooz hunlieder vertreck gehouden sullen zyn Eedt te doen in handen van der Officiers of besinders / die top ter visitatie van den Schepen ordineren sullen / sonder dat eenighsing geoozloft zal zyn in 't uytbaren van dese landen in minder getalle dan vier Schepen uyt te zeylen : maer in 't keeren / indien pemandt zyn uyterste neerstigheyt gedaen sal heb-

zal hebben om gefelschap te binden / ende 't selve niet zal konnen gekrijgen geladen wesende met beter slijcke goeden van prijse / zo dat hy zonder merckelijck interest van den geenen die hem bevizacht zal hebben / niet en soude konnen getoeben / zal als dan alleen mogen vutbaren / behoudelijck dat hy schuldigh zal wesen onderweghe gheselschap te soecken tot zijnen besten gheriebe / ende zoo verre hy 't selve sonder merckelijck interest van den geenen die hem bevizacht heeft / zal konnen gedoen al nae gheleghentheit van den Landen ende quartieren daer hy toe oft af varende zal zijn : Maer de Schepen die met onbederffelijcke ware van prijse / als Wolle / Wser / Alluyne / Pastel / Merde / Lakenen ende diergelijcke zullen worden / in plaetsen wesende / daer zy binnen korten dagen na heurlieder ladinghe / eenigh gheselschap van ander Schepen zoude moghen ghekrjgen / zullen ghehouden zijn / zoo lange te vertoeben / dat zy dize oft vier Schepen by een anderen wesen zullen / die welcke met malkanderen zullen accorderen van eenen Admirael / ordene / teecten ende zepelen / als booren. Ende dat op sulcke penen booz de eerste / tweede ende derde reyse / als hier booren in 't eerste Artijckel teghen den Schippers verhaelt is.

Schip te laden ende dat de defentie niet wert benomen.

10. Dat alle Schippers schuldigh zullen wesen / in sulcker voeghen ende manieren heurlieder Schepen te laden / zoo wel onder den oppersten ober-loop oft koe-bzugge / als elders dat daer deure 't geschut niet belet / noch die wepze ende defentie van den Schepen / niet verhindert oft benomen zal worden / 't zy dat zulcke Schepen geladen zijn met wijnen oft andere kostelijcke ware / ter discretien van den Officiers / ghespecificeert ende ghenaeamt in 't nabolghende Artijckele : Op de penen indien daer-inne gebreck viele / den koopman te betalen en op te leggen die schade die daer vut spijngten zoude / ende boven dien arbitralijck gecorrigereert te worden.

Elcke Stadt ende haven sal houden drie Visiteerders.

11. Sullen in elcke Stadt oft Havene van onze Landen daer zulcke Schepen ter Zee-waert af ende aen-baren / ghedeputeert worden dize Officiers oft Visiteurs / d' een van onzen / d' ander van onzen Admirael / ende de derde van der Stadt oft plaetse weghen / als wesende lieden van experientie / ende goet verstant hebbende / op het stuck van de Zee-baert / ende wesende personen van autozitept / goede fame / name ende geloobe / om te visiteren die Schepen / oft zy toegherust / ende ghe-equipeert zijn / als dat behoort. Ende boven dien sullen de kooplieden / Laders oft Hueraers van de boozsz. Schepen zoo verre hun luden

dat goet dunckt / yemant van hunliedder wegen daer by mogen hebben / om beter toe te sien dat in 't laden of ontladen heurlieder Kooptmanschepe ende goet te bet bewaert / ende die bisitantie rechtveerdelycken ende sonder dissimulatie gedaen mach worden / om alle abuyfen ende fraude te schouwen / of sulcke fraude gebonden zijnde / ter behoorlijcker correctie te brengen / anderen ten exemple.

Schip te doen visiteren voor ende na de ladinge.

12. Dat alle Schippers onse Onderlaten ende inwoonders als booren / willende baren ynt eenighe onse Landen / met goeden van prijsse als boben / aleer zy laden / sullen ghehouden zyn by de naeste gesetene Distrectders boorsz. te doen visiteren heurlieder Schepen / ende takelinge ende boozts geladen wesende / wederom te doen visiteren die ladinge / geschut / munitie / ende volck daer inne wesende / volghende d'inhoudt als boben. Ende gehuert wesende om Kooptmanschepen te gaen halen / ende alsoo varende op ballast alleene te doen visiteren heur schip / takelinge / volck / artillerie / ende munitie eenmael boozhaer lieder vertreck / nae 't beste gerief ende commoditeyt van den Kooptman / ende Schippers / op penen indien hy yntboere ongevisiteert wesende / te vallen in de penen in 't eerste artijckel gheroert : Al waert oock dat hy naemacks bevonden worde / genoeghsaem ende na der oydoumantie toegerust geweest te hebben.

Visiteurs sullen de Schepen visiteren oft die dicht zyn ,
ende versien met Schips gewande.

13. Item / sullen de Visiteurs boorszchreven gehouden zyn ten versoeckte van den boorszchreven Kooptlieden ende Schippers / die boorsz. Schepen te visiteren ende besien oft die goet zyn / dicke, ende van alderley Schips-gewande tot der reysen dienende / toegerust / oft die van competentter grooter zyn / behoorlijcken geladen / versien van Mannen / geschutten ende Provisie hier boben verhaelt.

De Visiteurs sullen opteekenen de namen ende quantiteyt van de ladinge,
daer van de Schippers een Cedulle te geven.

14. Sullen oock de Visiteurs ghehouden zyn op te teekenen den naem ende groote van den Schepen / 't getal ende quantiteyt van den geschutte ende Munitie / mitsgaders die namen ende toenames van den Scheeps volck daer op zijnde / ende daer van den boorszchreven Schippers een Cedulle te gheben / de welcke die boorsz. Schippers in heure wederkomst / 't zy ariverende in de selve Haven ofte elders / den Distrecteurs van der plaetsen zullen ghehouden zyn te toonen tot haer lieder ontlastinghe : Ende te desen eynde zullen oock ghehouden zyn den selven

ken *Visiteurs* binnen vier- en-twintig uren hare aankomste te laten weten. Op dat zy dan komen visiteren of zy hunlieder *Schip*-volk, geschut/ ende munitie al weder gebzacht hebben of niet.

Ende van de *Schiplieden* te af nemen.

15. De *boorz.* *Visiteurs* zullen boorz't wegbaren de *Schipper*/ by zy *Proprietaris*/ *Huyzlied*/ of andere (als booren ende zijn *Mannen* / zoo wel *Piloten* ende *Bootsgezellen* / als *Bug-meesters* den *Eet* af nemen/ dat zy gehuert zijn om met zulcken *Schepe* de *reys* te doen/ ende boorz't t'onderhouden alle de *Artijckelen* / conserberende 't *Zee-recht* die aen dese *ordinantie* geboeght te werden: op pene ende straffe respectivelijck in de *boorz.* *artijckel* gementioneert: Ende zullen tot dien eynde de *boorz.* *persoonen* gemonstert ende geregistreert worden / by name / toenaam / ende *plaetsen* van hunlieder woonstede / als booren.

Loon van *visitatie* in 't uytvaren ende innemen.

16. Ende om de *boorz.* *visitatie* te beter mogen doen / zoo zullen die *boorz.* *Visiteerders* boorz' haer moeyte ende arbeyt van visiteren hebben elck tien *stuyvers* van elcken *Schepe* gheladen met sulcker *Koopmanschepe* van *importancie* , als booren / groot wesende van veertig tot tachtig baten. En van elcken *Schepe* groot wesende van tachtig tot twee hondert baten / elck twaelf *stuyvers* : ende boven twee hondert baten boorz' elke *visitatie* vijftien *stuyvers* / mits welken zy zullen gehouden zijn den *Schipper* te geven *schijfvelijcke attestatie* zulcke *visitatie* ghedaen te hebben: Ende boven die *register* te houden van den name en groote van den *Schepe* / van den *geschutte* / *Munitie* en *Schips* volck/ 't welk elck *Schip* inne hebben zal, als booren: Welverstaende dat sulken *salaris* zal tweemaal betaelt worden. Te weten / eens boorz' die een ofte twee *visitatie* eer 't *Schip* uytvaren zal / ende andermael in 't wederkeren / ende zal zulk gerekent worden als groote *avarije*. Sonder dat de zelbe *Visiteurs* oft *besienders* zullen mogen eenen meerderen *Salaris* eyschen / noch oock den *Schippers* eenighsing te *composeren* / noch met den selben *diffimuleren*. Op pene *arbitrale*.

Visiteurs moeten by gebreck anderen dies verstaende te hulpe nemen.

17. *Ingevalle* de menigthe van *Schepen* t'ender *plaetse* zoo groot ware / dat de *boorz.* *Schreben* *Visiteurs* de *Visitatie* niet alleene doen en konden / zoo zullen de zelbe *Visiteurs* in dien gevalle / ende ander sing niet / hun mogen *scheyden*, ende elke twee andere hun dies wel verstaende / met hun nemen / ende by *assistentie* van dien die *Visitatie* doen / omme den *Schipper* ende *Koopman* te beter te gerieven / ende dat op den loon ende *salaris* boven verhaelt.

Visitateurs sullen de Schippers korte expeditie van visitatie doen.

18. Sullen oock de boorsz. Visitateurs gehouden zijn de Schippers korte expeditie van visitatie te doen / sonder eenigh uytstel oft verachteling / Op pene als boven.

Recht terstont te doen indien verschil is tusschen Visitateurs ende Schipper.

19. Angeballe tusschen de boorsz. visitateurs ende Schippers eenigh twist of questie op reyse / zoo sullen de Wethouders aldaer / dies versocht zijnde / gehouden wesen sulck geschil sommierlijck te verhooren / ende op staende boec daer ober recht ende justitie te doen / sonder eenig bertreck of forme van Proceffe / op dat die reyse niet verhindert en worde / op pene als boven.

Charte-partye of Certificatie by hem te hebben.

20. Ordonneren ende Statueren boorsz / dat alle onse ondersaten die van dese Landen ter Zee-waerts in koopmanschepen wijse / nae andere Landen ende Koninkrijcken reysen / of heur goet ende Schepen zepnden willen / ghehouden sullen zijn by hunlyden te hebben huerlieder Zee-brief ofte Charte partije / of andere Certificatie / 't zy van den Admirael Generael / zijn Stedehouders / lyden van wetten van der plaetsen / den Collenaer daer zy vertolt hebben / of ander bescheet na haer Lants gebuyck / ende dat in behoorlijcker formen met expressie van der woonstede / name ende toename van de personen die de koopmanschepen zepnden / ende oock van dien tot den welcke sulcke koopmanschepen gesonde worden / sonder sulcke woonstede / name ende toename eenighsing te veranderen of verbalschen / op de pene van in tijde van Oorloge gehouden te wesen van goeden prijse / ende in tijde van Pexse arbitralijck ghecozingeert te worden.

Capiteynen ordre hoe sy haer sullen reguleeren in 't ontmoeten van schepen.

21. Ende aengaende de Capiteynen van onsen Schepen van oorlogen / present ende toekomende / hoe zy hunlyden te reguleren hebben zullen / aengaende den ondersaten van eenighe onse ghebueren / koningen / of Princen / die zy gemoeten of binden sullen ter Zeebaert / negotierende / referberende daer van 't onsgwaert / declaratie te doen in tijde ende wijse by zulcx bevinden sullen van noode te wesen.

Schepen in Zee malkander ontmoetende , onder dexsel van Charte-partye te eyfchen , om alsoo te overweldigen , van hem te houden.

22. Ende overmits eenige ende sonderlinge vzeemde ende uytlaantsche personen hun verborderen op de kusten van onsen boorsz. landen / of elders in de volle Zee / onse Schepen aen te komen ende aldaer auctoriteyt ende Obergheyt / hunlieden niet competerende te ondernemen ende beschept

schept te eysschen van den Charte partijen / Vracht ende goeden van de zelve Schepen / om dooz den middel des te beter die overtweldigen ende spolieeren / zo ordineren wy dat een Schip te zeyle gegaen zijnde / en zal niemant bzeemts mogen laten komen aenboort / onder wat derysel dat het zy / van Charte partije / per soonen / of goeden te bestene of andersins : Maer zal sulckx na zijre beste macht mogen af keeren / ende die selve gebangen nemen / ende inne bzenghen ist moghelijck / ter geboeghlijckster plaetsen van onsen boozschzeven Lande / om ter Justitie te pze fenteren / ende den buyt te ghenieten / ghelijck hier na bzeeder gezeydt zal woerden.

Salutatie te doen met teycken van Vaenen op Topzelen voorby
Kasteelen varende.

23. Dat booztaen niemant van onzen Onderzaten / in zee zijnde / ende eenige ander Schepen aldaer gemoetende / oft oock in eenige Havenen komende : of booz by Kasteelen / Bollewercken / of baste plaetsen varende / onze Vrienden ende Geallieerde toebehoozende / en zal moghen 't pncipale Daenken van onse Wapenen op 't Schip wesende / ngt zyn der plaetse weeren ofte afnemen / maer zal wel moghen doen teeckenen van salutatie ende vziendtschappe / met den Wapenen van den quartier of stede van daer 't Schip toebehoort of met den Cop zeyle / Fockt r'zamen of bezonder alsoo 't henlieden best duncken zal : ende zoo verre eenige Dienaren oft Onderzaten van onzen boozschzeven Vrienden ende geallieerde / onze Onderzaten anders te doene / zouden willen bedwingen / zoo zullen onze Onderzaten van henlynden vziendelijck begeeren henlynden daer van te willen verdragen / ende in gheballe banstwarighe den ende wepgeringe / zullen onze boozsz. Onderzaten henlynden daer tegens mogen wachten ende ter weere stellen na ghelegentheydt van der zake / zoo henlynden best duncken zal.

Wapeninge van Mannen ende Amonitie voor de Buysen , oock mede den Eedt te doen.

24. Ende aengaende de Disscherije / de Buysen ende Booten zullen henlieden moeten verzien / van eenige middelbaer stukken van geschut / Pant-bussen ende Haecken / met eenige Pijcken ende Hellebaerden / en gelijcke Stocken / om henlieden te weyren ende beschermen : namelijk / elcke Buysse zal moeten inne hebben een halbe Slanghe / twee of dzy Bassen met Hagel-schut / vijf oft zes Haecken / zoo boozsz. is / een douz zijn Pijcken / oft gelijcke Stocken : De Booten een dobbel Basse / vier Haecken / of Pant-bussen / acht ofte thien Pijcken / ende daer toe hebben eenige Bootsgezellen / hen verstaende ten regimente van zulcke
stukken /

stukken / ende zullen die boozsz. Bupssen tot sijne als boozen by / secker Gedeputeerde van der Wet wegen van der plaetse daer zy afvaren ge-
bisterte worden, in handen van welcken Gedeputeerden die Meesters/
Stierlynden ende alle andere Schiplieden van de boozsz. Bupssen / ende
sullen gehouden zijn te zweeren / t'ouderhouden dese O'donnantie / mits-
gaders die Zee-rechten / ende 't gene daer aen kleest / zo verde henlieden
respectibelyck aengaet / in der boeghen ende manieren in de zelve ver-
klaert : Op pene arbitralijck gecorrigiert te worden.

Geen steenen van Toorens of Kercken wegh te voeren.

25. Verbieiden ende interdicieren daer en-boven een pghelijck boozt
aen te bzecken eenige Torens of Kercken / rester ende van der mindatie
van Zeelant / noch oock te verboeren eenige steenen / noch materialen
van dien / op de verbeurte van den lijbe.

Schepen van Oorlogen op geen van onse havenen te komen.

26. Ende om noch boozder ende boozt te verhoede alle oorzaken van pil-
lerijen / rooverije / ende alle schade van onse boozsz. Onderfaten / verbie-
den wel expresselijck alle bzeemde ende Uplantsche persoonen / datse hun
niet en verbozderen onder wat deelsel dat het oock zy / niet npt geson-
dert / te komen in onse Landen / Kusten / Havenen / Keede / Riviere of
stroomen van dien / met eenige Schepen van Oorloge of ge-equipeert ter
oorloghe / of oock in hebbende volck van oorloghe / op pene van lijf ende
goet : waer zullen alleenlijck ter boozsz. plaetsen / mogen komen ende kee-
ren / Schepen varende op kroopmanschap ende 't gene daer af depen-
deert / de welcke zullen mogen wesen tawelijck toegecrust tot haerder de-
fensie ende betwaernisse / ende niet anders.

Geen Schepen schuyten mogen op de stroomen komen om eenige schade
te doen soo verre men die kan af oogen.

27. Verbieiden boozts alle bzeemde uplantische persoonen / met schip-
ten ende Schepen / hoedanigh die zijn / hun te verbozderen te komen bin-
nen de boozsz. Havenen / Keeden / Rivieren / stroomen oft kusten van de
boozsz. onse Lande van herwaerts obere / noch oock daer buyten so ver-
de men deselve van den Landen of Havenen af geooogen of gesien han / om
aldaer of elders pement van onse Onderfaten Geallieerde of bzeemde /
eenighe schade of hinder te doen / of oock om aldaer te liggen verbeuden
ende verspin d'occase ende oppoortmittegt om 't zelve te doen / 't zy onder
't dexsel van Oorloge / die zy of heure Prince tegens pement zouden mo-
gen hebben / ende bestellinge tot dien eynde hun gegeven of andersins /
niet npt gesondert / op pene van lijf en goet als booren.

Contraventur van dien te vervolgen en te halen, ende straffen na 't behooren.

28. Ende indien yemant de contrarie dede / soo willen ende bevelen wy allen onsen ondersaten die sulcx waer gewozden zullen zyn / dat zy 't selve van stonden aen te kennien gheben zullen onsen Admirael / Vice-Admirael / zynen gecommiteerde of den Officier van de plaetsen / ende dit doende / sullen by consente / van dien / of eenige van hun mogen sterck maken / ende versien van volck / Schepen / ende wapenen / na hun goetduncken / ende de boorsz. contrabeneren / persoonen ende Schepen, met sortse of andersins vervolgen ende inhalen / ende den boorsz. Admirael / Vice-Admirael / zynen Gecommitteerde ofte Officier van der plaetsen oberleveren / om gestraft te worden / als boozen / ende sullen booz heurliedder pijn / perijckel ende arbeyt hebben 't Schip ende goet by hun als boozen genomen ende ingebzacht zijnde / by den boorsz. Admirael / Vice-Admirael / of zynen Gecommitteerden daer eerst afgetrocken zijnde sijn recht / ende die Rechten van Justitie.

DE ZEE-RECHTEN.

Van den Schippers / ende Kooplieden.

Artijckel 1.

Alle Schippers ende Kooplieden zullen niet malkanderen mogen accorderen ende oberkomen van den bzacht-loon / of Schip-loon / soo zy best zullen konnen / en daer af maken sulcke Chaerte-partije / oft andere Instrumenten / als hun goet duncken sal / ende in dien zy onderlingen niet en konnen verlijcken / zal de Koozman den Schipper mogen ontbieden booz den Officiers ende Wethonders van der plaetsen / die gehouden zullen wesen partjen te accorderen (indien 't mogelijk is) indien 't niet / daer op sulcke verklaringhe en uytspzake te doen / als zy nae redene bevinden zullen te behooren : nemende mede aenschouw ende consideratie op de onkosten die de boorsz. Schippers / navolgende dese ordonnantie ende toerustinghe van hun Schepen / gehouden zyn te doene. Die welke Schippers aldus aengenomen / ende geladen zijnde / sullen gehouden wesen hun reyse te bozderen / sonder eenighe goede windt of gheselschap / om eenighe oorzaecke te verlegen.

Schipper aengenomen om buyten slants te varen, ende door arrest van hooger hant opgehouden, sal sijn volle vracht hebben.

3. Maer indien 't gebeurde dat een Schip buyten desen Landen zijnde / gehuert worde om elders oock buyten slants te laden ende dat zulck een Schip aldaer komende gearrestcert / of verboden wert by der hooger hant / eenigh goet in te nemen of te laden / wel verstaende dat sulck geschiede sonder des koopmans toedoene / zoo zal die Schipper in dien gevalle / naer hebben zijr halve vracht : niet tegenstaende oft hy 't goet op sijn bodem gehadt heeft ofte niet.

Schipper aengenomen hebbende, ende eer sijn reyse begofte, om Soldye ende hooger hant moften dienen, is ontflagen van sijn Koopman.

4. Ende of eenigh Schip binnen desen Lande wesende aengenomen ware om eenige goeden upten zelven Landen te voeren / ende dat al eer de Schipper sijn reyse begonste / hy ende Schip by der hooger hant / al hier aengenomen wert om te dienen by soldye of ander sijn of oock dat de voorsz. Schipper en Schip door Gortoge of andere merckelijcke oorsake / die aengenomen reyse zonde moeten of mogen staken / zoo zullen als dan de koopman ende die Schipper van malkanderen ontflagen sijn / behoudelijck dat zy malkanderen zullen helpen dragen de kosten te dier contemplatie gedaen / willende dat 't selve oock onderhouden zal worden in Schepen wesende buyten 's slants / ende aldacr upt gelijcker zaechen belet zijnde / hun aengenomen reyse te doen.

Schipper metten Koopman gecontraheert zijnde, indien de Koopman wilt, zal noch 15. dagen wachten, mits sijn leg-dagen betalende.

5. Angeballe dat de koopman de Schipper metten welcken hy ghecontraheert heeft / 't zy by Charte-partije of andersijn niet en lade op sijn besproken of behoorlijcken tijdt / zoo zal den Schipper indien 't den koopman begeert / gehouden sijn noch 15. dagen te wachten / mits by den koopman hem betalen sijn legdagen / na 't zeggen ende arbitragie van lieden hun des verstaende / maer indien 't de koopman niet en begeert / of dat hy binnen de voorsz. 15. daghen by zijnder schult 't Schip niet en lade / zal den Schipper ontflagen sijn van den zelven koopman / de welcke schuldigh zal sijn hem op te leggen ende betalen sijn besproken huere / metten leg-dagen indien daer eenige sijn.

Schip voor 't afvaren te Calfaten ende dicht te maken.

6. Sullen alle Schippers gehouden sijn voor 't innemen van den goeden / ende afvaren van den Schepen / deselve te doen calfaten / dicht te maken / ende van als wel te versien / zoo wel de toerustinge aengaende / als stonwinge van den goeden ende ander sijn / zulck dat daer gheen schade /

de / berlet / noch perijckel dooz en kome / doende de selve tot dien effecte
 visiteren als booren gezept is / ende of by gebreke van dien eenige schade
 of verlies gebeurde / sullen die ghehouden zijn op te rechten ende te bete-
 ren: Behoudelijck dat of 't gebreke / dat niet tegenstaende 't Schip wel
 ende onhoorzijcken versien was / ende de goeden wel gestout / dooz tem-
 peest of onberisuelijcke fortun de boorsz. goeden of eenige van dien ge-
 raecten nat of andersins beschadicht te zijn / die Schipper daer inne
 niet gehouden en sal zijn / soo verre hy niet twee oft dree van zijne schip-
 lieden die de koopman daer toe liefen zal / 't selve zullen affirmeren by
 heuren Eedt / ende zal des niet min schuldigh zijn goede toeficht totten
 boorsz. goeden te nemen / dat die wederomme bekommene ist mogelijk / of
 pimmers niet boozders en bederben / Ende dat ten kosten van de zelve
 goeden / indien daeromme eenigh sonderlingh extraordinaris arbeyt oft
 kost gedaen worde.

Schipper is schuldigh de koopman zijn Touwen te toonen om te
 laden ende lossen.

7. Sullen mede de boorsz. Schippers gehouden zijn te hebben goede
 Touwen ende koozden / om daer mede die Scheyen te laden / ende ont-
 laden / detwelcke zy ladende of ontladende / den koopman of zijnen ghe-
 committeerde zullen schuldigh zijn te toonen / om te sien ofter eenigh ge-
 breck aen is ('t welck de Schipper gehouden zal wesen te beteren) ende
 of hy al 't geene des boorsz. is / niet en dede / ende dat by faute van den
 boorszheben Touwen ende koozden / eenige schade geschiede in 't laden
 oft ontladen / zal die selven moeten beteren.

Goet in 't Schip vermindert of beschadicht moet de Schipper vergelden.

8. Ende oft gebreke dat eenige goeden binnen den Scheye worden be-
 schadicht of vermindert / by den Schipper of schip-lieden / sal die zelve
 Schipper gehouden zijn den koopman deselve schade te vergelden / tot
 sulcken prijsse als die gegolden souden hebben ter plaetsen daer die selve
 ox bezacht ende gedeftincert waren.

Beschadicht goet buyten Schippers schult, komt tot last van den koopman.

9. Indien eenighe goeden by uytloopen / smelten / verstroyen / ver-
 argeren / of andersins sonder schult van den schipper of schiplieden / ver-
 mindert of verdozben worden / zal 't selve staen alleenlijck ten last van
 den koopman / de welck koopman ter plaetsen / ende tijde van der ont-
 ladinghe sal de tounen of vaten dymael kiloppen / ende daer na de zelve
 doen uythyssen / ende de volle vacht daer af te betalen / of deselve schip-
 per booz de vacht laten.

Rekeninge der Reederen te doen.

10. Dat alle Schippers gehouden ende verbonden zullen zijn tot allen tijden dies by den Reeder's versocht zijnde / goede rekeninge / bewijs ende reliqua te doen / van alle de handelinge / administratie / ende bewint die zy gehad sulken hebben / sonder yet te referberen of achter te houden / ende dat op de verbeurte van twee hondert Karolus guldenen / ten proffyte van de voorsz. Reeder's / soo dick ende menighmael als zy dies in gelycke bebonden zullen worden / boven alle schaden ende interesten die de selve Reeder's daer by souden mogen lijden / oft geleden hebben.

Geladen Schip te diep gaende, mach de Schipper ontladen

in eenigh ander Schip.

11. Ende oft gebeurde dat een Schip geladen met Koopmanschay of ander goeden / komende in de landen van herwaerts ober / zoo groot of diepe gaende ware dat den Schipper van dien soude gedwonghen wesen eenige goeden van zijnen last te lossen eer hy ter plaetsen van zijner ontladinge komen mochte / ende 't gebeurde dat sulcke ontladen goeden verbrouchen of te water bleven sonder ter plaetsen van der ontladinge te mogen arriveren / soo zal de Schipper ongehouden zijn die te betalen / oft goet te doen / ten ware dat voorsz. verlies by zyne of der Schip-lieden schult / of negligentie geschiede / of oock daer hy de voorsz. goeden ontladen hadde / sonder behoorlycke oorzake te hebben.

Schipper vermach niet 't Schip te verkoopen sonder Reeder's consent.

12. Indien een Schipper / Meester wesende van eenen Schepe toe behoorende diversche Reeder's buyten 's lants zijnde / ware in node van gelde / en sal daeromme sonder consent van den selven Reeder's het voorsz. Schip niet mogen verkoopen / maer zal daer op bommerijē mogen nemen / of van den goeden daer inne geladen verkoopen / achtervolghende deser Ordonnantie : Ende oft hy geen bommerijē en konde gebinden / of oock gene goeden geladen en hadde / oft deselve niet en konde verkoopen / zal indien geballe de Couwen mogen versetten of verkoopen / met rade van zijnen Schiplieden.

Schip te lossen binnen vijftien dagen.

13. Schip gekomen zijnde ter plaetsen van zijnder ontladinge / zal men 't selve lossen binnen vijftien dagen daer na / ten ware denre notable inconvenient of opstaete / des zal de Schipper hebbende 't goet upten Schepe geset / 't selve goet aldaer mogen houden liggen / ter tijde toe dat die Koopman hem die vracht ende ander ongelt betaelt / of daer vooren vernoecht zal hebben.

Van den Schip-lieden / ende hare Officien.

Artijckel 1.

Schip te brengen ter Havene daer 't uytgevaren is , indien 't den Schipper gelieft.

Alle Schiplieden hoedanigh die zijn / aengenomen wesende by eenigh Schipper / en sullen 't schip niet mogen verlaten sonder consent van den selven Schipper / t zy die reyse begoft is of niet / maect zullen gehouden wesen 't geene daer op zy aenghenomen zijn / te volbrēnghen : Ende indien zy aenghenomen zijn upt ende inne / zullen moeten 't selve Schip wederomme brengen ter gerechter Havene daer zy 't selve hebben helpen uptvoeren / oft andere daer ontrent / na geliefte van den Schipper / zonder dat te verlaten / vooz alcer 't selve volkomelijck ontladen zy ende gheloft / ende wederomme behoorlijcken geballaft / ende de zeplen van de krapen gedaen.

Misdaden van Scheeps-volck te straffen.

2. Ende of yemant ter contrariē dede / zal zijn huys verbeuren / ten profijte van den Schipper / die welcke oock eenen anderen in zijn plaetse tot zijnen koste zal moghen hueren / ende daer-en-boven vooz die eerste reyse gepunicert worden met geesselingē, ende de tweede reyse gehangen : Ende oft daer vooz eenighe merckelijcke schaede oft perijckel ware ghebeurt / in lijf / Schip oft goet / alwaert oock d'eerste reyse : zal 't selve gehouden wesen dobbel te beteren / ende daer-en-boven gehangen / ofte andersing criminelijck gecorrigiert te worden / na gelegentheyt van de sake / ende arbitrage van den rechter.

Schipman aen twee Schippers verbeurt , moet de eerste volgen.

3. Ende oft yemant van de vooz 3. Schiplieden hem aen twee Meesters quau te verhueren zal den eersten moeten volghen / op pene als voooren : ende vooz zijn misdact dat hy hem aen twee meesters verhuert heeft / zal staen ter discretie van den zelven eersten Meester / of hy hem het geben wilt of niet / van zijnen loon. Ende den Schipper die willens ende wetens hem verboordert eenen verhuerden Schipman te hueren zal verbeuren dobbel huere / blijvende nochtans d'eerste huere van worden / indient den eersten Meester beliest / ende hebben zyn recht als voooren geseyt is.

Schip-lieden mogen niet uytet schip gaen sonder consent van den Schipper.

4. Die voozschyben Schip-lieden en sullen upten schepen niet mogen gaen sonder expres consent van den Meester ofte Schipper : Ende al had den Meester consent gegeven aen 't Landt te gaen ende seckeren tijdt

tijdt aldaer te blijven / sullen nochtans altydt ten ontbieden des selfs Meesters / gehouden zijn van stonden aen ende sonder vertreck t' Schepe te keeren : Ende indien daer yemant achter bleven / t' zy niet opsetten wille / dooz neglentie / Dronckenschap of andersins / sal daer dooz verbeuren vooz d'eerste reyse de helft van zijnder huere / ende vooz de tweede reyse zijne geheele huere / ende vooz de derde reyse 't dobbel van dien / met correctie arbitrale / ende oft daer dooz eenige schade gebeurde / zal deselve gehouden zijn dobbel op te rechten / te wat reyse dat hy zy.

Schippers op reys zijnde , ende voordere reyse wil aennemen , mach zijn volck behouden mits de huere verbeterende.

5. Indien den Schipper of Meester / die een seker reyse aengenomen heeft / onderwegen zijnde / goet dochte vooz zijns schijps of Reeder's profijt / of om vrycht te binden / een ofte meer andere / oft voozder reyse aen te nemen vooz sijner wederkomst / deselve schipper zal sijne schipheden mogen in zijnen dienst blyben houden / mits hunlicden verbeterende haren besproken gelt-loon ende huere / na rate van den wijlen die sy voozder reysen zullen : Behoudelyck de gene die vooz eenen seckeren saysoen oft tijt noch geduerende / aengenomen sijn / ende oock den geenen die om vrycht mede baren / de welcke in geballe van voozder reyse om vrycht te soecken / t' Schip sullen moeten volgen.

Onbedreven Stierman ende zijn loon.

6. Welverstaende nochtans / indien de Stierman niet bedreven en is ter plaetsen daer de Schipper of Meester voozder oft andersins zal willen baren / waer of hy ghehouden wozt de waerheyt te verklaren : op de pene van geesselinghe / in geballe men namaels behonde de contrarie / dat deselve Stierman t' schepe ten verfoecke van den schipper zal moeten blijven / mits houdende sijn oude stiermans loon / ende 't selve gemeerdert zijnde na rate als vooren : Ende indien de schipper hem wil oorlof geben / ende hy daer mede te vreden is / so zal de Schipper hem gehouden zijn te laten volgen de helft van zijner huere / soo verde de nieuwe reyse aengebeert wozt in 't guntswaert baren / ende soo verre 't selve gebeurde in 't keeren zal hem sijn volle huere verschenen zijn / maer indien hy daer niet mede te vreden en is / ende begert t' schepe te blijven , sal hebben Hooghbootmans loon / na rate als vooren.

Extraordinaris loon van lossen ende laden cermen ter rechter ontladinge gekomen is.

7. Ende oft ghebeurde dat eenigh Schipper vooz oft al eer hy t'zijnder gherechter ontladinghe ghekomen ware quame tot eenighe andere uytweeghsche plaetsen aen te leggen / ende aldaer tot zijnen / sijnder

Reeders of Schips gerieve / anderfins / eenige goeden wilde of moeste ontladen ofte oock wederomme herladen / 't zy gheheele oft in deel / de boorszchreben Schip-lieden sullen hem daer toe ghehouden sijn te assiste- ren / ende gehoorsamen te wesen op de pene hier booren verhaelt / dies sul- len zy daer af boven haven bespoken loon extraordinaerlijck betaelt wor- den na gelegentheyt van der saken / ende arbitrage van Lynden van ee- ren / hyn dies verstaende.

Versehenen huer als het Schip is ontladen.

8. Ende oft gebiel dat den boorsz. Schipper de boorsz. uytweegsche plaetsen 't geheele Schip van zijnder koopmanschay ontlade / sonder de selve koopmanschay wederomme te laden / sulck dat het verballast soude moeten worden / so zal de huyze van den schiplieden versehenen sijn / al oft die lossinge ghebeurt ware ter plaetsen van den gerechter ende ge- destineerde ontladinghe / ende die Schipper ghehouden die selve te betae- len / wel-verstaende nochtans dat weder der boorsz. ontladinge geschiet is ter uytweeghescher plaetsen boorsz. of ter plaetsen van de ghedesti- neerde ontladinghe / die boorszchreben schip-lynden den Schipper (in- dien 't hem belieft) ghehouden sullen sijn te volghen / ende 't Schip tot zijnder ghedestineerde oft eyghender plaetsen daer zy 't selve hebben hel- pen uytvoeren / te vrenghen ende dat sonder anderen of nieuwen loon / indien 't boorszchreben Schip ontladen is ter boorszchreben ghedestineerde plaetse van ontladinge / oft oock ter boorszchreben uytweeghescher plaet- sen / soo werde 't boorszchreben schip by benaetheyt van Fortwyne aldaer gekomen is : Maer soo werde de Schipper met zynen eygen vpen wille daer is gearriveert / soo zullen de boorsz. schiplieden hebben halve huyze / van 't grene dat men ghemeenlijck geeft van den boorsz. uytweeghsche plaetse van ontladinge totter boorszchreben eerste gedestineerde of eygen- der plaetse. Ende zynde die huere van den schiplieden versehenen uyt sa- ken boorszchreben / indien yemant is onder henlieden die geen hyste noch matte in 't schip en heeft / zal de Schipper de huere zoo lange mogen in- houden tot dat hy 't schip zal geholpen hebben tot zijnder gedestineerde ende eyghender plaetse / oft dat hy verskeringe gegeven zal hebben zijne reyse te volbrengen.

Schipper door vreesse van Zee-roovers sijn reys niet en begofte , sal sijn volck met het vierendeel van de huere asslaeu.

9. Waer 't salte dat een Schipper aengenomen hebbende eenige schip- lieden om seker zeygue te doen / door vreesse van Oozlogc / Zee-roberg / arreste van zynen schepc of persoone / of eenighe ander onberseulighe in- conuenienten / de zelve reyse niet en wilden beginnen / oft die begonst zijnde

zijnde / volbrængen / zal indien gheballen hem toegelaten worden die
 boortz. Schip-lieden of te dancken / mits eick van dien gebende 't bieren-
 deel van heuren gheheelen besproken loon / ende boortz. alzulke rate als
 zy van den selven besproken loone moghen verdient hebben. Behoude-
 lyck dattet de gheheele huere t'samen niet en excedeert / ende indien zy
 meer hadden ontfanghen dan hun competeert zullen den Schipper dat
 wederkeeren.

Schipper is gehouden sijn Schip-lieden drymael daeghs eten te geven.

10. Sal oock den Schipper gehouden zyn den boortz. Schip-lieden
 daeghs drymael te eten te geven / te weten / des morgens / 's middaeghs /
 ende 's avonts : ende zullen ten zelven malen dinccken alsulcken dinc-
 kelijcken dancck als de Schipper te dien eynde in gelejdt zal hebben in
 redelijcken ende tamelijcker wijse / ter discretie van den zelven schipper /
 zonder meer. Ende indien yemandt buyten de boortz. drymaele zoude
 willen eten of dinccken / zal hem lijden nietten hooft 't welck hy in den
 kost binden sal. ende zal aen den kraen eens alstaende boort den doort mo-
 ghen dinccken / ende boortz. gaen zijnder beerden / daer mede zy henlie-
 den te bidden sullen houden / sonder daer teghens te zeggen of murmu-
 reren : ten ware dat de boortz. schip-lieden by tempeeste / leck van sche-
 pen / lossen of laden van dien oft andersins extraordinaelijck den schip-
 per assisteerden by dage of by nachte / in welcken gevalle hy hun sal ghe-
 ven kost ende dancck als dat behoort / na gelegentheit van der sake ende
 wercke. Ende en zullen die boortz. Schip-lieden geen byer noch licht
 moghen ghebruycken sonder consent van den Schipper / ende dit al op
 yene van de verbeurte van 't bierendeel van de huere / boort d'eerste repse /
 ende van de helft van der boortz. huere / ende arbitrale correctie boort de
 tweede repse.

Schipper verlaten , ende een ander in sijn plaets gestelt , zijn de Schip-
 lieden deselve gehouden te dienen als de eerste.

11. Oft geschiede dat de Schipper by zyn keeders afgestelt oft ver-
 laten of andersins boort eenige oorzaak of onversienlijke fortunne belet
 worde zijn begonste aengenoimen repse te volbrængen / ende een ander in
 zyn plaetse worde gestelt / zullen de boortz. Schip-lieden den selven ge-
 houden zyn te dienen ende te volgen / alsoo zy den eersten gedaen souden
 hebben.

Schipper 't Schip verkoopende , zijn de Schip lieden in den nieuwen
 Schipper niet gehouden.

12. Daer indien de boortz. Schipper zyn Schip eenen anderen ver-
 kechte / transporteerde / of verliet / soa en zullen die nieuwe schipper ende
 die

die boozende Schip-luyden in malkanderen niet gehouden zijn/ende oft pement van henluyden daer dooz eenigh intrest wilden pretenderen / zal het zelve mogen berbolgen tegens den ouden Schipper / met ten welken hy gecommitteert heeft.

Schipper sijn gasten oorlof gevende sonder schult, moet de halve hure geven.

13. Ingheballen die Schipper pemandt van zijnen Schip-lieden wilt oorlof geven zonder openbare schult / oft quaet-dade / boozlieden oft tegenwoordigh hem weten op te zeggen ende overtuyghen / oft oock pement van den Schip-lieden zonder openbare oorsake wilt oorlof nemen / indien het zelve aen Landt gebeurde booz het ugebaren / zal de Schipper quyt zijn / mits ghebende de halve huere / ende die Schipman mids gebende den Schipper zoo veele als de halve huere bedraegt boven 't gene dat hy ontfangen mach hebben : Ende indien 't gebeurde in Zee oft elders onderwegen / zullen respectibelyck die gheheele huere moeten furnieren.

Schipman selfs een Schip krygen, of een Vrouw trouwende, is vry van den Schipper.

14. Of pement van den schip-lieden besteeft zijnde met een schipper / een Schip kreyge / dat hy zelve boeren woude / of een echte huysvroude troude / ende aen Lant begeerde te blyben / so zal hy quyt wesen van den Schipper / ende heeft hy loon opgebeurt / dat zal hy de Schipper weder geven.

Schip-lieden sijn gehouden te verklaren of zy haer voeringe willen laten gaen over de vracht van 't Schip, of dat sy 't selfs willen bevrachten.

15. Een Schip gekomen zijnde ter plaetsen van der ontladinge / sullen de boozschreben Schip lieden gehouden zijn te verklaren / ter maninge van den Schipper / oft zy haer voeringe willen laten gaen over de vracht van den schepe / of dat zy 't self willen bevrachten oft laden / in welken geballe van self te bevrachten oft laden / de Schipper gehouden zal zijn henluyden te wijsen heurlieder ruym ende plaetse / daer een vegelyck inne leggen zal die wichte van zijnder voeringe / mitsgaders een Conne water / indien 't hun goet dunckt / ende zullen gehouden zijn heur bevrachtinge te doen in sulcker wijsen dattet schip niet naer hem en toebe / ende ist dat zy op 't leste geen vracht en krijghen / dien Schipper en zal geen schade daer van hebben.

Siecken Schipman te houden op Scheeps kosten.

16. Oft gebiele dat eenigh van den Schip-lieden duerende haer reyse / met eenige sieckten of kranckheyt buyten 's lants worde bevangen / ende daer dooz onbeguaem worde totten dienst van den Schepe / indien desel-

deselbe sieckte oft krankheit toegekomen is in des schijps dienste/ arbeit of defensie / zal daer van genesen worden op schijps kosten / ende zal hebben zijn volle huyze ende voeringhe : ende indien zy natuerlijck ende van selfs aengekomen is / sal oock hebben zijn volle Dracht ende voeringhe/ ende daer en boben na zijn qualiteyt onderhouden worden / 't zy 't schepe oft te lande na gelegentheyt van der sake / sonder nochtans dat het schijp se huldigh sal sijn daer na te beyden : maer soo verre de sieckte oft krankheit toekomen is by d'oncken d'urcken / klijben / bechten / oft andere sijn schult / en zal de schipper niet schuldigh zyn hem te houden oft genesen/ maer mach hem uyt den sehepe doen gaen ende eenen anderen huyzen op zijnen kosten/ende zal daer en boben den schipper wederom geven dat hy van hem ontfangen heeft.

Stervende Schipman, sullen sijn Erfgenamen de helft van de huyre ende voeringe hebben.

17. In geballe pemant duerende de reyse van den sehepe storbe/te water oft te Lande / sijn natuerlycke doot, ofte in dienst ende defensie van den sehepe / soo sal sijnen Erfgenamen gegeven en betaelt worden d'een helft van der huyze ende voeringen / soo verde 't selve gebalt in 't uytreyzen : maer indien 't gebeurt in 't keeren, sal men den Erf-genamen betalen de geheele huyze ende voeringhe : ende sullen de selve Erf-ghenamen in allen gheballe moeten dracghen die redelycke kosten van der begravinge ende kouten oft goet doen 't geene des de afljyge sal ontfangen hebben.

Aen Landt te begraven indien men kan.

58. Indien men den afljyghen aen 't Landt kan begraven / zoo zal men den zelven eerlyck ter Werden doen / als na sijn qualiteyt behoort/ ende indien hy aen 't Landt niet en kan ghebracht worden / soo zal den schipper ober doen eenen kerckelijcken dienst / datter plaetsen daer hy schipper woonachtigh is / zoo haest hy weder gekeert zal sijn/ ten kosten van den Overledenen.

Koopmans goet wel gade te slaen, sullen daer voor extraordinaerlijck geloont werden.

19. Alle schijp-lieden sullen schuldigh sijn des Kkoopmans goet te bewaren ende gade te slaen soo henlieder by den schipper / stierman ende Drachtman bevolen sal worden / waer af sy extraordinaerlijcken ghe-loont sullen sijn na onder gewoonten, ende 't seggen van den boorszschipper stierman ende hooghboortzman / de welke schipper daer af goet bewijs ende rekeninge sal houden / ende de Kkoopman of Drachtman oberleveren / ende sullen 't selve goet aen 't boort mogen houden ter tijdt toe dat

dat die Koozman henlieder voldaeu ofte vernoecht zal hebben.

Schipman niet te arresteren als 't Schip reet is om 't zeyl te gaen.

20. Zal oock niemant eenigen schipman wannere 't schip reet is 't zeyl te gaen / mogen arresteren ende up ten scheyen doen gaen / om eenige personele schult / maer indien hy eenigh goet in den schepe heeft / zal 't selve met recht mogen upt-halen / of zyn huyze doen arresteren in handen van den Schipper : ende indien de boorsz. goeden ende huyze niet sufficient en zyn voor die ghepretendeerde schult / zal den boorsz. Schipman up ten boorsz. Schepe mogen trecken mits stellende promptelyck eenen anderen in zyn plaetse / zoo goet als hy is / ten zeggen van den meestendeel van den Schip-lieden binnen den Schepe ende niet anders.

Van Schipbreekinghe / Zee-werpinge / Avarijen.

Artijckel 1.

Schade te boeten die by Schip-lieden negligentie geleden wert.

Alle Schippers ende Schip-lieden zullen gehouden zyn goede toeficht te nemen ende sozge te dragen voort 't schip ende goet / ende of 't selve by haer lieder schult negligentie / ofte ontwetentheyt / faute ofte toedoen / eenigh verijckel of schade leden / zullen dat gehouden wesen op te rechten.

Gequeste Schipman zal beraelt worden als groote Avarije.

2. Indien de schipper of schip-lieden / of yemant anders in 't wederstaen ende gevecht tegen vyanden of Zee-roovers oft anderen dienst van den Schepe / beschadigt / gequest / verminckt oft gedoot worden / zoo zal d'intrest ende schade van den beschadighden / gequesten oft verminckten / ende boorz. de volle huyze / boeringe / ende begravinge van den dooden beraelt worden als groote Avarije van den Schepe ende goede tot defensie van den welcken t'ongeval toegelkomen ware : Alles ten zeggen van goede mannen hun dies verstaende.

Gebroken Schip te hermaken binnen korten tijdt.

3. Waer 't dat een Schip onderwegen geraeckte te brycken of verderben / zal den Schipper gehouden zyn de goeden te bergen zoo hy meest ende best kan / ende oock zyn Schip met alder diligentie doen hermaecken / indien hy advijse van den meestendeel van de schiplieden bevonden wort binnen korten tijt hermakelijck te zyn : ende 't selve hermaeckt wessende / die geberghde goede te bryngen ter besproocken plaetsen / waer nae die Koozman schuldigh zal wezen te beyden / ten waere dat hy die boorsz. geberghde goeden tot heimwaert wilde nemen / welck hy zal mo-

gen doen / mits metten Schipper / overkomende van zijn Vracht-loon. Ende indien 't boorz. schip binnen korten tijt niet hermakelijck en is ende de koopman ende schipper niet en veraccorderen / zal als dan de boorz. schipper mogen en gehouden zijn / zo geringe alst mogelijck is / een ander schip oft schepen te huieren / en de boorz. gebergde goeden ter besproken plaetse te bringen / 't welck gedaen zijnde / 't zo mette boorz. hermacckten / of gehuerden Schepen / zal die boorz. Schipper hebben zijn volie Vracht van den boorz. schepen gebergde ende aengebrachte goeden.

Geen goet te werpen , of mast te kerven sonder advys van den Koopman.

4. Waert by alsoo dat een schip in noot quame / ende den Schipper dochte dat men tot conservatie van lyf / schip ende goet soude moeten eenigh goet werpen / of 't schip strangen of den mast / kabel / oft yet anders af houden of kerben / en zal 't zelve niet mogen doen sonder eerst den koopman of zijne gecommiteerde in 't schip zijnde daer af te spreken wat hem goet dunckt : Ende indien 't selve den koopman of zijnen Commis niet goet en dunckt / zal des niet te min de schipper dat mogen doen by advyse van den meefstendeel van den Schip-lieden / de welck te Lande komende / zullen ten versoelcke van den koopman by ede mogen affirmeren dattet nootzakelijck was / ende na resups van den koopman / by hun advijs geschiet is : Ende soo verde die boorz. koopman of zijnen Commis in 't schip niet en is / sal die boorz. schipper 't gene des boorz. sept is / niet mogen doen dan by advyse van den meerderendeel van den schip-lieden als booren.

Goet te werpen dat swaerst van gewicht ende minst van prijs is.

5. Als men eenigh goet moet werpen / sal de boorz. schipper gehouden zijn goede toeficht te nemen zoo verre mogelijck is / dat men die goeden werpe die zwaerst zijn van gewichte ende minst van prijse. Ende indien daer gemant is in den schepe die in zijn kisten of packen heeft gelt / gout / silver / kostelijck gesteeute / of ander goeden van grooten prijse / zal gehouden zijn 't zelve aen den Schipper te verklaren goets tijts eer men werpt oft pericliteert / andersints en zal in 't maken van Avarijen oft in de Asscurantie / ten laste van de Assceurders / daer geen regart op genomen worden / anders van booz. sulck kisten of Packen als zo van buyten schijnen te wesen.

Vergelijckinge van de schade door 't werpen , strangen ofte kerven.

6. Ende om te verlijcken de schade die by 't boorz. woepen / strangen / of kerben / ende ter oorz. saecke of consequentie van dien gebeurt zal wesen tot effectuele behoudinge van lyf / schip / ende goet / zal men alle die verloren ende behouden goeden t'samen estimeren na de merckit daer die behou-

behouden goeden verkocht zullen worden / penminck / penmincx-gelijck / zijnde daer eerst afgetrocken die Dracht ende ander ongelt ende daer by boegen die rechte waerde van den Schepe / oft die geheele bespoocken Dracht van den Schipper / ten liefse ende optie van den koopman / 't welck al te same in een gebrocht zijnde / zal een pegelijck daer af wylt de geheele masse verlijck worden na rate van zijne verloren ende behouden goeden : Ende zal die estimate calculatie van der selver Abarijen ghemaeckt worden by Schippers ende kooplieden / hun dies verstaende / ende neutrael wesende.

Gemunt gelt wort na zijn inwendigh valeur geestimeert.

7. Ende indien onder de voorsz. goeden eenigh gemunt gelt is / zal ge-estimeert worden nae zijn inwendige of intrinsicque weerde ende valeur / welverstaende dat al 't geene dat gemant aen zijn luf heeft / ende men ordinaerlijck is dragende / nytgesondert Baggen / Auweelen / gesteenten / Gont ende Silver / in geen Abarije noch contributie en zal komen.

Overladen schip, daeromme te werpen, wort in geen avarye gebrocht.

8. Ende oft gebeurde dat die schipper zijn schip hadde overladen of onbehoorlijcken geladen / als op ten overloop in den Boot, oft ander sing / ende dat men daeromme moesten werpen / stranden oft kerben / oft dat die goeden daer door eenige schade leden / sal die schade alleenlijck komen ten laste van den schippers, reeders ende schepe / ende niet gebrocht worden in eenige Abarije : Gelijck oock in geen Abarije gerekent zal zijn 't gene dat by temperste ofte ongelucken / gebroken / gestraut / verdozven / ofte verloren zal worden.

Lootsmans geldt.

9. Om alle perijckel van luf / schip / ende goet / te schouwen / zal die schipper gehouden zijn tot alle plaetsen daer 't van noode / oft gewoonlich is / een Loots-man of Pilot te nemen / ende wesende in gebreke 't selve te doen / zal 't elckier reyse verbeuren bystigh gouden realen / ende daer-en-boven de koopman te beteren alle kosten / schaden / ende interesten daer door geleden. Ende zal de voorsz. Loots-man geloont worden van des koopmans goet / ende van den schipper de kost hebben / indien deselve loon niet en excedeert die zomme van ses pouden grooten blaens : Ende indien 't excedeert / zal komen in groote Abarije over schip ende goet.

Schip te lichten alst aen gront sit.

10. Oft gebiel dat een schip by fortwyne aen de gront quame ende in perijckel stont om te breecken of te vergaen / zal die schipper by adyuse

van den kooplynden of schipluyden't zelve affirmerende als vozen/ Licht schepen mogen huren om 't Schip te lossen/ 't welck komen zal in groote Vbarije ober schip ende goet/ maer oft een schip komende ontrent de gaten of Havenen van den Lande / zoo diepe ginge dattet niet opbloten en konde / ende dat daer dooz van noode ware Licht-schepen te huereu om 't Schip te lossen / zal de zelve huere komen booz de twee deelen ten laste van den Schipper/ende 't derde deel ten laste van den goede, ten zy dattet schip met boozsz. lossen niet weder op en quame in welken geballen zal 't boozsz. loon komen ten laste van den schipper alleen: ende of die goeden ober geset in de boozsz. licht-schepen / 't zy ter oorzake van perijckel/ oft van te diep te gaen/ quamen te verderben/ berdzincken of blijven/ sullen de zelve komen in groote Vbarije ober Schip ende goet.

Niet 't zeyl te gaen als by advijs van den Schip-lieden.

11. Om alle perijckel ende berlicg te schoutwen / zal de Schipper gehouden zijn al eer hy te zeyle gact 't advijs te vraghen van den Schipluyden / ende daer in volgen't zeggen van den meestendeel van dien op pene indien hy anders dede daer / ende daer eenige schade af quame / aen schip of goet / hy gehouden zal zijn de schade te beteren / indien hy de macht heeft / indien niet / die kreeders booz hem.

Bergh-loon als 't Schip gebroken is.

12. Indien een schip geraeckt te vzekhen in eenige landen/ waer dattet zy/ de schip-lieden zullen schuldigh zijn den Schipper te helpen/ ende dat goet redden ende bergen/ zo zy meest ende best konnen/ het welck doende ende anderszins niet / zal den Schipper gehouden zijn henluyden aldaer haer Vracht-loon van zijnent wegen ende redelijcken Bergloon van des geberghde goeden te geben / zoo verre hy gelt heeft/ indien niet den zelven te lande te vzingen daer 't Schip heeft toebehoort.

Geen geberghde goederen achter de hant te houden.

13. Ende oft yemant hem verbozderde eenige genaufageerde goeden te nemen ende achterhouden / zal gepuniceert worden indien 't een Schipper of Schipman is / metten byere / indien 't een ander is / metter galgen / ende des niet min gehouden zijn te restitutie van den achtergehouden goeden.

Van Schepen die malkanderen beschadigen.

Artijckel. 1.

Zeylende Schepen malkanderen beschadigende.

Oft gebeurde dat twee Schepen binnen oft byten 's lants zeylende/ in 't zeylen malkanderen aen boort quamen / niet mogende ontzeylen noch

noch ontwijcken / ende sulck d'een d'ander in den gront stiete / oft ander schade aen dede / zoo zal die schade zijn half en half / 't zy dat 't zelbe gebeurde by dage of by nachte / in tempeeste / schoon weder / of andersins : maer geschiedet met wille / of by schulde van den eenen / die zal die schade alleen gelden.

Driftige Schepen malkanderen beschadigen.

2. Ende oft gebeurde dat eenige van den Schepen binnen oft buyten 's lants vast liggende / drijvende woorden zonder schult van den schipper / ende 't zelbe Schip een ander Schip vast liggende / schade dede / zoo zal de geene die den anderen zulcx beschadicht heeft / die helst van der schade gehouden wesen te betalen / ende dat ter taxatie van den genen hem dies verstaende / ende of 't boozsz. Schip 't welck drijvende gebonden is / daer dooz eenige schade lede / zal die schade zelver dzagen.

Zeylende Schip een ander vast beschadigende.

3. Ingeballe dat een Schip van binnen of buyten 's lants komende / zeylende of soekende / een ander Schip vast leggende / in zeylde ende schade dede / zoo zal de gene die alzo is komen zeylende / den gequetsten of beschadigden Schepen de helst van de schade betalen / ende hem met zijnen Schip-lieden purgereen by eede dattet by zijne schult niet geschiet en is / toen zy dat die beschadigde contrarie weet te toone / ende dat hy zelve dooz buyten alle schult is / in welcken geballe zal 't boozsz. Schip van buyten komende / de geheele schade betalen.

Boeye op het Ancker te leggen.

4. Zullen alle Schepen haren Ancker werpende / een Boeye of Dobber daer op hebben / ende oft by gebreke van dien eenige schade geschiede / zal den gene die in gebreke is / delbe schade geheel moeten beteren : Maer waert zake dat die boozschzeben Boeye oft Dobber na 't uytwerpen van den Ancker buyten schult van den Schipper afgedzeben ware / ende hy daer inne nochtans niet en hadde konnen versien / zal in de helst van de boozschzeben schade gehouden zijn.

Schip aen den gront leggende , den ander naest liggende
te voorderen sijn Ancker te lichten.

5. Indien twee Schepen elckanderen zijn liggende / ende d'eene van dien aen den gront is / of andersins niet en kan gewijcken / ende 't ander hem zoo nae gelegen is datter perijckel af kome mocht / zal de geene wiens Schip aen den gront is ende niet wijcken kan aen den anderen die blien ende wijcken kan mogen verzoeken sijn Ancker te lichten om de schade te verhoeden / ende indien hy zulcx niet doen en wilde / zal hy 't zelbe mogen doen / 't welck doende indien d'ander hem dat verbiet / of

belet daer inne doet / ende daer dooz eenige schade gebeurde / zal de zelve schuldigh zijn te betalen.

Van den Schips-keuren ende Breucken ende andere saken der Justitie aengaende.

Artijckel. 1.

Schip-lieden den Schipper gehoorsaem te zijn , hem helpen te water ende te lande.

Alle Schip-lieden / als Stiermans / Hoogh-bootsman / Schie-
mans / Cinnermans / Busschieters / Kocken / Puthers / Jon-
gen / ende alle andere Boots-gesellen / aengenomen zijnde in den
dienst van eenigen Schipper / zullen schuldigh zijn ten besproken
tijdt den boozs. Schipper haren Meester te volgen / helpen / ende by te
staen / in alle 't gene 't welck hun last ende Officie aengaet / mitsgaders
doock tegen de Vpanden / Zeroovers / ende allen anderen indien 't noot
is / ende in 't selve hem onderdanigh ende gehoorsam te zijn / te water
ende te Lande / sonder wederspannigheyt te gebuycken in eenigen ma-
nieren / 't zy dat zy gereden loon ontfangen oft niet. Ende zal de booz-
schreven Schipper tot dien effecte / den ongehoorsamen ende wederspan-
nigen mogen kastijen ende straffen niet woorden ende met wercken / als
eenen meester ober sijnen knechten vermach te doene / sonder daeromme
begrepen te zijne.

Breucke van de ongehoorsame.

2. Ende de geene die in eenige ongehoorsamheyt : wederspannig-
heyt / weygeringe ende gebreecke bevonden zal worden / te doene dat
hem van zijnen schipper / oft ander last hebbende / bevolen zal sijn daer
inne booz d'eerste reyse verbeuren 't seste deel van zijner hucre / tot pro-
fijt als na geseyt zal worden : booz de tweede reyse het derde deel : Ende
booz de derde reyse de reste / met arbitrale correctie / indien hy noch booz-
dere ongehoorsamheyt ende wederspannigheyt toont : Ende indien 't
daer dooz 't zy te wat reyse / ende soo dickwils 't selfste gebeurt eenige
schade geschiede / zal die gehouden zijn te verbeteren tweebout : Ende
of ter zelver oorzake eerigh lijf / Schip of goet in perijckel quame / zal
gestraft worden van den lijbe. Ten welcken sijn hy terstont by den
Schipper vast gelopt ende bewaert zal worden / in welcke te doene / alle
de Schip-lieden hem sullen moeten onderdanigh zijn / ende doen dat hy
hem bebeurt / op te pene van verbeurte van hucre / ende daer-en-bo-
ven

ben criminelijck gestraft te worden na gelegentheyt van der sake. **Oz-**donnerende voort allen Schipperen / dat sy tot bewaringe van den misdadige ende delinquanten / sullen moeten versien zijn van ketenen boepen ende ander instrumenten daer toe dienende / op het welcke de voorszreben visitateurs gehouden zullen sijn toeficht te nemen.

T wiftende Schipman oorlof te geven.

3. Indien daer tweedracht valt tusschen den Schipper / ende eenige van den Schip-lieden / sal de Schipper den schipman oorlof mogen geven na dien hy hem dymael daer af zal hebben gewaerschoot / of doen waerschouten / ende die Schipman middelertijt niet gepresenteert zal hebben zijn misdaet te beteren / ten seggen van den stierman ende Hoogbootsman : maer indien dat hy uytent schepen zal gaen / zal indien geballe ter aankomste van de schepen zijn volle Dracht mogen epfischen / om partijen gehoozt recht gedaen te worden / soo behooren zal. Ende daer-en-boven oft die voorszreven Schipper in de plaetse van den voorszreven schipman yeen ander naeme / oft niet soo goet als hy was / ende zy eenigerley wijs den Schepen oft den goede schade aequame / zoo zal die Schipper gehouden zijn de schade op te rechten heeft hy ander waer mede.

Geen twist ofte gevecht binnen scheeps te begaen.

4. De voorsz. schiplieden duerende hunlieder reyse / zullen pampselijck ende byedelick met malkanderen handelen ende verkeeren / zonder twist of gebegt te maccken / ende indien daer eenige tweedraght reyse zoo zal de geene die daer oorfsake af is / ter saecken van injurien verbael / booz d'eerste reyse verbeuren 't seste deel van zijnder hure / booz de tweede reyse 't derde / ende booz de derde reyse de reste / met correctie arbitrale / indien hy desgelijcx wederomme is plegende / uyt saecken van handaden zonder quetsen / booz d'eerste reyse 't vierendeel van zijner huere / booz de tweede de helft / ende booz de derde 't geheel met arbitrale correctie / als booren. Ende uyt saecken van quetsinge dattet bloet nabolge sonder minckie / booz d'eerste reyse de geheele huere met geesseling / ende booz die tweede reyse den hals. Ende dit al boven het intrest van partijen / mitsgaders van den schaden die ober 't Schip of goet te dier oorfsake zoude mogen komen / 't welck hy zal moeten beteren tweebout / daer hy geboegt dat indien daer dooz eenigh Schip / lpf / of goeden in persjckel quamen / hy gestraft zal worden van den lpye / te wat reyse het selve gebeurt.

Dootslag binnen scheeps begaende , den Rechter over te leveren.

5. Ende

5. Ende zoo verre binnen den Schepen gemant van levende lijbe ter doot gebracht worde / zullen de Schipper ende Schip-luyden in der manieren als vooren gezeydt is / gehouden zijn den misdadigen wel vast te houden ende te bewaren / ende te leveren ter Justitien / om gestraft te worden na den eyfch ende gelegentheit van der zaken.

6. Indien de zelve Schip-lieden hun inder boozsz. aentastinge / be- waernissen ende lebringen te doen / ter oorzaak boozsz. / ende oock van allen anderen daer lijf straf af valt / hier vooren ende na geroert / qualijck queten / zoo zullen zy zelve in heuren Persoon / als handdadige ende schuldige aengesproken worden. Ten ware dat zy hun daer af zuiveren konden / den Rechte genoegh zijnde.

Ontkondight Schipman , Scierman , Pilot , verbeurt.

7. Oft gebeurde dat gemant hem booz Stierman / Piloot / oft on- der Schipman uytgave / ende bevonden worden dies onbevaren te zijn / ende zijn Officie niet te weten / zal booz de eerste repse verbeuren twee- vout zoo veel als zijn geheele huere bedraecht / van welker huere hy voek niet en zal mogen hebben oft eyfchen : ende die tweede repse op ge- lijcke pene / ende daer-en-boven gegeevelt te zijne : Ende de derde rep- se gecoorrigeert aen lijf / ende goedt / ende oft daer eenige schaede door gebeurde / te wat repse het zy / zal die zelve gehouden zijn dobbel te beteren.

Boeten aen wien te appliceren.

8. Sullen die boozschreben gelt-boeten ende allen anderen hier boozen ende na geroert / geappliceert worden den derdendeel tot onsen profijten / ende d'ander twee derdendeelen ten profijten van den Officien, ende De- nunciature respectibelijcken / zonder Prejuditie nachtang van 't Rechte van den Admirael / 't welck eerst ende booz al afgetrocken zal worden : Ende indien die misdadigen geen gelt oft goet en hadde / omme die booz- schreben Boeten te vergelden / zoo zullen de zelve verkeert worden in geeffelingen / ende andere meerder lijf straffinge / naer den eyfche ende gelegentheit van der zaacken / ende goetduncken van den Rechter / die kennisse daer af hebben zal.

Ende te sweeren om de Ordonnantie te onderhouden.

9. Ende ten eynde 't geene boozzept is / des te beter achtervolghet ende onderhouden mach worden / zullen alle Schippers of Meesters van den Schepen varende bynten den Kusten van Habant / Vlaen- deren / Hollant / Zeelant / Drieslant / ofte elders bynten den Lan- den van herwaertz-obere / Oostwaert / Westwaert / of waer dattet zy / booz hun vertreck gehouden zijn t'elcker repse als zy afvaren / Ede te doen

doen in handen van den Visitteerder van der plaetsen daer zy afbaren/ ende te zweeren dat zy dese Ordonnantie zullen onderhouden / dewelcke zy luyden schuldigh zullen zijn binnen heuren Schepete hebben / op dat noch zy heure Schip-luyden geene ignorantie daer af mogen pretenderen: Ende boben dien zoo verre yemant van heuren Schip-luyden/ als Officieren / Bootsghefellen / ende knechten / Dutghers / ofte Jongen / ter contrarien dede / dat zy in 't wederomme komen den boozschreben Visitteerders / het zelve zullen te kennen geben / ende overbrijngen: Op pene van gestraft te worden als meynedigh / ende ghehouden te wesen in sulcken penen / als die misdoenders ghehouden zijn.

Examinatie der Visitteurs aen de Schip-luyden in 't aenkomen , op het onderhouden der Ordonnantie.

10. Sullen oock alle die Schip-luyden geen uytgezondert / geshonden zijn booz 't uytrepfen / te komen / ende compareren booz den Visitteurs van den Schepen / ten tijde als men 't zelve visiteert / ende in heuren handen lieffelycken aen den Hepligen zweeren / al de punten in dese Ordonnantie begrepen / te volkomen / ende onderhouden / ende daer teghens in geender wijsse te doene: Ende wederomme gekomen zijnde / zal niemant van henluyden zijn huere ontfangen noch mogen vertrecken ten zy dat den Schipper / Stierman ende Hoogh-bootsman / eerst ende booz al geweest zijn booz den boozschreben Visitteurs / ende van henluyden oozlof verwozben hebben: de welke Visitteurs / alcer het boozschreben oozlof te gheben ghehouden zullen zijn den boozschreben Schipper / Stierman / ende Hoogh-bootsman elck apart ende byzonder / op haren Gedt ('t welck zy ghehouden zullen wesen promptelycken in handen te doene) t' ondervraghen ende examineren op 't leben ende conservatie van den boozschreben Schip-luyden / van naeme te name / ende oft yemant van den zelven tegens eenige punten van dese Ordonnantie gedaen ende misbruyekt zal hebben dewelcke het zelve geshonden zullen zijn particulierlyck te verklaren / op pene van gestraft te zijn van gelijckte pene / als de verzwegen misdadige behoort gepunicert te worden: Ende ten eynde zy de boozsch. misdaden niet en verzwijgen / onder het deeksel van gebreecke van thoone / willen dat henluyden dezen aengaende op henluyder boozschreben Gedt volkomen geloobe gegeben zal worden. Ordonnerende boozts den boozschreben Visitteurs / dat zy die misdadige / henluyden aengebacht als booren / terstont by den Officier van der plaetsen appreghenderen / straffen ende punieren / ten Exempel van anderen / zoo na gelegentheit van der saecken / ende

A

achter-

achtervolgende deser Ordonnantie zal behooren. Welcke Officiers/ ende oock den Wethouders aldaer / wy bevelen / ende ordonneeren wel expreffelijcken / goet/ hoort ende fomiere expeditie van rechte te doen sonder des gebreke te wesen.

Ordonnantie op de Verfekeringe

oft Aſſeurantie.

Artijckel 1.

In den eerſten / dat niemant zijn goeden van prijs ende impoortantie/ en zal mogen doen verfekeren ofte Aſſeureren / wanneer dezelve niet en zijn toegeruſt / of geladen op Schepen / niet weſende ge-equippeert ende van den grooten / ende gaende vergeſelſchapt gelijck dese tegenwoordige Ordonnantie van der Navigatien uytwijſt.

2. Ende zullen voortaan alle Aſſeurantien van goeden oft koopmanſchappen ghedaen worden na koſtume van der Quere van Antwerpen / Cencur of ſubſtantie van der Policie van Aſſeurantie hier na volghende / zonder eenighe meerdere Clausulen daer aen te moghen voegen.

Cencur van de Policen.

Nicolaes van Semeren woonende t Antwerpen/ doet hem verfekeren na gewoonte ende koſtume van der Boſſe van Antwerpen / ende Ordonnantie van der Co. Maj. op koopmanſchepen ende goeden by hem oft andere voor hem en in zijnen name geladen ofte laden het ſchip genaemt S. Jacob / daer Meester of is Pieter Heerink van Amſtelredam / of andere van der port / Haven of reede van Seville / tot ofte na de boorſz. Stadt van Antwerpen/ tegens alle reſicq / perijckel ende aboutneren die daer zouden moghen ghebeuren / de welke loopen zullen ten laſte van de onder gheteeckende aſſeurers / van der mire ende daeghe dat de boorſchepen goede ende koopmanſchappen gebrecht zullen zijn ter boorſz. port / haven of reede / om te laden in 't boorſz. Schip ofte die te doen in booten/ ſchuyten/ of lichtſchepen/ om geboert ende geladen te wesen in 'e zelve ſchip/ om de boorſz. reyse te doen. Ende zal de boorſz. verfekeringe of aſſeurantie duuren tot dat de boorſz. goede ende koopmanſchappen gekomen zullen wesen tot Antwerpen boorſz. ende aldaer outladen op Want / in goede behoudeniſſe zonder eenigh verlies of ſchade. Ende is beſproken dat in dese verfekeringe zal participeren zoo wel den zeben als den eerſten aſſeurer / en zal 't boorſz. ſchip mogen baren boorwaerts / achterwaerts/ ter rechter hant

hant ter sincker handt / ende alle zijden / ende nemen alle courssen of schalen en beyden of vertoeben / 't zy deur bedwanck / nootzake of getwil- lighelijck zo den Gouverneur van den schepen goetduncken zal / en verske- ren de boorz. assureurs / den geassureerden / van der zee / vyere / winde / vzienden / vbanden / vzieben van marque ende contremarque / van arreste ende detendie van Koningen / Princen / en Heeren / wie zy zijn / ende van alle periculen ende fortynnen die daer zouden mogen overkomen / in wat manieren dat zy / ende dat men zoude mogen imagineren / ende van als verzekeren zy / ende stellen hun in de eyghen plaetse van de geassureer- den / om hem te geranderen van alle verlies ende schade : ende oft den boorz. goeden / oft koopmanschepen yet anders toequame dan wel (dat God verhoede) de boorz. assureurs verobligeren henlynden den boorz. geassureerden / of den byengher van dese tegenwoordighe / te betalen al 't geene dat een yegelijck van hun onderteeckent zal hebben / oft de schade die de boorz. gheassureerde ghehadt zal hebben / een yegelijck na advenant van zijnder obligatie : ende dat binnen twee maanden eerst- volghende / na dat zy behoorzijck geadvverteert zullen wezen van 't ver- liers ende schade : ende ingevalle van 't boorz. perijckel / de boorz. assen- reurs hebben gegeven ende geben den boorz. Nicolaes van Emieren ge- assureerden / ende zijn ghecommitcerden macht dat zy zullen moghen ten profijte ende schade van den boorz. assureurs / de handt houden ter behouderisse van den boorz. goeden ende koopmanschepen / belovende te betalen alle de kosten die gedaen zullen worden om de zelve behouderisse / 't zy dattet yet wort gereconbeert / oft niet / van welcken kosten gelobe gegeven zal worden der rekeninge ende Edt van de geene oft de geene die de zelve gedaen zullen hebben. Ende kennen de boorzschreben assen- reurs betaelt te wesen van den kost oft prijs van dezer Assurantie by handen van Jan Curicus / ten prijse van zeben ten honderde / ende wil- len ende consenteren dezelve Assureurs / dat dese Police van Assuran- tie van zo grooten kracht zy / gelijck of dezelve gemascht ende gepasseert ware boorz. Schepen / openbare Notarisen / ende andersins / alles zom- der bedroggh of argelift.

Translatie van de voorschreven Policen

in 't Walsche.

Nicolaes van Emieren demeurant en Anvers. se fait Asserera l'usance & costume de la Bourse d'Anvers, & Ordonnances de sa Majest. sur les marchandis, & bies par luy, ou autre pour luy, & en son nom char- ges ou à charger en la Navire appellé S. Jacques, dont est Maistre Pier-

re Herrinck d'Amstelredam, ou autre du port, havre, ou place de ceste ville, pour ou vers ladite ville d'Anvers, à l'encontre de tous Resicques, perils & avontures qui pourroyent advenir, lesquels courant à la charge des soubzsignes assureurs, des l'heure & jour que lesdits bien ou marchandisez seront menez audit port, havre ou place, pour les charger dedans ladite navire, ou mettre en Barques, Bateaux ou souleges, pour estre menez & charez en icelle navire. afin de faire ledit voyage. Et durera ladite Assurance, jusques à ce que lesdits biens & marchandises soyent arriveez audit Anvers, & deschargez illece en terre en bon sauvement, sans quelque perte ou dommage. Et est convenu que est ceste Assurance participera tant le dernier Assureur comme le premier, & pourra ladite navire naviger avant, arriere à dextre, à senestre, & à tous endroits, & faire toutes escales, & demeures, forchees, necessaires, & volontaires comme bon semblera au Gouverneur d'icelle. Et assurent lesdits Assureurs audit assuree, de Mer, de feu, de vent, d'Amis, h'Ennemis, de lettre, de marques & Contremarques, d'arrests, & detention des Roys, Pruces, & Seigneurs quelconques, & de tous autres perils & fortunes qui pourroyent à venir, en quelque maniere que ce soit, & qu'on pourroit imaginer, & du tout l'Assurant & se mettent en la propre place & lieu de l'Assuree, pour le garantir de toutes pertes & dommages: & advenant autrement que bien que Dieu ne veuille, ausdits biens ou marchandises, lesdits assureurs s'obligent de payer audit assuree ou au porteur de la presente tout ce que chacun deux aura soubzsigne ou le dommage qui, aura eu ledit assuree, chacun à l'advenant de son obligation, & ce en dedans deux mois premiers subsequens, apres estre deuement advertis de la perte ou dommage. Et audit cas de peril lesdits assureurs ont donnee & donnent pouvoir audit Nicolas d'Eemeren assuree & ses Commis qu'il puissent au profijt & dommage d'iceux Assureurs mette la main à la salvation desdits biens & marchandises, promettent payer tous despens qui seront faitz pour icelle salvation, soit que quelque chose recouvre ou non desquels despens sera adjonte, foy à compte & serment de celui, ou ceux qui les auront fait. Et confessant lesdits Assureurs estre payez, ou coust, ou prie de ceste assurance, par les mains de Johan Entiques à raison descept pour cent, & veulent consentent lesdits Assureurs que ceste Police d'Assurance soit d'aussi grande valeur comme si elle fut faite, & passee par devant Eschevins, Notaires publiques ou autrement, le bout sans fraude mal engin.

3. *De gelijck wanneer veuuant zal willen doen assureeren zijn schip/ zal 't zelbe mogen doen na forme ende substantie van de voorsz. Police.*

4. *Ende en zullen van nu voortaan geen assureantien gedaen mogen worden / 't zy by forme van versekeringe / weddinghe oft andersins in eenigerhande maniere / op Schepen/goeden/ Koopmanschepen/ Huize/ Dracht-*

Wacht-loon / oft ander dingen / niet uytgeſondert / die ten tijde van der Aſſeurantie zullen wezen gepericliteert noch oock tegen die baraterije / dieberije oft eenigh miſdzupck van den ſchipper oft ſchipluyden / abolerende ende te nieten doende alle uſantien ende koſtuymen ter contrarien / ende of eenige contracten of conventien ter contrarien mochten gedaen worden / verklaren dezelve nul / machteloos / ende van ontwerden.

5. Opdonnercude booztz / dat een pegelijck hem willende behelpen metter koſtuyne van der booztz. Joſe van Antwerpen / dicterende dat die Aſſeur / den Aſſeurerden moet nantiferen of betalen de penningen by hem in de Police ondergeſchreben / wannen men binnen jaer ende dach naer date van der ſubſcriptie / gene tijdinge en heeft gehad van de geaſſeureerde ſchepen ende goeden / gehouden zal zijn by wettigen beſcheede te toonen / dat ten tijde van der Aſſeurantie dusdanigh Schip ende goet noch wag in weſen.

6. Niemand en zal oock mogen veranderen in prejudicie van den Aſſeur / zijn gedestineerde voyage 't zy hy meerderde of minderde zijn rotte / ofte anderſins deſelbe geheelijcken veranderde.

7. Ende zal een pegelijck gehouden worden als verandert hebbende zijn geaſſeureerde voyagien / by zijne Charte partije / Bevzachtbrieven / affirmemente of anderſins / of oock by wettige getuygen zal worden geconvinceert / dat hy zijn gedestineerde voyagie in zijn aſſeurantie verklaert heeft verandert / midts der zelber veranderinge / ter kausen van der booztz. aſſeurantien niet en zal mogen epiſchen.

8. Ende zal niemand van nu booztaen zijn ſchip tegens de perpcikelen van den Water / Wyer / Wyanden / Zee-roovers / of andere geen uytgeſondert / mogen doen verſekeren / booz hem of zijne mede-reeders / oberde helft van den zelven Scheppe metter toereedinge ende takeling van dien / zoo verre het varende in op ballaſt alleen of min geladen dan totter helft / maer hebbende een Schip meerder ladinge dan de helft / zal de Schipper mogen verſekeren den boden / kiel / of het hol van den Scheppe / oock dat geſchut / krupt ende klooten daer toe dienende : maer niet de takelingen / equippage of xarcia van dien.

9. Geen Schipper / Schips Officier / Stuerman / Hoogh-boozzman / Schieman / Timmerman / Busgeſchut / Kock / Boozgeſelle oft knecht / en zal mogen zynen Daer-loon oft huere doen verſekeren.

10. Een pegelijck die zal willen aſſeureren het kiel of hol van zijnen Scheppe of oock geſchut / krupt ende klooten daer toe dienende / die zelbe zal gehouden zijn 't zelbe booz zijn vertreck al te doen eſtimeren by luyden hun des verſtaende / welcke eſtimatie nochtans in 't kas van

periclitatie niet en zal prejudiceren den assureurs / in so verre zy kunnen betonen de voorsz. estimatie hoger gedaen te zijne by fabuer / simulatie / collusie / oft ander quade practijcke dan het behoort.

11. Dat een peggelijck hem doende verassurereu op eenighe goeden of koopmanschepen / niet gekost hebbende 't haren eersten in koop dupsent ponden Vlaems / zal ghehouden wesen het tiende part van den selve goeden te laten onberseckert / ende daer inne niet mogen rekenen de kosten van Colle / Schip-Vracht / noch geene andere / noch oock sulcke winninge als hy hoopt of meynt te doen / zijne koopmanschepen komende oft gebzacht zijnde ter plaetsen daer hy deselve bevracht heeft / maer de geene die ladet eenighe goeden ende koopmanschepen / die t'heuren eersten inne-coope meer ghekost hebben dan de voorsz. dupsent ponden / zal moghen doen berseckeren den gheheelen prijs van zijne gheassureerde goeden ten prijse ghelijck hy die heeft inne ghekocht / behoudelijck dat hy laete onbersekiert : ende selve loope het restig ende perijckele van hondert ponden / ende daer toe alle die kosten van Colle-Vracht / ende alle andere.

12. Ende en zal oock niemant onder 't decksel van eenigen inne coope / of andersins / zijne verassureerde goeden of koopmanschepen mogen taxeren ober de gemeynste weerde ende balcur van den selven.

13. Dat een pegelijck zal schuldigh sijn zijn geassureerde goede ende koopmanschepen / wanneer die gekomen sijn ter gedefinierte plaetsen / in alder diligentie te doen laden / en de selve oncladinghe / anders van t'zijnen pericle niet mogen differeren ober de vijftien daghen / ten ware dooz notabel inconuenient oft opstaele / waer af hy zal schuldigh sijn te toonen. Ende indien de assureantie ghedaen is van de een Haven totten anderen sonder te spreken van den goeden te lande te brengen / zal die voorsz. assureantie beginnen als de goeden in den gheassureerden Schepen zullen sijn / ende eynden wanneer 't selve Schip in de gedefinierte Haven gekomen zal sijn / ende aldaer vast gelegen zal hebben in saluenient / den tijt van vier- en-twintigh uren.

14. Ende zo verre yemant sijn goet / schip / of koopmanschay ten diersehe plaetsen dede assureeren / sonder 't selve te kennen te geuen / maer willens ende wterens berzwyghende / om by dien middel te gekryghen / een / twee / drymael of meer / den prijs of weerde van sijn gheassureerde goeden / koopmanschappen of schepen : Of dat oock yemant meer van zijnen schepen / goeden of koopmanschappen dede assureeren dat by dese ordonantie gepermitteert is / dat dezelve ter zaecken van zijnder assureantien van den assureerderz of eenige van dien niet en zal moghen eyschen

schen noch oock repeteren den prijs van der zelber Asscurantie / de welke gheconfisqueert zal sijn booz een derdendeel t' onsen profijte / ende booz d'ander twee derdendeelen ten profijte van den Officier / ende De-nunciateur respectibelijck / met correctie arbitrale : Behoudelijck dat den Asscureerde daer af zal trecken een half ten honderden nae oude costugme / indien hy van 't gene des boozsz. is ignozant geweest / ende andere niet.

15. Ende oft gebeurde dat eenige goeden te diersejke plaetsen bebon-den mochte worden geasscureert te zijne / ende dat sonder eenige fraude van den geasscureerde / dat indien geballe d'eerste asscurantie alleen stant zal grypen / indien deselve genoeghsaem ende sufficient is booz de geheele goeden / zo verre gepermitteert is die te mogen asscureren : Indien niet / zal de reste op de naestvolgende asscurantie blijven staen / dewelcke booz zoo veel zo de zelbe reste excedeert / doot / ende te nieten sal wesen : Behoudelijck nochtans dat de asscureur ter causen van dien zal moghen in-houden een half ten honderden / nae oude costugme / booz 't houden van zynen boeck / ende andersins.

16. Dat een pegelijck die hem doet asscureren op eenigh goedt / koopmanschap / of Schip / van eenige gedestincerde repse / die hy meent dat zijne Facteurs of meesters meynen te doen / ende nochtans niet en doen / so dat d'Asscureurs geen perijckel oft Resticque en loopen / ende 't zelbe verklaren binnen vier Maenden nae date van der Asscurantie / de selve van den Asscureurs sal mogen eyschen ende repeteeren den prijs van der Asscurantie / latende den Asscureur onder een half ten honderde / boozt maken van zynen boeck / als boozen.

17. Een pegelijck die yet eyschen uyt kracht van eenige asscurantie hebben / zal schuldigh sijn 't selve rechtelijck te doen binnen vier Jaeren nae date van der subscriptie der selber : Op de pene van den selben tijde oberstreken zijnde / niet daer uyt te mogen eyschen.

18. Den tijt van twee maenden den geasscureerde gegeven om nae te-nen van dese tegenwoozdighe O'donnantie / ende achtervolghende die boozsz. Police zijne asscurantie te mogen eyschen wannec hy den asscureurs 't perijckel of verlies van den asscureerde Scheye of goeden heeft behoozlijcken geintimeert en zal den asscureurs niet loopen ten effecte / om tot eenige nampisatie of betalinge gehouden te zijne / ten zo dat de geasscureerde gesamentlijck met der selber intimatie / daer hy voeghen deughdelijcke certificatie oft ghetuygenisse van 't boozsz. perijckel ende verlies / mitsgaders die specificatie van de pericliteerde goederen ende waren van dien.

19. Desgelijc en zal niemant eenigh gelt op schips bodem (dat men gemeenlijck Bomerpe / of wissel / op 't hol / of kiele van den schepe / noemende is) moghen nemen of begeeren / by hem zelven of yemandt anders / directelijck of indirectelijck / ten ware dat de selve Schipper by soxtwyn van der Zee / Vyanden / of ander nootlijcke saken (waer af hy zal moeten certificatie toonen) in gebreke viele / buyten 's Lants / daer hy goet oorzoozlijck geben en konde : in welcken geballe hy op Schips bodem / by soxme van Bomerije zal mogen nemen / zoo veel als het vierendeel van den zelven bodem weerdigh waer ende andersins of hooger niet : ten ware dat die noot hem bedwongen te nemen grooter zommen dan die weerde van den boozsz. vierendeele / in welcken geballe hy zulcke meerder zomme sal mogen op de boozsz. Bommerije nemen / midts doende blijcken als bozen van alsulcker noot : Ende en zal oock niet mogen ter bente stellen of verbzeemden eenige goeden wesende in sulcken Schepe / zoo lange als hy zal binden wissel of Bomerije op ten bodem van den Schepe als boozen / ende dat niet bindende / en zal niet mogen verkoopen van alsulcke koopmanschepe / ober de waerde van 't vierendeel van den boozsz. Schepe / ten zy in lias van grooten noot als bozen / ende mits dien zal gehouden wesen den koopman (die sulck verkochte goeden toebehoort hebben) te betalen ten prijse als zy souden gegolden hebben ter plaatsen daer zy gedestineert ende bezacht waren : Ende mits dien zal hem betaelt worden van den voorzgenoemde koopman die geheele Vyacht / zoo wel van de voorzgenoemde goeden onderwegen verhocht / als van de onverkochte : Op pene indien de Schipper anders dede / dat hy zijn krederg / Mede-reederg / ende kooplieden oock heur schade oprichten zal / ende daer-en-boven arbitralijcken gecozigeert te worden.

20. Ozdonnerende boozsz dat allen contracten ende policen van affeuantien of Bomerijen ende ander saccken daer toe dienende / niet gemaeckt wesende als boozsz. is of contrarie / ende in minderinge of derogatie van dien / of oock van de boozsz. ozdomantie ghemaect op de toerustinge van de Schepe / zullen wesen nul / machteloos ende van onweerden : bekeken een ygelijcken hem te reguleren / zoo na den inhoud van der zelver ozdomantie / als van de boozsz. Zee-rechten in alle hare puncten ende artickelen / dewelcke wy willen dat van stonden aen na de publicatie van desen Stadt grijpen ende onderhouden zullen worden / sonder dat yemandt onder 't dexel van absentie ende ignozantie / hem zal mogen daer tegens excuseren na 't oberstrijcken van de seg naestkomende wercken / willende oock dat al 't geene dat men igt desen niet en zal

zal kommen wijsen ende gheslachten / ghedecideert ende ghetermineert zal worden nae ghemeyne gheschreyen Rechten / derogerende alle kostumen ende usantien ter kontrarien.

Reserverende t'onswaertse dese onse teghenwoordighe ordonnantie te modereren / vermeerderen / verminderen / soo wy t'allen tijden t'onzen dienste / welbaren / ende bewarenisse van onsen Landen ende onderfaten bevinden sullen te behooren.

Ontbieden daeromme ende beveelen den boozghenoemden van onsen Secreten Raede / President ende Luyden van onsen grooten Raede / Cancellier / ende Luyden van onsen Raede in Brabant / Gouverneur / President / ende Luyden van onsen Raede in Vlaenderen / Stadthouders / Presidenten / ende Luyden van onsen Raden van Holland / ende Vrieslant / Stadthonder / van Ober-Ïssel / ende Goeningen / Rentmeesters generael van Zeclant / Betweest ende Brooster-Scheldt / Ende allen anderen onsen Rechteren ende Officieren die dit aengaen zal / heur Stede-houderen / ende elcken van hun besondert / soo hem toebehoren zal / dat zy onse boozschreyen Ordonnantie ende statuyt in alle heure puncten ende Artijckelen hier boven verhaelt / doen kandigen / wptroeyen / ende publiceren / elck binnen zijnder Provincie / Limiten ende Officie / daer t'van noode zyn zal : Ende een peggelijcken van onsent weghen scherpeijck beveelen die te onderhouden / ende doen onderhouden / nabolghende / observeren / ende de publicatie van dien verberfschen van halve Jare / te halve Jare / op dat daer niemant ignorantie pzetenderen en mach / procederende / ende doen procederen teghen u de obertreders / by executie van den peenen daer toe ghestelt / niet tegenstaende oppositie / oft appellatie / ghedaen oft te doen / ende sonder prejudicie van dien : Ende des te doen niet datter aenlickeft gheben wy hun volkomen macht / authoriteyt ende sonderling bevel by desen. Ende want men van desen teghenwoordighe in diverse plaetsen van doene zal hebben / Wy willen dat aen vidimus van dien / onder zeghel autentijck / oft aen de koppe ghecollationeert ende geteckent by eenige van onse Secretarissen volkomen gheloobe ghegeven zy / als aen dese onse Originale / want ons alsoo belieft / des t'oorconde hebben wy onsen zegel hier aen doen hangen. Gegeven in onser Stadt van Brussel / den lesten dagh van Octobze in t' Jaer ons Heeren duyzent vijf hondert duy-en-tseftigh / van onsen Rijcken / te weten van Spaengien / Sicilien / Et. t'achtste / ende van Papels het thienste.

Plackaet van de Zee-driften.

Philips by der gratien Godts / Koninck van Castilien / &c. Den eersten onsen Deurwaerder oft Exploicteur van den Raede in onsen Lande van Hollandt hier op verfocht zalupt: Alsoo in onsen Lande van Hollandt ende Vrieslandt / tot noch toe onderhouden is gheweest / dat soo wanneer by tempeest / onweder oft anders eenige goeden ende koopmanschappen op ter Zee-stranghen / 't zp gaeten / kusten oft ander haben / van de voozsz. onsen Lande aenkonnen ende gebischt werden / dat als dan onse Rentmeester van de Espergine sulcken goeden ghehouden is aen te vaerden / ende te bewaren tot behoef van den rechten epgheuaers / vooz een redelijck berggh-loon / Ende hoe wel niemant anders gheoozloft en is sulcke goeden oft Zee-driften t'aenbaerden ende te verstercken tot zyn selfs epghen baet ende profijt / maer ter contrarie die sulcx ende van ghelijcken doen / behooren gheacht ende ghehouden te worden vooz dieben / ende daer en boben nae beschreuen Rechten grootelijck te corrigeren staen / dese niet tegenstaende veele ende diversche personen / woonende op de Zee-stranghe oft daer ontrent binnen onsen voozschreuen Lande / ende anderen daer ontrent / verbozderen hun daghelijckx sulcke goeden te nemen ende te bekeeren in hure epghen profijt / sonder consent / wille en weete van onsen voozschreuen Rentmeester / tot groote schaede ende verbziet van de kooplieden ende schamele Schippers / epgenaers van de selve goeden / t Welck ons niet langer te liyden staet / soo 't selve is teghen onse Hooghheyt / ende oock tot achterdeel van de voozschreuen kooplieden / Schippers / en anders de selve toebehoozende: Soo is / dat wy willende hier in versien / u ontbieden / belasten ende bevelen te repen alomme in de plecken ontrent de Zee-strange ende andere die u by onsen voozsz. Rentmeester in geschzifte gegeben sullen worden / ende by u roepende den Officier van der plecke indient noot zp by openbare yptroepinghe kondelijck ende beveelt van onse wegghen / dat niemant van wat staet ende conditie hy zp / hien nu vooztaen en verbozdere te aenbaerden eenighe Zee-bonden oft anders verdzoncken goeden oft oock dzinckelinghen / hoe die anders ghemoet moghen wesen / aenghekonnen oft ghenoegh ghestrande zijnde / noch oock de selve Zee-bonden en koopen / hupsen of hooven / dan by onse voozsz. Rentmeester of zynen substituyt onthiet / weten ende bebel / oft ander sulcke rechten van ons hebbende / ende alle Disschers of ander Schippers de Zee-driften die zp in de Zee bebinden sullen / binnen xij. uren na dat zp aen lant ghekomen zijnde / aenbzengen ende denunckieren / sullen den voozsz. Rentmeester of zynen substituyten / ende hunlieden die leveren op hunlicher behoorzijcke berggloon / op pzene van gestraft te worden als dieben / ende andere die de luyden haer goet nemen en onthouden / van welke Zee-driften alleenlijck den voozsz. Disschers berggh-loon hebben sullen van 't gunt supber boben alle kosten daer af komen sal / bezagende C. Carolus guldens / vijftigh der selver guldens / ende boben de hondert Carolus guldens tot vier hondert Carolus toe in eluyx 't bierendeel / ende wat daer en boben beloopt hondert Carolus guldens: Welverstaende indien de Disschers daer niet meede te vreden en wilden wesen / ende hen verklaerden meerder moepte en kosten ghedaen te hebben / sullen zp daer van betaect worden tot discretie ende taxatie van den Hoobe: Ende dit al eben

verre zy 't selve in een Schip visschende uyt Zee gebischt ende aen landt gebischt sullen hebben. Verbiედende expresselijcken allen den Ontfangers/ Substituyten/ opte penen voozsz/ dat zy luyden des Visschers oft binders deel van de voozsz- Zee-bonden die hen in manieren voozsz. aengebacht ende gercnuncieert sullen zijn openbaerlijck noch bedecktelijck niet af en koopen/ noch part/ deel of portie metten koopers en hebben tot schade ende achterdeel van ons of van den Cooplieden oft Schippers/ deselve goeden competerende/ noch oock en gehengen soo verbe in hun is/ der selver Schipperen ofte Visschers deel by pe- mant anders gekocht te worden/ vooz ende aler de selve goeden in 't openbaer verkocht sullen worden by den voozsz. Ontfanger van de Koninckl. Majest. wegen of den epgenaer/ maer sal den voozsz. Ontfanger de voozsz. Visschers by abbijse ende goet-duncken van die van onse rekeninge in Hollandt/ tot pofijte van de genen die 't aengaeet/ mogen in 't geheel oft op rekeninge vernoegen ende contenteeeren/ want wy hier inne groote abusysen vinden als dat eenige de Visschers die kostelijcke waren ghebischt hadden ende daer na den Coopman groffelijcken voozsz verkocht. Ende alsoo wy verstaen dattet hozts eenige visschers onse onderfaten/ ghebischt hebbende in Zee/ eenighe Zee-bonden/ de selve van heuren klepen ende particulieren pofijte verhoorende/ datse meer souden genieten van anderen Heeren/ Officiers/ daer ontrent ghesaten/ hen verbozdert hebben die te booren in anderen Heeren eenighe onse Vassalen Jurisdic- tie/ recht van de Zee-bonden/ uferende sulcx dat niet en behoort/ maer zijn schuldich te bzingen ter plaecte van heure residentie/ ende 't welck soo geschiede/ wesen soude tot achter deel van ons oft van de Cooplieden voozsz. die 't ge- vischte goet roekomt. Soo ordonneren ende bevelen wy dat gheene van onse steden of dorpen in Hollandt/ soo wel van de Zee-strange als daer by sittende/ geweest hebbende in Zee ofte ons lants rivieren/ ende hebbende gebischt eenige Zee-bonden/ hoe de selve gheuoemt moghen zijn/ de selve in andere jurisdic- tie sullen mogen verkoopen/ verbzeenden/ of verhueren/ noch leveren aen den Officiers/ van den onsen voozsz. Lande van Hollandt/ Vryslant/ vooz de putten ende stryen/ die 't bewindt daer af hebben/ op peene daer af ghezorigeert te zijn nae behooren. Ende dat niemant wie hy zy/ man/ wijf ende hint/ en verbozderen te komen of hen selven te binden op de Zee-strange by dage oft by nachte/ in tijden alffer eenige Zee-bonden aencomen ende arriberen/ om de Zee-bonden te aenbaerden/ ofte den Rentmeester te beletten/ maer daer mede te laeten bewerden den selven onsen Rentmeester of zyne Gecommitteerde ende heure dienaers/ bevelende voozts enen pegelijcke die sulcke goeden hier te bo- ren gehuyft of gekocht moghen hebben/ of oock daer van weten te spreken/ dat zy 't selve binne xxiij upren nae date van de publicatie van dese overgeben/ delibzere ende denuncieren onsen voozsz. Rentmeester/ sonder yet daer van te achterhouden of verzuygen/ ende dit al tegen die overtreders/ op peene van confiscatie van alle hare goeden t'onser pofijte/ ende daerenboven criminelijcken nae gelegent- heyt vander saecken gepunieert te worden. Ende ten eynde dat dese onse ordon- nantie scherpelijck ende onverbzkelijck worde onderhouden: Soo hebben wy bevolen gelast bevelen en lasten by dese onse voozsz. Rentmeesters van de Esperque ende zyne Substituyten/ die overtreders sullen wesen/ te arresteren/ vangen/ ende gebangen te bzingen opte voozpoorte onser ghebanghenisse/ of in de Concher-

gereijde van den Haven tot Delft. Ende indien onse voozfs. Kent-meester / zijne substituypen / metter daet geen Meesters van alsulche overtreeders moghen worden om te vanghen / als van de selve te Gypelen / op pene te compareren in persoonet eenen seckeren dage vooz onsen eersten ende anderen Raede in Hollandt / omme te verantwoozden op heure voozfs. delicten / of de selve Overtreeders die by henlieden metter verscher daet niet n. sullen bevonden wesen te deunincieren onse Procureur Generael / de welcke gh. houden woort midts hebbende van onse voozfs. Kent-meester sommiere inforzmatie pcedente van 't sept. / de selve te vanghen van zijne substituyp ende rechtelijck teghen henlieden te pcederen tot condemnatie van de voozfs. penen / al volgende dese onse Brieven van Placcate: van alle 't welck te doen / wy u ende onse voozfs. Kent-meester van den Espergne ende zijden substituypen gheven volkoinen macht / autoriteypt ende speciael bevel. Ontbieden daerom ende beveelen allen onsen Officieren / Justicieren / Dienaren ende Ondersaeten / dat zy u ende den voozfs. Kent-meester ende zijn substituypen in 't doende 't gunt voozfs. tot uwen ende haeren versoekhe doen alle behulp / assistentie ende bystant sonder des te laten in eenigher manieren / op alle 't gunt dat zy onsen toozn duchtende zijn / ende daer teghens verbeuren moghen den voozfs. eersten ende andere Raede van Hollandt / certificerende wes ghy hier in ghedaen sult hebben ende uwe wederbaren sal wesen. Gegeven in onse Stede van Delft / onder 't segel van Justitie hier onder gedrucht / in forzme van Placcate den xv. May 1574. van onsen Rijcke / te weten / van Spangien / Sicilien het rix. ende van Napels het xxj. Onder stont geschreven / by den Koninck. Cerrelatie van zijn Majestepts Stadthouder / ende die Raden over Hollandt / Zeelant / Vrieslant. Ende was onderteeckent / W. Ernst. Onder stont geschreven / Gecollationeert teghens sijne Originale Placcate / onder hebbende op-ghedrucht zijne Majestepts zegel in rooden Wassehe / ende accozdeert daer mede by my als Oerwaerder ondertekent W. Jaspersz. Onder stont geschreven / uyt-gegeven dooz Copije by my als Kent-meester van de Espergne ongezcollationeert den xiiij. Julij. 1577. Ende was onderteeckent by my T. Gemets.

Van Admiraelshappen.

Ordonnantia / dienende tot verseeckeringe van de Schepen uyt dese Landen nae Gosten ende Poozweghen varende / ende van daer weder in dese Landen komende / soo wel by zijne Excell. (als Admirael Generael) als by den Heeren Staten van Hollandt ende West-Vrieslant ghearresteert / en eenen pegelijck uyt ende in 't Vlie ende Texel / ofte andere Zee-gaten daer ontrent gelegen varende / beboolen nae te komen en te gehooz samen / op pene daer innt begrepen.

In den eerſten / dat uyt 't Olie / noch andere Zee-gaten daer on-
 trent gelegen / uyt deſe Landen na Ooſten ofte Noorzwegen / noch oock uyt de
 Sondt ofte Noorzweghen nae deſe Landen / gheene Schepen ſullen zeplen
 ſonder Conbopers ofte behoozlijcke Admiraelſchappen / in manieren hier naer
 verſlaert.

Ten tweeden / dat die Schepen nae Ooſten varende uyt deſe Landen / niet en
 ſullen moghen zeplen minder in als getal dertigh / gheacompaigneert met twee
 Schepen van Oozloghe / ten waere die Commiſſaris (deur dien die Schepen
 wel gemonteerert waren / op hebbende de boozſchreben Vloote ten minſten xx. Go-
 telingen) goet bonde de ſelbe met een Conboper te laten uyt-zeplen / ende ſullen de
 ſelbe Schepen geconbopert worden tot in de Sont / alwaer de boozſchreben Con-
 bopers ofte Conboper ſullen blijven leggen / ter tijdt ghelijcke van xxx. Sche-
 pen van Ooſten gekomen ſullen zijn / ende als dan deſelbe wederom Conboperen
 tot in deſe Landen / welcke boozſchreben gemonteerde Schepen ſullen genieten tot
 ſubſidie van hare onkoſten / een halve quaert pour cento , van de ongemonteerde
 Schepen ende goederen in de Vloote weſende / te verdcelen na de gewichte van de
 Gotelingen.

Dat by gebreck van Conbopers tot boozderinghe van de Navigatie / de
 Schepen booz Zee ghereet liggende om nae Ooſten te varen / gheoozloft ſal
 zijn uyt te zeplen / als oock uyt de Sondt nae deſe Landen te komen / ſoo bezre
 deſelbe 't ghetal van xxx. excederen ende te ſamen ten minſten veertigh Gotelin-
 gen ende ander Wapenen ende Ammunitie na adbenant moghen uytbrengghen /
 midts eerſt ende al boozen ten oberſtaen van den Commiſſaris ghemaectit te heb-
 ben een goet Admiraelſchap / om alle periculen te booz komen / ende die ſchade
 de welke eenige Schepen van 't boozſz. Admiraelſchap van de Vpandt ('t welck
 Godt verhoedt) ſonde moghen komen te lijden / ghelijck pro rato van de waer-
 de van 't Schip ende goet te draeghen / waeromme alle die boozſchreben Sche-
 pen ende goederen in 't maecten van 't boozſchreben Admiraelſchap ſullen moe-
 ten ghepriſeert ende ſoo wel in laas van ſchade ende boozdeel daer nae werden ghe-
 reekent.

Dat die ongemonteerde Schepen tot ſubſidie ende verballinge van de onkoſten
 van de gemonteerde Schepen ſullen betalen aen den Admirael / na de waerde van
 Schip ende goet een quaert pour cento , al eer 3p uyt zeplen / 't welck 3p ſullen
 mogen brengen in haberije / midts leberende quitantie van den Admirael / welke
 penninghen verdeelt ende ghenooten ſullen worden by alle de ghemonteerde
 Schepen / nae rato van 't gewichte van hare Gotelingen / wel verſtaende dat de
 gene die maer een Gotelingh op heeft / mede ſal moeten contribuieren ende niet ge-
 nieten / als oock en ſullen die twee Gotelingen op ſullen hebben / niet wegende bo-
 ven twaelf hondert pont.

Dat alle de ghemonteerde Schepen nae adbenant van haer Gheſchut ſullen
 moeten werden boozſien van allerley Ammunitie tot discretie van de Commiſ-
 ſaris.

Dat oock geene Schepen uyt deſe Landen nae Noorzweghen / ofte uyt Noorz-
 wegghen nae deſe Landen ſullen moghen zeplen / ſonder by haer te hebben twee
 Conbopers ofte Onder-Admiraelſchap als boozen. Ende ſullen de boozſz. Con-

boopers met eenighe Schepen in Vleckero / ten ware die Conboopers eenighe boozderen dienste op andere havens aen Noozwegghen konden doen / ende daer nae wederom datelyck komen in de boozschzeven haben van Vleckero / ende aldaer blyben liggen den tijt van twaelf dagen / op dat die Schepen in d'ander havens gheladen zijnde / tijt hebben in Vleckero te komen / ten ware zy in Vleckero komende / aldaer een Vlote van dertig Schepen vonden ghereet ligghen / met de welcken zy in sulcken ghevalle sullen boozs varen.

Item / soo pemant hem verbozderde sonder Conboop ofte Admiraelschap upt dese Landen nae Oosten ofte Noozwegghen / ofte upt de Sont ende Noozwegghen nae dese Landen in manieren als vooren te zeplen / ofte van 't Conboop ofte Admiraelschap hem begabe directelyck / ofte indirectelyck / dat alsulcke Schipper verbeuren sal / te weten : Van elck Schip upt dese Landen nae Oosten zeplende / twee hondert pont. Van oosten komende / vier hondert pont. Op Noozwegghen zeplende hondert pont / ende upt Noozwegghen komende / twee hondert pont / de welcke sullen werden geexecuteert by de Collegien van de respectibe Admiraliteyten daer de boetschuldighe aenkomen. Ende daerenboven noch alkeen dzagen alle de schaden / die welck alsulcken by den Vpandt souden moghen werden ghedaen / sonder dat de Reeders ende Koopluyden yet tot zyn rantsoen ofte schade sullen contribueren : Behalven dat alsulcken Schipper / indien hy van de Vlote is ghezeylt ofte ghedwaelt / sonder hem by 't boozs. Admiraelschap te konnen excuseren / alle de schade ('t welck Godt verhoede) die onder 't Admiraelschap van den Vpandt soude mogen werden ghedaen / indien hy onghenomen is ober-gekomen *pro rato*, van zyn Schip ende goederen / sal moeten helpen dzagen : Ende sullen de boozschzeven boeten bekeert worden / te weten van de Vlote ofte Admiraelschap sijn ghezeylt / tot prosyte van het Admiraelschap ofte Vlote. Ende van de ghene die sonder Conboop ofte Vlote upt dese Landen / ende upt de Sont ende Noozwegghen herwaerts ghezeylt zyn / tot prosyte van den Armen : Welverstaende dat hier onder niet begrepen en sijn de Schepen die by Westen der Boes laden om nae Westen te varen : Maer ingeballe zy t'eenigher tijdt in dese Landen mochten komen te lossen / dat de selve mede sullen verbeuren de boozs. boeten.

Van gelijcken dat de Bergher-baerders mede van de boeten sullen geextimeert weesen.

Soo pemandt in de boozs. Vlote upt manlijckheydt des Vpandts een Schip op het lijf zeplde / ende daer ober schade quame te lyden / sal hem alsulcke schade by 't Lande werden voldaan / ten ware dat des Vpandts Schip daer ober quame te sincken : In welcken ghevalle de schade hem dubbelt sal werden gerecompenseert. Ende soo verre de gene die den Vpant zyn Schip in den gront zeplde / even wel zyn Schip behielde / sal daer vooren ghenieten de waerde van sijn Schip ende goet / 't welcke ghenoren sal werden d'een helft booz 't Schip ende goet / ende d'ander helft booz den Schipper ende Stuurman / ende d'ander Scheeps-volck / hooft booz hooft.

Item / soo verre eenigh Schip van den Vpant by het Admiraelschap ofte Vlote ghenomen werde / sal het selve Schip met alle zyn toebehooren / weesen tot prosyte van de ghene die daer toe assistentie ende hulpe gedaen hebben / ende daer-en-

daerenboven gheschieten twee maenden Solts/ van soo veel hoofd. n als op het veroverde Schip gedient hebben.

Ende om de Schepen ende Vloten by nacht in goede ordze te houden/ sal den Admirael ofte Conboper altijt het vper oft licht voeren. Ende dit alles by probisie/ ende tot anders sal zijn gheordonneert.

Schips-Rechten ende Ordonnantie.

Gheordonneert ende gemaect in de vergaderinghe van de seer oude Hanze-steden, op den algemeynen Hanzen-dag, gehouden binnen Lubeke, in den Jare ons Heeren, 1591.

Gedrukt in de Keyserlycke vrye Rijcks-Stadt
Lubeck/ door Assuerum Kroger. M. V. K. C. X. I.

Schipper geen Schip bouwen, ten zy hy hebbe alle zyne
Meede-Reeders.

TEn eersten/ soo en sal gheen Schipper hem onderwinden van te beginnen eenigh Schip te bouwen/ ten zy dat hy vooz allen by een heeft alle zijn Meede-reeders die met hem willen bouwen/ de welke allegader sullen moeten weesen personen uyt Hanze-steden/ ten waere dat hy de macht hadde 't selfde Schip alleene op te bouwen/ ende ter Zee-waert te voeren/ op peene ende verbeurt/ nae de groote van den Schepe/ van een halben Daelder vooz pegelijck Last dat het groot is/ te weten/ d'een helft te betaelen den Erbaren Raet/ ende d'ander helft den Armen/ &c.

Schipper met sijn Meede-reeders overkomen, eer
hy Schip bouwer.

2. Ten tweeden/ al ist dat een Schipper alle sijn Meede-reeders hadde: Soo en sal hy niet beginnen te timmeren oft bouwen/ ten zy dat hy eerst ende vooz allen met sijn Meede-reeders overkomen is/ hoe groot oft hoe sleyen/ dat is te seggen: hoe veel ellen kiels/ hoe veel voeten wyldde/ ende hoe veel hooghde dat boven-balken sal hebben/ oft hoe diepe dat ghebonden sal zijn/ op dat het Schip niet grooter oft sleynder en zy dan de Meede-reeders 't selfde begeeren te hebben: Waer afeen Schriftelijck beschept ofte Charter sal ghemaect worden: Ende soo wat Schipper daer teghen dede/ die sal verbeurt hebben/ vooz pegelijck Last dat het Schip sal grooter zijn/ een oozt Daelders d'een helft te betaelen den Raet/ ende d'ander helft den Armen.

't Schip

't Schip niet timmeren , noch Wandt &c. verbeteren , sonder wetenschap ofte wille van de Reeders.

3. Als een Schipper met sijn Mede-reeders een Schip heeft / soo en sal de Schipper aen 't selfde schip niet timmeren oft beteren / noch eenigh ghewant daer by voegen oft hzengen / sonder wetenschap ende wille van de Mede-reeders / ten zy dat hy in hzeemde Landen ware / ende bewijssen konde / dat de groote noot verespchende ware / dat men 't schip / oft het schips-gewandt soude moeten betren / soude hy andersints dat goede schip deur die Zee hzengen ende voeren : Ist dat de Schipper hier teghen doet / de Mede-reeders en sullen geensins ghehouden zijn in dese onkosten yet te gelden / &c.

Reeder by den Schipper voegen , om te raden als men bouwen zal.

4. Als een Schipper / met wetenschap ende wille van sijn Mede-reeders / wij oft sal bouwen : Dan sullen de Mede-reeders gehouden zijn den selfoen Schipper by te voeghen een oft twee van de Mede-reeders / die den Schipper moghen helpen inkooppen op d' alderprofijtelijckste / alle 't ghene dat daer toe van doene oft van noode is / ten eynde dat alle saecken met de minste onkosten gheschieden moghen / op de pene van twintigh Daeders / den Schipper te verbeuren.

Reeders geen Waren op tijdt kooppen , &c. tot Schips behoef.

Ende aenghesien dat oock somtijds behonden wordt dat de Mede-reeders uyt grooten eyzhen bate / d'ene Hondt / d'ander Hser / Dicialie / ende andersins boven de redelijckheydt aenstaet / tot grooten last van de Reeders / die ghereede geldt moeten gheben : Soo sal dit Artijckel / soo wel den Schipper als de Reeders / in deser manieren gherestringeert zijn : Als dat een pghelijck Reeder hem sal van nu voortaen daer vooz wachten / ende niet sonder consent van een ofte twee van de Reeders ende van den Schipper / eenige Waren op tijt kopen / de welcke alsulcke dinghen tot eenen betamelijcken prijs / en na des Schippers beste verstandt / sullen schuldigh sijn te aenbeerden. Wat nu alsoo by den Schipper / ende sijn by-geboeghde Mede-reeders van den Schepe inghekocht wordt / dat sal moeten neerstigh / van wie / ende hoe diere dat gekocht is / in rekeninghe gebrocht worden / &c.

Schriftelijck over-geven , wat ende hoe veele men tot de reyse behoef.

5. Desgelijcks sal oock gheschieden / als men in Godts name / een Schip wil uyt-reeden / alle d' welcke met wetenschap ende wille van de Mede-reeders ghedaen sal werden. Men sal oock schriftelijck ober-gheben / wat / ende hoe veele men behoef / ende van noode heeft tot de reyse / ende op dat alsulck soude moghen met voozdeel inghekocht worden / soo sullen de Reeders / een ofte twee van de Mede-reeders den Schipper by stellen op de pene ende verbeurte vooz-sepdt / &c.

Schipper sal den besten koop soecken.

6. Als een Schipper alhier oft in een ander Hanse-stadt yet sal kooppen / tot behoef

behoef van den Schepen / soo sal hy alle neerstigheyt doen om te krijgen den besten koop die hem mogelijk is / ende sal 't terstont ghetrouwelijck op schyben / met naem ende toenaem / van wien ende waer hy sulcx ghehoecht heeft / op dat de Schipper by bybe van quaet vermoeden / &c. Ende ist dat de Reeder den Schipper oft Schryber daer in ongetrouwe bevinden / sulcx sal boozdiefte gehouden ende gestraft worden / &c.

Vracht ofte goet niet versteecken oft verswyghen.

7. Indien oock eenigh Schipper ofte Boots-ghefellen eenighe vracht ofte goet versteekt ofte verzwijght / oft eenige lijf-tocht verhochte ofte wech schonckie / oft oock yet anders hoe 't selfde ghenoeint mach wesen / ende den Reeder daer af geen goede rekeninghe en geeft: Sulcx sal den ghenen die dat doet / als diefte gereekent / ende gestraft worden / &c.

Lijf-tocht in rekeninghe brengen , ten pryse als Borgbers koopen.

8. Mengesien dat oock bebonden ende ghemercht wort / dat by sommige Schippers de rekeninghe van de upt-reedinghe ende lijf-tocht / als zijn vleysch ende andersaken / veel dierder in rekeninghe gebrocht worden / dan ons Borgers die andersins in haerlieder hupsen krygen konnen: Oock als men 't selfde soude konnen te ondersoeken / soo en soude by abontuere altyts soo veel lijf-tochts in de Schepen niet gebonden worden / als wel in rekeninghe ghebrocht wort / waer upt wel te vermoeden staet / dat niet alleene de Schipper / maer oock de Reeder / in haer lieder hupsen 't geheel Jaer lang ghespysst worden / &c.

Daerom ten eynde dat dit quaet vermoeden souden geweert worden / ende datmen op d'onschuldige niet en sonder eenigh quaet vermoeden hebben / soo sal Schipper ofte Schryber / niet soude reden / als zy haer lieder vleysch / ende ander lijf-tocht tot behoefte van den Schepen gaen koopen / met humlieden nemen / ten minsten een oft twee van zijn Medereeders: Welck vleysch sal in des Reeder's spijcker oft huys gesouten ende bewaert worden / tot dat de Schipper 't selfde doet te Schepen voeren / ende alsdan sal oock ten minsten een van de Reeder's tegenwoordich zijn / als die lijf-tocht in 't schip gedaen wort / om te sien wat booz lijf-tocht 't schepen geboert wort / op dat deur alle quaet vermoeden soude moghen verhoedt worden / &c.

Schipper geen Scheeps-lijf-tocht verkoopen.

9. Geen Schipper en sal oock van zijn Schips-lijf-tocht verkoopen / zijnde bytten Lande / oft op Zee / ten ware dat yemant op Zee zijnde / die soo seere van noode hadde / datmen hem upt een Christelijck medelyden eenige eetelijcke Ware ober liete / om hem upt honghers noode te verlossen / ende in 't leven te behouden / &c.

Maer als sulcx gheschiet / soo sal de Schipper 't selfde in reekinghe brengen; Want indien de Schipper eenige eetelijcke Ware ofte dranch geraeckte te verkoopen / sonder 't ghelt dat daer af komt / in reekinghe te brengen / 't selfde sal booz ongetrouwigheyt ghehouden / ende ghestraft worden.

Scheeps Lijf-tocht de Reeder overleveren , nae dat de reyse ghedaen is.

10. Als nu het Schip wederom te huys is gekomen / dan sal de Schipper schuldig

digh zijn d'over-ghebleven schips Lijf-tocht den Reeders onghewyscht ober te leveren.

Schipper moet hem klaer maken, om binnen twee ofte dry dagen als den wint goet waeyt; te varen.

11. Menghesien oock dat onder veel Schippers groote onachtsaemhepdt ende versumphepdt bebonden ende ghemerckt wort / tot groote schade ende achter-deel van den Koopman / waer deur oock dickwils de reyse versumpit wordt / ende des Koopmans goet / sonderlinge het Graen gheheel te niere gaet ende verberst / te weten / deur laettsame upt-vedinghe / waer deur oock menigh Koopman hem heeft ontsien ende onthouden van pet in onse schepen te laden / te meer om daermen eertijds heeft bebonden / dat sommighe Hollanders / oft oock ander meet / die alsoo groete schepen voeren als onse schepen zijn / wel twee-mael laden ende lossen komen / eer eenighe van den onsen gheladen hebben. Ende dat noch meer te beklagen is / als sommighe van henlieden hun schepen schoon gheladen hebben ende alle Lijf-tocht ende ander noordzusten 't schepe hebben / soo en mogen die in acht oft neghen dagen daer nae / al is de wint goet ende schoone / van hier niet ghevocht worden / &c.

Waerom geordonneert wort / dat van nu voortaan een pegghelijck schipper zijn faecken alsoo schicken / zijn lijf-tocht in tijds bezorgen / ende met zijn Reeders reeckenen ende hem klaer maechen / oock zijn volck hun huure geben / op dat hy het laerste goet in genomen hebbende / oft ten langsten binnen twee oft dry daghen daer nae / soo verre de wint eenigints goet is mach 't zeyle gaen / op de pene oft verbeurte van vijftigh Honghersehe Ducaten.

Maer inghevalle oock eenigh Reeder onachtsaem oft dzalende ware in 't gelt vande upt-vedinghe te gheben / die sal in de selve boete verballen zijn / ende sal de Schipper moghen op des Reeders ghedeelte Bommerse ghelt op-nemen / ten eynde dat hier deur de schipper niet opgehouden en werde. Sullen oock wederomme de Kooplieden waer nemen den tijdt die de geordonneerde Dachtmeesters hun sullen ghestelt hebben / om haerlieder goeden 't schepe te seynben want ist dat zy daer in onachtsaem vallen / soo en sal de schipper daer nae niet wachten / nochtans sal eventwel de Koopman hem zijn volle Dacht betalen / soo verre als de schipper hem zijn rupinte wijfet oft op de plaetselidigh boert.

Schipper reeckeninge doen, ende alle de Reeders de wete te doen.

12. Als de Reekeninghe den Medereeders sal ghedaen werden / dan sal de schipper alle de Medereeders de wete daer afdoen / waer oock alle de Reeders sullen by-komen / ende indien yemandt yet anders nootsaekelijck te woene hadde / die sal een ander in zijn stede seynben / ofte yemandt van zijn Medereeders volle macht gheben / op pene oft verbeurte van twee Daeders / te weten / den eenen Daelder den schepe ten besten / ende d'ander den Armen / sonder ghenade. Wort oock yemant van de Medereeders daer toe versocht / ende daer niet en komt oft yemant van ynnent wegen / de selve sal schuldigh zijn vooz goet te hoorden alle 't gene dat de teghenwoordighe Indien gevalle sullen ghehandelt ofte ghedaen hebben / &c.

Goet niet laden oft mede nemen sonder weten van de
Mede-reeders.

13. Gheen Schipper en sal booz hem selven alleene / oft met een / ofte meer van de Mede-reeders / eenigh goet oft Koopmanschap laden / in-nemen / ofte voeren / sonder wete van d'ander Mede-reeders / sonderlinghe als daer eenigh boozdeel voorszanden is / maer sal de Schipper alle de Mede-reeders 't selfde te kennen geben : Want aengesien dat de Reeders alle r'samen reeden / soo ist oock wel behoorzijck dat zy alle r'samen het profijt genieten. Ist dat permant hier te gen dede / dien sullen alsulcke goederen verbeurt zijn / ende sal daer-en-boven nae ghelegentheyt vander saecke ghestraft worden / Ec.

Schipper hem misgaende, mogen de Mede-reeders den
Schipper afstellen.

14. Ist dat eenigh Schipper hem selven misginghe teghen zijne Mede-reeders / sulchs dat die Mede-reeders behoorzijcke oorzake hadden / om den Schipper af te stellen / dan sullen die Mede-reeders de macht hebben om den Schipper af te setten / midts hem betalende zijn Schips ghebeelte / ghelijck den Mede-reeders haertieder deel gekoft heeft / etc.

Schipper niet aennemen, ten zy dat hy thoont goet bescheyt van zyne
voorige Reeders wel gedient te hebben.

15. Dan nu boorzaen en sal gheen Schipper / die van buyten hier in Stadt komt / of oock binnen der Stadt woonachtigh is / ende dan te vooren eenigh Schip gheboert heeft / aenghenomen worden / ten zy dat hy van zyne Reeders die hy daer te vooren gedient heeft / goet bescheyt oft bewijs heeft / hoe dat hy met wetschap ende wille / ende met goede danckweerdighe rekeninghe van zijn Reeders gheschepden is / op pene ofte verbeurte van dertigh Daeders / by den Reeders te geben / Ec.

Schipper zijn huere accorderen met de Reeders, ende dan den
Schipper tegen den Stuerman.

16. Aenghesien oock dat de Pilooten oft Stuerlieden groote ofte hooghe huere afdzingen / ende dat den Schipper metter huere den Stuerman volgt : Soo en sal van nu boorzaen geen Schipper aengenomen worden / oft de Reeders sullen alboren zijn huere maken op alle vaer-wateren : soo sal dan den schipper tot zijn eyghen ende zijn Reeders profijt / weten met des stuermans huere te maken Op pene ende verbeurte als vooren / by den Reeders te verbeuren / etc. Ende 't ghehuerde volck sal soo haest als den schipper dat in zynen kofst neemt / van stonden aen zijn Herberghe in 't schip nemen / ende geen ander Herberghe soecken noch hebben / etc.

Admiraelschap niet breecken.

17. Aengesien datter veel Admiraelschappen ghemaecht worden / ende luttel ghehouden / soo wie nu Admiraelschap byker / ende dat daer ober permant ghenomen wordt / dan sal de Schipper / die dat Admiraelschap heeft ghebozen / ghehouden zijn de schade met zijn eygen goet te betalen / maer heeft hy 't ghelt niet / soo sal hy dat voeten moeten met het ghene dat hy heeft.

Schipper Boots-gesellen huypren, ende hoe.

18. Gheen Schipper en sal van nu voortaan geen Boots-gesellen huypren / wat namen dat zy oock voeren oft hebben moghen ten zy dat zy hebben hienieder be-
hoorlijcke Paspoort van haerlieder voorzgaende Schippers / met de welcke zy ge-
baren hebben / op pene ende verbeurte van twee Daelders voorzpegelijcke persone /
die hy sonder Paspoort sal met hem nemen / d'een helft tot pzoofte van het schip-
per Ambacht / ende d'ander helft voorz den Armen / &c.

Maer alsoo die vzeemde ende verre gheseten Schippers niet en zijn ober-al
bekent / ende oock eensoets niet en konnen schryven / ende alsoo gheen Pas-
poorten gheven konnen / waer uyt groote ongherechtigheyt ende bedroch sou-
de moghen ryfen: soo sal den Oudermannen van 't Schippers Ambacht in
den Steden belast worden / den Bootsghesellen alsulcke Paspoorten byz ende
brantli te verleenen / sonder yet daer vooren te betalen: Waer onder niet en sal
worden verstaen / dat men in der noot / buyten Lande zijnde / niet en soude
moghen na ghelegghentheyt / sen vzeemde Bootsgheselle sonder Paspoort aenne-
men / &c.

Schipper sal zijn volck Paspoort geven.

19. Geen Schipper en sal zijn volck Paspoort weygheren / ten ware dat
't selfde hem soo onredelijck in zijn Schip / ofte andersins gedragen hadde / dat
geen Paspoort weerdigh ware: Ende ist dat zy / dien aengaende / niet en konnen
obereen komen / soo sal 't geschil gestelt worden tot kennisse van het Schippers
Ambacht / waer verklaert sal worden oft zy weerdig sijn Paspoort te hebben oft
niet / op de Pene ende verbeurte voorsz: Ende soo verre dat zy aldaer niet en
konnen vereenicht worden ende ober-een-komen / dan sal 't geschil gestelt worden
tot kennisse van der Oberigheyt / &c.

Schipper op vreemde plaetse Winter-lage leggen.

20. Als een Schipper soude moeten op vzeemde plaetsen een Winter-lage
houden / ofte andersints op peghelijcken tijdt stille ligghen / soo en sal gheen van
de Bootsghesellen van den Schepe gaen sonder zijn consent / op Pene ofte ver-
beurte van sijn halve huere / daer af sal toekomen d'een helft den Schippers /
d'ander helft den Armen / &c.

Boots-ghesellen den Schipper niet dringen tot
meerder huere.

21. Inghelijcks als de Schipper sal zijn Boots-ghesellen redelijckertwijs
alle den Winter lang / oft op eenige ander ryden onderhouden hebben / dan en
sullen sy den Schipper niet moghen dringhen tot meerder huere te geven / op
pene ende verbeurte van de halve huere / en voorsz op straffe van den Cerba-
ren staedt.

Boots-ghesellen niet van den Schepe varen op Ancker
ligghende, dan met oorlof.

22. Gheen Bootsghesellen en sullen van den Schepe gaen oft baren / als zy
op Ancker oft andersins ligghen / op wat plaetse oft geweste dat zy oock zijn / son-
der oorzlof van den Schipper / schryber / stuurman / oft Hooghbootman / op Pe-
ne ende verbeurte / peghelijck Persoone van een halven Daelder.

Boots-gefallen aen landt, op den Boot ofte Schuyt passen.

23. Desghelijchs als den schipper met zijn volck aen landt vaert / dan sal zijn volck schuldigh zijn / op den Boot ofte Schuyt te passen. Ende ist dat den Schipper dat selfde aen lant zijnde / van doene heeft / 't sal hem daer in moeten gewilligh zijn. Ende soo haest als den Schipper de Boot-gefallen ghebidt 't Schepe te varen / ende daer-en-boven dan permant aen lant blijft / ende dien avont ofte nacht niet 't schepe en komt / die sal zijn teer-hoft verbeurt hebben / oft met ghebanghenisse ghestrafst worden / &c.

Boots-gefallen verbeteringhe geven, als de Reyse verandert.

24. Als een Schipper zijn Boots-ghesellen heeft ghesuert op Vrankrijck / ofte elders-waer / ende 't ghebiele dat den Schipper van zijn Feeders / oft van eenighe andere abbijs kreghe / dat zy vermoeden dat op een ander plaetse beter profijt te doene ware / soo sullen zy den Schipper moeten volghen / dies sal den Schipper henlieden verbeteringhe van loon beloben. Maer ist dat zy / betteringhe van den loon aengaende / niet en konken te samen eens worden / soo sal de beteringe van den loon staen tot kennisse ende seggen van goede ende onparapdiaghe Schip-varende Mannen / oft van den Ouder-mannen / soo wanneer de reyse ten eynde is ghevocht / &c. Ist dat permant hier teghen doet / ende eenighe nuypertijde boozselt / die sal als een Nuyp-maecher ghestrafst worden / &c.

Op de wacht gestekt, niet slapen.

25. Soo wie op de Wacht ghestelt zijnde / slapende bebonden wort / die sal in de buffe gheben hier schellingen Lubecks / ende in ander vzeemde plaetsen zijnde / de weerde van dien / tot profijt van den armen.

Soo wie slapende vindt den genen die op Wacht ghestelt is / ende sulcx niet aen en vzeengt / maer verfwijght / die sal twee Schellinghe in de buffe geven.

Boot ofte Schuyt niet los maecken sonder oorlof.

26. Gheen Boots-gheselle en sal hem verborderen den Boot ofte Schuyt los te maecken / sonder oorlof van den Schipper ofte Stuerman / op straffe van ghebanghenisse.

Te straffen die hun verhueren, daer voor zy niet en mogen bestaen.

27. Menghesien datter oock groote fouten gheschieden / daer deur groote schade gheschieden / als dat dickwils sommige hun upt-geven booz Stuerlieden / Hoogh-bootsmannen ofte Officieren / die daer booren niet en moghen staen oft dienen / alsulcke sullen haerlieder huere verbeuren / ende nae dat zy de reyse sullen volvocht hebben / na gheleghentheyt vander saecie ghestrafst worden / soo verre de Schipper kan goet doen met twee Mannen met eeren / ofte met zijn volck / dat de Boot-geelle niet nut oft gheschickt ghenoegh en ware / om te bedienen 't ghene daer booz hy hem selven heeft upt-gegeven / &c.

Boots-gefallen huere in drie deelen te betalen.

28. Menghesien oock dat die Boots-ghesellen somtijts hun moetwilligh tegen

den schipper stellen / nae dat zy haerlieder voile huere ontfanghen hebben: Soo en sal van nu vooztaen gheen Schipper zijn Boodts-ghesellen haerlieder huere betalen / andersins dan in drie deelen / te weten / een deel als hy afvaert / ende een ander deel als hy loffet / ende het derde deel als de reyse volbrocht is / op penne ende verbeurte van thien Daelders / den Ambacht vanden Schippers te betalen / &c.

Moetwilligheydt tegen den Schipper.

29. Ist dat een oft meer hun moetwilligh teghen den Schipper stellen / ende ongetrouwe bebonden worden / ende dat sulchs met een oft twee van de Boots-ghesellen mach goet ghedaen worden: Dan sal den Schipper macht hebben t'zinder gelegheeder tijdt den selfden aen landt te stellen / aldaer eenigh volck woonachtigh is / waer teghen d'ander Bootsghesellen hentieden niet en sullen stellen / maer helpen den schipper zijn reyse volbrengen / op verbeurte van haerlieder huere / ende voozts op hooge straffe van der Overigheydt / &c.

Boots-gesellen in breucke vallende.

30. Soo wanneer de Boots-ghesellen in de breucke vallen / ende dat alsdan de een teghen den ander niet getuyghen en wil / dan sal de schipper by zynen Eedt gebraeght worden / ende sullen de gene die daer de breucke schuldigh zijn / alsoo ghesraft worden. Indien t' oock ghebeurde dat d'een den ander t'schepe zijnde / doot sloege / den schipper sal den dootslagher in het yser slaen / ende brenghen hem vooz d'eerste Gerichte / om alsoo nae ghelegentheyt vander saecke ghesraft te worden / &c.

Boots-gesellen geen gasten houden , sonder wetenschap van den Schipper.

31. De Boots-ghesellen en sullen oock t'schepe gheen gastrije houden sonder wetenschap ende wille van den schippers / op Pene ende verbeurte van haerlieder halve huere / &c.

Boots-gesel zijn Wif des nachts niet Schepe houden.

32. Gheen vande Boots-ghesellen en sal nachts zijn Wifs-vrouwe by hem in t' schip houden / op Pene ende verbeurte van eenen Daelder.

Niet schieten sonder bevel.

33. Gheen Boots-ghesellen sal schieten sonder bevel van den schipper / ende ist dat pemant daer in beslagghen wort / die sal dat Krup ende loot dubbel betalen / &c.

Chene breucken verswygen.

34. Ist dat de schipper alsulckie breucken / die / ghelijck booren gheseyt is / souden moghen vervallen zijn / als de reyse volbrocht is / gheraachte te verswyghen / die sal verbeurt hebben vijftigh Daelders / d'een helft tot profyte van den Gerichte / ende die ander helft vooz den Armen / &c.

Tegen Vrybuyster ter weere stellen.

35. Als een Admiraelchap is gemaect / ende gebielen datter een Wybwyter aen voozt quame / soo sal alle t' schip-volck schuldigh zijn hun ter weere te stellen / op de verbeurte van hentieder huere: Ende ist dat pemant daer deur ghe-

gheueft oft verlent wozt / die falmen doen gheuefen / ende fal als haberthe op 't Schip ende goederen ghereeckent worden. Maer indien hy tot sulchier onsterckhepdt gheraecht te komen / dat hy zynen kost niet meer en souden verdie- nen ofte winnen konnen / dan sal hem zyn byz-bzoot / soo lange als hy leeft / gegeven worden / &c.

Boots-gesellen in noot niet willen helpen.

36. Ende indien goet ghedaen mach worden / dat eenighe van de Boots-ghe- sellen / in sulchen grooten noot / den Schipper niet en hebben willen helpen / ofte ontset doen / ende dat daer ober het Schip genomen wozt / de zelfde zal openbaer- lijk aen eenen starcke met roeden geueffelt worden.

Boots-gesellen in noot geholpen.

37. Maer indien betwefen oft goet ghedaen wozt / dat de Boots-ghesellen in alsulcken noot hun beste ghedaen hebben / ende ghewilligh zyn gheweest / ende dat den schipper sulchs heeft bezwint ende niet en heeft willen bechten / dan zal den Schipper van dien tijdt voort / niet meer ghelooft wesen eenighe Schepen te voeren / maer eerloos geacht worden / ende voort geen Man met eeren gehouden worden / &c.

Ballast wercken ter plaetsen , daer die is geordonneert.

38. Mengesien oock dat menighmael door lupighepdt ende onachtsaemheyt van de Boots-ghesellen / den Ballast niet en wozt ghebrocht ter plaetsen die daer toe gheordonneert is / maer in 't water gewozpen / tot grooter schade van de diepte : Soo zal van nu voortaan daer op een beter toeficht genomen worden / ende zal den ballast op zyn geordonneerde plaetsen gebrocht worden / op de straffe van pegelijc- ker Stadts Overigheyt / &c.

Boots-gesellen aen Landt gellagen , ofte gequetst werden.

39. 't Geschiet oock wel dat die Boots-ghesellen sonder oorlof aen landt gaen / ende gheslaghen ofte gheueft worden / maer dan en is de schipper niet ghe- houden die te doen gheuefen. Maer ghebeurt sulchs in 't doen van zynen ar- beyt ofte handel / dat heeft een ander oorzaecke / als dan moct hy die doen gheue- fen / &c.

Schade geschiedende ende door afwezen van Boots-gesellen.

40. Indien eenige groote schade gheschiede deur het af-wesen uyt den sche- pe van eenigh Boots-geselle / ist dat die de middel niet en heeft om de schade te voldoen / hy sal daer vooren jaer ende dagh tot water ende bzoot gebangen lig- ghen : Ende indien deue sulchs zyn af-wesen 't schip gheraechte te sincken / ende datter pemaent in 't schip doot blijft / die sal aen zyn leven ghestrast wor- den / &c.

Bootsman hem onredelijck dragende , mach men oorlof geuen.

41. Ist dat de Schipper eenigh Bootsghesellen krijgt in zynen kost / die hem / eer hy af-baert / onredelijck draegt / ende men sulcx kan bewyfen / hy mach hem wel oorlof gheuen. Maer ist dat hy hem behoorzijck draegt / ende dat den schip- per

per hem sonder schult oozlof geeft / dan sal hy hem gehouden zijn te betalen / ende te voldoen het derdedeel van de huere dat hy soude moeten ghereet ontfanghen / ende dat upt zijn eyghen boze / sonder 't selfde den Kreeders in reeckeninghe te brengen / &c.

Boots-man niet oorlof te geven sonder redelijcke ende wettelijcke oorsaecke.

42. Ist dat een Schipper sonder redelijcke ende wettelijcke oorsaecke / zijn Bootsghesellen oozlof gheeft / 't zy in Vlaenderen ofte elders / daer men eerst lofset / oft anderwerf wederomme ladet / dan sal de Schipper schuldigh zijn hem te betalen zijn volle huere ende teer-kosten / &c.

Ist dat oock de Bootsgheselle begeerde Oozlof te nemen van sijnen Schipper / als de halve reyse ghedaen ware / dan sal insgelijcks de Bootsgheselle schuldigh zijn den Schipper de gheheele huere ende teer-kost te betalen / &c.

Boots-man oft Officier weg loopende.

43. Ist dat eenigh Bootsgheselle oft Officier / nae dat hy de halve huere heeft ontfanghen / upt den Schepe wegh loopt / den selfden sal / als hy ghekegghen wort / tot een straffe / ende anderen tot een exempel een byant-merck op de haeck gebzant worden / &c.

Schip brekende, zijn de Boots-ghesellen hulpe schuldigh.

44. Ist dat den Schipper geraecke Schip-breucke te lyden / dan zijn de Bootsghesellen ghehouden 't goet / takels ende touwen te helpen bergen / waer vooren de Schipper henlieden een rebelijck berghe-gelt sal geven : Maer heeft hy geen gelt / soo moet hy henlieden weder brengen ter plaetsen daer hy die gekregen heeft / soo verre als zy hem willen volghen. Maer helpen zy hem niet / soo en is hy niet ghehouden henlieden eenige huere / oft yet andersins te gheben / als 't schip verloren is / &c.

Scheeps Volck siek werdende.

45. Ist dat yemant t'shepe sieck wordt / den Schipper is schuldigh den selfden upt den Scheepe te laten brengen / ende in een Herberge te leggen / ende oock hem licht te geven / daer mede hy by nachte sal moghen sien / ende oock met een Boots-gheselle oft yemant anders doen bewaren / ende oock van spyse ende byanch hem voorzien / ghelijck hy in 't schip heeft / ende ghelijck de siecke ghebzuycht heeft als hy ghesondt was / meer en is hem de Schipper niet ghehouden te geven : Oock en is de Schipper niet schuldigh nae hem te wachten / maer mach wel t'zeple gaen / want ist dat hy weder gesont wordt / hy zal zijn geheele huere genieten / ende ist dat hy sterft / dan sullen zijne Erfgenenamen zijn huere ontfanghen / &c.

Boots-gezellen oproer ende verbondt tegen den Schipper maackende.

46. Ist dat eenighe Boots-ghesellen oproer ende verbont maecken teghen den Schipper / ende hem soo verre dwinghen / dat hy sonder eenighe sonderlinghe noot in een Haven moet loopen daer hy niet en soude behooren te wesen / met verlies oft schade van Schip ende goet / ende dat zy hem dan teghen zinnen

danck ende wille ontloopen / de selfde ghekegghen zijnde / sullen lijflijck ghes-
straf worden.

Schipper sal den Boots-ghefellen geen oorfaecke
geven tot oproer, &c.

47. De Schippers sullen oock wel toessien / dat zy selfs den Boots-ghefellen
geen oorfaecke en geben tot moettwille ende oproer / ende een peggelijck van hen-
lieden laten volgen haerlieder welberdiende ende bespzoocken huure / sonder een-
nigh af-treckien oft besnyden / waer af dicktwils klachte vallen: Ten ware dat
hy boozgaende aenhooren ende goet duncken van de Medede-reeders van den
Schepe / na dat de Reyse volbrocht is / penant om zijn versiens willen / yet
soude moeten afgetrocken worden.

d'Een Schipper d'ander Schipper-volck onderhuurende.

48. Ende aengesien dat dicktwils gebonden wort dat d'een Schipper den an-
der zijn volck onderhuurt / niet tegenstaende dat zy eenighe tijdt in zynen kost
zijn geweest / 't sy deur groote huure te geben oft deur schobne woorden: Soo
sal alsulcke Bootghefellen den Schipper dien hy verlaet / geben die halve huure
die hy bedingt heeft / ende de Schipper die hem alsoo onderhuurt heeft / sal
verbeurt hebben 10 Daelders / d'een helft te betalen den Heeren / ende d'ander
helft den Ambacht van den Schipper.

Schipper buyten 's Lants van hooger hand aen ghehou-
den, oft op vracht wachten.

49. Is 't dat oock geseheit dat een oft meer van onse Schippers buyten
's lants deur machtighe Heeren / oft eenighe Oberghepdt aenghehouden
worden / oft dat zy by faute van Sout moesten op vracht wachten / ofte
oock om ander oorfaecken / na 't goetduncken van den Schippers / tot
proffijte van henlieden Reeders / moesten stille ligghe / ende dat alsdan
de Woodts-ghefellen besonder ligghe-ghelt hebben / soo en sal de Schip-
per / mits dat hy hen lieden middeler tijdt met spysse ende dranck sal ou-
derhouden hebben / niet ghehouden zijn noch oock vermogghen alsulcken
ghelt te gheben. Ende indien de Schipper ghedronghen wert den Woodts-
gefellen verbeteringe te geben / soo sal 't staen tot kennisse ende segghen van goe-
de Mannen / ter eerster plaetse daer men sal lossen / oft zy dat zullen hebben oft
niet. Ende ist dat penant van de Bootghefellen daerom gheraechte van den
Schepe te lossen / die sal na 't goet-duncken vander overicheyt / aen sijn lijf
ghestraft worden.

Schipper sal den vierden penninck hebben van ghelt ofte
ghelsteenten te voeren, &c.

50. Ist dat eenigh Schipper ghegeben wort in bewaringhe om ober te bren-
ghen eenich kostelijck ghesceente / ghelt / ofte yet anders ghelt-weerdich / booz
een secker bedinghet dynck-ghelt / d'welcke hy meer moet gaep slaen dan an-
der vracht-goeden / daer af sal hem komen de vierde penninck / ende oock niet
meer ghegheben worden / d'ander dzye ober-schietende penninghen sullen den
Reeders van den Schepe volghen / mits dat de schipper in sijn Cognossement
daer voren heeft verbonden / ende te pande ghestelt het Schip met alle sijn toe-
behoorte / 't welcke alleene den Reeders toe-hoort.

Schips Rechten ende Ordonnantien.

Boots-gesellen 't Sout by een vegen.

51. Oock sullen van nu voortaan / als vooz de Stadt sullen Pramen ofte Lichters met Sout ghebracht worden / de Reeders onder hen lieden inalkander leveren / des sal de Schipper in pghelijche Prame ofte Lichter een van sijne Boortghesellen schickten ende stellen / om 't Sout by cente vegen / ende oock om gaep te slaen / dat de eenen soo wel als den anderen te rechte ghemeten wordt / noch sal hem de Schipper / of permant anders van synen 't wegen op sijn Schip binden / op Dene bande Overicheyt / &c.

Lijftochten der Boots-gesellen op de Reyse.

52. Nenghesien oock dat ober een langhen eydt herwaerts / aengaende de Lijftocht van de Boots-gesellen / tot grooter beswaringhe van de ghemeene Reeders van den Schepe / alderhanden ongheregeltheden gheschiet sijn / soo sal daer mede ghehandelt worden als hier na volghyt. Als dat gheen Boortghesellen die na Spangien oft Vranckryck sullen zeplen / eenighe Lijftocht sulden ghenieten in het derwaerts zeplen. Maer als de Schepen volkomelijck sullen in Spangien gheladen wesen met Sout oft Vracht-goeden / dan sullen de Schippers hen lieder Boots-ghesellen de byre kost geven. Ende als deur de dier- te van 't Sout / oft by ghebreke van Vracht-goet / de Schepe niet volkomelijck gheladen en worden / dan sullen de Boots-gesellen ghehouden sijn haer lieder eyghen Lijftocht selfs te koop en ende betalen. Ende is 't dat de Schipper hen lieder eenigh ghyet daer toe leent / dat sal hy hen lieden aen haer huure hooren als sy ter plaetsen komen daer men lossen moet / oft hy sal 't van den synen missen / ende geensins den Reeders in reecheninghe brengen. Maer op de Schepen die in Vranckryck laden / sullen altyds de Boots-gesellen hen lieder Lijftocht selfs betalen / &c.

Oock en sullen gheen Boots-gesellen haer lieder Lijftocht verkoopen / dan alleene ter plaetsen daer 't Schip gelost wert : Maer de Reeders vanden Schepe sullen altyds de naeste sijn / als sy de Lijftocht van de Boots-gesellen begeeren te koop en. Nenghesien oock bevonden wordyt / dat als de Schepen in de Oost-Zee oft na Hollant zeplen / met Koozn oft Sout gheladen zijnde / ghelost werden sommighe Boots-ghesellen hun verbozderen eenighe tonnen Koozn of Sout vooz hun eyghen daer upnemen / dewelcke dickwils daer in niet gheladen en hebben / waer deur den Koozman grootelijcks aen de mate verhoort wordyt : soo en sal van nu voortaan niemant van het schip-voelck van het in geladen Sout oft Koozn / yet vooz hem selven nemen / ten sy dat met twee vande Kooplieden die dat Schip geladen hebben / oft met ander Persoonen die niet suspect en sijn ghenoechsaem betwefen wordt / hoe veele dat hy daer in heeft gheladen / ende sulcks mach hy met goede reden wederomme daer up nemen. Is 't dat vermandt daer teghen doet / die sal als een onghetrouwe man daer vooren ghestraft worden.

Ende alsoo bevonden wordyt / dat de Schippers ende Stuurlieden hen selven meer ladinghe toe eyghenen / ende oock den Boots-ghesellen meer toe laten doen van ouden tijden 't ghesuyckel is / te weten / dat sy ende de Boots-gesellen vermoghen van Sout ende Koozn te laden / tot schade en achterdeel van de Reeders : soo sal dat van nu voortaan aldus onderhouden worden. Te weten / de Schipper ende

ende stuurman elck xij. Tonnen vooz een last: den Officieren / pghelyck van hen-lieden ses tonnen / den Boots-ghesellen elck vier tonnen / den Kock / Capite-wachter ende Kocks knecht elck twee tonnen: Maer van Certwe ende Kroozen / den schipper ende stuurman elck xxx. schepels / den Officieren elck vijftien / den Boots-ghesellen elck thien / ende den lesten elck vijff schepels. Ende soo vele sal hen-lieden ghevoorzost sijn te laden / als dat vooz him selben is.

Schipper zijn deel verkoopende.

53. Nademaal oock dichtwils gebeurt / dat een Schipper uyt hooghmoet ende tot wijt van de Reeders sijn deel schips boven de weerde verkoopt / sos dat den Reeders die den koop moghen vernaderen of daer in treden / niet gheleghen is sulcks te doen: Soo sal hier tot kennisse ende segghen van goede Wannen ghestelt worden / ende sulen niet meer schuldigh sijn daer voozen te geben van de behoortijcke weerde / &c.

Schipper het Schip verbodemen.

54. Is 't dat een schipper moectwilligh het schip verbodemt / oft sonder noot in een haben zeplet / daer op hy niet bevracht en is / soo sal den schipper ghehouden sijn uyt sijn eyghen Boorse den Reeders goet te doen de schade die sy daer by konnen reechenen. Ende ist dat hy daer de goederen van den koopman ende 't schip komt te verkoopen ende hem quijte maectit / ende alsoo den Reeders schip ende goede af-handigh maectit / men sal den selfden in geen Hansestadt tijden / maer by lijflijck sonder enige genade / &c.

Van Bodemerye op't Schip te nemen.

55. Nenghesien oock dat dichtwils groote swarigheden vallen van wegghen de Bodemerye / op dat nu de drie deelen niet en souden meren onbypen beswaert worden: Soo en sal gheen schipper / als hy met de meestendeel van sijn Reeders eens is / hem verbozderen hen-lieder schip op verscheyden Landen uyt te reeden / soo langhe als hy by sijn Reeder is / ende die maectigh is te spreken: Nock oock eenighe boozder Bomerye op't schip te nemen / dan sijn deel dat hy aen't schip heeft / mach verstercken. Ist dat eenich schipper daer teghen doet / soo sal de ghene die hem 't gelt ghedaen heest / sijn penninghen soeken by des schippers goederen / ende niet op het schip / aengesien dat alle d'ander deelen by ende met geen Bomerye beswaert sijn.

Reeders omstemmende , fullen de minste voyfen
de meeste volgen.

56. Indien oock geschiede dat een oft meer van de Reeders van den schipe in de upreedege niet en wilde consent geben / sonderlinge als sy vermoeden souden dat op ander plaersen beter voozdeel oft profijt soude mogen vallen / sulcken geballe soo sal daer mede gedaen worden na d'oude Constatyne van der See: Te weten dat het minste deel van voyfen / fullen de meeste volgen / ende in geballe dat hem pemant wilde daer tegen stellen / dan sal den schipper met rade ende consent van sijn Medereeders / macht hebben om soo veel gelts daer op te verbodemen als des selfs deel sal bedragen. Ende als de Keyse behouden ende volbracht sal sijn / dan sal hy de Hoost-penningen met d'opgelopen Bomerye / uyt het selfde deel betalen / sonder schade van d'ander Reeders / so verre als des selfs deel schips mach strecken.

Schips-Rechten ende Ordonnantien.

Schipper buyten Landts bodemerye nemen, ende met wat reden.

57. Als een Schipper is buyten 's Landts / daer hy by sijn Reeders van den schepe niet en kan komen / ende bewijfelycke schade aan sijn schip oft ghereedt-schap lijdet / ende op die plaetse gheen gelt op wissel op sijn Reeders en weet te krijghen / oft dat hy in sijn schip gheen goederen en heeft / die hy tot meerder voozdeel van den Reeders / van de Bomerye bedraghen soude / verkoopen mocht; Dan sal hy in alsvuicken gheballen ende noodt / om schip ende goet te bewaren ende te bergghen / macht hebben / om van wegen alle de Reeders te samen / soo veel ghelts op Bomerye te nemen / als hy tot beteringhe van de schade / ende ander dierghelycke nootfaccken van doene heeft / ende wat hy alsoo op Bomerye heeft op-ghenomen / dat sullen alle de Reeders t'samen schuldigh zijn te betalen.

Extract upten Register van de Willekeuren der Stede Amsterdam / Geteykent met de Letter F. Sekundicht den seften dagh in Maey 1556. Presentibus den Schout / allen den Burgermeesteren / dempt Dirck Hillegansz. Otter / ende allen de schepen.

Alsoo mijn Heeren van den Gerechte bemerckende / etc.

Item / dat alle Schippers die vooz 't Vlack lichten / ghehouden sullen wesen / vijf werck-daghen stilic te legghen met heure schepe / ten gheriecke van den Hoop-luden / niet tegensaende dat anders ende ter contrarie tusschen den lichters en Coop-luden ofte groot-schippers / vooz 't Vlack gheconditioneert mochtren wesen. In welke daghen den dagh dat sy inne komen sullen / niet gherekent en sal wesen / ten zy datse soo vzoeg binnen komen dat sy den Hoop-man van hare komste gewaerschout sullen hebben / al-eer 't Excijs-hups des morgens opghedaen sal wesen / welcken dach als dan vooz eenen dagh sal gerekent worden.

Item / in de vzoosz. vijf dagen daer de Schipper leggen moet / daer sullen twee heplighe daghen vooz eenen wercken dagh / ende eenen heplighen dagh een vooz halve wercken-dagh gherekent worden.

Item / dat de Schippers die vooz Pampus lichten / gehouden sullen worden in de namen als voren / vzy wercke dagen te leggen.

Op hupden hebben mijne Heeren van den Gerechte interpreterende dese Keure / verklacert dat de Schipper van alle de daghen die sy legghen sullen boven de vijf ofte drie daghen in desen gheroert / betaelt sullen worden / 't zy datse lossen ofte niet. Actum den xxj. Novembrijs 1591. Presentibus de Schout / alle de Burghe-meesteren / dempto

demyto Kenier Cant. ende alle de Schepenen. In kennisse van my onderterckent / A de Veer.

I D.

Item / soo wat dagen de boorsz, lichters boben de boorsz, biff oft drie daghen leggen sullen / daer af sullen sy hebben booz eiclie wercke of heplighe dach soo vele als de ander lichters die booz deser stede lichten / ende dit tusschen 't minste ende 't meeste / ende na de veelheyt van den lasten die elcher Schipper voeren mach / des sullen sy oock ghehouden zijn te blijven leggen tot des Kooptmans believen / al na redenen.

D.

Item / dat alle de Schippers die met heuren schepen booz de Slupfen mogen / ghehouden sullen zijn te lossen ter plaetsen daer den Kooptlieden belieft / ende sy bloten mogen / soo verde de Kooptlieden de helft van scheeps last af daer ober ontfangen sullen / wel verstaende dat de Schipper booz mast te leggen ende ander arbeyt sal hebben eenen schellinck blaems boben sijn dagh-geldt / sonder meer.

Extract uyt het Keur boeck van de Letter G. G.

Al soo mijn Heeren van den Gerechten verstaen dat'er dagelijcx groote questie ende geschillen verrysen tusschen de Kooptlieden ende Schippers / deurdien de Kooptlieden den Schipperen willen kozen aen hare vracht 't gene in de Wot-schuyten / soo van asch / meel / peck / teer / wagenschot / klaphout / rasters / delen / sparren / ende ander telbaar Waren werdt vermindert / na dien de Schippers 't selfde ober-boozt hebben gelebert / ende alsof de Kooptman regard in 't ontfangen ende toe-tellen van de Waren ende Kooptmanschappen / mitsgaders op de getrouwigheyt van de Schuyt-voerders ende Lichters behoort genomen te werden / ende niet by den Schippers. Soo is 't dat mijne Heeren van den Gerechte / omme in 't gene boorsz. is te remedieren / by desen verklaren dat de Schippers van nu boorzaen sullen moghen volstaen / alhier ter Stede met eens de toe-tellinge van Waren / als Meel / Asch / Peck / Teer / Wagenschot / Claphout / Rasters / Delen / Sparren / ende ander telbaar Waren ende Kooptmanschappen / uypen Schepen oberboort na behooren doende / ende dat aen de genen die by Kooptlieden aen boort van den Schepen gesonden sullen worden. Ende 't selfde alsulckx gedaen zijnde / dat de Kooptlieden den Schippers als dan hare bedongen vracht gehouden sullen zijn te betalen.

Gecondicht in Amstelredam den vijfdem Mey, Anno 1576.

Observantie van den Ontfangh van 't Pacl-gelt.

A

Alschoonse Kel 't last van 12. Ton
 Almagero ofte roode schijf-erde 't tome-
 ken of ton
 Alupn 't last tegen 4000. pont
 Alupn 't vat tegen 1600. pont
 Amandelen de bael
 Amandelen 't vatjen

Gul.	stuy.	pen.
0	2	0
0	0	8
0	5	0
0	2	0
0	1	0
0	0	8

Van 't Pael-gelt.

Amynon of styffel wit 't last van 4000. pont	
Anijs de bael	
Anschobis de hondert tonnetjens	
Appelen booz de tonne	
Arpups 't last tegen hier hondert pont	
Asche Booz asch 't last van vier hondert pondt	
Asch Weed-afsch 't last van twalef tonnen	
Azijn 't vat van vier Oerhoofden	
B Apen de pack	B.
Barnsteen ofte Amber de tonne	
Bier 't last van twalef tonnen	
Blaeuwofel het tonnetjen	
Blick dobbel Blick het vatjen	
Blick enckel Blick het vatjen	
Boeke-vellen her deecker	
Boeckwept 't last	
Boonen 't last	
Boter 't last van tien tonnen tegen 3000. pondt	
Bzandewijn 't vat van vier Oerhoofden	
Bzasilien-hout 't last tegen vier duysent ponden	
Baekelaer de sack/ ofte van 't last tegen 4000. ponden.	C.
C Abelen ofte gheslagen Couw-werck / 't last van vier duysent ponden	
Cabel-garen 't last van vier duysent ponden	
Caerden mette bozden booz de bael	
Caerden booz de bael	
Caes 't hondert stucks	
Calmijn 't vat tegen sestien hondert ponden	
Campezie-hout 't last tegen vier duysent ponden	
Caneel 't fardeel	
Canifas de bael	
Canifas de hondert Oostersche rollen	
Canifas de hondert Hoppe-sackx rollen	
Canifas de hondert rollen	
Cappers 't quarteel	
Carstange van de hondert guldens	
Catoen de bael	
Claphout 't groot-hondert van 24. kleynhondert	
Comijn de bael	
Smits-kolen 't salter	
Colen Houts-colen de hondert ton	
Cool-zaed 't last	
Coper 't last tegen vier duysent ponden	
Coper-roodt 't last tegen 4000. ponden	
Courenten booz de Boot van sestien hondert pont	
Cromhout van de hondert guldens	
Curck booz de tien boznen	

Gul.	stuy.	pen.
0	2	0
0	1	0
0	2	0
0	0	8
0	3	8
0	6	0
0	0	8
0	3	0
0	2	8
0	2	8
0	2	0
0	1	0
0	0	8
0	0	4
0	0	8
0	0	4
0	2	0
0	3	0
0	5	0
0	1	0
0	5	0
0	6	0
0	2	0
0	4	0
0	1	0
0	1	8
0	0	8
0	0	8
0	5	0
0	2	8
0	2	8
0	4	0
0	1	8
0	1	0
0	6	0
0	1	0
0	0	8
0	4	0
0	3	0
0	6	0
0	3	0
0	4	0
0	4	8
0	0	8

Van 't Pacl-gelt.

D.

D Deelen het vat
Deelen en alle Doozds-hout 't last
Deelen/ Duyffe-deelen/ 't schock
Dzoogerpe 't vat
Alle Dzooge vaten

E.

E Zbenhout 't last teghen vier duyfent ponden
Erweten 't last

F.

F Figen van de hondert hozen
F Figen de thien tonneken
F Figen Doodische Figen de thien koppel
F Fiscet-hout 't last tegen vier duyfent ponden
F Fustepuen 't vat

G.

G Allen ofte Galnoten de bael ofte las
G Baren 't vat
G Gansknepfels 't groot-hondert
G Garst 't last
G Geers 't last van twaelf tonnen
G Gember de bael
G Glas van de kist van Oosten
G Glas de schoof ofte kozf van Poymandien
G Glas van de waerde van hondert guldens
G Gomme de bael ofte las

H.

H Apr Weber-hapr de bael
H Haber 't last
H Haringh 't last
H Haringh/ gedzooghden Haringh/ of Boekingh/
H Hars ofte Harpuy's 't last tegen vier 4000. pont
H Hars de tonne ofte 't vat
H Hasenoten 't last van twaelf tonnen
H Hennipzaed booz 't last
H Hennip de ses schip-pont
H Honingh 't last van twaelf smal-tonnen
H Hoppe de sack
H Hout 't last
H Hupden / dzooghe Hupden / 't hondert stueck
H Hupden/ natte Hupden/ 't hondert stueck
H Hupden/ dzooghe Hupden komende uyt West-
Indien 't hondert stueck.

I.

I Indigo/ of Coersenille/ vat/ tonneken/ of kassen
I Ier 't last tegen vier duyfent pont

Gul.	stuy.	pen.
0	1	0
0	0	8
0	1	0
0	0	0
0	2	8
0	2	8
0	1	0
0	0	8
0	5	0
0	1	0
0	2	0
0	2	8
0	2	8
0	1	0
0	2	8
0	0	8
0	1	0
0	4	0
0	1	0
0	2	0
0	0	8
0	1	0
0	2	8
0	0	8
0	1	0
0	0	8
0	2	0
0	1	0
0	2	0
0	1	8
0	0	8
0	2	0
0	4	0
0	1	8
0	4	8
0	1	8

Van't Pael-gelt. 17

	Gul.	flay.	pen.
K Arbeels plancken 't schock	0	5	0
Kisten gepackt met Houtwaren 't stuck	0	0	8
L Recken booz de pack	0	2	8
Ledige Schepen/ ofte geballast komende van Hamboggh/ Bremen / Embden / ofte die quartieren	0	2	8
De selve komende uyt Brancrijck ofte andere plaetsen /	0	6	0
Lymoenen gezouten 't vat	0	3	0
Dito de piype	0	1	8
Lymoenen van de duysent stucks	0	1	0
Lynzaed 't last	0	3	0
Loot 't last tegen 4000. pont	0	5	0
Loot Pot-loodt 't last teghen vier duysent pont	0	5	0
M Albesep 't vat van twee Booten	0	6	0
Meer-kray de sack	0	0	8
Meede de ton ofte aem	0	2	0
Dom booz 't last van twaelf Smaltonnen	0	2	0
Moscobische/ Groenlandische / Nlandische / Feroese/ ende alle Schepen komende van de Laptsche kust/ 't last	0	2	0
Moster-zaed 't last gestort ofze seben-en-twintigh Mudden booz 't last	0	3	0
Mout 't last	0	0	8
N Noordische Schepen 't last Hout	0	0	8
O Chernoten van de hondert guld.	0	4	0
Ossen peder	0	0	8
Olj booz de boot ofte piype	0	4	0
Olbeit 't quarteel	0	2	0
Orangte-appelen de duysent stucks	0	0	8
P Apier de bael	0	2	0
Pastel de bael van acht hondert Ponden	0	2	0
Perck 't last van twaelf tonnen	0	0	8
Pijpe-dupgen 't groot-hondert	0	3	0
Pijp-hout 't hondert tot hondert twintig stucks	0	0	8
Potafsch 't vat uyt de Zond'	0	4	0
Dito de ton	0	0	8
Pruimen 't vat 4. Oerhoofden per vat	0	4	0
Q uick-silber booz de bel	0	1	0

R.

Riep-zaedt 't last
 Reude 't bat teghen seftien hondert ponden
 Riemen 't schock
 Rijs booz de dael
 Rogge 't last
 Rozijn booz tien baetjens
 Rozijn tien kozen

S.

Salm 't last van twaelf Smaltonnen
 Salpeter de tonne ofte bat
 Schaellien ofte Lepen de dupsent stukas
 Schaer van de hondert guldens
 Schotfche kolen 't falter
 Schuyte-plancken 't schock
 Sijde de bael ofte kas
 Sijde Laeckens de kasse
 Siroop 't bat ofte 4. quartelen
 Slijpsteen de hondert guldens
 Soethout 't last van 4000. ponden
 Souda 't last van vier dupsent Ponden
 Sout het hondert
 Spaensche Seep de kasse
 Spaensche Seep 't bat
 Spaensche Wijn 't bat ofte twee Dijen
 Spaens-leer booz de douzijne
 Speck 't Schip-pont
 Stael 't last van vier dupsent Ponden
 Stockvisch 't last van twee dupsent Ponden
 Supcker booz de kist
 Sumack de bael
 Swabel 't last van vier dupsent Ponden
 Swartfel booz de hondert guldens

T.

Tack de Kanaster
 Taback booz 100. guldens
 Talck 't last teghen vier dupsent Ponden
 Carmetijn 't last teghen vier dupsent Ponden
 Carras ofte Dupf-steen 't last van twaelf tonnen
 Carwe 't last
 Teer 't last van 12. tonnen
 Tin 't last tegen vier dupsent Ponden
 Tonne-meel 't last van twaelf tonnen
 Traen acht quarteele per last

Gul.	fluy.	pen.
0	3	0
0	2	0
0	1	0
0	1	0
0	0	8
0	1	0
0	1	0
0	2	0
0	2	0
0	0	8
0	4	0
0	0	8
0	2	8
0	16	0
0	16	0
0	4	0
0	4	0
0	5	0
0	5	0
0	5	0
0	1	0
0	2	0
0	6	0
0	0	8
0	1	0
0	3	0
0	0	8
0	4	0
0	1	0
0	4	0
0	4	0
0	2	8
0	4	0
0	2	0
0	3	0
0	1	0
0	0	8
0	0	8
0	5	0
0	0	8
0	2	0

V.

V	Ereren de sack	0	1	0
	Bellen/ Schaeps-bellen/ ghenaemt Bloo-			
	ten/ sonder Wol/ de hondert stucx	0	1	8
	Bellen ghenaemt Smaessjes/ de hondert stucx	0	1	0
	Bellen/ rouwe Kalfs-bellen/ de hondert stucx	0	1	0
	Bisch 't last	0	2	0
	Blas de 6. Schippendt	0	1	0
	Dieesch 't last van twaelf smal-tonnen	0	2	0
	Bloeken/ ofte Schaer-hanz/ 't last tegen vier			
	duyfent Ponden.	0	2	0

W.

W	Aerdye booz de hondert gul. van de Waren	0	3	0
	in de Lijst niet ghespecificceert			
	Wagenshot 't kleyn-hondert	0	0	8
	Wasch 't Schip-pondt	0	1	8
	Werck de ses Schip-pondt	0	0	8
	Wijn/ Fransche Wijn/ 't vat van 4 Oerhoofden	0	3	0
	Wijn-steen 't vat	0	1	0
	Wolle komende wytten Westen booz de bael van			
	twee hondert ponden	0	2	0
	Wolle komende van Oosten booz de sack van			
	vier hondert ponden	0	1	0
	Wolle komende wyt Buscapen	0	1	0
	Wouwe de tien poppen.	0	1	0

I Tem / alle andere Goederen die hier niet geschreven staen/ komende van ober Zee in 't Die/ of Mars-diep/ sullen geben tot Pael-gelt van elcke xxv. gulden 1. stuyber wyt-gefert van goudt en silber/ daer af sal men gheben van elcke vyftigh gulden twee stuybers.

I tem / een schipper en sal sijne Last niet mogen byken / booz dat hy hem heeft doen schryden by den Pael-meester / ende hy contrarie van dien dede / dat sal wesen tot des Gerechtes preeden.

Extract wyt het oude Register van de Erchjs des Stede van Amstelredam.

O Pden vierden Decembziss Anno 1563. is dese Ordoimantie van de Pael-kamer by seker fouten tusschen deser Stede ende der Stadt van Hoozn gheswesen

wesen by den Kade van Hollandt oheappzobeert / als oock ghedaen is by den grooten Kade residerende te Mechelen / teghen die van Enckhuyfen / ende zijn de Bozgermeesteren van Amstredam metten Bozghemesteren van Hoorn gheaccoordeert den 20. Februarij Anno 1701. dat men tot Hoorn ontfanghen sal vooz Pael-gelt van elck Paert / Offe / Koerpe ende ander beesten een half st. En voozt tot Enckhuyfen van ghelijcke beesten een oortjen / ontfanghen upt machte van ander accoozt / etc.

Item / een bat Blas j. st. Een bat Hennips j. st. Een bat Kabelgarens j. st. een schip pont Kabelgarens een oortjen. Een last Blas ses waghe voozt 't last / twee penninghen

Item / alle goeden die over Wath komen / sullen half gelt gheben: Dat is te weten / die van over Cemis komen. Item wat van Cemden of aen dese zijde vande Cemis komt / daer en plachmen niet afte gheben.

Item / aengaende de Camper goeden / daer af salmen doen als in 't voozgaende jaer ghebruyckt is / nabolghende overkomst by die van Campen ende deser stede ghemaectit / daer af men den Pachter van 't Pael-gelt wel copije sal doen hebben indien hy die bezheerde.

Item / de Pael-meesters sal een register maken ende al de Camper goede komende tot deser Haven van over-zee / daer in registreren als hy dat naest sal konnen bedinden of vernemen over zijn redt / etc. ende nu sal hy den Burghemeesteren van Campen overleveren / omme hen teghens haren Bozgheren daer na te moghen reguleren.

Item / de Vlaunders-baerders ende Hillanders-baerders sullen gheben te Pael-ghelde van elck last soo veel als yeder schip voeren mach / indien 't niet vol en ware / na advenant / ende dit sal de schipper betalen / ende weder ontfanghen vande Coopliden. j. st. 3

Item / de Bergher-baerders sullen gheben te Pael-ghelde van elck Rupin / 't 3p groot of kleyn. iiij. st. 3

Ander O'donnantie van goeden die Pael-gelt gheben.

Item / ten eersten dat een pack van x. gheheele lakenen / ghever wit xl. stuckt hzedden / of xx. Carzayen of rij. Fusteynen vooz een pack / gheben ende betalen sal te Pael-ghelde vandes voozs. is ij. st.

Alle wolle komende upt Schotlandt en van Nicu-kastel / sal geben van elck sack te Pael-ghelde / ende oock vooz een last Salm. ij. st.

O'donnantie ende Taux / ghestelt by de E. M.

Heeren Staten Generael der vereenichde Nederlandtsche Provincien / op de voeringhe van den Schippers / Stuurwuden / ende Bootsghesellen / wat sy vooz haer Doeringhe in 't inne-komen sullen mogen ghenieten.

Alsoo by daghelijcksche expertentie meer ende meer openbaez wezden de groote frauden / die worden ghepleecht onder 't deksel vande bootsmans voeringhe / waer dooz niet alleen de Coopliden ende Begogationen / maer oock de ghemeene middelen tot defentie van den Lande Cours

Cours hebbende / grootelijc verkozt ende vermindert worden : Die voornoemde E. Mog. Heeren Staten Generael / begheerende daer inne te voorszien / hebben by probisie gheordonneert / ende ghestatueert / ordonneren ende statueren mits desen / 't ghene hier naer volghet.

Ende eerst.

Dat van nu voortaan niemant eenighe uytgaende goeder onder 't dechself van voeringhe in 't aen-gheben op ten Comitoiren van de Conbopen ende Licentien sal moghen verswyghen / mits-dien men niet en verstaet / dat van de uytgaende goederen eenighe voeringhe in 't minste sal worden ghenoten : Op pene van te verballen in de boeten ende verbeurten by den Placcate op de oberreder's der seiber ghestelt.

Van belanghende d'inkomen goederen / sullen de Schipperen ende Bootsghesellen vooz ghenieten ghenieten van Oosten komende : Te weten / Schippers ende Stuurlieden elck een half last Rogge oft Tarwe / ende d'z Bootsghesellen 't samen een Last daer die Schepen meest mede gheladen zijn : Behoudens darsc onder haer voeringhe niet en sullen bezijden eenighe kostelijcke goederen / als Wolle / Zijde / Laken / noch eenighe Koopmanschappen die met Ellen ofte ghewichte worden berkecht.

Ende van alle tonnen-goet / als Meel / Garst / Pech / Teer / Afschen / ende andere dierghelijcke Koopmanschappen van Oosten komende / sullen ghenieten na adbenant van de Grepnen / tot twaelf tonnen vooz 't last / mits dat Grepnen gheladen hebbende / haer voeringhe daer na moghen nemen.

Ende niet als tonne-goedt gheladen hebbende / sullen de schippers ofte stuur-luyden / ende die Bootsghesellen na adbenant moghen ghenieten vooz een half last Rogghen ofte Tarwe neghen Tonnen / ende vooz een derde-part van een last ses Tonnen / sonder meer.

Ende de Schepen van Westen komende / sullen ghenieten na ouder ghewoon-te haer byz Sout / sonder eenighe ander Koopmanschappen / als Wijnen / Olve / Specerije / ofte dierghelijcke waren te moghen bezijden.

Als oock van die Schepen uyt Franckrijck komende / met Wijnen ofte Pruy-men gheladen / sullen tot voeringhe hebben / 't z' Pruymen ofte Wijnen / de schipper een Pijpe ofte twee Oerhoofden / die Bootsghesellen elck een Oerhoofst sonder meer.

Van alderley Hout van Oosten ofte van Noordweghen ober Zee komende / sullen vooz voeringhe ghenieten vooz Schippers / Stuur-lieden ende Bootsghesellen / den festen penninck van het ghene die goederen in de Conbopen schuldich zijn / sonder meer.

Ende van alderley Bieren ober Zee komende / sullen vooz den Schipper ende Volck ghenieten van de hondert tonnen Biers acht tonnen / sonder meer / minder quantiteyt na adbenant.

Ende die ladinghe gheen twintich Tonnen excederende / en sullen geen voeringhe moghen ghenieten / ende dit al ghevult zijnde na behooren soo het den koopers ghelevert word.

Naer welcken Taux de voornoemde E. Mog. Heeren Staten Generael ordonneren ende bevelen / dat soo wel alle Schippers / Stuur-luyden ende Boots-

Boots-ghesellen / als mede die Generaels / mitsgaders de particuliere Col-
lecteurs / Contrecolleurs / ende Cherchers van de Conbopen ende Licenten
hen sullen reguleren / doende elck in sijne bedrybe dese Ordonnantie ende Taur
strichtelijck onderhouden.

Aldus ghearresteert ende besloten by de Heeren Staten
Generael / in 's Gaven-Haghe / den xxvj. Julij /
Anno 1597.

Johan Renghers tho Hellen vt.

Ter Ordonnantie van de voornoemde Staten Generael.

C. Aerffen.

Extract uyt het Register van de Willekeuren / ghetepkent met de Letter H. Regist. lxxix.

Checundicht den xvij. November 1596.

Ordonnantien vanden Veerschuyten van Amsterdam ende Rotterdam.

Also by mijne Heeren van den Gherechte noodich bevonden is
Orde te stellen op de Veerschuyten die op Rotterdam baren: Soo
ist dat de selve mijne Heeren gheorbonneert ende ghestatueert hebben
't gene hier na volghet.

In den eersten dat niemant van dese Steden in 't Veer op Rotterdam sal mo-
ghen baren / ten zy dat hy Boozter ende Gilde-broeder van 't klepne Schuytvoer-
ders Gildt deser Stede / ende by den Heeren Burghemeesteren tot het boozs.
Veer gheadmiteert sy / ende daer beneffens hebben een goede bequame Schuyt
ende ghereetschap / mitsgaders alle noodtelijckheyt omme der Cooplieden
goedt wel te bewaren / ende dzoogh aen de Marck te leveren / ende dat hy daer-
en boden tot Discretie van mijn Heeren van den Gerechte sal hebben ghestekt
suffisante Cautie booz sijne getrouwicheyt / ter somme van ses hondert guldens.

Sullen boozts alle de ghene die in manieren als boozen tot het boozs. Veer
toe-ghelaten sijn / gehouden wesen te baren by ghebeurte / elckemael een Am-
stelredammer tegens een Rotterdammer / ten minsten met dnye Mannen op
een Schuyt / midts dat de ghene die op sijn beurt leyt / 't sy Rotterdammer oft
Amstelredammer / sal moeten af-baren / ten langsten de Clocke twaelf op den
Middach / sonder langher te moghen wachten / het sy dat hy gheheel ofte allee-
nelijcken in 't heel geladen soude moghen wesen / tot welcken eynde aldernaest
aen sijn Boozt sal moeten ligghen die d'eerste beurte na hebben sal / omme al-

soo den tegenwoordighen Beurtt-Man behulpelijck te wesen / ende sijne Schuyt-
te te helpen laden / alles op pene van hunne respectie beurtten te verliesen / boven
de verbeurete van twaaf gulden vooz de eerste reyse / ende vooz die tweede reyse
op gelijcke Soete ende daer en boven suspentie vooz drie Maenden van het ge-
bruycke van 't Deer / ende de derde reyse mede op gelijcke Soete / ende daer-en-bo-
ven private van 't gebuyck van 't Deer.

Ende soo verre na dat de Beurttman af ghevaren oft volckden zal zijn / daer
eenighe ander persoonen oft goederen soude moghen vooz-vallen die haestigh
over wegh moesten wesen / ende na het Ordinaris vrecht-loon niet soude mo-
ghen op-brenghen van den xv. Martij tot den xv. October toe / de somme van
thien gulden / ende na den xv. October tot den xv. Martij toe / de somme van
twaelf gulden / soo sal de naestvolghende beurttman 't 31 Amsterdammer oft
Rotterdammer (des verfocht zijnde) ghehouden zijn met allicke persoonen oft
goederen strax af te varen / midts daar van ghenietende vooz zijn vrecht de
voozsz. thien of twaalf gulden na den tijdt van 't Jaer / sonder daer van eenigh-
sints in gebreke te moghen blijven / op gelijcke pene vooz de eerste / tweede / ende
derde reyse als voozen.

Ende offer vermandt in gebreke bevonden worde / soo sal als dan de naest daer
aen volghende Beurttman / 't 31 Amsterdammer of Rotterdammer / ghehouden
wesen met de voozsz. persoonen oft goederen strax af te varen vooz gelijcke vrecht-
loon / als mede op gelijcke penen als voozen soo wel by den eersten als de tweede
gebrekigen / ende voozsz by allen anderen daer aen volgende / die insgelijcks in
gebreke sullen blijven te verbeuren.

Item / oft gebeurde dat vermandt vande Schuytvoerders deser Stede op 't
voozsz. Deer varende / te tijde van zijn Beurte dooz sieckte oft anders onmachtigh
ware de reyse te doen / soo sal de selve in sulcken gevalle ghehouden zijn een ander
gilde-broder op 't selve Deer mede varende / in sijn plaats op zijn Schuyte te stel-
len / om sijn beurt waer te nemen.

Sullen mede alle geladen schuyten in 't voozsz. Deer varende / in 't midden ten
minsten xij. duymen boozdes boven 't water moeten hebben / sonder dat oock daer
inne eenigh goedt hooger als twee voeten boven het voort sal moeten leggen/
ten ware dattet seer lichte waren mochten zijn / in welcken ghevallen 't selfde tot
discretie vande Overluyden van 't kleyn Schuytvoerders gilde toegelaten sal
worden / alles op pene van vier gulden 'elcke mael te verbeuren / ende daer
en boven metter daet te moeten ontlossen dat sy te hoogh of te diep gheladen sul-
len sijn.

Ende op dat de luyden mogen weten waer na sy hen in 't betalen vande vrecht
sullen hebben te reguleren. Soo hebben mijne voozsz. Heeren boozsz gheord-
neert dat vooz de vrecht van personen of goederen na Rotterdam varende ordi-
narie betaelt sal worden / als volght / te weten / vooz Somer-loon ingaende
den xv. Martij : tot den xv. October toe van een tonne boters bij stupbers.
Ende vooz Winterloon na den xv. October tot den xv. Martij toe x stupbers.
Van een tonne Zeep / Vazing / Vis / Ceers of Lijnsaad / vooz Somerloon vj. stup.
Dooz winterloon vij. stupbers.
Daefnoten / bouken ofte Meel tonnen / Swinters
Somers v. st. | Een Piype Olve / wijn / Druymen / oft
andere

andere / booz Somerloon xx. st.
 Swinters xxiiij. stup.
 Een pensoen wijn / elpe of pruimen /
 booz Somerloon xiiij. stup.
 Swinters xvij. stup.
 Een erhoost Spzoo of andere waren /
 booz Somerloon x. stup.
 Swinters xij. stup.
 Een Craen-bat met koper of yserwerck /
 Somers liij. stup.
 Swinters lxiij. stup.
 De halbe en bierendeelen na adbenant.
 Een Craen-bat met Rozenburger wa-
 ren / Somers xlv. stup.
 Swinters liij. stup.
 Halbe en bierendeelen na adbenant.
 Een Kol was van 14 Brooden / 't So-
 mers xx. stup.
 Swinters xxiiij. stup.
 Grooter ende klepnder na adbenant
 Een schippont spekl of kaes / somers x. st.
 Swinters xij. stup.
 Hennip of blas 't schippont / somers xj. st.
 Swinters xij. stup.
 't Hondert loot / koper of stael / Somers
 y. stup. viij. pen.
 Swinters ij. stup.
 Enckele blick baetgens / Somers ende
 Swinters ij. stup.
 Een koffer van 18 banden / somez xx. st.
 Swinters xxiiij. stup.
 De klepne naer adbenant.
 Een Oosters pack / somers lxxx. stup.
 Swinters xc. stup.
 De klepne na adbenant.
 't Stuk bande Oosters loffe lakens / So-
 mers of Swinters t'elcken j. stup.

Engelse lakens Somers ende Swinters
 ij. stup. viij. pen.
 Een bael Canifas / somers viij. stup.
 Swinters x. stup.
 Een Peperbael van 250 pont / Somers
 vj. stup.
 Swinters viij. st.
 Een bael rjys van 250. pont / Somers.
 vj. se.
 Swinters viij. st.
 De klepne na adbenant.
 Gengber bael van onrent 350 pont /
 des somers viij. stup.
 Swinters x. stup.
 Een Rijns / Comijn / Alumi bael van
 200. of daez onrent / Somers vj. stup.
 Swinters vj. stup.
 De klepne na adbenant.
 Een bael sumack van 200. pondt / So-
 mez v. stup.
 Swinters vj. stup.
 De klepne of groote na adbenant.
 Een list Cabazie supker van onrent 5.
 of 600. ponden / somers xv. stup.
 Swinters xviij. stup.
 Een list Bazilie supker / somez x. st.
 Swinters xij. stup.
 Een hondert stokbis / somez ij. stup.
 Swinters ij. stup.
 Van elk persoon / somez of swinters x. st.
 Van een schipper of stiezmans list / 't so-
 mez ende swinters x. stup.
 Van een Bootsmans hamaschton / ende
 Timmermans list / somez ende swin-
 ters so sy mede baren ij. stup.
 Soo niet viij. stup.

Ende al 't ghene hier niet ghespecificceert staet / sal betalen na adbenant / son-
 der dat de schuytboezdezs den luyden van haze Derzoonen of goederen mecz sul-
 len moghen af eysschen of neimen alst 't loon hier vooren ghestelt / op pene van x.
 gulden booz d'eerste reyse / booz de tweede reyse op gelijcke boete / ende daez en-
 boben suspensie van ij. maenden van 't ghebruyck van 't Deer / ende de dezze
 reyse op gelijcke boete boven de suspensie booz den tijt van een Jaer van 't gebuyck
 van 't Deer / ende arbitzale tozrectie.

Alle welcke boozsz. boeten geapplicceert sullen worden het een derden deel toe
 profijt

profsijt van den Heere / ende twee andere derdendeelen tot profsijt van de bosse van
t'kleyn Schuytboerders Gilde.

Extract upt het Register van de Wille-Keuren. Geteckent met de Letter C. Regist. 287.

Wij Burgemeesteren ende Raden der Stede Rotterdam / doen kondt ende te weten / dat ons by Ploen Krentsz / ende Hubert Veneritsz, ende Adriaen Noortsz, van weghen de ghemeene Schuytboerders deser Stede / na Amstelredam / ende by Elbert Thomasz / Jan Cornelisz / Bartholomeus Salomonss / ende Coznelis Daminasz / van weghen de ghemeene Schuytboerders der boorsz stede van Amstelredamme / vaerende opt Veer na deser stede respectibe te hemmen ghegheben is / dat omme 't boorsz Veer tusschen deser stede ende Amstelredam te samen ende onderlinghe met eenicheyt ende goede Orde te ghebruycken / ende alle Collangien ende tweedzacht tusschen henlieden te voorzhoimen / de boorsz Veerschuylt-boerders 't samen ende aen weder sijden gheraemt besloten / ende gheaccordeert hadden / eenighe poincten ende Artijckelen omme by henlieden respectibe onderhouden te werden / verfoeken aen ons dat wy 't selfde henlieden verdzach soude willen abboperen / ende hen daer ober onsen Zeghel ende briebe by soyme van Contract verlenen : Welcke poincten ende Articulen wy hen-luyden by provisie ende tot wedersegghen hebben toe ghesaen in manieren als volght / namentlijcken :

Dat van nu boorzaen (inne-gaende den iij. deses Maents) de Schuytboerders van deser stede ende van Amstelredam opt boorsz. Veer varende / altoos soo wel binnen Amstelredam als binnen deser stede / schuyt om schuyt / ende by gebeurten sullen varen.

Item dat dies volgende 't gheheel Jaer den / soo wel des Sonmedaeghs als werchedaechs alle dage / soo tot Amstelredam als binnen dese stede / opten Middach ten xij. uren een Veerschuylt af varen sal / wiens ghebeurte het sal wesen / uptghesondert op Paesdagh / Paesch-maendach / Pinxter / ende Pinxter-maendach / Karstdachs / ende daechs nae Karstdach.

Item / indien naderhant dat de boorsz schuypten ten xij. uren / soo tot Amstelredam / als binnen deser stede afgehevaren waren / eenighe Vracht gheviel op Amstelredam / oft op deser stede / sal in sulcken ghevalle een van de boorsz. respectibe Veerschuylt-boerders diens ghebeurte het sal wesen / moghen varen ende dat op het Vracht gelt / begrepen in de Ordonnantie op stuck van 't boorsz Veer gemaeckt / te weten des Somers boorz thien gulden / ende des Winterdaegs boorz twaelf gulden.

Ende datter boorzaen gheen Schuypten om opt boorsz. Veer te varen / grooter en sullen moghen ghemaect worden / dan nu ter tijdt de ghemeene Veerschuylten op 't selve Veer sijn / uptghesondert de vier nieuwe Schuypten binnen der Stede van Amstelredam ghemaect / die te groot sijn / die even-wel soo langhe die selve duuren / ghetolsteert sullen werden.

Alle welcke poincten ende Articulen by den boorsz. respectibe Veerschuylt-boerders sullen onderhouden werden op de penen inde boorsz. Ordonnantie begrepen

grepen / ter tijdt ende wijlen anders by ons daar in mocht werden verandert / ghemindert ofte vermeerdert / ende des t' oorzonde hebben wy Burgermeesteren ende Raden der boorszcheben Stede van Rotterdam 't Zeghel ten saechen der selber Stede hier onder aenghehangen den neghensten Mey 1597. onder van der Typen hebbende onder upthanghen een groene wassen Zegel / aen een dubbelde steerte.

Provisionele ordonnantie gemaeckt by de Magistralen der Stede Haerlem ende Amstelredam / op 't loon van de Deerschuyt-lieden / varende in 't Deer tusschen de boorsz. respectibe Steden / ingaende in September / Anno 1599.

E Erst van een halve kist	xb. st.	Een tonne Visch / Haring ofte Bleeisch	j. st. vij. p.
Dan een vierendeel kist	x. st.	Een koppel Vijgen	j. st. vij. p.
Een pak van seven doeten	xb. st.	Een tonneken Opven	j. st.
Een half pack na advenant		Een hoef Rogpen	j. st. vij. p.
Een wit garon vat	xb. st.	Een muude Cartwe / Roggen / Erweten	j. st. vij. p.
Een geladen koffer van 21 ende 19 banden	x. st.	of Boonen	j. st. vij. p.
Ledigh	x. st.	't Last xb. st.	't Half last xij. st.
Een niupbael	v. st.	't Quartier	vij. st.
Een Orhoost	vj. st.	Een droog Engels Laken	j. st. vij. p.
Een piype Olve oft Wijn	x. st.	Een nat Engels Laken	ij. st.
Een quarteel Syroop de 100 pont	j. st.	Een Haerlems Laken	ij. st.
Een Kuebel oft Meelbael 100 pont	j. st.	Twee baepen booz een Laken.	
Een Postelbael	j. st. vij. p.	Dier Carsapen booz een Laken.	
Een Alupbael	ij. st.	Een oven Potten	xxx. st.
Een tonne Boters	ij. st.	Hondert aerde Krupcken	vij. st.
Halbe en vierendeelen na advenant.		Hondert Webben	xxx. st.
Een tonne Afsch	ij. st.	Beneden de twintig het stuck	vij. p.
Een last Afsche.	xvij. st.	Een ton Appelen	ij. st.
Een tonne Biers	ij. st.	Een stroo Buching	j. st.
Een half last Biers	xij. st.	Een huyt	j. st. vij. p.
Een tonne Zeep	ij. st.	Een kienken schaeps of halfs-vellen.	j. st.
Een tonne Roect	ij. st.	Hondert ponden Kaes	j. st.
Een tonne Meel	j. st. vij. p.	Een Schip-pont Was	vj. st.
Een tonne Noten	ij. st.	Hondert ponden Wser oft Loot	j. st.

Woort van alle ander goeden die in desen niet verhaait en staan / sal betaelt worden na advenant de groote ende swaarte van de goederen en hier boozen / elck op 't sijne ghestelt.

Dan een Mensch beginnende van prima Aprillis tot prima Octobris
 ij. st. |

Dan prima Octobris tot prima April
 ij. st. |

Indien een ofte meer personen een Schuyt begeeren / sullen de selbe terstont gerijst worden / daar boozen sy betalen sullen van den eersten April tot den eer-

sten Octobris.

Van den eersten Octobere tot ten eersten April iij. gulden/ sonder meer.

ij. g.

Ordonnantie van de Schuyte-voerders deser Ste- de op Wtrecht / en van Wtrecht op dese Stadt varende.

Extract upt het Register bande Wille-keuren.

Beteekent met de Letter G. Regist. 245.

Gekundight den xxvj. April, M. D. LXXXIII.

O mine te boozsien dat de Koopman / Burgers en de reysende man by den Schuytevoerders alhier ter Stede ende binnen der Stadt Wtrecht boorzaen niet beschat en woerden / ende dat de Schuytevoerders een tamelijcke loon om af te leven sullen moghen hebben: Hebben mijne Heere van den Gherichte by advijs vander ses-enderdigh Raden / oock by boozweten ende believen van de Magistraten ende Raden der Stadt Wtrecht / geordonneert 't quint hier na volghet / 't welck oock binnen de Stadt Wtrecht gheobserveert sal worden bevelende eenen pegelijcken van de Schuytevoerders hem daer na te reguleren. Erst dat deselve Schuytevoerders hebben sullen van een Koopman of Burgheer te voeren van Wtrecht op Amstelredam / of van Amstelredam op Wtrecht / vijf stuy. sonder meer / twee kinderen van vier jaren tot twaelf jaren / booz een persoon gherekent / des sullen zy elcke persoon laten ghenieten een koozstede / ende tot xx. personen alleen met haren eyfs bate goederen / sonder eenighe vrachtbare goederen meer te moghen laden / sonder oock dat zy luyden van eenighe personen tusschen weeghe inder Schuyte begeernde te zijn / boven 't selve ghetal / oft anders by consent van de passagiers alleen inde Schuyt zijn komende / meer sullen moghen nemen dan vijf stuybers als boozen.

Item / van een vat swaerte / soo van
botter / laes / harinck / als dierghelijcke
tot dzy hondert ponden iij. st.
Van een vat Oly iij. st.
Een Schip-pont Blas iij. st.
Een quartel Prupmen v. st.
Hondert pont Stock-visch j. st. 3.
Een ton Afsch ij. st.
Een ton Rijs en Prupsche Teer ij. st.
Van een Noortsche Come ij. st. 3.
Een stroo Burkings j. st.
De halve na advenant.
Een kooz koozmen j. st.
Een kooz Wgghen 3. st.
Van een mitte koozens / als / wept / rogge /

erreten / boomen / boeckwept / etc. j. st. 3.
Een bael Huse ij. st.
Een bael Pampier j. st. 3.
Een Pijp Westersche Wijn x. st.
Halve en minder na advenant.
Een ton Engshels / Lubeck / ofte Bree-
mer Bier iij. st.
Een vat Topen-biers vj. st.
Een voerder Wijns xviii. st.
Eenen toelast. rvj. st.
Item een Schuyt bol Kerffen bezacht
of ander fruyt-goet dat terstont boozt
wesen moet iij. g.
Des sullen zy ghehouden zyn terstont
boozt te bazen / ende die Koopliers
niet

niet te bezietzen.

Een sak appelen/peezen/penlen/Et. j. st.
Van groot hondert Dooten xvij. st.

Een Engels Laken

j. R. 3.

Item van Drechts/ Paeris/ ende
Amersfoozs Laken 3. st.

Item / alser kooplieden ende andere passanten komen tot vier / ses / oft thien
persoonen toe / beghezende vooz heur alleen met haer packen / male / of andere
reys bagagie ende goet / een Schuyt te hebben / ende van Hprecht op Amstel-
dam ofte van Amstelredam op Hprecht ghezochte te sijn / soo sullen die Schuyt-
voerders ghehouden sijn terstont een Schuyt upt te maectien / ghereet aen te leg-
gen / ende niet 't selve volck te baren / ende dat vooz den prijs van vier gulden / son-
der pemant meer inne te nemen.

Item indien eenighe schuytvoerders haer schuyten eens deels met waren ende
koopmanschap bezacht hadden / ende daer noch plaetse ware ledich / ende pe-
mandt begheerde daer mede te baren / soo sal hy gehouden sijn sulcken persoon in te
nemen ende voeren om vijf stupbers als vozen.

Item wordt gheraden ghebonden dat op 't vooznoemde Meer toeghelaten
sullen wezden vier Yachtgens of kleyne Schuytgens / omme den kooplieden
ende passagiers die haest heeft te gherieven / die sullen moeten dienen ende ba-
ren; op vachten van ij. gulden/x. stupbers/mits niet meer persoonen inne hebbende
dan tot vier / vijf / of ses personen / ten hoochsten sonder meer / ende dat de sel-
ve Yachtgens op pene na-beschzeben als die ghehuert sijn / geen ander persoonen
oft Goederen anderen toekomende / sullen moghen in nemen / dan alleenlijck
voorzbaren / met de ghene die 't selve ghehuert hebben / mits datter twee
Mannen boven de achtien jaren oudt / op dese kleyne Yachten / ende daer en
boven eenen Stuurman op de groote Schuyten sullen moeten sijn / ende twee
van de selve Yachten tot Hprecht / ende twee tot Amstelredam sullen werden
gehouden / die oock haer beurte onder haer in 't af-baren sullen houden / als oock
de groote Schuyten ghehouden sullen sijn te doen / sulcks dat die eerst aen is
ghekomen / eerst weder af sal baren / behoudens dat die van Hprecht tot Am-
stelredam vooz die van Amstelredam / ende die van Amstelredam tot Drecht vooz
die van Drecht in pegelijcke Stadt na de Publicatie van desen / bande Schuyten
der selver Stede beginnende / op pene na beschzeben.

Item / alst volck onderweghen begheert te pleyfieren / ende ghepleyfert heb-
bende / dat als dan peghelijcken Schuyt-voerders tot vermaninghen van
't volck / terstont sal moeten af-steken / ende haer selfs Costen betalen die de
Schuyt-voerders verteeren sullen / ende zijn klepse voozderen na behooren / son-
der eenighe onrustigheden met woorden oft wercken daer reghens te ghebruyc-
ken / welcke plaetsen van pleyfieren / ende hoe langhe / sal staen tot discretie van
de Passagiers.

Item / indien pemant van de Schuyt-voerders hen verbozderde / dese
Ordonnantie soo op 't stuck van den Vachte / als andersins van broncken-
schap / versuym ende dierghelijcke over te treden / in sulcken gheballe sal de
breuchighe vervallen sijn in een boete van thien stupbers / vooz een peghe-
lijck persoon die sy boven dese Ordonnantie in sullen nemen / oft ghehuert
sullen hebben / ende van ander fauten / op pene van vier gulden vooz de eerste
reys / vooz de tweede reys acht guldens / ende vooz de derde reys van ghe-
lijcke

lycke acht Guldens; alles tot behoef van den Officier / ende voorts een Jaer langh ghedurende 't selve gilde nochte in 't gheheel nochte in 't deel / directelyck nochte indirectelyck vooz sijn persoon nochte Schuypte te moghen ghebuykten. Ende soo yemant den Koopluyden oft anderen binnen oft buyten desen bevonden sal worden eenighsins onbehoorlyck belost te hebben 't sy met dypghemente / steecken / ofte slaen / sal den selben boden de voorsz mulcte pecunie ende suspentie van 't Gilde met openbaer geesselinghe / oft ander arbitralijcken ghestrafte worden / na ghelegentheydt vander saecken: Wel verstaende dat die Officier van Aptrecht / de Schuypte-voerders van Amstelredam / ende die Officiers van Amstelredam die Schuyptevoerders van Aptrecht hier inne mede sullen causeren ende straffen / reserberende voort mijn Heeren Burghe-meesteren / ende die van den Gerechte Respective de Ampliatie / vermeerderinghe ende verminderinghe van desen: by bewillinghe van beyden sijden / als oock die Interpretatie van alle dypsterheden aen haer selven / sonder dat oock noch d'een noch d'ander partye hier inne yet sal moghen veranderen of desen contrarie doen / sonder voozgaende behoorlycke Advertentie hinc inde. Ende soo bevonden wordt tot einiger tijdt dese Ordonnantie die by beyde den Steden ghestelt sullen worden ter plaetsen daer de Schuypten af varen / bederben oft andersins onleesbaer te sijn / dat in sulcken ghevalle ende soo dickwils sulcx ghebeurde oft ghebeuren mochte / weder een ander Ordonnantie tot koste van 't Gilde van den Schuypte-voerders van peghelyck sijner Stad vernieut sal worden / ende niet te min die ghene Arbitralijcken gheozrigereert die bevonden sal worden de voorszcheven Ordonnantie deursneden bederben / oft andersins gescheurt te hebben.

Op den xxvij. Martij xv. C. achtentnegen-
tigh / hebben mijne Heeren van de Gherechten / in 't Regard
 vande Schiet-schuypten-voerders / tusschen dese Stadt ende Apt-
 recht varende den Gildebrieff by provisie ende tot haer
 weder segghen geamplieert mette navolgen-
 de Artijckelen.

In den eersten / dat mi voortaen gheen Schiet-schuypte-voerders op 't Meer tusschen dese Stadt ende Aptrecht sullen moghen varen / vooz ende al-
 eer sy beloste sullen ghedaen hebben aen mijne Heeren den Burghermeesteren
 deser Stede / dat sy den luyden ghetrouwelijcken dienen: Ende dese Ordonnan-
 tie naer komen sullen.

Ende op dat de luyden soo wel van dese Stadt / als van ander Steden haren
 handel alhier drijvende / om een redelijck loon moghen ghedient worden / Soo
 Ordonneren mijne Heeren voorsz / dat de Schiet-schuypt-voerders voortaen by
 drie quartieren verdeelt / elckie quartier in een beurse / ende by beurse varen sul-
 len / ende dat de selfde van de navolgende waren ende koopmanschappen van
 deser Stadt op Aptrecht / ende van Aptrecht op dese Stadt te bzengen / hebben
 ende

ende genieten sullen alsfulcke loon als hier naer volgt.

Item van een vat swaerte / 't is Boter/ Kaes/ Haring/ oft diergelijke tot 300. pouden toe.

Van een vat Olve	ij. st. vij. pen.	En baal Pampier	i. st.
En mud Rozen	i. st.	En Wesserse pijsse Wijns	vij. st.
En mud Erwteten / boonon of boeck- weyd/	j. st. viij. pen.	En ton Bremer / Lubber / of Engels Bier	ij. st. vij. pen.
En boeder Wijns	xxv. st.	En vat Jopenbiers	xx. st.
En Toelast wijns	xij. st.	En Engels Laken	i. st.
En sack appelen/ peren of peulen	xij. st.	En hout-vracht	vij. gul.
En groot hondert noten	xv. st.	En heele Wolfack	xxx. st.
En Wreches / Paerts / ofte Amers- foorts laken	iiij. p.	En halve na adbenant	
En Schip-pont Blas	ij. st.	En Hoppe-sack	xiiij. st.
En ton Asch	ij. st.	En last krogge ende Weyt onder mal- kanderen	xx. st.
Ofte 't last	xx. st.	En last Garst	xvij. st.
En tonne Rijs oft Prups Teer	ij. st.	En last Mout	xv. st.
Ofte het last	xx. st.	En last Haber	xij. st.
Hondert pont Strock-Dis	i. st.	En pype Boom olve	xv. st.
En stroo Buchings	vij. p.	En quareel of een pinsoen Spzoop	x. st.
En quarteel Puymen	ij. st. vij. p.	Quisfen klein hartsteen of estricke	vij. st.
En hofz Koypnen	vij. p.	En dupsent backen	xxx. st.
En hofz Vygen	vij. p.	En dupsent tynmelaaer	x. st.
En baal Rijs	j. st. vij. pen.	En ton Sements	j. st. iiij. p.

Ende oft gebeurde dat eenig Kkoopman oft Burgez een Schuyt alleen begeerde
voor hem te laden / ende af te doen varen / soo sullen de Gildebroeders gehouden
zijn den selven terstont te gerieven voor de prijs van vij. guld.

Alle Gildebroeders die op haer beurte legghen / sullen gehouden
zijn selfs in persoon oft een bequamen knecht in haer plaetse aen den stepger
in haer Schuyten te houden / die de Kkooplieden ende hare goederen waer nemen
sullen / op de verbeurte van 20 stuyvers.

Welverstaende / dat een veggelijck op zijn beurte leggende / ghehouden sal
zijn / soo haest als hy vij. gulden aen vracht gheladen sal hebben / terstont af
te steken / ende zijn reyse tot profijt van den Kkooplieden te vorderen / soo veel mo-
gelijck is.

Ende oft gebeurde dat een Gildebroeder op zijn beurt liggende / in twee dagen
geen sefen guldens aen vracht in sijn schuyt konde bekomen / sal nochtans de self-
de tweemaal vier-en-twintigh uren aen gelegen hebbende / terstont moeten af-
vazen / alwaart schoon dat hy maar een Gulden aen vracht geladen hadde op pene
van ses gulden t'elckemael te verbeuren / een derde deel tot profijt van den Heere/
een derde deel tot voordeel vande Woffe / ende een derden deel ten behoeve van den
Officier deser Stede.

Voorts sullen alle Gildebroeders soo wel die door een Kkoopman haestelijck
afgheladen zijn / als de ghene die op haer beurt ghelegghen hebben / alle Last-
goe-

goederen ofte groote Vracht moeten brengen / lossen / ende voeren tot seckere plaetse der voorsz. respectibe Steden / alst den Kooptman ofte Burger die hem huert ofte gehuert heeft / sal believen.

Ende op dat alle schade verhoet ende voorkomen mach worden / soo ordonneren mijne Heeren voorsz. dat van nu voorzaen alle Gildesvoeders van dat Veer gehouden sullen zijn jaerlijckis ten minsten eens ofte mer tot discretie van de Oberluyden / haar Schuyten te repareren / ende alsoo te voorszien datse bequaem mogen zijn om Kooptmans goederen te laden / op pene datse niet hare Schuyten niet sullen moghen varen / nocht upt haer quartier pet ghe-nieten / vooz ende aleet hare Schuyten weder behoorlijck gherepareert sullen wesen.

Item oft ghebeurde dat eenigh Bozger ofte Kooptman aen zijne goederen eenighe schade quam te liden / dooz schult ende versumpenisse van een Schuyt-voerder die de goederen gheladen heeft / oft zijn knecht / sullen in sulcken geballe de beschadigde Luyden haer schade mogen verhalen aen de Oberluyden van den Schuyte-voeders / volghende d'overgiste by hen lieden gedaen / die welcke bevizjt sullen werden van de gemene Schiet-schuyt-voeders / mede volgende de belofte by heur lieder gedaen.

Welverstaande dat de Schip-heer met wiens Schuyt de schade geschiet ware geseleudeert sal zijn upt het Veer / tot dat hy den Oberluyden van haer verschooten penningen voldaan sal hebben.

Verbiedende voorsz. alle Schiet-schuyt-voeders / Kooptmans goederen gheladen hebbende / onder woeghen haer tijt met droncken drincken / spelen / dobbelen / ofte andersins te besumpen / op de verbeurt van haer volle vracht / r'apptieren als boden.

Extract upt het Register bande Willekeuren der Stadt Amstelredamme / geteykent met de Letter H. Popen- de de Veer-schuyt-voeders / varende op 't Veer tus- schen der Steden Amstelredam ende Leyden.

Gekundight den 4 December 1599. Presentibus mijn Heere den Schout, Frans Hendricksz. Oetjens Burgermeester, Jacob Gerritz. Honing, ende Pieter Matijsz. Schepenen.

Alsoo by mijne Heeren van den Gerechte dese Stede / goet ende noodig bevonden is / ordze te stellen op 't belept ende onderhout van de Veerschuyten die in 't Veer tusschen dese Stadt ende de Stadt Leyden varen. Soo is 't dat de selve mijne Heeren gheordonneert ende ghewillekeurt hebben / 't gunt hier na volght / willende dat alle 't selfde onderhouden sal werden / op pene daer toe staende.

Verklaringe van de Veer-Luyden.

Artijckel 1.

Eerst sal 't boozschyben Deer bedient werden by de vier-en-dertigh Schuyte-voerders hier na volgende / te weten se-ven ende twintig Leptsche / als :

1. Michiel Janssen. 2. Anthonis Verentsz. 3. Pieter Coznelisz. Detael. 4. Dirck Jeroensz. 5. Coznelis Willemsz. Cupc. 6. Anthonis Danielsz. 7. Weibert Adriaensz. 8. Jan Jansz. 9. Gerrit Anthonisz. 10. 11. Arien Gerritsz. 12. Hans Jansz. van Hamborg. 13. Jacob Jansz. Kneu. 14. Jacob Willemsz. Hoba. 15. Lenert Bartelomeesz. 16. Arent Simensz. 17. Pieter Coznelisz. Gravenstejn. 18. Hupzrecht Willemsz. Struys. 19. Jan Michilisz. van Bleswijck. 20. Anthonis Harmansz. 21. Harper Jansz. Snouck. 22. Jan Gerritsz. Klop. 23. Jacob Gerritsz. Huspot. 24. Pieter Pieterz. Wielmaker. 25. Coznelis Poutwelsz. 26. Quirijn Coznelisz. van Doubbrugge. 27. Jan Coznelisz. van Doerden.

Ende de seven Amsterdamsche Schuytevoerders / als :

1. Dirck Jacobsz. 2. Willem Gysen. 3. Spyzant Willemsz. Oude vries. 4. Jacob Gerritsz. npt de Lage. 5. Spyzant Willemsz. Jonge vries. 6. Pieter Helbertsz. 7. Gerrit Jacobsz.

Dat de boozsz. Deerluyden ten ghenoege van Burghermeesteren van de Respectibe Steden daer sy van daen varen / bozge sullen stellen ter soume van ses hondert guldens / van 40. grooten 't stuck / tot verseecherheyt van elck eenen / die by haer schulde / roeden / versumpn ofte slofficheyt eenigins souden mogen werden verhoort oft beschadigt / om die schade daer aen te verhalen.

Welcke Deerluyden boozsien sullen moeten zijn elck met een Ka-gerschuyt met de behoefsten van dien / bequame tot 't boozsz. Deer ende gesamentlijcken op 't boozsz. Deer metten anderen maetschapije hebben / ende sulcx by ghebeurte ober den Obertosm of binnen deure varen sullen / in 't gemeen ende ten proijt van hen alleen / volgende haer lieber Rolle / ende dat ordentlijcken ende deen na den anderen / sonder haer ghebeurte te laten overschieten / maar zijn gehouden de selve wel ende na behooren waar te nemen. Ende sullen tot gerief van den repfenden Man alle dagen / behalven de Maenden van Novem-ber / December / Januarius ende Februarius / baarbaer weer zijn- de / van bepde de Steden af varen ten minsten drie Schuyten / den eer-sten smorgens ten ses uren / of by winter tijt met het openen van de poozten / den tweeden ten neghen uren / ende den derden ten twaelf uren / al presijfelijcken / maer geduerende de boozsz. Maenden van November / December / Januarius ende Februarius / en sullen maer twee Schuyten dagelijck af varen / d'eerste met het openen van

Veerluyden moeten borge stel- len.

Hoe zy voorfien zijn ende varen sullen oock wan- neer.

de poozten / ende de tweede te negen uren.

Verminde-
ringe ende
vermeerde-
ringe van
de Veerluy-
den.

Dan sal men 't boozsz. getal van xxxiiij. persoonen laten verminderen ende versterken van de zijde van die van Leyden tot xxx. persoonen: Ende het boozsepde Deer tot het getal vandertien ghekomen zijnde sullen by voozder versterken van die van Leyden / de Burgermeesteren van Amstelredamme t'elken in de vacerende plaatsen enen anderen stellen / ter tijdt ende wijlen toe van weghen die van Amstelredamme oock ghestelt sullen zijn vijftien personen / omme als dan 't Deer te werden bedient ende waer ghenomen / van elcker zijden by vijftien personen / ende sulcx van dan boozsz. te werden onderhouden / met sulcken bespreck dat tot welcker tijdt bevonden sal werden dat 't Deer gheen dertigh personen soude konnen voeden / oft dat 't selve meerder ghetal souden konnen dragen: datmen met ghemeenen advijse van Burgermeesteren van beyde de Steden 't selve ghetal gelijcken / ende ten wederzijden eben veel sal verminderen oft vermeerderen.

Varende
man komt
keur.

Het sal den varende man een schuyt alleen of-huprende / niet tegenstaende den in-houden van 't boozsz. eerste Arrijchel by staen te verkiefen omme van desen of dien ghevoert te werden / de welke in sulcken ghevalle die reyse ten profijte vande ghemeenschappe sal moeten voldoen / des sal hy wiens beurt het soude zijn geweest / weder gehouden wesen des anders gebeurte waer te nemen.

Verfuym
van beurt.

Ende indien pemant zijn beurt verfuynde / 't zy dooz dronckenschap / dat de varende luyden verklaerden om dier oorzacke willen met den Deerman niet te willen varen / oft om eenighe ander saecken hoe die souden moghen ghebeuren / oft oock de selve zijn ghebeurt als vozen / niet behoorlijcken noch tijdelijcken genoegh waeren name / de selve sal dooz d'eerste reyse sijn beurt verliesen / ende sulcx van de gheheele deelinghe van die reys / te weten tot dat de Krolle om ghelooopen sal zijn / niet met allen hebben noch genieten / ende boben dien verbeuren by gulden / dooz de tweede reyse een tijdt langh tot Discrecie van die van den Gherechte van 't Deer te werden ghebannen / ende boben dien verbeuren ses gulden / ende dooz de derde reyse gheheelich van 't Deer ghebannen werden / ende dat de kennisse ende Judicature van alle dien ghenomen ende ghedaen sal werden by respectiebre Magistrate daer 't verfuym zal zijn gheballen / ende gheschiedt.

Onschul-
den.

Behoudelijcken dat merckelijcken siechte dooz geen verfuym en sal gerekent worden / ghelijck oock niet en sal soo wanneer de absente boozgaende in dienst van 't Lant oft van de Stadt buyten deser Stede geweest waer / welke saecken ende geen andere dooz wettelijck onschulden sullen werden aenghenomen.

Ende om alle bedroch dooz te komen / 't welck daer in oock soude moghen werden gepleeght / sullen alle de ghene die van siechte niet en moghen varen / oft die van 't Landts ofte Stadts weghen up-
repsen/

repfen / 't selve gehouden zijn 't zy den Deer-meester oft ander eenige opficht op 't Deer hebbende / tijdelijck ende eer sy als bozen wprepfen / aen te gheben / ten eynde daer van kenniffe ghenomen / ende gheheugeniffe ghehouden mach werden / indien sy middeler tydt in de boozf. verbeurte ende boeten soude mogen werden beslagghen / ende sal in allen ghevalle den nabolgher van de ghene die als boozen sijn gebeurte komt te versumpen / ghehouden zijn 't Deer waer te nemen / ende die varende Man te gherieven / ende ten dienst te staen / des sal oock den sulcken ende wittigh verhiinderden eben wel van den gemeenen winst haer deel ghewerden.

Dan gelijcken en sal men in 't afbaren gheen Fopen gheben / 't zy om te verdzincken of andersins / al waert oock dat yemant wesende van maetschappye sulcx wpt zijn eygen beurse beurse doen. Ende dat op pene dat de ghene die de selve sal hebben ghegeven oft ontfangen / 't zy die verdzoncken werden oft niet / ende elck van hem als boozen sullen verbeuren dyp stupbers / ten behoeve van de Woffe / boven de wederkeeringhe als boozen.

Foyen ge-
ven verbo-
den.

Tot welcker tijdt de aenleggghende beurtman eenighe goeden aen boort komen / die hy niet zijn knecht niet machigh en ware in te nemen oft laden / soo sullen hem alle die van de maetschappije dier om-trent ende des versocht zijnde / ende elck van hen gehouden zijn daer inne te helpen / by te staen / ende de handt te verleenen / op pene dat de ghene die sulcx weygerde ofte vertroock te doen / telcken verbeuren sal dyp grooten / ten behoeve van de boozf. Woffe.

Elck de
beurtman te
helpen.

Maer indien de aenleggghende beurtman versocht werde eenighe goeden te komen laden ende in-nemen / tot ander plaetsen dan daer 't Deer tegenwoozdelijck ghehouden wert / oft in tijde ende wpten ghehouden sal werden / 't welck elck van hen binnen der stadt van Leyden ontweygherlijck ghehouden zijn te doen / ende de selve goederen soo swaer mochten zijn / dat hy die niet sijn knecht niet en soude konnen bearbeyden oft binnen scheeps-boort krijghen / dat als dan de boozschzeben beurtman niemandt van de maetschappije aen oft by de handt zijnde (om als boozen te moghen helpen) daer toe verfoecken / gebuycken / ende tot last van de maetschappije betalen sal moghen soodanighe vzeemde behulp als hy ghereedt ende aen der hant sal binden / maer ten opficht van de stadt Amstelredam / en sal de aenleggghende beurtman om de boozballende Vrachten aen te nemen / niet ghehouden zijn dooz de Slupsen te baren / maer sal sulcx ghedaen moeten werden by de volgende beurtman / indien de Vracht twee guldens oft daer boven mochte bedragen. Ende die des onwillich waer / sal t'elcken verbeuren thien stupbers / ten behoeve van de Woffe / als boozen.

Ladinge
buyten
't Veer.

Dat tot welcker tijde de aenleggghende beurtman niet sijn vracht buyten der stadt Leyden komende tot aen de Zijlzugge / oft buyten Amsterdam aen den Obertoorn / aldaer meer volcx ende Vracht bebindt dan hy mach laden / ende tot gerijf van de repfende man de

Vracht die
den Beurt-
man niet
laden en
mach.

twede oft volgende Schuyt wert beroepen / soo sal de selve beroepen volghende Weerman ghehouden zijn alles wat daer is / onbegrijpelijk in te nemen / ende van gheleijcken alle personen ende goederen die onderwegen werden bevonden waerdich zijn om voorts te reysen / sonder dat de selve volghen voor de aenlegghende beurtman van de Zijlzugge oft van de Overtoom sal moghen afbaren of t'zepl gaen / al waer 't dat hy eer vaerdigh mocht zijn / maer is ghehouden de selve aenlegghende beurtman te verwachten / telken op verbeurte wie anders dede / van thien stupbers / tot behoefde van de Busse.

Reyfeeren
onderwe-
gen.

Dat de voorszreben Deerluyden / tot welker tijdt de varende luyden onderweghen sullen hebben ghelepstert / 't welck sy tot foodantighe plaetse / ende soo langhe doen sullen alst hen gelieft t'haren begheeren boort baren / ende hun begonste reyse behoortijck boozderen sullen sonder eenigh bekroon van de voorszreben Deerluyden / oft daer tegens eenichjins met woozden oft werken te doen / op arbitrale straffe.

Verklaringe
van
t'Veerrecht.

Ende en sullen de voorszreben Deerluyden niet meer te Vracht moghen nemen oft epficken / dan ghelijck hier na volght :

Dan een Saep	bij. p.	En quarteel Prupmen	bj. st.
En stuck Saep	i. st. 3.	En pijp langhe Rozpnen	xij. st.
En wolle Laecken	ij. st.	En tonne Olve / mits de ton ledigh weder brenghende	bj. st.
En Leys / Oosters / oft Raerts Laecken	j. st.	En ton Traen	liij. st.
Halve na abbenant		En gros tonnen Dleesch	v. st.
En hoppel Vygen oft Korf-rozypnen.	j. st. 3.	En smal tonne Dleesch	iiij. st.
En luyt droogh oft nat	j. st. 3.	En tonne boter	liij. st.
Alle specery ten opsicht der menichte / 100 Schoppen	x. st.	Halve vaten na abbenant	
En 100 Melckmouden	xx. st.	En tonne Cop-boter	iiiij. st.
En 100 vachten	x. st.	En tonne Geers	iiij. st.
Hondert blooten droogh oft nat		En tonne Zeep	iiij. st.
iiij. stupbers.		En tonne Asch	iiij. st.
Hondert Saep-koecken	j. st. xij. p.	En tonne Pot-afsch	bj. st.
En groot dubbel droog vat	xx. st.	En tonne Hasenoten	iiij. st.
En middel baer vat	x. st.	En kist oft koffer	bj. st.
En tonne Honinghs	iiij. st.	En Supcker-kist	viiij. st.
Vierendeel oft quart Szrop	bij. st.	En bael Schryf-papier	iiij. st.
En ocrhoofte Wijn	bj. st.	bij. p.	
En pype Wijn	xij. st.	En bael dunk-papier	ij. st. viij. p.
En tonne Azyns	iiij. st.	En bael Postel oft Weet	v. st.
En pype Olve	xv. st.	bij. p.	
		En tonne Rijns	j. st. 3.
		En bael Smack	iiij. st.
			En

Een bael Alupn	ij. st.	Hondert pont Tin/ Loo/ Koper
Hondert pont Was	j. st. 3.	j. st. 3.
Hondert pont Was	ij. st. 3.	't Middde Boeck-woept meel ij. st.
Hondert pont Hennip	ij. st. 3.	Thien deker Schape-zeem ij. st.
Hondert pont Schijf-garen	j. st. 3.	Thien deker Boeke-leer
Hondert pont Speck	j. st. 3.	Hondert wit Leer
Hondert pont Engel oft Smeer/	j. st. 3.	Een vrou oft mans persoon
		Kinderen beneden xij. jaer
Hondert pont Kraes	j. st. 3.	Eenen bzief
Hondert pont Wolle	iiij. st.	Een pont Vlaemis aen gelt.

Ende van alle ander Waren ende Koopmanschappen
na beloop van dien.

Wanneer een / twee / dyp / tot thien personen toe / een Schuyt
begeeren te hueren booz haer lijf ende bagagie / sullen gehouden zijn
booz vier gulden af te baren.

Ende soo pemant een Schuyt met goederen begeert / sullen gehou-
den zijn booz vier gulden te baren.

Maer indien pemant vande Koopluden of ander varende perso- Afghuerde
nen 't zp een oft twee / zijnde in maetschappij oft niet / begcerden Schuyten.
een Schuyt alleen te bezachten / ende sulchs soude vertoeben af-
ghebaren te hebben / datse sullen moeten werden gherijft ende ghe-
diene om vijf gulden / maer indien een / twee oft meer personen
tot acht toe / om met haer lijf te werden ober-gheboert / een Schuyt
begheeren ofte hupren / sullen zp moeten werden gherijft ende ghe-
dient om vier gulden / alles te betalen in payement sulchs het gang-
baer is ter plaets daer de ladinghe werdt gheloft / ende sonder in te
sien of de goederen by 't stuck meerder souden moghen bedraghen /
dan als die gheheele Schuyt werdt bezacht / maer sal de heur van
dien komen aen de Coopman / ende sullen eventwel de Schuyt-
boerders hun volle ladinghe / ende soo veel zp bequamelijck voeren
moghen / ten believen van den Coopman / ontwegherlijck moeten
innemen / ende daer mede strax ghehouden zijn af te baren : sonder
dat zp alst weer ende wint is om te baren / ecnighe personen sul-
len moghen weggeren / op pene van bannissement van 't Deez.

Indien pemand sijne goederen aan besteeft hebbende / naderhand Afgaen van
anders beraden wert / soo sal hy mogen volstaan ende van de aenbe- vrachten.
stedinge los / dyp ende onlast sijn / mits betalende de helft van de be-
dongen vzaecht.

Soo wie een Schuyt omme-zeylet / sal boven de verbeteringe aen Schuyt om-
de beschadigde partje / ter beschepdentheyt van die van de Ghe- gezeylet.
rechte / daer van de sake by pzebentie eerst kennisse genomen sal woos-
den / uyt het Deer gestelt / ende zijn baren verboden werden.

Soo wanneer de boozs. Beurttieden eenighe Coopmans goeden De vrach-
geladen hebben / sullen sy de selve ten believen vande Coopman ge- ten rhuyste
houden sijn te voeren ende bzingen booz haer deuren / soo na sy met vocren.
hun Schuyten sullen mogen bloten / ende dat om de ordinarise vzaecht /
ende

ende sonder ter saken van dien pet meer te mogen opschien: Ende so wie sulcx wepgerde/ oft eenige Hoopluyden qualijck of onbehoorlijck aen of toespraak / sal t'eicken tot behoef van de voorsz. busse verbeuren r. stupvers boben genoeghdoeninge van de beschadighde / of beronghelijckte partije.

Brieven bestellen.

Ma dat de Beurzman aengekomen sal zijn/ is hy gehouden terfont ende van de selven abont (alwaer dat zijn aenklont eerst met 't stupren van de poozt gebiel) alle de by hem hebbende brieven te bestellen/ sonder eenighe by hem te behouden of laten vernachten / uytgedondert in desen de brieven die aen eenige pactkens / daer gelt in moecht zijn / mochten zijn vast ghemaect: In welchen gheballe de voorsz. Beurzman / soo hem den abont bebiel om 't ghelt niet te waghen of pericliteren / de selve brieven mette sacckens in goede verschertheyt ende bewaringhe by hem behouden / ende de eyghenaers van dien bande selve abont daer van verwittighen sal / op dat zy daer na komen upstien / soo wie anders dede sal t'eicke ten behoef van de voorsz. bussen verbeuren ij. stupvers boben vernogghdoeninge als boben.

Rekeningedoen.

Dat de ghene die zijn reys als boozen volbaen sal hebben / binnen xxiij. uren na zijn wederkomst booz d'ander vander maetschappije (by huys ende ander handt zijnde) mitsgaders booz den Deermeester behoorlijcke aenghebinge / ende dien volghende / deelinghe sal doen van al de vrachten by hem soo gins als wederom bedonghen / ende ontfangen 't vzaegh-loon van brieven daer inne begrepen.

Ongetrouwe rekening

Ende soo wie doende de voorsz. rekeninghe / bevonden werde ter quader trouwen gewandelt te hebben / 't sy pet versuygende / oft anderzins / sal d'eerste reys by maenden van 't Deer werden ghebanen / de tweede reys ses maenden / ende de derde reys arbitralijck gestraft werde / als hy de Magistraten van d'een of d'ander der voorsz. Steden die by preventie daer af de kennisse sal nemen.

Extraordinaris last.

In sulck verstant nochtans / dat indien yemant van hen lieden by eenighe bozghers of inwoonders mondelinghe of schriftelijcke last ghegebeden werden om pet te koop / benaerstighen / dat hy 't hem ter sake van dien betaelt of gheschoncken wert / niet ghelouden is in rekeninghe of ghemeene beurse te brengen / maer volstaen sal mogen mis bringende 't gunt van foodanige geboerde goederen te vracht behoof is / of in vergelijkinge van ander goeden behoort ghegebeden te worden.

Op de rekeninghe niet te drinken.

Dat men geen rekeningen de gemeene maetschappije van 't voorsz. Deer aengaende / en sal mogen beswaren met eenige dzinck-lagen / hoe wepnich 't selve souden mogen zijn / ende dit al op pene dat soo wie bevonden werde 't selve gedaen / of pet van 't gemeen gelt verzoncken te hebben / deselve ende alle de ghene die daer van sullen hebben ghedroncken / wesende van de voorsz. maetschappije / of de knechten van dien elck verbeuren sullen vijf stup. tot behoef van de busse der voorsz. maetschappije / boben de wederkeeringe van 't gene verzoncken mocht zijn.

Als de beurte oinghekomen ende de leste beurtman zijn rekeninghe aenghegheben of in ghebracht sal hebben / (d'welck eerst te Leyden / daer na t' Amstelredam / ende volgens by veranderinghe d'een na d'ander gheschieden sal) soo sullen om te komen tot sluytinghe van de ghemeyne rekeninghe / de leste beurt-lupden daer over moghen ende ghehouden zijn te roepen de tegentwoozdige beurt-baerders / of of staent t' Beurte zijnde / of ander die 3p daer toe ter ghelegentheyt aender hand sullen vinden / ende soo wie over de boozsz. reeckeninghe gheroepen zijnde / wepgherden of verbrocht te komen sal t'elcken beurt-beuren vijf grooten / ten behoeve van de boozsz. busse. Ende salmen t'elcken reyse de beurte om-gekomen zijnde / met gemeyn advijs van de jeghentwoozdighe zijnde Beurtbaerders / r/rj/rr. guldens / meer / of min in voozraat by der Busse laten / ende by den Beer-meester of andere d'opsicht van t' Beer beboien zijnde / daar van aanteykeninghe doen doen / ende geheuchnisse houden / om t' selve by tijden van Boozsz / ende gelijcke nood onder de Beurt-lupden te werden verstercht ende verdeelt.

Opnemen
van reke-
ningen.

Dat indien eenighe van de Beer-lupden bevonden werde teghens peinant ; t' 3p met ghevoert / hout / vuysten / of yet anders gevocht / of op peinant geweer of mes getrocken te hebben / de selfde booven de boeten daer toe by Stads Keuren ghesfelt / ten minsten ses maenden langh van t' Beer ghebannen sal werden / ter discretie van die van de Gherechte / van een van bepden Stede / daer by presentie de saecke eerst aenhanghingh ghemaect sal werden. Ende indien t' selve gebeurt ware aen of teghen een bande Beerlupden / de selve wert nits desen bevolen ende belast sulcx die banden Gerechte / van een bepde de Steden daer t' boozsz. gevecht ghebeurt is / ende ghebeurt zijnde buyten het rechts-ghebiet van eenigh bande boozsz. twee Stede / die banden Gherechte van hare woon-plaets / dooz hem selven of dooz peinant anders / te kinnen te geben / op pene dat de ghene die bevonden werde t' selve verswogen / ende als bozen niet tot kennisse ghebracht / of doen brenghen te hebben / daer over doock arbitralijcken sal werden gheoordeelt : Ende dit al ten eynde over foodanighen overdaet / tot ontsich van alle anderen tijtelijcken strafge gedaen / ende alle andere erger onghewallen deur ontsich van dien / verhoet mogen werden.

Veckea
verboden.

Dat teghen wien merckelijcke suspitie komt te vallen bande tegentwoozdighe ordinarie / directelijck of indirectelijck overreden te hebben / hem selfs ghehouden sal zijn daer van booz die bande Gerechte bender respectibe Stede met eede te supveren / sonderlinge in saken die niet of qualijck konnen werden bewesen / alles ter beschepdenheyt van de boozsz. Gerechte.

Tuyge by
Eedc.

Ten laesten sullen alle de boozsz. boeten elck van dien beurt wozen den by alle de beurt-lupden / ende elck van hen die sulcx sal booz komen / ende soo wie van hem eenighe bande booznoemde verbeurten booz-quamen / ende tot kennisse hreecht / sonder die te bekenen / ende

Generael
bekeuringe.

met een te benaerfighen dat de overtreders zijn boete boldede / ende in de busse leyde / ten minsten die den Deer-meester sulx niet aen en gade / ten eynde als bozen die souden elck ypt haer eyghen beursen twee mael soo veel verbeuren vooz de voorsz. busse.

Schuyt.

Ende sal de reghenwoozdighe Ordonnantie ghedueren / ter tijdt ende wopen toe in desen met gemeene adbyse van de Burghermeesteren ende Regierders van beyde de Steden anders sal zyn gheordonneert ende ghestatueert.

Overtuyden

Ende om het Deer in wesen te onderhouden / ende op alles behoozlijck opficht te hebben / soo sullen in elck der voorsz. Steden twee Overtuyden gestelt worden / daer van 't elcken jaren een verandert sal worden / welke Overtuyden sozge dzagen sullen dat dese Ordonnantie na-gheloomen werde / ende tot dien eynde de Overtreders van de selve Ordonnantie / af sullen moeten voozderen de Gilt-boeten van thien stuyvers / ende daer beneben in de voorsz. Ordonnantie ghestatueert : Ende soo de ghene die bekeurt sullen zyn in ghebrecke blijven de vooznoemde Boeten te betalen / sullen als dan d'Overtuyden de selfde Boeten met een derde part meer moghen igne houden ende af-trecken van de portien al sulcken wepgheringhen rompeterende / aen 't gene by de Schuyt-voorders in 't gemeyn verdient sal wesen.

Ordonnantie van de Binnelants-vaerders op Antwerpen en Zeelandt.

Extract ypt het Register bande Willekeuren / gecepkent met de letter C. Berustende ter Secretarije / der Stadt Amstelredam.

Op huyden den 20 April 1610 / is by mijne E. Heeren van den Ghesichte / d'Ordonnantie der Binnelants-vaerende Schippers / soo belanghende heurlieder Vracht-loon / als andersins gegeven den Januarij Anno 1592 verandert / gecorrigiert ende geamplieert / sulcx ende in der boegen als hier na volght :

Erst dat niemant van de Gildebroeders van 't binnelants-vaerders Gilde binnen deser Steden sal moghen laden dan op zyn beurte / ende dat in een goet Schip / Crap-schuyt oft Damlooper / groot 15 lasten / ende daer boben / wel voozsien van Anchers / Coutwen / Zepfen ende ander Scheeps-ghereedschap / sulcx dat der Coopuyden goederen droogh ende wel gecon-

ghetonditioneert ober gheboert werden / ende dit alles tot discrette ende Ordonnantie van de Oberluyden van 't boorz. Gilde.

Item / dat van nu voortaan alle weecken van deser Stede af-baren sullen twee Schepen op Antwerpen / twee op 't Eylant van Walcheren / ende alle vier wercke-daghen een op Dordrecht / ende een op Rotterdam / ende dat het eerste Schip op Antwerpen ende het Eylant van Walcheren / sal moeten aenlegghen op de ladinghe des Sondaeghs / ende des Woensdaeghs t'sabonts daer aen volghende af-legghen / ende voort des Donderdaeghs 's morgens af-baren om zyn reyse te voortderen / ghelijck oock het tweede Schip des Woensdaeghs terstont na dat het eerste Schip af-ghelept sal wesen / sal moeten aenlegghen / ende des Saterdaeghs t'sabonts wederom aen-legghen / om des Sondaeghs wederom 't zepl te gaen / alles precijs / ende dat de Schepen op Dordrecht ende Rotterdam boorz. gedestineert mede precijs sullen af-baren / 't zo datse vol-laden zyn ofte niet.

Wat voort des boorz. Schippers ghene goederen meer sullen moghen laden na dat haerlieder Schepen van den Pael sullen wesen af-ghelept / ende dit alles op pene van vijftwintigh guldens by de Contrabenteurs te verbeuren / ende daer-en-boven het Gilde niet te moghen ghebruycken den tijdt van d' Maenden booz de eerste reyse / ende booz de tweede reyse op ghelijcke pene ende arbitrale cozrectie.

Wel verstaende / dat soo verre de boorz. Schepen / Crap-schuyten ofte Damloopers respective binnen den tijdt hier boozen ghestelt / vol-laden soude mogen wesen / de selve als dan terstont ghehouden sullen zyn af te baren / ende metter daet een ander moeten aen-legghen.

Item / dat een Koopman ofte Factoor alleen een Schip sal moghen bezachten van hier ter Stede op de boorz. Hadenen / tot sulcken prijs als zo met den Schipper sullen konnen accorderen / sonder dat den selben Schipper eenige andere Koopluyden goederen sal mogen in-nemen / dan alleen van de gene die hem bezacht heeft / oppene van vier Ponden Vlaems.

Item / dat de Beurtnan in de ladinge leggende / ghehouden sal zyn in te nemen alle die goederen die hem aen boozt komen / sonder eenigh onderschept te maecken / alwaert oock soo dat hy van andere Koopluyden eenighe Waren aengenomen hadde / sulcks dat alijt de Waren ende Koopmanschappen die eerst aen boozt gezacht worden / oock eerst geladen sullen werde. / welverstaende dat hy ghene goederen ofte Koopmanschappen op den oberlooper ofte denne van zynen Schepe sal mogen voeren.

Item / dat gheene Schippers ofte Gildeboeders eenighe vacht ofte liechtighe sullen moghen aennemen / acht dagen booz hare aenstaende beurte / maer dat de Schippers op Antwerpen ende Walcheren varende / ghehouden sullen wesen d'z daghen booz hare beurte / te halen op 't boozt van de ghene die in de ladinghe leyt / ende die op Dordrecht ende Rotterdam varen / vier dagen booz haez beurte / om alsoo den een den anderen te helpen laden / welverstaende in geballe soodanighen Schipper ofte Gildeboeder niet by huys en is / ofte t'huys ghekomen zynde / noch gheladen Scheeps leyt : datmen in sulcken gheballe van de ledighe Schippers ofte Gildeboeders by lottinghe in de plaetse van die

van hups zijnde / ofte gheladen legghende Schipper sal werpen / welke lotinghe al de Gildebroeders onderwoopen / ende oock ghelouden sullen wesen na te horen.

Item / dat ghene Schippers in de beurte en sullen mogen baren / booz ende al eer 37 drie jaren langh Boozters deser Stede geweest sullen hebben.

Item / dat by mijne E. Heeren van den Gherechte op de Vaerten van Antwerpen / ende het Eplant van Walcheren / ghecommitteert sal worden secker Persoon / die beguaam bevonden sal worden / om te houden pertinent Register ende Aekeninge van 't gene de Schippers te Vracht maken sullen.

Ende op dat de Koopluyden mogen weten waer na 37 hen lieden sullen hebben te reguleren in 't betalen van de Vracht van de Schippers op heure beurt varende / soo hebben mijne boozsz. Heeren geordonneert ende ordonneren by desen / dat de Binnelants-varende Schippers de Vracht sullen mogen mede ontfangen van alle Waren ende Koommanschappen / sulks als hier achter volgt / ende dat 37-luyden niet meer / maer wel min sullen mogen nemen / op pene van ses gulden te verbeuren op elcken stuck. t'Appliceren alle de boozsz. Boeten / tot behoef van de Busse van 't boozsz. Gilde.

Ende omme boozsz. Ordze te stellen op het loon / welck onder den Schippers varende in de Beurte op Antwerpen ende Walcheren gehouden ende achtervolgt sal worden / soo is by mijne boozsz. E. Heeren goet gebonden ende geordonneert 't gene hier na volgt.

Eerst dat Schip groot 26. lasten ende daer boven / des Somiers de Vrachte sal hebben 38 gulden / ende des winters 50 gulden.

Item / dat een Schip groot zijnde een-en-twintigh Lasten ende daer boven / des Somiers de Vrachte sal hebben 32 gulden / ende des winters 44 gulden.

Dat van gelijken een Schip groot zijnde 15 Lasten ende daer boven / des Somiers de vrachte sal hebben 21 gulden / ende des winters 33. gulden.

Welverstaende / indien petwes meer de Vracht gemaecht soude mogen worden / als de boozsz. respective somme zijn bezaghende / dat het selve komen sal de eene helft tot profijte van de Schippers / die 't selfde verdient heeft / ende de ander helft tot profijte van de Bus / upt welke helfte de Schippers / die minder als de boozsz. somme te vrachte ghemaacht soude mogen hebben / betaalt sullen worden / midts dat de boozsz. beurten omme gekomen zijnde / de Busse by de Oberluyden geopent / ende daaz upt eerst ende alboozen betaalt sal worden d'opstijnder tot onbezhoude van dese Ordonnantie ghecommitteert / ende dat het overschot onder de Gildebroeders in de beurte varende / gedeelt sal worden ober de laste van hare Schepen / welverstaende : indien daar te hoort soude moghen komen / dat 't selve by henluyden na de groote van hun Schepen geresitueert ende upt geciert sal worden.

Ende booz soo veel aangaet den Schippers : boezende Damloopers ofte andere Schuyten / beneden de 15 lasten groot zijnde / sullen t'elcken reyse als sy sullen op hare beurten af-baren / betalen in den Busse / ten behoeve bande booznoemden opstijnder / eenen gulden.

Item / dat de Schippers van haere reyse t'hups gheskomen zijnde / datelijck ghehouden sullen zijn in de Busse te bzenghen / 't ghene 37 meer als hier boozzen te Vrachte ghemaecht sullen hebben / op pene van twaalf gulden te verbeuren / ende

ende 't Gilde niet te mogen gebuycken in den tijdt van drie Maenden. Actum ut supra, present den Schout, alle de Burgermeesteren, dempto D. Dirrick Bas, ende alle de Schepenen demtis Mr. Volckert Overlanden, ende Jacob Gerritsz. Honing. Op de Margine sion geschreven, 't gunt volgt.

Op den 17. Julij Anno 1610. Is de Ordonnantie vande Binnelands-baerders by mijne E. Heeren van den Gerechte geamplificeert met dit nadelgende Articule / te weten :

Dat de Overluyden van het groote Gilde den Gilde-broeders van het kleyne Gilde / ende wederem de Overluyden van het kleyne Gilde den Gilde-broeders van het groote Gilde gheauthoriseert worden / ober haaz lieden Contrabentie te bekenzen / ende de volle Boeten af te nemen / midts dat d'Overluyden van het boorz. groote Gilde de helfte van de Boete die sp-lieden als vooren sullen bekomen / den Overluyden van het kleyne Gilde / ende de selve Overluyden van het kleyne Gilde de helfte van de Boeten die sp-luyden wylt saecke vande boorzschreven Contrabentien sullen bekomen / aen de verschreven Overluyden van het groote Gilde / gehouden sullen wesen wylt te heeren ende te laten volgen / welberstaende dat de Gilde-broeders by hantlieden respectie Overluyden bekeurt sijnde / by d'ander Overluyden gheconventeert noch bekeurt en sullen moghen worden. Actum ut supra, present mijne E. Heeren den Schout, ende alle de Burgermeesteren, dempto Jacob Boelensz. ende Mr. Volckert Overlander. Geurt Dirricksz., Jan Thomasz., Ionas Wirtz, ende Laurens Iansz. Spiegel, Schepenen. Ende was ondertekent G. Rooseboom.

Secollationeert tegens 't boorzschreven Register / ende daer mede behonden t'acordeeren / den 24 Junij / Anno 1611.

G. Rooseboom.

Ordonnantie van 't loon voor den Schippers / varende op haer beurten op Antwerpen ende Zeelandt. Ingaende des Somers den 15 Martij / geduerende tot den 15. Octobris.

VAn een last Afche
 Van een last affche dobbelbant
 Een last Dick / een last Druys Ceer
 Een last Dick dobbelbant
 Een last Dick vierbant
 Een last Conne-meel
 Een last Ceer grofsbant / Lijnsaet ende Zeep

Sommer-loon.			Winter-loon.		
gul.	stu y.	pen.	gul.	stu y.	pen.
2	1	5	3	10	
4	10		5	10	
2		10	2	10	
2		10	3		10
3			3	10	
2		5	3		10
3			3	10	

	Sommer-loon.			Winter-loon.		
	gul.	stuy.	pen.	gul.	stuy.	pen.
Ende alle dierghelycke Waren na advenant.						
Een sack Wolg	4	10		5		
Een pack Py-lakens	4			4	10	
Een half Kopbat	1	10		2		
Een Craekbat	2	10		3	10	
Een half naer advenant.						
Van een Pijp				1	4	
Een Pensoen		15		1		
Een Orhoofst		10			12	
Een pijp Syropen		4		1	10	
Een grobe Ton		8			10	
Een smal Ton.		6			8	

Ende alle anderen goederen van Scheeps victualie naer advenant gherekent: Welkerstaende soo die smalle-tonnen als Meel ende andere grobe tonnen watter soude moghe wesen / min in getale waren als tot een last toe / dat so die meer zijn als tot een last oft daer ober / soo salmen betalen by 't last als voorsz. staet / ende niet by de tonne.

Een Meelbael de 100 pont		2		2	8
Een bael Canifas		8		10	
Een smackbael van 300 pont		6		8	
Een bael Pastel		3		3	
Een Bael Gengber of Peper		10		12	
Een bael Rijs		6		7	
Een bael Alup		4		5	
Een bael Califf-hout	1	1		1	4
Een bael Spaensche Zeep		6		8	
Een bael Galnooten		7		8	
Een Mupbael		12		15	
Een Canaster Caneel		10		12	
Anderen balen naer advenant.					
Een list Glas	2	10		3	
Een Waegh-glas		15		18	
Een list Brasily Supcker		10		12	
Een list Supcker van S. Domingo		18		1	
Een list Supcker van S. Thome	1	4		5	
Een list Lianary Supcker		15		1	
Een Koffer				1	
Een rol of bael Was de 100 pont	6	2		2	8
Een hondert Deelen	6			7	
Een hondert langhe Sparren	3			7	
Een hondert boomsche Caprabens		10		3	15
Een hondert Fretschm	2			2	10

	Sommer-loon.		Winter-loon.		
	gul.	stuy. pen.	gul.	stuy. pen.	
Een hondert Wagenschot	18		22		
Een hondert Courlant-hout	5		6		
Een hondert Dyp-hout	5		6		
Een hondert Vat-hout	3		3	10	
Een hondert Klap-hout	1	16	2	4	
Van 't Koper / Looft / Cui / Hier de 100 pont		2		2	8
Een koppel Dijken		2		2	8
Een kofz Cereese Kozijn		2		2	
Een kofz Malgomse Kozijn		1		1	8
Tonne-Dijken van ontrent 100 pont		3	8	3	8
Een kasse Spaens Zeep		8		9	
Brazilien-hout het 100 pont		3		3	8
Van elck bzoot Spiegel-harst		3		3	8
Een Fardeel		15		18	
Een tonneken Coursenille		8		12	
Een quart Coursenille		18		1	4
Een tonneken Indigo		8		12	
Een quart Indigo		18	8	1	4
Een kip Deense Hupden		1		2	
Een kip Hollantse Hupden		2		2	8
Een 100 dzooge Indise Hupden	4		5		
Stockbis de 100 pont		5		6	
Van een vat Saffer van ontrent 1000 pont		15		1	
Een ton Pot-as van 500 tot 700 pont		10		12	
Een ton Pot-as van 700 tot 1000 pont		15		1	
Een vat Corenten van 1800 tot 2400 pont	2		2	10	

By my deser Stede Amstelredamme Secretarius
J. van de Dees.

Ordonnantie ghemaect op 't loon van de Schip-
pers varende op haer beurten van deser Stede op Krotter-
dam: Angaende des Somers den 15 Martij/ende ge-
duerende totten 15 Octobris.

	Sommer-loon.		Winter-loon.	
	gul.	stuy. pen.	gul.	stuy. pen.
Van een last Affche	1	16	2	6
Van een last Affche dobbelbant	2	15	3	5
Een last Pikh / Een last Puyss Ceer		4	1	10
Een last Pikh dobbelbant	1	10	1	16

Een

	Somer-loon.	Winter-loon.
	gul. stuy. pen.	gul. stuy. pen.
Gen last Pich vierbant	1 16	2 2
Gen last Tonne-meel	1 10	1 16
Gen last Ceer grofband / Wynzaet ende Zeep	1 16	2 2
Ende alle dier gelijke Waren na addenant.		
Gen sack Wols	3	3 12
Gen Pack Py-lakens	2 12	3 10
Gen half Kopbat	1	1 6
Gen Craenbat	1 10	1 16
Gen half na addenant.		
Van een Pijp	12	14
Gen Pensoen	9	11
Gen Orhoofs	6	8
Gen pijp Syropen	16	1
Gen grobe Ton	5	6
Gen smal Ton.	4	5

Ende alle andere goederen van Scheeps-bictualie naer addenant ghereckent; Welverstaende soo die smalle-tonnen als Meel ende andere grobe tonnen watter soude moghen wesen / min in ghetale waren als tot een last toe / dan soo die meer zijn als tot een last oft daer ober / so salmen betalen 't last als boozfs- staet / ende niet by de tonne.

Gen Meelbael de 100 pont	1 8	1 8
Gen bael Canifas	6	7
Gen smackbael van 300 pont	4	5 8
Gen bael Pastel	2	3 8
Gen bael Bengber of Peper	6	8
Gen bael Rijs	4	5
Gen bael Alupn	2 8	3
Gen bael Califfy-hout	14	16
Gen bael Spaensche Zeep	4	5
Gen bael Galnooten	4	5
Gen Muplbael	8	10
Gen Canaster Caneel	6	8
Ander balen naer addenant.		
Gen kist Glas	1 10	1 16
Gen Waegh-glas	10	12
Gen kist Basily Supcher	7	8
Gen kist Supcher van S. Domingo	12	13
Gen kist Supcher van S. Thome	3	4
Gen kist Canary Supcher	10	12
Ende andere balen of kisten naer addenant.		
Gen hondert Deelen	3 10	4
Gen hondert langhe Sparren	3 10	4

	Sommer-loon.			Winter-loon.		
	gul.	fluy.	pen.	gul.	fluy.	pen.
En hondert boomsche Capzabeng	2			2		
En hondert Frieschen	1	4		1	14	
En hondert Wagenschot	10			12		
En hondert Couzplants-hout	3			3	10	
En hondert Pijp-hout	3			3	10	
En hondert Bat-hout	1	16		2		
En hondert Klap-hout	1	2		1	8	
Van 't Koper/ Loo/ Tin/ Yser de 100 pont			8			
En koppel Wijgen			8			
En korf Cereese Kozijn						8
En korf Malgoinsc Kozijn			8			
Tonne-wijgen van ontrent 100 pont						
En kasse Spaens Zeep		5			6	
Brazilien-hout het 100 pont		2			2	
Van elck voot Spiegel-harst		2			2	
En Fardeel		10			12	
En tonneken Coutsenille		5			6	
En quart Coutsenille		12			16	
En tonneken Indigo		5			6	
En quart Indigo		12			16	
En kip Deense Hupden		1	8		1	
En kip Hollantsc Hupden		1			1	8
En 100 drooge Indisc Hupden		10		3	5	
Stockbis de 100 pont		3			3	8
Van een bat Saffer van ontrent 1000 pont		10			12	
En ton Pot-as van 500 tot 700 pont		6			8	
En ton Pot-as van 700 tot 1000 pont		10			12	
En bat Cozenten van 1800 tot 2400 pont	1	6		1	12	

By my deser Stede Amstelredamme Secretarius

J. vander Does.

**Extract uyt het Register vande Willekeuren/
der stadt Amstelredamme geteykent met de letter C.**

Ordonnantie oft accoozt yrobisioneel / daer op Burghermeeſteren ende Regeerders der stadt Doordrecht ter eenre / ende Burgermeeſteren ende Regeerders der stadt Amstelredam ten ander zyden / dooz hare Ghecommitteerde zijn verdraghen : dat de Schipperen van beyde

Q

de

de de respectibe Stede in beurte sullen baren / ende dat booz den tijdt van ses maenden / volgende 't accoozt in dato den 1. Juny 1611.

Erst dat in dese beurte geen Schepen / Karay-schuyten / Dam-loopers ofte Karbielen sullen moghen baren ofte laden onder de 12. lasten groot zijnde / ende sullen de selfde Schepen moeten zijn wel versien van anchors / touwen / seplen ende andere Scheeps-gereetschap / sulcx dat daer in de goederen vanden Koopluyden boozgh ende wel gheconditioneert konnen ober gheboert worden / ende dit alles tot discretie vande Heeren Heegerders vande boozs. respectibe twee Steden.

Item / sullen van nu voortaan / de Schepen van beyde de boozs. Stede baren in beurte / in dier boeghen dat een beurt-schip van Doordrecht t'Amsterdam komende / op zijn beurte tot Amsterdam sal mogen laden / ende van ghelijcken 't schip van Amsterdam tot Doordrecht / ende sullen alsoo baren Schip te ghen Schip.

Item / sullen de Schippers van beyde de Stede elcx baren booz haer eyghen profijt ende vrucht / sonder dat d'een den anderen eenighe deelinge oft reechtinge sal gehouden zijn te doen.

Item / en sullen op dese respectibe Steden geen andere ofte meer Doordrecht-sche / ofte Amsterdamsche Schepen mogen baren als de beurte-schepen / ten ware een Koozman alleen een Schip wilde afhueren ofte bezachten / dat by sal staen / daer mede versien wort dat de Heeren van Doordrecht sullen ordze stellen dat haer ordinaris Markt-schepen afghesticht worden.

Ende aengaende de Beurt-schepen van beyde de respectibe Steden / sullen die by een Koozman ofte Factoor moghen werden bezacht / sonder daer benefens eenige andere Koopluyden goederen te moghen innemen / op pene van twintigh guldens verbeuren / welverstaende dat tot Doordrecht geen Koozmans goederen / neffens het Bier gheladen sal moghen werden / midts dat ledighe Tonnen tot Amsterdam booz gheen vrucht sal worden gerekent.

De beurt-schipper van Doordrecht t'Amsterdam gheladen komende / sal in de beurte / inde ladinge komen / soo haest hy ontladen sal zijn / ende alsoo booz den intwoonende beurtman geprefereert zijn / midts dat hy twee daghen ledigh scheeps op 't boozt vanden ladende Beurtman sal moeten legghen / ende by soo verre de inkomende beurtman soo laet quame te loffen / dat hy gheen tijdt hadde om de twee daghen op 't boozt vande boozs. inde ladinghe legghende beurtman te legghen / sal ghelouden zijn te wachten tot dat de Schipper die op 't boozt vande ladende Beurtschip leydt zijn vier dagen inde lading ghelegen sal hebben / ende sal alsdan daer na inde beurte laden / ende eerder niet / ghelijck oock d'Amsterdamsche beurtman tot Doordrecht sal doen.

De Schepen sullen vier wercke daghen inde ladinghen / ende langher niet / ende sullen ghelouden zijn daer naer prijs af te baren 't by datse volladen zijn ofte niet / sonder dat daer in begrepen zijn de twee dagen die sy sullen ghelouden zijn op den ladende Beurt-man zijn boozt te legghen / ende sullen de boozs. Schippers gheen goederen meermoghen laden naer dat sy hun Schepen van de Kape ofte pael sullen wesen afgeleyt / alles op pens van vijftwintigh guldens by den Contrabenteurs te verbeuren.

Item /

Item / oft gebeurde dat de Beurte-schipper binnen de voorsz. vier wercke dagen volladen was / sal de selfde alsdan ghehouden zijn terstont af te baren / ende sal metter daer een ander beurte-schip moeten aenlegghen.

Item / alsoo de gheleghentheyt vande Stadt van Dordrecht mede brenghet / dattet noodigh is dat de Schepen eenighsins verschieten / om tot gerief van den Koopman de goederen te laden / soo is gheaccordeert dat de Beurte-schipper aldaer inde ladinghe zijnde / soo wel die van Amsterdam als die van Dordrecht / gehouden sal zijn de eerste twee daghen twee daghen die hy inde ladinghe moet zijn / te verschieten om de vraght-goederen ofse Waren te laden / op alsulcken plaetse als den Koopman sal believen / ende de twee laeste daghen sal hy moeten precijs aende Kape blijven leggen / ende tot Amsterdam sal de voorsz. Beurte-man dat onghelouden zyn / dan sal alle vier daghen aenden pael blijven sonder te moghen verschieten.

Item / de Schipperen in dese Beurte varende / sullen niet vermogen goet aen te nemen ofte te laden voorsz dat sy op haer beurte inde ladinge leggen.

Item / sal een Koopman ofse Factoor in beyde voorszede Steden wel vermoghen een Schip te bezachten tot alsulcken prijs als sy metten Schipper sullen konnen verdraghen / sonder dat deseibe Schipper eenighe andere Koopluden goederen daer beneffens sal moghen laden / op pene van vierentwintigh gulden te verbeuren.

Item / sal de Beurte-schipper inde ladinghe zijn / naer dat hy op de ghewoone nelycke plaetsen sal aenghelept hebben / ghehouden zijn alle de goederen die hem aen boort komen sonder eenigh onderscheyt te laden / alwaert oock dat hy van andere Koopluden eenighe Waren aengenomen hadde / sulcx dat altyt die Waren ende Koopmanschappen die eerst aen boort ghebracht worden / oock eerst gheladen sullen worden.

Item / sullen de Schipperen gheen goederen ofte Koopmanschappen op de dennen ofte oberloopen van hare Schepen mogen voeren / als met expres consent van den Koopman ofte Factoor.

Ende op dat de Koopluden ende Borggheren in beyde de respectibe Steden moghen weten waer naer sy hun sullen hebben te reguleren / in 't betalen vande vrachten oft goederen / soo zijn de voorsz. Heeren van beyde de voorszeden Steden veraccordeert ende verdragen dat betaelt sal worden voorsz vracht of Schiploon sulcx als volght :

	gul.	fluy.	pen.		gul.	fluy.	pen.
Hoppe sacken de langhe				Hennep-sacken			
groote sacken	1	2		Wolle/ Spaensche of Si-		6	
Hoppe sacken de klepne				bilische Wolle/ den sack			
langhe Sack		18		van 400 oft 500 pont	1	4	
Een ordinaris Hoppesack		17		Wol Oostersche Wol de			
Gazen de sack van ontzent				sack	2	10	
1 50. tot 300. pont		6		Alupn-sack		2	
Baren de sack van 4. ofte				De sack Clants-hapre van			
500. pont		10		500 pont	1	10	
De klepne naer adbenan.				Wol Oulcx Blas de sack		16	

	gul. stuy. pen.			gul. stuy. pen.	
De sack Koepen Hapre van 500 pont	I		De kleyne naer adbenant		
Laken-pactien/Saep-pactien/ ende Saep-pactien	I		Bleck-baten de dobbel		4
De pack Op-laken	2	12	De enckle		2
Carfey-pactien		15	En Cracm-bat	I	10
Lams-bellen het pack	I	16	En half naer adbenant		
Fusteyn/ Bomazijn/ No- renborgerij	I	6	En Calck-bat		15
Lent-baten ofte factien		16	En last Assche	I	16
Nietel-baten/ Becken-ba- ten		18	En last Assche dobbel- bant	2	15
Kooperdjaet-baten/ kat- toen baten ofte manden		16	En last Peck of een last Druys Ceer	I	4
Bferdjaet-baten	I		En last Peck dobbelbant	I	10
De halbe naer adbenant			En last Peck vierbant	I	16
Paghel-baten de heele	I	6	En last Comme-meel.	I	10
Paghel-baten de twee der- dendeel		19	En last Ceer grofbant		
De halbe Paghel-baten		13	Lijnzaet ende Zeep	I	10
Alupn-baten		9	Ende alle diergelycke Wa- ren naer adbenant		
Kooper-root-baten		6	En boerder Wijn	I	15
Stael-baten		12	En toelast Wijn	I	4
Mee-baten	I		Dan een Pijp		12
De grootste Boeck-baten			Dan een pensoen		9
ende grootste rou Ga- renbaten.	I	10	En Orhooft		6
			En Pijp Sproopen		16
			En groobe Ton		5
			En smal Ton		4

Ende alle andere goederen van Scheeps victualie naer adbenandt gerekent; Wel verstaende soo die smal-tonnen als Meel ofte ander grobe tonnen/ wat het soude mogen wesen / min in gherale waren als tot een last toe / dan soo die meerder als tot een last of daer ober/ soo salmen 't betalen by 't last als voorsz. staet/ ende niet by de tonnen.

En last Rogge	I	8	marcksche ofst maet De- len	3	10
Caruwe het last	I	12	Last delen het hondert	2	10
Boonen het last	I	16	Druysche delen 't stuck	0	4
Boeckweyt ende Garst het last	I	3	En hondert lange Spar- ren	3	10
Haber het last	I	10	En hondert boomische Kapzabens	2	
Bruwaerts Sout het hon- dert	9	10	En hondert Drijsche	I	4
Spaensch Sout het hon- dert	7	10	En hondert Wagenschot	10	0
Straets-Sout het hon- dert.	8	0	En hondert Pijp-hout	3	
En hondert Delen Dene- hout			En hondert Courlandts- hout	3	

	gul.	fluy.	pen.
En hondert Dathout	1	16	
En hondert Klaphout	1	2	
De hondert Ringen kroepere draectlos	2	15	
Kopere Brouplaten de hondert flucx		18	
Cartoen de hondert Boffen	1	4	
Pannemanden de grootste	1	4	
Dandere van ontrent 1500 pont		19	
De kilepne van ontrent 1000 pont		14	
De kilepne naer adbenant			
En bossel staf-stael	1	8	
En bondel hietelen		5	
Hepmanden	3		
Lijmkozben scholmanden van vier boeten en een half inden bodem	2	10	
Van vier boeten ende drie boeten en een half in den bodem na adbenant.			
Van Pser/Hartplaten/Kozper/Toot/ Tin de dupsent ponden		6	
Pfere Potten de dupsende pont		9	
En Meebael van ontrent 1000. pont		15	
En bael Canefas		6	
En Smack-bael van 300 pont		5	
En bael Pastel		2	
En bael Bengber of Pexper		6	
En quaerteel Nagelen oft Doot-muschaten		10	
En bael Rijs		4	
En bael Alupn		2	8
En bael Calis-hout		14	
En bael ofte sack kattoen van 500. pont	1	5	
En bael Spaensche Zeep		4	
En bael Galnoten		4	
En Naupbael		8	

	gul.	fluy.	pen.
En Canaster Canceel		6	
En bael Pampier		4	
En Riem wit Pampier		0	6
En Riem kilepn graeu Pampier		0	12
En groot Riem graeu Pampier			1
En kist glas	1	10	
En Waegh-glas		10	
En kist Bazily supcher		7	
En kist supcher van S. Domingo			12
En kist supcher van S. Thome			3
En kist Canary supcher			10
Ende andere Balen oft kisten naer adbenant.			
De kizupchen kannen / in Manden oft kisten elck mande.			8 8
Enen koppel Wijghen			1 8
En kozf Cerees Kossijnen			1
En kozf Malgonis Kossijnen			1
Tonne vijgen van ontrent 100. pont			2
En kasse Spaensche zeep			5
Besiltten hout het hondert pont			2
Van een Broodt Spiegelharst			2
En Fardeel			10
En tonneken Coutsenille			5
En quaert Coutsenille			12
En tonneken Indigo			5
En quaert Indigo			12 8
En swartsel tonneken			
En hondert pont veren			9
Hennip ofte Blas het schip-pont			10
En kip Deensche hupden			1
En kip Hollantsche hupden			1 8
En hondert drooge Indische Hupden			

	gul.	fluy.	pen.
			6
			4
			0 6
			0 12
			1
	1		10
			10
			7
			12
			3
			10
			8 8
			1 8
			1
			1
			2
			5
			2
			2
			2
			10
			5
			12
			5
			12 8
			9
			10
			1
			1 8
	2		10

	gul.	fluy.	pen.		gul.	fluy.	pen.
Stock-bisch van de 100. pont			1	De ledige tonnen wederom te brenghen			2
En bat Saffe van onrenn duysent ponden		10		En bat Cozenté van 1800 tot 2400 pont	1		6
En ton Porassche van 500. tot 700. pont		6		En bael Cozenten			5
En ton Porassche van 700 tot 1000. pont		10		Doetsteenen			
En aem Olve		3	8	Molensteenen			
				Bentemersteenen			
				Sarcken			

Ende sullen die schipperen wel min maer niet meer moghen nemen / op pene van 4. gulden op yder stuck goets tē berbeuren. Onderstont ter Ordonnantie van de Heeren Burghermeeesteren ende Hegeerders der Stadt Doordrecht / onderteekent J. van Eynde / besegelt met een opgedrucht zegel in groenen Wasse.

Ghecollationeert teghens 't boozschreiben Register ende daermede bebonden 't accordeeren / den 24. Junij 1611.

I. de Haen.

Ordonnantie.

Voorz de Buyten-lants-vaerders Schippers / voerrende Smack-seplen / om te varen op hare Beurten van deser Steden op Rouan ende Lonnen : Mitsgaders oock vande vrachtfloot vande Goederen die sy sullen innemen.

Erst dat niemant vande Buytenlands-vaerders deser Stede en sal moghen laden op de boozschreiben Habenen dan op sijn Beurt / ende dat hy sal moeten hebben een goet Schip / wel voorszien van Ancker ende Couwen / Zeplen ende ander Schreeps gereetschappen / sulchs dat der Boop-luyden goederen droog ende wel gheconditioneert ober gheboert moghen worden. Ende dit alles tot discretie van de Overluyden van 't Binnen-lands-vaerders Gilde / ofte andere / die daer toe sullen werden ghecommitteert.

Item / dat van nu voortan alle twee Weecken twee Schepen sullen aenlegghen op Lonnen, ende alle twintigh daghen twee Schepen op Rouan, daer van v'eerste Schepen aen de Kay sullen halen op Maendach / wesende den lesten deser. Ende van de gheene die op Lonnen sullen varen / daer van sal den eenen op Saterdagh 't sabonts / zijnde den sesten dagh daer na / af-legghen / ende op Maendagh 's abonts daer na t'sepl gaen. Ende de tweede sal aflegghen den

den sebenden dagh na dat de eerste van de *Kap* ghehaelt / ofte sijn behoorzijckte tijdt verstreken sal wesen / zijnde den derthienden dagh na dat hy aen de *Kap* gehaelt is / ende mede op 's *Maendachs* 't *fabonts* daer aen volgende / afbaren.

Item / die op *Rouan* sullen baren / daer van den eersten den thierenden dagh 't *fabonts* van de *Kap* halen / ende de tweede sal aflegghen op den thierenden dagh / na dat de eerste van de *Kap* ghehaelt / oft sijn behoorzijckte tijt sal verstreken wesen / zijnde den twintighsten dagh na dat hy aende *Kap* gehaelt is.

Ende sullen den tweeden dagh daer aen volghende / afbaren om haer reysen te verborderen. Ende na dat de *Schippers* afghelepdt ofte haer behoorzijckte tijt verstrecken sal zijn / soo sullen terstont twee andere naestvolghende *Beurtlupden* aen elcken *Kap* wederom aenleggen : Op pene van vijf ende twintigh *guldens*.

Welverstaende / dat de respectibe tijdt tot het aenlegghen bande voorszreven *Schepen* ghezeffigeert / ingaen sal vooz het *Somer* sapsoen den eersten *Marct* tot den eersten *Octobris* daer na volghende. Ende dat van den eersten *Octobris* tot den eersten *Marct* daer aen vooz 't *Winter* sapsoen de *Respectibe* *Schepen* twee daghen langher aen de *Wal* sullen moghen legghen om te laden / te weten / de *Lonnen*-baerders acht dagen / ende de *Rouans*-baerders twaelf dagen.

Dat voozs de voorsz. *Schippers* hier ter *Stede* onderweghe noch in *Tessel* gheen goederen meer sullen moghen innemen na dat sy van de *Kap* ghehaelt sullen zijn / ofte na dat sy haer behoorzijckte tijdt bezloopen sal wesen : Op de *beurte* van ses *gulden* op yder *stuck* goedt / het zy groot ofte kleyn dat sy innsmen / ende daer en boben / in een *Taez* in de *Beurte* mer te moghen baren vooz de eerste reyse : Ende vooz de tweede reyse / op gelijcke *Pene* ende *arbitrale* *Cozrectie*.

Item / soo verre de voorsz. *Schepenen* oft eenige van dien / binnen den tijdt hiez voozen ghestelt / volladen souden mogen wesen / sullen ghehouden wesen terstont af te baren / ende metter daer een anderen moeten aenleggen : Der welcker legdagen niet eerder sullen ingaen / dan ter *Expiratie* van den afgebaren *Beurtman*.

Item / de *Schippers* haer behoorzijckte tijdt bezloopen zijnde / sonder te hebben haze volle *Ladinghe* / sullen de ghene die op *Lonnen* varende / vermoeghen des *Maendaeghs* (na dat sy 't *Satezdaeghs* van de *Kap* gehaelt zijn / ofte dat haze behoorzijckten tijdt is verstrecken) ende de ghene die op *Rouanen* varende (na dat haer behoorzijckte tijdt sal zijn verstrecken / tot dat haer tijdt is van af te baren) soo veel goedts vooz haer selven te kooppen / als sy bequameelijck sullen konnen voezen ende innemen. Op dat de ghene die op *Lonnen* baren / des *Maendaeghs* 't *fabonts* / ende de ghene die op *Rouanen* baren / den tweeden dagh 't *fabonts* / na hazen bezloopen tijdt daer mede moghen afbaren / sonder den *Koopman* daer dooz eenighsing te berletten : Op pene van vijf-en-twintigh *Guldens*. Ende sullen de *Schippers* die als noch goedt tot *volladinghe* van hare *Schepen* kooppen / gheen *Dracht* daer van geben aen den genen die met haer in een *Beurs* sal baren.

Item / dat twee *Kooplupden* oft *Fatwoozs* een *Schip* sullen mogen bezaeckten

ten van hier ter Steede af op de voorsz. Havenen / tot sulcken prijs als hy met de Schippers sal kunnen accorderen / sonder dat de selve Schippers eenighe andere Koopluyden goederen sal mogen innemen / dan alleen vanden gene die hem bezacht heeft : Op pene als vozen.

Item / dat de Beurtluyden in de ladinghe legghende ghehouden sullen zijn alle de goederen die hen aen boort komen / sonder eenigh onderschept te maectien : in te nemen / alwaert oock soo / dat zy van andere Koopluyden eenighe Waren ende Koopmanschappen aengenomen hadden / sulchs dat altydt de Waren ende Koopmanschappen die eerst aen boort komen / eerst gheladen sullen werden.

Item / dat gheen Schippers eenighe vzaecht ofte lichtighe sullen moghen aenemen acht daghen booz haer aenstaende beurt / maer dat die ghehouden sullen wesen vier daghen booz haer beurt te halen aen de Cap by de ghene die in de ladinghe legghen / om alsoo den een den anderen te helpen laden : Op de pene van vijftigh gulden / ende daer-en-boven in een Jaer in de beurt niet te moghen varen. Wel verstaende / soo eenighe Schippers eer haer behoorlijke tijdt van acht daghen ghekomen is / eenighe vzaecht ofte lichtighe aenghenomen mochten hebben / oft dat zy van huys waren of 't huys ghekomen zijnde / noch gheladen Scheeps laghen / dat in sulcken ghevalle de Schippers van de ledighe Schepen by loringhe in de plaers van den ghenen die gheladen Scheeps leyt / of van huys is / sullen werpen / welke loringhe alle de Schippers die op de beurt varen / onderwoorpen ende ghehouden sullen zijn na te komen : Op pene van vijf-en-twintigh gulden / ende daer-en-boven in een Jaer op de beurt niet te mogen varen.

Item / dat de Schippers haer beurt gehad hebbende op Rouan / daar na haer beurt sullen hebben op Lonnen. Ende van gelijcken die haer beurt gehad hebben op Lonnen / sullen daer na haer beurt hebben op Rouan.

Dat mede de Schippers die ghelijck sullen aenlegghen op Lonnen / in een beurs sullen varen. Van ghelijcken oock twee Schippers die ghelijck aen sulden legghen op Rouanen / mede in een beurs sullen varen : Mits dat zy de bedonghen vzaecht sullen ghentieten als hier na sal volghen. Des dat de Schippers ghehouden sullen zijn malkander goede reeckeningh van haer bedonghen vzaecht te doen. Ende indien t'eenigher tijdt bevonden werde dat pemandt van Henluyden van haer bedonghen vzaecht yet ter quader trouwen achter ghehouden hadde / sal de selve verbeuren vijftigh guldens / ende daer-en-boven in den tijdt van drie Jaeren in de beurt niet te mogen varen.

Item / dat gene Schippers inde beurten sullen mogen varen / booz ende al eez sp vier Jaeren lang Poozreys deser Steede geweest sullen zijn.

Dat oock de Schippers die op haer beurt sullen varen / ende ghelijck sullen aenlegghen / teghen den anderen sullen loten wie dat eerst van haer beyden varen sal.

Item / dat geen Schippers smal-schepen voerende / ende in de beurt van Zeelant / Antwoorpen / oft in eenige andere beurten Binnenlants varende / en sullen vermogen te varen in de beurten van Lonnen ende Rouanen / ten ware dat sy de Binnenlants beurten na lieten / ende daer in niet en wilden varen.

Dat de Schippers ghehouden sullen zijn / soo lange zy in de ladinghe legghen / van den morgen totten avondt by haer Schepen te blyben: Behalven den Mid-
dagh dat sy dan mogen te Beurs komen. Ende soo yemandt terwylen hy in de
ladinge leyt / bebonden werdt sulcx niet te doen / ende in de Herberge ofte elders
ging dwincken: sal pdermael als sulcx bebonden wert/verbeuren drie guldens.

Item / dat by den Heeren van den Gerechte gecommitteert sal worden een
Persoon / die op de Rouansche ende Engelsche Cap opzicht sal hebben / dat de sche-
pen op haer beschootliche tijt af sullen varen.

Alle welcke Boeten ende Penen hier vozen verhaelt / geappliceert sullen wer-
den een derde part tot behoef van den Heere / een derde part vooz den Armen / ende
een derde part vooz den Bekeurder.

Ende op dat de Koopluyden mogen weten waer na sy haer sullen hebben te
reguleren in 't betalen van de Vrachten van de Schippers / op haer Beurte va-
rende / soo hebben mijn voozsz. Heeren geordonneert / ende ordonneeren mits de-
sen / dat de Bupren-Lants-varende Schippers te vrecht sullen mogen nemen
ende ontfanghen van alle Waren ende Koopmanschappen sulcx als hier na
volgt / wel minder / maer niet meerder. Op pene van xxv. gulden / ende een Jaer
lang in de Beurte niet te mogen varen.

Loon vande Schippers.

	gul.	stuy.	pon.	schel.	penf.
	stacrings:				
Potassche van de 100. Ponden					6
En last Danziker Assche				15	
En last As Rijs of Konincksberger				12	
En last Assche dobbelbant				18	
En last Dick vierbant ende vierbant Teer	8			12	
En last Dick ofte Prups Teer	5			6	
En last Dick dobbelbant	7	10		10	
En last Zeep					
En last Haringh	10				
En last Connebis.	9			12	
Stapel-bis her dupsent				16	
En last Calck/twaelf smalton op't last	9		I	12	
Calck in vaten de 100. pont		7			6
En last Inlantse Craen	10				
Moschobische Craen/acht Orhoofden vooz 't last	10				
Grups van Glas 't last	7				
En sack Oosterse of Inlandtsche Wol	9				
En halben naer abbenant					
Op Lonnen de hondert ponden				I	2
En sack hayz	7				
En sack hayz oft Werck de 100 ponden				I	2
En Veersack de 100. ponden				I	4

	gul	ftuy.	pon. ftaerlings :	fcchel	penf.
Gen Craembat	7				
Den halven na addenant					
Supcker in vaten de 100. pont		12			
Gen Koffer van 3. banden	4	10			10
d' Ander na addenant / van de Caffen.					
Koper ofte Ifer-draet / het 3p los of in va-					
ten / de hondert pont		6			6
Was de hondert ponden		8			7
Gen bael Peper	1	5			
Gen bael Spaensche Zecp		15		2	
Gen Crap ofte Weebael / de 100. pont		6			6
Gen bael Gengber	1	16			
Roeten-Muschact / Rompen ende Gal-					
noten de bael	1			3	6
Koper-roet oft Aluyn / t 3p in balen oft					
in vaten de hondert ponden		5		1	5
Ge Cas of Canaster Caneel de 100 pondē	1			3	
Gen quaert Nagelen / Polv oft Roeten	2	5		4	6
Gen pijp Oly / oft Wijn / oft andere pijpen	3				6
Gen Pensoen oft Perchoof na addenant				1	
Gen grobe ofte Engelse ton	1				6
Corenten de hondert ponden 't 3p in vaten					
ofte in balen		7			6
Gen tonnetjen dobbel Blick		10			10
Gen tonnetjen enkel Blick		5			5
Gen bos Straef-stael / of een tonnetjen stael		4			4
Los Blas / Hennip / Cozffen / Couwerck					
ende Cabel-gazen / het Schip-pont	1	10		2	6
Brefilien / Campos / ende ander Hout / de					
hondert ponden		5			6
Olifants tanden de hondert pont		5			
Soethout de hondert ponden				6	
Loot / Tin / Koper de hondert pont		4			
Caes los de hondert ponden		8		3	7
Gen tonne Boter	1	10			6
Halven ende vierendeel na addenant					
Drooge Indische Hupden het stuck		3			
Die Cayebar drie vooz een					
Gen kip Deense oft Sweedsche Hupden		3			
Gen kip Hollandf Hupden		5			
Coutfenville de hondert ponden	1	10			
Amijs / Comijn / Almandelen / Gijs ende alle					
Pastel balen de hondert ponden		8			
Smack de hondert ponden		5			6

	gul.	stuy.	pon. staerlings:	schel	penf.
En bat Fustepnen	5			8	
Lijn de hondert ponden		10			
Boeke-bellen het deler		5			
Klokspijs oft schjopsel van Koper de 100 pont		4			
En pack Cardijs van sestien pachen	4			6	
De andere na adbenant.					
Bzefilie Supcher in kisten oft vaten de hon- dert ponden		6			
Canary oft Madera Supcher de kist	1	16			
Hamnen in vaten de hondert ponden		8			
Pooztsche Deelen 122 voort hondert	15		1	6	
Keteis't zy los ofte in vaten					
Pannen					
Kopere Platen					
Haett-pfers					
Koen ende Staf-pfers					
En pensoen Kozijn					
En kozf Serrets Kozijn					
En kozf Malegonse Kozijn					4
En bael Papier/gemeen van 15 of 16 Riem.				1	3
En bael Cartoen de hondert ponden				1	3
En bael Zyde				5	3
En tonne Zyde				3	
En tonne Honing				1	
En tonne Salm				2	3
En kist met Linnen van veertig stucken				6	
Alle andere kisten en kassen na adbenant,					
En bat Garen				9	
En bat Boeckien				10	
Grau Papier ponts ende half ponts / de hon- dert Riemen					8
En kist Supcher van S. Domingo				4	
En ton Stijffels				1	6

de 100 ponden

Wel verstaende soo daer eenighe Waren op Rouan ofte Lonnen ghescheept mochten werden / ende 't loon daer van niet ghestelt mocht zijn / soo sal men daer van beralen soo 't Rouan ghescheept wert / ende in de Lijsten van Lonnen staet een derde meerder / ende soo 't op Lonnen gaet / ende in de Lijsten op Rouanen staet een derde meerder.

Ordonnantie voor de Schippers op de groote van
 haer Schepen / hie dat die in-gesteldt sullen werden / oin haer bedongen Dracht metten anderen te mogen deelen als volght.

Schepen } van 26 tot 31 last/ op 30 last
 } boben 31 tot 36 last/ op 35 last
 } boben 36 tot 41 last/ op 40 last
 } boben 41 tot 46/ ende daer boben op 45 last } gerekent.

Ende sullen de Schippers gehouden zijn aen den Opziender/ die by den Heeren van den Gherechte daer toe gestelt sal werden/ te betalen elcken mael/ eer dat 30 af sullen varen/ te weten/ dien Schippers/ die hare Schepen boben de 31 lasten groot zijn/ 3 gulden/ ende beneden de 31 lasten groot zijnde 2 gulden 5 stuyb. Op pene van noch veel te betalen als de reys gedaen sal zijn.

Aldus gedaen ende gearresteert den xix Februarij xvj. hondert ende xj. Present de Heer Schout/ alle de Burgermeesteren ende alle de Schepenen/ dempro Jacob Graef.

In kennisse van my Secretarius

B.I. van Wyhen.

Ordonnantie van 't Loon voor de Schippers/ varende op haer Beuten/ van Amsterdam op Hamborgh/ ende van Hamborgh op Amsterdam: Des Somers ingaende den eersten Martius/ ende geduerende tot den eersten October. Ende het Winterloon/ van den 1. October/ tot den 1. Martius.

	Van Amsterdam op Hamborgh.		Van Hamborgh op Amsterdam.	
	Somerloon marc. sz.	winterloon marc. sz.	Somerloon marc. sz.	winterloon marc. sz.
A ssche/ Danzick ofte Conings- bergher/ 't last	5 — 0	5 — 8 3	5 — 0	5 — 10
A ssche rns/ 't last	3 — 8	4 — 0	10 4	10
Dot- assche/ de hondert pont	0 — 3	0 — 3 ¹	0 — 4	0 — 4 ¹
Lijnzaet/ Noten/ Beers/ Guiten/ 't last	4 — 0	4 — 8 4	0 4	10
Grobe ton naer adbenant	} 4 — 8	5 — 0 4	10 5	— 0
Gen last Haringh				
Gen last Zeep	4 — 4	4 — 12		
Gen last Tonne-bis	5 — 8	6 — 0 5	10 6	— 0
Gen last Buching	4 — 8	5 — 0 4	10 5	— 0
Gen last Terwe oft Wepte	3 — 2	4 — 0 3	10 4	— 0
Gen last Garste	2 — 8	3 — 0 2	10 3	— 0
Gen last Haber	4 — 8	5 — 0 4	0 5	— 0
Gen last Tallich/ twaelf smal-ton op 't last				

Gen

	Dan Amsterdam op Hamborgh.		Dan Hamborgh op Amsterdam.	
	Somerloon marc. sz.	winterloon marc. sz.	Somerloon gul. stuy.	winterloon gul. stuy.
En last Sement / twaelf smal-ton booz't last	4 — 0	4 — 8		
En last Luphs-Bier			5 — 10	7 — 0
En last Hamborger-Bier			5 — 10	7 — 0
En last Inlantse Craen	5 — 0	5 — 8	5 — 10	5 — 10
Mosesvische Craen / acht Oerhoof- den booz't last	5 — 0	5 — 8	5 — 0	5 — 10
En last Dick / vierbant ende vier- bant Teer	5 — .	5 — 8	5 — .	5 — 10
En last Dick of Druys Teer	3 — .	3 — 8	3 — .	3 — 10
En last Dick dubbelbant	4 — .	4 — 8	4 — .	4 — 10
En Pijp Mom			1 — 10	1 — 15
Calck in baten de hondert pont	0 — 4	0 — 4 ¹ ₂	0 — 5	0 — 5 ¹ ₂
En quarteel Pagelen / Fols / Noten / oft diergelycken	1 — 8	1 — 12	1 — 10	1 — 15
En bael Peper	1 — 0	1 — 4	1 — .	1 — 5
En bael Noten Duffchaet / Kom- pen ende Galnoten	0 — 8	0 — 10	0 — 10	0 — 12
En Cas ofte Canaster Caneel / de 100 pont	0 — 8	0 — 10	0 — 10	0 — 12
En bael Spaens Zeep	0 — 8	0 — 10	0 — 10	0 — 12
En Craep ofte Meebael / de 100 pont	0 — 3	0 — 3 ¹ ₂	0 — 4	0 — 4 ¹ ₂
En bael Gengber / van ontrent 500 pont	1 — 0	1 — 4	1 — 0	1 — 5
Anijs / Comijn / Amandelen / Rijs de bael	0 — 8	0 — 10	0 — 10	0 — 12
Smack / de 100 pont	0 — 2 ¹ ₂	0 — 3	0 — 3	0 — 3 ¹ ₂
Pastel / de bael van ontrent 200 pont	0 — 4	1 — 4 ¹ ₂	0 — 5	0 — 5 ¹ ₂
Was / de 100 pont	0 — 4	0 — 4 ¹ ₂	0 — 5	0 — 5 ¹ ₂
Bresilie / Campus ende alderhande hout / de 100 pont	0 — 3	0 — 3 ¹ ₂	0 — 4	0 — 5 ¹ ₂
Oijphants tanden de 100 pont	0 — 4	0 — 4 ¹ ₂	0 — 5	0 — 5 ¹ ₂
Courfenille de 100 pont	1 — .	. — 4	1 — .	1 — 5
Indigo de 100 pont	0 — 10	0 — 12	2 — 12 ¹ ₂	0 — 14
Koperroot oft Alupin / het 3p in baten oft balen / de 100 pont	0 — 2 ¹ ₂	0 — 3	0 — 3 ¹ ₂	0 — 4
Corenten het 3p in baten ofte balen / de 100 pont	0 — 4	0 — 4 ¹ ₂	0 — 5	0 — 5 ¹ ₂
En bael Canevas	0 — 12	0 — 14	0 — 1	0 — 18
En Pijp Oly oft Spaensche Wijn	2 — .	2 — 4	2 — .	2 — 5

	Van Amsterdam op Hamborg.		Van Hamborg op Amsterdam.	
	Somerloon marc sz.	winterloon marc sz.	Somerloon gul. stug.	Winterloon. gul. stug.
Een Pensioen oft Oerhoofst naer ad- venant.				
Een Oerhoofst Brandewijn/oft Oly- ven	1 — — .	1 — — 4	1 — — .	1 — — 5
Franse Wijn / het vat	2 — — 8	2 — — 12	2 — — 10	2 — — 15
Rijnsche Wijn/ het voeder.	5 — — .	5 — — 12	5 — — .	5 — — 15
Ende een tgelast	3 — — 12	4 — — 8	3 — — 15	4 — — 10
Een tome Heunip	0 — — 10	0 — — 12	0 — — 12 ¹	0 — — 15
Een quarteel Carpentijn	0 — — 12	0 — — 14	0 — — 15	0 — — 18
Een bael Cartoen de hondert pont	0 — — 7	0 — — 8	0 — — 9	0 — — 10
Een tome Salm	0 — — 10	0 — — 12	0 — — 12 ¹	0 — — 15
Een vat Peltery	3 — — 12	4 — — 8	3 — — 15	4 — — .
Een Koffer van dertshien banden	2 — — 4	2 — — 12	2 — — 5	2 — — 15
Andere na advenant				
Molen-steenen/ een achtiender 't stuk	5 — — .	6 — — .	5 — — .	6 — — .
Suiker in vaten de hondert pont	0 — — 5	0 — — 6	0 — — 11 ²	0 — — 7
Bresilie Suiker de kist	1 — — 4	4 — — 8	1 — — 5	1 — — 10
Canary ofte Madera Suiker de kist	1 — — 4	1 — — 8	1 — — 5	1 — — 10
Een pack Candy's Suiker van 16 packen	3 — — 0	3 — — 8	3 — — .	3 — — 10
Een pak Engelse Lakens/ of Wapen 't stuck	0 — — 5	0 — — 0	0 — — 6	0 — — 6 ²
Carfapen / de drie booz een.				
Schollen in tonnen	0 — — 2 ¹	0 — — 3		
Schollen in manden van 4 ¹ voet	2 — — 8	3 — — .		
Drooge Indise hupden / het stuck	0 — — 4	0 — — 5	0 — — 5	0 — — 5 ¹
Capeverde/ drie booz twee.				
Een hip Deensche / of Sweedsche Hupden	0 — — 2 ¹	0 — — 3	0 — — 3 ²	0 — — 4
Een hip Hollandse Hupden	0 — — 3 ¹	0 — — 4	0 — — 4 ¹	0 — — 5
Een vat Garen				
Een vat Linnen				
Kisten na advenant	4 — — .	4 — — 8	4 — — .	4 — — 10
Een vat Durenburgerp	3 — — 8	4 — — .	3 — — 10	4 — — .
Een vat met Fusteynen			3 — — .	3 — — 10
Swillich in vaten/ oft kassen / naer advenant.				
Een pack van 40 a 50 stucken Co- sterse Lakens			4 — — .	5 — — .
Andere packen na advenant.				
Een sack Oosterse Wolle / van acht hondert a negen hondert pont			5 — — .	6 — — 0

	Van Amsterdā op Hamborgh.		Van Hamborgh op Amsterdā.	
	Somerloon marc. sƷ.	winterloon marc. sƷ.	Somerloon gul. stu p.	winterloon gul. stu p.
En Veer sack/ de hondert pont	—	—	0 — 1 5	0 — 1 8
En grobe/ ofte Engelse Ton	0 — 12	0 — 14	0 — 1 5	0 — 1 8
Boeke-bellen/ het Oeeſker	0 — 3	0 — 3 ¹ ₂	0 — 4	0 — 5 ^r ₂
Hammen in vaten de hondert pont	0 — 3	0 — 4 ^r ₂	0 — 5	0 — 6 ^r ₂
En tonneken dobbel Blick	—	—	0 — 3 ^r ₂	0 — 8
En tonneken enchel Blick	—	—	0 — 3	0 — 4
En bos Staf-stael / ofte een tonne- ken Stael	—	—	0 — 3	0 — 3
Koper ofte Iſer-draet/ het 3 ^r los/ of- te in vaten/ de hondert pont	0 — 3	0 — 3 ^r ₁	0 — 4	0 — 4 ^r ₂
En vat Koper/ ofte Lattoen / de 100 pont	—	—	0 — 3	0 — 3 ^r ₂
Geflagen Koper / de hondert pont	—	—	0 — 4 ^r ₂	0 — 5
Rouw Koper de hondert pont	—	—	0 — 2 ^r ₂	0 — 3
Netels 't 3 ^r los ofte in vaten/ de hon- dert pont	— 4	0 — 4 ^r ₂	0 — 5	0 — 5 ^r ₂
Pannen de hondert pont	— 4	0 — 2 ^r ₂	0 — 5	0 — 6 ^r ₂
Kopere platen				0 — 6 ^r ₂
Haert-ysers } Roen ende Staf-ysers } de 100 pont	0 — 2	0 — 2 ^r ₂
En Koſf Sereetse Koſijn	} 0 — 2 ^r ₂	— 3	0 — 4	0 — 4 ^r ₂
En koſf Malgoims Koſijn				
En koppel Wijgen	} 0 — 12	0 — 14	0 — 5	0 — 18
Tonnetjes Wijgen				
En Ton Stijffel	0 — 12	0 — 14	0 — 5	0 — 18
Syropē/ de quarteelvan ontrent duy- ſent pont	1 — 4	1 — 8	1 — 5	1 — 10
Madziſſe Syropē / ofte diergelijcke vaten 't vat	3 — 3	3 — 8	3 — 3	3 — 10
Tin/ in vaten/ ofte aen blocken/ de hondert pont	0 — 3	0 — 3 ^r ₂	0 — 4	0 — 4 ^r ₂
Toot de hondert pont	0 — 1 ^r ₂	0 — 3 ^r ₂	0 — 2	0 — 2
En Glas Kiſt	4	10
En baetjen Wert / oft Saſſe	—	—	1	5
En vat houten Lapeis / ofte ander hout-werck	—	—	2 — 10	2 — 15
En bael rontwe Zijde	} 2 — 8	3 — 2	.2 — 10	3 — .
En bael Orgezijn Zijde				
En has Fluwelen / ofte Armezpde van 10/ 11/ 12 ſtucken	2 — 8	3 — 2	.2 — 10	3 — .
En has Goude ofte Zilbere Laec- kens	2 — .2	82 — .2	2 — .2	10

	Van Amsterdam op Hamborgh.		Van Hamborgh op Amsterdam.	
	Somerloon marc. f3	winterloon marc. f3.	Somerloon gul. stuy.	winterloon gul. stuy.
Zyde Camelotten / ende Turcks- grofgrennen de bael	2	2	2	10
Een grobe tonne met Swijns-hayz	0	15
Anderc tonnen na adbenant.				18
Een pack Carpeten / ordinaris groot	4	10
Hennip / de 100 pont	0	6	0	8
Blas / Tou-werk / Cabel-garen / de 100 pont	0	6	0	7
Busse-poeder de 100 pont	0	12
Salpeter de 100 pont	0	4

Item de goederen daer van alhier de vracht niet en is gespecificeert / in geballe den koopman ende den Schipper niet en kunnen accorderen / soo sal de selve vracht staen tot discretie van de Overluyden.

Adus gearresteert den 27 Aprillis Anno 1613. by mijne E. Heeren / den Schout / allen den Burgermeesteren / Dempto Bartelt Cromhout / ende allen den Schepenen. In kennisse van my als Secretaris.

G. Rose-boom.

Ordonnantie der Boden. 1612.

Alle koopmans-boden sullen ghehouden zijn / op haer ghesette daghen te verrespen soo wel des Winters als des Somers 't 3^e oft daer een Bode van haer respectie plaetse gekomen is ofte niet / ende haren gesetten tijdt niet passeren / ten 3^e met consent van den Overluyden /

Op	{	Antwerpen	{	Maendagh ende Donderdagh.
		Zeelant		Dingsdagh ende Vrydagh.
		Hamborgh		Woensdagh ende Saterdagh.
		Danzick		Woensdagh.
		Emdden		Donderdagh.
		Rouanen		Dingsdagh ende Saterdagh.
		Rijffel		
		Teulen		

Ant-

Het loon van een enckel Briez sal wesen

Dan	{	Antwerpen	vier stuyvers.
		Hambozgh	vier stuyvers.
		Zeelandt /	drie stuyvers.
		Geulen	drie stuyvers.
		Rijffel	ses stuyvers.
		Kauan Emdden	acht stuyvers. drie stuyvers.

**Een enckel Briez sal mogen wegen een loot met
uprslagh beneden een vierendeel loots.**

Twee loot wegende sal betalen anderhalf pozt
Drie loot wegende dubbel pozt.
Ende soo boozt elck loot half enckel pozt meer.

Gelt-poozt.

Dan Antwerpen een vierendeel per cento Silber-gelt.
Dan Zeelant een vierendeel per cento
Dan Hambozgh een half percento.
Dan Danzick een percento.
Dan ander plaetsen na advenant.
Ende van Gout half pozt.

Dan Tuweelen / Paerlen ofte ander kostelijchheden / salmen betalen het ordi-
naris Gout-pozt / tot sulcken prijse als het den sender te boozen sal axeren / ofte
tot prijse als men met den Bode sal konnen accorderen / oft e by soure van accoozt
tot uyt-sprake van een bande Oberluyden.

**Extract uyt het Register bande Willekeuren.
Ghereckent met de Letter H. Regist. 136.**

Ghecundight den xxiiij. April, M D. X C V I I I.

Alsoo tot kennisse van mijne Heeren van den Gherechte ghekomen is de
groote schade ende 't perijckel dat de goede Kooplieden / soo Burgers
als vrende hier ter Stede handelende / in 't lichten van hare Waren lij-
dende zijn / overmits 't qualijck onderhouden van de goede Keuren / de-
sen aengaende gemaecht ende gepubliceert. Soo is 't dat mijne Heeren boozs.
omme daer inne te boozsien / de oude Keure vernieuwende / ende amplierende / oz-
donneren ende ghebieiden 't gene hier na volgt.

In den eersien / dat niemandt niet eenighe Schepen sal moghen lichten van
minder waerde dan van C. vijftigh guldens / ende versien met een goede pomp-
pe / twee pomp-stocken ende twee bossen daer toe behoozende / waer op d' Oberluy-
den bande Binnenlandes-baerders metten Haven-meester deser Stede na haaren
eedt

eedt die zy daer toe alle Jaar in handen van de Burgermeesteren doen / ende vernieuwen sullen / toeficht sullen hebben / dat oock de Lichter-luyden ghehouden sullen wesen alle Jaren eens (ten ware de boozsz. Oberluyden ende Haben-meester bebonden dattet meer van noode ware) hare Schepen te brenghen ter plaetsen by den Burgermeesteren daer toe gestelt / omme die selve aldaar deur omweringe of anders by twee overmans van 't Binnelants-vaerders Gilde metten Haben-Meester te laten waardeeren / ende besien of de selve Schepen bequaem sijn om Koopmans goet te voeren / ofte oock reparatie behoeven oft niet / ende hen te reguleren na de waerderinghe ende ordze van de selve Obermannen ende Haben-Meester / alles op pene van ses guldens / t'appliceren een derdendeel tot profijt van den Heere / een derdendeel tot profijt deser Stede / ende een derde part tot profijt van den Bekeurder.

Item / dat alle Schipperen die met heuren Schepen door de Sluysse moges ghehouden sullen sijn te loffen ter plaetsen daer 't den Koopliden belieben sal / ende bloten moghen / op pene van drie Carolus guldens / t'appliceren als booren / wel verstaende dat de Schipper booz sijn Mast te legghen ende ander arbeyt / sal hebben xv. stupbers boven sijn dagh-gelt / ende de Lichters geen Mast hebbende / booz haren arbeyt van deur-schieten thien stupbers.

Item / dat de Lichter-luyden als zy 't goet in haren Schepen ghenomen hebben / schuldigh sullen wesen des nachts in haren Schepen te blyben / en der Koopliden goeden ghetrouwelijck bewaren / door haer selven of eenen bequaemen knecht / op de boete van iij. Carolus guldens / ende sullen ghehouden wesen van den 1. October tot den 1. April in haer Schip te wesen van sabontds ten vij. uren tot den dach lichten sal / ende op ander tijden van 's abonts ten ix. uren tot den morgen / ende in hare plaetsen binnen de selve tijdt niemant te setten / dan een knecht boven de rbij. Jaren out zijnde / op ghelijcke boete / ende t'appliceren als booren.

Item / sullen de boozsz. Lichterluyden schuldigh sijn der Koopluyden goet binnen deser Stede te brenghen op al sulcke plaetsen als 't de Koopliden belieben sal / ende sullen haer Schepen leggen ende bast-meeren houdende die upt de gemeene vaert / ende in 't blot soo beels mogelijck is / ende by 't goet blyben / oft by een ander getrouwelijck te doen bewaren / soo lange 't selve gelevert sal wesen / op de boete van twee gulden / t'appliceren als booren.

Item / sullen heure dennen ende kisten dicht doen maken ende honden / om de schade van des Koopmans goet te beletten / op de boete van drie Carolus gulden / t'appliceren als booren.

Item / dat booztaen geen Schepen of Schuyten sullen mogen leggen in eenige van de drie middelste gaten / te weten / 't Oozgat / ende de naeste gaten ober elcke zyde van 't Oozgat / onder de bruggen in d'Ammerack / op de boeten van xxx. stupbers t'appliceren in drie deelen als booren.

Item / dat geen Schepen noch Schuyten sullen mogen leggen in d'Amrack tussen de palen gesteken booz eenige stegen responderende op d'Amrack soo wel aen de oude als aen de nieuwe zijde / op een boete van thien stupbers / tot behoef van de Haben-Meester.

Item / dat niemant 't zy poozter of bremde hem sal onderwinden eenige trofsen

fen of touwen te slaen om eenige bruggen of palen binnen deser Stede ende hare byzheyt / omme heur lieder Schepen of Schuyten daer dooz te winden / op de verbeurte van xxx. stuyvers / t'appliceren in drie deelen als bozen / ende daer-en-boben deser Stede te boeten de schade by hen lieden gedaen.

Ende indien yemandt gebyzechelijck bevonden worde in deser pointcen van de Lichters / ende Schippers / daer af sal men de boete nemen sonder verdrach / ende heure Schepen daer booz aenhouden binnen deser Stede / sulcx dat die niet buyten sullen mogenschieten.

Item / dat de Kroon-meters die in 't werck sullen wesen eenigh Kroon te meten in Schepen leggende / inde vaert van d'Witrack oft ander wateren binnen deser Stede schuldigh sullen zijn op te houden van haren wercke / als hen des by den Haven-Meester belast sal worden / ter tijt toe al sulcke Schepen upt de vaert gelept sullen wesen / op pene van thien stuyvers by den selben Meter te verbeuren / tot behoef vanden Haven-meester.

Ende om mede booz te komen de groote onbehoorlijckheyt ende ontrouwe daghelijcks ghebeurende in 't verhoopen van de Matschuddinghe / ghemeenlijck indien Schepen vallende / interdiceren ende verbieden mijne booznoemde Heeren by desen alle Schippers / Boots-ghesellen ende Lossers van de Schepen / ghene Matschuddinge / Patten nochte onderstallige Grepnen te verhoopen / van alleenlijck den Schipper van sijn eyghen ofte Scheeps goet / maar sullen gehouden zijn allen Kroon-lieden te hemmen te gheben indien hare goederen eenighsins nat ofte onderstalligh mochten bevonden worden / op pene van ses guldens / booz d'eerste repse / ende thien gulden booz de tweede repse / t'appliceren een deel tot profijt van den Heere / ende twee deelen tot profijt van den bekeurder / ende booz die derde mael thien gulden tot profijt van den bekeurder in 't geheel / ende daer-en-boben op arbitrale correctie van den Gerechte.

Verbiedende mede wel expresselijken eenen ygelijcken / 't zy poozter oft vzeende / binnen de Jurisdiccie deser Stede aen Boot ofte elders gheen Matschuddinghe natte nochte onderstallige Grepnen te hoopen van de rechten eygenaer / ende dit alles op pene als oben.

Interdiceren mede eenen ygelijcken van nu booztaen in de Jurisdiccie deser Stede ontrent de Schepen te varen met Soete-melck / Witte-broot / Appelen / Peeren / of eenighe andere snoepers / om de selve aen Boots-ghesellen ofte Legghers op de Schepen te verhoopen / op de boete van xv. stuyvers booz de eerste repse / ende xxx. stuyvers booz de tweede repse / ende daer nae t'elcken repsen drie Carolus guldens te verbeuren / alles tot behoef van den bekeurderen : Daer toe mits desen gheauthoriseert worden de Haven-Meester / Boom-stuyters / Waal-Ridders / de ghestwooren Meter van 't Vaem-hout / ende 's Heeren Dienaars.

Extract uyt het Register vande Willekeuren. Ge- tekent met de Letter G. Register 36.

Gecundight den xxij. December, M. D. Lxix.

Alsoo mijn Heeren van den Gherechte daghelijcks verfaen van dibe-
sche onghereghelicheden ende Abuyfen / gebeurende by den Groot-schuy-
te-voorders / tot oncere van deser goeder Stede / achterdeel van de Rec-
ringhe / ende verdriet van de Kooplieden / soo Poozters als andere uyt-
heimsche / hier ter Stede frequenterende / ende oock de verbuplinghe van de wa-
teren binnen deser Stede / daer inne mijne Heeren gaerne souden remedieren tot
conserbatie van de Kooptmanschappe: Soo is 't dat mijne voorsz. Heeren op der
saechen ghelegentheyt ghelet hebbende / statueren ende ordonneren 't ghene hier nae
volgt.

Erst dat niemant wie hy zy / etc.

Item / dat niemant van de voorsz. Schuyte-voorders eenige vzaecht sal moeten
aennemen / ten zy sijne Schuyt los ende ledigh is / om terstont de Waren van
den Kooptman in te nemen / ten ware de ghene die 't selfde goedt innemen sal /
sulchs metten Kooptman accordeerde / ende te vreden ware te vertoeden tot zijn
Schuyt ledigh ende los ghemaect ware / ende by soo verre de Kooptman niet
begeert te wachten / sal een ander Schuyt mogen huuzen ende nemen / op pene
van een Carolus gulden.

Item / wanneer yemandt met zijn Schuyt by den dagh aengenomen is / die
sal ghehouden wesen den Kooptman te dienen soo langhe als 't dagh is / ende niet
langhez / ten ware hy eer los ghemaect worde / ende sal oock by zijn Schuyte
altijds moeten blijven / ofte daer ontzent / sulchs dat men hem sieghelijck binden
mach / op pene voorsz.

Welverstaende indien hy by daghe ongheloft blebe / ende die Kooptman by
nachte sijn Ware wilde lossen / dat die Schuytman als dan sijnen arbeydt daer toe
doen sal / gelyck oft by daghe ware / of een in sijn plaetse stellen / daer vozen hy
hebben sal een halve dagh Schuyt-huurs / ende soo verre hy vooz den opgangh
van der Sonne niet los en ware / soo sal sijn dach-huur weder inme gaen.

Item / soo wanneer yemandt aenghenomen wordt om eenigh goeden met sijne
Schuyt aen den hoogen Dozt / of elders in De ofte Ye-dooz te halen / ende alhier
binnen deser Stede / of hier ontrent te vzen / ende dat hem dan gheen goeden
ingheladen worden / soo sal de ghene die hem ghehuurt heeft / even wel ghehou-
den wesen te betalen eenen dach huurs / welverstaende dat de Schuyt-voerder ge-
houden sal wesen aen vooz te blijven / ende na de vzaecht te wachten tot 's abonds
toe / soo laet dat hy binnen der Stede mach komen / soo verre de ghene die hem ge-
huurt heeft dat sulcx belieft / op pene als boven / ende daer-en-boven sijne vzaecht
die hy den Kooptman soude mogen eyschen.

Ende sullen de voorsz. Schuyt-voorders oock ghehouden wesen als yemandt
van heurlieder eenighe Poozt-baerders of andere Schippers met Sparren ghe-
laden wesende aenghenomen heeft te lossen met sijn Schuyt / dat hy niet meer dan
eens sturten sal mogen houwen om den last vande voorsz. Schepen daer tusschen
te legen / op pene van drie Carolus Guldens.

Extract uyt het Register van de Willekeuren: Ge- teeckent met de Letter H. Register 5.

Ghecundigt den iij. August. M. D. X C I.

Al is 't soo dat in den Jare van xxvij. ende oock mede in den Jare van Lxix. by mijne Heeren van den Gherechte ordze ghestelt is op 't stozten bande Anckers / d'welcke nochtans bebonden woerde gheheelyck verballen te zijn / tot grootte schade ende verlies van veel Schippers ende Koopliedens Lijf ende goet / Soo is 't dat mijne Heeren van den Gherechte gheordonneert ende ghestatueert hebben / ghelyck sy ordonneren ende statueren by desen : Dat men booztaen geen Anckers 't zy groot of kleyn en sal maecken / dan van goet taep IJset / ende wanneer men de selve Anckers sal begheeren te leveren / dat de selve boozende al-eer die ter waghe sullen werden ghebracht / over-eynde op 't Cruys ghesedt ende over 't block daer toe gheordonneert eens ghestuyckt / ende laten vallen sullen werden / twee voeten van den ringhe / omme alsoo te vernemen of de selve Anckers behoort ghewelt ende taep zijn / ofte niet / ende 't selve alsoo gheedaen zijnde sal men de selve Anckers ter waghe laten weghen / sonder dat pemandt eenighe Anckers sal moghen leveren ofte ontfanghen / alsoo over 't block niet ghestoort zijnde / ende en sullen oock die Smeden noch pemandt anders de Anckers ghestoort zijnde moghen aentasten noch bestrijcken / eer ende al boren die gebisiteert sullen zijn / by een van de Keur-Meesters van de Masten / die daer toe specialijcken by desen gecommiteert werden / alles op de Pene elck van drie Carolus guldens / ende sullen die Keur-Meesters booz heurlieder moerten hebben en ontfanghen van den ghenen die 't Ancker ontfanghen sal / van elcke hondert ponden een halve stuyver / waar booz sy ghehouden sullen zijn goet Register van den dag ende gewichte te houden / tussen de Smit ende Koopman.

Item / nae dien de boozsz. Anckers alsoo over 't block ghestoort / goet bebonden ende ter waghe ghebracht / ende aldaer gheweghen sullen zijn / sal een van de boozsz. Keur-Meesters den ghenen die de selve Anckers leveren sal / gheben een Biljet inhoudende dat de selve Anckers na behooren over 't block ghestoort zijn / ende oock 't geral van 't ghewichte van dien / om alsoo den Schippers ghelevert te worden.

Verbiedende boozsz. mijn Heeren van den Gherechte / dat niemant hem bezondere eenighe Anckers te leveren / dan op de waghe deser Stede ghewoghen zijnde / op Pene van een Pont Vlaems / t'aplicieren de boozsz. voeten een gerechte derde part tot behoef van den Heere / een derdepart tot behoef deser Stede / ende een derde deel tot profijt van de bekeurder.

Extract upt het Register bande Willekeuren. Gheteeckent met de Letter D. Regist. 123.

Ghecundight den xxij. August, M. D. XXVII.

Alfoo die Schip-Heeren van deser quartiere buyten Dupnen varende / hiez
toe groot gheloof ende credentie gehadt hebben inde saecken de Schepen aen-
gaende / waer door sy hen dichtwils ontgaen hebben in 't stuck van de Bodemerpe/
of op die hiel scheeps pet 't ontfanghen of koopen / al tot merckelijcke schade
ende achter deel bande Keeders / daer inne mijne Heeren van den Gerechte gaer-
ne boozhien soude nae haezen verinogen : Hebben daeromme by advyse van een-
ge van de ses-en-dertig Raden deser Stede met boozgaende rijpe deliberatie gesta-
tueert ende gewilleheurt / statueren ende Willekeuzen mits desen / dat booztaen
gene Schip-Heeren aen dese zijde des Zees pet sal moghen koopen ofte ontfanghen
op de hiel van den schepe / ende alsoo bomerije plegghen / dan by expressen wille
ende consent van 't meerendeel van sijn Keeders. Ende of de Schip-Heer nochstans
ter contrarie dede / dat sal wesen tot laste van hem ende sijns selfs goeden / ende
niet tot laste vanden schepe ofte der Keeders goeden : Maar die Schip-Heers sul-
ten Bomerpe mogen plegen aan ghene zijde des Zees / in vzeemde Landen / als
hem dat nut ende oozbaerlijck duncken sal.

Ordonnantie van den Haven-meesters.

Extract upt het Register van de Willekeuren.

Gheteeckent met de Letter F. Regist. 92.

Ghecundight den xxvij. April, M. D. Lxij.

Overmits mijne Heeren vanden gerechte in 't seker verstaen bande groote onge-
regeltheden gebeurende hoe langer so meer in deser Stede havenen en wateren.

Item / die by den Haven-Meester belast worde upt de vaert te legghen / dat
de selve sulcx doen ende den Havenmeester daer in obedieren sal / op pene van x. stup-
vers tegens den selven Havenmeester te verbeuren.

Item / dat alle Schippers die met heuren Schepen door de Sluysen moghen/
ghelhouden sullen sijn te lossen ter plaerse daer 't de kroopliden belieben sal / en-
de sy bloten moghen / op pene van ij. Carolus gulden / t'appticeren een derde-
deel tot behoef van den Heere / een derdedeel tot profijt van der Stede / ende een
derde part tot behoef van den Haven-Meester / wel verstaende dat de Schip-hee-
re booz sijn Mast te legghen ende ander arbept sal hebben xv. stupvers boven sijn
dagh-gelt / ende de Lichters geen Mast hebbende / booz haren arbept van deur-
schieten hebben sullen stupvers.

Item / sal niemant eenigh Katck / Zant / of buynisse moeten oerzschieten / of
obermeten upt d'andere in d'Amrack / tusschen de Nieuw-bruggge ende de Dam-
sluys / macz die sulchs te doen hebben / sullen ghelhouden wesen 't selve te doen
buyten de Nieuw-bruggge 't sy in 't Ve of binnen de palen / mits oock hanghende
tusschen beyde de Schepen een dicht zepl / om te verhoeden dat de boozsz. materie
in 't water niet en vallen / op pene van ij. Carolus gulden / t'appticeren in drie
deelen / te weten / een derdedeel tot behoef vanden Heere / een derdedeel tot pro-
fijt deser stede / ende een derdedeel tot profijt van de Haven-meester oft den aen-
bzeinger.

Item/

Item / ſal hem niemant verbordezen **Doop / ſtroop / ſtukken van tegelen / ſteenen / pyn / krengen / koemiſſen / longen / lebez / penſſen of eenige ander vuylniſſe / te werpen in eenige deſer Stede-waterten /** maez ſal men die mogen bzingen in de vuylniſſe-baten daer toe geordonneert / op de pene van drie Carolus gulden elcher reyse te verbeuzen / r'appliceren in drie deelen / als den Heere / der ſtede / en der Haven-Meeſter / oft den Aenbzenger elck een derdendeel : Ende oft ſulchs gebeurde by kindezen beneden xiiij. jaren out / dat de ſelbe ſullen verbeuzen ſes ſtupbez / die men verhalten ſal aen der kindezen ouders / tot behoef van den Haven-Meeſter.

Item / dat niemant buyten deſer Stede-palen in 't He eenighe matten of ander vuylniſſe of matezie ſal moeten werpen / op pene van iij. Carolus guldens elcher reyse te verbeuzen r'appliceren in drie deelen / als den Heere / deſer Stede / ende den Haven-Meeſter / of den aenbzenger / elck een derdendeel.

Geen ſteen pyn / ofte andere Materie op eenige Wallen te bzingen.

Extract upt het Register van de Willekeuren: Ge-
treckent met de Letter G. Register 1.

Alſoo mijn Heere banden Gerechte tot meeze malen onderrecht zyn / etc.

Item / dat van nu voortaan alle Doozters ofte Inwoonders deſer Stede die eenighe Putten ofte Kelders willen ſchieten / ende die aerde daar upt komende oft eenighe afgebzoken ſteen / pyn / ofte andere materie ſtracx doen bzingen en bzingen in ſchuyten / ſonder te mogen ſegghen of laten blyben op eenighe Wallen oft in eenighe Stegen / reſponderende op den Amzack / of eenige andere deſer Steden waterten / upt geſept de ghene die de ſelbe ghedolben aerde ſelbez wederomme ſal begeeren te ghebwycken ter plaatſe daaz die van daan ghebzacht oft ghehaale ſal weſen / op de pene van ſes Carolus Guldens / r'appliceren een derdendeel tot pzoſijt van den Heere / een derdendeel tot behoef deſer Stede / ende een derdendeel tot behoef van den Bekeurder oft aenbzenger.

Extract upt het Register van de Willekeuren. Ge-
treckent met de Letter A. Register 188.

Gecondigt den 20. Auguſt, 1492.

Alſoo deſe Stede van Amſtelredamme gepzebiligeert is by den Graue van Holant / dat allen die genen / Ec.

Van Zee-Vaerders recht.

Extract upt het Register van de Willekeuren. Getckent met de
Letter C. Register 9. v. adie. A. Register 6.

Item / waert dat eenigh Koozman die bander Zee quame / geſchil hadde van eenighe ſaken / als van goede dat den Water-rechte roerde / dat ſoude 't Gherechte ſchepden als hun goedt dochte.

Item /

Item/ soo sal men Zee-baerdigh recht houden tot allen tijden als den Rechter wil met de Schepenen/ ende daer gaste of beure komen dies begheeren ende te doen hebben ende die sy beklimmen dat Zee-baerdigh zijn/ anders sal niemandt Zee-baerdigh recht hebben. Doort soo salmen alle kooplieden die de Stede verseecken/ een onbertoghen vultdbeezdigh recht doen tot allen tijden als die Rechter ende Schepenen willen.

Gheen Wallen / Vesten / oft Palaessaden te beklimmen.

Extract wpt het Register vande Willekeuren.

Geteckent met de Letter H. Regist. 145. verso.

Gecundigt den viij. January 1599.

Alsoo eenen peggelijck meer dan kennelijck ende Potoir is / dat niemandt nae rechten / ende oock natuurlijcker redenen vermacht / maer wel strengelijck verboden wort / by nachte of oock by dage te beklimmen de Buraghien / Vesten / Wallen / Palen / oft Palaessaden van eenighe Steden. Soo is 't dat mijne Heeren van den Gherechte verbieden een peggelijcken / 't zy vzeemde / poozter of Inwoonder deser Stede by dage of by nachten te komen over / ofte deur de Palen / Palaessaden / Wallen / stach Kettinge oft boomen deser Stede / ofte oock by dage ofte oock by nachte daer over of wpt te gaen / 't zy dat 't selfde geschiede over 't We / den Amstel / oft elders ronts-omme deser Steden op arbitrale Cozectie / sulcks dat de Contrabenteurs van deser Ordonnantie oock metter doot gestraft sullen worden / nae gheleghentheydt van der tijdt ende saken / Verzbiedende boozs allen Soldaten ofte andere de Wacht hebbende / met eenighe van de boozs. contrabenteurs dooz de vingheren te sien / 't zy dat sy daer over yet ghenieten ofte niet / mede op arbitrale cozectie als bozen. Ende sullen de Soldaten / ende anderen de Wacht hebbende / ghehouden zijnde contrabenteurs aen te houden / om de selbe in handen van de Justitie te leveren. Ende de ghene die eenighe contrabenteurs in handen van de Justitie sullen leveren / ofte soo sy sulcx niet konden doen / soodanighe aentwijssinge wisten te doen van pemandt van de boozs. contrabenteurs in hande van de Justitie quamen / sullen de selbe daer van ghenieten een Pondt Vlaems / soo wel van Tonck als Out Man / of Wijf / verstaende dat de Ouders ende Wochden gehouden sullen zijn booz hare hinderen te responderen.

EXTRACT

Uyt het Register

VANDE

Willekeuren der Stadt Amst

sterdamme / Geteekent met de Tetz
ter R. Fol. 139.

Gepubliceert na voorgaende klokslag, den
16. Feb. 1641. Presentibus den Heeren Schout, D.
Andrees Bicker Burgermeester, D. Franck van der
Meer, ende Roelof Bicker, Schepenen.

AMSTERDAM,

By Abel van der Storck, Boeck-verkooper op 't Water / aen de
Nieuwe-brugh / in de Delfsche Zybel / 1678.

Extract uyt het Register
Van de Willekeuren der Stadt Amsterdamme /
geteekent mette Letter R. Fol. 139.

Gepubliceert, nae voorgaende Clockslag, den 16. Feb. 1641. Presentibus den Heeren Schout. D. Andrees Bicker Burgemeester. D. Franck vander Meer ende Roelof Bicker Schepenen.

Also mijne Heeren van de Gerechte in 't seecker verstaen / van den groote ongerelgheden ende excessen / die dagelijcks by de Marroosen tegens de Schippers gepleecht worden / als mede van de meenighbuldige disordzen / vershillen ende misverstanden / die hoe langs hoe meer / tusschen de Schippers ende Bootsghesellen ontsaen / alles tot merckelijcke schade ende interesten van de Zeebaert ende den Kooophandel in 't gemeen. Soo ist: dat mijne / Dooznoemde Heeren / omme soodanige ongherelgheden ende vordere schade vooz te komen / tot dienste van den Kooophandel ende bebozderinge van de Zeebaert (daer dese Stadt ten hooghsten aen gelegen is) by provisie goer gebonden hebben te maecken seeckere Ordonnantie en daer beneffens de Willekeuren ende te statueren seeckere punten ende articulen / hier nae verklaert. Bebelende alle de selve selijperlijck onderhouden ende achtervolgt te worden / op de penen / daar inne begrepen.

I.

Ersteelijck dat by mijne Heeren de Burgermeesteren ende Schepenen alle Jaren op den 14 Febzu. gekoozen ende be-eedicht sullen werden uyt Commissarissen / omme te decideren ende af te doen alle saecken ende Quaestien die sullen mogen voozballen tusschen Schipper ende Schipperen: Item tusschen Schipper ende Boots-ghesel / des daer een geset Schipper soude moghen wesen / dat de Kreeders van soodanighe Schepen den Schipper in sulcken geballe sullen hebben te representeeren / gelijk meer de persoonen van haere Schippers sullen hebben te verbaangen / de Bewinthebbers van de Ost ende West Indische ende andere Compagnien / mits dat hier mede sullen dienen alle vershillen tusschen den Lootsmanen ende Schippers / als mede tusschen Schipper ende Kooopman in has van Pilotagie ende kleyne onkosten. Welck Collegie sal werden bedient van een Secretaris / mitsgaders van een of twee persoonen vooz Ouerwaerders oft Booden. Ende sullen de voozsz. Commissarissen ten minsten drie in 't getale / gehouden wesen alle werchedagen te sitten / omme Partihen recht te doen / ter plaetse / hier na by mijne Heeren vanden Gerechte te ordonneren.

II.

Dooz welcke Commissarissen alle saecken hier na uyt gedrukt ter eerster instantie sullen moeten dienen tusschen schipper ende schippers / mitsgaders tusschen Schipper ende Bootsghesel / onder welcke mede begrepen sullen wesen de Bewinthebbers van de respectie Compagnien / en de Kreeders hier voozen gemelt.

III.

Ende al de ghene die yemandt vooz de voozsz. Commissarissen wil dagh-baerden /

den / gehouden wesen daegs te vooren 't selve te doen door een Bode vande Commissarissen al waer Partijen Contendenten gehouden sullen zijn te compareren in Persoon / sonder dat yemandt van Partijen sal moghen werden geassisteert met eenighe Advocaten / Procureur / oft eenighe andere Persoon of Persoonen hem of hem met de Practijcken behelpende.

IIII.

Ende sullen de voorsz. Commissarissen tusschen Partijen vooz hen luyden comparerende / mogen decerneeren probisie van Namptissement / diffinitive condemnatie of absolutie / sulchs sy luyden na gelegentheyt van saecken sullen verbinden te behooren.

D.

Soo yemandt Behoorlick is gedach-vaert / en niet Compareert sal teghens hem verleent worden het eerste default ende vooz de tweedemael geroepen sijnde / ende echter niet comparerende / sal by Commissarissen ghegeven werden het tweede default / ende sullen voozt / profijt van dien decernereren namptissement van geeyste somme / mits dat 't selve niet sal moghen excederen de somme van hondert guldens / ende den eysche / admitteren / de selve mogen lichten onder Cautie de restituendo / indien naemaals verstaan sal werden sulchs te behooren ; inghevalle Commissarissen bevinden sullen de saeck daer toe gedisponeert te zijn / sonder dat defaillant sal moghen worden ghehoort vooz dat sy 't voorsz. namptissement sal hebben voldaan : ende daar naar de saecke tegens de gedaeghde ter Rolle gepresenteert zijnde / omme zijn default te purgeren / ofte vonnisse te aenhooren / sullen de voorsz. Commissarissen de gedaeghde als noch niet comparerende / het voorsz. namptissement per contumaciam conberteeren in difinitive condemnatie / soo de saecke insgeijchls daer toe gedisponeert is.

III.

Item van alle definitive Vonnisse / by de voorsz. Commissarissen ghewesen / sal Partij / hen daer by beswaert vindende / moghen appelleren aen de Heeren Schepenen deser Stede / mits dat de selve Partij eerst ende alvoozen ghehouden sal wesen de penninghen vtr voorsz. vonnisse begrepen / te consigneeeren / ende sal in sulcken gevalle de Appellant gehouden zijn / sijn appellatie binnen den tijdt van drie daghen / na de pronunciatie van het selve vonnisse by den Secretaris te laten aentepelkenen / ende wijders 't selve sijn apel te vervolghen by Requeste binden noch drie dagen daer aenbolgende / op pene van deseretie.

IIII.

En yemandt in apel ontfanghen zijnde / sal in handen van den Heere Schepenen consigneeeren de somme van 2. Guldens / de welcke hem sullen werden gerestitueert / indien het vonnisse in questie by Schepenen wert gealtereert.

IIII.

Ende sullen de non Comparanten bezbeuren vooz yeder default vier stupbers / de welcke defaulten geinnet sullen werden by den voorsz. Bode.

II.

Ende / op dat alle expresen ende ongheregeltheden tusschen Schippez ende Schipper / mitsgaders Schippers ende Bootsgezellen / daer onder begrepen Reeders / Bewinthebbers van de Oost ende oock West Indische ende andere Compagnien / in boeghen voorsz. te beter soude moghen ghebeert ende voorgeensinn worden : soo salder tot dien eynde gesteldt werden een persoon tot water Substitut / omme het recht vande voorsz. Commissarissen te helpen main-teneren.

ƒ.
Woort mede de voornoemde Water-Substituyt by mijne Heeren van de Gerechte voornoemt geauthoriseert alle bekeuringhe te doen / de boeten te innen / de onwillighe aen te slagen / ende condemnatie te versoeken by den boorz. Heeren Commissarissen. Ghelijck mede de selve Water-Substituyt wert geauthoriseert omme in alle Crimineele saecken / te water boorzvallende / de schuld-plichtige te apprenderen / ende de selve ober te leveren in handen van den Heere Officier deser Stede.

ƒ I.
Ende wat aengaet den Secretaris van dit Collegie / de selve sal booz het aenspeckenen van yder bonnisse of appointment genieten 3 stuyvers / ende booz uytgeven van de Acte ses stuyvers.

ƒ II.
Ende de Boode of Deurbelmaerder sal booz peder Citatie die hy sal doen / genieten drie stuyvers in de Stadt / ende vier stuyvers op de stroom / boven den Schuyt-vracht.

ƒ III.
Is boozts by den voornoemden mijne Heeren van den gherechte goet gebonden ende gheozdonneert / dat tot onderhout van den Collegie van Commissarissen ende andere noodige onkosten / alle Coopbaerdyschepen / ghene uytgesondert die hier ter Stadt sullen komen te lossen / booz yder reyse betalen sullen aen de Secretaris van 't gemelte Collegie / die sulchs aen den E. Heeren Thesaurieren ordinaris sal hebben te verantwoozden; 't gene hier na volgt.

ƒ IV.
Te weten een Schip van 50 lasten ende daer-en-boven / komende van Westen / Oosten / Boorzwegen / Engelandt / Schotlant / ofte eenige andere plaetsen daer ontrent gelegen 30 stuyvers.

ƒ V.
Item / een Schip 25. tot 50. lasten toe / 15 stuyvers.

ƒ VI.
Ende de Schepen komende van by Westen de Caep de Finis Terra / ofte by Boozden Hitlandt / elck Schip drie guldens.

ƒ VII.
Ordonneerende ende Willekeurende wijders voornoemde Heeren van den Gerechte / dat naer den 25 Maert deses jaers 1641. geen Schippers hier ten Stede sich sullen mogen verbozderen eenigh Boots-geselle / 't 3p Officier of Matroos te huyzen / ten sy dat de selve Boots-geselle eerst vertoonen acte van ontslaghinghe ofte affsheyt / by den Schipper / daer mede hy laeste gebaren heeft / onderreckett / op pene van 30 guldens / by den Schipper / 't elckens hy contrarie doet te verbeuren / te applliceeren een derdendeel booz den aanbenger / een derdendeel booz de Zeebarende Armen / ende een derdendeel booz de Water-Substituyt.

ƒ VIII.
Ten ware dat de selve Boots-geselle / 't 3p Officier of Matroos / noyt gebaren hadde / ofte suffisante redenen gaf / waer booz hy gheen acte van ontslaghinghe of affsheyt van zijn laeste Schipper konde hebben / in welchen gebal den Schipper by sal staen hem te huyzen / ter oberstaan vande boorz. Water-Substituyt / die booz sijn pzesentie van een Schipper booz pber persoon sal genieten ses stuyvers / sonder meer.

Dat

Ƒ Ƒ Ƒ.

Dat van nu vooztaen alle Officieren ende Bootsgefellen / 't 3p hoedanigh of uyt wat quartieren datse ober soude moghen sijn / die hem verhuypzen ; 't sp by de maendt / of by de repse / om van deser Stede op Coopbaerdepe met hunne Schipper te baren / fullen gehouden zyn haer acte van afschept van de leste Schipper terstont ober te geben soo haest de huypze is gesloten / op pene van drie guldens by de Schippers te verbeuren.

Ƒ Ƒ.

Des sal de Schipper ghehouden zyn de ghehuerde Officier ofte Boots-ghesel / nae 't oberleberen van zyn beschept als voozen / op de handt te geben een huyppenning van ses stupbers / tot secker bewijs van een vaste huyp / ende zyn naem / toenaem / ende woonplaats / of logijs / perfect aen te schryben.

Ƒ Ƒ Ƒ.

De Officieren ende Matroosen fullen gehouden sijn binnen 24 uren / na dat sp haer huert peemingshen fullen hebben ontfanghen / t' Scheep te komen / ende 't selve Schip toe te maken / helpen laden of ballasten / gereed om te zeplen sonder te mogen aen land baren / veel min aen Landt bernachten sonder speciael consent vanden Schipper / of die in sijn plaets of name commandeert.

Ƒ Ƒ Ƒ Ƒ.

Dat eenigh Officier oft Bootsgefel in 24 uren / na dat hy sijn huyp penninghen sal hebben ontfangen / niet te Scheep komende / sal de Schipper vermoggen een ander in sijn plaets te huypzen / ende van den gehuypde ontslagen zyn / daer en boven sal de gehuerde noch verbeuren indien 't een Officier is de somme van thien gulden / en soo 't een slecht Bootsgefel is 5 guldens / ten behoebe van de water Substituyt / ende sal des niet te min soodanighe Officier of Bootsghesel ghehouden zyn in dienst te gaen / en de selve te voltrecken / in has de Schipper sulcx sal begeren.

Ƒ Ƒ Ƒ Ƒ Ƒ.

Des sal de Schipper gehouden wesen soodanighe achter blyvende Officier of Bootsgefel in 24 uren daer na met naem / toenaem ende Woonplaats of Logijs aen te geben aenden Water-Substituyt / om by de selve de voozsz. boeren ghevozdert te werden / op pene / soo eenighe Schipper daer inne nalatich blyft / dat de selve t'elckens verbeuren sal 30 guldens / te appliceren als hier vooz in 't 17 Artikel staet verhaect.

Ƒ Ƒ Ƒ Ƒ.

Enigh Schip als boven ghereedt gemaect zijnde / ende het volck de halve huypze of maendt gagie ontfanghen hebbende fullen haer verboegen binnen scheeps-voozt te komen / te weten soo 't een Schip is varende na Oost / West / Zuid ofte Noord / geen plaetsen uytgesondert / huypen den tijdt van 12 uren / en indien een Schip is varende bezuyden de Raep Finis terre / op wat plaetsen het soude mogen wesen / binnen twee etmalen / omme te wachten na d'ordze van den Schipper / nalatich verbonden wert / 't 3p Officier of Bootsgefel / dat deselve verbeuren sal een vierde part van sijn huyp / of een halve maendt van sijn bedongen gagie / te appliceren / d'eeue helft vooz de Water-Substituyt / ende d'ander helft vooz de Zee varende armen.

Ƒ Ƒ Ƒ.

Ende soo eenighe Officier ofte Matroos met de halve huyp ofte maendt gagie hen verbozderen wegh te loopen / sal de Schipper ghehouden zyn de naem / toenaem en woonplaats of logijs van soodanighe aen den Water Substituyt (als voozen)

boozen) aen te gheben / eer hy van hier sal komen te vertrecken / ons by den sel-
ben van soodanighe persoon noritie ghehouden ende daer op verboigh ghedaen te
wozden / op pene dat de Schipper sal verbeuren booz zijn epgen rekeninghe een
somme van 60. gulden / te appliceren een derde part ten behoebe van de water
Substituut / een derde part ten behoebe van den aenbzenger / ende het reesteerende
derde part booz de Zee-varende armen.

ƷƷƷƷ.

Gheen Officieren of Bootsghesellen en sullen vermoghen uyt den huyze te schep-
den / nae dat zy t'scheep gekomen zijn / of de halve huyze of maendt-geldt ontfan-
ghen hebben / 't en ware om wettighe reden / met kennisse van den Commissaris-
sen / ende mits weder uyt keerende het geen sy van den Schipper ontfangen heb-
ben / ende anders niet / op de verbeurte van een halve huyze ofte een maendt gagie /
ten behoebe van den Schipper en zijne Kreeders booz de eene helft / ende booz de an-
der helft ten behoebe van de water Substituut.

ƷƷƷƷ.

De Schipper pemandt van sijn Officieren of Bootsghesellen sijnen dienst opzeg-
gende / sonder wettighe oorzaecke / ('t welck sal staen tot kennisse van de Com-
missarissen) sal verbeuren booz sijn epgen reeckeninge / buyten last van sijne Kree-
ders ten behoebe van de gene / die hy sijn dienst alsoo op gesept sal hebben / een hal-
ve huyze of een heele maendt gagie.

ƷƷƷƷ.

De Schepen van deser Stede verbrocken zijnde sullen geen Officieren ofte Ma-
troosen vermoghen / 't zy binnen of buyten 's Lants / uyt het Schip te gaen of te
vaeren / beel min aen Lant te vernachten / sonder expres consent van den Schip-
per / of den (vermits sijn afwesen) in sijn plaats commandeert / op pene van ses
guldens / ten behoebe van den Schipper ende sijne Kreeders.

ƷƷƷ.

Ende oft gebeurde dat een Schip / in 't laden of geladen zijnde / de Schipper
soude moghen goet binden eenighe goederen weder uyt te lossen / ende andere inde
plaetse te laden / sullen alle Officiers ende Boots-ghesellen ghehouden zijn hem
daer toe te laten gebuycken nae 't belieben van den Schipper / 't zy sulckis gebeur-
de booz dese Stadt of elders binnen 's Landis / mits na ghebaene reyse / daer booz
gecontenteert werdende / nae discretie van Commissarissen. Ende soo pemandt /
't zy Officier of Boots-ghesel niet lossen of laden onwilligh bevonden werde / sal
d'ontwillige verbeuren een maendt Gagie / of een vierde part van een huyze / te ap-
pliceeren als boozen.

ƷƷ.

Sebeurt het mede / dat binnen of buyten 's Landis by den Schipper eenighe
veranderinghe op sijn boozghenomen reyse soude moghen booz bailen / 't sy in de
reyse te verhozen / of te verlenghen / of van de eene plaets op de ander te verze-
len of herzeplen / of oock buyten 's Lants en buyten de boozgenomen reyse elders
te lossen / laden en herladen / soo sullen alle Officieren en Matroosen / die by de
reysende niet by de maendt aenghenomen zijn / ghehouden wesen den Schipper
daer in te gehoozamen / ende in alles te volghen sijn ordze / sonder tegen seggen /
uyt gefondert op onbzeye plaetsen te vaeren / ende anders niet.

ƷƷƷ.

Mits dat de Schipper daer booz aen de gemelde Officieren ende Bootsghesellen
sal bytalen (nae gedane reyse) soo veel als by de Commissarissen / nae ghelegentheydt
der salie / sal bevonden werden te behozen.

§ § § § §.

Soo nochtans een of meer volle reys ofte reysen buyten 's Landts moeten ghe-
daen werden / daer de Schipper zijn Schip sal komen te lossen / ende zijn vracht
verdient is / sal de Schipper ghehouden zijn t'elken reyse sijn volck ten vollen af
te betalen / op pene dat de Schipper in gebruecke blijvende / daer ober sal verbeu-
ren 15. guldens / ten behoeve van 't ghemeen scheeps volck; ten ware daer eenig-
ghe verskil soude moghen voorgeballen zijn / nopende het verlenghen van de
respectieve reysen / welck verskil van 't verlenghen van de reysen allen sal blij-
open staen omme hier ter Stede af gedaen te werden / sonder buyten 's Landts mal-
kanderen eenighe molestie daerom te moghen aendoen / op pene dat de gheene die
sulcks doet verbeuren sal zijn gheheele bedongen huysse ofte resterende maent-
t-zeit d'eene helft ten behoeve van de Schipper ende gemeene Kreeders / ende d'ander helft
ten behoeve van de water Substituut.

§ § § § §.

Soo eenighe Officieren ofte Marcoosen binnen scheepsbootz / ofte aenlandt /
oft elders in haer schippers dienst zijnde / sich tegen haren schippers qualijck dra-
ghen ofte onder malkanderen eenige moeyten maectten / sal foodanige moeyte-
maecker verbeuren ses guldens ten behoeve van de Zeebarende Armen.

§ § § § §.

Indien buyten 's Landts eenigh Officier oft Marroos / 't zy binnen oft buy-
ten Scheeps-boatz / op zijnen Schipper / oft pemandt anders / in Scheeps dienst
zijnde / zijn Mes trecht / oft andersints sich tegen de schipper oft pmandt van
hem queste / foodanighe sal de voorsz. water substituut aen gegeven moeten wer-
den / ende sal de selve gehouden sijn foodanighen persoon te verbolghen / ende sijn
persoon bekomenste ofte attrapperende te stellen in handen van mijn Heere de
Schout / omme naer gelegentheyt van sake gestraft ende gezozrigert te werden
tot arbitragie van den E. Heeren van den Gerechte.

§ § § § §.

Soo wannez het scheeps volck haer reyse oft reysen voldaan sullen hebben
nae behooren / sal de schipper gehouden sijn hen luyden elcks daer van te verlee-
nen een behoorzijcke acte van afscheyt / ende hen luyden haer verdiende loon in
alles te voldoen / terstont nae de ontladinghe / ten waere de Schipper sijn schip wil-
de op gelept ende inde Waert gebracht hebben / 't welck het scheeps-volck ghe-
houden sal sijn te doen / sonder dat de schipper hem in 't selve has de huysse sal heb-
ben te betalen vooz dat sulcks sal zijn gheschiet / mits dat sulcks by de Schipper
te wase gebracht sal moeten werden binnen veertghien wercke dagen / naer het ar-
ribement van 't schip alhier.

§ § § § §.

Soo de schipper niet datelijck sijn volck binnen vier-en-twintigh daghen nae
d'ontladinghe oft ofdanckinghe of nae de oplegginghe van het schip (soo sy des
begeert) en betaelt / sal de schipper vooz pder dagh betalen / een Officier drie Gul-
dens / ende een Boots-ghesel twee ende een halbe gulden / soo langhe tot dat zy
haer ghelt ontfanghen sullen hebben / beneffens een behoorzijcke acte van afscheyt /
wel verstaende dat hier onder niet werden begrepen de respectieve Bewinthebbers
van de voozgenoemde Compagnien / die naer ouder gewoonte haere betalinge sul-
len mogen doen.

§ § § § §.

In geballe eenighe questie tusschen de schipper ende sijn volck in 't ghemeen /
ofte

ofte met yemandt in 't particulier mochte sijn / sulcx dat de Schipper verfont met goet gemoet geen acte van afschept te konnen geben / ende de Bootsghesellen verfontden / dat hen luyden haer gelt en soodanigh beschept niet behoorede geweygert te werden / dat in sulcken geballe de Matroosen tegens haeren Schipper daer ober gheen moeyten noch scheldwoorden sullen moghen maacken / maar de Schipper datelijck moeten roepen vooz Commissarissen / omme haer verscheil dies aengaende te beslechten op de verbeurte van een halve maendt gagie ofte een vierde part van de huy? / d'eene helft ten behoeve vande Water-Substituyt / ende d'ander helft ten behoeve van de Zee-barende Armen.

¶¶¶¶¶

Dat geen Schipper barende van deser Stede nae de West / 't zy de Straect / Westindien / Pharnambuco / oft andere plaetsen / daer men maendt gelt beloofst sullen vermoghen eenighe huy? aen hen volck te betalen oft hen haer Articulbrieff vooz te lesen / als in presentie van den Water-Substituyt / die neffens 't Scheepsvolck / de Articul-brief sal onderteekenen / mits dat hy sal ghenieten van de Schippers / te weten van een Schip voerende 15. a 20. Mannen een gulden thien stuybers / van 20. a 30. Mannen 2 guldens / ende van 30. a 50. mannen 6 guldens. Ende soo eenighe Schipper contrarie dit articul komt te doen / sal t'elckens verbeuren 25 gulden / de helft vooz den aenbynger ende de helft vooz den Water-Substituyt / des werden hier van gecercusert de respective Compagnien hier boven gemelt.

¶¶¶¶¶

Of 't gevele dat een Schip binnen of buyten 's Landts quame aen de gront / in de gront / ofte te verongelucken / sal 't volck van 't selve schip niet moghen verrecken / sonder consent van den Schipper / ofte den oppersten van 't scheeps volck / daer in wesen zijnde / maer sullen 't schip / scheeps-gereetschap ende Koopmansgoet / soo veele immers moghelijck is / soechen te salveeren / mits ghenietende van den gheberghde Koopmanschappen tot discrecie van den Commissarissen boven haer recht van de huy? / soo hem komt van de gheberghde scheeps-gereetschappen.

Ende soo yemandt van 't scheeps-volck / 't zy Officier oft Bootsghesel in 't voorsz. schepen bergen der Koopmanschappen naelatiogh bleve / of tegens ordre van de schipper oft ander opperhoofd daar tegenwoozdigh zijnde / quame wegh te loopen / dat de soodanighe verbeuren sal / boven zijn halve huy? oft maendt-geldt / soo hem soude moghen competieren / te weten een Officier sijnde twintigh guldens / ende een slecht Bootsghesel wesende thien guldens / sonder dat oock de soodanighe sal mogen ghegeven werden acte van de afschept ; te appliceren de voorsz. boete d'eene helft vooz de water Substituyt / ende d'ander helft vooz de Zee-barende armen.

Aldus gearresteert den 13. Feb. 1641 by mijne Heeren den Schout / alle de Burgermeesteren ende alle den Schepenen. Onderfont by my der Stad Amstelredamme Secretaris / ende was onderteekent

J. Bruyningh.

Een Tractaet

V A N

A V A R I E N,

Daar is :

Gemeyne Contributie vande **Koopmanschappen**
ende **Goederen** indien **Schepe** bevonden om te helpen dragen /
't verlies van eenige **Kooplieden** ofte **Schipper's goeden** /
gewillighlyck gebeurt / om lijf / **Schip** ende
goet te salveren.

Gemaeckt by

QUINTYN WEYTSEN,

Eertijds Raedt des Kon. Maj. in den Hove van Hollandt.

AMSTERDAM,

By Abel van der Storck, Boeck-verkooper op 't Water / aen de
Nieuwe-brugh / in de Delfsche Dybel / 1678.

THE UNIVERSITY OF CHICAGO

A F. A. R. I. T. M.

George Catlin's "The Indians of the United States" (1845)
The following is a list of the names of the Indians of the United States
as given by George Catlin in his book "The Indians of the United States"
published in 1845.

ALASKA
ALEUTIANS
KODIAK
KAGYAK
KAGYAK
KAGYAK

THE UNIVERSITY OF CHICAGO
The following is a list of the names of the Indians of the United States
as given by George Catlin in his book "The Indians of the United States"
published in 1845.

Een Tractaet

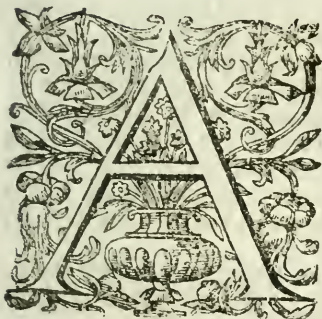
¶ ¶ ¶

A V A R I E N,

Gemaeckt by

QUINTYN WEYTSSEN,

Raect des Con. Maj. in den Hove van Hollandt.

VARIE is gemeyne contributie / van goeden in den Scheype bevonden / om te helpen dzaghen het verlies van eenighe koop-lieden ofte Schippers goeden gewilliglyck ghebeurt / om Lijf / Schip / ende goet te salveren.

Iste consideren / dat alle Natien van Kerstenrijck hoedanigh die zijn / useren in 't ghemeyne elcks in haertlieden moederlijcker tale ende spraekke / dit woordt Avarie : ende is 't selfde ghehoemen upt die van Grieken / alwaar groot frequentatie ende handelinghe van koopmanschappe eer-

tijds plach te sijne à verbo *onus* 't welck beteekent / onus ofte last & adjectione privativa quasi sine onere, unde *avarus* inde communi lingua Avarie : soo seghemen gheschiet te sijne / als een Schip ghelwozpen hebbende arriveert sonder sijn volle last.

Avarie is tweederhande / te weten / commune ende grosse.

By Avarie commune verstaetmen Lootsmans geldt / het welck een Schipper kommende op ombekende Kusten / gheeft Disschers ende andere personen hem des verstaende / om sijn Schip ende goedt te brengen in saubemente ende in behouder handt / waer inne de koop-lieden gemeynlijck gelooben de Schipper op sijn Cede / wat hy daar bozen betaelt heeft.

Ten waere men eenighe finistree suspitie op den booznoemden Schipper hadde / soo soude de booznoemde Schipper schuldigh wesen deughdelijcke certificatie te brengen van 't ghene hy ter dier cause gheben ende betaelt heeft / ofte ten minsten soude ghehouden wesen te brengen den Piloten ende Lootsmans in de presentie van de kooplieden ofte hare Facteurs / by soo verre de booznoemde koop-lieden residerende waren in de plaetse daer 't Schip arriveerde.

Item by Avarie commune / verstaetmen oock 't gunt dat de Schipperen / zeplende bloots gewijse gheben heurlieder Admiraal booz sijn bieren / ende an-

der onkosten van Proboosten ende Stock-knechten / indien sy-lieden dooz ordon-
nantien ende bevel van der Co: Maj. ofte sijne Maj. Admirael sulck Proboo-
sten ende Stock-knechten inghenomen hebben / als in 't Jaer 1553. ende 1554.
lest leden gedaen is geweest onder die conduite van de Heere van Wackene / seplende
na Spangien.

Desgelijcks verfactmen booz Avarie commune / 't gheene dat de Schippers
geben seplende booz by eenige Casteelen / in Kibieren ofte Havens / als in de Ki-
biere van Lysbonne ende oock de Zont.

Item / oock 't gheene dat men gheeft om alsulcke Schepen uyt de boornsemd
Kibieren ofte Havenen te bzingen: al welke kosten van Avarie commune gaen
over die gemeyne Koop-lieden goeden / naar rate van de valeur ende estimatie
van de goeden (waar af men retule maecht / ende niet over het Schip 't welck hier
inne niet en contri buert.

Ende hoewel hier boven verhaelt is / dat Lootsmans geldt ghereeckent wordt
dooz Avarie commune / dat moet verstaan worden als 't selfde niet en passeert
de somme van ses ponden grooten Vlaems / anders als 't passeert de boozs. ses
ponden grooten Vlaems / soo wordt 't selfde gerekent booz Avarie grosse / ende
mits dien komt over 't Schip en goet naer advenant pegelijcks waerde.

De Bartoenen / Rozmans / ende andere Schippers van Franckrijck betae-
len nochtans het derde part van sulcke onkosten als men den Loots-man gheeft /
ghenomen oock al waert maar een Ducaet: niet te min de gemeyne Kooplieden
hebben den Schipperen van herwaerts over toe ghelaten ende ghedooght te
nemen op heurlieder goeden koste / Loots-mans komende op Vlaanderen ende
andere scherpe Kusten / om te selhouwen ende te ebiteren het meenighbuldigh
verlies van Schepen ende goeden / 't welck ghebeurde dickwils dooz dien de
Schipper dooz sijn breechhepdt ende buyghhepdt breefe ende ontfach de kosten
van een Loots-man / bzingende mits dien den Koozman in 't verlies van alle sijn
goeden.

Avarie grosse / verstaat men generalijcken als men eenige goeden ofte Kooz-
manschappen over boozt wozept ofte kerft / als Anchers / Kabels / Masten / Tou-
wen / Croffen / Takel ende Gewant. l. 1. & 3. ff. l. Rh. de jac.

Notantur wordt hier geseyt dat men kerft / dat is in stucken houdt / want daar
by wordt uyt-ghestecken 't gene dat by tempeest breecht ofte anders in stucken
gaat: 't welck in gheen Avarie gereeckent en wordt / als daar toe ghemacht om
te besighen. l. 2. ff. si conservaris ff. ad l. rhod. de jac. Ergo de Schipper die An-
cher ende Kabel dooz tempeeste ofte op eenighe steenighe grondt van roffen in stuc-
ken rijdt en breecht / sulcken verlies en wordt in gheen Avarie ghenomen / oock al-
waar by dooz bevel ofte contemplatie van den Koozman van den goeden san-
derigen grondt gekomen op de boozs. quaden steenighen grondt soo en mozt 't self-
de verlies niet betaeldt worden by maniere van Avarie / als 't selfde verlies niet
gheshiedt wesen de gheheel ende ruur gewillighlijck nec ejus voluntare nec merca-
torum hoewel welckans den boozschepden Schipper by ander middel / recompen-
se toebehoort / ghelijck men useert als den Schipper komende op 't ras benoo-
dichte is daer Ancher te wozen / ende 't selfde niet den Kabel breecht / soo is men
gewoontijck den voornemde Schipper eenighe gracienselijcke recompense toe te
leggen / overmits sijnen goeden getrouwen dienst / maar niet by maniere van
Avarie.

Insgelijcks en komt oock in gheen Avarie / 't ghene dat by enachtsaaingherde ofte andersins / in tempeeste ofte ander ontweber oberboozt valt.

Item 't gene datter upt leclit.

Noch oock / 't gene dat nat ofte bedozven woordt binnen de schepc.

Alle welcke schaden gemerckt die soztupn zijn/ende men niet verhoeden en mach/ een pegelijck draegt te zyne.

Bemaeht hebbe sien useren / dat indien 't gebeurde / dat eenigh Schip by tempeeste menighte van water inghenomen hadde / ende dat 't booznoemde water staende op den oberloop niet gherieffelijcken en konde zuieren naer de pompe / waar dooz de Schipper benoodighet ware sekere gaten te houwen in sijn Schip ten eynde als boven / in dat kas indien eenighe ghoeden ontrant de pompe legghende bedozven woerde / soude komen in Avarie grosse / misgaders oock de deterioratie van den Schepc dooz de booznoemde gaten.

Maer by men soude moghen infereren dat te schaeden die men ghewillighlijck ende voluntarement doet aen 't Schip ofte goeden om meerder apparenter hinder te beschutten / soude moeten gerekent woerden vooz Avarie-grosse.

't Welck wel apparentie heeft / om dieswille dat men dagelijcks passeert vooz Avarie / als een Schipper uptgezept zijnde ende liggende op een Ree / siet dat alle de bloote zepl maackt / ende en kan nochtans sijn Anchor niet optwinden / niet teghenstaande datter stille ende goet weer is / waar by vzeefende alleene achter te blijven / herft 't booznoemde Anchor ende Kabel : want 't is beter 't verlies van Anchor ende Kabel aenghegaan / dan het perijckel ende den hafart van alleene over Zee te komen / verlatende sijne Compagnie ende gheselschap / ende men verstaet 't selve gheschiet te zijne / om Schip ende goet te salveeren / als men 't Schip ende goet upt-merckelijcke ende vooz de handt apparent perijckel en hafert stelt / quamvis verè periculum non fuisset neque contigisset. l. habitator. ff. fin. ff. Loca.

Daeromme soo moet die werpinghe ende kerbinghe staan tot arbitrage / goetduncken ende discretie van de Schipper ende sijn Officiers / de welcke bermoeghen ex iusta causa & timore , quamvis vere periculum non fuisset , te wozen ende te kerben naer heurlieder discretie / ende en is niet gehouden te verbeypden tot dat andere van sijn compagnie inde Blote wozen ofte kerben / maar moet den oozboit van sijnen Schepc doen / daar af hy het regiment heeft / ende 't is beter in tijds gewozone dan te late gebept.

Ende hoe wel hier boven verhaalt staet dat schaden van uptghe'erkte / natte ende verdozven goeden in gheen contributie van Avarie en komen / maar pegelijck is schuldigh te dzagen sijn verlies / nochtans de gheschreven Rechten in l. navis ja. ff. cum autem iactus in fin. ff. ad l. Rhod. dicideren contrarie te meer als die schade onghelijck meerder is dan die contributie van de Avarie soude bezdaghien : te weten / een Koopman bzenghende in Koopmanschappe over Zee 20. heeft schade gheleden 10. ende de ghemeyne contributie van de ghelwozen ghoeden en bedoopt niet meer dan 5. soo moet de booznoemde Koopman niet belast woerden tweemaal / als met sijn eppen verlies van 10. ende met de ghemeyne contributie van Avarie van 5. want hy soude by sulcken middel 15. verliezen / ende by consequente zessihien ten honderden / nu om te accozderen den text in d. l. navis, ja. cum autem iactus ff. eo. met de costume die wozen verhaeldt is / dat uptgheleekte / natte ende bedozven goeden in gheen Avarie en komen / soo moet

't selfde verstaen worden / ten ware dat de werpinghe causeerde de schade ende oorzacke van dien waere / dat 't booznoemde goet uptgeleekt / nat ende bedorven is / in welck cas / soo sal alsulcke gheinteresseerde sijn verlies ende schade brenghen in ghemeyne contributie als groote Abarie / 't welck oock sulcks schijnt te verstaen den text in d. ff. cum autem jactus; ibi propter jactum, want geen onderschil en behoort te wesen tusschen verlies dooz werpinghe / ende alsoo men den eenen te bate komt by ghemeyne contributie / soo is wel rebene dat men den anderen van ghelijcken doet. d. ff. cum autem jactus in fin. te meer / dat men des ghelijcks useert soo wanneer de goeden by tempeeste ofte storm nat en bedorven zijn / dat selfde als dan ten laste van de assureaders ende verseeckeraers / ende soo wanneer die goede by gheen tempeeste nat ende bedorven zijn / soo komt 't selfde tot laste van de Koopman ofte de Schipper / indien by faute van sijn Schepe gebeurde / welke schade als dan de Koopman den Schipper af kozt van sijn vzaecht.

Di is de questie / oft de Boodt die de Schipper in tempeeste afkerst ghereeckent wordt in Abarie / die gemeyne resolutie is / dat by soo verre de Schipper gherieeffelijken heeft moghen stouwen / berghen ende innemen den boozschreben boodt binnen sijn Schips-boort / dat als dan die afgekerst zijnde sal komen in Abarie grosse / anders als de schipper sijn schip soo vol ende overlaet dat hy sijn boodt niet en kan bequamelijcken in nemen / soo en komt de booznoemde boodt in geen Abarie / de reden is / want hy profijteert soo veel te meer in sijn vzaecht / ende dooz sijn groote gierighejdt soude hy gheschepen zijn profijt ende boozdeel te ghenieten / 't welck niet en behoort / ende dat meer is / Indien een schipper in sijn boodt die hy binnen Schips-boort in ghenomen heeft / stoude in de selfden brot / Olve / Wijnen ofte andere Koopmanschappen die hy namaels dooz tempeeste kerfde ofte overboort worpe / en soude nochtans / 't selfde niet brenghen in Abarie / maar soude ghehouden wesen overmits sijn gierighejt / de booznoemde schadeden Koopman te betalen ende op te rechten / want de boodt onbelemmert moet zijn binnen Schips-boort tot solagement van den ghenen die binnen den schepe zijn / om in alle gheballen heurlieder lijf daer mede te salveeren / des noodt zijnde.

In de taratie van de schaeden van gheworpe goeden soo moet een peghelijck voorzachtigh zijn / dat als de Schepen over de helft van heurlieder Wopaghe gezepd zijn / dat de goeden als dan gheworpen / men prijst ende tarceert in de retule soo vele als die ghegolden soude hebben ter plecke daer die ghedistincte ende ghemunt waren / anders die booznoemde goeden gheworpen zijn binnen de helft van de Wopaghe / soo en worden die niet hooger gherekent dan die selfde ghelocht zijn in der plaerse van der ladinghe / ende sulcks moet verstaen worden den text in l. 2. sed his rebus, ff. ad l. Rhod. ende als men de goeden die boven de helft van de Wopaghe geworpen zijn tarceert / soo veele als die ghegolden soude hebben in de plaerse van de ontladinghe / soo moetmen afstaan ende defalquieren de Imposten van Gabellen / Costuymen / Tollen ende andere onghelden die de Koopman op de boozs. goeden soude hebben moeten dragen.

Questie, oft 't gelt bebonden binnen den Schepe schuldigh is ende behoort te contribuieren in Abarie.

Hier heb ick ghesien diversche Attestaten / by maniere van turbe / soo van Kooplieden van de Beurse van Antwerpen als van andere Koopsteden /

den / de welke onderlinghe discordeerden / want die van Antwerpen hoe-wel sy daar af nopt en hadden gheweten in iudicio contradictorio sententie strecken ; dochte henlieden nochtans dat soo wanneer eenighe goeden by Tempeeste ende ontweder oberboort in Zee gewoopen worden / om Schip en goet te salveren / dat als dan alle goeden / ghene ghereferbeert / soo wel gelt / peerlen ende ghesceenten behoorden in Abarie te contribuieren / 't welck is consozm / den text in d. l. 2. ff cum in eadem nave ff. ad l. Rhod. de jac. by de welke de ringhen van de Koop-lieden die sy-lieden aan haar hant dzaghen / moeten helpen dzaghen / verlies van de gewoone goeden / als daer by gepreferbeert zijnde secundum Bar. ibi. ende volghende desen hebbe sien wijfen met sententie ende daer ober geweest / dat ge'dt soude contribuieren in Abarie / hoe-wel nochtans kortz daer naer doot bevel van de Ma. sulche sententie te niet gedaen wordt in 't Jaar 1548.

De redenen ende motyven van andere Kooplieden / die sustincieren dat geldt in gheen Abarie en behoorde te contribuieren / sijn dese gheweest : eerst / om dat gelt 't Schip niet en verlaat : ten tweeden / dat men van gelt gheen vracht en betaelt / maar indien men daer af let den Schipper gheeft / is 't selfde te reputeeren booz bewaernisse ende custodie : ten derden / dat men van geldt gheen Chol en betaelt / immers van geldt dat gemunt is / maar van ongemunt geldt betaelt men Chol : te weten een ten honderden / ende ghegeneralijcken waar men gheen Chol af betaelt / en betaalt men geen Abarie : ende ten laetsten / dat by ladinghe van gelde gheen verlies of achterdeel vallen en mach in den Schepe / in dien by quaede Fortuyne eenighe woerpinghe ofte verlies ghebeurde / overmits dat de Schipper vermacht 't booznoemde geldt (als wesende goet daer het minste verlies op loopt) te simploeren ende uptgheben tot reparatie van den Schepe ende de Koopmanschappen / om wederom 't boozsz. Schip 't welck by den sozm gheramponcort is / toe te rusten / mitsgaders oock die ghoeden ende Koopmanschappen in heur lieder ordze te stellen ende te boozsiene soo dat behoort.

Merito igitur , inden de ghoeden ende schip gepreferbeert worden van sulcken verlies / indien men de selfde hadde moeten verkoopen en vijlen in ander plaetsen / dan daar die gedefineert wazen / soo is 't wel reedene / dat de boozsz. Koopmanschappen ende oock het schip / ('t welck mits desen bevizijdt wordt van eenigh Boom-geldt op te nemen) byz ende exempt houden het booznoemde ghelde van alsulche verlies van Abarie alffer geschiet is by de woerpinge / waar op wel te letten staet.

Niet te min om te debuceren den rechtten oorspronck waar doot men gheuseert heeft / dat 't geldt niet en contribuert in Abarie / soo is 't selfde geschiet doot dien dat men gheen geldt upt die Koninghrijcken van Spangien ende Portugaal brenghen mach / op verbeurte van den gelde ende groote pene Corpzele tegens den overtreders / ende hoe-wel dien niet teghenstaande den Koopman hevrulijcken het geldt oberbrenghet / soo hebben die ghoede Mannen / ter maechinghe van de Abarie ghevoeght / gheen geldt opt gheseldt in de retule / ten eynde dat by de booznoemde retule niet gheopenbaart en soude worden de oberredinghe boden verhaelt / ende de Koopman ghestraf soude zyn van de boozsz. penen : nu is 't soo / dat de Keyserlijcke Maj. in den Jare 1553. heeft upt Spangien ober doen brenghen groote meenighe van geldt / ende alsoo in het Woyaghe vele Abarie gheviel / soo sustineerden de Kooplieden om van sijne Maj. te hebben Abarie van 't booznoemde gelt / daer toe sijne Maj. niet verstaen en wilde : allegeerde dat geldt nopt gecontri-

gecontribueert en hadde in eenighe Wارية 't welck oock sulcks bevonden wordt / niet te min naar alle redenen soo behoorde geldt te contribuieren / als wesende beyde wooppinghe gesalbeert / ende het betaaldt vracht / ende men gheeft daar af cognoscementen / ende van alle goeden daar men vracht af betaaldt / daar af betaalt men oock Wارية / ende worden de voorsz. cognoscementen van 't geldt ghemaeckt by forme van cambie / om daar by te bedecken het uptboeren van den gilde.

Ma is de questie / offer eenigh Schip van Oozloge ofte Zee-roover een koopbaerder aan boort quame / genomen oock al waert in tijde van Peps / ende name by force upt den selfde koopbaerder diversche goeden / oft die sullen ghereckent worden in Wارية : de ghemeyne usantie is / dat indien de man van Oozloghe ofte Zee-roover aenbeert upt sijnder autoritept de boben ghenomende goeden sonder eenigh aenschouwe ofte regard te nemen wie die roebhooren ofte waar die liggen / dat als dan de voornoemde goeden niet en komen in Wارية / maar pghelijck draeght sijn verlies. l. 2. ff. si navis ff. ad l. Rhod. want sulcken verlies is niet gewillighlijck gebeurt / ut not glof. ibidem , maar indien de Schipper den Man van Oozloghe induceert te nemen specialijcken die ende die ghoeden ende die andere laten ligghen / sullen als dan de voorsz. zeben ghenomen ghoeden komen in Wارية grosse / want alle andere ghoeden dooz de voorsz. zeben demonstratie en bewijsinghe geprefereert zijn / ende is te presumeren / dat de Schipper het minste verlies van den koopman vooz het meeste ghelohren heeft : ten anderen / overmits dat die goeden boben leggen / sijn subject sulcke rapine / ghelijck die goeden / die onder in 't Schip ligghen subject sijn leckagie dooz de last / ende meer andere inconvenientien / ende alsoo van leckagie geen Wارية ghemaect en wort / maer elck moet sijn last dragen / soo insgelijcks van al sulcken voorsz. rapine / te meer / dat die goeden / die boben liggen / hebben oock diversch voorsz. deel / ende onder andere dat die eerst gelost / verhocht ende ge-bent worden / daar die andere goeden dickwils noch moeten blijven liggen tot groot achterdeel van den koopman

Ende upt 't gene voorsz. zeben is / soo moet oock nootlijcken komen in Wارية grosse 't ghene dat den Schipper gheeft ofte beloofte heeft te gheben eenen Zee-roover om 't Schip ende goet wederom van hem te krijgen. d. l. 2. ff. navis , maar 't ghene / dat Zee-roovers wech nemen / soo 't boben ghesepst is / en komt in gheen Wارية / maer pghelijck draeght sijn verlies. d. ff. si navis , versic. quod vero praedones. de Schipper dan die ghenomen wordt van een Zee-roover ende wederomme 't voornoemde Schip van den Zee-roover koopt voorsz. seckere somme van Penningen / vooz de welke hy ghevangen blijft / moet ghelost worden van de ghemeyne koop-lieden / naer rate ende estimatie van pghelijcks goet / ende insgelijcks van sijnen Schepen d. ff. si navis , in welke Wارية het gelt niet en soude by ende exempt sijn dooz dien de Schipper te dieerder het Schip gehocht heeft / wel wetende dat hy oock gelt geladen hadde.

Doorsz. soo hebbe ick gheweten useren in 't Jaar 1545. dat niet teghenstaande de Peps / die de Keyserl. Maj. ende de Kon : van Brancrijck onderlinghe hadden / dat een Capiteyn van Oozloge upt Brancrijcke / toegherust teghens die Engelschen / quam een Coopbaerder van Zprickzee aan boort / bebelende dat hy soude strijcken / 't welck die koopbaerder refuseerde te doen / sulcks dat sy lieden onderlinge hielden schutgebaert / ende alsoo seckere ghequeste personen / mits

mitsgaders oock veel dooden waren in den Kloop-baerder / dat de schaden vande gequesten ende verminchten betaelt worden ober Schip en goet / als Avarie groffe / istud. ff. contra text. in l. 2. ff. eum in eadem nave. ff. ad l. Rhod. ende die doode personen / mitsgaders heurlieder begravinghe / worden insgelijck ghetaxteert ten arbitragie ende goetduncken van goede mannen / hem des verstaande / tot profijte van heurlieder Weduwen ofte Erfgenenamen / als Avarie groffe / overmits dat dooz sulcken verlies 't Schip ende goet ghesalveert was / 't welck naderhandt de Keijserlijcke Maj. bevindende redelijck / heeft in den Jare 1557. op den 19. dach Julij by ordonnantie op de Zee-rechten sulcks ghesstatucert in 't 28. articule der boozsz. Zee-rechten.

Boozsz soo is de vraghe / een Schip komende gheladen van Westen booz de Stadt vander Sluys / ofte in eenighe andere Havenen / 't welck niet en darf bestaan met zijn gheheele last de Havenen of de Riviere op te komen / waar deur ontlact in eenighe Heuden ofte Booten seckere Kloopmanschappen / de welcke met de Heuden verdzoncken ofte bedorben / of de andere goeden / in 't groote Schip / sullen ghehouden wesen te contribuieren in verlies als Avarie groffe hier af decideert den text. in l. navis onusta. ff. ad l. Rhod. dat de goeden van de groote Schepe contribuieren sullen portie ende porties ghelijck in 't booznoemde verlies / in alder manieren op 't boozsz. verlies gheschiet ware by werpinghe / want alsoe de Schipper om te preferberen de ghemene ghoeden sijn Schip ghesicht ende die antlaede goeden in haferter ende dangier ghesfelt heeft / de welcke nu verdzoncken ofte bedorben zijn / soo is 't oock reden dat die andere goeden die daer deur behouden ende ghesalveert zijn contribuieren in 't verlies boozsz. als grote Averte. l. 2. ff. æquissimum ff. ad l. Rhod. te meer / als die booznoemde ontladinghe gheschiet / is niet teghens danck ende wille vande Kloopman / en op behoorzijcke tijde / ende in bequame Scheepe / ut expresse not. text. in l. item quæritur. ff. si nauticalarius. ff. locat. want anders soo soude de Kloopman zijn actie ex locato intenteeren jegens den Schipper. d. ff. si nauticalarius : versic. cæterum : en 't ghunt dat boozsz. is moet verstaen zijn alleenlijck vande ontlade ghoeden / de welcke sullen ghebracht werden in Avarie / ende niet de Schepen ofte Heuden / waer in 3p gheladen zijn / welck verlies van de Heuden ofte Boot dragen moet den epgenaer van den Schepe.

Waar deur men considereren mach dat niet alleene in Averte groffe behoort gereeckent te werden datmen kerft of ober boort werpt / maar oock 't gunt datmen doet om Schip en Goet te salveeren / sonder het welcke ghedaan te hebben / perijckel soude hebben mogen komen op 't boozsz. Schip ende goet als hier in dit has subiect.

Nu is de questie contrarie / ofte de goeden gheladen in de booznoemde Heuden ofte Boots behouden waeren / ende het groote Schip met goeden ende Kloopmanschappen verdzoncken / oft in dit has eenige contributie vallen sal / de resolutie van desen is in d. i. navis ff. contra si schapha : ff. d. l. Rhod : datter geen contributie vallen en sal / overmits dat contributie van Avarie groffe alleenlijck ghebeurt ende anders niet / dan als 't Schip deur de werpinghe ofte verlies ghepreferbeert ofte behouden wert / ende niet als men Schip en scharre verliest / in welcken gheballen de Kloop-lieden vermoghen heurlieder goeden die aen stranghe komen ofte noch in Zee drijven / veghelijck de sijne te aenbaerden sonder eenighe contributie den anderen te doene / d. ff. contra si schapha, juncta l. amissæ navis ff. ad :

l. Rhod. ende die meest bercht / die min berliest / in alder manieren of die uyt den
bzande gehaelt ware l. cum de pressa. ad l. Rhod.

Niet te min indien eenigh Schip in perijckel ware te blijven / ende seecker
goeden als dan ghewozpen werden om 't boozfs. Schip te lichten / 't welck noch-
tans naemaels soncke / soo soude in dit kas / niet tegenstaende 't ghunt boozfs. is
de gheberchde goeden / ofte die ghebischjt zijn / moeten contribueren bande ghe-
wozpe goeden / overmits dat de selfde tot sulche intentie ende meyninghe ghe-
wozpen zijn / om 't Schip ende de reste van de ghoede te preferberen / ende indien
de boozfs. goeden niet ghewozpen ware gheweest soo soude de Koozman sijn For-
cune ghehadt hebben / om insgelijck sijn boozfs. goeden te bergghen ende te recon-
bieren gheheel ofte eens deels / 't zy nat ofte drooge / gelijk als andere Kooplie-
den ghehadt hebben / 't welck hem benomen is gheweest deur de werpinge ende sulcx
useertmen dagelijcks.

Item / een Schipper van Calis zeplende op Aremde / heeft ontrent de rebie-
re van Ipsbonne by tempeeste seeckre Kooplieden goede ghewozpen / waar by
sijn Schip ghelicht zijnde heeft sijn vopage ghebozdert / maer komende ontrent
West-cappel in Zeelant heeft Schip ende goet verlozen / niet te min deur strom-
mers ende dypckelaars van West-cappel : soo is opghehaalt ende ghecregen
grote menighte van goeden ende Koopmansschappen / is nu de questie of de booz-
noemde opgeshaalde goeden sullen ghehouden zijn te contribueren in 't verlies
bande ghewozpen goeden ontrent Ipsbonne ofte op boozgaande plaatsen ghe-
schiet.

De gheschreben Rechten in d. navis. ff. sed navis. ff. ad l. Rhod. verklaren dat
overmits de ghewozpen goeden ghewozpen zijn om Schip ende goet te salberen /
soo sullen die uyt ghehaelde goeden by de dypckelaars ghehouden zijn te contri-
bueren in 't boozgaende verlies / als Avarie grosse.

Ende genomen indien 't contrarie gebeurde / dat de ghewozpe goeden ontrent
Ipsbonne ghebischjt werden ende de verdzoncke goeden ontrent West-cappel
geene ofte luttel ghesalbeert waren / soen soude nochtans in dit kas de ghewoz-
pe goeden niet schuldigh wesen te gelden in 't verlies van de verdzoncke goeden /
want verlies van de verdzoncke goeden en kan niet gherekent werden ghedaen of-
te geschiet te zijne om 't Schip te salveren / gemerckt 't Schip gesamentlijcken
met de goeden verdzoncken is. d. ff. sed li pavis.

Du is de bzage / ofte het ghewozpen goet niet en behoort ende schuldigh is te
dzaghen sijn quote / part ende portie van de gemeene ghepreferbeerde goeden verbi
gratia, een Koozman heeft tot Ipsbonne gheladen twintigh baten Olpe / waar
af die thiene onder Engelandt ghewozpen zijn / die ge-estimeert ter uytterste weer-
de / gelijk die souden gegolden hebben ter plaetse van de ontladinghe tot thien
ponden grooten Vlaems / 't bat facit, hondert ponden / is de bzaghe / oft die
Koozman de boozfs. hondert pont by ende supbers strijcken sal / oft by schuldigh
is te dzagen naer rate van de boozfs. hondert ponden grooten Vlaems.

De gemeene usantie is dat de boozschreben tien baten ghewozpen Olpe / dzagen
sullen last van ghemeene contributie / ghelijck ende in alder manieren als ande-
re goeden die ghepreferbeert zijn / te weten / indien de ghemeene contributie op
elck hondert pont grooten Vlaems goets / 't welck in 't Schip bebonden is ghe-
weest / bedraaght bybe / soo sal de boozfs. Koozman over sijn thien baten ghe-
wozpen Olpe moeten dzagghen ende suppozteren booz sijn contingent de boozfs.
bybe

bybe / sulcx dat hy maect 95. ontfangen sal 't ghene dat 100. weerdigh was.

Want Lex Rhodia de jactu heeft sulche geinteresseerde Kooplieden / die heurlieder goet verlooren hebben by werpinghe / willen voorszien ende beschutten by fozime ende maniere van gemeene contributie / om dieswille / dat sy-lieden niet alleene dzaghen en souden de boozghenoemde schaden / maar dat onderlinghe alle die Kooop-lieden goeden in 't Schip bevonden ghelijckelijck soude suppozteren 't boozsz. verlies / & sic prospectum est illes de damno vitando non de lucro captando. nu indien de booznoemde 10. vaten Olye heurlieder continghent van schade niet en dzoeghen / soude de conditie van den ghenen die sijn goet gheworpen is beter ende profijtelijcker sijn / dan des genen die sijn goet behouden ende ghepzeferbeert heeft 't welck ware onredelijck ende tegens de meeninghe / intentie ende wille van Lex Rhodia . want hy soude genieten (soo 't boven verhaalt is) de hooghste markt van sijne gheworpen goeden byp ende supbers sonder daar op eenighe onkosten te dzaghen / 't welck de andere Kooop-lieden op heure ghepzeferbeerde goeden niet en mach gebeuren / als dan soo is 't wel redene dat ghemeene last ende verlies gedragen wert by den genen die in gemeen perijckel gewest sijn / ende dat naar valeur estimatie van pegelijck goet.

Al 't welcke dat boozschreden is moet verstaan worden van goeden / die geworpen sijn boven de helft van der Wopage / want naar dien de selfde als dan getaereet werden / ghelijck die ghegolden souden hebben ter plaetse van der ontladinghe / soo is 't wel reden / dat sy lieden heur portie van 't verlies mede helpen dzagen: maar de goeden / die gheworpen sijn binnen de helft van de Wopaghe / alsoo die alleenlijck in taratie komen ende gheestimeert werden soo veele / als die ghekost hebben / ende dzaghen gheen verlies ober heurlieder continghent ende rate / maar die Kooop-man strijckt supbers 't ghene dat hy daar vooren betaaldt heeft / mitsgaders oock alle andere onghelden / ende onkosten van Thollen / Costunen / &c. daar op ghehadt / toeter ure van de ladinghe toe / overmits datmen pzeumeert dat hy ghenoech verliest ende gheinteresseert is / mits dat sijn Kooopmanschappe tez hooghsten merckit niet en heeft moghen arriveren / alwaar de andere Kooop-lieden goeden deur 't verlies van de werpinghe ghearriveert sijn / hoe wel nochtans de Kooplieden dichtwils heurlieder goeden tot minder prijse gegeven / dan die inghekocht sijn / 't welck hier niet en bat in consideratie.

Ende in dese saecke hoe wel die Arbiters ende goede mannen / ghekooren tot maecken van der Abarie gheen vzaecht den Schipper en taxeren / als die ghoeden geworpen sijn binnen de helft vander Wopaghe / nochtans is de selfde onredelijck maar behooren hem toe te leggen redelijcke vzaecht / immer ten minsten naar adbenant de Wijlen die hy gezejpt heeft ende de selfde vzaecht bzingen in retule mette geworpen goeden.

De gemeene costume is in Abarie grosse / dat de Schipper keuren ende optie heeft te stellen de weerde van sijn Schip ghemeene contributie / ofte de vzaecht van de Kersse / 't welck gedaen zijnde / soo hebben de Kooop-lieden te optie in dien de Schipper sijn boozsz. Schip ten vijle prijse ghesteldt heeft / 't booznoemde Schip vooz den selven prijse te aanbaarden ende accepteren / ende dit al binnen een gerijde ofte ses uren / welcken tijdt overstreecken zijnde / soo en sijn tot de boozsz. optie den Kooplieden niet ontfanckelijck / ende den tijdt van eender gherijde ofte ses uren begint te loopen / naardien de Kooplieden ter plaetse hebben moghen komen / alwaar het Schip licht / om te visiteren / ofte heurlieden

voorz de prijs aenstaet als den Schipper gheset heeft / ende eer en loopt den tijt niet / 't welck men noemt tempus utile.

Maar omme dies wille / dat dese kostume seer odieux wert bevonden / gemerckt men daer by af-handigh maectt eenen derden : te weten / de ghemeene Reederz / van herlieder goet sonder heurlieder konsent / soo is 't dat men daghelijcks useert tot civile ende redelijcke prijse te stellen de weerde van de helft van de Schepe ende de halbe vzaecht.

Hoe wel nochtans naar redene ende equiteyt men behoorde in gemeene contributie te bzingen de weerde van de ghehele Schepe / mitsgaderz oock de ghehele vzaecht van den Schipper van die repse.

Als beyde wesende behouden ende ghepreferbeert deur de werpinghe / wel verstaende / indien de Schipper eenighe koopman-schappen ghelaten werden voorz de vzachten / daer af en soude hy niet schuldigh zijn te contribueren / maar alleene daer hy vzaecht afontfangt / 't welck een oorsaacke geben soude den Schipper om te bet sozge te dzagen ende niet soo haestelijcken te procederen totter werpinge.

Onder de Schipperen van Vlaenckrijck soo useertmen generalijcken dat alle die Avarien / soo wel grosse als kommune werden betaalt de twee deelen op de goeden ende koopmanschappen binnen den Schepe bevonden / ende het derdendeel by den Schipper / welke kostume occasie is / dat de Schipperen van Vlaenckrijck selden Avarie bzingen ofte ten minsten de selfde van kleender Importantie / waar doorz sy lieden in tijde van Pause de ladinge ende vzachten krijgen / ende niet de ghene die daghelijck gekostumeert zijn Avarien te fileren ende practiseren / als doen de Bispaers ende den Hulcken.

De Schipper moet al voozen de koop-lieden ofte heurlieden Facteurs indien daer eenighe in 't Schip sijn roepen eer hy werpt ofte herft / ende hemlieden vertoonen het dangier ende noot / ende indien de koopman ofte sijn Facteur refuseert de werpinghe ende daer toe niet en wilt verstaan / soo bermach de Schipper eventwel te werpen by raede van sijn Hoogh-bootsman / Stierman en Schiezman / als daer af beter verstant ende experientie hebben unicuique enim creditor in arte sua. l. certi juris. C. de judic.

Ende alle de Bootsghesellen / hebbende in 't Schip meer dan een vat vzachts / moeten contribueren solido pro libra in de ghewozpe goeden / ten waere dat sy lieden hen soo kloeckelijck hielden in der noot / als dan soo sijn sy by / ende hier inne volghende de ghemeene usantie soo heeft de Schipper gheloope al 't welck hemlieden ghepasseert werdt by de ghemeene koop-lieden (die niet scharp op de voeringhe van sulcke Boots-ghesellen en sijn) meer en liberate dan ex stricto jure , want 't selfde doende / als boben / niet meer ghedaan en hebben / dan sy lieden schuldigh en waren de doen / soo wel tot preferentie van de kooplieden ghoeden / daar voozen sy hem verbonden hebben ende heure ontfanghen / als oock tot conferentie van heurlieden epghen goet ende voeringhe / ten ware dat de vooznoemde voeringhe merckelijcke excedeerde den taxt gekostumeert van de Bootsghesellen / anders soo soude moeten sulcken Bootsghesellen / gerekent werden voorz een koopman / ende betalen als de andere.

Ende hoe wel hier voozen gheseyt is / dat al 't ghunt dat breecht in de Schepe / niet ghereekent en mach werden in Avarie / als daer toe gemaacht zijnde om te besighen / ende wes dat breecht / ghe-estimeert wert voorz quaet ende soot / goet /

goet / nochtans als 't selfde ghebzoocke goet hinderlijck ofte schadelijck soude vallen den Schepe / soo wert 't selfde ghestelt in de rerule / ende ghebracht in Abarie / verbi gratia, de Mast breekt ende valt met de Merse en Ree over boort / ende omme 't selfde stuck Mast quijt te werden van bzeese dooz slingher den Schepe hinderlijck soude vallen de Schipper keert alle de Hoofst-touwen ende opstaande wancen van den Schepe / om van het gebzoocke stuck Mast bzy te worden / soo sal niet allene het stuck Mast met de Merse Zeplen ende Ree / maar oock alle heuren aankleben ghestelt ende ghebracht worden in Aberie / met het ghekerfde Want / overmits datmen het een sonder het ander niet en kan quijt worden / ende dit alomme te schouwen het perijckel / dat dooz den Schepe hadde moghen ophomen / 't welck stuck Mast niet taxeren sal by der inspectie van de reste van de Mast binnen den Schepe overgebleven / stuck booz stuck soo dat gelden soude / ende niet boozder.

Boozts soo is de bzaghe / een Schipper komende uyt Spangien naar Aremude / heeft nergens nae sijn volle ladinghe / maar hem ghebreect noch secker quantiteit van Last / ende arrivende op de Ree booz Doubers en Enghe-lant / heeft aldaar inghenomen secker menichte van sijne Enghelsche Laeckenen oft dierghelijcke kostelijcke waren / de welke hy benoodicht geweest is dooz stozmende op de kust van Vlaanderen te wozen / Quaritur, oft de goeden in Spangien ingenomen die niet gemeyns en hebben ghesadt met de booznoemde Laekenen namaals ghescheept / sullen ghehouden wesen te contribuieren in 't booznoemde berties.

De resolutie is / dat ja / overmits dat de Schipper heeft by het innemen van de Engelsche Laeckenen tusschen alle de andere goeden ende Koopmanschappen / die binuen Schips-boort waren onderlinghe tacuum societatem, ende heymelijck ghemeenschap ende verbont ghemaect van 't ghene dat den eenen ofte den anderen soude noch in de vopaghie over komen sonder dat de Kooplieden / die heur-lieder goeden in Spangien ghescheept hebben / eenigh verhaal ter cause van desen preteuderende moghen jeghens den Schipper / overmits dat de Schippers seplende heurlieder route ofte schale / dat is te segghen heurlieder rechte wegh / vermoghen in te nemen Koopmanschappen sonder misdoen tot heurlieder voller ladinghe toe / ghenomen oock dat sy lieden in Spangien zijnde gepzoreseert hadden van faulx fret / want hy het innemen van andere Koopmanschappen Zeplende als hoven heurlieder rechte wegh hebben gesecht het boozdeel ende pzojft van den Koopman die hemlieden schuldigh was te betalen het booznoemde faulx fret / ende misdien niet gehouden de causa fortuito, anders als de Schipper zeplen burten heurlieder wech soo soude de Koopman sijn regres ende verhaal hebben jegens den Schipper / niet alleene van 't gunt hy beraalt hadde van sulcke Abarie / Maar oock van sijn interest / dat hy gheleden heeft dooz dien dat sijn Koopmanschappen soo spaede aende markt gekomen zijn ende achter de vente.

Ende contrarie van desen wort geuseert in de persoonon van de verseeckeraers ofte assuradeurs / want hoewel de verseeckeraer volgende sijn policie hem selven stelt inde plaats van de Koopman / hem verbindende tot alle periculen / gepeynst ende onghapeynst / volghende de kostuymen van Lommen / ende de Beurse van Antwerpen / nochtans als een Schipper uyt sijn wech zeplende / dooz sijn eghen wille / sonder dooz tempeeste ofte stozm daer toe bedwonghen zijnde / yet

oerboort woerpt / soo is de afferadeur / diemen ober al hout als een Weese ofte pupil / daar van ontlast / want by de rijstue oft fortunne op sulcken buyten wegh als de Schipper gezept heeft / t'zijne perijckel niet en heeft genomen / daeromme soo moet de Koozman sijn regres halen aen den Schipper.

Hiervomme soo moeten de Schippers wel boozdacht zijn / dat / als hemlieden by den Koozman de volle ladinghe niet inghegeben en woerdt / volghende heurlieder certe partie / dat sy lieden als dan protesteren jegens den boozschyben Koozman / ofte sijne Facteurs van fault / ende komende met t'gunt / dat hemlieden ingeben is / naar hups.

Maaz in kas de Koozman den Schipper niet in en geeft / soo vermacht sulcken Schipper (naar dat 't boozsz. protest van fault fret gedaan is / buyten zijn wegh te zeplen om vrecht te soecken welcken vrecht komt tot af-slagh van 't ghunt de Schippers jegens den Koozman bedongen hadde / ende indien 't Schip onder wege blijft / soo is de Koozman van fault fret te betalen geheel ontslagen.

Ende upt 't gene / dat boozsz. is / soo werdt gerefoibeert de vraghe / als een Koozman het gheheele Schip bezacht heeft / mits conditie dat de Schipper gheen ander ghoeden in sal nemen dan de sijne / ende volghende de certe partie daar af zijnde / soo heeft de Koozman de Schipper sijne volle vrecht inghegeben / nochtans de Schipper / desen niet jegenstaande / heeft secker paken van andere Cooplieden ingenomen op de Oberloop / de welke hy gheworpen heeft deur tempeest ende storm : Quæritur, of de Koozman / die 't gheheele Schip bezacht ende gheladen heeft / schuldigh is te contribuieren in 't verlies vande paken.

De resolutie is dat de Koozman vande paken sal aan sprecken de andere goeden inden Schepen gheladen / omme daar aan te verhalen de Wbarie als deur sijn verlies behouden zijnde / ende in ghemeene perijckel gheveest te hebben in aller maenieren / gelijck twee gelaech-genooren betalen moeten de Waardiinne de kosten van den gelage niet tegenstaande eenigh contract ofte boozwaarden onder hemlieden gemaakt.

Ende heeft sulcken Koozman actie reele op de selfde goeden / om daar aen te verhalen 't gunt hem competeert van de Wbarie / hee wel de andere Coopman sijn regres verhalen mach aen den Schipper / de welke in 't geheel van hem bezacht zijnde / heeft nochtans contrarie sijn certe partie andere Kooptmanschapen ingenomen / ende deur dese diergelijcke saecken soo wert te rechte een Schipper in Franchois genaamt Maistra de Navire, want hoewel hy 't gheheele Schip berobligeert heeft aen den eersten Coopman / nochtans / hy wesende Meester vande Schepen / vermacht tegen sijn certe partie ofte bezachtinghe tot sijnder perijckel ende schade te doene / maar en mach eenen derden cum haber jus commune pro se, ut hic, by sijn boozgaande contracten ende conventien niet prejudicieren noch hinderlijck wesen.

Quæritur / inde meeste hitte van de tempeeste soo isser een kiste gheworpen in de welke de Coopman seght datter kostelijcke Juwelen / Peerlen ende anderen Sazgen in geweeft sijn hoe datmen de Wbarie van dese kiste maken sal.

Men sal sien by den Schrijvents-Boeck / hoe veele de booznoemde Ciste te vrecht ghegeben heeft / ende waar voozen hy die bestet heeft / ende in wat plaatse die ghestaan heeft / van wien hy die kostelijckheyt ghekocht heeft / insgelijck / waar voozen hy die bertolt heeft / met meer circumstantien / ende daar

de Ciste boozen vertolt ende bezacht is / daar bozen sal die ghesteldt werden in retule / ghenomen oock al bleeket eenighe Tuweelen ofte kostelijckhepdt daar inne gheweest te zijne / de welcke men niet stellen en sal / obermits dat die behoorden apart te wesen / ende niet met slechte ghoeden ghemengelt / waar deur de selfde ober gehouden sullen wesen ; ende die mette quaden bebonden wert / werdt daar mede gerekent.

De Schipperen moeten wel toefien geen Coop-lieden goeden te legghen op den Oberloop / maer zijn gehouden die te bergen ende bequamelijcken te stouwen onder de Lupcken van den Schepe / anders zijn gehouden de selfde goeden indien die nat ofte bedorven werden ofte oock ober boozt geworpen worde den Coopman daar af te contentezen ende betalen / want als dan men presumeert dat hy zijn Schip overgeladen heeft ende dat sulcke verlies by des Schipper eppen schult toegelaten is / t welck men hedendaegs niet en useert / waar deur groot verlies ende inconvenienten komen / want de Hulcken dagelijcks soo veel Coopmans goet op heurlieder Oberloop leggen / als een gemeen Barthoen met sijn Schepe laden soude.

F I N I S .

A E N M E R C K I N G E N

Ende Bedenckingen

Over de

Z E E - R E C H T E N ,

Uyt het Placcaet van Koninck PHILIPS

Uytgegeven den lesten Octobris

1 5 6 3 .

Alvvaer der selver billickheyt uyt den gront van Keyserlicke Rechten, en krachtige beveeghreden bevestight, met andere Zee-rechten over een gebracht, haer verschil aengevvesen, en daer beneffens op verscheyden quaestien en voorvallen den Koophandel en Scheepvaert aengaende, geantvvoort vvoordt.

Den Kooplieden en Schipperen niet alleen, maer allen Liefhebberen der RECHTSGELEERTHEYDT seer dienstelick en profijtelick.

In 't licht uytgegeven,

Dooy

T A C O V A N G L I N S .

Tot A M S T E R D A M ,

By JOOST PLUYMER, Boeckverkooper op 't Water, in Seneca.

Anno M. D C. LXV.

*Den Doorluchtighen, Hoogh-gebooren, Furst
en Heere,*

W I L H E L M F R E D E R I C K,

By der gratien Godts Furst van Nassauw, Graef tot
Catzenellebogen, Vianden, Dieft en Spiegelbergh, &c.
Stadthouder en Capiteyn Generael van Vriesslandt, Stadt
Groeningen, Ommelanden en Drenthe, &c.

EN verhaelt van eenen *Sineta*, hoe dat hy den Persiaenschen Koninck *Artaxerxes*, om de voortreffelickheydt sijner memorie, toegenaemt *Mnemon*, ontmoetende, indachtigh vierde sijnes schuldigen plichts, van den Koninck niet onbegifticht te laten voor-by rijden, echter niet voor de hand hebbende, om nae weerdigheydt te kunnen vereeren, gelooopen is nae een riviere *Cyrus*, daer uyt met beyde sijne handt-palmen vvater geschept heeft, om dat selve den Koninck te presenteren, met dese woorden: ἄ βασιλεὺς, νῦν μὲν ἔν σέ ὄπη τε καὶ ὅπως ἔχω πικρῶ, ὡς' ἂν μὴ ἀγέρας τὸ γῦν ἐμὸν, καὶ τὸ κατ' ἐμὲ περιέλθεις. O Koninck! ick vereere u soo als ick 't best kan en vermagh, op dat ghy niet onbegifticht, vvat my aengaet, en mocht voorby gaen. De Koninck dit siende uyt een bysondere toegenegentheydt en gedienschtigheydt voor te komen, heeft dat selve in danck aengenomen, soo hoogh als eene van sijne beste Schatten geacht en daer by vergeleken; ick mocht met recht oock met desen *Sineta* vvell seggen: *Doorluchtigh Prins*; ick kome *U Furstl. Doorl.* oock een geringh present, na mijn best vermogen op te dragen en te vereeren, om niet sonder van mijne onderdanighe gegentheydt eenigh blijck te toonen, *U Furstl. Doorl.* te laten passeren. Het is een present *Gen. Heer* van eenige aenmerckingen en bedenckingen over een saeck die op 't Landt gebooren is, op de Zee levendigh vvordt, ende vvederom op het Landt sijn eynde neemt. Het is een

O P D R A C H T.

opdracht van eenige aenmerckingen over de Zee-Rechten van Koninck *Philips*, die hy door een expres daer toe uytgegeven Placcaet, sijne Onderdanen als een eeuwighduyrende Wet te onderhouden vvel scherpelick heeft bevolen; vvetten die nu alreede over de hondert jaren in't gebruyck zijn geveeft, sonder den minsten kreuck of inbreuck geleden te hebben, vvaer uyt de voortreffelickheynt der selve is af te nemen. *Solon* de groote Wetgever van *Athenen*, een onder de seven Wijfen van Grieckenlandt, dese en vvas niet langer over de onderhoudinghe sijner vvetten bekommert, dede tot dien eynde by de publicatie der selve de Borgers van *Athenen* by Ede beloven, datse de selve hondert jaren souden onderhouden, vastelick vertrouvvende datse na verloop van sodanigen langen en ondenckelicken tijdt genoeghsaem bevestight souden zijn, en datse dan geen veranderinge meer hadden te verwachten. Dit zijn vvetten, devvelcke soo vvel als eenige ter vveerelt Heyligh moghen ghenoeft vworden, om datze de menschen in den toom houden, en daerom van een yeder een (namentlijk die daer aen gelegen is) moeten verstaen vworden, op dat een yegelijk van haren inhoudt kennisse hebbende, het verbodene magh vlieden, ende het geoorlofde achtervolghen, ghelijck als sulcks van de Wetten eertijds de Keyseren *Valentinianus* ende *Martianus* in l. 9. C. de ll. getuyght hebben. Dit zijn de Wetten die ontrent den huydendaeghschen schipvaert, en volghens dien tot dienst van den Koophandel, seer veel te passe komen.

En alhoevvel ick vastelick vertrouvv dat het *V. Furstl. Doorl.* beter bevallen soude, soo vvanneer het eenige politique discoursen, den Staet en Regeeringe van dien aengaende, of eenigh geloofsvveerdigh verhael van eenige notabile geschiedenissen, vvaer geveeft, als daer in beter sin hebbende, ende beter met desselfs humeur ende dagelicks bedrijf over-een komende.

Edoch gelijk de meergemelde *Artaxerxes* het present dies te aengenamer scheen, om dat het een Water vvas uyt de riviere *Cyrus*, alsoo genoemt nae den eersten grontlegger van de *Persiaensche Monarchie*: vviens hy daer by ingedachtigh vvierde.

Soo en sal het *V. Furstl. Doorl.* oock des te beter gevallen, ende des te aengenamer zijn, soo vvanneer de selve daer by gelieve te confidereren, en by hem selven te overvvegen, dat het selve tot dienst van de Scheepvaert en Koophandel gheschiedt is, en hoe dat de commercie ende Koophandel een middel is geveeft, vvaer door dit onse *Lie-*

*Vfus tam
longi tempo-
ris praesumi-
tur justus
& legiti-
mus. Ce-
phal. conf.
620. n. 43.
vol. 3.*

*Plutarch.
in Solon.
c. 18.*

*Bodin. de
rep. lib. 4.
c. 3.*

O P D R A C H T.

ve Vaderlandt als uyt een lage valeye, tot op een hoogen top van sulcken Florisanten Staet ghebracht is, ende hoe tot desselfs voortsettinge *U Furstl. Doorl.* en desselfs *Illustre* bloedverrvanten niet vveynigh en hebben gecontribueert, daer in betoonende datse rechtschapene *Stadthouders*, dat is, *Staetbehouders* zijn gevveest, vvant tot vvelstant en behoudnisse van den Staet onses *Lieven en vvaerden Vaderlands*, soo hebbenze om ons van de herde en lastdragende steken, vvaer mede vvy van onse vyanden gedrukt en gheprickelt vierden, te bevrijden, als oprechte *Pellicanen* haer bloet vergoten, en haren yver en hertgrondige geneghentheydt, met een ontijdighe, en voor den Lande seer bedroefden door, bevestight; het vvelck oock haer eygen nijdige vyanden niet en konnen tegenpreecken, alhoevvelse alle mogelijcke vlijdt aenvvenden, en haer uyerste beste doen, om haer by den volcke hatelick te maken, vvaer toe ze eenighe gepraetiseerde fouten, lasterlick vveten voor den dagh te halen; fouten die hier of daer door mensche-licke svvackheydt (vvaer van niemandt vry en is, ten vware hy vergo- det vvas) mochten begaen zijn, ende dat met versvuijginge of immers met verkleyninghe ofte verduyfteringhe der selve illustre en heroique deuchden en daden. Dese dan segge ick moeten selfs bekennen, dat door den oorlogh van buyten, onder de vvijsse en voorsienige directie van sulcke ter doot toe onovervinnelicke en Zegenrijke Krijgshelden, de landen van binnen in securiteyt en vryheydt gestelt, de Zee bevelight, de commercien een merckelick fundament geleght hebben, het vvelcke van tijdt tot tijdt verbeteret, ende nu tot een seer hoogh ghe- bouvv van sulcken heerlicken en nut- dragenden aensien ghekomen is; vvaer uyt dan *U Furstl. Doorl.* sien kan vvat aengename vruchten sulcken moeyelicken en kostbaren arbejdt, heeft voortgebracht en opge- queeckt, namentlick den tegenvvoordigen Koophandel tot vvelstandt van het Landt en soo veel Inghesetenen van dien; dese dan kan sonder Scheepvaert niet gedreven worden, de Zee heeft, devvijlze van men- schen bevandelt ende bebouvt vvoort, soo vvel als het landt, oock haere Wetten om alle ongebondentheydt en quade feyten voor te ko- men, van nooden.

En alhoevvel de Zeevaerende luyden eerder door de vreesse Godts, ende liefde tot de deucht, als door de straffe der Wetten om goet te doen, vroom en trouvv te zijn, behoorden bevogten te vvorden, als in een meerder perijckel van om te komen, en haer leven te verliefen, niet verder als een plancke dichte van haeren doot zijnde, dat over

*Principes
regesque &
quocunqve
alto nomi-
ne, sunt tu-
tores Reip.
Senec. de
clem. lib. 1.
cap. 1.*

*Ad sum-
mam remp.
navium
Exercitio
pertinet. l. 1.
§. 20. ff. de
exerc. act.*

O P D R A C H T.

fulcx de Zee haer *duvee* behoorde te maecten, soo vwordender dies niet tegenstaende, veel stoute, ongebondene, trouwvloose, traege en onachtsaeme ghevonden, over sulcks dat strickter, ende veel scherper Wetten op deselve gestelt zijn, ende harder teghens haer, als vvel anders nae Rechten gevnoonlicken is, geprocedeert vwordt, gelijck als sulcks uyt verscheydenere Rechts-paffagien baerblijckelick af te nemen is, en onder anderen, om een van hondert by te brengen, *in l. 1. §. 8. ff. naut. caup. stab.* alvvaer geseght vwort, dat het te scheepe ontfangene goet, alshoon 't niet aengevvesen, noch den Schipper pertinentelijck bekenet gemaeckt en vvas, onbeschadight vvederom moet uyt geleveret vworden, vvaer op dat oock *Peck. ad l. 3. n. 3. 4. ff. eod.* met recht vvel magh vragen: *Cur obsecro tam exasperatis animis adversus istud hominum genus jureconsulti constituerunt?* gevende daer op *ex l. 1. §. 1. ff. eod.* voor antvvoordt: *sane non alia ratione (ut opinor) nisi quod ut plurimum genus hominum improbiissimum sit.* So dat hier dan geldt de bekenede legale Spreuck-regel: *crescentibus delictis poena exasperanda, l. ult. C. de incest. nupt. ut unius poena metus possit esse multorum, l. 1. C. ad L. Jul. repet.*

Over dese Zeerechten dan hebb' ick mijne gedachten laten gaen, en hebbe die uyt den gront van reden, en algemeene Burgerlijcke Rechten, soo veel in my vvas soecken te verklaren, en hebbe het verschil soo hier en daer, tusschen dees' en geene mocht gevonden vworden, aengevvesen, verscheyden quæstien die daer omtrent dagelicks kosten voorvallen, beantvvoort.

Ende naedemael vvy hyuden ten dage een sulcken verkeerden eeuwv beleven, daer sulcke menschen in gevonden vworden, devvelcke oock de alderbeste en heylighste intentien, die yemandt mochte hebben, niet en konnen ongelastert laten, die, soo vvanneer daer eenighe gebreckelickheydt ontrent deselve mochte voorvallen, dat selve met der liefden mantel behoorden te bedecken, echter altijd daer op uyt zijn, en al haer krachten inspannen, om het geene sy selven niet en konnen, noch vwillen verbeteren, met hare vergiftighe tonghen te bespringen; van devvelcke ick buyten tvvijffel, niet beter als andere en sal ontfangen vworden; soo heb ick daerom van mijn voornemen niet vwillen aflaten, maer ben daer in onverschrocken voortgevaren, en hebbe my liever den fenijnigen beet, om daer door van sulcke boosaerdige beesten beschadight te vworden, vwillen voorvverpen, als dat ick mijnen bereydtvwilligen dienst, den geenen dieze in desen mocht te passe komen, vvilde ontrecken.

OPDRACHT.

U Furstl. Doorl. gelieve dit mijn geringh present in danck, en onder sijne vleugelen van een *Furstelicke* bescherminge te ontfangen, ende my mijne stoutigheyt van *U Furstl. Doorl.* met een Opricht van sulck een geringen vverck te vereeren, ten besten te houden, ende niet soo seer te sien op de geringheyt desselven, als vvel op de genegentheyt des Auteurs, die van herten vvenscht gelegentheyt te mogen vinden, om *U Furstl. Doorl.* trouvhertigh te mogen dienen, en daer in sijne volveerdigheyt te betoonen. De goede Godt die neme *U Furstl. Doorl.* in sijne genade en Vaderlicke bescherminghe, om *U Furstl. Doorl.* voor allen ongheval te hoeden ende te bevaren, en by langhduerige lijfs gesontheyt, en allen anderen voorspoet te erholden, het vvelcke uyt den gront sijnes herten, met een innerlicke genegentheyt vvenscht ende begeert

Doorluchtigh Prins

*U Furstlicke Doorluchtigheyds seer Ootmoedigen
Dienaer*

T A C O V A N G L I N S.

Uyt Slooten in Vrieflandt,
den 27. Septemb. 1664.
Stil. Vet.

VOOR-

Aen den Gunstigen

L E Z E R.

Strabo lib.
14. Geo-
graph.
Gell. lib. 7.
noct. Att.
c. 3.

Politiq.
Weeghl.
p. 3. lib. 2.
c. 3.

Vide l. 2.
§. 4. ff. de
orig. jur.

Tit. ff. ad
L. Rhod. de
jact.

Willekeur
van Amster-
dam, van-
den 26. Fe-
briar. 1641.
met de let-
ter R. in pr.
Ordonnan-
tie van Kei-
ser Carel,
op de Zee-
rechten,
prafat.

Placcact
van Konink
Philips over
de Zee sa-
ken in praf.

le van Rhodus een der Cycladische Eylanden in de Mid-
delandsche Zee gelegen, eertyds in 't bysonder vermaert van vve-
gens haere groote kennisse en ervaerentheyd derwelcke ze hadden op de
Zeevaert, als mede van vvegens haere goede Zeerechten ende Scheeps-
tucht, soo datse daer door een geruymen tydt de heerschappije over de Zee,
als gevoert hebben. Dese hadden dan sulche tresselicke wvetten op de

Zeevaert gestelt, dat deselve vast allenthalven als of het een volcker wvet wvas geneest,
onderhouden zyn gevonden. De Romeynen eertijds de naukeurighste wvetten-sifsters, die
daer mochten gevonden wvorden, die, op datse immers van goede wvetten mochten versien
wvvesen, eenige Gesanten na Griekenlandt sonden, om daer van daen als van een der ge-
schickste en best gemanierde natien, die daer doenmaels gevonden wvvierten, haere wvet-
ten te ontleenen: dese hebben de Rhodische Zeerechten in sulck een vvaerdigheyt gehadt,
dat selfs haeren Keyser Iustinianus, van wvviien het Corpus Juris sijn wvvesen en selfstaa-
digheyt ontfangen heeft, den opschrift van Avvarije of Zeevvoerp, met de naem van de
Rhodische wvet, vercert heeft gehadt.

Dit lesselick Exempelsende op den wvvelstandt ende voordeel van de Scheepvaert, heb-
ben naderhandt verscheide Koningen, en Princen, en Republiken ghevolght, stellende
soodanige wvvetten op de Zeevaert, als haer ten meesten oirbaer dienstighst schieen te wvve-
sen. De Fransche hebben haere Oleronsche Zeerechten; item ex libro consulatus, wvvelck
boeck ten tijden van S. Louwys Koninck van Vranckrijk geschreven soude zyn, wvvelcke
wvvetten over Zee-saken niet alleene van de Fransen, maer oock van de Spaenschen, En-
gelschen en Italianen souden gebruyckt wvworden. De Oosterse en Over-Rijmsche volcke-
ren leven by hare Gotlandsche, en Wisbuyische Zeerechten. De oude Hanzesteden heb-
ben oock hare Schips-rechten in 't generael, en eenige derselve, de haere in 't bysonder, als
die van Lubeck, Dansick, Hamburg en andere. Alsoo heeft oock de wvviytberoemde Koop-
stadt Amsterdam (die sich aen de Zeevaert en Koophandel ten hoogsten laet gelegen zyn, om
de menighvuldige disordren, verschillen en misverstandten, die doe langs hoe meer tusschen
Schippers ende Bootsgezellen quamen te ontfiaen, voor te komen) tot dien eynde een Ca-
mer over de Zee saecken opghericht, ende den Commissarissen een kort en bondighe in-
strudtie, vvaer nae datse haer hebben te reguleren, gefourniert.

Keyser Carel de Vijfde, heeft van ghelijcken eertijds den Nederlanden, als daer
van Erfheer zijnde, ter gemeene wvvelvaert, ruste en preseruatie van sijne Onderda-
nen, op 't advys van de principaelste Gouverneurs ende Raden van de voorsz. Landen
een bysondere ordre, regel en politie gestelt, grootlicks dienende den Schipperen, Koop-
lieden, en anderen haer ter Zee geneerende, wvvelcke naderhandt van desselfs nazael,
den Koninck Philips nae tijdt in saecks gelogentheyd is verbeterd en vermeerderd, ende
by forme van Edict perpetueel bevestight. Op wvvelcke Zeerechten wvvy dese onse be-
denckingen genomen hebben, ghelijck wvvy deselve den goetgunstigen Leser alhier mede
deelen.

Voorreden aen den Lezer.

En alhoewel twee seer voortreffelicke geleerde Mannen, onder anderen in het bysonder, als eenen Petrus Peckius, ende Arnoldus Vinnius, seer uytmenent over den Scheepvaert, en over die dinghen, die daer omtrent mochten voorvallen, geschreven hebben, soo datter niet af of by te doen en is, ende die hem sulcx onderwindt, soude met recht van vermetelheydt moghen beschuldicht worden, even of by op het midden van den dagh het groote licht een keersse ontsteken wilde.

Edoch dewijl dese luyden over de Romeynsche Keyserlicke Rechten dies aengaende, gheschreven hebben, en meer ten dienst van ghelerde en in dusdane wvetten geoeffende verstanden, als vvel tot dienst en gerijf van ongeletterde menschen; ende dewijl onder die geene die van jonghs op sich den Koophandel bewijticht hebben, vveynigh, en noch vveyniger onder den Schippers en Bootsgeffellen gevonden vworden, die tot sulck een groote kennisse en wvetschap geraeckt zijn, datse haer van deselve souden konnen dienen, ende dese Zeerechten haer dagelicks te passe komen, soo ist dat ick my voorgenomen hebbe om de selve, soo alsze geleghen zijn, in onse aengheboore moederlicke tael met de meeste eenvoudigheydt te verhandelen, op dat een yeghelick uyt den gront van recht en reden der selver billickheydt moghe bemercken, ende wat hem te doen staet moghe vernemen.

Ende soo vwanmeer desen mijnen geringhen dienst V. E. mochte aengenaem zijn, en vwen appetijt smaeckelick bevonden vvierde, soo soude ick mijn ooghemerck bereyckt hebbende, daer uyt oorfaeck nemen, om my daer over van herten te verblijden, en meer en meer geleghentheydt te soecken, om V. E. in andere geleghentheden noch meer en verder te moghen dienen. Vaert vvel, en gebruyckt dit tot vwen besten.

B L A D T W Y S E R

Aenwifende de Tijtels met de Opfchriften haerer onderhebbende Artikulen.

T I T. I. Van Schippers ende Kooplieden. Fol. 1.

ART. I.	Schippers ende Koopluyden veraccorderen over het Vrachtloon.	1
II.	Vracht als de reyse verlet ofte geftaeckt vordt.	4
III.	Schipper aengenomen buyten 's Landts om te laden, ende door arrest van hooger handt opgehouden, fal de halve vracht hebben.	5
IV.	Schipper aengenomen hebbende, ende eer fijn reyse begofte om foldie de hooger handt moefte dienen, is onflagen van fijn Koopman.	7
V.	Schipper met den Koopman ghecontracteert zijnde, indien de Koopman vvil, fal noch 15. dagen vvachten, mits fijn leghdagen betalende.	7
VI.	Schip voor 't afvaren te calfaeten ende dicht te maecken.	9
VII.	Schipper is fchuldigh de Koopman fijn touven te toonen, om te laden ende te loffen.	12
VIII.	Goet in 't Schip vermindert of befchaedight, moet de Schipper vergelden.	13
IX.	Befchaedight Goet buyten Schippers fchult, komt tot laft van den Koopman.	15
X.	Rekeninge den Rederen te doen.	16
XI.	Geladen Schip te diep gaende, mach de Schipper ontladen in eenigh ander Schip.	17
XII.	Schipper ende vermach 't Schip niet te verkoopen fonder Reeders confent.	18
XIII.	Schip te loffen binnen vijftien dagen.	21

T I T. II. Van de Schiplieden ende hare Officien. 23

ART. I.	Schip te brenghen ter havene daer 't uyt ghevaren is, indien 't de Schipper gelieft.	23
II.	Misdaden van Scheepsvolck te straffen.	24
III.	Schipman aen twee Schippers verhuurt, moet den eerften volgen.	27
IV.	Schipluyden moghen niet uyt het Schip gaen fonder confent van den Schipper.	29
V.	Schipper op reys zijnde, ende vorder reyse wil aennemen, mach fijn volck behouden, mits de huyc verbeterende.	31
	VI. Onbe-	

VI. Onbedreven Stuurman ende sijn loon.	33
VII. Extraordinaris loon van lossen ende laden, eermen ter rechter plaetse van ontladinghe gekomen is.	34
VIII. Verschenen huylr als het Schip is ontladen.	36
IX. Schipper door vreesse van Zeeroovers, sijn reyse niet begofte, sal sijn volck met het vierendeel van de huylr afslaen.	39
X. Schipper is gehouden sijn Schiplieden driemael daeghs t'eten te geven.	41
XI. Schipper verlaten, ende een ander in sijn plaets ghestelt, zyn de Schiplieden den selven ghehouden te dienen, als den eer- sten.	43
XII. Schipper 't Schip verkoopende, zyn de Schiplieden in den nieu- ven Schipper niet gehouden.	45
XIII. Schipper sijn gassen oorlofgevende sonder schult, moet de halve huylr geven.	46
XIV. Schipman selfs een Schip krijgende, of een vrouvv trouvvende, is vry van den Schipper.	49
XV. Schipluyden zyn ghehouden te verklaren, of sy haer voeringhe vullen laten gaen over de vracht van 't Schip, of dat sy het selfs vullen bevrachten.	50
XVI. Siecken Schipman te houden op Scheeps kosten.	53
XVII. Stervenden Schipman sullen sijn Erfgenamen de helft van de huylr ende voeringe hebben.	56
XVIII. Aen landt te begraven indien men kan.	58
XIX. Koopmans goet vvel gade te slaen, sullen daer voor extraordi- naerlick geloont vworden.	58
XX. Schipman niet te arresteren als 't Schip ghereedt is om t'zeyl te gaen.	60

T I T. III. Van Schipbreeckinghe, Zeeverpinghe, ende
Haverijen.

62

ART. I. Schade te boeten die by Schiplieden negligentie geleden vwort.	64
II. Gequetste Schipman sal betaelt vworden als groote haverije.	65
III. Gebroken Schip te hermacken binnen korten tijdt.	66
IV. Geen goet te werpen, noch mast te ketven, sonder advijs van den Koopman.	68
V. Goet te werpen dat swaerft van gewicht, ende minst van prijs is.	70
VI. Vergelijckinge van schade door 't werpen, standen ofte ker- ven.	72
VII. Gemunt geldt wordt nae sijn inwendige valeur geëstimeert.	76
VIII. Overladen Schip, daertomme te werpen, wordt in geen haverije gebracht.	77
IX. Lootmans geldt.	81

B L A D T W Y S E R.

X. Schip te lichten als 't aen de grondt sit.	82
XI. Niet t'zeyl te gaen , als by 't advijs van den Schipluyden.	84
XII. Berghloon als 't Schip gebroken is.	85
XIII. Geen geberghde goederen achter de handt te houden.	87

T I T. I V. Van Schepen die elckander beschadigen. 91

ART. I. Zeylende Schepen malkanderen beschadigende.	91
II. Driftige Schepen malkanderen beschadigende.	92
III. Zeylende Schip een ander vastliggende beschadigende.	94
IV. Boeye op het ancker te leggen.	98
V. Schip aen de grondt leggende, den ander naestliggende te vorderen sijn ancker te lichten.	99

T I T. V. Van de Schips-keuren ende Breuken , ende andere saken de Justitie aengaende. 101

ART. I. Schipluyden den Schipper ghehoofsaem te zijn, hem helpen te vwater ende te lande.	101
II. Breucke van de ongehoofsame.	105
III. Twistende Schipman oorlof te geven.	109
IV. Geen twist of gevecht binnen Scheeps te begaen.	114
V. Dootslach binnen Scheeps begaende , den Rechter over te leveren.	119
VI. De Schipluyden in 't aentasten sijn qualick dragende.	121
VII. Onkundigh Schipman, Stuurman, Pilot verbeurt.	124
VIII. Boeten aen vrien te appliceren.	128
IX. Eedt te sweeren om de ordonnantie te onderhouden.	138
X. Examinatie der Visitateurs aen de Schipluyden, in 't aenkommen op het onderhouden der Ordonnantie.	132

T I T. VI. Van Bomerije. 134

T. VAN GLINS

Over de

ZEE-RECHTEN,

*Uyt het Placcaet van Coninck PHILIPS uyt-
gegeven den lesten Octobris 1563.*

TIT. I.

Van Schippers ende Kooplieden.

ARTIKEL I.

Schippers ende Koopluyden veraccorderen over
het Vrachtloon.

ALLE Schippers ende Kooplieden sullen met mal-
kanderen moghen accorderen ende oer-een-komen van de
Vracht-loon of Schip-loon / soo sy best sullen können /
en daer af maken sulcke charte partijje / of andere in-
strumenten / als hun goet duncken sal: en indien sy on-
derlinge niet en können vergelijken / sal den koopman
den Schipper mogen ontbieden vooz de Officiers ende Werhouders
van dier plaetsen / die gehouden sullen wesen partijen te accorderen
(indien 't mogelijck is:) indien niet / daer op sulcken uytspzaecke te
doen / als sy na redenen bevinden sullen te behooren: nemende mede
aenschouw ende consideratie/ op de onkosten die de voozsz. Schippers
nachevolgende dese ordonnantie / ende toerustinge van hun Schepen/
gehouden zijn te doen. Die welcke Schippers aldus aengenomen /
ende geladen zijnde / sullen gehouden wesen hun reyse te vorderen/
sonder eenighe goede windt ofte geselschap om eenighe voozsaek te ver-
legghen.

Wisbuyfs
Zee-recht
art. 41.

Aenmerckinge.

Van de Vrachtloon of Schiploon.] Wanneer alhier gesproken wort
van loon/ so staet te letten dat in dusdanige gelegentheit niet alleen het
schip om Waren daer in te leggen gehuyt wort: maer dat neffens dien
oock gehuyt wort den arbeyt der Schipperen / om de ingelende Wa-
ren ter bestemder plaetse oer te brengen vooz secker gelt/ welck geldt/
vooz pemandt sijn arbeydt beloofst/ wort geseght een loon te zijn.

Sulcken Charte-partije of instrument.] Charte-partije/ of lieber certe-partije / om dat doo? sulcken geschyft wederjyds onderteekent/ de partijen haer van 't bedongene achtervolght te sullen worden / verskerkt houden; soo wordt hy ons in Vrieslandt een huy? ofte pacht-cedel / een huy?-carter genoemt: een geschyft / waer hy dat d'een den ander een huy? of stuck landts / voo? seker geldt op condition ende voorzaerden daer in verhaect / komt te verhuynen. Hier kan in 't voo?hy gaen genoteert worden / hoe dat een contract dat andersins geen Schyftuy? van nooden heeft / tot meerder verskerkinghe in geschyft gestelt wordt / l. 4. ff. de pign. Want andersins en is niet noodigh tot het bestaan of wesen van huy? / dewyl het een contract is upt consent of bewilliginge bestaende pr. inst. de obligat. ex consens. l. 2. pr. & §. 1. de oblig. & act. dat eenigh geschyft of instrument van 't selve ghemaectt wierde / l. 17. C. de pact. d. pr. Inst. d. l. 2. Daer is noch een ander Charte-partije of Zee-hyef / hy de Franschen Lettres de charte-partije, of de gargayson & de cognoissement genoemt / welcke den Schippersen of van den Admirael Generael syne Stedehouders / luyden van Werten van der plaetsen / of van den Tollenaer daer sy vertolt hebben / gegeven worden: Dese hieben berbatten in haer den naem en toenaem / als mede de woonstede van de personen / die de koopmanschappen senden / ende oock de plaetse / waer nae toe sulcke koopmanschappen overgebracht sullen worden; welcke charte-partije de Schippers nootsakelyck hy haer hebben moeten / hy soo bezre sy niet hy tijden van oorlogh voo? goeden puyse / en hy tijdt van vrede arbitralycken daer ober gestraft willen sijn. Placc. van Coninck Philips van toerust. van Schep. art. 20. In de plaetse van dese charte-partije is huydendaeghs hier te lande gebuyckelick / dat de Schippers gehouden sijn hare namen ende toenamen / als mede wat en hoe veel goederen sy geladen hebben / en waer nae toe datse van sintz sijn deselve te brengen / den Conboy of Licent-meesteren ter plaetsen van 't Cantoo? daerse laetst af varen / bekent te maken / en daer van een pastedel te vorderen / op dat daer upt moege blijcken of de waren oock verboden sijn om upt te voeren / en ofse nae de gedefineerde plaetsen oock gebracht en verhandelt mochten worden; en op dat daer na den behooyliken Toll oock betaect worde; dewyl soodanigen schyft als van publycke en daer toe be-eedighde personen onderteekent / een volkommen gelobe gegeven wordt.

Sal de Koopman de Schipper.] Het is een ordinaire regel in de Rechten / dat niemant om te contraheren kan gehouden of gedwongen worden l. 16. C. de jur. delib. l. 5. C. de obl. & act. van welcken regel desen artijckel schijnt af te wijcken / wanneer se komt te statueren dat de koopman den Schipper hy soo her sy onderlingh niet malkander niet en kunnen vergelijcken / voo? de Officiers ende Werhouders van de plaetse mach ontbieden / op dat deselve de partijen moege veraccorderen / of andersins soodanigen uytspake doen / het sy of tot volvoeringe van het contract / of tot dessels vernietinge / soo als sy dat selve na redenen bevinden sullen te behooren. Dat in dusdanige gelegent;

legentheidt de Schipper tot volboeringe van een contract dooz de Overhept mach gehouden worden tegens den ordnaren regel / is niet sonder reden ; op dat dooz het al te veel en ongeschickt epfichen der Schipperen / wiens arbeidt in koopmanschappen seer waortwendigh / de koopmanschappen niet mochten berhindert worden ; en dan oock op dat alle dierte tot groot nadeel van 't gemeene beste moge belet en voorzighetomen worden ; want wannere de kooplieden veel tot vrachtloon sullen moeten geven / soo worden daer dooz de Waren met haogeren prijs belastet / dewelcke de kooplieden / om schade loos te blijven / daer op leggen / het welcke anders niet dan dierte tot last van de Ingesetenen / en volgens dien van een geheele Republique / kan veroorzaken ; waer ober dan dese ordnantie met grootte reden tot voordeel van de koopmanschappen / en tot af weeringhe van verschedene incommoditeyten en swarigheden / dewelcke het gemeene beste daer by soude kommen lijden / is ingeboert.

Hun reyse te vorderen.] Op dat den koopman by het vertoeven geen schade en home te lijden / dewelcke de Schipper in dusdanige gelegentheidt / is schuldigh te beteren / nae den gemeenen reghel in l. 173. de Reg. jur. unicuique mora sua nocet. Hier mede accorderen de Scheeps-rechten van de Hanzee-steden / dewelcke om datse net singulier desen aengaende gestatureert hebben / soo sullen wy dat selve van woordt tot woordt hier in boegen. Soo spreeket den 11. Artijckel der voorz. Scheeps-rechten : Aengesien oock dat onder veele Schippers groote onachtsaemheydt en versuymentheydt bevonden en ghemerckt wordt, tot groote schade ende achterdeel van den Koopman, waer door oock dickwils de reyse versuymt wordt, ende des Koopmans goet, sonderlingh het graen geheel te niete gaet, ende verderft, te weten door langhsame uyt-redinge, waer door oock meenigh Koopman hem heeft ontfien en onthouden van yet in onse Schepen te laden, te meer, om datmen eertijds heeft bevonden, dat sommige Hollanders, ofte oock andere meer, die alsoo groote schepen voeren als onse schepen zijn, wel tweemaal laden en lossen konnen, eer eenige van de onsen geladen hebben. Ende dat noch meer te beklagen is, als sommige van hun luysden hun schepen schoon geladen hebben, ende alle lijftocht ende andere nooddrufft t'scheep hebben, soo en moghen die in acht of negen dagen daer nae, al is de wint goet ende schoon, van hier niet gebracht worden, &c.

Waerom geordonneert vwort, dat van nu voortraen een yegelijck Schipper sijn saken alsoo schicken, sijn lijftocht in tijds besorghen, ende met sijn Reders rekenen, ende hem klaer maken, oock sijn volck hun huysre geven, op dat hy het laetste goet ingenomen hebbende, of ten langhsen binnen tvvee ofte drie dagen daer nae, soo verre de wint eenighlins goet is, magh t'zeyl gaen, op de pene of verbeurte van vijftigh hongersche ducaten.

Maer in gevalle oock eenigh Reder onachtsaem of dralende ware in 't geldt van d'uytredinge te geven, die sal in die selve boete vervallen zijn, ende sal de Schipper mogen op des Reders gedeelte bomerije-geldt opnemen, ten eynde dat hier door de Schipper niet opgehouden en werde.

Sullen oock wederom de Kooplieden waernemen den tijdt die de geordineerde Vrachtmeesters hun sullen gestelt hebben, om haer lieden goet t'scheep te senden, want is't dat sy daer in onachtsaem vallen, soo en sal de Schipper daer nae niet wachten, nochtans sal evenwel de Koopman hem sijn volle vracht betalen, soo verre hem de Schipper sijn ruymte wijst, ofte op de plaetse ledigh voert.

Om eenige oorfaeck.] Oock soo / dat wanneer een Schipper buyten 's landts om geldt verlegghen zijnde / nae sijn landt om geldt gesonden hadde / niet nae 't selve te wachten / magh blijven liggen / en daer doo; den goeden wint versummen: want verlage hy den windt / hy ware schuldigh den koopman sijne schade te beteren ende te betalen / daeromme wordt den selven liever toegelaten / om van des koopmans goet tot nood;ust te verkopen / het welck hy sal hebben te betalen / als hy komt te lossen tot sulcken prijs als het goet in de merckte tusschen den minste ende meeste / soude gegolden hebben / nits daer van genietende sijne volle vracht / of het ter bestemder plaetse daer 't soude gelost zijn geweest / gebrecht was. Wis buysch Zeerecht, art. 41.

ARTIKEL II.

Vracht als de reyse verlet ofte gestaect vvoordt.

Placcaet
van Keyser
Carel. art.
35.

Ende of 't gebeurde dat eenigh schip aengenomen wierde binnen den lande van herwaerts ober / om buyten 's landts te varen / en aldaer geladen te worden voo; sekeren besproken loon / en daer nae de Schipper doo; arrest van hooger handt aldaer sonder enige sol-dije niet varen en konde / ofte oock dat de koopman int renige consideratie sijn goet niet avonturen / of het schip laden wilde / deselve koopman sal gehouden worden den Schipper den geheelen besproken loon te betalen.

Aenmerckinge.

Ende of 't gebeurde.] Desen Artijckel is Rechtens / en gefondeert in l. 61. ff. locat. Siet voo;ders 't Placcaet van Keyser Carel op de Zee-rechten van den 19. Julij art. 35.

Door arrest van hooger handt.] Dit is / dat men presten noemt / wanneer de Hooge Oberighendt de schepen om eenigh krijghsvolck of ammonitie van oorlogh / of andere vitzes tot onderhoudt van het Veger / ober te voeren / van nooden heeft; en worden in de Rechten angariae praestationes genoemt / veel licht herkomstigh van 't woordesken angen of engen, om dat de schepen daer toe geenght / dat is geperst of gedwongen konnen worden / oock soo / dat sich daer tegens niemant met eenige privilegie of voo;recht om daer van behijdt te zijn / kan behelpen. l. 4. §. 1. de privil. vet. l. 18. §. 24. ff. de mun. & hon. l. 10. l. 11. C. de S. S. Ecclef. l. 1. 2. C. de navib. non excuf. en de vzeemde schepen zijn hier oock niet van behijdt. l. ult. §. 22. de mun. & hon.

& hon. en wanneer geseght wordt van de Hooge Overhendt / soo is daer by te noteren / dat dit p[re]sten niet anders als van een Prins of Republique / dewelcke een soubereyne macht hebben / en kan geschieden / en soo wordt dit selve mede inter regalia opgetekent / c. un. quæ sint regal. tit. 56. in constit. Frid.

Sonder eenige soldye niet varen en konde.] Het welcke alsoo het gheschiet by geballe / in dewelcke de Schipper / als oock eenige andere / niet gehouden en zijn / ten ware dat sy deselve op haer genomen hadden. l. 8. C. de locat. junct. l. 1. §. 6. depof. Soo en kan daerom deselve haer besproken loon niet geweygert worden.

Ofte oock dat de Koozman.] By soo bezre de Koozman het besproken loon komt te wengeren / soo is den Schipper een actie van Hure / om dat selve te vorderen / geschapen. l. 2. C. de locato. Ten waer de Schipper volgens 't contract de waren by hem aengenomen om ober te brengen / niet overgebracht en hadde / soo het by hem stonde om 't selve te konnen doen / want andersins soo het by hem niet gestaen en heeft / soo is ebenwel de Koozman het besproken loon schuldigh te betalen. l. 38. ff. locat. l. 61. §. fin. eod. l. 10. pr. ff. ad L. Rhod. de jact. arg. l. 19. §. pen. ff. locat. gelijck dat selve in desen val / in den welcken het niet by den Schipper / maer by den Koozman staet dat de goederen niet overgebracht worden / te sien is.

A R T I K E L III.

Schipper aengenomen buyten 's landts om te laden, ende door arrest van hooger handt opgehouden, sal de halve Vracht hebben.

Mer indien 't gebeurde dat een Schip buyten dese Vanden zijn / Placcaet van Keyser Carel art. 36. gehurt worde om elders oock buyten 's landts te laden / en dat sulck een Schip aldaer komende / gearresteert of verboden wert by hooger handt / eenigh goet in te nemen / of te laden / wel verstaende dat sulckig geschiede sonder des Koozmans toedoen / soo sal de Schipper in dien geballe / maer hebben sijn halve vracht / niet tegenstaende of by 't goet op sijn bodem gehad heeft / ofte niet.

Aenmerckinge.

Ofte verboden wordt by hooger handt.] Het welcke nyt reden van de hooger handt kan gheschieden / als wanneer deselve achterdocht mocht hebben / dat de waren mochten tot den brandt / om den selven daer mede te stercken of te onderhouden / overgebracht en aldaer verhocht worden / het welcke niet geoorloft soude zijn / l. 11. ff. de publ. & veltig. tot. tit. quæ res export.

Eenigh goet.] Het welcke geschiet wanneer de Overigheyt dat selve tot dienst van 't gemeene beste mocht van noden hebben; Het selve kan

ooch plaets hebben / soo wanneer wel ander goet geoorloft is om in te nemen / en datmen dat gene / om het welcke het Schip afgehuurt is / niet en magh innemen ; als by exempel een Schip afgehuurt zijnde om koren te laden / het welcke by de Oberighedt van de plaets verboden was / wylt byese datse het selve / alsooze booz een dueren tijt byesden / mochten van noden hebben / soo is de Koozman de halve byacht / schoon daer wel andere goederen te laden waren / schuldigh te betalen ; ten ware dat de goederen om in te nemen niet gespecificeert / of genoemt en waren / of dat het den Schipper ebenbeel was / of hy de genoemde goederen of eenige andere in de plaets nam : want soo het den selven niet ebenbeel en waer / als wanneer hy om de andere te laden en te lossen meer arbeydt of kosten moeste aentwenden / soo en soude hy andere in de plaets niet behoeven in te nemen / ten waer men daer over niet hem accordeerde / en daer booz in 't bysonder te byeden stelde. ubi enim crescit expensa & labor, ibi etiam pretium & commodum crescere debet: Boër. decis. 213. Et quævis promissio fieri solet rebus sic stantibus arg. l. 8. ff. de condict. cauf. dat.

Sonder des Koozmans toedoen.] Want soo het geschiede dooz toedoen van den Koozman / soo soude hy de gheheele byacht schuldigh wesen om te betalen : siet hier voor art. 2. En soo wanneer het geschiede om des Schippers wille / soo hy waer om schuld / of om eenige andere reden gearresteert wierde / soo is de Koozman niet alleen van de betalinghe van het besproken byachteloon bebyjdt / maer de Schipper is daer en hoven den Koozman tot vergoedinge van schade en interesse daer hy geleden / gehouden. arg. l. 15. §. 6. ff. locat.

Sijn halve vracht.] Dit verschilt van 't gemeene Recht / als mede van den boozgaenden artijckel / gelijk aldaer te sien is : rede van onderscheydt soude konnent wesen / dat het een Schipper / nu alrede byuten 's landts zijnde / lichter valt om een reyse aen te nemen / als een dewelcke by hups zijnde / dooz het reysen sijn eygen menagie Vrouw en kinderen komt te verlaten / en datmen over sulcks een soodanigen te meer de geheele byacht / soo hy by gebal het aengenomene niet en konde laden / behoorde te betalen. Item / om dat in den 2. Artijckel geseght wordt / soo wanneer de Schipper dooz arrest van hooger handt / sonder eenige soldye niet varen en konde / het welcke alsoo het dooz den Koozman kost gebetert worden / mit 's betalende de soldye / of heren-loon daer toe staende ; soo is het den Koozman / en niet den Schipper te wijten / dat hy niet varen mach / en is oversulck de Koozman den Schipper de geheele byacht schuldigh te betalen / het welck heel anders is in desen artijckel. Het Placcaet van Kerser Carel seght den Schipper in dese gelegentheydt / maer het vierde part van sijn byacht toe. Art. 38.

ARTIKEL IV.

Schipper aengenomen hebbende, ende eer sijn reyse begoste, om soldye de hooger handt moeste dienen, is ontflagen van sijn Koopman.

Ende of eenigh schip binnen desen lande wesende / aengenomen Placcaet van Keyser
 dat al eer de Schipper sijn reyse begoste / hy ende schip by hooger Carel art.
 handt / alhier aengenomen wert om te dienen by soldye of andersing / 37.
 of oock dat de vooz. Schipper en schip dooz oozloge of andere merckelijcke oorzake / die aengenomen reyse soude moeten of mogen staecten / soo sullen als dan de koopman en die Schipper van malkanderen ontflagen zijn / behoudelijck dat sy malkanderen sullen helpen dzagen de kosten te dier contemplatie gedaen / willende dat 't selve oock onderhouden sal worden / in schepen wesende bytten 's Landts / ende aldaer upt gelijcker saecken belet zijnde / hun aengenomen reyse te doen.

Aenmerckinge.

Door Oorloge of andere merckelijcke oorfake.] Dewelcke zijnde vis aliqua major, dewelcke alsooze van niemant konde voozgesien / ofte oock tegengestaen worden; daer toe oock niemant gehouden en is / om de schade daer by toe gekomen te beteren. l. 25. §. 6. ff. locat. Soo zijn in sulcke gelegentheydt den Schipper en koopman van haer onderlingh contract ontflagen. Consult. van Holl. p. 1. conf. 210. Placcaet van K. Carel. art. 37. Neost. Sap. Cur. decif. 15. & 32.

Dragen de kosten.] Dit verschilt van 't gemeene recht / volgens het welcke de Schipper schadeloos moeste gehouden worden / en de koopman de kosten alleen soude moeten dzagen. l. 5. pr. ff. de condict. cauf. dat.

ARTIKEL V.

Schipper met den Koopman gecontraheert zijnde, indien de Koopman vvil, sal noch 15. dagen vvachten, mits sijn leghdagen betalende.

In geballe dat de koopman den Schipper met den welcken hy ge- Placcaet
 contraheert heeft / 't is by charte-partije of andersing / niet en van Keyser
 lade op sijn besproken of behoorlijcken tijdt / soo sal den Schipper / in Carel art.
 dien 't den koopman begeert / gehouden zijn noch 15. dagen te wacht- 35.
 ten/

Wisbuyfs
Zeerecht.
art. 34.

ten / mits hy den Kooptman hem betraect wordende sijn leggh-dagen / ten seggen en arbitragie van luyden hun des verstaende : maer indien 't de Kooptman niet en begeert / oft dat hy binnen de 15. dagen 't schip niet en lade / sal den Schipper ontsagen zyn van den selven Kooptman ; dewelcke hem schuldigh sal zyn op te leggen en te betalen / sijn besproken huyre / met de leggh-dagen / indien daer eenige zyn.

Aenmerckinge.

Sijne leggh-dagen.] Volgens Wisbuyfche Zee-rechten art. 34. wanneer de Schipper hy gebeckt des Kooptmans / sijn vzaecht verloor / soo is de Kooptman schuldigh den Schipper al soodanigen schade (soo daer op geset is) op te rechten / en daer van sullen de schip-luyden dat vierendeel hebben / en de Schipper de andere vierde deelen / om dieg willen dat hy hen de kost geeft / en de meeste sozge dragen moet.

Ten seggen en arbitragie.] Om de schade hy het versuym van de leggh-dagen geleden / na dat haer dunckt dat een sulcken Schipper in sulcken tijdt wel hadde konnen / of gemeenlijcken placht te verdueren / te estimeeren ; welcke luyden in de rechten arbitratorez genoemd worden / en zyn de geene die met gemeen consent van beyde parthyn verkooren worden / om haer lieden in der minne na billickheit / de ordinarij rechts-pleginge vooz hy gaende / te vergeelijcken. Auth. si vero contigerit ubi gl. in verb. annotationem. Spec. tit. de arbit. §. 1. Marant. p. 4. dist. 14. n. 2. En worden dese gemeenlijck ghebruickt in contracten en handelingen / wanneer 't op het seggen van goede luyden aankomt. l. f. C. de cont. empr. En hy soo ver d'een of ander hy de arbitragie desselven sich mochte beswaert binden / ende dat hy daer niet te vreden en waer / soo wort om Prozeszen te vermijden en de twist-saecken te verkorten / den ordinarij Richter vooz de welcke andersints de saecke hadde moeten bepleyt worden vooz hy gegaen en de saecke te hove gebzacht / eo quod reductio sit quaedam appellandi species, l. 32. §. 14. ff. de arbit. Afflic. decis. 51. Fach. lib. 8. cont. c. 4. En dit selve is in Holland / Zeelant en Driessant alsoo gebzuchtelijck. Merul. prax. jur. civ. lib. 4. tit. 5. n. 2. Bus. ad l. 1. ff. de recept. arbit. In Duytslandt en Franckrijck wordt de saecke eerst ghebzacht tot het ordinarij gerichte / daerse soo de uytzpraeck van goede luyden niet geschiet en was hadde moeten bepleyt worden. Gail. l. Obs. 149. Minsing. 2. Obs. 61. Rebuff. ad constit. reg. tom. 3. de arbit. art. 1. gl. 10. n. 9. Het welck oock soo geobserveert is geweest in den hoge raedt van Mechelen / na 't getuygenis van Christin. vol. 2. decis. 142. n. 4. & decis. 143. n. 8.

Ende betalen sijn besproken huyre.] Dewijl hy aen sijn zijde beerdigh is geweest om het contract te volbrengen / soo dat het hem niet kan gebeten worden / in welcken gevalle het geheel dat bedonghen is / moet betaelt worden. l. 38. ff. locat. ghelijck daer van exempelen in de

Rechtz

Rechten te binden zijn / als in l. 61. §. f. ff. locat. een ander / in l. 10. pr. ff. ad l. Rhod. de jact. een ander / in l. 19. §. 9. ff. locat. een ander / in l. 59. l. 33. pr. ff. eod. **Soo is niemandt doek schuldigh en gehouden de geheele hupz van een hupz of stuck landt dat hy gepacht hadde te betalen / soo wanneer hy het selve hupten tijdtz quam te verlaten. l. 24. §. 2. l. 55. §. 2. ff. locat. Siet hier voren art. 2.**

ARTIKEL VI.

Schip voor 't afvaren te calfaeten en dicht te maken.

Sullen alle Schippers gehouden zijn vooz 't innemen van de goe- Placcaet
 deren / ende afvaren van den schepe / deselve te doen calfaeten / van Keyser
 dicht te maecten / en van alles wel te vooz sien / soo de toerustinghe Carel art.
 aengaende / als de stouwinge van de goederen en andersinsz / sulckz 42..
 dat daer geen schade / verlet / of perijckel dooz en kome. Ende of
 hy gebreck van dien eenighe schade of verlies gebeurde / sullen die
 gehouden zijn op te rechten en te heteren. Behoudelijck dat of 't ge-
 biel / dat / niet tegenstaende 't schip wel en behoozlijck vooz sien was /
 en de goederen wel gestouwt / dooz tempeest of onsenliche soztupne/
 de voozsz. goederen / of eenige van dien geraecten nat / of andersinsz
 beschadicht te zijn: de Schipper daer mee niet gehouden sal zijn /
 soo verre hy niet twee ofte drie van sijne Schipluyden / die de koop-
 man daer toe kiesien sal / het selve sullen affmeren hy haren Eedt.
 Ende sal des niet te min schuldigh zijn / goede toeficht tot de voozsz.
 goederen te nemen / dat die wederom woorden bekomen is 't moge-
 lijck / ofte immerz niet verder en bederven / en dat ten kosten van
 deselve goederen / indien daeromme eenigh sonderlingh extrao?dina-
 riz arbeydt ofte kosten gedaen woorden.

Aenmerkinge.

Als stouwinge.] Van quade stellinge ofte stouwinge / en die schade
 die daer van mocht komen / te heteren / daer van staen in de *Wijshuyfche*
Zee-rechten art. 23. dese woorden: Item een schip dat is ter Sluys of
 anders waer om wijn te laden, ende zeylt alsoo van daer geladen, en-
 de de Schipper en sijn schip-luyden versekereren noch verwaren die stel-
 linghe of floote niet foo 't behoort, ende het gevalt dat daer storm of
 onweêr op komt dat de stellinge breeckt ende de bodem vlieght uyt
 den vate ende het schip komt behouden daer het loffen sal, ende de
 Kooplieden beklagen haer dat by den gebreeke der stellinge ende der
 flooten harer wijn verlooren is, de Schipper seyt dat het niet van den
 gebreeke der stellinge ende der flooten toegekomen is. Maer is 't dat de
 Schipper dat sweeren wil met drie of vier van sijn schip-mannen, die
 de Kooplieden daer uyt-kiesien, dat de Wijn niet verlooren is by gebreck

breck der stellingende der floote, soo sal de Schipper quijt ende vry daer van wesen. Ende is 't faecke dat zy niet en willen sweeren, soo sal den Koopman sijn schade op-rechten, want sy zijn schuldigh den Koopman de stellinghe ende floote te verseeckeren, eer sy van daer scheyden, ofte zeyleen, daerse geladen hebben.

Sullen die gehouden zijn op te rechten ende te beteren.] *Accoerdeert met het gemeene Recht / l. 19. §. 1. ff. locat. alwaer geseght wordt / dat niemant dewelcke lecke of ondiechte vaten verhuurt hadde / alwaer de Wijn was uytgeleckt / ghehouden is om de schade te boeten / schoon hy oock niet geweten en hadde datse leck waren; accoerdeert oock met het Placcaet van Keyser Carel, art. 42. 43. en met het Wisbuysche Zeerechte art. 23. hier te voren verhaelt.*

Door tempeest of onsenlicke fortuyn.] *Het welcke vis major noemt wordt: dewelcke / gelyck oock alle andere onboosienlicke ongelucken / doo; niemandt gebetert en worden. Siet in den vorigen 4. Artijckel.*

Nat of andersins beschadight te zijn.] *Oock soo wanneer sy ten eenemael verlooren waren / en niet alleenigh in desen geballe / maer oock so wanneer hy stil en goet weder / buyten schult van den Schipper / de goederen in haer selven quamen te verereren; gelyck als men sommige dingen bindt / dewelcke hoe naeu mensse bewaert / niet bewaert konnen worden / soo is mede de Schipper tot vergoedinge der selve niet gehouden. arg. l. 13. §. 5. l. ult. ff. locat. l. 27. §. 29. ff. ad L. Aquil.*

De Schipper daer in niet ghehouden sal zijn.] *Ten waer dat de Schipper de vryacht aengenomen hadde / op sijn eygen perijckel ober te brengen / en alsoo den onboosienen roebal op hem genomen. l. 13. §. 5. ff. locat. l. 6. C. de pign. act. Want het accoort ofte ober-een-kominge / ghelijck Ulpianus seght / in l. 23. de R. I. geeft het contract de wet / dat is een hoedanighend / en een temperament / soo dat upt de ober-een-kominghe van het contract selfs gheoo;deelt wordt. Don. in l. 10. n. 4. C. de pact.*

Van sijne Schipluyden.] *Noteert hier dat in desen gebal pemandt sijn Domesiquen / onder dewelcke die geene mede gerekent worden / die pemandt komen te dienen / en wiens dienst men konit te gebuycken. l. 11. §. 1. ff. de poen. Tot getuygen magh roepen / regens den ordinaren regel. arg. l. 3. pr. & §. 2. ff. de testib. Om dat alhier gehandelt wordt van een soodanigh sent / het welcke doo; geen ander / als doo; Domesiquen kan bewesen worden / in welcken geballe na t gemeene geboelen der Doctoren men dus danighe getuyghen magh gebuycken / l. 8. §. 6. C. de repud. Aloyf. Riccius p. 2. collect. decis. coll. 297. Ant. Fab. in cod. suo tit. de locat. def. 6. Domesica enim negotia non ita sunt coangustanda strictis probationibus l. 10. C. de rei vind. l. 21. C. de probat.*

Die de Koopman daer toe kiezen sal. *Het is een ordinarijs regel in de Rechten / dat een yegelick sijn segghen moet bewijzen. l. 2. l. 5. l. 15. l. 21.*

l. 21. l. 22. ff. de probat. En daer toe magh gebruycken soodanighe bewijsdommen / als hem daer toe het dienstighste mochten zyn ; soo dat volgens desen regel de Schipper soodanige getuygen soude mogen bybrengen / als hy wilde; edoch dit niet tegenstaende wordt den koopman de getuygen te verkiefen toegestaen / om alle achterdocht / (van dat de Schipper soodanige daer toe mochte nemen / dewelcke hem te seer toegebaen zijnde / de waerheyt mochten verfwijgen) daer door voor te komen / en te beletten : dewyl de koopman dese daer toe verkiezen hebbende / hem niet derselver verklaringe moet te vreden houden / testem enim quem quis semel approbavit, postea reprobare non potest.

By Eede.] Op dat sy / gelyck oock andere getuygen / c. tuis. Extr. de testib. l. 9. C. eod. voor de vrees Gods de oprechtighdyt hare geuwerens / behoudende ende hewarende ter goeder trouwen van de waerheyt mogen getuygen d. l. 9. pr. En de getuygen / op dat haer seggen geloofve gegeven werde / moeten beëdicht zyn. d. l. 9. C. de testib. d. c. tuis Extr. eod. Want een onbeëdichte getuyge en kan niet bewyisen / maer kan als een onwettighe verwoyden worden. d. l. 9. l. 18. C. de testib. c. si testes in fin. 4. quaest. 3. Est enim juris naturalis ut testis juret. Menoch. arbit. quaest. 26. n. 3.

Sullen affirmeren.] Noteert dat alhier een Schipper niet geloofve en wordt by sijn eygen seggen / maer dat hy 't selve (volgens den ordinairis regel / in quo quis se fundat hoc probare tenetur l. 1. 2. 3. 5. 19. 21. ff. de probat.) schuldigh is te bewyisen / ten waer dat het notoir en openbaer was / dat daer een groot ontweert / terwylen hy op zee was / geweest waer / want alsdan is het genoegh casum notorium allegasse Kopp. p. 1. decis. q. 38. n. 12. 13. si quidem notorium facti permanentis, quod revera tale est se ipso & ex se probatur. Bald. in auth. qui semel C. quom. & quand. Soo datmen alsdan den casum niet schuldigh en is te bewyisen. Mascard. de prob. concl. 1106. n. 5. Doch alhoewel de casus wel notoir is / soo is eventuel de Schipper het verlies van eenighe dingen in 't particulier gehouden / met Eede te bewyisen. Affict. decis. 13. n. 10. En alsoo verklaert Christinaeus in dusdanige gelegentheydt / geoordeelt te hebben. Ad Consuet. Mechlin. tit. 8. art. 15. n. 13.

Goede toeficht.] Soodanige als nemandt tanelick vlijgh zijnde / in sijn eygen dingen placht te gebruycken ; cum de levi culpa ordinaria tantum tenetur. l. 3. §. 1. ff. naut. caup. arg. l. 5. §. 2. ff. commod.

Ende dat ten kosten.] Dewelcke om datse nootwendigh ende profijtelick zyn / soo konnen deselve de Schippers van de kooplieden voordren. arg. l. 19. §. 4. l. 55. §. 1. ff. l. 29. C. de locat. Garz. de expens. & mel. c. 14. Menoch. 2. arbit. cas. 215.

Sonderlinge extraordinaris arbeydt.] Want tot den ordinairis arbeydt / als mede tot hewaringe van de ingenomene goederen / zyn de Schippers gehouden. l. 5. pr. ff. naut. caup. Soo dat sy voor deselve niet meer als bedongen is / konnen eyschen.

ARTIKEL VII.

Schipper is schuldigh de Koopman sijn touvven te toonen,
om te laden en te lossen.

Wifbuyfch
Zeerecht.
art. 22.

Sullen mede de boorz. Schippers gehouden zijn te hebben goede
touwten ende koozden / om daer mede de schepen te laden ende ont-
laden; dewelcke sy ladende / of ontladende den koopman of sijnen
geronmitteerden sullen schuldigh zijn te toonen / om te sien of daer
eenigh gebreck aen is / 't welck de Schipper gehouden sal wesen te
beteren / ende of hy al 't geene dat boorz. is / niet en dede / ende dat
hy foute van de boorz. touwten ende koozden eenige schade geschiede /
in 't laden of ontladen / sal die selve moeten beteren.

Aenmerckinge.

[Te laden ende ontladen.] Sonder het welcke men tot sijn intentie
en oogemerck om de goederen van de eene plaetse tot de andere ober
te brengen / niet en kan komen / waer ober van nooden is / dat de
middelen die men van nooden heeft / en tot sijn oogemerck te geraeck-
ken / mede duchtigh en daer toe bequaem mogen zijn / op dat men daer
hy geen schade en kome te lijden.

[Sullen schuldigh zijn te toonen.] Het welcke streckt soo wel tot boorz-
deel van den Schipper / als van den koopman: tot boorzdeel van de
koopman op dat hy sien kan of de touwten sterck genoegh zijn / dat hy
sijn goet derst vertroutwen / om daer met geladen en ontladen te wo-
zen. Tot boorzdeel van den Schipper / op dat wanneer de koopman
de touwten goet gekent heeft / hy alsdan / soo hy ongheluck eenighe
schade mochte geschieden / deselve niet en behoeft de te beteren.

[Sal de selve moeten beteren.] Dit accordeert met het Wifbuyfsche
Zee-recht / art. 22. 47. en 't bestaet in reden selfs in de Rechten ge-
sondeert: want niemandt moet sich onderwinden per te doen / tot
het welck hy weet / of ten minsten behoozde te weten / dat hy te swack
was / of (dat eben soo veel is) dat de middelen / die hy daer toe moeste
gebruicken / te swack waren / op dat niemant eens anders swackheyt
of onvernogen / mochte schadelick zijn / nae 't exempel van 't gene dat
daer in l. 8. §. 1. ff. & §. 8. Inst. ad L. Aquil. gefeght wordt. Ende oock
wordt de Schipper gerekent de schade gedaen te hebben / om dat hy
occasio tot deselve gegeven heeft / juxta regulam, damnum dat qui occa-
sionem damni dedit. l. 4. §. 4. ff. vi bon. rapt. l. 11. §. fin. l. 57. in fin. ff. lo-
cat. l. 15. ff. ad L. Corn. de sicar. ed quod culpa damnum praecessit in o-
mittendo officium. De Wifbuyfsche Zee-rechten deelen de schade hier
hy toegekomen tusschen Schipper en schip-lieden / om dat de Schip-
per & winde-geldt nemen / welck winde-geldt geleght wordt tot bet-
teren:

beteringe van de schade / ende wat daer van 't winde-geldt overblijft / dat wordt onder de Schipper en schip-lieden gedeelt / en wat daer te kort komt / dat moet van de selve (juxta regulam : qui sentit commodum, etiam incommodum sentire debet.) daer by geseght worden / art. 22. Doch soo wanneer de schip-lieden den Schipper ofte Stuurman gebragt hadden / of de touwen sterck genoegh waren / ende de Schipper of Stuurman deselve sterck genoegh te zijn / geantwoort hadde / alsdan moet de Schipper de schade alleene op-rechten ende betalen. Wilsbuys art. 47.

ARTIKEL VIII.

Goet in 't Schip vermindert of beschadicht, moet de Schipper vergelden.

Ende oft gebiel dat enige goederen binnen den Schepe wierden beschadicht of vermindert / by den Schipper of schip-lieden / sal die selve Schipper gehouden zijn / den koopman deselve schade te vergelden / tot sulcken prijs als die gegolden souden hebben ter plaetse daer die selve op bebragt en gedestineert waren. Placcaet van Keyser Carel art. 43.

Aenmerckinge.

Binnen den Schepe.] Want soo huyten den schepe enige schade doo: sijne schip-lieden geschiet waer / soo soude de Schipper deselve te behoeden / niet gehouden zijn. l. 7. pr. ff. naut. caup. Noch oock soo de Schipper selfs schade gedaen hadde / upt kracht van 't contract / maer ex maleficio actione in factum ex L. Aquilia, gelielijc een negelijck een ander schade doende / tot. tit. Inst. & ff. ad L. Aquil. Doch soo wanneer de Schipper de bewaringhe der goederen op sich ghenomen hadde / soo is hy tot vergoedinge van de schade oock gehouden / schoon de goederen noch op het landt liggende / niet eens te schepe gedaen waren. l. 3. pr. ff. naut. caup.

Beschadicht of vermindert.] Want een Schipper is niet alleene schuldigh om 't goet over te voeren / maer oock om 't selve te bewaren / l. 5. pr. naut. caup. Niet alleen dat het niet gestoolen of vermindert / maer oock dat het niet beschadicht en wordt. l. 5. §. fin. welke schade of verminderinge / soze niet van sich selfs klaer en openbaer is / soo is de koopman (by soo heere de Schipper deselve mocht ontkennen) deselve met Eede schuldigh te bewijzen / soo daer anders geen bewijs van by gebracht kon worden. Jason in l. si quando n. 8. 36. C. unde vi Hypolit. de Marfyl. in prax. crim. §. principium n. 6. & seqq.

Sal deselve Schipper.] By soo veere het sijn engen schip is / en dat hy het profijt van de vracht komt te ghenieten: want by aldien hy van een of meer Reders daer op gestelt was / allcemigh om 't schip te regeeren /

regeeren / soo kan hy wel gelijck een negelijck eenige schade doende / aëtionē in factum de damno ex L. Aquilia , vooz sich selfs / en niet vooz de schip-luyden / aengesproken worden. Doch soo wanneer de koopman de Schipper aengesproken heeft / verliest hy zyn actie dewelcke hy hadde tegens den epgenaer of Aeders van het schip / tot dewelcke het profijt van de vyzacht komt / l. 1. §. 4. 24. ff. de Exercit. act. Dewelcke schuldigh waren de schade by haren Schipper of schip-lieden gedaen / te vergoeden. l. 1. §. 23. l. 5. ff. naut. caup. Want in soo veel schijnen sy oock eenige schult te hebben / om datse den dienst van quade menschen in haren arbeydt komen te ghebuycken. l. f. §. 4. ff. naut. caup.

Schade.] Schade is eygentlyck een verminderinge van sijn goet / yemandr dooz eens anders list of schult aengedaen. Dese verminderinge kan geschieden in lebende / en niet lebende dingen : in lebende / wanneer yemandrs knecht of heest beschadicht / of gedoodt wierde. In niet lebende dinghen geschiet schade / wanneer men deselve waer komt te verbynden / te verbyken / te verstoffen / te versnelten / of op enigerley wyse te berergeren / ofte te beherben / want het woordt corrupti of verderft is generael / dit alles in sich verbattende. l. 27. §. 16. ad L. Aquil.

Te vergelden.] Ten ware / dat de Schipper met de bewaringe der selven niet te doen wilde hebben / en expyesselijck geseght hadde / dat een peder op sijn eygen goet moeste acht nemen / en daer vooz sozge dzagen / l. 7. pr. ff. naut. caup. talis enim protestatio protestantem legitimè ab omni damno exonerat. Peck. ad d. l. 7. per l. non solum §. morte ejus & ibi Dd. de nov. oper. nunt.

Tot sulcken prijs.] Wanneer hier geseght woordt dat de schade moet vergolden worden / tot sulcken prijs / als die gegolden soude hebben ter plaetsen / daer deselve op bevracht of gedeftineert was / soo blyckt daer nyt dat de Schipper niet alleenigh gehouden is om de schade te boeten / maer tot de geheele interesse / welcker essentia & forma solo damni verbo , gelijck sommige meenen / arg. Nov. 18. c. 5. niet gerepresenteert of begrepen woordt ; want de interesse bestaet niet alleen in de geledeue schade / maer oock in 't missen van 't gewin ; welcke winst-berbinge anders niet en is / als een voozdeel / dat yemandt hadde konnen genieten / en niet genootten heeft. l. 13. & ibi Gothofr. ff. rem rat.

Ter plaetse daer deselve op bevracht, &c.] Hier verschilt het Placraet van Keyser Carel art. 43. 't welcke de schade wil vergolden hebben tot sulcken prijs / als 't selve goet ter plaetsen en tijde van de ladinge gegolden hadde.

ARTIKEL IX.

Beschadight goet buyten Schippers schult komt tot last
van den Koopman.

Indien eenige goederen by uyt-loopen / smelten / verstoppen / ver- Placcaet
langeren / ofte andersins sonder schult van den Schipper of Schip- van Keyser
lieden verminderd of verdozen worden / sal 't selve staen alleeneijck Carel. art.
ten laste van den Koopman / dewelcke Koopman ter plaetfen ende 44.
tijden van der ontladinge / sal de tonnen of baten driemael kloppen /
ende daer na deselve doen uythijffen / ende de volle vracht af betalen /
ofte deselve den Schipper vooz de vracht laten.

Aenmerckinge.

Sonder schult.] Soo het selve sonder list of bedroggh / en sonder sijn
schult / 't welck is te verstaen de culpa lata & levi, want wat by on-
geluck / of oock culpa levissima geschiet is / tot het selve is de Schip-
per ordinarijs niet gehouden / gelijck hier te voren meermaels is aen-
gewesen; om dat dit een contract is / het welke om beyder contra-
hentens wille ingegaen wordt / in 't welke de aennemer alleene ghe-
houden is de lata & levi culpa. l. 5. §. 2. l. 1. ff. commodat.

De volle vracht.] Dit accordeert met het gemeene Recht / arg. l. 10.
pr. ad L. Rhod. de jact. alwaer geseghet wordt / datmen de vracht oock
schuldigh is ten bollen te betalen vooz een knecht die onder wegen ge-
stozen was / en 't bestaet in groote reden / want alsoo de Schipper
niet schuldigh is de schade buyten sijn schult geschiet / te boeten / soo
en moet by oock daer geen schade of verlies by hebben / 't welck by daer
by hebben soude / by soo ver by het bedongen vrachtloon niet gheheel
en quam te krijgen; want schoon by 't goet niet overbrenghet / soo
wordt het doch eventwel / eben of het ten bollen overgebzacht was / ge-
rekenet / om dat het by hem niet gestaen en heeft / het selve ten bollen
over te brengen, arg. l. 38. ff. locat. l. 61. §. 1. eod. l. 33. pr. verb. quem-
admodum eod.

Voor de vracht laten.] Verstaet vooz de vracht van de baten daer het
selve in gesmolten / uytgeloopen / of daer het selve in berergeret was /
en niet dat de Koopman dus danige baten vooz vrachtloon van andere
waren / soude mogen betalen / ten waer de Schipper daer mede te
vreden waer / want het is een ordinarijs regel in de Rechten / quod
aliud pro alio invito creditore solvi non possit. dat men het een vooz
't ander tegens wil en danck van den creditur niet en kan in betalings-
ge geven. l. 2. §. 1. ff. de reb. cred.

ARTIKEL X.

Reeckeninge der Reederen te doen.

Placcaet
van Keyser
Carel art.
45.
Schipps-
recht van
d'oude
Hanzee-
steden,
art. 12.

Dat alle Schippers^x gehouden ende verbonden sullen zijn / tot allen tijden / die^x by den Reders^x versocht zijnde / goede rekeninge / bewijs ende reliqua te doen / van alle de handelinge / administratie ende bewint / die sy gehabt sullen hebben / sonder yet te reserveren, of achter te houden / ende dat op de verbeurte van twee hondert Carolus^x guldens / ten profijte van de vooz^s, Reders^x / soo dick ende meenighmael / als sy die^x in gebreke ghebonden sullen worden / boven alle schade ende interesten / die deselve Reders^x daer by souden mogen lijden / of geleden hebben.

Aenmerckinge.

Reders.] Dit woordt Reders schijnt te komen van 't woordt reden / dat soo veel is als repden / of bereyden / dat is uytrusten / of bequaem laten maken om ter zee / het sy om eenige waren te laten halen / of weegh te hrenghen / of om ten oorlogh te ghebruycken ; en zijn oversutichs die gene / dewelcke eynenaers^x van 't schip zijnde / het profijt of gewin van de v^zachten desselven komen te genieten ; of soo sy geen eynenaers^x en zijn / het schip van den eynenaer / alle schade op haer genomen hebbende / vooz een sekeren tijdt / of vooz altydt ghebruyt hebben. l. 1. §. 15. ff. de exercit. act.

Goede rekeninge.] Op dat de Reders^x sien mogen / of sy oock eenighe schade / of vooz bedrogh / of vooz versuyen van de Schippers^x / mochten geleden hebben. Doch dit moerten soo verstaen / dat soo wanneer de rekeninghe gevoordert wordt / nae dat de Schipper sinen last volbracht heeft / ende sinen handel over den welcken hy ghestelt was / voltrocken : want het soude seer leelijck zijn / datmen reekenschap van nemand^x doen wilde eyschen / in het welck hy als noch besigh was. arg. l. 9. §. 4. ff. de tut. & rat. distr. l. 4. ff. eod. En daerom wordt in 't Placcaet van Keyser Carel art. 45. geseght / datse daer toe na gedane reyse en verrichtinghe harer koopmanschappen / en administratie / en betalinge van haer loon / binnen den tijdt van acht dagen gehouden zijn. Siet hier van oock de Scheeps^x rechten der oude Hanzee-steden art. 12. alwaer de Schipper sijne rekeninghe willende doen / de mede-reders^x geboden wordt te verdaghaerden / ende nemand van deselve daer niet by komende wesen / mach een ander in sijn plaetse schicken / of nemandt van sijn mede-reders^x volle last geven / en dat op pene van twee daelders^x / en is schuldigh vooz goet te houden / al het gene de tegenwoordige in dien geballe sullen gehandelt ofte gedaen hebben.

Bewijs

Bewijs ende reliqua.] Want die gehouden is rekeninge te doen / en is niet bevyjt / wanneer hy de reliqua, dat is de uytstaende schuld / die daer ober is / wanneer het ontfangene en uytgegebene berrekenet is. l. 32. l. 80. 81. de condit. & demonst. komt aen te wijfen; maer is daer beneffens schuldigh sijnen handel ter goeder trouwen gheschiet te zijn / te bewijfen. l. 8 §. 9. ff. de lib. legat. l. 81. pr. ff. de condit. & demonst. verb. libertate data, si rationes reddiderit, hanc conditionem rationum reddendarum, ut iustus videatur reliqua reddere, si qua habet cum fide actus sui. Dit bewijs gheschiet / wanneer men sijn Rekenboecken komt doo den dagh te brengen / ende deselve laet doo lesen / en examineren op dat men daer uyt sien magh / van den ontfanck en uytgabe / en of 't selve wel aengerepckent zy ofte niet / siet l. 6. §. f. ff. de stat. lib. l. 82. ff. de condit. & dem.

Boven alle schade.] Welcke schade en interest ob praesumptum dolum malum ex iurejurando in litem, geestimeert en getareert woerd / nae 't exempel van 't geene van de mombers in l. 7. ff. & l. 24. C. de admist. tut. l. 1. §. 4. ff. de tut. & rat. distrah. geseght woerd.

A R T I K E L X I.

Geladen Schip te diep gaende, mach de Schipper ontladen in eenigh ander Schip.

Ende oft gebeurde / dat een Schip geladen met koopmanschappen ofte andere goederen / komende in den lande van herwaerts ober / soo groot of diep-gaende waer / dat de Schipper van dien soude gedwongen wesen / tenighe goederen van sijnen last te lossen / eer hy ter plaetse van sijner ontladinge komen mochte / ende 't gebeurde dat sulcke ontladen goederen verdoncken / ofte te water bleven / sonder ter plaetsen van der ontladinge te mogen arriberen / soo sal de Schipper ongehouden zijn die te betalen / ofte goet te doen / ten ware dat het voorsz. berlicg hy sijn / ofte der schip-lieden schult / of negligentie gheschiede / ofte voek soo hy de voorsz. goederen ontladen hadde / sonder behooyliche vozake te hebben.

Aenmerckinge.

Ende oft gebeurde.] Desen artijckel is Rechtens / ende t'eenemael gefondeert in l. 13. §. 1. ff. locat.

Ofte te diep-gaende waer.] Waer hy kan gedaen worden / soo wanneer het schip daer een leck kreegh / en daer doo in perijckel raechte van te vergaen; en de Schipper gelegentheydt hadde / om de goederen in een ander schip ober te laden / en daer doo te hergen.

By sijn of der schip-lieden schult.] Daer woerd in d. l. 13. §. 1. byge-

geboeght / soo wanneer de ontladinghe teghens wil en danck van de
 Hoopman geschiet was: Item / sooze niet gheschiet was ter bequa-
 mer tijdt / als waer hy aboundt / of hy hardt en windigh weder: item
 soo wanneer de goederen een onerbaren Schipper toe-vertrout wier-
 den / en dat dooz desselfs roeckeloof heydt of onerbarentheydt de goe-
 deren in ober geladen waren / daer toe niet bequaem genoegh geweest
 waer / welke exceptie geen plaets en heeft / wanneer beyde de sche-
 pen dooz tempeest / sonder schuldt van de Schippers vergaen wa-
 ren. l. 10. §. 1. ff. ad L. Rhod. de jact. want de Schipper en schijnt
 geen schade aen mijn goederen gedaen te hebben / dewelcke doch eben-
 wel souden omgekomen zyn / schoonze niet in het andere schip ober-
 geladen waren. l. 7. §. 4. vers. idem ait ff. quod vi aut clam. & similis te-
 xtus est in l. 14. §. 1. ff. depof. ubi naturalis rei interitus ad dominum a-
 ctorem pertinet, utique cum interitura æquè fuisset, et si restituta esset
 actori.

Sonder behoorlijcke oorfake.] *Accordeert* met l. 10. §. 1. ff. ad L.
 Rhod. verb. nulla necessitate coactus.

A R T I K E L XII.

Schipper vermâch niet 't Schip te verkoopen sonder
 Reders consent.

Wifbuych
 Zeerecht,
 art. 13.

In dien een Schipper Meester wesende van eenen schepe / toebe-
 hoorende diverse Reders / huften & Landts zijnde / ware in noo-
 de van gelde / en sal daeromme sonder consent van der selver Reders
 het voorsz. schip niet mogen verkoopen / maer sal daer op bymerijde
 mogen nemen / of van de goederen daer inne geladen verkoopen / ach-
 terbolgende dese O'donnantie / ende of hy geen bonerijde en konde ge-
 binden / of oock geene goederen geladen hadde / ofte deselve niet en
 konde verkoopen / sal in dien geballe de trouwen mogen versetten / ofte
 verkoopen / met raedt van sijne schip-lieden.

Aenmerckinge.

Meester wesende.] Dese worden oock in de Rechten Magistri, dat
 is Meesters genoemt / en zyn de geene die van de Reders op het schip
 gestelt zijnde / het bewint van den gantschen handel toe-vertrouwt /
 en aen-bevolen wordt / l. 1. pr. & §. 1. ff. inst. de Exercit. act. en worden
 derhalven Schippersen / dat is soo veel als Schip-heeren ghenoemt ;
 en dewijl dese vooz alle ingezachte Waren sozge moeten dragen / en
 daer van rekerschap hebben te geben / soo nemense in 't gemeen / om
 alle bedroggh vooz te komen / een Inventaris van de goederen diese in
 't schip ingenomen hebben / welck instrument of aentreckeninge van
 goede-

goederen / een Zee-brief / of charte-partije genoemd woꝝt / waer van hier te voꝝen art. 1. h. t. verb. charte-partije gehandelt woꝝdt. Dese Meesters hebben macht om verbintenissen en contracten in te gaen / waer voꝝoꝝ sy of hare Reders konnen aengesproken woꝝden / voꝝoꝝ soo veel het den handel / of tot schips voꝝoꝝdeel daer ober sy ghestelt zyn / aengaet / l. 1. §. 7. ff. de exercit. act. en soo daer meer Reders zyn / een pegelijck in solidum voꝝoꝝ het geheel nae de Romeynsche Rechten / ne in plures adversarios distringatur, qui cum uno contraxit d. l. 1. §. f. l. 2. ff. eod. fac. l. 27. §. fin. ff. de pecul. Dat hedens daeghs in Hollandt niet meer ghebruyckelijck is / alwaer de Kooplieden niet in solidum voꝝoꝝ 't geheel / maer een pegelijck voꝝoꝝ sijn aenpart dat hy aen het schip of goederen daer inne heeft / en niet verder kan aenghespoocken woꝝden. Coren. obs. 40. Grot. in sijn Inleyd. lib. 3. part. 1. §. ten tweeden. & de jure bel. & pac. lib. 2. c. 1. n. 13. welckers woꝝden om datse aennemkens waerdigh zyn / wy hier sullen hy voegen: Malè Romanis legibus introductum, ut ex facto magistri exercitores singuli in solidum tenerentur: Nam hoc nec naturali æquitati convenit, quæ satis habet si pro suis singuli partibus conveniantur, nec publicè utile est; absterrentur enim homines ab exercendis navibus si metuant ne ex facto magistri, quasi in infinitum teneantur. Atque ideo apud Hollandos ubi mercatura pridem maxime viguit, & nunc & olim lex illa Romana observata non est: imo contra constitutum, ne exercitoria etiam universi amplius teneant, quam ad æstimationem navis. Hæc Grot. d. loc. Siet Coren. d. obs. 40. Christ. v. 1. decis. 165. n. 11. & decis. 108. Gail. 2. obs. 24. n. 9. Heft. Felic. de soc. c. 30. n. 32. advis. van Holl. p. 2. conf. 235.

Diverse Reders.] Niet of het anders soude zyn soo het Schip maer eene toequam / ende dat de Meester van een alleen daer op gestelt was / om dat het selben gebeurt / dat een alleen een Schip komt up te rusten / bermitz het een alleen al te kostelijck soude vallen / ende niemant op een Schip soo veel te gelijck soude willen hazarderen / daerom woꝝdt hier ghespoocken van diverse Reders / om datse van sulcke in 't gemeen daer op gestelt worden / op het welck de wetten ordinaris komen te letten. l. 3. 4. 5. 6. ff. de ll. regulas enim deducimus ex iis quæ ordinario fiunt & adventitios casus non attendimus l. 6. ff. qui & à quib. man. huc facit l. 7. §. 3. ff. de acquir. rei dom. l. 3. ff. si pars hæredit.

In noode van gelde.] Want soo hy buyten noot des Koopmans goet herhochte / ofte soo hy in dus danigen noot gekomen waer dooꝝ eygen schult / om dat hy den goeden wint versumpt en verlegen hadde / soo soude hy aen den koopman gehouden zyn / in alle schade ende winstberkinge / daer dooꝝ zijnde veroorzaect / gelijck dit allz te sien is hy Wisbupsche Zee-rechten / art. 35. 41. 69. 70. Grot. in sijn Inleyd. tot de Hollandsche Rechten, in 't 3. boeck. 't 20. deel, vers. een Schipper zijnde buyten 's Landts.

Ofte van de goederen daer inne geladen verkoopen.] Welckelc hy den koopman volgens de Wisbupsche Zee-rechten / schuldigh is te

betalen binnen den tijt van 14. dagen / aen den eersten merckt daer hy aenkomt / tusſſchen den minſte en de meeſte / by ſoo ver de bodem ſoo veel te lande bynght / blijvende het Schip daer vooz den Koozman verbonden / om binnen den tijt van jaer en dagh daer op ſijn verhael te hebben / ſoo wanneer de Schipper het ſelve Schip aen een ander mochte verkocht hebben. Wiſ buyſch. art. 40. 41.

Bomerije.] Bomerije heeft ſijn naem van den bodem van 't Schip / om dat het geldt op Schipz-bodem genomen woort. Siet infr. tit. van bomerije.

Sal daer op bomerije mogen nemen.] Dat alhier geſeght woort dat de Schipper in noot van geldt zijnde het Schip niet en mach verkoopen / maer dat hy geldt op bomerije magh nemen / en by aldien hy geen geldt op bomerije kan krijgen / dat hy alſan van de Waren dez Koopmans / om ſich te redden / mach verkoopen / ſchijnt niet ſonder reden geſchiet te zijn / want tot de toerustinghe van een ſodanigh Schip zijn dickwils groote koſten aengewent / waer ober het ſelve dickwils is van grooten prijs / ſoo dat het niet lichtelyck een Koozman konnen de binden / niet als met groot verlies koſt verkocht worden; het gebeurt oock dickwils / dat de Schippers in noot van geldt zijnde / met een kleyn geldt konnen geholpen en gereddet worden / waer ober vermoedelich den Schipper toegeſtaen is / of om geldt op bomerije te nemen / of om eenige waren dez Koopmans te verkoopen / op dat men niet om een wepnigh geldt / dat men moght van nooden hebben / een groote poſſeſſie home te verkoopen. arg. l. 5. §. 10. ff. de reb. cor. qua ſub. tut.

Buyten 's Landts zijnde.] Dit is te verſtaen / volgens Willekeur van Amſterdam / aen geene zijde dez Zees / in vreemde Landen; want aen deſe zijde dez Zees zijnde / ſoo is den Schippers geldt op bomerije te nemen / expreſſelyck verboden; de woorden van de Willekeur luyden aldus: Alſoo de Schip-heeren van deſe quartieren buyten duynen varende, hier toe groot geloof ende credentie gehadt hebben, in de faecken de Schepen aengaende, waer door ſy hun dickwils ontgaen hebben in 't ſtuck van de bodemerye, of op de kiele Scheeps yet te ontfangen, of koopen, al tot merckelycke ſchade ende achterdeel van de Reders, daer in mijne Heeren van den gerechte gaerne voorſien ſouden, na haren vermogen, hebben daerom by adviſje van eenige van de ſes-en-dertigh Raden deſer ſtede, met voorgaende rijpe deliberatie geſtatueert ende gewillekeurt, ſtatueren ende Willekeuren mitsdeſen, dat voortaan geene Scheep-heeren aen deſe zijde des Zees yets ſal moghen koopen ofte ontfangen op de kiele van den Schepe, ende alſoo bomerye plegen, dan by expreſſe wille en conſent, van 't meerendeel van ſijne Reders, ende of de Schip-heer nochtans ter contrary dede, dat ſal weſen tot laſt van hem, ende ſijns ſelfs goeden: maer die Schip-heers ſullen bomerye moghen plegen aen geene zijde des Zees, in vreemde Landen, als hen dat nut en oirbaerlyck duncken ſal. Ext. uyt het regiſt. van de Willekeur van Amſterdam getekent met lit. D. fol. 123. vanden jare Anno 1527. Siet van deſe

se materie breeder in de volgende tit. van bomerye, en aldaer onse aenmerckingen.

ARTIKEL XIII.

Schip te lossen binnen vijftien daghen.

't **S**chip gekomen zijnde ter plaetse van sijnder ontladinge/ sal men Wis buyseh Zeerecht. art. 46. §7. **W**is buyseh Zeerecht. art. 46. §7. 't selve lossen binnen vijftien daghen daer na/ ten ware dooz notable inconvenient of obstacle, des sal de Schipper hebbende het goet uyt den Scheye geset/ het selve goet aldaer moghen houden liggen/ ter tijdt toe/ dat die koopman hem de vzaecht en andere ongelieden betaeft/ of daer voren vermoeght sal hebben.

Aenmerckinge.

TEr plaetse van sijnder ontladinge.] De Schipper aen zijn zijde het contract alsoo volbzacht hebbende/ soo is de koopman aen d'andere zijde het selve oock schuldigh te volbzengen/ namentlijk om 't oberkomene vzaechtloon l. 2. C. de locat. ende de nootwendige kosten tot zijn goet aengelwent/ te betalen/ l. 19. §. 4. l. 55. §. 1. l. 61. ff. locat.

Binnen den tijdt van vijftien dagen.] Dese tijdt alsooze om te laden boozgeschreuen is/ art. 5. h. t. soo schijntse oock tot ontladinge genoegh te wesen: volgens Wis buyseche Zee-rechten/ moet dese ontladinge geschieden binnen den tijdt van veertien dagen/ art. 51. De Licht-schepen/ die eenigh goet gelicht hebben/ moeten binnen vijf werck-dagen/ na datse aengekomen zijn/ gelost worden. Wis buyseche Zee-recht art. 58. in welke daghen dat sy inkomen sullen/ niet gerekent wordt/ ten zy datse soo vzaegh binnen quamen/ dat sy den koopman van hare komst gewaarschout sullen hebben/ al eer 't accijs-huyx 's morgens op sal gedaen wesen/ welken dagh als dan booz een dagh sal gerekent worden/ in welke vijf dagen dat de Schipper liggen moet/ twee heplige daghen booz een werck-dagh/ en een heplige dagh booz een halbe gerekent worden. Die booz 't Pampus lichten/ behoeven maer drie daghen te leggen/ en alle de daghen diese boven vijf of drie daghen komen te leggen/ sullen bysonder betaeft worden/ het zy datze lossen ofte niet/ namentlijk booz peder werck-dagh soo beele/ als men and're ordinaris lichters plach te betalen/ en dat tusschen 't minste ende 't meeste/ na de veelheyt van de lasten die elcker Schipper voeren magh/ mit 's dat de Schippers alsdan gehouden zijn te blijven leggen tot des koopmans believen/ ende dit wordt alsoo tot Amsterdam geobserveert/ volgens Willekeur geteykent met let. F. van den 6. May. 1556. en den 21. Novemb. 1591.

Hebbende het goet uyt het Schip geset.] Dewijl een Schipper soo wel tot het ontladen/ als tot het laeden gehouden is/ soo en kan hy niet

niet eer dat hem toe komt eyschen / vooz dat hy alles aen sijn zijde / dat hy te doen schuldigh was / volbracht heeft. Sichard. & Bart. in l. 2. C. de locat. per l. 13. §. 8. & l. 25. ff. de act. empt.

Daer houden liggen ter tijdt toe.] Dit accordeert met het gemeene Recht. l. 2. pr. ff. verb. merces retinent ff. ad L. Rhod. de fact. arg. l. 5. pr. ff. de edend. En dat / om dat de Schipper de geladene waren vooz de bzacht en onkosten daer op gedaen / tacitè verbonden sijn. l. 6. §. fin. l. 7. §. fin. ff. in quib. caus. tac. pign. Cujac. 9. obs. 8. na 't exempel van de goeden / dewelcke in een gehuyt huyng ingezacht worden. l. 3. l. 4. l. 2. ff. l. fin. ex quib. caus. tac. pign. soo kan hy niet rechte sigh aen sijn onderpant houdende / de waren houden tot dat hem sijn bzacht / en andere kosten ten regard van 't goet aengelent / betaelt worden / & hoc commodius est ut dicitur in d. l. 2. pr. ff. ad L. Rhod. de fact. plus enim cautionis est in re quam in persona, l. 25. ff. de. R. I. En dat te meer / op dat de Schipper / wanneer hy 't goet mocht laten volgen / het rechte van onderpant niet en kome te verliezen / het welck onder de kooplieden / hoewel tegens het gemeene Recht / gehuyptelijck is. Papon. notoriat. l. lib. 1. tit. des contractz pignoratif. verf. est notable. Advijs. van Holl. 1. deel conf. 196. Sommige onder de Doctoren / de welcke dit wat scherper en subtylder oberwegen / staen wel toe / dat de Schipper de waren vooz de bzacht en kosten magh houden leggen / jure retentionis, maer niet jure pignoris, om dat dit geen stil wijgent onderpant kan gesecht worden / het welcke legael, dat is wettelijck genoemt wordt / om dat de wet wil / dat het een onderpant sijn sal / en bewijl geen wet gebonden wordt / dewelcke eenigh gewagh maect / van dat de waren in 't Schip gebzacht / den Schipper tacitè vooz de bzacht tot onderpant verbonden sijn / soo en kan het selve oock vooz geen stil wijgent onderpant gehouden worden : maer dat het selve geschieden kan / jure retentionis, dat staen sy toe / om dat niemant wel het rechte van retentie hebben kan / die het rechte van onderpant niet en heeft. l. 18. §. f. in ff. commod. l. 13. §. 8. de act. empt. l. 15. §. 2. defurt. l. 7. §. ex diverso. ff. de acquir. rer. dom. Soo magh een Kileermaecker / een kileedt dat hy gemaect heeft gehouden / tot dat hem het maect-loon daer van betaelt is. Bald. in l. fin. C. de locat. en niemant die het geleent is / die magh het geleente goet / soo lange gehouden / tot dat hem de nodige kosten die hy daer aen-gewent heeft / betaelt worden. l. 18. §. pen. & ult. ff. commod. vide Peck. ad l. 2. pr. & ibi Vinn. ff. ad L. Rhod.

Hem de vracht ende andere ongelden.] Noterrt hier / dat de waren vooz de bzacht verbonden zijnde / vooz geen andere schult wt eenige andere oozsaeck konnen gehouden worden ; Vinn. in addit. ad Peck. ad l. 2. pr. ff. ad L. Rhod. per l. 5. C. in quib. caus. tac. pign. & l. ult. C. de commod. contra costal. in l. 18. §. possunt. ff. commod.

Of daer voor versoeght sal hebben.] De Schipper moctmen nemen vergenoecht te sijn / als hy niet de koopman te vreden is / schoon hy niet betaelt is / of soo hem de koopman wat anders / om de goederen te laten baren / tot onderpant gegeven heeft ; ofte dat hy den Schipper

per genoeghame borgge heeft ghestelt / of pers anders in plaetse van geldt in betalinge gegeven / of dat de Schipper met sijn woozdt te bzedden is gheweest / ende met een woozdt / wanneer de Schipper van sijn onderpandt getweken is. Videl. 9. §. 3. ff. de pign. act.

T I T. II.

Van de Schiplieden ende hare Officien.

A R T I K E L I.

Schip te brengen ter Havene daer 't uytgevaren is, in dien 't de Schipper gelieft.

Alle Schiplieden hoedanigh die zijn / aengenomen wesende by eenigh Schipper / en sullen 't schip niet mogen verlaten / sonder consent van den selven Schipper / 't zy de repse begost is of niet / maer sullen gehouden wesen / 't geene daer op sy aengenomen zijn / te volbrengen ; ende indien sy aengenomen zijn uyt ende inne / sullen moeten 't selve schip weder omme brengen ter gerechter habene / daer sy 't selve hebben helpen uytboeren / oft andere daer omcent / na geliefte van den Schipper / sonder dat te verlaten / booz en al-eer 't selve volkomenlicck ontladen zy ende gelost / ende wederomme behooylicken geballast / ende de zeplen van de rapen gedaen.

Wifbuy-
sche Zee-
recht. art.

54.

Placcaet
van Keyser
Carel, art.

5.

Aenmerckinge.

Aengenomen wesende.] Die t'Amsterdam een Bootsgefelle / het zy Matroos of Officier komt aen te nemen / moet den selven een huyppenninck pro arrha, tot een teeken van bedongen accoozt / op de hant geben / waer in hy met sex stuyvers bestaen kan / en sijn de boozs. schipluyden / nae ontfanck van desen huyppenninck binnen den tijt van 24. upren gehouden 't scheep te komen / en 't selve schip toe te maken / helpen laden of ballasten / en sich ghereedt houden om te zeilen / sonder wederom aen landt te mogen komen. Willekeur van Amsterdam geteyckent met litt. R. art. 21.

En sullen 't schip niet mogen verlaten.] Alwaer 't oock om eenigh gebaer of quade tydinge / Grot. in sijn Inleydingh. 3. Boeck, 20. Deel. vers. schip-gefallen aengenomen. want de schip-luyden en de Schipper onderlingh dooz contract verbonden zijnde / soo zijn sy beyde een negelijck aen sijn zijde / volgens obligatie / het beloof de schuldigh te achterbolghen / delwijs geen obligatie kan verbraken en wegh genomen worden / als met betalinghe of voldoeninghe van 't geene dat men

men

men schuldigh of gehouden is. pr. Inst. quib. mod. toll. oblig. l. pen. de solut.

Sonder 't consent van den selven Schipper.] Want den Schipper daer in consenterende / soo soude hy het Schip mogen verlaten / en van den dienst tot den welcken hy sich verbonden hadde / ontslagen zijn ; want alsoo het contract met beyder wil en consent ingegaen was / soo soude het oock met beyder consent wederom verbroomen kunnen worden. §. fin. Inst. quib. mod. toll. oblig. om dat daer niet soo natuurlijk en is / als dat op foodanighen manier / per verbroomen wordt / als het verbonden was / l. 153. de Reg. jur. het welck te verstaen is / hy soo ver een saeck noch in sijn geheel is / want soo ze niet in haer geheel en was / soo en kan het contract niet verbroomen worden / ten zy dat alleg in sijn oude staet wederom gestelt zy. l. 1. C. quando lic. ab empt. reced. d. §. fin. Inst. quib. mod. tol. obl. l. 58. ff. de pact.

Maer sullen gehouden wesen.] Ten ware dat sy dat geene / om al te grooten wreedtheit van haren Schipper / dewelcke sy bewyfsen konnen / niet volbrengen kosten / dewyl een Heer niet meer als een matige castijdinge wort toegestaen / arg. §. 2. inst. de his qui sunt sui vel al. jur. Bonacoll. tract. de serv. & fam. soo dat oock een Heer ober al te grooten wreedtheit tegens sijn volck / na 't goet binden van den Richter / kan gestraft worden / Menoch. 2. arbit. cas. 364. n. 14.

Ter gerechter havene.] En soo wanneer de Schipper sijn Schip wil opgeleydt hebben / soo is het Scheeps-volck gehouden / het selve in de Waert te helpen brengen / mit dat sulckx hy den Schipper binnen den tijdt van 14. werck-daghen te wege gebracht wordt / gelijk dat selve alsoo geosferbeert wordt tot Amsterdam / volgens hare Willekeur van den jare 1641. getekent met lit. R. art. 35.

A R T I K E L II.

Misdaden van Scheeps-volck te straffen.

Ende of pemandt ter contrary dede / sal sijn huyre verbeuten / ten poynte van den Schipper / dewelcke oock eenen anderen in sijne plaetse tot sijnen kosten sal moghen huyren / ende daer-en-hoven booz die eerste repse gepunneert worden met geesselinghe / ende de tweede repse gehangen ; ende of daer dooz enighe merckelijcke schade of peyrikel ware gebeurt / in lijf / schip of goet / al waer 't oock d'eerste repse ; sal 't selve gehouden wesen / dobbel te beteren / ende daer-en-hoven gehangen / ofte andersins criminelijck geozrigiert te worden / nae gelegentheit van de saecke / ende arbitrage van den Richter.

Aenmerckinge.

Ende of yemant ter contrarie dede.] Het Schip verlatende ende uyt de hupz schepdende / het welcke niet en soude moghen geschieden / dewyl het in 't begin een pegelijck by staet een contract in te gaen / die daer na niet by en staet om daer wederom uyt te schepen. l. 5. C. de Oblig. & act. En soo wanneer de Schipluyden / dat geene daerze op aengenomen waren / niet na en quamen / soo zynse / volgens Wysbursche Zee-rechten / schuldigh en gehouden den Schipper het gantsche loon datse mochten opgebeurt hebben / weder te geben / en daer en hoben half soo veel van haer eppen gelt / als hun gelobet was / Wisbuys Zeer. art. 1.

Sal sijn huire verbeuren.] Dat is / sal van den Schipper geen hupz van dat hy eenige tijdt by hem gedient hadde / konnen eyschen / want soo hy noch niet lange by hem gedient hadde / dewyl hem noch geen hupre toe en quam / l. 15. §. 8. ff. locat. Soo en soude hy oock deselve niet konnen verbeuren. En soo hy eenigh gelt op handt ontfangen hadde / en op sijn hupz gebeurt / dat soude hy oock wederom moeten uptkeeren. Dat de Schipluyden dooz haer quaertwilligh verlaten en wegh-lopen / hare hupre komen te bertiesen / heeft sijn groote reden; want een arbejder komt niet eer sijn loon toe / al-eer de tijdt dat hy te arbeiden bestet was / omme is / of dat hy het aengenomen is / voltrocken en volbzaght heeft. arg. l. 1. §. 4. ff. de migr. l. 42. de verb. obl. Mynf. 3. obl. 7. En dan oock / om dat niemant uyt kragt van contract / pretz kan bozderen / ten 3p / dat hy het contract aen sijn zijde volkomentlijck nagekomen heeft. arg. l. 13. §. 8. ff. de act. empt. waer ober alsoo de schade by sijn eppen schult toegekomen is / soo heeft hy die sich selfs en geen ander te wijten / per jura vulgata. Volgens het Landt-recht van Saren / bertiest een knecht booz sijn tijdt wegh lopende / niet alleen sijn heele jaer hupz / maer is oock schuldigh soo hy eenigh gelt op sijn hupz ontfangen hadde / om dat selbe dubbelt wederom te geben. Landt. van Sax. lib. 2. art. 31. Dan. Moll. lib. 2. Semest. c. 17. Het placraet van Keeser Carel straft een Schipman sonder consent van den Meester 't Schip verlatende / wanneer het in perijckel van te berderben waer / of genomen te worden van de Zee-robers / aen den lijbe / ende soo sulckz geschiet was / sonder datret Schip daer enige schade of ongemack by geleden hadde / in de berbeurte van 20. Carol. gl. neffens een bebaert te doen / booz dat hy eenige andere repse sal mogen aennemen / na gelegentheit der saecken / op peine van openbaer gegeefelt te worden tot den bloede. place. van K. Carel art. 6. Tot Amsterdam en magh geen Officier of Bootgeselle uyt de hupz schepden / na dat 3p 't Scheep gekomen zyn / of de halve hupz ofte maent-geldt ontfangen hebben / ten ware om wittige reden / met kennisse van de Commiffarissen ober de Zee-saecken / ende mitz wederom uptkerende het geene sy van den Schipper ontfangen hebben /

hebben / ende anders niet / op de verbeurte van een halbe huyz / ofte een maent gagie / ten behoeve van den Schipper en zijne Reders booz d'eene helft / ende booz de ander helfte ten behoeve van den Water-substituyt: En of daer eenige van het Schipps-volck sich verborzderde / met het geld dat hy van sijn Schipper op handt gekregen hadde / wegh te loopen / soo is de Schipper gehouden / desselvs naem / toenaem en woonplaets op logijs aen den Water-substituyt aen te geven / en dat booz sijn betreckt / om hy den selven van sodanige persoon notitie gehouden / en daer op vervolgh gedaen te worden / op pene dat de Schipper sal verbeuren booz sijn eppen rekeninge een somme van 60. gl. te appliceren een derde part / ten behoeve van den aenheuger / ende het resterende derde part booz de Zeebarende armen. Willek. van Amsterdam van den jare 1641. geteykent met lit. R. art. 25. 26. So wanneer een Schip-gefelle met het geldt dat hy van sijn Schipper ontfangen hadde / wegh gelopen was / en de Schipper sulcks niet twee van sijne Schipluyden kost bewyisen / die wordt gestraft volgens Wisbuische Zee-rechten / met de galge. Wisbuische Zeerechten art. 61.

Met geeselinghe.] Certijds wierde een verloopen knecht (op dat hy bekent en gebangen mochte worden) in 't aensicht geteykent. Cujac. lib. 7. obs. 13. Welcke straffe dooz den Keyser Konstantinus is afgeschafft l. 17. C. de poen.

Tot sijnen koste.] Het welck ick verstaen soude / tot sijnen kosten hy soo ver men een anderen meer tot huyz / als men hem beloofte hadde / soude moeten geven; want het soude al te hardt wesen / dat hy behalven het missen van sijn huyz / oock gehouden soude sijn / den anderen in sijn plaets komende / van den welcken hy noch genot noch profijt soude hebben / de beloofte huyz te betalen / en alsoo den Schipper met sijn schade te herychien / te meer om dat hy behalven 't missen van de huyz / oock aen den lybe kan gestraft worden.

Merckelijcke schade.] Wanneer hy het soecken van een bequaem knecht in sijne plaets / sijn tijdt / goet weer en tijt versuymt en verlegen hebbende / daer dooz ewige schade geleden hadde; item wanneer hy soo een bequame niet bindende / dewyl daer groot onderscheyt van verstant / hart natuyt en wetenschap / selfs onder de arbeiders is / l. inter artifices ff. de soluc. eenige schade geleden hadde / ofte oock soo hem dooz den selven eenige schade geschiet was / als wanneer hy hem eenige goederen gestolen of verborzen hadde / welcke schade de Schipper sal hebben te bewyisen / dat / soo daer geen getuygen of andere bewijsdommen sijn / oock met rede geschieden kan. Kopp. p. 2. decif. q. 2. n. 10. Plot. de in lit. jur. s. 4. n. 80. dieens; contra quemlibet operarium; qui mihi operas suas locavit; & dolo malo non praestitit; posse me jurare in litem; & juramento conductoris; damna expensas & interesse probari.

En daer en boven gehangen.] Hier is te sien den grooten pber van de Overighent; in 't straffen van dusdanige ongeregeltheit in 't wegh-loopen

pen van de schipluyden / hare Meesters en Schepen verlatende / dewelcke hy soo seer betoonen / dat hy deselve niet alleene aen goet / maer oock aen lijfen goedt te samen hebben willen straffen / op dat dusdanigh ontydigh wegh-lopen / den Schipper en anderen die daer aen gelegen mochte wesen / niet en mochte schadelicken zijn / arg. l. i. C. de serv. fugit. en dusdanige boosheyt immers niet ongestraft mochte blyven / deselve dooz de vinger siende. l. 38. verf. constituimus ff. de rei vind.

A R T I K E L III.

Schipman aen twee Schippers verhuurt, moet de eerste volgen.

Ende of yemant van de boorsz. Schip-lieden hem aen twee Meesters quam te verhuuren / sal den eersten moeten volgen: ende booz zijn misdaet / dat hy hem aen twee Meesters verhuurt heeft / sal staen ter discretie van den selven eersten Meester / of hy hem het geben wil of se niet / van synen loon. Ende de Schipper die willens ende wterens hem verhoordt een verhuurden Schipman te huuren / sal verbeuren dobbelde huure / blyvende nochtans d'eerste huure van waerden / in dien het den eersten Meester beliest / ende hebben sijn recht als vooren geseyt is.

Wif buyseh
Zeerecht.
art. 1.

Aenmerckinge.

[Sal den eersten moeten volgen.] Dewyl hy aen den eersten volgens het contract verbonden is om te dienen / welck contract alsoo het dooz een later / of naderhandt met een ander ingegaen / niet en kan verbroken worden / soo is hy als noch aen den eersten gehouden / den welcken hy booz den laesten sal moeten volgen / als ouder recht hebbende / soo dat alhier komt te gelden den seer bekenden regel / qui prior est tempore potior est jure l. 8. Io. II. ff. qui pot. in pign. c. qui prior. de Reg. jur. in 6.

[Voor sijne misdaet.] Dit wordt een misdaet genoemd / om dat dusdanigh een bootsgefelle / sich aen twee Schippers verhuurende / om des misdaets wille / dat hy verhuurt te zijn verswegen of geloofent heeft tanquam fallarius ob crimen falli kan gestraft worden: na't exempel dat van die gene / die een dinekt aen twee verscheyden verkocht heeft / in l. 21. ff. de fall. geseyt wordt.

[Tot discretie van den selven.] Dewelcke siende dat de bootsgefelle met sijn getrouwen en heerstige betrachtinge / en waerneminghe synes ampts / berouwen leet wesen van sijn misdaet want te betonen / en alsoo deselve te emenderen / en te verbeteren / vermoedelyk soo discretet sal wesen / dat hy den bloedigen en swetenden arbeydt desselven

ven / sonder eenige beloninghe soude begeeren / dewijl een pegerlijck gepresumeert woꝝdt goet te zyn (onder 't welck rechtwerdigh en billick doek kan begrepen woꝝden) ten waer datmen hem anders upt sijnen handel kost betuyfen / cap. dudum Extr. de prob. Spec. de teste §. 1. n. 41. om dat hy dan sodanigh gepresumeert woꝝdt / soo en heeft men niet gehoort / dat hy sijn uiterste recht in desen soude verholgen / dewijl het Summum jus, na 't gemeene seggen / is summa injuria, en niet allen tijdt eerlick / dat wettelick is. §. 9. Inst. de nupt.

Of hy hem yet geven wil of niet.] Potert hier dat een knecht sich aen twee meesters verhuypende / uier alleen verliest sijn loon / dat hy verdient heeft / maer doek het geene hy noch eerst verdienen sal / soo dat hy de huyt tijdt / volgens desen artijckel / sonder eenigh loon te verdienen of te konnen eyschen / soude moeten uyt dienen / 't welke strydt tegens de gemeene Rechten / volgens dewelcke nemande huyten tijdt upt sijn huyt gaende / of sijn tijdt niet upt dienende / verliest zyn loon / 't welck hy alreeds mochte verdienen hebben / sonder het geene dat hy noch soude verdienen / te verbeuren. l. 15. §. 6. ff. locat.

Die willens en wetens.] En alsoo dolo malo, het welke niet en kan ongestraft blijben: maer soo 't onwetende gheschiet was / soo soude de Schipper geexcuseert zyn / om dat het is een ignorantia facti, & quidem alieni, een onwetentheydt van eens anders doen en handel / dewelcke excuseert. l. 2. ff. de jur. & fact. ign. l. 21. ff. de prob. c. 13. de Reg. jur. in 6.

Sal verbeuren dubbelde huyl.] In ouden tijden was het gebruycliclyck / dat men een misdadigher / soo deel doenlijck straste / op sodanighen manier / of aen sodanigen deel des lichaems / op dewelcke / of met het welke hy gesondicht hadde / en dit selve wierde jus talionis, het recht van rechtbaerdige vergeldinghe / genoemt: alsoo wierde een Godts-lasteraer / om dat hy met de tonge gesondicht hadde / de tonghe uytgesneden / of met een gloepende priem / dat noch huyden ten daghe op eenighe plaetsen de manier is / dootgeboort; Een Falsarius wierde de handt / en een Slaef die wegh gelopen was / het been afghesneden. l. 3. C. de serv. fugit. en hier met accorderen doek de Godtliche Wetten certijdt den Israëliten gegeven / de welke / oogh om ooghe / tandt om tandt / handt om handt / boet om boet / brandt om brandt / wonden om wonden / huylen om huylen komen te eyschen / gelijk daer van te sien is. Exod. c. 21. vers. 24. en alsoo sietmen hier dat een Schipper dewelcke een ander zyn knecht heeft willen onderhuypen / en alsoo van sijn huyt verstecken / met een dubbelde huyt / dat is met tweemaal soo deel / als de knecht tot loon beloost was / te betalen / gestraft woꝝt: welck dubbelt schijnt upt den Rechten ghenomen te zyn / alwaer geseght woꝝt / dat soo nemand eens anders knecht komt te hederben / doot persuaasen en wijsmakingen / dat deselve den Heer sijne schade die hy daer hy komt te lijden / dubbelt schuldigh is te boeten. l. 2. pr. ff. de serv.

corrupt. Doch alsoo hier niet geseght woꝝdt tot wiens profijt dese boe-
te soude komen / soo soud' icht achten (ten waer hier beneden in den
8. art. tit. van Schips-keuren en breuck, deselve booz ten derde-deel booz
't Landt/ de twee andere derde-deelen tot profijt van den Officier/
en denuntiateur / niet verodineert en waren) dat het soude komen
tot profijt van den Schipper/ die den Bootsgefelle eerst gehuyt had-
de; den welcken daer aen gelegen was / dat hem sijn knecht niet on-
derhuyt en wierde / nae 't exempel van 't geene van dieberse geseght
woꝝdt / alwaer den epgenaer / wiens goet dat gestolen was / niet al-
leen toegestaen woꝝdt om sijn goet / maer oock om de straffe van dub-
belt of vier dubbelt te verbolghen. §. fin. Inst. de oblig. qua ex delict.
arg. art. verb. ten profijt van den Schipper. h. t. Doch op dat dooz de
lichtbaerdigheyt van soodanige maets de Schippers niet mochten
bedrogen woꝝden/ende de Schippers des te meer haer mochten wach-
ten / van een ander sijnen knecht te onderhuyren / en oock op dat
haer de Schippers niet ontwethentheid niet mochten behelpen / soo
is tot boozkominge van 't selve / hy de Heeren van Amsterdam geoz-
donneert / dat geen Schipper eenigh Bootsgefelle / 't zy Officier of
Matroos sal mogen huyren / ten zy dat deselve Bootsgefelle eerst ber-
toone acte van ontslaginge / ofte afscheyt hy den Schipper daer mede
hy laetst gebaren heeft / ondertekent / en dat op pene van 30. gul-
dens selckens hy den Schipper te verbeuren / ten ware dat deselve
Bootsgefelle / 't zy Officier of Matroos / noyt gebaren hadde / of
suffisante reden gaf / waer dooz hy geen acte van ontslaginge of
afscheyt van sijn laetste Schipper konde hebben / in welcken ge-
balle den Schipper by staet hem te huyren ten oberstaen van den
Water-substitut / gelyck daer van te sien is / Willekeur van Amsterdam
van den Jare 1641. getekent met lit. R. art. 17. 18. en hier mede accoz-
deeren de Scheeps-rechten van de oude Hanzee-steden / volgens de
welcke een Schipper die een Bootsgefelle gehuyt heeft / sonder sijn
afscheyt of passpoort den selven af te boderen / inde boete van
twee daelders geslagen wort / en hy soo verre willens en wetens een
ander sijn knecht onderhuyt hadde / soo verbeurt hy 10. daelders
en de Bootsgefelle moet den Schipper dien hy verlaet / de halve
huyt die hy bedongen heeft / betalen. Vide Schips-Recht van d'oude
Hanzee-sted. art. 18. 48.

A R T I K E L IV.

Schip-lieden mogen niet uyt het Schip gaen, sonder con-
sent van den Schipper.

DTe boozs. Schip-lieden en sullen niet den scheye niet moget Placcaet
gaen sonder expes consent van den Meester ofte Schipper; ende van Keyser
hadde de meester consent gegeven aen 't landt te gaen/ ende sekeren Carel, art.

Wisbuy-
sche Zee-
recht. art.
17.
Schip-
recht van
d'oude
Hanzec-
steden,
art. 22. 23.

tijdt aldaer te blijven / sullen nochtanx altijdt ten ontbieden des-
selfs Meesterx / gehouden zijn van stonden aen / ende sonder ver-
treck t'schepe te keeren; Ende intien daer jemandt achter bleve /
't 3ⁿ met opsetten wille / doox negligentie / dronckenschap of ander-
sins / sal daer doox verbeuren boox d'eerste reyse de helfte van zijn-
der huyre / ende boox de tweede reyse zijn geheele huyre / ende boox
de derde reyse het dubbelt van dien / met correctie arbitrale / ende
of daer doox eenige schade gebeurde / sal de selve gehouden zijn dob-
bel op te rechten / ten wat reysen dat het 3ⁿ.

Aenmerckinge.

Sullen uyt den Schepe niet mogen gaen.] En veele min aen landt
vernachten / en dat op pene van sex gulden / ten profijte van den
Schipper en sijne Reders: volghens Willekeur van Amsterdam, van
den jare 1641. getekent met lit. R. art. 21. 28. en volghens de Wisbuy-
sche Zee-rechten / by de pene van twee groote tompfen / Wisb. art. 4.
En dit heeft sijne reden / op dat de goederen des te beter verskeret en
verwaert mochten wesen / want alsoo de Schipper niet alleenighen
gehouden is om de goederen ober te baren / maer oock om deselve
te bewaren l. 5. pr. ff. naut. caup. soo zijn de Bootsgesellen hem in de-
sen schuldigh te assisteren / te meer om dat hy oock de schade by
haer versump toekomende / schuldigh is te bereren l. 7. ff. naut. caup.
Doch soo wanneer het schip tot eenigen stede met vier routwen ge-
meert lagh / soo mogen de schip-luyden wel eens up het schip gaen/
mits dat sy haestigh weder te schepe komen / en dat volghens 't Wis-
buische Zee-recht / art. 17.

Ende altijdt ten ontbieden.] Want daer kan persx boox komen dat
de Schipper den dienst van sijn Bootsgesellen van noden heeft / op
het welck hy te voren niet eens was verdacht geweest / op het welc-
ke soo hy gedacht hadde / hy haer geen verlos soude gegeven heb-
ben; in welcken gevalle sy schuldigh zijn dadelijck op 't ontbieden
van haren Schipper wederom ten schepe te keeren / dewijl sy meer-
der om des Schippers wille / en tot desselfs dienst aengenomen
zijn / als om haer eygen wil en plasnieren waer te nemen / soo dat
sy diesvals schuldigh zijn / haer eygen saecken te versumpen / en
des Schippers waer te nemen / nam qui est alterius, suus esse non
potest. siet hier van t placcaet van Keyser Carel art. 9. Wisbuysche
Zee-recht. art. 17.

Met opsetten wille.] Het welck een misdaet met opset genoemt
wort / delinquitur enim aut proposito, aut impetu, aut casu l. 11. §. 2.
ff. de poen. noteert hier: dat om van jemandx doen te recht te ma-
ghen oorzaken in 't hysonder op desselfs opset en wille moet gelet
worden; propositum enim & voluntas alicujus inspicienda est, ad hoc
ut de facto suo iudicetur. c. cum 54. Extr. de sent. Excomm.

Van stonden aen en sonder vertreck.] Want te segghen / ick sal ter-
stont

stont komen / ick sal 't abondt of moezgen komen / ick sal 't ober een
 uyz of twee / of moezgen wel doen / daer hy kost de Schipper groo-
 te schade lijden. *pellit enim dictum illud hodie faciam, cras faciam ali-*
quem de lucro. Barbat. conf. 41. col. 13. vol. 1. adde l. poen. C. de annal.
except. Nov. 8. c. 8.

Negligentie.] Wanneer yemandt supmachtigh valt in die dingen
 in de welcke hy ampts halven hehoozde blytigh en neerstigh te zyn/
 der selber verlymenisse wozt dolo proxima gerekent / en eben of het
 met een moectwillige opset geschiet was gestraft / c. dictum 8. dict. 8r.
Burfat. conf. 328. n. 38. vol. 4. en daerom wozt hier oock het geene dooz
negligentie geschiet / eben of het met opset geschiet was / in de strasse
gerekent.

Dronckenschap.] Een misdaect dooz dronckenschap begaen / wozt
 dclictum impetu, in den rechten genoemt l. 11. §. 2. ff. de poen. ende
 om dat het geene dooz dronckenschap geschiet / niet met opset en ge-
 schiet l. 3. §. 1. ff. de injur. c. inebriaverunt 15. q. 1. cum in eo ablit dolus
 & voluntas peccandi d. c. 15. soo wierde een delict dooz dronckenschap
 begaen / niet op het swaerste gestraft *Gail. 2. obs. 110. n. 23. & seqq.*
 Alhier wozt het geene dooz dronckenschap geschiet / eben of met op-
 set geschiet was / gestraft / vermoedelick om dat de Bootsgezellen
 sich haeres ampts en schuldighen plichs erhinderende / haect soo
 veel mogelick dooz dronckenschap mochten wachten.

Sal deselve gehouden zyn dobbel op te richten.] Hier verschilt 't Plac-
 caet van Keyser Carel art. 9. als mede de Wisbupsche Zee-rechten
 art. 17. volgens dewelcke de Schipluyden tot een enckele vergoedinge
 van schade hy hare schult in dese gelegentheydt toegekomen / gecon-
 demneert worden. Het Placcaet van Keyser Carel straft oock een so-
 danigh nalatigh Schipman / sonder onderscheyt / of 't booz d'eerste/
 tweede of derde reyse geschiet waer / in de verbeurte van sijn geheele
 loon / tot behoef des Schippers / en hy soo verre daer hy eenighe
 schade geschiet was / tot oprichtinge van de schade / en daer-en-ho-
 ven in de boete van noch eens soo veel / als de huyz of loon soude he-
 dzagen.

A R T I K E L V.

Schipper op Reys zijnde, ende vorder Reyse vil aenne-
 men, mach sijn volck behouden, mits de huyre
 verbeterende.

In dien de Schipper of meester / die een seecker reyse aengenomen Placcaet
 heeft / onderwegen zijnde / goet dochte booz sijns schips of rederz van Keyser
 profijt / of om vrecht te vinden / een ofte meer andere oft verder reyse Carel art.
 aen te nemen booz sijnen wederkomste / deselve Schipper sal sijne ^{12.}
 schip-lieden moghen in sijnen dienst behouden / midtz hunlieden ver-
 betz sche Zee-

recht. art.
32.
Willekeur
van Am-
sterdam,
van den ja-
re 1641.
lit. R. art.
30. 31.

beterende haren bespoocken gelbt-loon ende hupren / na raete bande
missen die sy bozder reysen sullen: behoudelick de geene die booz ee-
nen seckeren sapsden ofte tijdt noch geduerende / aengenomen zijn/
ende oock den geenen die om vzych mede baren / dewelcke in ge-
balle / van boozder reyse om vzych te soecken / 't schip sullen moe-
ten volgen.

Aenmerckinge.

Sal sijne schip-lieden in sijnen dienste.] Ende dat volgens desen ar-
tjckel/meerder ex æquitate en billickhejdt tot profijt van den Schip-
baert ende Hoophandel / als wel de jure ex contractu, dewyl hy vol-
gens het accoozt en ober-een-kominghe (dewelcke het contract ha-
re wet ende mate stelt. l. 1. §. 6. ff. depof. c. contractus de Reg. jur. in 6.
volgens dewelcke en niet verder de contrahenten gehouden zijn / op
dat niemandt onepndelick mochte verbonden wesen l. 13. §. fin. de dam.
inf.) niet gehouden en verbonden is / om dat in de boozs. ober-een-
kominge / die hare vzych upt het begin desselven is nemende l. 1. §.
30. ff. deposit. niet een woozt van een verder reyse gespoocken was.
arg. l. 99. pr. de Verb. oblig.

Mits hun luyden verbeterende.] Het is billick en 't bestaet in groote
reden / dat wanneer den arbejt komt te vermeerren / dat als van 't loon
oock behoort toe te nemen / en dat een persoon / die twee personen
werck doet / dat die oock dubbelt loon ontfange; gelijk men daer
van dat pemandt twee verscheyden wercken te gelijcke doen kan /
een exempel heeft in l. 49. ff. de oper. libert. een ander per l. fin. C. de
Princip. agent. in reb. by Roman. consil. 25. Dit bestaet (gelijck ick ge-
seght hebbe) in groote reden / want een arbejdt en moet niet sonder
loon / Nov. 82. c. 9. noch oock sijn welbadighejdt pemandt schadelijc-
ken zijn c. non donat. de Elect. in 6. Soo dat wanneer de arbejdt toene-
mende / het loon niet vermeerdert wierde / den dienst in sijn vorigen
staet moest gestelt worden / en volgens dien en vermochte de Schipper
geen andere ofte verder reyse aennemen / als daer van te boozen gespro-
ken was: siet Boër. decif. 213. n. 9. 10. 11. ende meer andere / dewelcke
riteert en volghet Kopp. p. 1. decif. quaest. 17. per tot.

Na raete van de mijlen.] Tot Amsterdam moet het Boozs-holck
daer booz soo veel betaelt worden / als de Commissarifen van de Zee-
baert / na gelegentheit van saken / bevonden sullen hebben te beho-
ren. Willek. van Amst. vanden jare 1641. lit. R. art. 31.

't Schip sullen moeten volgen.] Sonder daer booz ertzoordinaris he-
loninge te ontfangen. Wis buysche Zeer. art. 32. Want pemandt sich
hy een Schipper booz een jaer of een half om te baren verhuprende /
is schuldigh den Schipper te volgen / waer het hem belieft / om dat
dessels handel en manier van doen sulck mede byenght / in opera-
rum enim solutione consuetudo loci juxta ac qualitas personarum attendi
debet l. 5. C. de agric. & cens. lib. 11. Caroc. tract. de fam. p. 1. q. 13. n. 15.
21. &

21. & 23. alwaer gefeght woꝛdt / dat een knecht / ſigh by een ſchoen-
maker verhuypende vooꝛ de tijdt van een jaer / nacht en dagh ſchul-
digh iſ te arbeiden / ſoo men ſulckſ by den ſelven te doen gewoontic-
ken was / waer op een Riechter in 't byſonder heeft te letten / mede
acht nemende op des Meesters nootwendighejdt.

ARTIKEL VI.

Onbedreven Stuurman, ende ſijn loon.

Wel-verſtaende nochtans/indien de Stuurman niet bedreven en
iſ ter plaetsen daer de Meester of Schipper / vooꝛder ofte an- Placc. van
Keyfer Ca-
rel, art. 13.
derſing ſal willen baren / waer of hy ghehouden woꝛdt de
waerhejdt te verklaren / op de pene van geeffelinge / ingevalle men 14.
namaels bebonde ter contrarie/dat deſelbe Stuurman t'ſchep te ver-
ſocke van den Schipper ſal moeten blijven / mitſ houdende ſijn oude
Stuurmans loon/en 't ſelbe gemeerdert zijnde na rate alſ boren: En-
de indien hem de Schipper wil oozlof geben / ende hy daer mede te
vreden iſ / ſoo ſal de Schipper hem gehouden zijn te laten volgen de
helſte van ſijnder huypre / ſoo verre de nieuwe reyse aengevoert woꝛdt
in 't ginswaert baren / ende ſoo verre het ſelbe gebeurde in 't keeren /
ſal hem ſijn volle huypre verſcheenen zijn / maer indien hy daer niet
mede te vreden en iſ /ende begeert t'ſchep te blijven/ſal hebben hoogh-
Wootsmans loon / na rate alſ boren.

Aenmerckinge.

Sal moeten blijven.] Volgens de gemeene Rechten en iſ hy in ſodani-
ge gelegenthejdt niet ſchuldigh om te blijven; want het contract van
huyp een reciproq contract zijnde / ſoo zijne beyde wederzijts verbon-
den / om het overkomene te voltrecken / ende na te komen / dewijl
een duſdanigh contract een ſtilſwijgende conditie in ſigh iſ verbatten-
de / dat d'ene den anderen eerſt verbonden iſ / ſoo wanneer de ande-
re het overkomene komt t'achterbalaen / volgens den regel in l. 13. §.
8. ff. de act. empt. per text. in l. 14. in fin. ff. pro soc. ſo dat de Stuurman
in deſen geballe geoozloft iſ / van 't vorige contract te reſilieren / heb-
bende vooꝛ hem de exceptie non implementi tegens den Schipper / hy
ſoo verre hy mocht aengeſpoochen worden om te blijven / ende een
ander reyse alſ daer te baren van geſpoochen was / aen te nemen. vi-
de Zanger. de Except. p. 3. c. 22.

Maer indien hy daer mede niet te vreden.] Hier noteert/dat de Stuur-
man / indien hy begeert hy den ſchep te blijven / de Schipper ge-
houden iſ om den ſelven te houden/ doch niet alſ Stuurman / op dat
hy ter plaetsen niet bedreven zijnde / de Schipper dooz hem geen ſcha-
de mochte lijden / maer alſ hooge Wootsmans; want alſoo de Schip-
per

per en de Stuurman volgens contract onderlingh verbonden zijn / soo en kan de Schipper aen sijn zijde / noch oock de stuurman aen de zijne / uyt den contract niet uyt scheyden / ten ware sy beyde daer inne bewillighden / dewijl dit een contract dooz consent ingegaen zijnde / wederom een consent / om 't selve te verbzecken / van noden heeft / §. fin. Inst. de quib. mod. toll. obl.

Sal hebben Hoogh-bootsmans loon.] Weneffens sijn volle loon / het welck hem als Stuurman op een ander plaetx te baren/belooft was / de tijdt dewelcke men meer van doen hadde om op dese / als op de andere te baren gerekent zijnde : want al schoon de Stuurman volgens het contract op de eerste plaetse niet gebaren heeft / en alsoo aen sijne kant het bedongene niet na gekomen / soo is doch evenwel de Schipper den Stuurman het volle loon schuldigh te betalen / om dat het by den selben niet gestaen en heeft / om het selve daer hy op aengenomen was / te achtervolgen / ende wordt dieswegen eben soo beel / of hy het selve volkomenlijck achtervolght hadde / gerekent. arg. l. 38. ff. locat. l. 61. §. 1. eod.

ARTIKEL VII.

Extraordinaris loon van lossen ende laden, eermen
ter rechter plaetse van ontladinge ge-
komen is.

Placcaet
van Keyser
Carel, art.
15.
Willekeur
van Amster-
dam, van
den jare
1641. lit. R.
art. 29.
Schips-
Rechten
vande Han-
zee-steden,
art. 24.

Ende of 't gebeurde dat eenigh Schipper booz ofte alcer hy 't sijn-
der gerechter ontladinge gekomen ware / quam tot eenige andere
untweeghsche plaetsen aen te leggen / ende aldaer tot synen / sijnder
Reders of Schips-geriebe ofte andersing / eenige goeden wilde of moe-
ste ontladen / ofte oock wederom herladen / 't is geheel ofte ten deele /
de boozs. Schiplieden sullen hem daer toe gehouden zijn te assiste-
ren / ende gehoozsaem te wesen / op die pene hier booren verhaelt /
dies sullen sy daer af boben haren besproken loon extraordinaerlijck be-
taelt worden / na gelegentheit van der saecken / ende arbitrage van
huyden van eeren / hun dies verstaende.

Aenmerckinge.

Op poene hier voren verhaelt.] In den 2. Art. van desen Tit. tot Am-
sterdam verbeurt een sulcke onwillige een maent gagie / ofte een vierde-
part van sijn huyre / tot profijt van den Schipper en sijne Reders.
Willek. van Amst. van den jare 1641. lit. R. art. 29.

Extraordinairlick betaelt worden.] Volgens 't geene art. 5. h. t. verb.
mits haer lieden betalende geseght is. Het Placcaet van Keyser Carol
Art. 15. leght haer toe booz desen extraordinaerlijcken arbeydt een paer
schoe-

ſchoenen van acht ſtupbers / die diez tijdtz beter koop moeten geweest zijn / als tegenwoordigh / dewijl men vooz sulck een pyz / qualick een paer kleyne kinder schoenen soude konnen kopen / soo dat dese onse Artijkel dit seer wijslyk geoorigeert heeft / stellende desen loon tot het goetbinden van luyden van eere en daer van kennisse en wetenschap hebbende / om de Schipluyden soo veel toe te leggen / als haer sal mogen goet duncken.

Ende arbitrage van luyden van eere.] Da 't exempel van 't geene in l. 13. §. 1. ff. de ann. legat. gesecht woꝝdt; alwaer als een vrouwe van haer man erfgenaem gestelt / mitz dat sy jaerlyc syn by-gemaecte slaven / een seker geldt tot onderhoudinge / soude geven / by soo verze sy by syn vrouw quamen te blyben / gebraecht wierde / of de voozschreven by-gemaecte schuldig waren / de vrouwe dickwylc repensende / te volgen / nademael de man wepnigh repde / woꝝdt geantwoꝝdt / dat men dese vzege niet absolutelick en kost beantwoꝝden / dewyle datter veele dinghen konnen voozkomen / die goet te achten zijn / en woꝝdt derhalven gesecht / dat over dusdanige veranderinge / van een goet man behooꝝde geooꝝdeelt te woꝝden / Capyc. decis. 27. n. 10. Rebuff. de privil. univ. privil. 12. n. 12. Menoch. arbit. cas. 223. Tot Amsterdam woꝝdt dit de discretie van de commissarisen van de Zeevaert toebetrou / dewelcke hebben te oꝝdonneren hoe veel de Schipper sijne Schip-luyden daer vooz sal moeten betalen. dict. Willekeur van Amst. art. 29.

Luyden van eere.] Staende ter goeder naem en faem / op dat sy haer conscientie quijtende / het geene dat recht ende billick is / mogen oꝝdelen / want daer en is niet dat een eerlick man meer te doen staet / als 't geene wat recht ende billick te onderhouden ende te bezachten. Angel. Aret. in §. bonæ fidei Inst. de act. Wanneer hier gesecht woꝝdt van luyden van eere / soo moeten dat verstaen / van den Richter daer toe genomen / en niet van die geen die van parthyen daer toe gekoren zijn; want soo de parthyen deselve tot arbitreuz geynomen hebben / soo is daer wepnigh aen gelegen / of deselve zijn luyden van eere ofse eerlose / l. 7. pr. ff. de recept. arbit. want sose dooꝝ een onrechtbaerdigh oꝝdeel van dusdanighe schade mochten lijden / soo hebben sy haer dat selve datse dusdanige daer toe verkoꝝzen hebben / te wijten.

Hun dies verstaende.] Dese arbitreuz / moeten niet alleenigen zijn eerliche luyden / hebbende een goede conscientie / maer oock verstandige luyden; welke twee dingen gelijk als in een Richte / soo woꝝden de selve mede in een arbitreuz bereyft. Menoch. de arbit. judic. quaest. cas. 339. verstandigh moetense zijn / eerst om haer selfz wille / om dat sy dooꝝ haer onberstandt qualick oꝝdelende / ende daer dooꝝ d'ene of d'andere van de parthyen beschadigende / om haerz onberstandtz wille arbitrio judicis niet gestraft en woꝝden. Menoch. d. loc. n. 2. Om des Richters wille / op dat hy dooꝝ dusdanighe daer van kennisse hebbende luyden / onderricht zynde / een rechtbaerdigh

En gelijk de Schips-Rechten van d'oude Hanzeesteden, art. 24. seggen, tot kennisse en seggen van goede ende onpartijdige Schipvarenden mannen, ofte van den Oudermannen.

bonnig ten meesten oirbaer van parthijen moge uytsprecken / ende op dat hy op sich selfs staende / dooꝛ ontwerentheidt / niet en come qualijck te oꝛdeelen / tot nadeel van d'een of andere parthije / het welck hy diefgebals soude schuldigh zijn om te heteren. 1. ult. ff. de extraord. cogn. §. 2. Inst. de oblig. qua ex qual. delict. daer hy anders den raedt ende arbitrage van dusdanige luyden / uyt kracht ende dispositie van desen artijckel volghende / soo hy qualijck geoordeelt hadde / niet toe en soude gehouden zijn / Bart. & Bald. in l. 26. ff. de re judic. en dan te meer / wanneer deselve op versoek van parthijen dooꝛ den rechter tot arbitreurs genomen en vercooren waren / d. l. 26. ibi Dd. fiet art. 5. verb. ten seggen en arbit. tit. van Schipp. en Koopl.

A R T I K E L VIII.

Verschenen Huyr als het Schip is ontladen.

Placcaet
van Keyser
Carel art.
16. 17.

Ende oft gheviel dat den boozsz. Schipper de boozsz. uytweeghsche plaetsen 't geheele Schip van sijnder kroopmanschap ontlade / sonder deselve kroopmanschap wederomme te laden / sulcks dat het verballast soude moeten worden / soo sal de huyre van de Schipluyden verschenen zijn / als of de lossinge gebeurt ware ter plaetsen van den gerechter / ende gebestineerde ontladinge / ende de Schipper gehouden deselve te betalen / wel-verstaende nochtans / dat weder der boozsz. ontladinghe gheschiet is / ter uytweeghscher plaetsen boozsz. of ter plaetsen van de gebestineerde ontladinghe / die boozsz. Schipluyden den Schipper (indien 't hem beliest) gehouden sullen zijn te volgen / ende 't Schip tot sijnder gebestineerde / oft epgender plaetsen / daer sy 't selve hebben helpen uytvoeren / te brenghen / ende dat sonder anderen of nieuwen loon / indien 't boozsz. Schip ontladen is ter boozsz. gebestineerde plaetse van ontladinge / ofte oock ter boozsz. uytweeghsche plaetsen / soo bezre 't boozsz. schip dooꝛ benauthent van fortynne daer gekomen is: maer soo verre de Schipper met sijn eygen huyren wille daer is gearibreert / soo sullen de boozsz. schiplieden hebben halve huyre / van 't geene datmen gemeenlyck geeft / van de boozsz. uytweeghsche plaetse van ontladinge totter boozsz. eerster gebestineerde ofte epgender plaetse / ende zijnde de huyre van de Schiplieden verscheenen / uyt saecken boozsz. indien nemandt is onder hunluyden die geen kiste of matre in 't Schip en heeft; sal de Schipper de huyre soo langhe moghen inhouden / tot dat hy 't schip sal gheholpen hebben / te brenghen tot sijnder gebestineerde ende eyghener plaetse / ofte dat hy verskeringhe sal gegeven hebben sijne reyse te volgen.

Aenmerckinge.

Sulcks dattet verballast.] Waer toe te helpen de Schiplieden oock gehouden zijn / siet art. 1. h. t.

Soo sal de huyr van de Schipluyden verschenen zijn.] Want soo het by haer niet toe en quam / om het bedongene te volbrengen / maer of by den Schipper / of by eenigh ander ongeluck / soo moet den selven evenwel / het volle loon betaelt worden / eben of hy het contzact in al ten deelen hadde na gekomen. per jura superius allegata. Volgens Willekeur van Amsterdam / is in sulcken gelegentheit de Schipper oock gehouden sijne Schiplieden / haer besproocken loon ten vollen af te betalen / en dat by de pene van 15. gulden / ten profijte van het scheepx-volck / soo hy in gebreke van sulckx te doen bevonden wierde / ten ware daer eenigh verskil soude moghen zijn / nopende het verlengen van de respectibe repfen / welck verskil van 't verlengen van de repfen alleen sal blijven open staen / om daer ter stede afgedaen te worden / sonder dat d'een den anderen daer ober kuyten 'x Lants sal mogen booz 't Rechtrecken / ofte eenige moeplichhende aendoen / hy de verbeurte van de geheele huyre / ofte 't resterende maendr-geldt / ten profijte van den Schipper en sijne Reederx booz d'een helfte / ende tot profijte van de Water-substituyt booz d'andere helfte. Willek. van Amst. van den jare 1641. lit. R. art. 32. Ende soo wanneer de huyre verschenen is / om dat de repse / ende den dienst daerse op aengenomen waren / volzochten was / als wanneer het Schip ter gerechter haben / daer sy het hadden helpen upboeren / wederom gebracht / het selve wederom ontladen / op een nieuw wederom verballast / de zeplen van de rapen gedaen / ende het Schip wederom hadden helpen op-leggen / soo de Schipper sulckx ghewilt hadde / alsdan is de Schipper / volghens de voorsz. Willekeur ghehouden / haer-luyden elckx daer van te verleenen een behoorlijcke acte van afscheydt / ende hen-luyden haer verdiende loon in alleg te betalen / ende dat binnen den tijdt van vier-en-twintigh dagen / na ontzadinge / ofte af danckinghe / of na de oplegginghe van 't Schip / en soo sulckx niet en geschiet / soo moet de Schipper booz peder dagh betalen / en Officier drie gulden / en een Boortgeselle twee en een halve / soo langhe / tot dat sy haer geldt / ende daer beneffens een behoorlijcke acte van afscheydt fullen ontfangen hebben. Siet de voorz. Willek. van Amsterd. art. 35. 36.

Gehouden sullen zijn te volgen.] Dit verschildt van de Romeynsche Rechten / volgens dewelcke niemant / die sich tot eens anders dienst heeft laten aennememen / den dienst volbracht hebbende / sijne huyre magh eyschen / l. 30. §. pen. ff. locat. Wesemb. in parat. tit. locat. n. 14. sonder verder gehouden te zijn / Siet hier te voren art. 5. verb. sal sijne Schiplieden in sijnen dienst. h. t.

Sonder ander, ofte nieu loon.] Het welck te verstaen is / soo wanneer

neer doo; het varen nae een andere uytweeghsche plaetse / den ar-
beydt der Schipluyden niet verswaert / noch den tijdt van dienen niet
berleenght en mochte worden; wanneer de uytweeghsche plaetse ber-
der ter zijden uyt-geleghen was / als wel de ghebestineerde / want
alsdan soude geliden den reghel : quod aucto labore etiam mer-
ces debeat augeri, volghens het gheene hier voren art. 5. ghefeght is
geweest.

Hebben halve huyl.] Voren de huyl / die te voren om op de gede-
stineerde plaetse te varen / bedonghen was / propter augmentum la-
boris.

Wisbuy-
sche Zee-
recht. art.
31.

Geen kiste of matre.] Waer op hy sijn verhael mochte hebben / als
hem stille swijgende doo; de volbringinge van sijn schuldigen dienst /
verbonden na 't exempel van het geene dat in een gehuyt huyl inge-
hacht wort. l. 3. 4. junct. l. 2. ff. in quib. caus. tac. pign.

De huyl soo lange mogen inhouden.] Gelyck als van pemant eenigh
goet gekocht hebbende / gesecht wort / dat hy het geldt daer doo; be-
sooft / mach inhouden / hy soo ver hy vreesde / dat het goet doo; ebi-
ctie / dewelcke op handen was / mocht verwonnen of ingewonnen
worden / hy soo ver hem geen andere verskeringe gedaen wierde /
l. 24. C. de Eviēt. alsoo sietmen hier dat de Schippers mede toegestaen
wort / om den bespoocken loon / dewelcke sy / om datse verschenen
was / schuldigh waren te betalen / in te houden / uyt vrees dat de
Bootsgezellen het Schip mochten verlaten / ende niet op de gestedi-
neerde of egener plaetse brengen.

Oft dat hy verskeringe sal gegeven hebben.] Of pemandt tot doo;
ge stellende / want die wort eygentlyck verskeringe te geven ghe-
secht / dewelcke pemandt doo; 't geene dat hy hem schuldigh was /
verskert maect doo; booghstellinge. l. 1. ff. qui satisd. cog. l. 7. ff. de
prat. stip. ofte yet tot onderpandt gevende / want die schuldigh is
verskeringe te doen / die kan bestaen / of met booghstellinge / ofte
met yet tot onderpandt te gheben. l. 1. §. 9. ff. de coll. l. 21. §. 2. ff. de
const. pec. Ofte oock wanneer de Schipper sich genoegh verskert
houdt te zyn op het vloote wort ende belofte der Schipluyden ;
want in dusdanigen gebal / wort oock pemandt genoegh tot boldoe-
ninge of verskeringe gegeven / gerekent. l. 4. §. 8. ff. de fi-
deicom. libert. Siet art. 13. verb. of daer voor vernoeght sal hebben. tit.
van Schipp. en Koopl.

ARTIKEL IX.

Schipper door vreesse van Zee-rovers, sijn Reys niet begoste, sal sijn volck met het vierendeel van de huyre afftaen.

Wer't saccke dat een Schipper aengenomen hebbende eenighe Schiplieden om sekere reyse te doen / dooz vreesse van Oorlogge / Zee-roversg / arreste van sijnen schepe ofte persooone / of eenighe andere onboozsienighe inconvenientien / deselve reyse niet en wilde beginnen / ofte die begost zijnde / volbrængghen / sal in dien gevalle hem toegelaten worden / die boozs. Schiplieden af te dancken / mitg elck van dien gebende 't vierendeel van haren geheelen besprouken loon / ende boozs. alsulcke rate / als sy van den selven besprouken loon meer moghen verdient hebben / behoudelick dattet de geheele huyre tesamen niet en excedeert / ende indien sy meer hadden ontsangen dan hun competeert / sullen den Schipper dat wederkeren.

Placcaet
van Keyser
Carel, art.
18.

Aenmerckinge.

Door vreesse van Oorlogge.] Vreesse en is anders niet als een verschickinge / en ontsettinge des gemoets / upt oorsacck van eenigh tegenwoozdigh of toekoment gebaer / l. 1. ff. quod met. caus. ende moet so danigh sijn / datse selfs een seer volstandigh en onvertsægghet man soude konnen verschicken l. 6. ff. quod met. caus. ende om dat men niet wel weten en kan / welcke dese vreesse mocht sijn / soo woordt dat selve de erkentenisse van den Richter aen-bevolen. Menoch. 2. arbit. q. 135. Aliat. præsump. 7. §. 3. Dit evenwel niet tegenstaende woorden eenige oorsaken van een rechtmatige verschickinge in den Rechten opgeteykent / als de vreesse van doot / van slavernye / van handen en gebanckenissen / van grouwelicke slagen / ende mis handelingen / gelyk te sien is l. 3. in fin. l. 4. l. 22. l. f. ff. quod met. caus. en soo oock alhier vreesse van Oorlogge / Zee-roversg / arresteren van Schepen / of personen / ende andere.

Arresteren.] Dit is een Fransch woordt / ende beteykent niet anders als nemandt verletten ofte ophouden : nemandt woordt gesegghet gearresteert te sijn / wanneer hem dooz een publike Magistraet verbooden woordt / upt de plaets daer hy gebonden woordt / te mogen gaen / booz en aleeer dat hy den genen vergenoeght heeft / die sich over hem hy de boozs. Magistraet beklæeght heeft : ofte oock wanneer nemandt goet dooz publike last en auctoriteit / tot nemandt verskeringhe vast gehouden woort / soo dat het selve tegenwille desselven / eer dat hem genoegh gedaen was / daer van daen niet magh

magh gebzacht worden. Peck. de jur. fist. c. 1. n. 4. & seqq. Christin. ad consuet. Mechlin. tit. 3. in rubric. n. 1. 2. & seqq.

Onversienighe inconuenienten.] Want soo deselve te boozen boozsien konden worden / dat namentlick om deselve het onmogelick waer de reyse te volbrengen / soo soude hem de onmogelickheyt derselven niet excuseren / arg. 1. sancimus. vers. non potuit C. de sicejuss. maer soude diez gebals schuldigh zyn om de reyse te volboeren / ofte den bezpoocken loon ten vollen te betalen.

Moghen afdancken.] Een of deselve onder conditie van eenen toekomenden dienst aengenomen waren; soo datze de conditie niet ex-terende / van elckanderen ontslagen souden zyn / gelijck het selve in een pegelicke obligatie / sub conditione inita, conditione non existent- te gebzuycklijcken is / per jura vulgata.

Mits elck van dien gevende het vierendeel van haer loon.] En niet haer geheele loon; want het loon wort gegeven booz't gebzuyck van den arbejdt / welck gebzuyck als yemandt buyten sijn schult by on- geluck komt te missen en niet ten vollen te gebzuycken / soo waer het onbehoozlick den vollen loon te betalen; Ende soo wanneer haer niet met allen toegeleght wierdt / dat waer oock onbehoozlick / aen- gesien sy aengenomen zijnde / haer tot de reyse en schipz-dienst mo- sten gereedt houden / waer booz lichtlick een goede gelegentheyt bez- sumpit is geweest / om haer aen een ander te verhuuren / waer booz haer dan het vierbedeel van de huyz toegeleght wort / daer haer an- derz de jure stricto de geheele huyz moeste betaelt worden / om dat het by haer schult niet toegelcomen was / dat sy het oberkomene contract niet volbzacht en hadden / Per jura ante art. 2. tit. van Schipp. Koopl. verb. ofte oock dat de Koopman. allegata.

Ende voorts al sulcken rate.] Als haer na advenandt van haer loon booz die tijdt diese gebient hebben / soude toekomen / Grot. in sijn inleyd. 3. boeck 2. deel. gelijck als yemant een huyz gehuert hebbende / het welcke quam af te bzanden / de huyz booz de tijdt / dat het gestaen heeft / ende dat hy dat selve gebzuyckt heeft / schuldigh is te betalen. l. 9. in fin. ff. locat.

Indien sy meer hadden ontfangen.] Het welcke de Schipper als sich hier in sunderende / gehouden is te bewijzen l. 1. 2. 3. 5. 19. 21. ff. de probat. dewelcke soo hy het selve niet sclaer genoegh bewijzen koste / als wanneer daer geen brief van huyz gemaect was / of dat daer geen getuygen by geweest waren / soo soude hy dat selve den schip- luyden op haren eedt konnen geven / of sy niet meer als haer toequam / ontfangen hadden / in welcken geballe sy schuldigh zyn te sweeren l. 38. ff. de jurejur. dat te verstaen is / soo wanneer de Richeer dusda- nigen Eedt komt te appzoberen / en toe te staen; want andersintz soude hy de schip-luyden / daer toe onwilligh zijnde / konnen ge- weyngert worden.

Sullen den Schipper dat wederkeeren.] Ende hy soude van dien / soo konnen de Schippers van haer schip-luyden dat selve wederom ep- schen /

ſchen / ſoo wannecr dat ſelbe dooꝝ miſberſtant mochte betaelt zijn /
 ut quilibet indebitum errore ſalutem conditione indebiti l. i. §. i. ff. de
 condict. indeb. **Ick ſegge dooꝝ miſberſtant / want ſoo de Schipper**
ſijn knecht willenꝝ en werenꝝ netꝝ boden ſijn loon laet toekomen / ſoo
ſoude hy dat ſelbe / dooꝝ dien datter eben of 'r bereert was geweest / ge-
rekenet woꝝdt / l. 53. ff. de reg. jur. niet wederom mogen voꝝderen, l. 1.
 §. i. ff. de condict. indeb.

ARTIKEL X.

Schipper is ghehouden ſijn Schiplieden driemael
 daeghs t'eten te geven.

SAl oock den Schipper ghehouden zijn / de voozs. Schiplieden
 daeghs driemael t'eten te geven / te weten des moꝝgens / des mid-
 daeghs / ende 's avonts / ende ſullen ten ſelben malen dꝝncken al-
 ſulcken dꝝnckelicken dꝝanck / als de Schipper te dien eynde inge-
 lepdꝝt ſal hebben / in redelicken en tamelicken wijsse / ter discretie van
 den ſelben Schipper / ſonder meer. Ende indien yemandt buyten de
 voozs. dꝝnckmalen ſoude willen eten of dꝝncken / ſal hem liden met
 den broode / t'welck hy in den koꝝf binden ſal / ende ſal aen de krane
 eens al ſtaende mogen dꝝncken / ende voozs gaen t'ſijnder veerden /
 daer mede ſij humliden te bꝝeden ſullen houden / ſonder daer tegens
 te ſegghen / of murmureren / ten ware dat de voozs. Schiplieden hy
 teempesste / leck van ſcheyen / loffen of laden / vooꝝ dien / ofte an-
 derſingꝝ extraordinairlijcken / den Schipper aſſiſteerden / hy dage of
 hy nachte / in welcken geballe hy hun ſal gheben koſt ende dꝝanck /
 als dat behoort / nae gelegentheydt van der ſaecke ende wercke. En-
 de en ſullen de voozs. Schiplieden geen byer of licht mogen gebruy-
 ken / ſonder conſent van den Schipper / ende dit al op pene van de
 berbeurre van 't vierendeel van de huyze vooꝝ d'eerſte reyse / ende van
 de helfte van de voozs. huyze / ende arbitrale roꝝrectie vooꝝ de twee-
 de reyse.

Placcaet
 van Keyſer
 Carel art.
 19.
 Wiſbuy-
 ſche Zee-
 rech. art.
 29.
 Schipsrecht
 van d'oude
 Hanzested.
 art. 52.

Aenmerckinge.

's Daeghs driemael.] Volgens de Wiſbuyſche Zeerechten woꝝdt de
 Schiplieden van de kuſt van Bittanien komende / daeghs niet meer
 als eene maectijdt toegeleght / ende dat / om dat haer de Schipper
 geeft Wijn te dꝝncken: de Hooymannen laten haer twee maectijden
 toekomen / om datſe anders niet als water dꝝncken. Wiſbuyſche
 Zeerecht. art. 29.

Te eten te geven.] De Schipper is ghehouden ſijne Schipluyden/
 wiens dienſt en arbeypdt hy komt te gebruycken / niet ſpijs en dꝝanck
 f te

te verzoegen / want niemandt en wordt gepresumeert van de wint te konnen leven. l. fin. C. de aliment. pupill. praest. nochre oock pemandt op sijn eygen kosten te willen dienen. l. pen. ff. de oper. lib. welcke juris praesumptio, alsoof in een pegelick arbejder plaets heeft / soo heeftse insonderheyt placys in dusdanighe knechten / ofte Schipluyden / dewelcke upt armoede om kost en kieren te hebben / anderen te dienen genoodtsaecht zijn. Doch dit is alsoo te verstaen / soo anders expres by het contract niet overkomen en bedonghen was / want anders niet bedonghen zijnde / soo is de geene schuldigh de kost te geven / selfs upt het recht der natuyre / dewelcke den dienst komt te ghebruycken. Surd. tract. de alim t. 1. q. 56. n. 12. l. 18. §. 2. ff. commod. Soo dat diesweghen de Schipper ghehouden is sich niet nooddrust toe onderhoudinge van hem ende sijn volck / niet spijis en dranch te verzoegen / acht hebbende ende lettende op de lanckheydt van de reyse / ende hoe langhe sy wesen konnen / dat sy nergens aenkomen konnen om wat te krijgen. De Schippers van de Hantse-steden zijn niet schuldigh hare Bootsgefellen in 't heene reysen na Dranchrijck of Spangien de kost te geven / diese haer geben moeten wannerse niet sout of andere bracht volkomentlick geladen zijnde / op de wederomme reyse zijn: daerse wederom niet toe gehonden zijn / wannerse door dierte van 't sout / of by gebreck van bracht-goeden het schip niet volkomentlick geladen hebben / in welcken geballe de Bootsgefellen haer eyghen lijflicht moeten koopen en betalen; Ende op die Schepen die in Dranchrijck laden / moeten de Bootsgefellen alridt haer eyghen lijflicht selfs betalen. Schipsrecht van d'oude Hantseelst. art. 52.

Alfulcken drinckelicken dranck.] Een Schip in Wijnlandt komen: de / soo is de Schipper / volgens Wif buyseche Zeerechten / schuldigh sijne Schipluyden Wijn booz haren dranch te gheben. Wif buyseche Zeerecht art. 29. in fin. Volgens deselve rechten / is den Schipluyden geoorloft / het Schip tot Bordeaux of anders waer legghende / om met haer meen nyt het Schip te gaen / en een gericht met haer upt den Schepe te nemen / ende daer toe soo veel boots / als sy tot eene maectijdt op-eten mogen / maer sy mogen geen dranch upt den Schepe dragen. Wif buyseche Zeer. art. 33.

In redelijke en tamelijke wijze.] Na dat haer staet en geleghentheydt medebrenght / nae dewelcke men de geene die men onderhoudt schuldigh is moet onderhouden. l. 5. §. 19. l. 27. §. 3. ff. de inoff. testam.

Sonder murmureren.] Die op eenigerley manier hier tegens murmureert / die verbeurt volgens 't Placcaet van Lt. Carel booz d'eerste reyse drie schellinghen blaem / en soo wanneer het meer gebeurt / soo wordt deselve daer ober nae gelegentheyt van contraventien arbitraijck gerorrigiert. Placcaet van Keyser Carel, art. 19.

By dage of by nachte.] Potereert hier / dat een gheroutw Dienstknecht / soo wanneer de noodtsakeelicheyt het vereyscht / geen onderseheyt van tijden / om sijnen dienst te verrichten / heeft te maken /

ken / maer alsdan soo wel by nachte als by dage / te arbeiden ghehouden is / schoon de dagh egentlick om te arbeiden / ende de nachte om te rusten verordincert is / ende de diensten in 't gemeen by dage komen te geschieden. l. 1. ff. de oper. libert. l. 2. ff. de ann. legat. Soo en is oock een dienstknecht van te arbeiden / selven op Vespiliche of Sondagen niet bezijdt / soo wanneer sulckx de hooge noot bereyft / daer by andersints op deselbe van sijn ordinarij werck mochte rusten. l. 2. l. 3. C. de fer. Luc. de penn. in l. unic. C. ne oper. à coll. exig. lib. 10. vers. sciendum est.

In welcken gevalle hy henluyden sal geven.] Gelyck de Schipper sijne Schipluyden vooz een extraordinarissen en vermeerderden arbeidt een extraordinarij en vermeerdert loon / boven 't gene dat bedongen was / schuldigh is te betalen / volghens 't gene hier te voren artic. 5. h. t. is aengewesen ; soo is by oock deselbe schuldigh buyten ordinarij met spijs en dranch te tracteren / dewijl spijs en dranch een gebreke van loon is / en volgens het gemeene spreekwoort / het beste loon te zijn / gerekent woirdt.

Geen vyer of licht.] Op dat daer dooz geen brandt en worde veroorzaecht / dewijl het periculoux is byer of licht te Schepe te ghebuycken / vernits datse van hout ghemaect / ende daer-en-boven bereert zijn / en oversulckx het byer lichtelijck konnen ontfangen / soo dat wanneer daer dooz eenighe schade quam te geschieden / de Schipluyden deselbe schuldigh zijn te heteren / om dat het pericikel te voren sich openbaerde / te meer om dat hem expres dooz de Wet byer of licht te hebben verboden was : want nemandt een huys gehuyt hebbende / dewelck byer gehadt heeft op die plaets / op dewelck hy volgens 't contract geen byer hebben mocht / die is schuldigh de schade by den brandt geleden / te heteren / schoon de brandt by geballe / en buyten sijn schult toeghekomen was. l. 11. §. 1. 4. ff. locat.

A R T I K E L X I.

Schipper verlaten, en een ander in sijn plaets gestelt, zijn de Schiplieden den selven gehouden te dienen, als den eersten.

Of 't geschiede dat de Schipper by sijn Neders afgestelt of verlaten / of andersints dooz eenighe oorzaecke of andersienlike Fooz van Keytuyne helet worde sijn begonnen aengenomen reyse te volbrengen / ende een ander in sijn plaets gestelt / sullen de vooz. Schiplieden denselven gehouden zijn te dienen ende te volgen / alsoo sy den eersten gedaen souden hebben. Placcaet van Keyser Carel, art. 20.

Aenmerckinge.

De Schipper by sijn Reders.] Al schoon de Schipper oock selfs mede Reeder was; want soo wanneer deselve hem teghen sijn mede-Reeders misginghe/ sulchs dat de mede-Reeders behoorlijke oorzake hadden/ om den Schipper af te stellen/ dan sullen de mede-Reeders de macht hebben/ om den selven af te setten/ midts hem betalende sijn Schips gedeelte/ ghelyck de mede-Reeders haerlieder deel ghekoft heeft. Schipr. van d'oude Hanzested. art. 14.

Een ander in sijn plaets wierde gestelt.] Van geen minder conditie/ wetenschap en erbarentheit/ als den vorigen: want soo de laetste/ die in des anders plaets gestelt wordt/ tijfsachtigh/ nijdigh/ quaet-aerdigh/ of te Schepe onerbaren is/ soo en souden de Schiplieden niet gehouden zijn/ om den selven te volgen. arg. Nov. 63. c. ult. inf. Coler. de process. Execut. p. 1. c. 9. n. 42. want alsdan souden sy utiliter actione ex conducto kunnen ageren/ dat haer niet ghehouden wordt het gene volgens contract beloofd was. arg. l. 24. §. pen. in fin. ff. locat. Dit is wel Rechtens/ edoch of dit selve plaets heeft in de Zee-rechten/ daer soude ick aen twijffelen/ vermits desen artijckel syprecht sonder eenigh onderscheit te maken/ & ubi lex non distinguit nec nos distinguere debemus. l. 32. ff. de recept. arbit. l. 3. ff. de offic. praesid. & Dd. comm. En alhoewel geen Wet soo bondigh gebonden wordt/ daer geen exceptie soude kunnen teghen gestelt worden/ arg. l. 3. pr. & §. 1. ff. de injur. soo soude ick achten/ dat dies niet tegenstaende evenwel dese exceptie alhier geen plaets behoort te hebben/ om dat de tijdt in dusdanighe gelegentheit geen disputeren kan verdragen/ vermits by 't vertoeven dickwils groote schade kost geleden worden.

Sullen de voorfsz. Schipluyden.] Detwijl sy niet soo seer aengenomen zijn om den voorfsz. Schipper te dienen/ ende op den selven te passen/ als wel tot dienst van 't Schip/ en der Reeders/ om het Schip over te brengen/ soo dat sy de Schipper van 't Schip komende/ evenwel van den dienst des schips/ ende volgens dien den Reeders niet ontstagen zijnde/ het Schip en den Schipper daer op gestelt/ schuldigh en verbonden zijn te volgen. Of nu oock in andere gelegentheden een Meester sijn Inrecht aen een ander over laten kan/ en of deselve sijnen nieuwen Meester soude moeten volghen/ daer van kan men sien/ Bart. in l. si non sortem 26. §. libertus. n. 30. ff. de condict. indeb. Zas. ibid. n. 17. Alciat. ad l. sciendum 70. de verb. sign. Caroc. de locat. cond. p. 2. q. 119. per tot. Bonacossa de ferv. & fam. q. 86.

ARTIKEL XII.

Schipper 't Schip verkopende, zijn de Schiplieden in den nieuwen Schipper niet gehouden.

Mer indien de boorz. Schipper sijn Schip eenen anderen ver- Placcaet -
kocht/ transporteerde of verliet/ soo en sullen de nieuwe Schip- van Keyser
per/ ende de boorz. Schipluyden in malkanderen niet gehouden zyn/ Carel, art.
ende of pemandt van henluyden daer dooz eenige interest wilden pre- 21.
tenderen/ sal het selve mogen vervolghen teghens den ouden Schip-
per/ met den welcken hy gecouvenieert heeft.

Aenmerckinge.

Sijn schip een anderen verkochte.] Een schip/ een saeck de onder-
handelingen onderwoypen zijnde/ magh van de epgenaers tot haer
belieben verhocht worden/ behalben op eenige plaetsen/ alwaer de
scheyen binnen sekere tijdt te verkoopen/ verboden is: Soo en
mach in Dennemarcken ende tot Hamburg/ een schip nae dat het
gemaect is/ binnen den tijdt van tien jaren. recess. R. Dan. de an-
no 1634. Recess. Hamb. M. S. art. 35. Tot Lubek een schip dat daer
getimmert is/ binnen sefen jaren. Tot Straelsunt binnen sef ja-
ren (ten waer dat de hooge noot anders vereyfte) Mev. ad jus Lub.
3. 4. 6. En tot Dansick binnen drie jaer/ niet verkocht worden. Stat.
Dantisc. sub Sigism. En soo wanneer al een schip verkocht was/ soo
is op sommige plaetsen tot boozdeel van de schep-vaert/ het recht
van haer koop ingeboert/ dat namentlick een bozger booz een vyeem-
delinck de naeste is tot de koop/ soo wanneer hy daer soobdel/ al
een vyeemdelinck daer booz beloofst heeft/ begeert te geven/ gelijk
dat selve tot Dansick en Straelsunt alsoo onderhouden wort. Stat.
van Danic. p. I. c. 4. art. 3. Mev. ad jur. Lubec. lib. 3. tit. 7. n. 11. Daer
andersins een Schip het recht van de naerkoop (om dat het onder
de roerende goederen gehooft/ l. 1. §. 6. 7. ff. de vi & vi arm. l. 20. §. 20.
ff. quod. vi aut dam.) niet onderwoypen en is. Siet hier van Locc. de
jure marit. lib. 3. c. 6. n. 4.

Verkochte, transporteerde ende overliete.] Noteert hier/ dat een
koop alleen/ niemant epgenaer maect van 't gekochte goet. l. 8.
C. de act. empt. maer den koper verbindt om 't gekochte goet te le-
veren/ l. 11. §. 2. ff. de act. empt. So dat tot het verkriggen van ep-
gendum/ transporteringe en overleveringe van nooden is/ l. 20. C.
de pact.

Soo sullen de nieuwe Schipper en voorsz. Schipl.] Tusschen dewese-
ke alsoo daer geen contract opgericht en is geweest/ soo en haer
tusschen

tusschen haer oock geen verbintnisse zijn; want het contract van huyr tusschen den ouden Schipper ende Schipluyden opgericht/ en gaet niet over tot den nieuwen Schipper/ als zijnde een particulier successie/ arg. l. 9. C. l. 32. ff. loc. Ende de Schipluyden geen recht op 't Schip hebbende/ en vermogen niet den nieuwen Schipper aen te spreken/ maer maeten haren ouden Schipper met den welcken hy gecontrahceert hebben/ de welke haer volgens dien verbonden is/ gaen soecken/ dil. loc.

[Eenigh interefft wilde pretenderen.] De Schipluyden woxt in desen val haer interefft te pretenderen toe gestaen/ actione ex locato gelijk dat selve andere huyrluyden een huyr gehuyr hebbende/ het welke daer na verhoert wierde/ ex conduct. toegelaten woxt: l. 25. §. 1. ff. locat. want d. g. ouden Schippers daer in 't verkoopen ofte overdragen van sin Schip/ en moet sin Schipluyden niet schadelicken zijn/ arg. l. 155 pr. ff. de reg. jur. Dat de oude Schipper sijne Schipluyden hare schade vergoedende/ sin Schip op een ander magh overdragen/ en niet gedwonghen kan worden/ om het schip soo lange te houden/ tot dat de Schipluyden de tijdt van hare huyr uitge dient hebben/ daer van kan dese reden gegeven worden/ dat de Schipper gehouden is ad factum, namentlick te maeken of toe te laten/ dat de Schipluyden haren dienst/ om de welke hy aengenomen zijn/ moghen volbrengen; in welke obligatiën ad factum, de schuldenaer niet volboeninge van schade en intereffe/ kan volstaen/ sonder precijs gehouden te zijn/ om het factum te presteren en nae te komen/ l. 13. in fin. ff. de re jud. l. 81. pr. de Verb. obl.

[Met den welken hy geconvenieert heeft.] Ende dewelcke volgens dien uyt kracht en den aert van contract van huyr tusschen haer luyden opgericht/ verbonden is/ oock schoon hy het Schip uyt noot moest verkoopen/ arg. l. 3. C. de locat.

ARTIKEL XIII.

Schipper sijn gasten oorlof gevende sonder schuldt,
moet de halve huyre geven.

Wifbuy-
sche Zeer.
art. 3. 44.
Schipstecht
van d'oude
Hanzested.
art. 42. 41.
Willekeur
van Amst.
van den ja-
re 1641.
lit. R. art.
26. 27.

Ingeballe de Schipper nemandt van sijnen Schiplieden wil oorloff geven/ sonder openbare schult ofte quade daer voozieden ofte regenwoozdigh hem weren op te seggen ende obertungen; ofte oock nemant van den Schiplieden sonder openbaere oorzaecke wil oorloff nemen/ indien het selve aen landt gebeurt vooz het uytvaeren/ sal de Schipper quyt zijn mits gebende de halve huyre/ ende de Schipman/ mits gebende den Schipper soo vele de halve huyre bedraeght hoven 't geene dat hy ontfangen magh hebben: Ende indien 't gebeurt in Zee ofte eiders onderwegen/ sullen respectibelick de gehele huyre moeten fournieren.

Aenmerckinge.

Sonder openbaere schult.] Het welcke tot Amsterdam staet tot kennisse van de Commissarissen over de Zeebaert. Willek. van Amst. van den jare 1641. lit. R. art. 27.

Ende overtuygen.] Want het en is niet alleenigen genoegh dat de Schipper sijne Schipluyden met eenige misdact beschuldigh / maer hy is oock schuldigh en gehouden de beschuldinge te bewijzen / en haer alsoo des misdacts te overtuygen; want soo haer / waer mede sy beschuldigh worden / niet bewesen wierde / soo souden sy op het bloote seggen van den Schipper alleen niet schuldigh aen de misdact te zijn / konnen gerekent worden / dewyl een regelick goet en bzoorn te zijn geacht wort / soo hem niet contrary en kan bewesen worden / c. dudum extra de probat. Spec. de teste §. 1. n. 41. Soo wanneer dan een Schipper eenigh Bootsgefelle klijght in synen kost die hem waer onredelick mochte dragen / het welcke hy hem kost bewijzen / dien magh hy wel oozloff gheben. Schipsrecht. van d'oude Hanzeested. art. 41.

Sonder openbare oorsaecke] Een Schipman heeft oozsaeck om oozloff te nemen en 't Schip te verlaten / soo wanneer hem de Schipper nae behooren niet en komt te tracteren / of soo hy het verloofde niet nae en komt: item soo hy hem al te wreede en te straff / het welcke onzijdelicken was / beregent hadde: siet art. 1. h. t. verb. maer sullen gehouden zijn / ofte om eenige andere oozsaecken / dewelcke of sy wichtigh genoegh zijn den Rychter komt te oozdeelen / Sichard. ad l. 2. in fin. C. de locat. en tot Amsterdam de Commissarissen van de Zeebaert. d. Willek. art. 26. Het en is geen sufficiante oozsaeck om oozloff te nemen / soo wanneer de Schipper int haesticheyt den Schipman mocht hieten gaen / en het Schip verbooht / soo wanneer hy de toozn of haesticheyt over zijnde / hy het selbe niet en volherde / arg. l. 48. de Reg. jur. Escob. de ratiocin. tom. 1. c. 27. n. 19.

Mits gevende de halve huyr.] Hier met accorderen de Wisbursche Zeerechten / art. 3 44. Tot Amsterdam verbeurt een soodanigher Schipper booz sijn engen rekeninge herten last van sijne Reders / ten behoeve van de gene die hy sijn dienst alsoo op gesepdt sal hebben / een halve huyr / of een heele maent gagie. Willek. van Amst. van den jare 1641. l. R. art. 27. De Hanzeesteden condemneren een Schipper sijn Bootsgefelle eer hy noch afboer wegh-jagende / in het derdendeel van de huyr / dat de Schipman gereedt sal ontfangen / ende van den Schipper int sijn engen keurse / sonder 't selbe den Reders in rekeninge te brengen / moet betaelt worden. Schipsr. van d'oude Hanzeested. art. 42. Volgens Kenferliche Rechten / is sulcken Schipper schuldigh en gehouden / niet de halve / maer de geheele huyr te betalen / l. 38. l. 55. s. f. ff. locat. want alsoo in 't contract van huyr / zijnde een contractus nominatus een benoemt contract /

tract / het berouw / gelijk in onbenoemde contracten l. 5. ff. de con-
 dict. caul. dat. geen plaets en heeft / soo en kan d'rene of d'andere
 van de contrahenten daer niet uyt scheyden / tegen des anderz wil-
 le / soo dat sy onderlingh verbonden zijn om het ingegane te vol-
 brengen / ende na te komen / het welcke soo het den eenen buyten
 sijn schult verboden wordt te moghen doen / soo wordt het gere-
 kent even of hy het volkomen volbracht hadde / soo dat volgens
 dien de andere het beloofde aen sijne zijde schuldigh is te volbrin-
 gen / betalende het geene dat hy beloofd hadde / dat is de volle huy-
 d. l. 38. l. 61. §. 1. ff. locat.

Ende den Schipman mits gevende.] Hier te booren in den 2. Art.
 is geseght / dat een Schippers knecht het Schip verlatende / sijne
 heele huyre komt te verbeuren; item dat de Schipper tot sijne kos-
 ten een ander in sijn plaets sal moghen huyren / item dat hy aen
 den lijbe vooz d'eerste reyse met geesselinghe / ende daer na aen 't le-
 ven kan gestraft worden / daer alhier geseght wordt dat hy niet
 meer als soo veel de helfte van sijn huyz quam te bedragen / sou-
 de komen verbeuren / soo dat dese beyde Artijkelen tegen malkan-
 deren schijnen te strijden. Maer daer en is gantsch geen strydt / soo
 men den tweeden Artijkel verstaet / ende neemt van sodanige Schip-
 luyden / dewelcke quaetwilligh ende heymelick buyten kennisse en-
 de weten van haren Schipper komen wegh te loopen / en deselve
 niet allenigen van haren schuldigen dienst / maer oock de helfte van
 hare huyre / dewelcke sy hem volgens desen Artijkel / wanneer sy
 buyten tijds oozlos nemen wilden / schuldigh waren te ontsteeken:
 waer ober de vooz. Schipluyden een swaerder straffe verdienen /
 als die geene / waer van in desen Artijkel gespooken wordt / de-
 welcke haren Schipper dat sy oozlos nemen willen / te kennen ge-
 ven / ende hem soo veel als haer halbe loon soude bedragen (daer
 mede sy in desen val bestaen komen) betalende.

In Zee of elders onderwegen.] Volgens de Schips-Rechten der ou-
 de Hanzee-steden / soo wanneer het selve geschiede buyten 's Landts /
 daer men eerst lossiet / of anderwoert wederomme ladet / soo moet de
 Schipper sijn Bootsgesellen oock de geheele huyre betalen. d.
 Schipr. art. 42.

De geheele huyre.] Ratione majoris interesse, om dat gepresu-
 meert wordt dat de Schipper of Schipman op reyse zijnde / hy
 het missen van sijnen Schipper of Schipman meer schade en in-
 teresse komt te lijden / als wel wanneer hy niet op reyse en waer /
 dewijl een Schipper als dan soo goeden gelegentheydt niet hebben
 kan / om een goet Schipman in des voorigen plaets te krijgen /
 noch oock een Schipman om een ander Schipper. Dat men oock
 soo wel na de conditie en gelegentheydt niet en kan vernemen / als
 in byeende plaetsen onbekent zijnde / asse om datmen om daer na
 te vernemen tijdt van noden heeft / ende also meer kosten als te
 huyz zijnde / soude moeten aentwenden: Dat oock de geheele huy-
 re de

re de repse begoft zijnde / moet gefourniert worden / heeft sijn reden / selfs in den Rechten gefondeert / dewijl een contract het welke aengevangen is om te voltrecken / soo licht niet en is te verbreken / als wel het geene dat noch niet aengevangen is / gelijk dat selve blijkt in contractibus innominatis, in dewelcke het berouwt om het contract te wederroepen / plaets heeft / wanneer het beloofde om te doen noch niet begonnen is / want alsdan wordt het gerekent schadelijk te sijn / soo wanneer het begonnene niet voltrecken wierde / l. 5. §. 1. ff. de condict. cauf. dat. Don. com. lib. 14. c. 23.

A R T I K E L XIV.

Schipman selfs een Schip krijghende, of een Vrouvv trouwvende, is vry van den Schipper.

Of nemant van den Schiplieden besteedt zijnde met eenen Schip: Wifbuy-
sche Zee-
recht, art.
63. 64. per / een Schip kregge / dat hy selven voeren woude / of een Echte Huysvrouw trouwde / ende aen landt begeerde te blijven / soo sal hy ontslagen wesen van den Schipper: ende heeft hy loon opghebeurt / dat sal hy den Schipper weder geven.

Aenmerckinge.

Besteedt zijnde een Schip kregge.] Dit is te noteren / want soo hy te voren eer hy sich besteedt hadde / een eppen Schip hadde / het welck hy aen een ander verhuurde / ende daer met niet varen wilde / soo soude hy daer nae besteedt zijnde / daerom dat hy een eppen Schip hadde / van sijn dienst niet ontslagen sijn; want hy heeft het hem selven te wijten / dat hy ten tijde van het contract niet voor hem gesien en heeft / noch daer op verdacht is geweest. l. 3. §. fin. ff. ut in poss. leg. Sichard. ad l. 3. C. de locat. ten ware dat het Schip het gebruyck van sijn eppen Meester van nooden hadde / als wanneer het van de geene die het gehuurt hadde / huften 's tijds verlaten wierde / ende dat hy het selve niet wederom en wist te verhuuren / waer hy hy groote schade te verwachten hadde / eben ghelijck als gesendte wordt / dat nemandt een huys verhuurt hebbende / sijn huysman oock huurens tijds verlagen kan / soo hy het selve bewijfen kost tot sijn enghen ghebruyck van nooden te hebben / l. 3. C. de locat. & ibi Dd.

Ofte een Echte Huysvrouw trouwde.] Soo doot het Vrouwelike de Vaderlijke macht / dewelcke de Vaders ober hare kinderen hebben / doot recht van de natur / oock huften den wille den selven verhoeken woort / soo dat de kinders daer doot van de selve macht bevoijdt worden / en dat volghens de manieren en costumen deser Landen /

Grot. in sijn Inleyd. 1. Boeck 6. Deel. n. 9. en het 10. deel. n. 13. Sande 2. decif. 7. def. 5. Guidel. de jur. nov. l. 1. c. 13. circ. fin. ordon. van Vries-landt, lib. 1. tit. 6. art. 1. Hoe en soude dan niet een dusdanigh con-tract/ niet van naturen/ maer upt overeenkominghe doo? bewilligin- ghe/ en alsoo doo? een daet van parthijen ingegaen/ doo? het Hou- welyck niet konnen verbroken worden? Hier niet accordeert oock het Landrecht van Saren/ Landr. lib. 2. art. 33.

Dat sal hy den Schipper weder geven.] Verstaet soo hy loon opge- beurt heeft doo? den dienst die hy noch volbrengen soude/ dewelcke hy schuldigh soude zyn den Schipper weder te geven/ utpote ob cau- sam datam causa non secuta l. 5. pr. ff. de condict. caus. dat. Ende niet soo hy het loon opgebeurt hadde/ booz den dienst die hy alreedyg mocht ghedient hebben/ want dat loon opgebeurt hebbende/ en is hy niet schuldigh wederom te geven/ dewyl hy volgens desen artij- kel om geoozloste reden het Schip komt te verlaten/ ende upt den dienst te scheidjen; nu het geene dat geoozlost is/ dat en verdient geen straffe/ l. 4. C. ad L. Jul. de adult. het welck in dusdanighe gele- gentheydt soude geschieden/ soo wanneer hy sijn verdiende loon/ het welck hem booz sijn arbeidt van rechtg- wegghen toe quam/ doende het geene hem volgens desen artijckel geoozlost was/ quam te ver- liefen.

A R T I K E L X V.

Schipluyden zyn ghehouden te verklaren, of sy haer voe- ringe vvillen laten gaen over de vracht van 't Schip, of dat sy 't selfs vvillen bevrachten.

Wisbuyseh
Zeerecht,
art. 30.

En Schip gekomen zijnde ter plaetsen van der ontladinge/ sul- len de boozs. Schipluyden gehouden zyn te verklaren/ ter ma- ninge van den Schipper/ of sy haer boeringe willen laten gaen ober de vracht van den Scheppe/ of dat sy 't selfs willen bevrachten ofte la- den/ in welcken gehalle van self te bevrachten ofte laden/ de Schip- per gehouden sal zyn henlunden te wijfen heurlieder ruym ende plaet- se/ daer een pegelijck inne leggen sal de wichte van zijnder boeringe/ mitsgaders een tonne waters/ indien 't hun goet dunckt/ ende sullen gehouden zyn hare bevrachtinge te doen in sulcker wijfen/ datter Schip niet na hem en toebe/ ende is 't dat sy op 't lest geen vracht en krijgen/ de Schipper sal geen schade daer van hebben.

Aenmerckinge.

Gekomen zijnde ter plaetsen sijnder ontladinge.] Hier upt blyckt/ gelielijck het selve naderhandt klaerder wutgedruckt is ghetweest by de Heeren

Heeren Staten der Vereenighde Nederlanden / in 't Placcact van den 26. Julij 1597. dat de voeringhe van de Schipluyden niet genoten kan worden in 't uytgaen / maer alleenigen van inkomende goederen / soo wanneer het Schip buyten 's landts mochte bevracht worden. Siet Grot. in sijn Inleyd. 3. Boeck. 20. Deel.

Ter maninge.] Niemand mochte hier seggen / wat behoeft de Schipper den Schipluyden te vermanen van haer voeringh / aengesien sijn haer recht wetende / selven mochten op passen / juxta regulam; certus qui est amplius certiorari non debet, l. i. in fin. ff. de act. empt. t. c. eum qui de Reg. jur. in 6. Welcke regel alhier geen plaets en heeft / om dat dese vermaninge hier niet alleenigen geschiet tot een bloote bekentmakinge / maer oock om te weten of de Schipman sijn recht wil gebruiken of niet / op dat de Schipper in het laden sich daer na mochte reguleren / ita ut hæc denunciatio quodammodo in commo- dum denunciantis fiat, quo casu etiam certus certiorari debet. Ant. Fab. in ration. ad l. 4. ff. de pign. act.

Hare voeringe.] Voeringe wort genoemt enige kleine Kooptmanschap / de welke de luyden haer in Schips dienst hegebende / om de jonge luyden en andere te williger te maecten tot de Zeebaert / woort haer eygen geldt te kooppen / toegelaten wort / ende deselve sonder vracht daer van te geven / met het schip ober te brengen / Grot. d. loc. Ende nae 't exempel van 't peculium in de Romeynsche Rechten bekend / het welke niet anders en was als een klein geldt ofte eenige geringhe goederen / waer van de administratie een eyghen knecht of soon / (die andersints niet eygens en besaeten) en wat sijn oberwonnen / haren Vader of Meester oberwonnen) toegestaen wort / op dat daer in hare neerstighejdt mochte blijcken / ende dat men sien mochte hoedanigh datse schier of moeghen wesen souden / wanneerse haer eygen heer en meester quamen te zyn / l. 5. s. 3. 4. & tot. tit. ff. de pec.

Willen laten gaen over de vracht.] Dat is gelijk Grotius in sijn Inleyd. d. loc. dat verklaert / in ghelycke waren daer het Schip mede geladen is / en in eene koop.

Henluyden te wijzen haerluyder ruym.] Noteert hier dat de Schipper met de bloote maninge niet en magh bestaen / maer dat hy daer beneffens gehouden is sijn Schipluyden plaerse aen te wijzen / alwaer datse haer voeringe souden mogen leggen; verba enim non sufficiunt ubi opus est facto, Arg. l. fin. ff. ad Sat. Syllan. & verbis opus non est quæ rerum effectus nullus sequitur, l. fin. C. de Evid. l. fin. C. de donat. soo en geldt geen bloote woordelijcke presentatie / ofte aanbiedinghe van te willen betalen / soo wanneer de daet selfs van betalinge daer niet hy en komt / ghelyck daer van te sien is in tract. nostro de mora part. 1. aphor. 19. n. 1.

De wichte van sijn voeringe.] Op dat de Schip-gezellen de voeringe niet grooter en grooter mochten maken / tot schade van de Koopluyden / ende de gemeene middelen tot defensie van den lande-cours /

hebbende

hebbende/ daer dooz niet verkozt noch verminderd mochten worden/ soo is by de Staten der vereenighde Nederlanden daer op een mate gestelt by Placcaet van den 26. Julij 1597. welke de Schipluyden zijn gehouden te achterholgen/ ende niet daer boven te mogen gaen; soo dat van inkomende goederen van't Costen/ dat is van Duyts-landt en van verder komende/ genieten de Schipperx ende Stuur-lyuyden elck een halve last rogge/ ofte Tarwe/ ende drie Bootsgesellen t'samen een last/ van't gene daer de Scheyen meest mede geladen zijn/ behoudens dat sy onder haer voeringhe niet en moghen bezijden eenige kostelijcke goederen/ als wolle/ sijde/ lakenen/ noch eenige koopmanschuy die metter else ofte gewichte waerden ver-kocht. Ende van alle tonne-goet/ als meel/ gerst/ pichl/ teer/ as- siche en andere diergelijcke koopmanschappen van Costen komende/ genieten die in schips dienst zijn nae de selve eben-redentheydt/ als van koozn twaelf tonnen tegen een last gerekent/ behoudens/ soo het schip nebens het tonne-goet oock koozn heeft/ dat sy haer voeringe daer nae moghen nemen/ maer indien in het schip niet anders en waer geladen als tonne-goet/ soo en mogen sy niet meer genieten/ als nae eben-redentheydt/ booz een halve last rogge ofte tarwe negen tonnen/ en booz een derdendeel van een last ses tonnen/ sonder meer. Maer van Westre komende/ genieten van outx haer by sout/ son- der wijn/ olve/ ofte diergelijcke waren daer onder te bezijden. Doch van wijnen ende puzzen ynt Franckrijck/ is de voeringe booz den Schipper een pijspe ofte twee orhoofden/ ende booz de Schips-ge- sellen elck een orhoofst. Van van hout komende over zee van Co- sten ofte van Boozwegen/ is de voeringe de sesse penninck/ van't ge- ne de goederen van inkomen betalen aen de gemeene saecke/ sonder meer: nunder nae belooyp/ maer de ladinge zijnde beneden de twin- tigh tonnen hiers/ halt daer van geen voeringhe/ ende worden de boozs. maten verstaen wel gebolt/ soo het den koozlyuyden gelebert wozyt. Siet hier van Grot. d. loc. ynt het boozverhaelde Placcaet. De Hanserseden hebben op het stuck van voeringe oock dese mate/ te weten de Schipper ende Stuurman/ elck twaelf tonnen booz een last/ den Officieren pegelijck van henlyuyden ses tonnen/ den Boot- gesellen elck vier tonnen/ den Kock/ Canuprewachter ende Kocks- knecht elck twee tonnen/ maer van terwe ende koren den Schip- per ende Stuurman elckx dertigh Schepels/ den Officieren elck vijftien/ den Bootsgesellen elck t'ien/ ende den lesten elck vijf sche- pels/ het welke haer/ booz soo veel het selve booz haer selven is/ om te laden byn staet. Siet 't Schips-recht van d'oude Hanzested. art. 52. vers. ende alsoo.

Mitgaeders een tonne waters] Welck water soo by noot ober boozt gelwozen wierde/ volgens Wisbuysehe Zeerechten/ booz wijn of booz ander goet gerekent wozyt/ van pondt tot ponde. Wisbuysehe Zeerecht art. 30.

Niet nae hem en toeve.] Om dat de Schipper niet meer om der Schip-

Schipluyden wille schijnt gebaren te hebben / ende dat hy oock niet en behoeft te wachten op den dienst van die gene / den welcken hy aengenomen heeft / om van gedient te worden.

De Schipper en sal geen schade daer van hebben.] Bewijs het niet des Schippers / maer haer enigen schult is / dat si op de aemanninge van den selven ter rechter tijde het schip / volgens de mate van haer voeringe / niet bezacht en hebben / soo dat de Schipluyden sich selfs het hebben te wijten / sooze daer hy eenige schade mochten lijden / utpote culpa ex facto suo, cum damnum quod quis sua culpa sentit sentire non videtur, l.203. ff. de reg. jur. op dat niemant doo? eens anders daer moghe beschadighe worden / tegens den regel in den Rechten: factum cuique suum non adversario nocere debet, l. 155. pr. ff. eod.

A R T I K E L X V I .

Siecken Schipman te houden op Scheeps kosten.

Of 't gebiel dat eenige van de Schipluyden / dierende haer reyse / Wisbuyck met eenige siekten ofte krankheit huyten 's landts worde bez Zeerecht, vangen / ende daer doo? onhequaem worden tot den dienst van den art. 19. Schepe; indien deselve siekte ofte krankheit toegekomen is in Placcaet des Schips dienst / arbeyt of defensie / sal daer van genesen worden van K. Ca- op schips kosten / en sal hebben sijn volle huy? en voeringe / ende rel, art. 27. indien hy natuerlick en van selfs aengekomen is / sal oock hebben 28. sijn volle vacht ende voeringe / en daer en boven nae sijn qualiteyt Scheeps- onderhouden worden / 't zi te schepe ofte te lande nae gelegentheit recht van van der saccke / sonder nochtans dat het schip schuldigh sal zijn d'oude daer nae te hebben: Maer soo verre de siekte ofte krankheit toe- Hanzee- gekomen is hy droncken drincken / lijden / bechten / ofte andere sted. art. sijnne schult: en sal de Schipper niet schuldigh zijn hem te houden 45. ofte te genesen / maer magh hem uut den schepe doen gaen / en een Wisbuy- anderen huyzen op sijnen kosten / en sal daerenboven den Schipper sche Zeerecht, art. wederomme geven dat hy van hem ontfangen heeft. 43.

Aenmerckinge.

Genesen worden op schips kosten.] In Hollandt is gewoneelick dat niemant sich ter Varingh-baert verhuylt hebbende / in scheeps- werck of hy oorlogh / by occasie van dien / binnen den schepe ge- quetst / of gesthooten wort / het meester-geldt / sonder per meer sal betackt worden uut het gemeene schip / sonder in eenige mont-kosten gehouden te zijn / ende indien hy eenige lempre behout / daer en sal 't Schip of de Beders niet in gehouden wesen. Placc. van de Sta-

ten van Holl. 2. April. 1605. art. 11. Grot. in sijn inleid. 3. Boeck. 20. Deel. circa fin. & ibi Groenweg.

Syne volle vracht en voeringe.] Ne afflictis addatur afflictio, op dat een bedrøefde geen meerder drøesenisse en hertseer aengebæen worde. Seb. med. de alim. p. 1. q. ult. te meer / om dat een verhinderinge / waer doo? nemant buyten sijn schult verhinderet was? geweest / ge- excuseert wort. text. in auth. sine appellatione C. de temp. appell. Mynf. 2. obs. 62. En dan oock om dat men niet seggen en kan pe- mant naelatigh te zijn geweest / om de condition en voo?waerden daer hy op aengenomen was? / te achtervolgen / soo hy die niet ach- tervolgen en koste / want men is schuldigh de wille te voldoen / hy soo ver men kan / ultra posse nemo obligatur, l. 8. §. pen. ff. de condit. inst. l. 1. de condit. & subst. Oldendorp. in top. legal. in loco ab autoritate n. 5. Hier wort geseghet dat hem de volle vracht sal betaelt worden / soo wel voo? de tijdt / die hy gesont wesende verbient heeft / als oock voo? de tijdt dat hy sieck geweest was? / si quidem servire intel- ligitur, dicit Ictus, in l. 4. §. 5. ff. de stat. lib. etiam is, si quem ægrum curo qui servire cupiens, propter valetudinem adversam impeditur: nec po- test videri per infirmum stare quominus operas præstet. l. 15. ff. de oper. lib. vide Hun. in resolut. ad Treut. v. 1. disp. 29. q. 8. Ferd. Vasq. in l. si quando n. 17. C. de inoff. testam. Arnold. de Reyger. in suo thesauro jur. in voce famulus n. 17. Dies niet tegenstaende sijn daer sommige van gevoelen dat haer niet meer loon toe en komt / als voo? de tijdt die sy gedient hebben / ende dat haer soo veel alsse sieck geweest waeren / voo? de tijdt mocht afgetrocken worden / van welck gevoelen is geweest Alberic. in c. 1. de cler. ægrot. Paris de Puteo. de Syndic. verb. salarium verf. si officiales n. 4. Bart. in l. si uno. §. item cum quidam n. 8. ff. locat. en andere meer.

Nae sijn qualiteyt onderhouden worden.] Dat is te verstaen met kost en dranch ende andere lijfs nootdrøftigheden / want een Schip- per is in desen val soo wel tot de onderhoudinge / als tot betalinge van de volle huy? gehouden / even of sy gesont waren / ende dat sy haren dienst quamen te doen / bewijl hy sooze gesont waren / daer toe gehouden was? / l. 12. §. 3. ff. de admin. tut. want die is natuer- lijcker wijs schuldigh de onkosten van mont-kost te dragen / dewelc- ke nemants dienst komt te ghebeyucken / l. 18. §. 2. ff. comm. Tont. in tract. de alim. c. 13. n. 10. alwaer hy seght een Heer of Meester sijn siecken knecht onderhoudt schuldigh te zijn / niet creessij of seer kostelijck / niet ten aensien van sijn dienstschap / maer wnt lief- de en barmhertigheyt; wnt welcke oock eenige bewogen zijn / om denselven de onkosten van medecijnen die hy in sijn sieckte angelwent hadde / sooze niet te groot en waren / toe te leggen. Bart. in l. si cum dotem. §. fin autem n. 8. ff. solut. mat. daer een Schipper echter niet toegehouden is / aengesien hier een onderschept gemaect wort tus- schen eene die sijne krankte gekregen heeft in scheeps dienst / die hy behalven de mont-kost / oock de medecijnen moet betalen / ende re-
ne die

ne die de sieckte natuerlijcher wijze van sich selfs overkomen was / den welcken hy nootdruftigh onderhoudt / neffens sijne volle huy? en niet anders / schuldigh is. Volgens de Wisbuyische Zeerechten is een Schipper synen siecken Schipman / die van wegghen eenighe sware sieckte t'scheep niet blijven kost / schuldigh oorlof te geven / dat hy upt her Schip magh gaen / ende laten hem legghen in een herberge / en is oock schuldigh hem licht te verschaffen / daer hy by sien magh / ende hem te senden eene van de Schipluyden / om in de krankheit hem te bewaren / oock is hy schuldigh den krankcken soodanige spijs te geven / als men in 't Schip ghewoonlijk is te eten / ende men sal hem geven van sulcke spijs / als men hem gaf doen hy gesont en wel te passe was / ende anders niet / ten ware de Schipper upt medelijden hem eenige beter spijs wilde laten toekomen / daer toe hy anders niet gehouden is; want is 't dat hy beter spijs hebben wil / die moet hy boozt sijn eygen geldt kooppen. Wisbuyische Zeer. art. 19. ende hier mede accorderen de Schreeps-rechten der onde Hanssesteden / art. 45.

Hem te houden of te genesen.] Want die gene en is men niet schuldigh te baet te komen / dewelcke sich selfs eenighen last of swarigheyt ober den hals gehaelt heeft / l. 7. §. 1. ff. qui satisd. cog.

Een anderen huyren.] In sijn plaets / of boozt de tijdt dat den anderen weert gesondt komt te worden / ofte anders boozt eenen tijdt / den ouden van synen dienst ten eenenmael ontslaende. By soo verre de Schipper op het beleefste met hem handelende / een knecht in sijn plaets / tot dat hy wederom beterde / quam te nemen / soo is hy gehouden den selven knecht / her loon dat hem de Schipper beloofst heeft / te betalen / her welck hem aen sijn loon kan gekortet worden / dewijl hem boozt de tijdt van sijne sieckte / die hy sich selfs ober den hals gehaelt hadde / geen loon toe en komt. Paris de Put. de Synd. in verb. salarium. vers. rex concessit. n. 3. Even gelijck men een Soldaet die doozt sijn eygen schult van de vrandt gevanghen wordt / sijn gage boozt de tijdt dat hy gevangen is geweest / niet schuldigh en is te betalen / Joh. de Plat. in l. 1. C. de re milit. lib. 12. Escobar. de ratiocin. c. 27. n. 23. anders is het wanneer de knecht byten sijn schult komt sieck te worden / want den selven moet sijn volle huy? betaelt worden / en selfs oock boozt die tijdt dat hy sieck geweest is / Vide paulo ante, sonder dat hy oock gehouden is een ander in sijn plaets te bestellen / tot waerneminghe van synen dienst. Caroc. de loc. cond. p. 2. q. 117. per textum in materia substitutionis valde celebrem in l. 1. Vers. quod si morbo. C. de praep. agent. in reb.

Op sijnen kosten.] Dat is / dat hy gehouden is de kosten aengelwent / om een ander knecht in sijn plaets te krijgen / als mede om het gene dat men een ander meer als hem soude moeten geven / te betalen / en niet dat hy gehouden is om den anderen her loon / boozt 't welck hy aengenomen was / te betalen / dewijl het genoegh is dat hy sijn loon dat hy alrederd verdient mocht hebben / daer hy komt te verliesen /

liesen / en daerenboven de vooz-benoemde onkosten te dragen; want de straffen moer men niet op het swaerste nemen / maer men moet altijd de linderste uptelegginghen derselven anhelsen / en achtervolgen / l. 42. ff. de poen. en bysonder in dese gelegentheydt / op dat de straffe des eenen / niet en moge zijn een belooninge des anderen / l. 15. ff. ad Sct. Sylan. op dat alsoo de eene sich mer des anderen schade niet en moghe berisken / contra l. 200. ff. de Reg. Jur.

[Dat hy van hem ontfangen heeft.] Namentlyck op sijn loon / utpote ob causam datam causa non secuta, soo dat hy eben als bynten tijds up sijn huys lopende / en sijn tijdt niet up dienende / sijn geheele huys komt te verliesen. per rationes supra ad artic. 2. h. t. allegatas.

ARTIKEL XVII.

Stervende Schipman sullen sijn Erfgenamen de helft van de huur ende voeringe hebben.

Placcaet
van Keyser
Carel, art.
29.
Wifbuy-
sche Zee-
recht. art.
19.

Ingeballe nemandt duerende de reyse van den Schepe stoye / te water of te lande / sijn natuerlyche doot / ofte in dienst ende defensie van den Schepe / soo sal sijnen Erfgenamen gegeven en betackt worden / d'eene helfte van der huure ende voeringen / soo verre 't selbe gebalt in 't uptreppen / maer indien 't gebeurt in 't keeren / salmen den Erfgenamen betalen de geheele huure ende voeringe: ende sullen deselbe Erfgenamen in allen gheballe moeten dragen die redelijcke kosten van der begravinge / ende korten ofte goet doen / 't gene des de assijbige sal ontfangen hebben.

Aenmerckinge.

De eene helfte van der huure.] Daer sijn sommighe Doctoren van die meyninge / dat men een knecht schoon in 't begin van sijnen dienst stervende / eventwel de geheele huys schuldigh soude zijn te betalen / nae 't exempel van 't gene van een Advocaet in l. 1. §. 13. ff. de extraord. cogn. gesecht wort / doch als men daer wel op let / soo is 'er een groot onderscheydt tusschen een Advocaet en een Dienst-knecht / siet Bart. in d. l. 1. §. 13. dewelcke een onderscheyt maect tusschen de officia of diensten / die / of principallyck op den arbeydt / of op wetenschap en verstandt / of op alle beyde komen te sien; dit onderscheyt aenghemercht zijnde / soo en soude een dienst-knecht / geelyck een Advocaet sijn geheele loon / in 't begin van sijn dienst stervende / niet konnen vorderen / maer alleenighen vooz den tijdt van sijn dienst: Decius in l. diem functo n. 13. ff. de offic. assess. Caroc. de locat. cond. p. 4. q. 18. n. ult. Bonacoss. de locat. n. 5. Gothof. in l. kn.

fin. C. de dom. & protecht. lib. 12. per text. in l. 15. §. 6. ff. locat. ubi Papinianus de procuratore Cæsaris non immeritò, ait, vecturam à nauta repetis, cum munere vehendi functus non sit, & arg. l. jubemus 16. §. ult. C. de erog. milit. ann. lib. 12. ibi observari decernimus, ut erogator omnes pecunias, quæ mortuis militibus usque ad diem mortis eorum debita fuerant uxoribus vel liberis eorum non dubitet ministrandas. Hier met accordeert het Landrecht van Saren/Landtr. lib. 2. art. 32. Op het welke mede desen Artijckel schijnt te willen lerten / wannerse de Schipluyden in 't heene-varen / als boven de helfte van haer loon niet verdient hebbende / sooze op de reyse quamen te sterben / de helfte van haer loon komt toe te staen / ende het heele loon / soo wanneer de selve op 't wederom-komen mochten gestorven zijn / om dat sy alsdan meerendeels haren dienst en arbejdt besteeft / en vollen vracht te hebben / gerekent worden. Hier van verschillen de Wis buytsche Zeerachten / dewelcke de Vroude ofte Erfgenenamen des oberledenen Schipmans / de volle huy? sonder onderschept laten toekomen / Wis buytsch Zeer. art. 19. in fin.

En sullen de selve Erfgenenamen.] Het sy datse zijn by testament gestelt / of buyten testament / ab intestato. l. 12. §. 4. ff. de relig. & sumpt. fun.

Moeten dragen.] Dat de Erfgenenamen schuldigh zijn de onkosten tot de begraeffnisse aengelwent te dragen / heeft sijn reden / op dat de lichamen niet onbegraven blijven liggen / ende dat niemandt van een ander man het sijne mocht begraven worden / l. 12. §. 3. ff. de relig. & sumpt. fun. Ende dan oock / dewijl de geene die eenige onkosten tot een begraeffnisse aengelwent heeft / schijnt niet den oberledenen gecontrabeert te hebben / l. 1. ff. eod. soo is het dan meer als reden / dat hy de selve upt de erffnisse / ende van den erfgenaem / den oberledenen representerende / weder krijge.

Redelijcke kosten.] Kosten ter begraeffnisse zijn die geene / die aengelwent worden tot de begravinge der dooden / en sonder dewelcke de doode lichamen ter aerden niet en kosten besteeft worden / l. 14. §. 3. ff. de relig. & sumpt. fun. Redelijcke kosten wordense genoemt / om dat de Erfgenenamen tot onredelijcke en onmatighe onkosten dooden Schipper gedaen / niet gehouden en zijn te betalen / l. 1. §. fin. ff. ad L. Falcid. Siet het Landtr. van Sax. lib. 1. art. 22. 31.

Ende korten ofte goet doen.] Dese actie waer mede men de uytgeleghte kosten ter begraeffnisse kan inhouden / ofte weder ensehen / heeft foodanigen gunst en faveur / ob religionem, dat deselve hoer als te andere schulden geprefereert / en hoer afgetrocken wordt / soo wanneer de erffnisse insolvent bevonden wierde / l. 2. ff. de privil. cred.

ARTIKEL XVIII.

Aen landt te begraven, indien men kan.

Placcaet
van Key-
ser Carel,
art. 30.

Indien men den afflybigen aen landt kan begraven / soo salmen den selfen eerlijck ter aerden doen / als na sijn qualiteyt behoort. En indien hy aen landt niet kan gebzacht worden / soo sal den Schipper daer ober doen een Kerckelijcken dienst / daer ter plaetsen daer hy Schipper woonachtigh is / soo haest hy weder-gekeert sal zyn / ten kosten van den overledenen.

Aenmerckinge.

Aen 't landt kan begraven.] Damentlijck soo dat selve sonder merckelijck verlet kan geschieden. Siet het Placcaet van K. Carel, art. 30. Grot. in sijn Inleyd. 3. Boeck. 20. Deel.

Als nae sijn qualiteyt behoort.] Want de onkosten dewelcke de Schippers wederom kunnen eysschen worden geestimeert / (gelijck in l. 14. §. 6. ff. de relig. & sumpt. fun. geseght wordt/) Ex dignitate ejus qui funeratus est, ex causa, ex tempore, ex bona fide, ut ne plus imputetur sumptus nomine, quam factum est, ac interdum ne tantum quidem, quantum factum est, si forte immodice factum est, deberet enim haberi ratio facultatum ejus in quem factum est, & ipsius rei, quæ ultra modum, sine causa consumitur.

Daer over doen een Kerckelijcken dienst.] Wy van den herformden Godsdienst / uyt Godes Bepligh Woordt beter onderwesen / en weten van Zielmissen / Voorbiddingen / en andere Kerckelijcke diensten / om daer mede de zielen der Afgestorvenen uyt het Dagebier in den Hemel te helpen / niet te seggen; soo dat / hoor soo veel desen Arrijckel hy ons huyden ten dage geen gebzuyck meer en heeft / waer ober doek dese woorden in de Driessche Ordonnantie / lib. 1. tit. 20. art. 18. niet gebonden worden.

ARTIKEL XIX.

Koopmans goet vvel gade te slaen, sullen daer voor extraordinairlijk geloont vworden.

Wifbuy-
sche Zee-
recht, art.
45. 46.

Alle Schipluyden sullen schuldigh zyn des Koopmans goet te bewaren en gade te slaen / soo henluyden by den Schipper / Stuurman ende Vrachtmán bevolen sal worden / waer af sy extraordinairlijk geloont sullen zyn / nae ouder gewoonte / ende ten seggen

gen van den boorsz. Schipper / Stuurman ende Hoogh-bootsman : Art. 10. van Schipp. en Koopl.
 Dewelcke Schipper daer af goet bewijs ende rekeninge sal houden / Art. 13. cod. Wilbuy-sche Zee-recht, art. 57.
 ende den Hoopman ofte Brachtman overleveren / ende sullen 't selve
 goet aen 't boort moghen houden / ter tijdt toe de Hoopman haerluy-
 den volbaen / ofte vergenoeght sal hebben.

Aenmerckinge.

Soo hem by den Schipper &c. bevolen sal worden.] Hier blijkt de
 gehoorsamenheit die de Schipluyden haren Schipper schuldigh zijn /
 doech soodanigh / dat sy den selven doech buyten het geene daer sy op
 aenghenomen zijn / namelijk tot het behouden ende bewaren van de
 goederen / schuldigh zijn te gehoorsamen.

Waer af sy extraordinairlijk.] Bewijs een extraordinaris arbeidt
 een extraordinaris loon komt te bereytschen. Siet hier te voren art. 5.
 verb. mits haerluyden verbeterende. h. t.

Nae ouder gewoonte.] De Wisbuyische Zee-rechten hebben op de-
 se extraordinarisse belooninge een seckeren tar gestelt / namelijk
 datmen van koel-gelt sal geben van 't last Rogge 1. groot / soo diek-
 wils als syze hoelen / van uyt te schieten 1. groot : van elf hondert
 Wagenschot 1. groot : van een hondert Inarhouts 1. groot : van
 een vat Afschen 1. Brabantseken : van een last Barings 1. groot :
 van een last Ceer of Deek 1. groot : welck goet daer men een paleye
 om brenghet op den mast / als van een vat Flassee 2. groot : van een
 half vat Flassee 1. groot : van een pack Wandee 2. groot : van een
 teerlingh Wandee 1. groot : van een stuck Wijn 2. groot : van een
 piype Wijn 1. groot.

Daer af goet bewijs en rekeninge.] De Schipperen zijn de Hoop-
 luyden ten allen tijden schuldigh goede rekeninge bewijs ende reli-
 qua te doen / niet allene in dese / maer van alle handelingshen / ad-
 ministratien ende bewint / die sy sullen ghehadt hebben / en dat op
 verbeurte van twee hondert Carol. gl. Siet art. 10. & ibi notata tit.
 van Schipp. en Koopl.

Ende sullen het selve goet aen boort moghen houden.] Om des te
 hozer en met minder moeyte tot het hare te komen; want sooze den
 Hoopman / met den welcken sy eyghentlijk niet gehandelt hadden /
 ex quasi contractu actione negotiorum gestorum, of den Schipper /
 uyt wiens bevel sy de goederen behouden en bewaert hadden / actio-
 ne mandati, quamen aen te spreken / dat soude meer werckis kosten /
 en moeyten in hebben; en by soo verre de Hoopman weggerde / de
 bracht of dese extraordinarisse belooninge te doen; of dat by daer toe
 gheen geldt en hadde / ende de Schipper of Schipluyden hem niet
 gelooven wilden / soo magh de Schipper soo veel nemen van des
 Hoopmans goederen / als de bracht en onkosten komen te bezagen /
 boor soo veel geldts / als dat andere goet in de markt gegeven wort.
 Volgens Wisbuyische Zee-rechten / art. 37. in fin. Siet hier van ver-

der in artic. fin. verb. daer holden ligghen ter tijdt toe, tit. van Schip-
en Koopl.

A R T I K E L X X .

Schipman niet te arresteren, als 't Schip gereet is om
t'zeyl te gaen.

W. f. buy-
sche Zee-
recht, art.
6.

SAl oock niemant eenigh Schipman / wanneer het Schip rede
is omme t'zeyl te gaen / mogen arresteren / en uyt den schepe doen
gaen / om eenige personele schult: maer indien hy eenigh goet in den
schepe heeft / sal 't selve niet recht mogen uyt halen / oft sijne huyre
doen arresteren in handen van den Schipper. Ende indien de boozs.
goederen ende huyre niet souffisant en zyn booz de ghepretendeerde
schult / sal de boozs. Schipman uyt den boozs. schepe moghen trec-
ken /mits stellende promptelyck enen anderen in sijne plaats / soo
goet als hy is / ten seggen van den meestendeel van de Schipluyden
hinnen den schepe / en niet anders.

Aenmerckinge.

Arresteren.] Wat Arresteren is / daer van kan men sien hier te
voren / art. 9. verb. arresteren h. t.

Om eenighe personele schuldt.] Het zy datse ex contractu, het zy
datse ex delicto heer ghekomen was; het zy dat deselve klaer en o-
penbaer blijcke uyt eghen handschrift des Schipmans / of hy re-
nigh publijcq instrument / of hy getungen / de schult die zy hoeda-
nigh en soo klaer als sy wil.

Maer indien hy eenigh goet.] Indien een schuldenaer eenige goe-
deren / souffisant tot voldoeninge van de geypretendeerde schult / het
zy roerende / het zy onroerende / deselve jurisdictie onderwoopen /
soo en vermachmen niet alleenigen in dese / maer oock in andere ge-
legenthendt / sijn persoon niet arresteren / maer men moet sich niet
des selfs goederen te vreden stellen / deselve eerst executerende / text.
in l. i. C. qui bon. ced. Bart. in l. 5. §. 3. de suspect. tut. Marant. in Spec.
p. 6. memb. i. n. 58. Damhoud. prax. civ. c. 64. n. 8.

Uyt den schepe moghen trecken.] Hier uyt is te sien / hoe dat dit
selve dat men de persoon van een Schipman niet en kan arresteren /
geordineert en ingestelt is / niet ten opsicht van den Schipman / eben
of des selfs persoon geprivilegieert waer / om niet gearresteert te mo-
gen worden / maer ten opsicht van den Schipper of koopman / tot
voordeel van de koopmanschapp / op dat daer dooz de schipbaert / en
volgens dien de koopmanschappen niet mochten verhindert worden.
Dit dan namentlyck dat een Schipman of yemant anders in het
schip

ſchip veerdigh zijnde om te reysen / uyt het ſchip getrocken en gearreſteert magh worden / ſeggen ſommighe met de beſchreven Rechten oock ober een te komen / per text. in l. i. §. 7. ff. de vi arm. niet tegenſtaende datter anderen zijn van contrary geboelen / dewelcke willen / datmen pemaendt uyt den ſchepen om eenighe ſchuld / etiam de jure, niet ſoude moghen trecken / per l. pen. ff. de his qui dejec. & ibi Alberic. vide Coſtal. ad l. 18. ff. de in jus voc. alwaer hy verhaect dat het Parlement van Paris een executie tot betalinghe teghens eene die in het ſchip veerdigh was om te reysen / qualijck aengeleght te zijn / geoordeelt heeft; Dat echter van een vzeemdelinck / of pemaendt die vertreckt om niet wederom te komen / niet en magh verſtaen worden / ghelijck dat ſelve Parlement dit ſelve alſoo in een andere gelegentheid verſtaen heeft. vide Coſtal. d. loc.

Mits ſtellende.] Potteert hier wederom een byſondere privilegie tegens het ordinaris Recht / tot proſijt van de Schipperen ende Kooplieden ingeboert; wanneer alhier geſeght wordt dat een creditour een Schipman om ſchuld uyt het ſchip treckende en arreſterende / geholden is tot voldoeninghe van 't intereſſe / het welcke de Schipper of Koozman by het miſſen van haren Schipman ſouden komen te lijdē / en derhalven om een anderen eben ſoo bequamē in ſijne plaetſe te ſtellen / dat ſelve ſegge ick is een privilegie tegen ordinaris Recht / dewijl alhier nemandt ghehouden wordt tot vergoedinge van ſchade / daer hy noch ſchuld noch oorſaek toe gegeven heeft / als wanneer hy ſijn recht komt te gebuycken / in welcken ghevalle niemandt bezogh begaen / eenigh geweldt gebuyckt / of oock eenige ſchade gedaen te hebben / kan gheſeght worden. l. 55. §. 1. ff. de Reg. Jur. waer van exempelen doorgaens in den Rechten te vinden / als onder anderen in l. 24. §. ult. ff. de damn. infect. in l. 1. §. denique. Marcellus ff. de acq. pluv. arc. in l. 30. §. pen. ff. ad L. Aquil. in l. 129. ff. de Reg. Jur. alwaer expreſs geſeght wordt / dat een creditour gheen bezogh en komt te begaen / dewelcke het ſijne komt te bezochderen.

Promtelijck.] Op dat immers de Schipper daer nae niet en behoeve te wachten / en in ſijn reyse niet verlet mochte worden / dewijl den ſelven etiam ex mora modici temporis, een groote ſchade koſte overhomen / obermits beſelbe aen weer en wint / dat daer hy koſt verſumpen worden / ſeer veel ghelegghen is / waer van verder te ſien is in art. 1. tit. van Schip. en Koopl. in not. ad verb. om eenige oorſaek.

Soo goet als hy.] Van kenniſſe en wetenſchap / van ſterckte ende van humeur en onneganck / per text. in materia ſubſtitutionis vulgarē in l. 1. verſ. quod ſi morbo C. de præpoſ. agent. in reb. Want gelijck Bart. in l. 5. n. 4. §. ff. de duob. reis ſeght / ſoo worden daer twee dingen principelijcken vereyſcht ut operæ factæ ſint eodem, van dewelcke het eene is dat de geene die in des anderen plaetſe om te dienen gheſteelt wordt / zy van beſelbe kenniſſe en wetenſchap / als de geene was / in wiens plaetſe hy geſteelt wordt.

Ten ſegghen van 't meeſtendeel van de Schipluyden.] Potteert hier

dat de Schipper niet sijn eyghen hooft / maer het seggen van 't mee-
rendeel van sijn Schipluyden / als van onpartijdige eerlijcke en ken-
lijcke luyden / schuldigh is te volgen / nemo enim sibi ipsi jus dicere
potest, l. 10. ff. de jurisd. en niemant en mach sijn eygen Richter we-
sen / l. unic. C. ne quis in sua caus. om dat een pegelijck in sijn eyghen
saecke gemeenlijck blindt te sijn / gerekent wordt; en dan oock om
dat de menschen van naturen sich seifs gunstigher sijn / als wel een
ander / en oer sulckx meer op haer eyghen oordeel / als wel op een
anders komen te letten / doo? welcke genegenheyt tot sich seifs de
oprechticheyt in het oordeelen / of verhindert / of ten eenemael be-
dooven wordt / d. l. unic. & ibi Obrecht C. ne quis in sua caus. Dewijl
dan dickwils ghebeurt / dat men yemants neersticheyt heeft wy-
verhoren / het welcke uit de qualiteyt van de persoon / ende uit het
haer toe-hetroude ampt af te nemen is / c. fin. ubi Felin. n. 4. & seqq.
Ext. de offic. delegat. En dewijl daer een groot onderscheyt van ken-
nisse en verstant onder de arbeiders is / l. inter artifices. ff. de solut.
En dan oock dewijl de kracht van de mensch / de tydt en gelegent-
heyt / de oorsaeck van een werck komen te veranderen / l. 26. §. 12.
vers. sed si operas ff. de condict. indeb. Joh. Fab. in §. servitus Inst. de Ju-
re pens. Soo dat volghens dien een ampt dusdanigen knecht toeber-
trout zijnde / niet lichtelijck op een ander kan overgedragen worden /
d. c. fin. Ext. de offic. deleg. l. unic. §. fin. C. de Caduc. toll. sonder dat
de Schipper daer schade by soude lijden; soo en is het niet hreemt /
dat alhier gesecht wordt dat de crediteur van den Schipman een an-
deren in desselvs plaets moet bestellen / soo goet als deselve / en dat
volgens het oordeel van 't meerendeel van de Schipluyden / arg. l. 14.
ff. de fideicom. libert. En by soo verre dese naderhandt in sijn dienst /
soo bequaem als men gemeent hadde / niet behanden wierde / soo en
is de crediteur daer voer niet verder ghehouden / maer wordt gere-
kent als of hy even soo een bequaemen in des anderen plaets gekre-
gen hadde / en alsoo sijne schult voldoen. Schrad. de feud. tom. 1. p. 6.
c. 6. n. 46. & seqq. huc pertinet quod docet Bart. in l. Barbarius ff. de of-
fic. Prat. volens eo ipso quod inhabilis ad officium admittitur habilem
reddi, & ceneri ab eo qui ipsum sciens atque prudens ad hoc officium
admit.

T I T. III.

Van Schipbreeckinghe, Zeewerpinge ende
Haverijen.

HAverijen.] Waer van daen het woort Haverije sijn oorspronck
genomen heeft / daer van en is niet eenderley geboden: Wey-
sen in sijn tractaet van Avarien / meent dat het uit het Griekx
sijn

sijn oorspronck soude hebben van een woordelen *à la charge*, het welck seer veel betrekent / als sonder last / om dat een Schip dat gewoopen heeft / sijn volle last te hebben / niet kan gheseght worden. Boxhornius in Epistola ad Vinnium, hier ober geconsuleert / deduceert het selve van het woordelen haeven, om dat avarije niet anders en is of betekent / als dat geene / dat van jemandt wiens goederen in behouden haben gebraecht zijn / aen een ander / wiens goederen daer om-gewoopen en vergaen zijn / moet betaelt worden: wat mij aengaet ick soude het woordt *Haverije* af konstigh houden / van 't woordt *Haver*, dat soo veel als alderhande goet van rijckdommen / schatten / die jemandt opendoemelielijc moecht besitten / betekent; waer niet seer wel het *Latijnsche* woordt *peculium* accordeert ende ober-een-komt. Dit have komt van 't *Hooghduytsche* haeben, in 't *Latijn* habere, in 't *Frans* haver, hebben / om dat de goederen ghebet / dat is beseten en ghebruyckt worden / soo seghtmen oock yemands hebben en houden, waaneer men desselvs staet van goederen wil noemen / en in het *Hooghduyts* seghtmen wol-habigh, en in onse rael wel-hebbend, dat is / rijck van goederen. Van dit woordelen have dan komt *haverije* / het welcke niet anders en is / als een verbeplinge ober 't behouden have en goet / om nae quora van de waerdijse desselven het daer om-gewoopene en verlorene have ofte goet te betalen. Met recht dan wort van have / *haverije* deduceert / aengesien daer in en omtrent niet anders als van have en goet gesproken wort / want goet was daer behouden / goet was daer verloren / het eene en 't andere wort ge-waerdeert / het behoudene komt het verlorene te haet / om dat de eene het profijt alleen / en een ander de schade alleen niet en hebbe te dragen / en dat alsoo den onbeweeghlijcken gront-regel in den *Rechts* ten / die een weder het sijne wil toegeleght hebben / niet gekrenckt en worde. Van dit woordt have komt havenen, dat niet anders en is / als voer de behoudnisse van eenich goet dat het niet en vererger / vermindere of bederbe / soze draghen / ghelijck dat selve alsoo in de *Wijbunysche* *Zeerichten* art. 46. genomen wort. En wat is doch dat daer meer habenens van nooden heeft / als selfs het have? aengesien het selve niet moeyte verkregen / niet vrees beseten / en niet smerte verloren wort. Van dit habenen komt havenen; om dat de schepen aldaer behouden opgebracht / hoor alle ongemack en gevaer / dat haer op reyse hadde mogen bejegenen / hebijdt en versoght zijn; En hier van daen meent Boxhornius, ghelijck hier te voren geseght is / dat *haverije* sijne benaminge soude ontfangen hebben / maer abusivelijck / om datmen van niet *haverije*, maer veel meer *havenerije* soude moeten segghen / als met het woordt *herer* ober-een-komende. Dit sal genoegh wesen van de naem van *Haverije* / daer wy wat langer als wy wel gemeent hadden / ov staende gebleven zijn: om dat tot noch toe niemant den rechten oorspronck daer van gevat en heeft / van de saecke selfs sal in de volgende *Artijckelen* gehandelt worden.

ARTIKEL I.

Schade te boeten die by Schiplieden negligentie geleden vwordt.

Alle Schippers ende Schiplieden sullen ghehouden zijn / goede toeficht te nemen ende fozge te dragen vooz 't Schip ende goet / ende of 't felve by haerlieder fchult / negligentie ofte onwetentheyt / faute ofte toedoen / renigh perijckel of fchade lede / sullen dat ghehouden wesen op te rechten.

Aenmerckinge.

Goede toeficht en forge te dragen.] **A**lhoewel de Schippers wel eygentlijck niet aengenomen zijn om de goederen te bewaren / ende daer op toeficht te nemen / maer alleen om de felve ober te vaeren / soo zijnze doch ebenwel *ex locato*, fchuldigh om de felve te bewaren / ende fozge daer vooz te dragen / eben gelijck een Snijder / of ander **A**mbachts-man / den welcken per om te maecten aen-besteedt was / tot het felve te bewaren (schoon hy het te bewaren niet aengenomen hadde) ghehouden is / l. 5. pr. ff. naut. caup. Peck. ad l. 1. pr. ff. eod. Siet hier te voren art. 8. verb. beschadight of vermindert, tit. van Schipp. en Koopl.

By haerluyder fchult, negligentie, &c.] **E**n niet by ongeluck / of *levissima culpa*, dewijl een onberfienlick ongeluck / niemant fchuldigh en is te beteren / en een contract van hunz wordt tuffchen een Schipper en koopman / om haer beyder wille ingegaen / in welcken geballe de aennemer alleenigh ghehouden is de *dolo lata & levi culpa*. l. 5. §. 2. ff. *commodat.* fiet tit. van Schipp. ende Koopl. art. 9. verf. sonder fchult.

Onwetentheyt.] **W**ant de onwetentheyt wordt dickwils vooz fchult gerekent / l. 9. §. pen. ff. *locat.* l. 132. ff. de reg. jur. dewijl geen geringe fchult komt te begaen / dewelcke lichtveerdigh een ampt of bedieninge op figh neemt / tot het welck hy weet / of ten minften behoort te weren figh felvs onbequaem te zijn. l. 8. ff. ad L. *Aquil.* hier heert soo iffer dat een **M**edicus vooz onwetentheyt remandt qualijck curerende actie L. *Aquilæ* ghehouden is / d. l. 8. item dat een Richter vooz onwetentheyt qualick oordeelende / *ex quasi delicto*, kan aengesproken worden / om de beschadighde parthije fyne fchade te vergoeden / pr. *Inft. de Obl. quæ ex quas. delicto.*

Sullen dat ghehouden wesen op te richten en te beteren.] **W**ant sy zijn fchuldigh de goederen soo als fyze ontfangen hebben / wederom te leveren / l. 1. pr. ff. naut. caup. **E**n de goederen met datse t'fcheep gebracht

bzacht zijn / al schoonze juist niet uytduckelijck den Schipper / om
 hooz de bewaringe der selve sozge te draaghen / bevolen waren / wo:
 den hooz ontfangene gherekent / l. i. s. fin. ff. naut. caup. om dat die
 gene / die de goederen t'scheye brenghet / met der daet selfs betuyghet
 dat hyse den Schipper en scheye toebetrout; en de Schipper geest
 met sijn stilswijgen ghenoeghsaem te kennen / dat hy en sijn Schip
 bequaem genoegh zijn / dat de goederen daer betrouwt mochten wo:
 den. Wefembec. in parat. ff. naut. caup. n. 5.

ARTIKEL II.

Gequettste Schipman sal betaelt vvorden, als groote
 Haverije.

In dien de Schipper of Schipluyden / ofte nemandt anders in 't Placcaet
 wederstaen ende geberht teghen branden of Zeeoversz / of ande- van Keyser
 ren dienst van den scheye beschadighet / gequettst / verminckit / of ge- Carel art.
 doodt wo:den / soo sal d'interest ende schade van den beschadighden / 28.
 gequettsten of verminckten / ende hooz de volle huyre / boeringhe
 ende begravinge van den dooden / betaelt wo:den als groote haberije
 van den scheye ende goede / tot defensie van den welcken 't ongebal
 toegekomen ware / alle ten seggen van goede mannen hun diez ver:
 staende.

Aenmerckinge.

Indien de Schipper, &c.] Siet van desen Artijckel hier te boren
 art. 16. 17. tit. van Schipl. en haer Offic. tusschen dewelcke en dese eenige
 strijdighet schijnt te wesen / doo: dien in de hoozsz. 17. Artijckel een
 onderscherpdt gemaectt wo:dt / tusschen die geene die in 't heene-ry:
 sen gestorven / ende tusschen die geene / die in 't wederomme-ryssen
 ghestorven waren; dat dese de gheheele huyre en boeringhe soude be:
 taelt wo:den / en d'andere niet meer als de helfte van dien / daer al-
 hier sonder onderscherpdt haer de gheheele huyre toegeleght wo:dt:
 Item / in de 17. Artijckel wo:dt gheseght / dat de Ersgenamen de
 onkosten van de begraeffnisse moeten draagen / Hier in desen Artije-
 kel schijntse te komen tot last van schip en goet: om dese te berec-
 nigen soudemen konnen seggen / dat in den hoozsz. 17. Artijckel ber-
 haelt wo:dt / quid juris sit, en wat de Ersgenamen van de Schip-
 man met recht souden konnen bo:deren; ende dat in desen Artije-
 kel verhandelt wo:dt / soo wanneer een Schipman ten opzicht van
 sijn getrouwen dienst waer in hy gestorven was / de kosten van be-
 gravinghe geschoncken waren / hoe dat deselve als groote haberije
 ober schip en goet beho:den te gaen / ende uyt het gemeene betaelt

66 Van Schiphbreeckinge en Zeeverpinge, &c.
te worden. Siet Weyf. van Haver. verf. Doozts soo heb ick ghe-
weten / alwaer hy verhaelt dit tegens het gemeene recht strydigh
te zijn / & quidem contra l. 2. §. cum in eadem nave ff. ad L. Rhod.
de jact. en daer beneffens de doozsaeck waerom dat dese Artijckel al-
soo geordonneert is geworden.

Als groote Haverye.] Daer is tweederlen Haverne: Daer is een
grootte Haverne / of Haverye grosse, dewelcke is een gemeene last /
die gedragen moet worden by Schip en goet / ten seggen van goe-
de mannen; Grot. in sijn Inleyd. lib. 3. p. 29. verf. wie in Schips-
dienst. Daer is oock een haverne die commune genoemt wordt /
welcke kosten van haverne niet en gaen ober schip en goet / maer o-
ber de gemeene kooplieden goederen / nae raete van de valcur / en-
de aestimatie van de goederen. Siet hier van Weyf. tract. van haveryen
circa pr. alwaer hy verscheyden geballen oyttyckent / waer in Ava-
rye commune plaets heeft.

Ten seggen van goede mannen.] Dewelcke volghens 't Placcart
van Kieffer Carel. art. 28. genomen en daer toe versocht sullen wor-
den / ter plaetsen daer 't schip eerst onder desselvs Kieffers Jurisdic-
ctie aen komen sal; hoedanigh dese goede mannen moeten zijn / en
wat daer by verstaen wordt / daer van kan men verder en zeedere sien
hier te boren art. 5. verb. ten seggen en arbitrage, tit. van Schip. en Koopl.
art. 7. verb. en arbitrage van luyden van eere, tit. van Schipl. ende hare
Offic.

A R T I K E L III.

Gebroken Schip te hermaken binnen korten tijdt.

Wifbuyfch
Zeerecht,
art. 16.

Wer 't dat een schip onderweghen geraeckte te breken of ver-
derben / sal den Schipper ghehouden zijn de goeden te ber-
gen / soo hy meest ende best kan / ende oock sijn schip met al-
ler diligentie doen hermaecken; indien hy advijse van den meesten-
deel van de Schipluyden hebonden wordt / binnen korten tijdt her-
maeckelijck te zijn; ende 't selve hermaeckt wesende / de geberghde
goeden te brengen ter besproken plaetsen / waer nae de koopman
scheldigh sal wesen te berden / 't en ware dat hy de voozfs. gebergh-
de goeden tot hemwaert wilde nemen / welck hy sal moghen doen /
mits men den Schipper ober-komende van sijn vzaechtloon. Ende
indien 't voozfs. schip binnen korten tijdt niet hermaeckelijck en is /
ende de koopman ende de Schipper niet en veraccozderen / sal als-
dan de voozfs. Schipper moghen en gehouden zijn / soo geringe als
't mogelijk is / een ander schip of schepen te huyren / ende de voozfs.
geberghde goeden ter besproken plaetse te brengen / 't welck gedaen
zijnde / 't zy met de voozfs. hermaeckten / of ghehouden schepen /
sal de voozfs. Schipper hebben sijn volle vzaecht van den voozfs. ge-
berghde ende aengevachte goeden.

Aen-

Aenmerckinge.

Sal de Schipper gehouden zijn &c.] Wt kracht van contract/ volgens 't twelek hy niet alleengen gehouden is / om de goederen over te brengen / maer doek om deselve te bewaren / vooz schade te hoeden en te bergen / soo hy meest ende best kan / schoon hy wel eigentlick om de goederen over te brengen / aengenomen is / en geen bysonder gelt of loon vooz 't bewaren heeft te verwachten / l. 5. ff. naut. caup. Sup. art. 1. h. t. & tit. van Schipp. en Koopl. art. 8. verb. beschadight of vermindert.

By advijse van den meestendeel van sijne Schiplieden.] Siet hier van tit. van Schipl. en haer Offic. art. 20. verf. ten segghen van 't meestendeel van de Schiplieden. art. 4. verb. by advijse h. t.

Te doen hermaken.] Op sijn eygen kosten / soo de Schipper het schip toequam / of andersins op kosten van de hederz / die het proz sijn van 't schip komen te trecken / want dese / alsooze loon trecken van het schip en arbejdt / soo moet haer / en niet de geene die het schip of arhendt gehuyt hebben / de schade gerekent worden / eben gelijk de schade van het breecken / van een ambeelt of hamer / niet den genen die yet aen-besteet heeft te maken / maer den Smit of den Timmerman / die het aen-besteedt was / toegerekent wojdt. l. 2. §. 2. ff. ad L. Rhod. de jact.

Mits met den Schipper overkomende.] Dewijl het vertoeken niet by des Schippers schult / maer by nootsakelichejdt toegekomen was / soo en moet hy daer van geen schade hebben / mora enim quæ non dolo, sed ex necessitate contingit nemini debet esse fraudi vel noxiæ l. 60. §. 4. in fin. ff. de rit. nupt. Cujac. in comm. C. de Spons. in fin. Maer soo wanneer het breecken of hederben van den schepe by den schult ofte onboozsichtighejdt des Schippers toegekomen waer / als wanneer hy het schip vooz 't uytbaren niet ghenoegh en hadde doen versien / ende calefaten / art. 6. tit. van Schipp. en Koopl. Item / soo hy het schip sijn vmecht / noch een onerbaren Stuurman zijnde / toebetrouwt heeft / dewelcke daer ontweder op-staende / het selve niet en wist te regeren / of sich by nachte liet over-zeilen. l. 13. §. 2. ff. locat. Item / soo hy sich niet zejn en toulwen / en ander schips-ge-reedtschap tot de reyse dienstigh / niet ghenoegh versien en hadde ; in sulcken ghevalle soo het schip daer dooz quam te breecken / of te hederben / soo en is de kroopman niet alleenighen ontslagen van den Schipper het over-komen loon te betalen / maer hem is daer benes-sens doek wt contract van huyz een actie geschapen / om alle schade en interesse / dewelcke hy daer by mochte komen te lijden / van den Schipper in te bozderen. Siet art. 6. tit. van Schipp. en Koopl. & ibi not.

Ende ghehouden zijn.] Wt soo ver hy het over-komen vrechtloon wil

wil ghenieren / want schoon het by hem niet toe en komt / dat hy de aengenomen waren niet overbrengchen kan / soo en is hy daerom niet te excuseren / soo hy maer een schip soo bequaem als het sijne / om des selve ober te brengen / weet te hurren / dooz dien het ebenwel gerezkent woedt / dat men dooz een ander doet / eben of men het selfs dezde / quod quis enim per alium facit ipsemet facere videtur. c. 72. & ibi Dyn. de Reg. jur. in 6. l. 5. §. 3. ff. de administ. tut.

Een ander Schip of Schepen te huyren.] In welcken ghebal sal de Schipper wel doen / soo hy dat schip ter bequaemere tijdt doet afvaren ; Item / dat hy toefse dat het schip niet minder bequaem en zij om de waren ober te brengen / als het sijne : Item / dat hy het doe niet kennisse ende weten van den koopman ; in welcken geballe de Schipper van alle perijckel van het vergaen ende verderben der waren ten eenennaem hebbydt is / l. 13. §. 1. ff. locat. l. fin. §. 1. ff. act. l. Rhod. de jact.

Sal de voorsz. Schipper hebben sijn volle vracht.] Mits dat hy den tweeden Schipper van hem afgehuyrt te vreden stelle. De Schipper komt alsdan de volle vracht toe / om dat hy aen sijn zijde het contract volbracht te hebben gherekent woedt / soo dat den selven niet en obsteert of kan verhinderen / om de volle vracht te vorderen / dat hy met sijn eygen schip / gelyck bedonghen was / die goederen niet overgebracht en heeft. arg. l. 9. pr. ff. locat. Alwaer geseght woedt / dat yemant een huyr verhuurt hebbende / het welcke buyten sijn schult van een ander ingewonnen wierde / met den huyrman een ander huyr van deselve bequaemheyt als het eerste was / te bestellen / kan bestaen. Vide Gomez. 2. Var. ref. c. 3. n. 2.

A R T I K E L IV.

Geen goet te vverpen of mast te kerven sonder advijs van den Koopman.

Wifbuy-
sche Zee-
recht, ait.
20. 38. 39.

Wer't by alsoo dat een schip in noot quame / ende den Schipper dacht darmen tot conservatie van lijf / schip en goet / soude moeten eenigh goet werven / of't schip stranden / ofte den mast / kabel / of het anders afhouwen of kerben / en sal't selve niet mogen doen sonder eerst den koopman / of sijne gecommiteerde in't schip zijnde / daer af te spreken wat hem goet dunckt : Ende indien't selve den koopman of sijnen Commis niet goet en dunckt / sal des niet te min de Schipper dat moghen doen by advise van de meestendeel van den Schiplieden / dewelcke te lande komende / sullen ten versoekte van den koopman by eede moghen affimeren datter noodfakelick was / ende nae refus van den koopman / by hun advise gestriet is : ende soo verre die boorsz. koopman of sijnen Commis in't Schip niet en is / sal die boorsz. Schipper't gene des boorz. sende

Van Schipbreckinge en Zeeverpinge, &c. 69
sepdt is / niet mogen doen / dan by abbijse van den meerendele van
den Schiplieden als voren.

Aenmerckinge.

In noodt quame.] Wanneer daer een grooten storm en tempest op-
stont / waer doo? het schip scheen te moeten vergaen / unde dicteur
in l. 2. §. 2. ff. ad L. Rhod. de jact. tempestate gravi orta, of soo wan-
neer het schip op een klip of aen de gront quam te stooten / en daer
van in perijckel stont van schip-brenck te lijden / waer van exempe-
len onder anderen te vinden zijn by den Propheten Jonam in sijn Boeck
cap. 1. vers. 5. en in de Handelingen der Apostelen in het 27. cap.

Tot conservatie van lijf en goet.] Op dat haberne plaets grijpe /
soo moeten de goeden niet anders uptgevozen worden / als om het
schip te verlichten / en alsoo schip en goet te behouden / l. 4. pr. &
§. 1. ff. ad L. Rhod. de jact. Want de hillichheydt desselven heeft dan
eerst plaets / wanneer doo? 't behulp van uptwoyz / de anderen in 't
selve perijckel zijnde / doo? dien 't schip daer heels hoofts afgebracht
is / upt het perijckel gereddet / en behouden worden. l. 5. ff. ad L.
Rhod. de jact. Waer ober schoon het schip doo? uptwoyz wel is ver-
licht geweest / soo 't evenwel daer nae doo? ontweer komt te beronge-
luicken / soo en heeft dese haberne of contributie geen plaets. We-
semb. in parat. ad tit. ff. ad L. Rhod. de jact.

Sonder eerst den Koopman.] Want soo hy mast / kabel / of yet an-
ders van den schiepe wierp / sonder weten en willen van de koopliu-
den / of die geene die van haer gestelt waren / soo en soude hem dat
selven in haberne niet valideren / noch goet ghebaen worden / eben
gelijck een Doerman wiens ghesunzde wagen komt te brecken / of
peerden te bederven / de schade niet vergoedt en wordt / l. 2. §. 2. ff.
ad L. Rhod. de jact. Hier niet komen oock over een de Fransche Zee-
rechten / als mede die van West-Cappel / en van andere Platen /
waer van te sien is by Vinn. in addit. ad Peck. ad l. 2. pr. lit. a.

Sal des niet te min.] Hier niet accorderen de Sweedsche Zee-rech-
ten / c. 11. Die van Wifsup. art. 20. Noteert hier een casus, in de-
welcke jemand eens anders goet / teghen sijn wil en danck geooz-
loft is wegh te werpen / ende te verderben; en dat selve niet sonder
reden; want al schoon een ander in dese gelegentheydt geresolveert
is het alderuytste te wagen / en selvs sijn leven / om sijn goederen
niet te verliezen / wil vercliteren / soo is daerom een ander die sijn
leven lieber is als eenigh goet / tot voozdeel van een ander / niet schul-
digh het selve te hazarderen; te meer / om dat de Schipper soo wel
sijn schip als de koopman sijn waren soude konnen verliezen / ende
dies wegen soo wel als de koopman wat mede te segghen heeft / te
meer om dat de koopman de schade van de uptghewozenen wareit
niet alleenigh en behoeft te dazghen / maer dat hy de schade vooz-

't behouden van sijn ſchip nae quota moet helpen beteren / l. 2. §. 2. ff. ad L. Rhod. de jact.

By adviſe van 't meefteendeel, &c.] Op dat hy daer mede moghe betuyghen / dat het niet en is geweest een lichtveerdige vreeſe / die hem bewoghen heeft om dat ſelbe te doen / maer dat het is geweest een vreeſe / dewelcke de alderbolſtandighſte en erbareſte ſoude konzen verſchicken ende beweghen / gheleijk diſdanigh een vreeſe eerſt vooz een rechtmatige vreeſe gehouden woꝝdt. l. 6. ff. quod. met. cauſ. Siet hier te voren art. 9. verb. door vreeſe van oorloge. tit. van Schipl. en haer Offic. En het adviſz van 't meefteendeel van de Voortgeſellen woꝝdt alhier gevolght; Sententia enim quæ numero vincit eadem rationis pondere ſuperior exiſtimatur c. 1. Ext. de his quæ fiunt à major. l. 19. ff. ad municip. l. 160. §. 1. & ibi Matth. de Reg. Jur. Alwaer hy verhaect het recht aller volckeren te zyn / datmen in ſwaer gewichtighe ſaecten / altiſt het oozdeel van 't meefteendeel komt te volghen. Volgens Wiſbuyſche Zee-rechten mach het werpen geſchieden / ſoo wanneer het den Schipper met twee ofte drie van sijn Schiplieden goet dochte / dewelcke te lande gekomen zynde / ſoude moeten ſweeren dat het nyt noodt gheſchiet waer; Wiſbuyſche Zee-rechten art. 38. 39. Ende hier met accorderen de Zee-rechten van Weſt-Cappel. De Franſchen willen de noodt van werpinghe die gheſchiet waꝝ / niet eede van het derdendeel van 't Scheepz-volck bewezen hebben. Siet Vinn. ad Peck. ad l. 2. pr. ff. ad L. Rhod. de jact.

Van den Schiplieden.] Weytſen in sijn tract. van Averyen, wil datmen den raedt ſal volgen van den hoogh-Voortſman / Stuurman en Schieman / alz dat van de beſte kenniſe hebbende / het welcke Vinn. in addit. ad Peck. d. loc. meent dat hy genomen ſoude hebben nyt het dagelichſche gebuyck der kooplyden.

By rede affirmeren.] Noteert hier een caſum, in dewelcke men een domeſtique kan doen getungen van sijnz Meefterz daet: welcke domeſtique getuygheniſſe / alſooze meefteſt tijdt verwoꝝpen woꝝdt / ſoo heeftze doch in ſommige gelegentheden plaetz. Siet ſup. art. 6. verb. van ſijne Schipluyden. tit. van Schipp. en Koopl.

ARTIKEL V.

Goet te vwerpen dat ſvaerſt van gevicht ende minſt van prijs is.

Alſmen eenigh goet moet werpen / ſal de voozſ. Schipper gehouden zyn goede roeficht te nemen / ſoo vooze mogelijck is / dat men die goeden werpe die ſwaerſt zyn van gewichte / ende minſt van prijſe. Ende indien daer nemandt is in den ſchep / die in sijn kisten of packen heeft gelt / gout / ſilber / koſelijcke geſteente / ofte andere goeden van grooten prijſe; ſal ghehouden zyn aen den Schipper te verkla-

Wiſbuyſche Zee-recht. art. 38.

verklaren / goets tijds / eermen werpt of pericliteert: andersins
sal in't maken van havenen / ofte in de assureantie / ten laste van
de assureerders / daer geen regard op genomen worden / anders dan
voor sulcke kisten of paken / als sy van buyten schijnen te wesen.

Aenmerckinge.

Alsinen eenigh goet.] Siet van desen Artijckel Wijsbunscbe Zee-
recht. art. 38. Weitsen. tract. van Avar.

Die swaerst zijn van gewichte en minst van prijse.] In 't werpen
moet gelet worden op soodanighe goeder door wiens upwoy de
meeste haet / en de minste schade / te verwachten is / 't welck ghe-
schiet / wanneer de goederen / die 't swaerst zijn van ghewichte /
(waer door 't Schip de meeste verlichtinghe / en volgens dien de
meeste hulpe hebben kan) en die het minste van prijse zijn (waer
by men de minste schade te verwachten heeft) geworpen worden.
Si quid aduersi coortum est (in navigatione scilicet) de illis potissimum
iactura fit, quae pretii minimi sunt, Salust. orat. vol. Epist. 2. de repub.
Ordin.

Sal ghehouden zijn aen den Schipper te verklaren.] Volgens de
Swerbsche Zeerechten / c. 13. moeten de goeder dewelcke ter stuyp
en buyten kennisse en weten van den Schipper in 't schip gebracht
zijn / eerst geworpen worden.

Assurance.] Assurance of verseeckeringe / is een obereenkominghe
ge / wanneer nemant voor seecker loon / op sich neemt dat onseker
gevaer / dat een ander hadde te verwachten : Dit is een contract
waer van men in ouden tijdt niet veel geweten heeft / en hundens-
daeghs onder den kooplieden seer gebruikelick / Grot. de jur. bell. &
pac. lib. 2. c. 12. n. 3. in fin. hier van zijn daer nae verscheyden plac-
raten en bysondere statuten geordoneert / als het placraet van as-
surantien van Koninck Philips van den laetsten Octobr. 1563. Or-
don. van Assur. van Amsterdam vanden laetsten Januarii 1598. Costum.
van Antwerpen tit. 54. Siet hier van Grot. in sijn Inleyd. lib. 3. p. 24. Zyp.
de not. jur. Belg. tit. de navic. in fin. Santerna de asscur.

Ten laste van de assureerders.] Dewijl een verseeckerer gehouden
is tot alle schade de welcke Schip en goet mochten overkomen / het
sy by storm en tempest / byer / by brandt / robers / arresten / represal-
lien / of eenigerley andere wijze gewoonlick of ongewoonlick / be-
dacht en onbedacht / soo is by doek gehouden tot vergoedinge van
schade / dewelcke de koopman by 't werpen / mochte lijden / iactus
enim & perditio propter cursum equiparantur, l. 4. ff. ad L. Rhod. de iact.

Anders dan voor sulcke kisten.] Dat is by soo verre nemant gont /
silver / kostelijcke gesteenten / ende andere dingen van grooten prijse
in kisten ofte koffers hadde / dewelcke by voor het upwerpen aen
den Schipper niet bekent ghemaecte en hadde / soo sullen deselve /
het sy datse upgeworpen zijn / het sy datse behouden zijn / niet an-
ders

ders gerekent ende gehouden worden / alsze van buyten scheenen te wesen; namentlyck sooze uytgelwoopen zijn tot haren schade / want sy sullen in contributie / schoon daer noch soo veel kostelichs in geweest waer / niet als voor geringe en slechte packen en kisten diese scheenen te wesen / gherekent worden. En zoose behouden zijn tot haren voordeel / want alsdan sullen de packen en kisten / niet nae waerdyr van 't geene daer in opgesloten is / maer nae haer uytrellycke gedaente / geschat en gerekent worden.

Als sy van buyten schijnen te wesen.] Unumquodque enim tale est, quale vulgo habetur. l. i. §. 1. ff. de flumin. Gloss. in l. ubi adhuc. C. de jure dot. & in l. licet C. de locat. waer voor een ding van peder ghehouden wordt / foodanigh wordt het oock gepresumeert te zijn; Ende het is gelijcke veel / niet te zijn / of niet te schijnen: idem est non esse, & non apparere, l. 30. ff. de testam. tit. l. 16. §. 3. eod. Dewyl dan foodanige packen en kisten foodanigh niet en scheenen te wesen / dat daer in sulck een kostelichheydt soude herbergen / soo wordense oock voor foodanighe niet gerekent.

A R T I K E L VI.

Vergelijkinge van schade door 't vwerpen, stranden, ofte kerven.

Wifbuyck
Zeerecht,
art. 38.

Ende om te verlijcken de schade die by 't woofsz. werpen / stranden / of kerven / en ter oorsake of consequentie van dien gebeurte / sal wesen tot effectuele behoudinghe van lijf / schip en goet / salmen alle de verloren ende behouden goeden t'samen estimeren na de merkit / daer de behouden goeden verkocht sullen worden / penninck penninck gelijcke / zijnde haer eerst afgetrocken die vracht ende ander ongeldt / ende daer by voegen de rechte waerde van den schepe / oft die geheele besproken vracht van den Schipper / ten kiese ende optie van den koopman / 't welck al te samen in een ghevracht zijnde / sal een pegelick daer af uyt de geheele masse verlijckt worden / nae rate van sijne verloren ende behouden goeden: Ende sal de estimatie / calculatie van der selber havenen gemaeckt worden by den Schipper ende kooplieden hun dies verstaende / ende neutrael wessende.

Aenmerckinge.

Om te verlijcken de schade.] In sommige exemplaren / als onder anderen in de Friesche Ordonn. lib. 1. tit. 23. daer vindt men het woordelick verlichten: dat alle beyde wel kan geseght worden / want het verlijcken van de schade / is een werckende oorsaeck van het verlijch-

berlichten der selve; ende wanneer berlichten gheseght wordt / soo wordt het gezochte werck / booz de werckende oorzaak genomen / een manier van spyceken den redenaerx gebuyckelijck / dewelcke metonymia effeeli pro causa ghenocint wordt; soo seght men de bleec- sie doot / om datse de menschen bleeck maecht; en het sweert wordt booz den arbejdt ghenomen / om dat den arbejdt het sweert veroorsaeckt / soo traet Gen. 3. v. 19. in 't sweert uweg aengesichts sult ghy u bzoort eeten / dat is / ghy sult met supren arbejdt u bzoort winnen.

Te samen estimeeren nae de merckt.] Dit accordeert ten deele / en het verschilt ten deele van 't gemeene kreysertijcke Recht: het accordeert in soo veel dat de behoudene goederen gereeckent worden merckgank / dat is / soo duet alse konnen verkocht worden ter plaetsen van outladinge / ende niet soo duer alse ingekocht zijn; het verschilt in soo veel de verlorene goeder volgens de boozs. Rechten / niet hooger gescht en worden / als deselve ingekocht zijn / quoniam detrimenti, non lucri fit praestatio. l. 2. §. 4. ff. ad L. Rhod. de jact. Weyts. tract. van haveryen, maecht een ander distinctie omtrent dese taratie / waer hy vermaent datmen in de selve heeft op te letten: namentlijck / dat alx de Scheyen ober de helfte van heurlunder bozage ghesepit zijn / dat de goeden alsdan ghezoopen men prijseert ende tareert in de reule, soo veel als die gegolden souden hebben ter plecke daer die ghedestineert ofte gemunt waren; anders als die boozmoende goeden getoopen zijn binnen de helfte van de bozage / soo worden die niet hooger gereeckent dan deselve ghekocht zijn in der plaetse van de laedinge / ende als men de goeden die hoben de helfte van de bozage ghezoopen zijn tareert soo veel als die gegolden souden hebben in de plaetse van de outladinge / soo moet men afflaen en defalquieren de imposten van gabelen / costumen / tollen / en andere ongelden / die de koopman op de boozs. goeden soude hebben moeten dragen / welke niet afgetrokken worden / wanneer de goeden binnen de helfte van de bozage getoopen waren / overmits datmen vsumeert dat hy genoegh verliest / ende geinteresseert is / mits dat sijn koopmanschap ter hoogster marcht niet heeft mogen arriveren / alwaer de andere kooplieden goeden / dooz 't verlies van de werpinge gearrebeert zijn / hoe wel nochtans de kooplieden diechtwilx heurlieder goeden tot minderen prijse geben / dan die ingekocht zijn / 't welck hier niet en valt in consideratie / na dese distinctie wordt gemeenlijck geoordeelt / ende is hupdensdaerghs seer gebuyckelijck. Siet Coren decis. Supr. Cur. Holl. 4. n. 14. in marg. het welke geen nieuwe maer al een oude ghezwonte geweest te zijn / verhaelt Vinn. ad Peck in l. 2. §. si navis. lit. d. ff. ad L. Rhod. de jact.

Tot effectuele behoudinge van lijf, schip en goet] Noteert hier hoe datter three dingen booznamen sijn bereyscht worden / op dat haberpe moghe plaets hebben; boozerst het verlies van eenige goeden / als getoopen / gekerst of gestrant / waer onder mede gehoozt / wanneer schip en goet van de Zee-robere ghenomen zijnde / booz een secker somme gelts wederomme gelost en by gekocht is / l. 2. §. 3. ff. ad L. Rhod.

de jaet. oock soo / dat wanneer de Schipper tot verseeheringe ghe-
 bangen gehouden wierde / op gemeene kosten moet gheloft worden /
 Vinn. ad Peck. in l. 2. §. 3. ad L. Rhod. de jaet. Doel soo wanneer het schip
 van de Zee-roovers hebden en overwonnen was / ende dat het schip
 van haer geplondert / ende de goeden sonder onderschept / uyt eyghen
 d'ist / daer uyt gerooft wierden / soo en heeft de haberne geen plaetse /
 want een negelick verliest dan het sijne / quia nec voluntate aliorum
 amittit, nec ipse volens, d. l. 2. §. 3. ten waer dat anders mochte bedon-
 gen zijn / ofte dat de Schipper den roovers eenige goeden te nemen
 ende andere te laten aengewesen hadde / alsdan souden de genomene
 in haberne komen / om dat de andere goeden door de boozs. demon-
 stratie ende aentwissinge / de andere behouden waren. Weyf. in tract.
 van Avar. verf. nu is de questie. Vier kennessen op dat haberne plaetse
 hefte / wordt oock bereyecht / dat lijf / schip en goet / door het verlies
 van eenige goeden behouden is / want soo de woze of ander verlies
 geschiet zijnde / het schip eventwel vergaen was / soo en heeft haberne
 geen plaetse / l. 5. ad L. Rhod. de jaet. en dat peder dan van 't sijne moet
 te bergen / dat hoozt hem supber toe / en die meest bergh / die 't minst
 verliest / in alder manieren of het uyt den brandt gehaelt was. Niet-
 temin indien eenigh schip in verijckel waer van blijven / ende see-
 kere goeden alsdan gewozen werden om 't boozs. schip te lichten /
 't welck nochtans naemaels soncke / soo soude in dit kas / niet teghen-
 staende 't gunt boozs. is / de geherghde goeden of die gebist zijn / moe-
 ten contribuieren van de gewozen goeden / obermits dat de selfde tot
 sulcker intentie ende meyninge gewozen zijn / om 't schip en de reste
 van de goeden te pferberen / ende indien de boozs. goeden niet ghe-
 wozen waren geweest / soo soude de krooyman sijn fortunne gehad
 hebben / om insgelijck sijn boozs. goeden te bergen / ende te rerou-
 bieren / geheel of ten deele / 't zij nat of drooghe / ghelijck als andere
 kroopluden gehad hebben / 't welck hem benomen is geweest door de
 werpinge / ende sulck is useermien dagelijck. Wanneer nu een Schip-
 per van Calis sende op Armunden / omtrent de riviere van Lisse-
 bonne / hy tempeest seckere kroopluden goeden ghewozen heeft /
 waer by sijn schip gelicht zijnde / heeft sijn boragie geboordert / maer
 komende omtrent West-cappel in Zeelandt / heeft schip en goet verloo-
 ren / niettemin door swemmerg ende dypckelaerg van West-cappel soo
 is opghehaelt ende ghekegen groote meenichte van goeden en koop-
 manschappen / is nu de questie of de boozgaende opgehaelde goeden
 sullen gehouden zijn te contribuieren / in 't verlies van de gewozene
 goeden omtrent West-cappel of op boozgaende plaetsen geschiet. Die
 geschreben Rechten in l. 4. §. 1. ff. ad L. Rhod. de jaet. verklaren / dat o-
 bermits de ghewozene goeden ghewozen zijn om schip en goet te
 salveren / so sullen de uytgehaelde goeden by de dypckelaerg / gehou-
 den zijn te contribuieren in 't boozgaende verlies / als 't berpe groffe.
 Ende ghenomen indien 't contrarj gebeurde dat de gewozen goeden
 omtrent West-cappel ghebischt werden / ende de verdzoncken goeden
 omtrent West-cappel geene of luttel gesalveert waren / soo en soude
 nochtans

nochtans in dit kass de gewoopen goeden niet schuldigh wesen te gelben in 't verlies van de verzonckene goeden; om dat het verlies van de verzonckene goeden niet en kan gereeckent worden gedaen ofte geschiet te zijn om 't schip te salveren / ghemerckt 't schip ghesamentlycken niet de goeden verzoncken is. d. l. 4. §. 1. ff. ad L. Rhod. Siet Weytf. tract. van Avarien, wiens woorden wy hier verhaelt hebben.

De rechte waerde van den Schepe.] Soo wanneer de Schipper sijn Schip ten vjle prijs gestelt heeft / soo hebben de kooplynden de optie 't booznoemde Schip booz den selben prijs te aenbaerden / ende de accepteren / ende dit al binnen een getijde of ses upren / welke tijdt oberstreecken zijnde / soo en zijn tot de boozsz. optie de kooplynden niet ontfanchelijck / ende de tijdt van eender getijde ofte ses upren begint te loopen / naer dien de kooplynden ter plaetse hebben mogen komen / alwaer het Schip light / om te visiteren / of 't henlynden booz den prijs aenstaet als de Schipper geset heeft ; ende eer en loopt die tijdt niet / 't welck men noemt tempus utile ; maer omme dieswille dat de costume seer odieur wordt behonden / gemerckt men daer by afhandigh maect een derden / te weten de gemeene Riederz van heurlieder goet / sonder heurlieder consent / contra l. id quod nostrum i. ff. de reg. jur. junct. l. in re mandata 21. C. mandat. Soo is 't dat men dagheelijckz useert tot civile en redelijcken prijs te stellen de weerde van de helft van den Schepe / ende de halve vracht : hoewel nochtans nae redene ende equiteit men behoorde in ghemeene contributie te brengen de waerde van het heele Schip / nitsgaders oock de ghehele vracht van die reyse / als heyde wesende behouden ende ghepreferbeert dooz de werpinge / Arg. l. 2. in fin. pr. & §. 2. in fin. ff. ad L. Rhod. Doch soo wanneer de Schipper enige koopmanschappen booz de vrachten gelaten werden / daer af en heeft hy niet te contribuieren ; soo dat het boozseyde alleene moet verstaen worden / van 't geene daer hy vracht af ontfanght. Siet Weytf. de tract. versl. de gemeene costume.

Sal een yegelijck daer af uyt de geheele masse.] Want het is meer als billijck dat de schade gemeen worde / ende dat die geene mede van de schade gevelen / dewelcke dooz het verlies van eens anders goet / het hare behouden hebben. l. 2. pr. in fin. ff. ad L. Rhod. commodum quippe qui sentit, debet etiam incommodum sentire, Arg. l. 1. §. fin. ff. de aq. pluv. arc. c. qui sentit. de reg. jur. in 6.

By Schippers en Kooplynden hun des verstaende.] Hier is te noteren dat de questien ende geschillen in materie van schipbaert / van de welke niet seckerz hy de beschreven rechten gestatueert is / ofte hy gewoonten onderhouden wordt / gestelt worden aen het oordeel van mannen hun des verstaende / ende neutrael / dat is noch selfs geintereffeert / noch d'ene partne / noch de ander meer toegedaen zijnde / die mer de eene niet meer te doen hebbende als met de andere / en het oberfulckis sander passie konnen oordeelen. Vide Strach. de nav. n. 25. Mornac. ad L. g. ff. ad L. Rhod. VVifbuische Zeer. art. 38.

ARTIKEL VII.

Gemunt gelt vwordt nae sijn invvendigh valeur
geëstimeert.

Ende indien onder de boozsz. goeden eenigh gemunt gelt is / sal geëstimeert worden nae sijn inwendige ofte intrinsique waarde ende balcur / wel verstaende dat al 't geene dat yemand aen sijn lijf heeft / ende men ordinairlijck is dzaghende / wirtgefondert baggen / juwelen / gesteenten / gout en silber / in geen Haberye noch contri- butie en sal komen.

Aenmerckinge.

Eenigh gemunt geldt is.] Gemunt geldt komt volgens desen arti- kel mede in de Haberye / om dat het by de werpinge gesalbeert is / ende de bzacht daer van betaelt wordt : want van welke goeden men bzacht betaelt ; daer van betaeltmen oock Haberye ; dies niet tegen- staende zijnder versheyden van gevoelen geweest / gelijk het selve oock in versheydenre gelegentheden soo is verstaen geweest / dat men van gemunt geldt geen Haberye behoeft te geven / waer van VVeyt- sen in tract. van Havar. dese reden optrekent : als booz eerst / om dat gelt het Schip niet en verlaet : ten tweeden / dat men van geldt geen bzacht en betaelt / en soo men daer af niet den Schipper geeft / dat het selve te reputeren is booz bewaernisse en custodie : ten derden / dat men van gelt geen tol en betaelt / en waer men geen tol af betaelt daer van en betaelt men oock geen haberye / ende ten laetsten dat by laedinge van gelt geen verlies of achterdeel ballen magh in den schepe / indien by quade fortunne eenige werpinge of verlies gebeurde / overmits dat de Schipper vermagh 't boozmoemde gelt (als wesende goet daer 't minste verlies op loopt) te impioneren ende uytgeven tot reparatie van den Schepe / ende koopmanschappen / om wederom 't boozsz. Schip welck by den storm geramponneert is / toe te rusten / mitz- gaders oock de goeden ende koopmanschappen in heurlieder ordere te stellen / ende te boozsien / soo dat behoort ; indien dan de goeden ende Schip geprezeerveert worden van sulcken verlies / soo wanneer men deselve hadde moeten verkoopen ten vijlen prijs in andere plaetsen / dan daer die ghebestimeert waren ; soo is 't wel reden / dat de boozsz. koopmanschappen ende oock het Schip ('t welck mitz desen bebyjt wordt van eenigh boomgelt op te nemen) by ende exempte te houden het boozmoemde geldt van alsulcken verlies van Aberyne alser geschiet is by de werpinge / behalven dese reden meent VVeyts. d. loc. den rechten doozspronck te zijn waer dooz men geuseert heeft geen gelt in A- berye te brengen / dat men gheen gelt uyt Spangien en Portugael
moch:

mochte brengen op de verbeurte van 't geldt ende groote lijf-straffe/ om dat van daer doo? / soo wanneer de kooplieden sulcx heymelijcken deden / het selve niet openbaer en wierde / soo en worde noyt het geldt in retule gestelt / en volgens dien in 't maecten van averpe daer niet opgelet. Siet VVeitsen d. tract.

Nae sijn inwendige.] Dat is' doo? soo veel het geldt aen gout of silber te sijn gerekent woꝛdt te wesen / ende niet doo? soo veel het weert te sijn geacht woꝛdt / dat het gangghaer is. By de Wisbuy-sche Zeerechten woꝛdt het geldt gerekent twee penningen tegheng' reene / ende 't andere goedt nae sijne waerde / als' het waerdigh is / Wisb. art. 38. item waer daer eenigh man.

Dat yemandt aen sijn lijf heeft.] Andere kleeeren / schoon tot sijn lijf gemaeckt / soo hy in kisten of kofferx' mochte hebben komen evenwel in Haberpe / om dat daer van ghelijck van andere goeden / oock bezacht betaelt woꝛdt: volgens de Romeynsche Rechten / woꝛdt sonder onderschepdt van de kleeeren / oock van die yemandt aen sijn lijf heeft / en van ringen die yemandt aen sijn handt heeft / Haberpe betaelt / ende volgens deselve rechten woꝛdt alles in Haberpe gerekent / dat doo? den upwoꝛp ghesalveert is / upgesondert het geene tot lebens' noordrust om op reyse te consumeren / te schepe ghedaen was / om dat het selve / wanneer de noodt aen de man gaet / en datter te schepe gebeck mochte sijn / altijd gemeen gehouden woꝛdt / l.2. §.2. in fin. gelijk in een belegerde Stadt in tydt van groote hongerg' noodt / oock alles gemeen is / Couvar. in c. peccatum de reg. jur. in 6. p. 2. §. 1. Grot. de jur. bell. & pac. lib. 2. cap. 2. n.6. Hier van daen komt het gemeene spreck-woꝛdt den reysenden over Zee seer gebruyckelijck / wanneerze seggen: datze alsdan eben rijck sijn. Vinn. in not. ad Peck. ad l. 2. §. 2. ff. ad L. Rhod.

Uytgefondert baggen en juweelen.] Dese alschoonze geen groote swaerte aen en brengen / soo woꝛt niet soo seer op de swaerte / als' wel op de waerdne derselven gelet / l.2. §.2. verb. quaesita ff. ad L. Rhod. de jact.

Gout en silber.] Heeft yemandt geldt in sijnder kisten / ende name dat daer upt / ende name dat om sijne zijde / hy en soude daer van niet gelden / seggen de VVisbuy-sche Zeerechten, art. 38.

A R T I K E L VIII.

Overladen Schip, daeromme te vverpen, vwordt in geen Haverpe gebracht.

Ende of 't gebeurde dat de Schipper sijn schip hadde overladen / of onbehoorlijcken geladen / als' op den overloop / in den boote of andersins / ende datmen daerom moeste werpen / stranden ofte kerben / ofte dat de goeden daer doo? eenighe schade leden / sal de schade alleenlijcken komen ten laste van de Schippers / Reders' ende sehepe / ende niet gebzacht worden in eenige Haberpe / gelijk

78 Van Schipbreeckinge en Zeeverpinge, &c.
doek in geene Haberpe gerekent sal zijn / 'r geene dat hy tempeeste of-
te ongelucken / gebroochen / ghestrandt / verdooven / ofte verloo-
ren sal worden.

Aenmerckinge.

Hadde overladen.] Soo wanneer een Schipper uyt Spangien
quam / en sijn volle ladinge niet en hadde / in Engelandt gekomen
zinde / enige sijne Engelsche laeckenen ingenomen heeft / dewelcke
hy dooz stozin moeste werpen / soo wordt gebraecht of de goeden in
Spangien ingenomen die niet gemeens en hebben gehad / met de
boozs. laeckenen namaels gescheept / gehouden zijn te contribueren
in 't booznoemde verlies? Hier op wordt geantwoordt van jae / om
dat tusschen dese ende die te voren in Spangien ingenomene goe-
den een tacita Societas, of heymelijcke gemeenschap en verbondt op-
gericht wordt / van 'r geene dat den eenen ofte den anderen soude
mogen oberkomen op de bozage / oock soo dat de koopman wiens
goeden in Spangien gescheept waren / dieswegen eenige schade daer
hy geleden te hebben / niet en mach pretenderen ; ten ware dat de
Schipper sijn ordinarijs cours verlatende / daerom uyt de wege ge-
baten wax / want alsdan soude de koopman sijn regres en verhael
hebben teghen den Schipper / niet alleene van 't geene hy betaelt
hadde van sulcke Haberpe / maer oock van sijn interest dat hy gele-
den heeft / dooz dien dat sijn koopmanschappen soo spade aen de
markt gekomen zijn. Weits. tract. van hav. verf. voorts soo is de vrage.

Op den Overloop.] De Schipperen moeten wel roefien gheen
kooplyuden goeden te leggen op den overloop / maer sijn gehouden
die te bergen / ende bequamelijck te stontwen onder de luycken van
den schepe / anders sijn ghehouden deselfde goeden indien die nat
ofte bedooven werden / ofte oock ober boozt gewozen worden / den
koopman daer af te contenteren ende te betalen / om dat alsdan her
schip overladen te zijn geyesumeert wordt / ende dat het verlies
hy des Schippers schuldt toegekomen is. Siet V Weits. d. tr. in fin.

In den boot.] Indien de Schipper in sijn boot / die hy binnen
schips-boozt ingenomen heeft / stoude in deselve boot Opre / Wijn-
nen / ofte andere koopmanschappen / die hy namaels dooz tempe-
ste kersde ofte ober boozt woze / en soude nochtans 'r selve niet byen-
gen in Haberpe / maer soude gehouden wesen de booznoemde schade
den koopman te vergoeden / want de boot onbescemert moet zijn
tot foulagement van den geenen die binnen den schepe zijn / om in
allen geballe heurlieder lijf daer mede te salveren dies noodt zyn-
de / Weits. d. tr. Of nu de boot selfs die de Schipper in tempeest
afkerst in Haberpe gerekent werdt / daer van is de gemeene resolu-
tie / dat hy soo verre de Schipper gerieffelijcken heeft mogen stou-
wen / berghen ende innemen den boozs. boot binnen sijn schips-
boozt / dat alsdan die afgekerst zijnde sal komen in Haberpe groffe ;
anders

anders als de Schipper sijn schip soo vol ende overlacdt / dat hy sijn boot niet bequameelijck innemen kan / soo en kompt de booznoemde boot in geen Haberpe / de reden is / want hy profiteert soo veel te meer in sijn vracht / ende doo? sijn groote gierigheyt soude hy geschapen sijn / profijt en boozdeel te genieten / dat niet en behoort / Weits. d. loc.

Alleenlijck komen ten laste van den Schipper.] Dewijl de Schipper de wist of ten minsten behoorde te weten hoe diep dat hy sijn schip behoorde te laden / niet en hadde behooren aen te nemen boven het geene hy wist dat sijn schip laden konde / op dat de onbermogentheyt des schips den Kooyman niet en mochte schadelijcken sijn / soo is hy daerom schuldigh aen de geleden schade / dewijl hy te voren hadde behooren te dencken / op dat ongemack dat hy van te voren wel hadde kunnen boozfen: En dan oock dewijl het overladen gemeentlijck geschiet uyt groote gierigheyt der Schippersen / om te meer van de vracht te profiteren / soo hebbenze daer van oock de schade die daer hy toekomt te verwachten / qui enim lucrum sentit, & damnum sentire debet, l. 10. ff. de reg. jur. Edoch hy aldien de Schipper den Kooyman te voren ghebracschaunt hadde / dat hy het schip soo seer niet en wilde laden / om dat het soo veel niet voeren en koste / ende dat de Kooyman daer op geen acht nemende / het schip ebenwel heeft doen overladen / soo is de Schipper de schaedede daer hy geleden niet schuldigh te beteren / maer deselve komt tot last van den Kooyman alleene / sonder datse in Haberpe kan ghevracht worden / soo daer eenighe van deselve mochten ghewoopen sijn. Een schip oock sijne volle last hebbende / soo en magh de Schipper geen goet meer innemen / sonder wil en wecten van den Kooyman / ende soo wanneer hy sulcks ghedaen hadde / ende dat doo? stoem of temveest most gewoopen worden / soo heeft sulck een Schipper volghens Wilfhuysche Zeerechten / soo veel goets verbeurt als hy inghenomen heeft. Wilbuysche Zeer. art. 42. uyt dit en het geene boozs. is valt de vrage / of een Kooyman dewelcke een schip ghehuypet hadde / op conditie dat de Schipper geen andere goeden in mocht nemen als de sijne / ende dat hy daer op volghens certe parthije daer af zijnde / het schip sijne volle vracht ingegeven hadde / of sulck een Kooyman oock schuldigh is te contribueren / in de schaedede van eenighe pakken / die de Schipper dies niet teghenstaende inghenomen hadde / soo wanneer deselve doo? stoem of temveest gewoopen waren? De resolutie is dat de Kooyman van de pakken sal aenverzekken de andere goeden in den schepe geladen / Arg. l. 31. in verb. communiter autem ff. pro soc. om daer aen te verhalen de Haberpe / als doo? sijn verlies behouden zijnde / ende in gemeen verlijckel geweest te hebben / Arg. l. 2. pr. in fin. ff. ad L. Rhod. ende dese Kooyman van de gewoopenne pakken / heeft een reede actie op de behoudene goeden / om daer aen te verhalen 't guyt hem compereert van de Haberpe / soo nochtrangs / dat de boozs. Kooyman geene actie van Haberpe ofte contributie kan institueren / teghens den

den anderen wiens goeden behouden zijn / maer moet sulcx doo den Schipper als Meester van den scheepe gedaen werden / die daer toe by wengeringe of versump kan werden geconstringeert en gedwongen / dat hy geen goederen uut het schip baren late / vooz en alcer de geledeue schade by contributie van Haberpe sal zijn bezgoedt / l. 2. pr. ff. ad L. Rhod. de jact. welcke maniere oock in andere gelegentheidt geobserveert woirdt / als in l. 60. §. 5. ff. loc. l. 13. §. pen. ff. de act. empt. Siet art. 13. tit. van Schip. en Koopl. verb. daer houden liggen. Ende de andere Koozman vermach sijn schade te behalen aen den Schipper / dewelcke in 't geheel van hem bezacht zijnde / heeft nochtans contrarie sijn certe parthie andere Koozmanschappen ingenomen: waer uut dat dan blijkt / dat een Schipper met recht een schip-heer mach ghenoemt worden / dewelcke alhoewel hy 't geheele schip aen den eerste Koozman verobligeert hadde / nochtans als Meester van den scheepe vermach te doen tegens sijne certe parthie ofte bezachtinge tot sijn egen perijckel en schade / sonder nochtans een derden in sijn beschapen recht te bezkorten / res enim inter alios acta aliis præjudicare non potest, l. 63. ff. de Re jud. tot. tit. C. res int. al. act.

Geene dat by tempeest.] Soo daer hy tempeest aen 't schip per komt te breecken / dat woirdt in Haberpe niet gerekent / om dat het om te besighen gemackt was / ende de Schipper vooz 't gebruik des selben sijn bezacht-loon geniet / l. 2. §. si conservatis ff. ad L. Rhod. Edoch soo wannere het selve gebroocken goet / den scheepe hinderlijck ofte schadelijck soude hebben gevallen / ende mit dien als de mast breeckt / ende met de meerse ende reck ober hoort valt / ende de Schipper alle de hoost-touwen ende oystaende wanten van den schepe kerst / op dat het gebroocken stuck mast / dooz het slingerende schepe niet hinderlijck en soude zijn / soo wort alle het selve met den aanklebe van dien bezacht in Haberpe. Weist. de tract. van hav. Soo en komt oock in geen Haberpe 't gunt by onachtsaemheyt ofte andersins in temveeste / ofte ander onweder ober hoort valt / VVilb. Zeer. art. 12. l. 6. ff. ad L. Rhod.

Bedorven ofte verlooren.] Het geene dat nat ofte bedorven werdt binnen den schepe / ofte datter uprecket / en komt mede in gheene Haberpe; want soo 't selve dooz toedoen / schult / ofte versump van den Schipper of sijne Schingefellen toegekomen waer / soo is de Schimer ghehouden het selve den Koozman te hergoeden / Placc. van K. Carel van den jare 1551. art. 43. sup. tit. van Schipp. en Koopl. art. 8. & h. tit. art. 1. ende hy soo bezre de schade by ongeluck of onsenlijcke fortunne geschiet was / soo bezacht weder de sijne / res enim perit suo domino, l. 9. C. de pign. act. ten ware de schade dooz de werpinge veroozaeckt ende hy ghekomen was / l. 4. §. 2. ff. ad L. Rhod. VVeist. tract. van hav.

ARTIKEL IX.

Lootsmans Geldt.

OM alle perijckel van lijf/ ſchip ende goedt te ſchouwen / ſal de Wiſbuy-
 te gewoonliken iſ/ een Lootſman of Pilot te nemen / ende we- ſche Zee-
 ſende in gebreeken 't ſelbe te doen / ſal elcken roſſe verbeuren vijfz 59. 60.
 recht, art.
 tigh gouden realen / ende daer en hoben de koopman te beteren
 alle koſten / ſchaden ende intereſten daer dooz geleden. Ende ſal de
 boozſz. Lootſman geloont worden van des koopmans goedt / ende
 van den Schipper de koſt hebben / indien deſelbe loon niet en ex-
 cebeert die ſomme van ſes ponden grooten blaemz / ende indien 't
 excebeert / ſal komen in groote Haverpe ober ſchip ende goedt.

Aenmerckinge.

Ende ſal de voorſz. Lootſman.] Deſen loon wordt genoemt Loots-
 mangs geldt / ende broydt onder Haverpe commune gerekent / ont
 datiet tot laſt van de kooplynden / en niet ober ſchip en goede
 komt te gaen ; ende het iſ dat geldt / dat een Schipper komende
 op onbekende kuſten / geeft Diſſchers ende andere Perſoonen hun
 des verſtaende / om ſijn ſchip en goedt in behouden handt te hren-
 gen ; waer in de kooplynden ghemeenlijck gelooben den Schipper
 op ſijn Oedt / wat hy daer booz betaelt heeft. Weif. tr. van hav. circ.
 princip.

Den Koopman te beteren alle koſten ende ſchaden.] Dit accordeert
 met de beſchreven Rechten / dewelcke niet alleene bloot regarde heb-
 ben op het ſchip ofte inſchepinge / maer pincipalijck op de bewaer-
 niſſe ende ſozge booz de ingeladene goederen / ſoo dat een Schipper
 daer booz berofligeert iſ / dewelcke daer in nalatigh ende verſuy-
 mend' zijnde / deſelbe ſchade moet opleggen ende betalen / ut tradit
 in terminis l. 5 ff naut. caup. custodiae & nomine de damno. hinc Dd. tra-
 dunt quod nauta ſemper in culpa eſt qui non praevidet quod à diligenti
 nauta fuiſſet proviſum ; item damnum videri dediſſe qui occaſionem da-
 mni dat. Strach. tr. 3. de naut. & navig. qui ad hoc diverſas ll. & exem-
 pla citat, n. 4. 18. 25. & 26. & 32. quod etiam nauta ex imperitia te-
 neatur , & damnum reſarcire debeat , multis autoritatibus legum id
 probans.

Over ſchip en goet.] Nae addenant pegelijckx waerde ; in welke
 gelegenthyddt / de Schipper oock niet en behoeft de Lootſman de
 koſt te geven / maer ſoude die oock mogen in rekeninghe brengen /
 om mede als groote Haverpe goet gedaen te worden : want dat hy
 den ſelven de koſt geven moet / ſoo wannecr het Lootſmans geldt
 onder

82 Van Schipbreeckinge en Zeeverpinge, &c.
onder de ses ponden groot wag / dat geschiet in compensatie / tegens
het loon dat de koopman alsdan alleenigh moest betalen.

A R T I K E L X.

Schip te lichten als 't aen de grondt sit.

Wilsbuy-
sche Zee-
recht, art.
55. 56.
Placcaet
van Keyser
Carol art.
50.

Of 't gebiel dat een Schip by fortunne aen de grondt quaeme ende in perijckel stont om te hreecken of te bergaen / sal de Schipper by advijse van den Koopluyden of Schipluyden / 't selve affmeerende / als voren licht-schepen moghen hupren / om 't Schip te lossen / 't welcke komen sal in groote Haberpe over Schip ende goet / maer of een Schip komende omtrent de gaeren of habenen van den lande / soo diep ginge dat het niet op blotten en konde / ende dat daer doo van noden waere licht-schepen te hupren / om 't Schip te lossen / sal deselve hupre komen booz de twee deelen ten laste van den Schipper / ende 't derdendeel totlaste van den goede / ten 3^{en} dat het Schip met 't boozsz. lossen niet weder op en quaeme / in welcken geballe / sal 't boozsz. loon komen ten laste van den Schipper alleene ; ende of die goeden overgeset in de boozsz. licht-schepen / 't 3^{en} ter oozsacke van perijckel / ofte van te diep te gaen / quamen te verberben / verdrincken / of te blijven / sullen deselve komen in groote haberpe over Schip ende goet.

Aenmerckinge.

By advijse van de Koopluyden.] Der Koopluyden advijs ende consent wordt eerst versocht / al schoon den Schipper daer doock veel aen gelegen licht / om dat de selve het meest daer by geinteresseert zijn / en se hoon de geinteresseerde al te mael over den handel staen moeten / l. 39. verf. adhibitis ff. de adopt. l. 47. ibi praesentibus omnibus quos causa contingit, ff. de re jud. soo wort nochtans die geene booz getrocken / die het alvermeest daer aen gelegghen is / l. ult. §. 1. ff. de collat. deteg. l. 8. de pact.

Ofte Schipluyden.] By gebreck ofte onwillighent der Koopluyden / welcke Schipluyden schuldigh zijn aen landt komende / daer van verklaringe te doen / als dat de noot sulcks verenscht hadde / ende dat het nae resung der Koopluyden by hun advijs alsoo geschiet wag / gelijk te vooren art. 4. h. t. geseght is.

't Welcke komen sal.] Namentlijk het vrechtloon / ende het verdienst van de licht-schepen in 't overhengen der boozschreven goederen daer aen mochten verdient hebben ; hier by is te noteeren / dat niet alleene in groote haberpe behoozt gereekent te worden / datmen kerst of ober boozdt werpt / maer doock 't gunt dat men doet om schip en goet te salveeren / sonder 't welcke gedaen te hebben / perijckel soude

de hebben mogen komen over schip en goet/ arg. l. 2. in fin. pr. Weyf. tr. van Haveryen. vers. waer deur. Vinn. in addit. ad Peck. in l. 2. pr. ff. ad L. Rhod. lit. 6.

Voor twee deelen ten laste vanden Schipper.] Om dat de Schipper behoorde kennisse te hebben / van de wateren die hy bebaert / of ten minsten sich daer van behoort te informeren / waer over hy meer in desen val / als de koopman / komt te dragen.

Met de voorsz. lossinge niet weér op en quame.] In welcken val de Schipper de huur alleeneigh sal moeten betalen/want daer het andere/namentlyck wanneer 't schip dooz 't lossen wederom blot rackt/hy ongeluck of culpa levissima toe gekomen / gerekent wordt / soo en is hy in desen niet sonder schult / wanneer 't lege schip de drooghte niet passeren kan / om dat hy den val hadde behooren vooz te sien / in welcke gelegentheit sijn onverschichtigheit een ander niet moet schadelijcken zyn : negligentia enim unius alteri nocere non debet, l. 65. in fin. ff. de Evict. l. 3. in fin. pr. ff. de tranfact. l. 74. ff. de Reg. jur. hier doet noch hy / dat het Schip aldan overladen geweest te zyn gereekent wordt / het welke upt groote gierigheit der Schipperen geschiet / om des te meer voozdeel van de vracht te profiteren / soo is het dan oock meer als groote reden / datse de schade die daer hy toe quam / oock alleene moeten dragen : qui enim lucrum amplectitur, & damnum recusat, ferendus non est, l. unic. §. 4. l. de caduc. toll.

Sullen deselve komen in groote haverye.] Op dat dese in haberne mochten komen / soo worden vooznamelyck dese drie dingen berepft / ten eersten / dat de lossinge der goeden moet geschieden / met wille ende niet regens danck van de kooplynden / ofte dat het met adwys van 't meeste van de Schiplynden soo goet gebonden was : ten tweeden / dat het geschiet is op behoorzlycke tijdt / ende eyndelijck in bequame Schepen / gelijck dat selve hilaerlijck te sien is in l. 13. §. 1. ff. locat. want andersins soude de koopman sijn actie ex locato regens den Schipper kunnen intenteren / waer hy noch kan geboecht worden / soo wanneer het schip en de andere goederen daer behouden af gekomen waren l. 5. ff. ad L. Rhod. de jact. want hy soo ver het Schip verongeluckte / ende de voozsz. gelichte goederen dooz de licht-schepen behouden wierden / sooen halt daer in sulcken geballe geen haberne / op die goederen / die dooz de licht-schepen geberght waren / l. 4. pr. & §. 1. ad L. Rhod. dooz dien de goeder die met het Schip vergaen waren / geen voozfacten zyn / dat de goederen in de Licht-schepen geberght ende behouden overgkomen zyn / ende het Schip en is niet gelicht / op dat de goederen in Licht-schepen gedaen behouden mochten overkomen / maer om de goederen / die in het Schip gebleven waren / daer dooz te bergen / Peck. ad L. 4. ff. ad L. Rhod. Vinn. ad Peck. in l. 2. ff. eod. lit. c. Hier moet men noteren dat de goederen die met den Lichter vergaen waren / in groote haberne komen / daer niet mede onder gereekent worden de Licht-schepen / daerse ingeladen zyn / welck verlieg van de Licht-schepen / de eygenaers der selver draegen moeten / dewijlse vooz dat

84 Van Schipbreeckinge en Zeeverpinge, &c.
perijckel woon bedougen hebben/ arg.l. 15. ff. locat. VVeytf. tr. van Hav.
verf. voorts soo is de vrage, in fin. Groenw. in not. ad Grot. in zijn Inleyd. lib.
3. pag. 29. n. 24.

Quamen te bederven.] Maer indien de Schipper de goederen in het
oversferten in den Lichter den koopman of sijn gemachtighden had-
de toegetelt / ende daer nae niet van de toegetelde goeden wierde ber-
mist daer in en soude de Schipper niet gehouden zijn / want de Schip-
per dooz 't toetellen de waren gelebert hebbende / is van de bewaringe
der selver (daer hy anders toe ghehouden was/ l. 5. ff. naut. caup.) be-
blijdt / arg. l. 1. §. 1. de perijck. & comm. rei vend. Grot. in sijn Inleyd.
lib. 3. p. 29. n. 24. Ende hier mede accordeert VVillekeur van Amsterd. van
den 5. Maj. 1576. lit. G.

A R T I K E L X I.

Niet t'zeyl te gaen als by advijs van den Schipluyden.

Wif buych
Zeerecht.
art. 14.

Om alle perijckel en verlies te schoutwen / sal de Schipper gehou-
den zijn / al eer hy t' zeyl gaet / t' advijs te dragen van den Schip-
luyden / ende daer in volgen 't seggen van den meestendeel van dien /
op pene indien hy anders dede / ende daer eenige schaede af quacme /
aen Schip en goet / hy gehouden sal zijn de schaede te beteren / indien
hy de macht heeft / indien niet / de Reders dooz hem.

Aenmerckinge.

Om alle perijckel ende verlies.] De Schipper is schuldigh ende ge-
houden soze te dragen 't best hy kan / datter aen Schip of goet geen
schaede en geschiede / soo wanneer daer nu eenigh apparent perijckel of
gebaer booz handen was / ende de Schipper om 't selve te verhoeden
eenige schaede aen Schip of goet mochte gedaen hebben / soo soude de
schaede onder groote haberne ghereeckent worden; als by exempel:
een Schipper nuytgefeylt zijnde / ende leggende op een Ree / siet dat
alle de Bloot zeyl maect / en kan nochtans sijn ancker niet opwin-
den / niet tegenstaende dat het stil en goet weer is / waer hy byesende
alleen achter te blijven / kerft sijn ancker ende kabel: want het
is beter 't verlies van ancker en kabel aenghegaen / dan het perijckel
ende den hazardt van alleene over Zee te rouwen / verlaetende sijn com-
pagnie ende geselschap: Ende men verstaet 't selve geschiet te zijn
om Schip en goet te salveeren / als men Schip en goet byuten mee-
kelijck en booz de handt apparent perijckel ende hazardt stelt / quam-
vis verè periculum non fuisset neque contigisset, l. habitatores. §. fin. ff. loc.
Weytf. d. tract. van hav. verf. 't welck wel apparentie heeft.

Indien hy de macht heeft.] De Schipper tanquam Principalis debi-
tor,

Van Schipbreeckinge en Zeeverpinge, &c. 85
tor, om dat hy de schuld heeft / moet eerst aengesproken worden.

Indien niet, de Reders voor hem.) Om dat dese ober het doen van hare Schipperen konnen aengesproken worden / l. 1. §. 17. ff. de Exercit. act. dooz diense deselve op haer perijckel in haren dienst aengenomen hebben / l. 7. pr. ff. naut. caup.

A R T I K E L XII.

Bergh-loon als 't Schip gebroocken is.

I **ndien een Schip geraecht te vresken in eenige landen / waer dat 't** Wilsbuyseh
Zeerecht,
art. 15.
Scheeps-
recht van
d'oude
Hanzee-
sted. art.
44.
39 / de Schiplieden sullen schuldigh zijn den Schipper te helpen /
ende dat goet reddende ende bergen / soo 39 meest ende best konnen / het
welcke doende / ende andersins niet / sal de Schipper gehouden zijn
henlynden aldaer haer vzaachloon van sijnent wegen / ende redelijc-
ken berghloon / van des geberghde goeden / te geven / soo verre hy
gelt heeft / indien niet / den selven te lande te brengen daer 't Schip
heeft toebehoort.

Aenmerckinge.

Den Schipper te helpen.] En vermogen dieghalven van 't selve
Schip niet vertrecken sonder consent van den Schipper / of den op-
persten van 't Scheeps-volck / daer in wesen zijnde / d. VVillek. van
Amsterdam, art. 39. Willekeur
van Amster-
dam, van
den jaer
1641. lir.
R. art. 39.

Dat goet te reddende.] Waer onder mede verstaen wort het schips goet
en dessels gereedschap als / takels en toulwen / gelijck geseght wort /
Schips-recht van de Hanzee-sted art. 44.

Ende andersints niet. Want soo wanneer de Schiplieden den Schip-
per hier in ongeschoozsaem / ende den Schipper in hem te helpen on-
troutw gewest waren / soo en is de Schipper niet gehouden om haer
een stupber van haer verdiende loon te betalen. Siet hier van Rebuff.
tom. 2. com. conft. reg. tract. de fam. salar. gl. 2. circa fin. Pet. de VVald.
tract. de duob. frat. p. 11. q. 9. Hier mede accordeert 't VVisbuyse
Zee-recht art. 15. ende de Schips-rechten der Hanzee-sted. art. 44. Wals-
gens Willekeur van Amsterdam verbeurt een soodanige haben sijn
halbe huyr ofte maendtgelt / soo hem soude mogen compereren / te we-
ten een Officier zijnde / twintigh gulden / ende een srecht Boort-
geselle wesende / thien gulden ; sonder dat den selven een acte van
asschept magh gegeven worden / d. VVillek. van Amsterd. art. 39.

Haren vrachtloon.] Ende dat ten vollen / dewijl het hy haer niet
toe en komt / datse haren dienst / of aengenomen tijdt / niet konnen
upt dienen / ende oberfulcks gereckent worden / offe deselve tijdt
uptgedient hadden / l. 4. §. 5. ff. de Stat. lib. Want die geene en kan niet

geſeght worden in gebreck te zijn om de conditie na te komen/ die deſelbe niet na komen kan / want men moeſt nae komen als men kan. l. 8. §. pen. de condit. inſt. l. 1. C. de condit. & ſubſtit. Oldend in top. legal. n. 5. maer dat alhier gheſeght wordt / dat de Schipluyden haer loon moet gegeven worden / dat moctmen verſtaen / ſoo wanneer Schip en goet niet gheheel en ten eenenmael verloren was / in welcken val de Schipluyden / volgens Wiſchbuiſche Zee-rechten en Schipps-rechten der Banzee-ſteden / dd. loc. haren loon ſouden verlieſen / uytgenomen dooꝛ ſoo veel aengaet de Boort-geſellen dewelcke haer aen een Stierman verſhuert hebben om ten Haringh te varen / het ſelve wordt dan geſtelt aen de beſchepdentheyt van onſchuldige Stierluyden / ofte uytterlyck van den Richter na gelegentheyt van ſaecten / Placcaet van de Staten van Holl van den 2. April. 1605. art. 7.

Ende redelicken berghloon.] Het welcke men haer van wegen het bergén van de goederen / als om een extraordinaer dienſt / extraordinaerlyck ſchuldigh is te betalen / arg. l. 4. §. 1. ff. ad L. Rhod. Hoe een extraordinaer werck extraordinaerlyck behoort gheloont te worden / daer van ſiet hier te horen tit. van Schip. en Koopl. art. 5. verſ. mits hunlieden verbeterende. Tot Amſterdam wordt het berghloon geſtelt tot diſcretie van de Commiſſarifen ober de Zeebaert / d. Willek. van Amſt. art. 39.

Van de geberghde goeder wegen.] Welck berghloon moet betaelt worden van die geene / wiens goeder ghebergh't zijn / ſoo dat het de Schipper / ſoo hy het verſchooten hadde / van deſelbe ſoude komen wederom boorden / gelyck als harent wegen / ende in haren dienſt boordenlyck aengewent / l. 2. ff. l. 10. C. de negot. geſt. Ende deſe onkoſten van berghloon / wanneer het Schip dooꝛ een ontweer gebroocken of bergaen is geweest / en komen in geene Haberpe / maer een pegelyck moet van ſyn eygen goet / ſyn eygen berghloon betalen / ende dat een pegelyck in ſoodane gelegentheyt van ſyn goederen bergh't / dat komt hem toe / ſonder daer van in Haberpe te contribuieren / dewijle dat eerſt in Haberpe gereekent wordt / het welcke uytgewoopen is om Schip en goet te behouden / ſoo het ſelve daer dooꝛ mocht behouden zijn / l. 4. pr. §. 1. l. 5. ff. ad L. Rhod. de jact. Doch ſoo wanneer de goederen mochten gewoopen zijn om het Schip te lichten / ende het Schip evenwel geſoncken waer / ſoo ſoude in dit caſ / niet tegenſtaende 't geene booꝛſz. is / de geberghde goeden / of die geviſcht zijn contribuieren van de gewoopenen goeden / overmits dat de ſelve tot ſulcken intentie ende meeninge ghewoopen zijn / om 't Schip en de reſt van de goeden te preſerverden ; ende indien de booꝛſz. goeden niet gewoopen waren geweest / ſoo ſoude de koopman ſyn fortunne gehad hebben / om inſgelycklyk ſyn booꝛſz. goeden te bergén / of in 't geheel ofte ten deele / 't zij nat of drooge / gelyck als andere koopluyden gehad hebben / 't welck hem dooꝛ dien de ſijne gewoopen waren / benomen is geweest / Weytſ. tract. van hav. Peck. ad l. 4. §. 1. & ibi Vinn. ff. ad L. Rhod. de jact.

ARTIKEL XIII.

Geen geberghde goederen achter de handt te houden.

Ende of yemandt hem verborde eenighe genaufrageerde goeder te nemen ende achterhouden / sal gepuniceert worden / indien 't een Schipper of Schipman is / met den vyere / indien 't een ander is / metter galgen / ende des niettemin gehouden zijn tot restitutie van de achter gehouden goeder.

Aenmerckinge.

Enige genaufrageerde goeder.] Schoon wel de goederen wegh ge-
woopen worden / soo wordense doch wegh gewoopen / ynt nootsac-
kelijckheit / tot behoudnisse van lijf en goet / ende niet om dat men de
selve moede is ende niet meer begeert te hebben; waer over de Heer of
eygenaer van dien / het recht van eygendom niet en verliest / soo dat
de geene die dusdanige goederen komt te nemen / of achter te houden /
dieverpe hegacn te hebben gereeckent wordt / l. 8. ff. ad L. Rhod. l. 9. §.
fin. l. 58. ff. de acquir. rer. dom. l. 21. §. 2. de acquir. poss. l. pen. pro derelict.
§. fin. Inst. de rer. divis.

Te nemen ende achterhouden.] Dese beyde worden hier wel te sa-
men geboeght; want soze genomen waren met intentie om den gee-
nen diese verlooren hadde wederom te restituieren / soo en soude hy
geen dieverpe begacn / noch dies wegen eenige straffe verdienen / l. 43.
§. 7. ff. de furt. dolo enim cessante poenam quoque cessare necessarium
est; cum animum & propositum maleficia distinguere multo notissimum
sit; ende op dat sich niemant hier mede mochte behelpen / wan-
neer hy betrapt wierde eenighe goeder te nemen / als of hy dat de-
de om deselve te restituieren / soo is in Zeelandt expresselick ver-
booden op lijf-straffe / dat niemant eenige derselver goeder moge op
nemen / als alleenigen die geene die daer toe van de Overigheit last
hebben / Peck. ad L. 3. §. non tantum, ff. de incend. nauif. n. 5. ende hier
met accordeert 't placraet van Keninck Philips van de Zeevysen /
welck placraet door een sachter yntlegginge wat versacht behoort
te worden / dattet als dan geen plaets behoort te hebben / wanneer
een eerlick vroom Man / somnige ghestrande goeder sonder eenigh
erghwaen opgenomen hadde / ghelijck dat selve in den Vooghen
Raet van Mechelen oock soo georddeelt is / Christ. vol. 5. decis. 64.
n. 20. & ex illo Zyp. not. per Belg. ad tit. de navicul. & naucler. On-
der dese woorden / van nemen ende achterhouden, gehooren mede de
geene die soodanige goederen / huyfen ofte herbergen / d. l. 3. §. 3. ff. de
incend.

incend. l. 13. ff. de offic. præf. d. plac. van Zeedriften. Want waren daer geen heelerz / daer waren oock geen steelerz / & sublatiſ ſufceptoribus cupido graſſantium conquieſcit, ſeght Paul. lib. 5. ſent. tit. 3. ende dewyl deſe niet min alz de ſteelerz en ſondigen / ſoo berdie- nent oock geijliche ſtraffe / d. l. 3. §. 3. l. 1. de recept. l. 1. l. de crim. pec. idem enim eſt rapere ac ſcientem rapta ſuſcipere, den heeler iz niet beter alz de ſteeler.

Hier heen gehooren oock die geene die ſoobanige goederen komen te kooppen / het welke hy lichtelick int den kleynen prijs / die daer booz ge-eynt wierde hadden komen aſnemen / ende ober ſulchz niet blyten ſuſpicie zyn / van daer kenniſſe van gehadt te hebben / ſoo datze dieſwegen om te waerhendt daer af te vernemen / ende haer behoorzliche ſtraffe mochten ontfangen / op de pijnbanck konnen ge- bracht worden / ut notat Peck. in d. l. 3. §. 8. verb. lucrative ex Salicet. in l. incivilem C. de furt. & Accurf. in l. civilem C. eod. d. placcaet van Zeedriften verb. noch oock deſelve Zeevonden en kooppen.

Het iz oock evenbeel of de goederen ten tijde van de ſchiphreuck / of eenige tijdt daer nae / of in Zee / of op ſtrandt gebonden en ghe- nomen waren / l. 1. §. fin. l. 2. l. 3. ff. de incend. ruin. nauſ. ende of- men oock niet en wiſt wie datze mochten toebehooren / dewyl tot verſchooninghe van dieſtal niet en gelt ofmen 't ſelve gedweten / of niet gemeten hadde / l. 43. §. 4. ff. de furt. om dat een pegelijck wel woeten koſt dattet ſijne niet en was / dat het ſelve een ander moeſte toekomen / l. ult. C. unde vi. ende oberſulchz ſoo wanneer hy niet en wiſt wieng goetd het mochte zyn / dat hy gebonden ende ooghenoemen hadde / ſoo ſal hy ſeer wel en wyſelycken doen / wanneer hy booz biljerten hier en daer aen te placken / ofte booz een Dytroeper het ge- bondene goetd beket macht / op dat de eygenaerz daer booz ver- witticht zynde / het hare mochten wederkriegen / l. 43. §. 8. de furt. 't welck ghebaen zynde / ſoo wanneer ſich niemandt en openbaerde / ſoo ſoude de binder wanneer hy arm ofte behoeftrigh was / het ſelve mogen behouden / daer hy heier dede / ſoo wanneer hy rijck was / om dat ſelve onder den armen om te deelen / Joh. Fab. in §. fin. Inſt. de rer. divif.

Sal gepunieert worden.] Het ſtelen van duſdanige goederen iz eer- tijdtz hy de Romeynen oock ſeer geſtraft geweest / ſoo datmen tegenz duſdanige / dewelcke ſulche goederen geſtoolen hadden civiliter & cri- minaliter keſt ageren / civiliter contra inſcientem in duplum, l. 1. §. 1. l. 18. ff. de poſ. ende de Prætor heeft naderhandt dieſwegen een par- ticuliere actie verleent gehadt / belobende 't ſelve binnen 3 jaerz / met de ſtraffe van vier dubbelt te ſullen ſtraffen / l. 1. ff. de incend. ruin. nauſ. Criminaliter wierden ex L. Cornelia, duſdanighe geſtraft met geſelinge ende banniffement / l. 3. §. ult. l. 4. ff. eod. ende ſonttijdtz nae gelegenthendt van ſaecken / arbitrio of nae 't goet binden van den Richter / & quidem extra ordinem feveriffime, l. 1. §. 1. & ult. ff. ad L. Jul. de vi priv. l. 5. C. de nauſ. Menoch. caſ. 297.

Indien 't de Schipper ofte Schipman is, met den vyere.] De fouten ende misdaden / hoe men sich daer doo? weyniger kan waechten / hoe datze grooter geteekent worden / Cic. pro Rosc. Amerin. Ende hoe datze grooter zijn / hoe se mierder en swaeterder straffe verdienen; soo ist dat hier de Schipper en Schipman / met den vyere gestraft worden / om datmen deselve de goederen te bewaeren toekentouwendende / geen quaet vermoeden op deselve gehadt heeft. Dese straffe om met byer berhaand te worden / is eene van de swaerste straffen / die de misdadigers aergebaen worden / ende en geschiedt niet / als in heelte sware ende enorme delicten, waer van vsschien by Chassan ad consuet. Burg. rub. 1. §. 5. verb. vitam amittet. n. 3. opgeteekent zijn: ende op dat doo? sulck een langhsame en pijnlike doodt de misdadige in geen desperatie mochte vallen / soo is wel gebruikelick om den selven eerst half te wurgen / ut notat. Clar. §. fin. quest. 99. n. 7. ex Couvar. lib. 2. resolut. n. 9. in fin. of men placht den selven wel een sacht met bussckrupdt op 't herte te binden / op dat hy des te eerder aen den doodt mochte komen: Welck gebruik van Ant. Math. in tract. de crim. tit. de fals. in fin. verwoyden wordt / dewelcke geen harnherighydt tegens den sin ende meeninge des Wergebers wil geoeffent hebben / dewyl een sulcke getourght zijnde / geen geboel kan 't byer hebben kan.

Indien 't een ander is, met de galge.] De galge is de ordinaris straffe / waer mede huydensdaeghs de gequalificeerde Dieben gestraft worden / ende is gekomen in plaets van twee of vier dubbelt weerom te geben; vermoedelick om dat de dieben / op sulcken strafse weynigh passende / dewyl de boosheyt daegelicks grooter wordt / daer doo? van sulcke misdaden afgeschryckt mochten worden / crescentibus enim delictis crescut etiam poena, l. 16. in fin. ff. de poen. soo dat dese manier van straffe op de noodtsaeckelichheydt van de gemeene ruste / ende op de veelbondighydt des misdaets gesondeert zijnde / niet sonder reden geobsereert wordt / Chass. ad consuet. Borg. rub. 1. §. 5. verb. vitam amittet, n. 4. Wanneer hier nu geseght wordt / dat de geene die enige genaufageerde goederen mochten nemen ende achterhouden / dat die met de galge sullen gestraft worden / soo en moeten dat niet verstaen van sodane goederen die den byandt / of anders eenighe Zeeoovers toequamen: Anch. navigia, C. de furt. want dusdanige / dewylmen haer het leven by en geooft magh benemen / l. 3. §. fin. ff. ad L. Corn. de Sic. hoe en soude men haer van hare goederen niet mogen herohen. Si enim possum quod majus, recte potero quod minus est, Arg. l. nec in ea §. sed qui & ibi. Bart. ff. ad L. Jul. de adult.

Tot restitutie.] Men die namentlick / die de goeder doo? schipbreuck verlooren hadden / soo dat de Fiscus ofte de Heer van 't Landt dieswegen niet en heeft te profijteren / Anth. navigia, C. de furt. Grot. in sijn inleyd. lib. 2. p. 4. n. 33. In Brancrijck / Svangien / Engelandt en andere plaetsen / gaet noch huydensdaeghs een sodanige

onbarmhertighejdt in swanck/ dat de Fiscus in sulcken bezoesden
saecke / haer voordeel komt te soecken / hebbende het recht om soo-
dane goederen te mogen behouden / Groenweg. dell. abrogat. ad l. i. C.
de naufr. & ibi autores; welcke manier eertydts in Hollandt oock
placht gebruikelick te zijn / maer de Zeylagie aennemende in en
ontrent deselve Landen/ is by den Graef/ Edeelen ende Steben goet
gebonden / dat yder sijn bezoochen ende verloren goedt / wederom
magh aenbaerden / ende dat binnen den tydt van een jaer en sex
weecken / mits betalende de kosten / soo daer eenige by des Graef-
lichhejts gemachtigde Zee-bonders zijn gedaen / welcke tydт voor
by zijnde / is de Graeflichhejdt tot het goedt gherechtigt; maer
laet lichtelick het selve upthoopen. Siet hier van Placc. 10. Mart. 1529.
Placc. 13. Decemb. 1549. Het welcke daer nae is vernieutot/ op den
27. Jul 1556. 8 July 1559. 12. July 1563. 9. Marty 1567. 5. July 1569.
29. Febr. 1579.. Plac. van den 4. Novemb. 1606. Placcaet van den Hove
van Hollandt van den lesten Octob. 1626.

Van de achtergehouden goeden.] Dewelcke / soo niet kan bewe-
sen worden / hoe veel en hoedanigh deselve geweest zijn / dooz den
Richter ex æquo & bono, nae de koopman deselve met eede ver-
klaert heeft / getaxereert worden / gelijk dat selve alsoo in den hoo-
gen Raet verstaen is geweest/ Neost. Supr. Cur. decis. 44. ende in die-
verpe oock soo gebruikelick / nae 't geboelen van verschepde Rechtg-
gelcerde / per l. 9. ff. de in lit. jur. vide Mascard. de probat. vol. 2. concl.
939. n 5. 29. Cogn. in l. 1. n. 130. de sent. quæ pro eo quod int. Clar. in
§. furtum n. 18. Marsil. in rubric. C. de probat. n. 146. doch onder dese
conditie soo de dieverpe ende de dief bekent zijn / ende daer van o-
bertuyghт / Boss. de furt. & rapin. n. 36. item / soo de aenklager eert
Man is staende ter goeder naem ende saem / Mascard. d. concl. n. 1.
& 27. soo dat het in sulcken gelegenthejт veel op het goetbinden
van den Richter aenkomt / Paris. i. conf. 74. n 10. wanneer daer nu
meer moghten geweest zijn / die de genaufageerde goeder achterge-
houden ofte genomen hadden / soo zijn de anderen soo wanneer de
eene voldaen mochte hebben / daer van bezypdt / en konnen dies-
wegen van den koopman niet meer aengesproochen worden/ Neost.
dict. decis. 44.

TIT. IV.

Van schepen die elckander beschadigen.

ARTIKEL I.

Zeylende schepen malkanderen beschadigende.

Of 't ghebeurde dat twee schepen binnen of buyten 's Landts Wisbuy-
 zeylende in 't zeylen malkanderen aen boort quamen niet moo- liche Zee-
 gende ontzeylen noch ontmycken / ende sulck d'eene d'ander in de recht, art.
 gront stiet / ofte ander schade aen dede / soo sal de schade zijn half 48.
 en half / 't zij dat selve gebeurde by dage ofte by nachte / in tem- Placcaet
 peest / schoon wedet ofte andersins / maer geschiedt het met wille / van Key-
 ofte by schult van den eenen / die sal de schade alleene gelden. ser Carel,
art. 46.

Aenmerckinge.

d'Een den anderen in de grondt stiet.] En soo wanneer daer dooz
 het eene schip met zijn goederen verlooren ginck / soo salmen dat
 goedt dat in beyde schepen is (eer dat eenigh schip verloren zij) op
 gelt seiten ofte waerdeeren / dan sal de weerde van de goeden van
 beyde schepen te samen ghesommeert / betalen dat verlooren goedt /
 pont ponde gelijk / marck marck gelijk / ende van gelijken moe-
 ten oock beyde schepen gewaerdeert worden / eer de schade geschie-
 de / van welke zij van beyde schepen te samen gesommeert het
 verlorene schip sal heraelt worden pondt ponde gelijk / marck marck
 gelijk / en dat volgens Wisbuysche Zeerechten, art. 68.

Sal de schaede zijn half en half.] Welcke schade gaet over schip
 en goedt / als Paberpe grosse / soo dat deselve schade dooz 't ober-
 sepde schip / als mede dooz de ingeladene goederen moet gebetert
 worden / gelijk dat selve in Hollandt alsoo gebruyclick is / en-
 de Coren Obs. ult. alsoo verhaelt geoordeelt te zijn / oock soo dat de
 Schipper ende Boort-gesellen tot beteringe van de boortz. schade /
 mede zijn gerondeineert om pro rata van hare huyre ende voerin-
 ge deselve te beteren. Ende soo daer enige goederen verlooren ofte
 bedozen mochten zijn / soo en worden deselve niet gewaerdeert /
 naer de markt daer deselve gedefineert waren om verkocht te
 worden / maer booz soo veel als deselve ingekocht zijn / ten waer
 dat het verlorene schip en goedt sijn borage meerendeels ghedaen
 hadde / ende bynae in behouden haben was / in welcken gevalle
 mede op de winst-bervinge getet wort / Neost. decis. 48. Siet hier te

voren art. 6. verb. t'samen estimeren, tit. van Schipb en Zeeverp. **De** se schade gaende ober schip en goedit/ soo en können de Reders daer ober niet verder / als vooz soo veel als schip en goedit weert is / een pegelick nae sijn aendeel / ende niet verder aengesproocken woorden / soo dat oock de Reders mogen volstaen niet affstant te doen in de redinge / Coren. obs. 40. Neost. decis. 49. het welke tot voozdeel van 't gemeene beste tegens de Romeynsche Rechten l. 1. §. fin. cum ll. seqq. ff. de Exercit. act. ingeboert is / op dat de Hooplynden / niet mochten afgeschroocken worden van rederye / tot groot nadeel van den Hoophandel / wanneer sy mochten vreesen / dat sy doozde daet van hare Schippers als in 't onepndelick verobligeert en aengesproocken mochten worden. Grot. de jur. bell. & pac. lib. 2. c. 11. n. 13. Vinn. ad Peck. in l. 1. §. fin. lit. a. Groenweg. ad introduct. Grot. lib. 3. part. 29. n. 19. Siet hier te voren art. 12. verb. Meester wefende tit. van Schipp- en Koopl.

Niet mogende ontzeylen ofte ontwijken.] In welcken ghevalle de jure civili de schade utpote casu fortuito & vi aliqua majore, gheschiet zijnde / de Reders of Schippers niet schuldigh en zijn te beteren / noch in 't geheel noch ten deele / l. 29. §. 4. ff. ad L. Aquil. quæ enim fortuitis casibus aut vi majori accidunt nullo bonæ fidei judicio præstantur, l. 6. C. de pign. act. l. si ut certo §. 4. l. contractus in fin. Reg. jur.

Die sal de schade alleen.] En kan diestwegen actiõne in furtum ex L. Aquilia, de damno aengesproocken worden / l. 29. §. 4. ff. ad L. Aquil. damnum enim dans culpa aut dolo tenetur integrum damnum resarcire, t. t. ff. ad L. Aquil. & passim in jure, in welcken geballe ob delictum vel quasi oock selfs de jure civili de Reders niet in solidum, maer vooz soo veel als haer acnpart in het schip / ende niet verder mochten aengesproocken worden / text. in l. fin. §. si plures ff. naut. caup. & ita illum text. intelligit & conciliant cum l. 1. §. fin. ff. de exercit. act. gl. in d. l. fin. verb. exerceant. & ibid. Peck. n. 2.

A R T I K E L II.

Driftige schepen malkanderen beschadigende.

Wilbuy-
sche Zeer.
art. 49.
Placcact
van Keyser
Carel, art.
47.

Ende of 't gebeurde dat eenighe van den schepen binnen of buyten 's Landts vast liggende / drijvende worden / sonder schult van den Schipper / ende 't selve schip een ander schip vast liggende / schade dede / soo sal die geene die den anderen sulckx beschadigt heeft / de helft van de schade ghehouden wesen te betalen / ende dat ter taratie van den geenen hun dies verstaende / ende of 't voozs. schip / 't welck drijvende gheworden is / daer dooz eenighe schade dede / sal de schade selven dragen.

Aenmerckinge.

Sonder schult van den Schipper.] Anth. Faber. 5. coniect. 17. meent de Schipper in desen niet onschuldig te konnen zijn / om dat hy dese schade hadde konnen voorkomen / soo hy maer met goede ankers en touwen versien was geweest / ende dat hy daeromme / sonder onderschept van wegen den Eegenaar van 't beschadigde schip / tot reparatie van de schade / kan aengesproocken worden / allegerende tot den propooste / 1. 29. §. si navis ff. ad L. Aquil. alwaar hy deselve wet emendeerende / de negative wegh neemt ; maer hy aldien men de gemeene manier van doen der Schipperen / komt in te sien / soo en salmen deselve niet konnen beschuldighen / doo; diense in 't gemeen haer op de ongestadighe baren der Zee begebende / ende niet verder als een voer; dichte van haren doot zijnde / haer met het alderbeste gereetschap tot de reyse dienstigh / plachten te versien / Armin. disp. 10. th. 5. & Exercit. 17. thel. 13. Ende dewijl een schip drijvende worden kan / oock sonder schult van de Schippers / hy foute van de ankers / om datse meenen goede ankers van goet taey pser / en wel gewelt te hebben / daer mede bedroggen zijn / waer doo; Schippers / ende kooplieden / lijf en goet / groot gebaer en perijckel loopen kan / soo is daer op hy de Heeren van Amsterdam ordje gestelt / als datmen geene ankers maecten sal als van goet taey pser en wel gewelt / ende dat deselve / eer datze ter waeghe gehacht worden / eerst op 't cruyss ghestelt / ende over een block daer toe geordonneert / gestoort moeten worden / twee voeren van den ringh / om daer doo; te vernemen / of deselve ankers wel en behoorlick gewelt ende taey zijn / ende wordt verboden geen ankers te mogen ontfangen / die alsoo niet gestoort zijn / ende hier en boven en magh oock Smit of pemant anders / de ankers / doock schoonzje gestoort zijn / aentasten noch bestrijcken / vooz en alcer / deselve hy de keurneesters van de masten / gebitsceert sullen zijn / ende dat hy de verbeurte elck van drie Caroli guldens. Siet Willek. van Amst. van den 3. August. 1591. lett. H.

Vast liggende, schade dede.] Maer soo een schip doo; ontweer drijvende was gheworden / het welcke op een ander schip op anker liggende / gekomen is / ende gestooten heeft / soo datter van 't vastliggende schip beschadight is / soo en is de Schipper van 't vastliggende schip niet gehouden / om de schade te verbeteren / schoon dat de Schipper van 't drijvende schip gheroepen hadde / dat de Schipper sijn touwen soude bieren / 't welcke deselve niet doen en woude ; want de Schipper van 't vastliggende schip / niet gehouden zijnde / sijn schip te hazardeeren / noch mit; bierende sijn touwen selve te exposeren , tot perijckel van storm ende ontweer / soo en kan hy echter niet culpabel te zijn / geseght worden / om de schade het drijvende schip aengekomen / ofte aengedaen / te boeten /

het welck accordeert met het placcaet van Keeser Carel / art. 47. alwaer expresselick geordonneert is / dat indien de geene die drijber is / hem schade dede aen een ander schip / liggende op ancker / sal de schade selfs lijden / sonder van den geenen die aen sijn ancker leggende was / peys te moghen eyschen: Advijs van d' Hollandsche Rechtsg. part. 3. conf. 16. Maer soo wanneer de Schipper van 't vast-liggende Schip / om 't andere Schip dat op hem aen drijben quam / te stuyten en te keeren / het boorsz. Schip daer dooz eenige schade gedaen hadde / de vrage is of de selve Schipper de schade niet en behoort te betalen? Ick soude seggen van neen / dewijl een pegelijck by staet om 't sijne te bewaren / ende booz alle gewelt niet gewelt te beschermen / l. 3. ff. de Inst. & jur. welke bescherminge oberfulcks in den Rechten inculpara tutela, een onstrafbaere bescherminge ghenoemt wort / l. 1. C. unde vi & defensor propriae salutis in nullo peccasse videtur, l. 3. C. ad L. Corn. de Sicar. Soo dat de Schipper in sulcken gelegentheit sijn recht gebuyckende / dewijl hy een ander daer dooz noch schade noch ongelijck gedaen te hebben / kan gesecht worden / l. 55. ff. de reg. jur. l. 1. §. 12. ff. de aqua pluv. arc. tot oprechtlinge ende beteringe van de schade niet gehouden is; te meer / dewijl daer booz het drijbende schip selfs eeniger maten booz schade bezyht wort / daer het booz de helfte / soo wanneer 't liggende schip de schade geleden hadde / in soude gehouden zijn.

De helfte van de schade.] Volgens de Romeynsche wetten is de Schipper van drijbende 't schip / wanneer het dooz storm en ontweder / buyten schult van den Schipper drijbende geworden was / ende daer dooz schade gedaen hadde / niet schuldigh om de schade noch in het geheel / noch ten deele te beteren / l. 29. §. 4 ff. ad L. Aquil. dewijl volgens de boorsz. Rechten niemandt gehouden is / om het geene dat casu fortuito, hy onsenlijck fortuynt / aut vi aliqua majori cui resisti non poterat, toegekomen is / te beteren. l. 5. §. 4. l. 18. pr. l. 23. de R. Jur. Sal de schade selven dragen.] Siet paulo ante verb. vast-liggende schade dede.

ARTIKEL III.

Zeylende Schip een ander vast-liggende beschadigende.

Wilsbuyck
Zee-recht.
art. 27. 71.
Placcaet
van K. Ca-
rel, art 48.

Ingeballe dat een Schip van binnen of buyten 's landts komende / Zeylende of fockende / een ander schip vast-leggende inzeilde ofte schade dede / soo sal de geene die alsoo is komen zeylende / den gequesten of beschadighden shepe de helft van de schade betalen / ende hem met sijnen Schiplieden purgeeren by Ede dar'et hy sijne schult niet geshiet en is / ten zy dat de beschadighde contrarie weet te tonen; ende dat

dat hy selver oock buyten alle schult is / in welken geballe sal 't voorsz.
schip van buyten komende / de geheele schade beralen.

Aenmerkinge.

Ende hem met sijn Schipluyden.] Bewijs een zepende Schip lichtelijck een Schip vast liggende / kan wijden / dat hy dat selve niet en behoeft te beschadigen / soo geeft het een groote presumpcie / dat soo wanneer een Schip vast liggende / van een zepende Schip overzept ende beschadicht wierde / dat het selve hy den schult of onerbarentheyt (quæ culpæ annumeratur §. 7. Inst. de L. Aquil.) van den Schipper toekomt / waer ober hy in desen niet alleenigen sijn onschult met sijn Boots-gesellen / gelijk wel in andere gelegentheden / (Siet hier te voo- ren art. 6. tit. van Schipp. en Koopl. verb. van sijne Schipluyden) kan bewijfen / maer is gehouden / beneffens sijne Schipluyden / sich van sijne onschult met Eede te purgeeren : welken eedt van purge, alsoose ordinarijs in saecken van grooten gewichte / ende die crimineel sijn gedefereert woerd / soo is de selve oock in civile saecken ghebuychelijck / soo daer teghens de beschuldighde eenige tynckens sijn / ofte half bewijs / upt de welcke hy niet desinitijs gecondemneert kan worden / om sich met Eede te purgeeren dat hy aen de opgelepde schult of fonte niet schuldigh en is / ende dat hy diestwegen behoo'de by gesproocken te worden ; welcke Eedt van purge is selfs in jure civili gesondeert / text. in l. 31. ff. de jurejur. l. 4. C. de fals. ende in de Canonique Rechten seer ghebuychelijck / tot. tit. Ext. de purgat. Canon.

Contrarie weet te toonen.] Het is eer dat de Schipper die beschadicht heeft / geswooren heeft / in welken geval soo de beschadighde contrair wet te bewijfen / soo en is den Eedt van purge dewelcke geschiet hy gezeck van andere bewijsredenen / niet van nooden. Het is oock nae dat den eedt van sich te purgeeren geschiet is / ende dan moeten considereren of de beschadighde partije / den Eedt aen die geene die de schade gedaen heeft / gedefereert heeft / welcke Eedt juramentum judiciale genoemd woerd / dewelcke onder pterext van meyneedt / schoon men deselbe klaerlijck kost bewijfen / niet geretracteert en te niete gedaen kan worden / l. 1. C. de reb. credit. doch dat selve moeten verstaen van de selve instantie / want anders is 'er / soo men hy een andere nieuwe instantie den meyneedt wist te bewijfen ; ende dit selve heeft sijn reden / want soo men een accoo'dt / het welck de gelijkkenisse heeft van een geminsde saeck / soo het geschiet is upt valsche bewijsdommen / kan bestriden l. 42. C. de transact. ja een getwijfde saeck selfs / l. 1. 2. C. si ex fals. inst. l. 33. ff. de re. jud. hoe veel te meer sou'demen dan een Eedt van valscheyt konnen beschuldigen / dewelcke een lichtere bewijsdom is / ende liefrelijker kan geretracteert worden ? l. 13. ff. de jurejur. Ten anderen moet men considereren / of de Richter den Schipper die de schade gedaen heeft den Eedt om sich te purgeeren opgeleght heeft / het welck een Richter doen kan / oock buyten weten en willen van :

van de parteyen / om in twijffelachtige saecken van de waerheyt te brenemen / en sulcken Eedt wordt juramentum necessarium genoemd / ende dese kan / soo contrari betwelen wordt / onder prerer van meynrecht gevertactert worden / l. 31 ff. de jurejur. tot het welcke ick soude achten herstellinge in sijn geheel van noden te sijn / d. l. 31. junct. l. 33. ff. de re judic. niet tegenstaende dat er sommige Doctoren van die meeninge sijn / dewelcke de herstellinge niet nodigh en achten / maer willen dat dusdanigen Eedt onduchtrigh zijnde / ipso jure / van sich selfs verballen soude. Siet Vasquez. illust. cont. lib. 3. c. 36. Fach. 10. cont. 83.

Ende dat hy selven oock buyten alle schult is. Wanneer daer schade geleden wordt / soo kan de schade geschieden of by gemeene schult / soo wel by schult van die geene die schade lijdt / als by schult van die geene die schade doet / of de schade geschiet by schult van d'eene of d'andere alleene / soose geschiet by gemeene schult / soo isst kunnen alle disspunt en twijffel / dat de schade gemeen is / quia ubi plures damnum dederunt, ibi omnes & singuli tenentur. l. 11. § 2. ff. ad L. Aquil. soo dat in sulcken geballe de Schipper die de schade gedaen heeft / niet verder als vooz de helfte kan aengesproocken worden / ende soo hy vooz het geheel aengesproocken wordt / soo kan hy sich beschelpen met de exceptie in desen artijckel gesondeert / namentlich dat de andere niet sonder schult zijnde / oock niet en behoort sonder schade te sijn / en dat hy volgens dien niet verder als vooz de helfte kan schuldigh gereeckent worden / en alhoewel daer wel in de Rechten geleert woxt / dat wanneer daer meer als een pemandt schade ghedaen hebben / dat een pegelijck in solidum / dat is / vooz 't gheheel kan aengesproocken worden / ende dat schoon den eenen aengesproocken is / dat daerom den anderen niet bevyjt en is / d. l. 11. § 2. soo moeten dat eventwel soo verstaen / dat dat selve niet genomen en wordt / van de waerderinge van de schade / in de welcke een pegelijck vooz sijn hooft gehouden is / quia bona fides non patitur idem pecuniarium debitum ac pluribus exigi. Waer vooz soo veel de civile straffe aengaet / volgens dewelcke / alle ende een pegelijck in solidum ghehouden sijn. Siet Wefembec in parat. ad L. Aquil. n. 8. Soo wanneer de schade gheschiet by schult van d'eene of d'ander alleene / ende soose van geschiet by schult van die geene die de schade doet / soo is de selve schuldigh om de schade alleene te boeten / gelijck hier nae noch sal aengelweten worden. Soose geschiet by schult van de beschadighde alleene / als by exemwel een Schip licht op ancker tussen twee bancken of voochten / alwaer de diepte seer naevul is / soo dat die geene die de diepte passeeren wil / dichte by 't selve heen komen moet / ondertusschen de Schipper van 't geankerde Schip onstuytmigh weer zijnde / siet een ander Schip van bezeren de selve diepte op of af komen / 't welck hem vooz 't onweder / soo ver hy sijn ancker niet en licht / ende het selve komt te ontwijcken / huypen twijffel / alsoo het dichte by hem heene varen moet / sal beschadigen / soo is de vrage / dewijl de schade by schult van de beschadighde alleene geschiet is / om dat hy niet beter vooz hem gesien en heeft / ende niet

voorzien/ het welke hy wel lichtelijck hadde konnen voorzien/ het welke een culpa of schult te zijn gereeckent woordt/ l. 31. ff. ad L. Aquil. ende dewijl de ander die de schade gedaen heeft buypen schult is/ dooz dien hy hy ongeluck en dooz geweldt van de Zee/ van stormen wint de schade ghedaen heeft/ l. 29. §. 2 ff. ad L. Aquil. of de schade half en half moet gedragen worden/ ende offe alleenigen komt tot last en beswaernisse van den beschadighden/ dewelcke de schade hadde konnen ontgaen? Wannecermen à contrario sensu argumenteren wil/ soo is soo wel de beschadighde/ soo de schade hy sijn eppen schult alleene toegekomen is/ schuldigh om de schade alleene te dragen; gheleelijck als de geene die de schade alleen gedaen heeft/ de schade oock alleene dragen moet: welck argumentum à contrario sensu/ dewijl het geoorloft is/ soo daer geen rechten of werten in de wege zijn; soo is set dan des te meer geoorloft/ wanneer dat het selve in de Rechten gesondeert is: nu het is in den Rechten gesondeert/ dat de geene niet eyschen kan reparatie van schade/ soo dooz engen schult de schade geschiet mochte zijn/ of soo hy deselve hadde konnen ontgaen/ d. l. 31. ff. ad L. Aquil. want hy woordt geen schade te lijden ghereeckent/ dewelcke deselve lijdt dooz sijn eppen schult/ l. 203. ff. de reg. jur. soo dat ick in sulcken geballe reekenen soude/ die geene die de schade gedaen heeft/ niet gehouden te zijn om de selve te beteren/ maer dat de beschadighde de selve/ sonder eenige vergeldinge/ als hy sijn schult toegelcomen zijnde/ op sijn heen soude moeten binden/ als of hy sich selfs de schade gedaen hadde. quia damnum dedisse videtur qui occasionem damni dedit l. 30. §. pen. ad L. Aquil.

In welcken gevalle.] Namelijck soo hy sich niet en wil purgeren tanquam contumax: Item soo de beschadighde weet te bewijfen/ dat de schade niet hy ongeluck/ maer hy schult of ontwetschap (quæ culpæ annumeratur) toegelcomen is/ tanquam convictus. Item soo hy selfs oock buypen schult waer/ op dat hy niet dooz sijn aenpart aen de schult/ mede aenpart hebbe aen de schade.

De geheele schade.] Dat is/ soo veel als het beschadighde Schip/ of de ingelegde waren/ verergert te zijn/ gereeckent woordt: Item de schade die de beschadighde daer hy komt te lijden/ dat hy soo hoegh op de bestemde plaerse niet wesen kan/ om sijn waren aldaer te leveren/ of sijn andere affaires te verrichten. Item 't gunt hy sal moeten uptgeven/ ende te koste leggen om de schade aen den Schepen geschiet/ te repareren; alle welcke dingen worden onder het woordt den Schade begrepen/ gelijck te sien is in l. 33. l. 21. §. fin. l. 22. ff. ad L. Aquil. Ende de beschadighde is een actie beschaven teghens den geenen/ dewelcke hem dooz sijn schult/ het zy van versump of van swaachheit of onerbarentheit/ eenige schade gedaen heeft om de selve te beteren ende te vergoeden/ tot. tit. Inst. ff. & C. ad L. Aquil. Ick segge dooz schult van versump Ec. want soo hy niet een quaet opset en quaetwilligh gemoet de schade begaen hadde/ soo soude hy oock daer beneffens criminaliter konnen gestraft worden/ nae de grootte

ende qualiteyt van de misdaet. Soo wanneer de schuldige in desen ge-
balle sijn schuilt van de gedaene schade bekende/ willende geerne de
selve nae waerdye vergelden/ ende dat de beschadighde/ de schaede
al te groot/ als dickwils wyl affectie/ en engen sinnelijchheit die men
tot sijn dingen heeft/ geschiet/ mocht waerdeeren/ soo sal de Rich-
ter gehouden wesen de schade nae gemeene waerdye te taxeren/ l. 22. §.
ult. cum L. seq. ff. ad L. Aquil. erbarene Schippers ende Bootsgesel-
len/ hyn des verstaende/ daer ober roepende/ ende hyn de waer-
dye van de gheledene schaede afvzaegende/ ende daer nae oorzee-
lende.

A R T I K E L I V.

Boeye op het ancker te leggen.

Placcaet
van K. Ca-
rel art. 44.
In een
drooge ha-
ven is men
schuldigh
te leggen
boogh-lij-
nen ende
andere
louwen.
Wilbuych
Zeerecht,
art. 28.

Sullen alle Schepen haren ancker werpende/ een boeye ofte dob-
ber daer op hebben/ ende of by gebzecke van dien eenige schaede
geschiede/ sal de geene die in gebzeke is/ de selve schade geheel moe-
ten betren: maer waer 't saecke dat die boozsz. boeye of dobber nae
't uytwerpen van den ancker/ buyten schuilt van den Schipper af
gezeben ware/ ende hy daer inne niet en hadde kunnen boozsien/ sal
in de helst van de boozsz. schaede gehouden sijn.

Aenmerckinge.

[Deselve schaede gheheel moeten beteren.] Dese alhoewel hy wel ep-
gentlyck geen schuilt aen de schade te hebben kan gesecht worden: soo
is hy doch ebentwel schuldigh om de geheele schade te beteren/ dewyl
hy occasie ende ghelegentheit tot de schade gegeven hebbende/ eben
of hy selfs de schade gedaen hadde/ gereckent wort/ l. 30. §. pen. ff. ad
L. Aquil. welsche schade de beschadighde subsidiaria in factum actione
van den Schipper wiens ancker geen boeye of dobber en hadde/ sal
kunnen bozderen/ l. 14. ff. de praest. verb. arg. l. 11. §. 1. l. 28. §. 5. ff. ad L.
Aquil. volgens Wilbuyche Zee-rechten is sulck een sonder onder-
schept/ maer in de halbe schade gehouden/ art. 50.

[Buyten schult van den Schipper.] Ende oock alsoo buyten schuilt van
den anderen/ die daer op quam drijben ofte seplen/ in welcken ghe-
balle alle beyde buyten schuilt zijnde/ soo wort de schade halven half
gedragen. Noteert hier een casum in de welsche nemant de schade/ buy-
ten sijn schuilt/ by ongeluck toegekomen/ gehouden is te helpen dza-
gen/ regeus den ordinaris regel in den Rechten/ quod casus fortuitus
& vis major a nemine praestetur per jur. vulg. & cum res pereat suo domi-
no, soo soude volgens dese Rechten de beschadighde sijne schade selven
moeten dzaen. Sed aliquid mali ferendum est propter vicinum malum.

Buyten

Buyten schult.] Soo wanneer de Schipper/ dooz wiens ancker sonder hoep of doobber een ander schip beschadicht was/ daer over aengespoochen wierde / om de schade te bergoeden / ende dat hy exercierende seyde / dat de doobber sonder sijn schult daer asgedreven was / ende dat hy geen gelegentheit gehad hadde om sijn ancker met een ander te boozsien / soo is hy schuldigh en gehouden om de selve exceptie (als sich daer in sonderende) te bewyfen / l. 2. l. 19. ff. de prob. ende dat met sijne Schipluyden (dewyl hy anders geen getuygen weet hy te brengen) ende daer beneffens om sich met Eede te purgeren / gelijck in simili van de geene die pemaent dooz 't oberseplen beschadicht hadde / geseght is. Dewyl de geene die pemaent occasie tot schade gegeven heeft (gelijck in dusdanigen val) even of hy de schade ge daen hadde / gereckent wordt. Vide paulo ante.

In de helfte van de voorsz. schade.] Doch soo wanneer de helfte van de schade meer quam te bedraghen / als wel het eene Schip waert geacht wierde / soo soude de Schipper of de ergenaer van dien / konnen beskaen / soo wanneer hy sijn Schip den anderen booz de schade wil laten houden / ende dit is / dat in de Rechten noxae dedere genoemd wordt / wanneer men dat geene / waer dooz de schade hy gekomen is / in de schade over geeft / tot tit. Inst. de nox. act. Siet Coren. obs. 40. Neost. decis. 49. alwaerse verhalen dit al / soo in Hollandt geoordeelt te zijn geweest. Siet hier te voren art. I. h. t. verb. soo sal de schade zijn half en half.

A R T I K E L V.

Schip aen de gront leggende , den ander naest liggende te vorderen sijn ancker te lichten.

Indien twee schepen hy elckander zijn liggende / ende d'eene van dien aen de gront is / of andersints niet en kan gewijcken / ende 't ander hem soo na gelegen is dat'er perijckel af komen mochte / sal die geene wiens Schip aen de gront is / ende niet wijcken kan / aen den anderen die blien ende wijcken kan / mogen versoeken sijn ancker te lichten om de schade te behoeden / ende indien hy sulckx niet doen en wilde / sal hy 't selve mogen doen / 't welck doende / indien d'ander hem dat verbiet of helet daer inne doet / ende daer dooz renige schade gebeurde / sal de selve schuldigh zijn te betalen.

Wisbuych
Zeerrecht.
art. 28.

Aenmerckinge.

Dat'er perijckel af komen mochte.] Dewyl het dickwils selfs niet sonder perijckel is om sijn ancker te lossen / ende sich op een ander plaats te begeben / wanneer daer ontweeder op handen is / soo sal men 't selve

't selve / om te blien en den ancker te lichten niet lichtelijck verfoecken / ten ware dat men verfoekert wiste / justo metu ductus, ende vastelijck vertroude / dat 'er boozsecker eenigh perijckel af komen moeste arg. l. 49. . i. ff. ad L. Aquil.

Om de schade te verhoeden.] Maer hy aldien hier dooz de schade van het aen de gront vast-liggende schip / ofte dat niet wijcken en konde / verhoeder waer / ende dat het andere Schip / het welke om eens anders schade dooz 't blieden en sijn ancker te lichten booz te komen / selfs eenige merckelijcke schade geleden hadde / wozt gebraght / of het behoudene Schip niet schuldigh en gehouden is om de schade te helpen dragen? Hier moet men distingueren / of hy sijn ancker van sich selfs / sonder daer toe van anderen versocht te zijn / gelicht ende den anderen geweken heeft / upt vreesse van eenige schade te lijden / soo hy daer bleef liggen. Ende of hy van den anderen / dewelcke vast lagh / daer toe versocht was geweest. Soo ver hy om sijn eppen schade te verhoeden gewecken was / ende daer nae eenige schade quam te lijden / soo is 't buyten twijffel dat hy de schade alleenigen moet dragen / schoon oock den anderen daer dooz behouden was. Maer hy aldien hy gewecken was op des anders verfoeck / ende dat hy daer booz eenige schade geleden hadde / ende dat de ander daer dooz behouden was / soo is het niet sonder reden / dat dese booz sijn behoudenisse niet wat tot vergoedinge van de schade contribuere / arg. l. 1. 2. pr. in fin. ff. ad L. Rhod. de jact. ende dat booz soo veele als de Richter / na recht ende billichheyt het selve sal komen goet te binden.

Ende indien hy sulcks niet en wilde.] Dat yemandt om sijn schade te verhoeden geoozlost is eens anders goet te hazarderen / jae selfs op sijn eppen autoriteit / tegen eens anders wille te verergeren / is selfs in den Rechten gefondeert / l. 49. §. 1. ff. ad L. Aquil. l. 3. §. pen. ff. de incend. alwaer gheseght wordt dat yemant geoozlost is om in tijdt van brandt eens anders huyg onder de voet te werpen / upt vreesse dat daer dooz sijn huyg in brandt mochte komen / sonder in de schade ghehouden te zijn. Edoch dit moet met dese beschepdentheyt verstaen worden / wanneer haer beyder goet in perijckel stont om te vergaen / ende dat het een dooz des anders / dat doch evenwel buyten twijffel vergaen moeste / gesalveert kost worden.

Sal deselve schuldigh zijn te betalen.] Dewijl hy oozaeck ghegheben hebbende tot de schade / eben of hy de schade gedaen hadde / gecreckent wordt / l. 30. §. pen. ff. ad L. Aquil. ende dewijl hy het perijckel niet boozsien en heeft / het welke van een neerstigh Schipper boozsien koste worden / en volgens dien niet buyten schult / l. 31. ff. ad L. Aquil.

T I T. V.

Van de Schips-keuren ende breucken, ende andere saecken de justitie aengaende.

A R T I K E L I.

Schipluyden den Schipper gehoorfaem te zijn, hem helpen te vvater ende te lande.

Alle Schipluyden/ als Stuurmans/ Hoog-Bootsmans/ Schie-
 mang/ Timmermans/ Busshieters/ Trocken/ Putters/ Ton-
 gens/ ende alle andere Bootsgefallen / aenghenomen zijnde in Placcaet van Keyser
 Carel art. 1.
 den dienst van eenigen Schipper / sullen schuldigh zijn ten besprou-
 ken tijdt den boozsz. Schipper haren Meester te volgen / helpen ende
 by te staen / in al 't geene 't welke hun last ende officie aengact/ mit-
 gaders oock tegen de vranden / Zee-robers / ende allen anderen / in-
 dien 't noot is / ende in 't selve hem onderdanigh ende gehoozsaem te
 zijn te water ende te lande / sonder wederspanninghe te gebuycken in
 eeniger manieren / 't zy dat sy gereden loon ontfangen ofte niet. En-
 de sal de boozsz. Schipper den ongehoozsamen ende wederspannigen
 mogen castpen ende straffen / met woorden ende met wercken / als ee-
 nen meester over sijnen knecht vermagh te doene / sonder daeromme
 begrepen te zijn.

Aenmerckinge.

Den Schipper haren meester.] Een Schipper / quasi Schip-heer /
 om dat hy meester van 't Schip is / wordt oversulcksz in 't Francois
 oock Maistre de navire genoemt / Schipperen / Schip-heeren per con-
 tractionem, gelijk dat selvige noch in sommige oude schriften te sien
 is / desen haren Schip-Heer zijn de Schipluyden schuldigh te volgen/
 om den schuldigen plicht hares ampts / daer sy toe aengenomen zijn/
 waer te nemen / ende te volbrengen / oock soo datse haer om eenigh
 gebaer of quade tijdinge / hier van niet en kunnen excuseren / art. 1.
 verb. en sullen 't Schip niet moghen verlaten. tit. van Schipluyd. en haer
 offic.

Welcke hare last ende officie aengact.] Ende altemet in extraordi-
 narisse boozballen / oock wel extraordinaris buyten haer ordinarijs
 ampt en bedieninge / doch soo datse oock dieswegen een extraordi-
 narisse

narisse vergeldinge verdienē / Supr. art. 5. verb. mits haer luyden verbeterende, tit. van Schipl. ende haer offic.

Mitsgaders oock tegen de vyanden.] Rebuff. tom.2. comm. const. reg. in tract. de famul. salar. gl. 2. Verhaelt het ampt van een goeden Dienst-knecht in acht verscheyde qualiteiten te bestaen / dewelcke alle met den heyligen Apostel Paulo / ad Tit. 2. vers. 9. & seqq. tot dese twee gemackelick gebracht konnen worden; namentlick / dat een Dienst-knecht gehouden is / om sijn Heer en Weester trouw te zijn / ende dan oock / dat hy den selven in 't geene recht en billick is / onderdanighent en gehoozsaemhent te betonen. Tot dese qualiteiten alle bende / worden oock de Schipluyden haren Schipper gehouden te zijn / in desen artijckel gehoden. Want gelijck ten respect van trouwe / een knecht schuldigh is / het leven / de eere ende de goeder / van sijn Heer te verdedigen en te beschermen / tot. tit. ff. & C. ad Sct. Sylan. waer van men verscheyden exempelen up de heylige Schrift / als andere historien soude konnen by brengen; als van Ithai / dewelcke sijn Heer en koninck David liever heeft willen verdedighen als verlaten / 2. Sam. 15. 19. 20. &c. Van den knecht van Panopiug / dewelcke vernomen hebbende / dat de Soldaten gekomen waren / om den selven sijnen Heer en Weester te dooden / sijn klederen / met de klederen van sijn Heer verhuypet heeft / ende desselfs rinck aen sijnen binger gesteken / ende sijn Heer doo een achter deur uplatende / alsoo in plaets van sijn Heer / op desselfs slaepkamer en bedde den doot ontfangende / waer van te sien en te lesen is hy Val. Max. rer. mem. lib. 6. c. 18. Alsoo wort hier mede de Schipluyden haren Schipper in noodt zijnde / van lijf / en goet te verliesen / hy te staen en te assisteren gelastet; want soo een vzeemdelingh gehouden is / een ander (tot wiens dienst hy niet gehouden was) in perijckel van sijn leven zijnde / te reddē ende te helpen / om de onderlinge verwantschap der naturen / vide l. 7. ibi cum beneficio affici hominem hominis interfit, ff. de serv. export. l. 2. §. 11. in fin. ff. de aqua pluv. arc. hy soo ver hy niet van wegens ongelijck arbitraria iudicis poena gestraft wil zijn; hoe veel te meer / indien een Dienst-knecht en Schip-geselle / dewelcke behalven den bandt der nature / met een naerder en nauwer bandt van contract / aen sijn Heer en Schipper verbonden is / den selven schuldigh in sijnen noot / soo veel hem mogelijk is / te verdedigen.

Ende in 't selve hem onderdanigh ende gehoorzaam.] Wy hebben hier te voren aangewesen / hoe dat een knecht / oock volgens desen artijckel niet alleenig om sijn Schipper te verdedigen / maer oock om den selven te gehoozsaemen ende onderdanigh te zijn / schuldigh en gehouden is. Dese onderdaenighent en gehoozsaemhent bestaet principelijck in dese vier dingen: ten eersten / daer inne / dat hy sijnen Schipper / als sijn Heer en Weester / eere en respectere / ende den selven als sijnen Vader beminne / nam famulo ad infar. liberti persona sui domini debet esse sancta & honesta, l. liberto ff. de obseq. parent. & pat praest.

Sonder wederspanningheyt te gebruycken.] Hier in bestaet ten tweeden de gehoozsaemheyt / dat een knecht of Schip-geselle / sijnen Heere ofte Schipper / in 't geene recht ende billick is gehooz gebe / ende daer-en-tegen niet en murmurere / want soodanigen knecht sijnen Meester ongehoozsaem zijnde / soude de Meester buytens tijds / sonder een deuyt van sijn verdiende loon te betalen / mogen weg jagen / Schips-recht van de Hanzee-sted. art. 29. Rebuff. ad conglie. reg. tom 2. tract. de famul. salar. gl. 2. Petr. de Wald. tr. de duob. frat. p 11. quælt. 9. Ten derden / bestaet de gehoozsaemheyt en onderdanigheyt daer inne / datse de bestraffingen ende verbeteringen geduldigh bezdagen / ende sich daer niet tegen kanten. Ende eyndelick ten vierden daer in / datse nederigh en byedigh / ende niet kysfachtigh / snayachtigh of trotz / en hobaerdigh en sijn.

't Zy datse gereedt loon.] Volgens de Schipg-rechten der oude Hanzee-steden art. 38. is geozdonneert / om de moerwilligheyt der Schipluyden dooz te komen / die haer somtijds moerwilligh aenstellen / nae datse haer-lieder volle huyz ontfangen hebben / dat geen Schipper sijn Woors-gesellen haer-lieder huyz sal betalen / als in die deelen ; te weten / een derdendeel / als hy afvaert / een ander deel / als hy lossert / ende het derde deel / als de reyse volbracht is / op penne ende verbeurte van thien daelderg.

Mogen kastyen.] Het welcke volgens Keiserlijke Rechten mede geozloft is / l. un. C. de Emendat. serv. soo dat de gekastpde daer dooz niet berongelyckt te sijn / kan gesecht worden ; want de Schipper sijn recht gebruyckende / schijnt den selven daer dooz stof ende materie ter deught te verleenen / ende de fouten en gebrueken des gemoots heylsaem te verbinden en te cureren / l. 3. ubi Bald. C. de pat. potest. Damhoud. prax. crim. c 143. n. 1.

Ende wercken.] Volgens d'oude Wisbunpsche Zeerachten / art. 24. is een Schip-geselle gehouden / van een Schipper een slaggh te bezdazaghen ; maer sloegh de Schipper andermael / soo soude hy hem mogen verweeren / als zijnde een defensie / dewelcke hy komt te gebruycken / onwettelyck en hoven de geozlofde mate / gerractereert zijnde / in welcken geballe een dusdanige verweeringe / niet ongeozloft is : Arg. l. 3. arg. l. 29. §. pen. ff. ad L. Aquil. l. devotum 5. ibi nec crimen aliquod pertimescat cum sibi arbitrium ultionis suæ sciat esse concessum / C. de metat. lib. 12. Chass. ad consuet. Burgund. Rubric. 1. §. 7. in verb. simplicis resistentiæ. Want soo wanneer de Schipper sijn Schipluyden niet hoven de mate / het zy niet woorden / ofte met wercken / quam te kastijden / soo en soude deselve niet geozloft sijn / om haer te mogen verweeren / quia ubi offensio permilla & licita est, ibi defensio prohibita censori debet, l. 1. ubi Sichard. n. 6. C. quando lic. unic. Bart. & Dd. comm. in l. 3. ff. de just. & jur. En Augustinus die seght den knechten sich tegens hare Heeren te weer te stellen / nimmermeer geozloft te sijn / schoonze vocht seer qualick van deselve bejegend wierden / als hy seght : ita à plebibus Principes, & à ser-

vis domini ferendi sunt, ut sub exercitatione tolerantiae sustineantur temporalia & sperentur aeterna.

Als een Meester over sijn Knecht.] Een Meester woxt een matige ende siechte kassijdinge / ober sijn knecht / die hy komt te leeren / toegestaen / l. 5. ff. ad L. Aquil. gelyck deselve een Heer ober sijn Dienaer oock toegelaten woxt / l. un. C. de emendat. servor. welke matige kassijdinge sooze te buyten gegaen woxt / en in een tyrannische wyedtheyt komt te veranderen / soo kan den Heer ofte Meester / die swegen van den Richter arbitralick gestraft worden / l. 1. §. 1. l. 2. ff. qui sunt sui vel al. jur. l. 13. §. Julianus, ff. locat. en kan dieswegen alhoewel niet actione injuriarum, evenwel ordinaria ex L. Aquilia de damno actione, d. l. 5. §. f. ad L. Aquil. aengesproocken worden. Op dat dan een Meester weten mach / hoe ver hy sijn knecht / ende volgens dien / een Schipper sijne Schipluden moge kassijden / soo sullen wy wat nader de hoedanigheyt van de kassijdinge besien. De kassijdinge dan is geoorloft wanneerse voornamentlick onder dese conditien geschiet: Dooz eerst / datse geschiede upt een rechtbedrige en billijke oorzaecke / wanneer sich een knecht komt te buyten te gaen in sijn ampt / zijnde een geringe fout / want soo wanneer het een groote foute was / dewelcke een wettelijke Oberigheyt ende niet een pribe toe en quam om te straffen / soo soude daer ober de straffe ofte kassijdinge den Meester niet toekomen / Bart. in rubric. ff. de his de qui sunt sui vel al. jur. n. 3. per text. in l. 6. §. fin. ff. ad Sct. Syllan. Een tweeden / dat de Meester ofte Heere / de mate in het kassijden / niet te buyten en gae. Endeelijck / dat het selve geschiede / om den knecht in sijn kunst beter te onderwysen / of om den selven in sijne gebzecken te verbeteren / ende niet upt een wyebelmoedigheyt / l. un. l. de Emend. serv. ibi nec vero immoderate, l. unic. ibi neque nos in puniendis, l. emend. proping. Ende dat een Heer ofte Meester / niet meer als een matige kassijdinge toegestaen woxt / geschiet / of om dat al te groote wyedtheyt geen verbeteringe te wege bzenght; of om dat / gelyckkenen sept / strenge Heeren niet langhe richten / ende dat mate staet hout: of om dat pemant die al te hardt gaet / in 't bestraffen van sijn knecht eerder een Tyran (dewelck het verderf soeckt van sijn knecht) als wel een goet Meester / (die desselfs eygen profijt) te zijn / gerekent woxt.

Sonder daerom begrepen te zijn.] En hoe soude deselve daeromme begrepen konnen zijn? dewyl hy sijn recht gebuypkende / de kassijdinge niet en doet adversus bonos mores, maer om den knecht te verbeteren ende te onderwysen / in welcken gevalle niemant berongelijck te zijn / l. 15. §. 38. ff. de injur. l. 5. §. fin. ff. ad L. Aquil. noch schaedelceden te hebben / kan geseght worden; want die geene seghtmen eerst schade gedaen te hebben / die petst dat hem ongeoorloft was / gedaen heeft; Nemo damnum facit, nisi qui idfecit quod facere jus non habet, l. 15. ff. de Reg. jur.

ARTIKEL II.

Breucke van de Ongehoorsame.

Ende die geene die eenige ongehoorzamenheit / wederspannigheit / weygeringhe ende gebreke / bevonden sal worden te doene / dat hem van sijnen Schipper ofte ander last hebbende bevolen sal zijn / sal daer inne vooz de eerste reyse verbeuren / 't sesste deel van sijnder huire / tot profijt als nae geseyt sal worden: vooz de tweede reyse / het derde deel; ende vooz de derde reyse / de reste / met arbitrale correctie / indien hy noch vordere ongehoorzamenheit / ende wederspannigheit toont / ende indien daer dooz 't zy te wat reyse / ende soo dickwils 't selfde gebeurt / eenige schade geschiede / sal die gehouden zijn te verbeteren tweehout / ende of ter selver oorzaecke eenigh lijf / schip of goedt in perijckel quame / sal gestraft worden gen den lybe. Ten welcken sijne hy terstont hy den Schipper vast gelept ende bewaert sal worden / in welke te doene alle de Schipluden hem sullen onderdanigh zijn / ende doen dat hy hem beveelt / op de peene van verbeure van huire / ende daer en boven / crinnelick gestraft te worden nae gelegentheit van der saecke. Oudonnerende voozt allen Schipperen / dat sy tot bewaringhe van de misdadighe ende delinquanten / sullen moeten versien zijn / van ketenen / boepen ende andere instrumenten daer toe dienende / op het welke de voozschreben Disitateurs gehouden sullen zijn / toesicht te nemen.

Placcaet van Keyser Carol art. 2. 3. 4. Schipsrecht der Hanzee-sted. art. 36.

Aenmerckinge.

Sal voor d'eerste reyse verbeuren.] Dewijl de ongehoorzamenheit ende wederspannigheit der Schipluden tegens haren Schipper / als mede van andere Dienst-boden tegens hare Heeren ende Meesters / een onberdragelick ding is / soo heeft de Hooge Overigheit niet alleenigen willen laten hy de kassijdinge der Heeren ende Schippers; maer sich de saecke selfs aentreckende / als den republicque schadelick / deselve niet een gelt-boete / ende arbitrale correctie / nae desselfs enozmitent willen straffen / op dat immers busdanige ongehoorsame ende wederspannighe / hares ampts en schuldighen plichrs / 't welck sy haren Meester van den welcken sy kost en loon ontfingen schuldigh waren / vergetende / niet en mochten ongestraft sijn / wel wetende dat Godt de Heere selfs soodanighen ongehoorzamenheit niet ongestraft wil hebben. Siet Paul. in sijnen brief tot den Hebreen c 2.

't Sesste deel van sijnder huire.] Keyser Carol straft een soodanigen in de verbeure van ses Caroli gulden; / soo wanneer soodanige ongehoorzamenheit en wederspannigheit / weygeringhe of gebreke tot

nemants sonderlinge inurie en streckte / of oock den Schipper / den Schepe / waeren ende goeden / daer in wesende of andere Boots-gesellen / of passagiers niet schadelijcken 3p. Placc. van Keyf. Carel art. 2.

Als nae gefeyt sal worden.] **¶** Amentlijck in den laetsten artijckel van desen tijtel.

Voor de tweedereysehethet derdendeel.] **¶** Noteert hier den ghemeenen regel in de Rechten / dat wanneer de fouten en delicten toenemen / dat alsoan de straffen mede behooren verswaert te worden / l. 16. in fin. ff. de poen.

Te beteren tweevout.] **¶** Daer een ander schade doende / deselve niet meer afgenchelt te beteren / gehouden is / tot. tit. Inst. & ff. ad L. Aquil. Ende dit noch behalven de voorige straffen van 't missen van sijn loon / ober sijn ongehoorfaemheyt / delwijl in desen bal dierderley delicten concurreren ende te samen komen / soo is daer oock dierderley straffe op gestelt : want om sijn ongehoorfaemheyt wordt hy gestraft met het missen van 't sestiendeel van sijn der huyre / of meer na gelegentheyt ; om de schade die hy gedaen heeft / tot beteringe desselven / gelijk een pegelijck schade doende : Ende ten derden om sijn ontroutoe / bzeekkende de trouw-belofte / wanneer hy sijn Schipper op hem verlatende / komt te bedriegen / de schade niet helpende afweeren / ghelijck hy dat volgens contract / schuldigh en ghehouden was / om de schade tweevout te betalen. **¶** Noteert hier dat een delict / penant van sijn domestiquen aengebaen / een grooter straffe komt te verdienen / want gelijk Cicero pro Sext. Rosc Amer. seght / men kan sich wel wachten booz bzeenden / maer hoe soudemen sich konnen wachten booz de quade aenflaghen van de domestiquen / ten ware de wetten soodanige aenflaghen / booz de grootheyt der straffen quamen in te binden / en te straffen.

In perijckel quame.] **¶** Het Placcaet van Kenfer Carel art. 4. hetwelcke de hoedanigheden van 't perijckel dat daer uyt ontstaen mochte / wat nader uytduyckt / spreckt daer van aldus : Item , ende waert 't alsoo dat de voorz. ongehoorfaemheyt, wederspanningheydt, weygeringe ofte gebreke, 't schip vergouwelooft, of eenigh oproer of rumoer in den Schepe gemaect werde, dat daer uyt door versuymenisse ofte anders 't Schip soude gheweest hebben in dangiere hem te verliefen, te verdrincken, ofte te komen in handen van Zee-roovers ende andere de navigatie ende de koopvaerdy van herwaerts over willende verhinderen, soo willen wy, ende ordonneeren, dat sonder breeder vertreck noch langer ophout sulcken persoon, sonder tussenscheyt, met den lijve gerecht, ende van den leven tot den doot gebracht werde, ende diergelijcke sijne aenhangeren ende complicen, nae Schips-recht ende gebruycke.

Sal gekraft worden aen den lijve.] **¶** Schoon dat Schip en goet behouden / het perijckel ontkomen waren / ende dat het oogemerck van den ongehoorfaemen Schipgeselle niet geweest en was om
Schip

Schip en goet in foodanigh perijckel te brengen/ als niet denckende dat het daer upt soude ontstaen hebben: want hy hadde hooren te bedencken/ hoe dat dickwils upt een kleyn boncken/ een grooten brandt/ en upt een kleyn quaet dickwils een grooter onstaen konde/ ende dat het niet in sijn macht en was om de schade te konnen matigen nae sijn eygen wil ende goet beduncken/ dooz dien de Zee/ wint en weer by wat mede te seggen hebben: Ende dat het Schip het perijckel ontkomen is/ daer mede en kan hy sich niet behelpen/ dooz dien dat selve eerder hy geballe/ als wel hy sijn weren en boozsienigheyt toegekomen is/ daer het sich in het eerst/ wanneer Schip en goet dooz sijn ongehoosfaemhepts schulte in perijckel gekomen was/ niet op liet aensien; De Schips-rechten van d'oude Banzee-steden art. 36. condemnieren een Schips-geshefelle/ dewelcke den Schipper/ in grooten nootd zijnde/ niet heeft willen helpen of ontferten/ ende dat daer ober het Schip genomen woedt/ om openbaerlyck aen een staeck met roeden gegeeselt te woerden.

Terstont by den Schipper vast geleght.] Om den selven aen landt komende in de handen van Justitie/ om na behoren gestraft te woerden/ eben als een pegelijck een woozdenaer/ een straetschender/ een nacht-dief en diergelycken quaetdoender geoozlost en gehouden is te vangen ende te bewareen/ ter tijdt toe dat hy den selven het gericht te kan overleveren/ l. 2. C. de hisquilat. l. ult. C. de malefic. l. 4. & 5. ff. ad L. Aquil. Ende hy soo het de Schipper met een verkeerde hartichgheyt ingenomen/ hier in supmachtigh getweest mochte zijn/ waer dooz de wederspannige ontkomen was/ soo soude hy de schade daer by geledent tweesout te beteren ghehouden zijn/ eben als de wederspannige moeste gedaen hebben: nihil enim aequius est vel dici potest quam quod in obligationem incidat debitumque solvat qui ut alter ab obligatione de facto eximeretur & debitor credito spoliaretur, operam dedit, l. quoties C. de Exact. trib. lib. 10. qua ratione Julianus actionem in factum ad id quod interest adversus eum concedit cujus causa factum est quo minus quis iudicio si estat, l. 7. pr. ff. de dol. malo. alwaer hy vraght ex Labeone, seggende: Si compeditum servum meum, ut fugeret solveris an de dolo actio danda sit? & ait Quintus Mutius apud eum notans: si non misericordia ductus fecisti, furti teneris; si misericordia, in factum actionem dari debere: Siet infra art. 6. h. t.

Alle de Schipluyden.] Soo wanneer nu alle ofte het meeste part/ van de Officieren/ Boots-gesellen ende knechten/ aen dese wederspannigheyt ende ongehoosfaemhept schuldigh waren/ ende dat de Schipper met de rest van 't Boots-volck niet machtigh genoegh en was/ om deselve te overmeystereen ende vast te konnen leggen/ soo soude de Schipper in desen geballe (mijns bedunckens) keest doen/ dat hy niet patientie de soute oberstien/ om ter plaetsen komende/ daer 't behoort deselve te verklagen; ende hy aldien den Schipper bewijs mochte ontbeken/ het welcke geschieden kan/ wannert de

foute van alle ofte van eenige in absentie van d'andere begaen was/ dan woꝛt de Meester op sijnen Eedt volkomen geloofte ghegeven: Siet Plac. van Keyser Carel, art. 10. Schips-recht van d'oude Hanzcested. art. 30.

Sullen hem moeten onderdanigh zijn.] Om hem hier in te helpen ende by te staen / soo wanneer een dusdanige Zoots-geselle sich daer regens te weer selde / want soo een Heer of meester van pemandt oberballen en besprongen wierde / soo is een knecht den selven te verdedigen en by te staen schuldigh en gehouden / tot. tit. ff. & C. ad Sc̄t. Sylan. ende dat in der daer en waerheyt / want soo een knecht sich geliet eben of by hier in sijn beste dede / ende eventwel sijn beste niet en quam te doen / soo en heeft hy hier in niet gedaen dat hy schuldigh was / noch oock sijnen plicht waerghehouden / ende dat hy gedaen heeft / woꝛt booz niet gehouden / soo dat hy die swegheit nae gelegentheit van saecken ober sulcken gebeynde hulpe arbitraelijck gestraft kan woꝛden / l. 1. §. 3. 4. & l. 19. ff. ad Sc̄t. Sylan. Menoch. lib. 5. praesumpt. 208. per tot. Gomef. 3. var. c. 2. n. 8

Ende daer en boven criminelijck.] Soo wanneer de quaetdoender daer booz ontkomen was / nae 't goetbinden van den Richter / soo als de hoedanigheit van de misdaet sal komen te bereytschen / arg. l. 9. l. 12. ff. de custod. reor. Soo woꝛdt oock huppendaeghs een Cipier of pellant ober een gebanckenisse gestelt zijnde / arbitralijcken gestraft / wanneer booz sijn schult de gebangens mochten komen upt te hreeken / en te ontlopen / Menoch. arbit. jud. cas. 302. Clar. §. fin. quaest. 68. n. 8.

Sullen moeten versien zijn van ketenen.] Noteert hier dat wanneer pellant een saeck belast of bevoolen woꝛdt / dat den selven oock moeten toegestaen en toegelaten woꝛden soodanige middelen / sonder dewelcke hy 't selve niet en soude konnen te wege brengen / l. 2. ff. de jurid. c. prudentiam c. praterea de offic. delegat. alsoo siet men hier dat om dusdanige quaetdoenders te bewaren / hechtenissen / vast-leggingen ende sluytingen / regens het ordinaris Recht / volgens het welcke dusdanige dingen geen privé / maer een publijque macht ofte Magistraet toekomt / tot. tit. C. de privat. carcer. toegestaen / jae gheslaster en bevoolen woꝛdt.

Ketenen, Boeyen.] Bequaem zijnde om soodanige quaetdoenders te bewaren / ende de selve moeten soo gemackelt zijn / datse booz de selve begeen groote pijn of smerte komen te lijden / op datse in bewaernisse en hechtenisse sonder straffe mochten zijn / dewelcke om de selve na verdienst te straffen / niet swaer genoeg soude zijn / l. 1. C. de custod. reor. Ende dan oock om datse hare straffe daer na te verwachten hebben / sich niet en mochten daer mede behelpen / eben ofse de selve booz groote pijn van swaere handen alreede uptgestaen hadden.

Visiteurs gehouden sullen zijn.] Hoedanige luyden de Distateurs moeten zijn / ende wat der selver ampt en bebieminge is / daer van is te sien in 't Placact van Koninck Philips van toerust. van Schep. in den 11. 12. 13. en eenige navolghende artijckelen, als mede h. t. art. 9. 10.

ARTIKEL III.

Tvviftende Schipman oorlof te geven.

Indien daer tweedracht valt tuffchen den Schipper / ende eenige Wifbuy-
 van den Schipluden / fal den Schipper den Schipman oorlof (che Zeer.
 moghen geben / nae dien hy hem driemael daer af fal hebben ghe- art. 26.
 waerfehoutwt / ofte doen waerfehoutwen / ende de Schipman niet Schips-rec.
 geprefenteert fal hebben fijn misdaet te beteren / ten seggen van den der Han-
 Stuurman ende hooghe Bootsman: maer indien hy prefenteert / en- zee-fted.
 de nachtrag de Schipper wilde hebben dat hy upt den fchepe fal art. 41. 42.
 gaen / fal in dien geballe ter aenkomfte van den fchepe / fijn volle vrecht
 mogen epfchen / om parthyren gehoozt recht gedaen te worden / soo
 behoren fal. Ende daer en hoben of die boozs. Schipper in de
 plaetfe van den boozs. Schipman geen ander en name / ofte niet
 soo goet als hy was / ende in eenigerley wyfe den fchepe ofte den
 goede fchade aequame / soo fal de Schipper gehouden zyn de fcha-
 de op te rechten / heeft hy anders waer mede.

Aenmerckinge.

Indien daer tweedracht.] Dewyl een pegelijck soo beel doenlick
 gehouden is / om den vrede te foeken ende nae te jagen / nae 't
 bebel des Apostels Pauli tot den Rom. c. 12. verf. 18. ende tot den
 Hebr. c. 12. verf. 14. Soo en ifet niet vzeemt / dat een Schipper by
 staet en geoozloft is / om fijnen Schip-geselle met den welken hy
 geen vrede hebben kan / de pafpoot te geben / om alle andere onge-
 maken / dewelcke upt twift ende oneenigheyt plachten te ontfiaen /
 te vermijden ende booz te komen.

Nae dien hy hem driemael.] De Schippers en Meesters felfs niet
 fonder fount en gebreken zijnde / fooze begeeren dat haren Heer diese
 daer hoben in den Hemel hebben / met hare gebreken medeliden
 en gedult wil hebben; haer op het alderwaerfte en terfount daer
 ober niet straffende; soo en is het haer oock niet geoozloft om een
 twift-woozt datelijck haren knecht upt den dienst te froten / ende
 huprens tijds te verjagen / maer sy zyn fchuldigh om gedult met
 hare fouten ende gebreken te hebben / gedenckende aen de verma-
 ninge Pauli tot den Ephes. c. 6. ende tot den Coloff. c. 4. datfe eenen
 Heere hier hoben in den Hemel hebben; ende datfe niet een ander
 doen / datfe niet en willen dat aen haer soude gefchieden / quod tibi
 enim non vis fieri alteri ne feceris. Daerom is hier dan wel en wij-
 felick geozdonneert / dat een Schipper niet by en staet soo haest
 hem een luyx ober de lever loopt / datelijck fijnen knecht de staf
 booz

door de deur te setten / maer dat hy hem twee of driemaal bermannende dat hy hem weggij jagen wil / soo hy sijn twisigierigh leven en tweedracht niet verlaten wil / schuldigh is om te bescien of hy sich ondercusschen niet tot heerschap en quam te begeben / t welck soo hy niet en dede / soo is de Schipper om datter vermoedelick geen heerschap te verwachten was / om het uiterste / van hem te berjagen ende oorlof te geben toegestaan / sonder den selven een stuyber van sijn verdiende of bedongen loon te betalen; want dewyl de Schipman aldus een wettige oorsaeck om hem te berjagen gegeven heeft / is in schult van sijnen beloofden tijdt om te dienen niet upgedient / ende aen sijn 3^{de}de het contract niet voldoen te hebben: waer ober de Schipper aen d' andere 3^{de}de niet gehouden en is om t selve contract nae te komen en te achtervolgen / gelijk te voren meermaels aangewesen is.

Ten seggen van den Stuurman &c.] Dewyl het dickwils gebeurt dat een knecht of Schip-geselle soodanigen noydschen en kuisachtigen Schipper komt te raecken / den welcken hy / schoon hy sijn beste dede / qualick wat te dancke doen konde: soo en isser niet byeent dat daer een ander toe gestelt wort om te oordeelen / wie dat van beyden ongelijk moecht hebben / door dien de Schipper de schult op sijnen knecht werpende / ende de knecht wederom op sijn Schipper / alle beyde gelijk willen hebben / in welcken geballe niemant sijn eegen richter wesen kan / tot. tit. C. ne quis in sua caus. l. 10. ff. de jurisd. quis est qui sui periculi iudex non sibi se æquiores quam adversario præbeat? haegghde eertydts Cicero in sijnne Oratie pro Dejotaro.

Ter aenkomste van den schepe.] Wannere het schip de reyse volbracht hebbende / wederom t hups daer t afgebaren / ende den Schipman aengenomen hadde gekomen was / sonder dat de boorz. Schipman den Schipper daer ober kuyten s Landts eenige molestie magh aen doen / gelijk dat selve in simili tot Amsterdam alsoo geordonneert ende ghewillekeurt is / daer sulcks te doen den Schipluyden verboden is / op de verbeurte van haer geheele hups / of resterende maendt-geldt / Willek. van Amsterdam van den jare 1641. lett. R. art. 32.

Sijn volle vracht mogen eyschen.] Sijn volle vracht daer hy boorz aengenomen was / eben of hy sijn tijdt om te dienen / upgedient / ende sijn aengenomen werck volbracht hadde / het welck accordeert met de beschreven Rechten / l. 38. ff. locat. alwaer geseght wort / dat neman sijn geheele loon moet betaelt worden / soo het hy hem niet toe en komt / dat hy het werck daer hy ou aengenomen was / niet volbrengen en koste. Siet hier beneffens l. 13. ff. de ann. leg. l. 3. C. de naut. foen. Dit verfehilt van de Schips-rechten van de Hanze-steden art. 41. volgens dewelcke de Schipper sijn Schipman in sulcke gelegentheit gehouden is te betalen het derde deel van de hups / ende dat in gereedt geldt upt sijn eegen beurse / sonder het selve den

de den Heberg in rekeninge te brengen: soo wanneer nu de Schipper van sijn Schipman hier ober aengesproken woxt/ ende de Schipper hier op mocht exciperen / dat hy daer by eenige schade geleden hadde / ende dat de Schipman ontriedigh en seer twistgierigh was ghelweest / soo dat hy dienvolgens geen huys met hem hadde konnen houden: soo kan de knecht wederom repliceren, ende seggen / dat het hy hem niet toegelomen was / dat hy sijn tijdt niet uptge dient hadde / d. l. 38. ende soo de Schipper daer by eenighe schade geleden hadde / dat hy die sich selfs / dooz diense by sijn eygen schult toegelomen was mochte wijten / c. cum damnus de Reg. jur. in 6. Ende schoon hy wel eenigh twist-woordt of verscheil met sijnen Schipper mochte gehad hebben / dat hy dat selve te beteren gepresenteert hadde / en dat de boozs. Schipper hem niet dadelick en hadde behoren te veriaeghen / maer dat hy hem te voren diemael hadde behoren te waerschoutwen / 't welck niet ghedaen hebbende / dat hy hem bynten sijnen schult / en sonder woertige oorzack veriaeght heeft / ende volgens dien sijn geheele loon schuldigh is te betalen: want het geene remant onder sekeren conditien geoozloft is / dat geene woxt hem ongeoozloft te zijn gerekent / hy soo ver hy de conditien niet en quam te achtervolgen / het welke hier te noteren. Maer wanneer hier geseght woxt / dat in desen val de Schiplunden haer volle vracht ofte loon moghen eyschen / soo woxt dat selve hy sommige alsoo verstaen / hy soo ver deselve ondertusschen geen anderen Schipper gebiedt mochten hebben / ende daer van eenigh loon bedongen: dewyl sy gehouden zijn om alle blyt en naerstighendt aen te wenden / om sich van een ander Schipper te versien; in 't welck sooze nalatigh zijn gheweest / ofte oock sooze eenen anderen booz sekeren besproken loon gebiedt mochten hebben / soo soude de Schipper niet verder gehouden zijn om deselve haer loon te betalen / als booz de tijde datze hem gebiedt hadden / ende niet booz de tijde nae datze veriaeght waren / een ander gebiedt hebben / Innocent. in c. propter sterilitatem n. 2. Ext. locat. Capell. Tholoff. q. 269. Caroc. de locat. conduct. p. 1. q. 33. n. 19. 20. dewelcke den Richter vermaent om neerstelick in 't oozdecken daer op te letten of de boozs. Schip-geselle een ander Schipper heeft konnen binden om sich daer by te verhuypren / ende of hy daer in sijn heft al gedaen heeft. Dese owinie soude ick achten meerder op billichheit gesondeert te zijn / als wel op het stricte Recht / om dat in desen val den Schip-geselle de volle vracht toegestaen woxt om sijn schade te verhornden ende booz te komen / dewelcke geen schade lijdt / soo hy ondertusschen een ander konnt te dienen: ende niet om proffijt daer by te gewinnen / dooz dien hy daer by profiteren moeste / soo ver hy sijn volle vracht van den vorigen / ende daer beneffens sijn vracht van den laetsten Schipper soude genieten. Doch soo wanneer de Booz-geselle den laetsten minder hadde moeten dienen / of ander interest daer by geleden / soo soude de eerste hem ratione interesse oock gehouden zijn.

Wil-

Wilde hebben dat hy uyt den schepe sal gaen.] **Paementlick uyt** hooz bedachten raet/ ende niet uyt toorn ofte haestighheit/ want soo hy den selven uyt haestighheit hadde hieten gaen/ soo en soude de knecht daer op niet mogen wegh gaen/ ten ware dat de Heere ofte Schipper de toorn over zijnde/ daer hy quam te persevereren en te volgherden/ Escobar de ratiocin. tom. 1. c. 27. n. 19. dicens, legitimam difcessus causam ex parte famuli non esse si cum dominus calore iracundiae incensus domo sua exire, & ad eam nunquam reverti iusserit; ex his namque verbis calore iracundiae prolatis famulum à promisso servitio liberatum non esse, nisi dominus ipse evacuata iracundia in eadem sententia perseveravit: dit selve accordeert cum l. 48. de Reg. Jur. Peck. in c. quod quis n. ult. de Reg. Jur. in 6.

Moghen eysschen.] **Dat is/ sal den Schipper** dewelcke de volle bzacht komt te weygeren/ in recht moghen trecken/ ende daer hooz den selven moghen aensprecken/ op dat hy hy sententie van den Richter/ de saecke rijpeliclyc overwoogen zijnde/ ende niet eygener autoriteit het sijne mach bekomen. Ende alhoewel/ soo wel de Schip-geselle/ dewelcke op hoozgaende conditien/ als zijnde twist-gierigh/ met recht verjaeght zijnde/ oock sijn geheele loon soude konnen eysschen; Soo wort ebenwel dit te moghen eysschen verstaen van de geene/ dewelcke sonder oorzack of sonder de hoozst. conditien te observeren buytens tijds verjaeght waren/ dewijl de eerste geen recht/ gelijck de andere/ om te eysschen hebbende/ dooz dien hare actie dooz exceptie geelideert en te niete gedaen kost worden/ eben ofse geen actie en hadden/ gerekent wierden/ l. 112. ff. de Reg. Jur. Soo wanneer nu een soodanigh knecht/ recht hebbende om sijn volle loon te moghen eysschen/ om dese moepte ende onkosten dewelcke hy dieswegen soude moeten aenwenden te vermijden/ eenige dingen/ omtrent soo veel als sijn loon soude bezagen weerdigh/ sijnen Schipper om sich selven daer mede te betalen/ hemmelick ontnomen hadde/ daer wort gebraeght/ of sulckx geoozloft soude zijn? Van 't geboelen dat de knecht sulckx soude hyn staen/ sijn Duenn. in voce Famulus, reg. 366. limit. 12. Bonacass. de fam. quaest. 114. Caroc. de locat. cond. p. 5. quaest. 36. n. 33. mori autoritate Innocentii in c. olim. n. 8. vers. item plus dicimus. Ext. de rest. spol. Edoch alsoo dese opinie wepnigh fondament heeft/ soo soude ick van contrary geboelen zijn; want het een pegelijck in den rechten verboden is/ op verbeurte van de schult/ van eere ende een derde part van sijn goet/ om sich selven in sijn eygen saeck te richten/ ende dat het geene nemant mocht duncken toe te komen/ dat hy dat hooz een competente Richter hebbe te eysschen/ l. 13. ff. quod met. caus. l. pen. & ult. ff. de vi priv. per rationem in l. non est singularis 137. ubi Cagnol. & Dec. de Reg. Jur. Ende dan oock om datter eenighe casus in den Rechten hoozgesteld worden/ in dewelcke niemant geoozloft is sijn eygen Richter te zijn/ onder dewelcke dese onse casus niet gebonden wort/ siet tot. tit. C. quando lic. unic. fin. jud. ant. ende volgeng

Volgens dien oock niet onder en gehoozt; vide in terminis Ursill. in addit. ad Afflict. decis. 395. n. 6. Köpp. pag. 2. quaest. 2. n. 17. Soo en vermagh oock geen Advocaet het geene hy wooz salarij bedongen hadde / en gener autoriteyt aente tasten / ende soo hy het gedaen heeft / moet hy het wederom restitueren / met verlies van sijne actie op het selve / l. unic. §. fin. C. de suffrag. Nocht oock een Gerichth-dienaer / van de dooz haer gearresterde of geexecuteerde goeden / niet in te houden tot betalinge van haer spoztel-gelt / gelijk daer van te sien is by Johan. Fab. in §. quadrupl. n. 9. Inst. de act. Chass. ad consuet. Burgun. ad rub. §. 7. verb. simplicis resistentiæ n. 44. Peck. de jure sist. c. 27. n. 3. & quaesofronte (seght een secker Rechter-geleerde) quave pietate famulum ad delinquendum ac in bonis sui domini grassandum invitare licebit? cum malitiis indulgendum non sit, l. 38. ff. de reivind. vide Menoch. 2. arbit. caf. 516. Rebuff. in tract. de fam. salar. gloss. 10. n. 19. Ende soodanigen knecht dewelcke sijn Heer of sijn Schipper tot sulcken eynde pers ontnomen hadde / soude na rigeur van Rechten / secundum l. 13. ff. quod met. caus. & d. l. pen. & ult. ff. de vi priv. gestraft konnen worden / soo wanneer sulcks versocht wierde of andersins extra ordinem arbitrio judicis, na't advijs van Alex. 1. conf. 135. & Cæpoll. conf. crim. 26. per tot. ende dit is het ghemeene gheboelen nae't getuygenisse van Couvarvias var. resol. lib. 1. c. 2. n. 15. vers. quarto eodem jure.

Om parthyen gehoozt.] Want overhoozt isst ongeoozloft pement te veroorzdeelen / l. 1. ff. de requir. reis, het hiet alteram partem audito: hier heen gehooren de citationen / litis contestation en verantwoozdingen / die in de processen ten hooghsten bereyft worden / en sonder dewelcke de selve nul en ban geender woerden sijn; Doch dat men niemant overhoozt magh veroorzdeelen / heeft geen plaats wanneer de gedaeghe behoozlijck vertachhaert / contumaciter uytbleef / ende in het gerichte niet en wilde verschijnen / l. 13. C. de judic. contumacia enim pro praesentia habetur. Auth. qua in provincia. C. de judic. Menoch. 1. arbit. caf. 36. n. 9.

Ofte niet soo goet als hy was] Dewijl daer een groot onderschept van wetenschap / van natuer en kennisse tusschen de arbeiders gebonden woerd / l. 30. ff. de solut. soo dat het niet ebenbeek en is wat wooz een dat men in des boorigen plaats komt te nemen / dooz dien men dooz des laersten onerbarentheyt / quaetardigheyt of onberstant groore schaedde soude konnen lijden / daer over is de Schipper in desen val / niet alleenigen oneen ander / maer oock om een die soo goet als de andere was / in desselfs plaats wederom aen te nemen / gehouden: text. in l. 1. vers. quod si morb. C. de praepos. agent. in reb. iniquum enim & absurdum est, ut imperitis magistris novi antiquis praferantur, rudes emeritis, c. statuimus dist. 61. Doch dit selve / naementlijk dat hy een ander eben soo goet in des anders plaats moet aen nemen / is te verstaen / soo hy een anderen van soodanige conditien kost bekomen / want soo hy alle vlijt aenghewent hebbende / gheen soodanigen koste binden / soo en soude hy de wederz noch kooptijnden / soo daer hy te-

nige schade geleden waer / dat hy sijnen knecht / met den welckent hy geen vrede houden kost / na dat hy hem driemael gewaerschouwt hebbende / wegh gejaeght hadde / niet schuldigh zijn om de vooz. schade op te richten en te beteren / want niemandt sijn recht / 't welck hem geoozloft is / gebuyckende / en kan niet gesecht worden een ander verongelyck te eunighe schade of gewelt aengedaen te hebben / l. 1551. l. 155. de reg. jur. En schoon hy de schade wel hadde kunnen vooz sien / wel wetende soo geenen erbarenen in des anderen plaetse te kunnen krijgen / soo is hy daerom ebenwel buyten schult / dooz dien hy dat selve wel wetende / het selve niet en koste vooz komen / vermitse hy met den voorigen knecht / wegen sijn onvreedigh leven / geen huyse houden koste / l. 50. ff. de reg. Jur. culpa enim caret qui scit sed prohibere non potest. Ende soo is dickwils geoozloft uyt twee quaden het minste te kiesē.

Soo sal de Schipper gehouden zijn de schade op te richten en te beteren.] Dewyl de Schipper allen tijdt ordinarij gehouden is om de daet van sijnen knecht te praesteren / ende de schade binnen den Schepenemant van den selven aengedaen te beteren / tot. tit. naut. caup. Soo dat die geene die de schade geleden hebben / of den Schipper / of docht sijnen knecht / die swegen kunnen aensprecken / l. unc. ff. furt. adv. naut. doch soo / datse den eenen aengesproocken hebbende / den anderen niet mogen moepelijck vallen / l. 6. §. ult. ff. naut. caup. l. 27. §. 11. ff. ad L. Aquil. Soo en isset niet vreedt dat in desen val de Schipper mede om de schade op te richten en te beteren gehouden te zijn gesecht woerd / dewyl hy soo wel in dese als in andere gelegentheden aen de fouten ofte misdaden van sijnen knecht / als den arbeyt van quade of onverstandige luden gebuyckende / ten deele aen de gedane schade mede schuldigh te zijn gereckent woerd / §. ult. Inst. de obl. ex quasi delict.

ARTIKEL IV.

Geen tvyft of gevecht binnen Scheeps te begaen.

Wifbuy-
sche Zee-
recht, art.
24.
Placcaet
van Keyser
Carel art.
23. 24.

De vooz. Schipluden duerende hunlieder reyse / sullen panyfelijck ende vreedelijck met mallianderen handelen ende verkeerē / sonder twyft of gevecht te maecten / ende indien daer eenighe tweevracht reyse / soo sal die geene die daer voozsaek af is / ter saecken van injurien verbael vooz de eerste reyse verbeuren 't sefte deel van sijnder huyre / vooz de tweede reyse 't derde / ende vooz de derde reyse de reste / met correctie arbitrale / indien hy desgelijck wederomme is plegende / uyt saecken van handdaden sonder quetsen / vooz de eerste reyse 't vierendeel van sijnre huyre / vooz de tweede de helfte / en vooz de derde 't geheel met arbitrale correctie / als vooren. Ende uyt saecke van quetsinge / dat'er bloedt na volge / sonder mincke / vooz de eerste reyse de gehele huyre met geefelinge / en vooz de tweede reyse den halve. Ende

Ende dit al boven het interest van Partijien / misgaders van den schaden die oer Schip of goet / ter dieer oorsaeck souden mogen komen / 't welck hy sal moeren beteren tweebout / daer hy geboeght / dat / indien daer dooz eenigh Schip / lijf of goeden in perijckel quamen / hy gestraft sal worden aen den lijbe / te wat reyse 't selve gebeurt.

Aenmerckinge.

Duerende haerlyuder reyse.] Het 3ⁿ binne's boort's of aen landt of elders in Schips dienst zijnde / Willek. van Amst. de Anno 1641. lic. R. art. 33. het 3ⁿ terstont booz de reyse / ofterstont na dat de reyse begost was. Terstont booz de reyse / wanneer het Schip geladen / ende de Schipper veerdigh zijnde / zeil-ree licht / op goet weer en wint wachtende: dese tijdt alhoewelse eygentlijck booz de tijdt van 't reysen niet en kan genomen worden / soo wo:dtze eventwel / om datze soo na op hant is / booz de selve gerekent / dewijl het geene dat terstont geschieden sal / eben of het alreede gheschiet en begost was gehouden en gereckent wort / cingendus enim habetur pro cincto l. 43. & ibi Bald. de milit. testam. Terstont na de reyse / wanneer sy aengenomen zijn upt en in / al eer sy het Schip ter rechter haben / daerze het selve hebben helpen uptboeren / ofte andere daer ontrent / nae gheselste van den Schipper / ghebracht hebben: Item, alcer het selve volkomentlijck ontladen en gelost is / ende wederom behooylijck geballast / ende de seplen van de raepen gedaen / tot het welcke alsooze gehouden zijn / sup. art. I. tit. van Schipl. ende haer offic. soo en wo:denze niet eerder hare reyse gedaen te hebben gereckent / alcer datze alle dese dingen volbracht hebben / soo dat wanneerze ondertusschen eenige oorsaeck tot twist ofte tweedzacht mochten gegeven hebben / eben ofze deselve op de reyse gegeven hadden / volgens de en artijckel / konnen ghestraff worden.

Die geene die daer oorsaeck af is.] Niet / eben of de geene die sich in desen val verdedicht hadde / altijdt onstrafbaer soude zijn: wel is waer / dat pemant aengevochten zijnde / soo hy anders sijn leven niet en koste beschermen / een noot-weer geoo:lost en toegestaan wo:dt / ende dat pemant tot roo:zn of tweedzacht verweckt zijnde / soo hy sich verdedigende / een ander met wo:den / ofte metter daet quam te quetsen / soo grooten schult niet en heeft / als wel die geene / die de oorsaeck daer toe gegeven hadde / soo is hy doch daerom niet buyten alle schult om niet gestraft te konnen worden / want pemant verongelijck zijnde / en is niet allen tijdt geoo:lost sich selfs te mogen wrecken / l. nullus 14. C. de Judaeis. en sijn eygen Richter te mogen zijn / l. Julianus 17. ff. de judic. maer is schuldigh en gehouden om den Richter en het gericht (dewelcke om een peder in sijn recht te verdedigen ingestelt zijn) daer oer te slagen / ende alsoo sijn Recht te vervolgen / Guidel. de jure noviss. lib. 4. c. 1. Oorsaeck geweest te zijn / kan de geene geseght wo:den / dewelcke upt een boosacrdigh en injuricus gemoet / pemant in sijn eer /

en goede naem / of in sijn goeder / ofte aen sijn lichaem / ofte met ber-
achte en smadelijcke woorden / ofte metter daet den selven slaende of
quetfende / komt te berongelijcken. Ende wanneer nemant beronge-
lijckt woꝝdt / soo woꝝdt altydt dit injurieus gemoet / by den geenien
die 't ongelijck doet / getoest te sijn gepresumeert / l. 5. C. de injur. de-
wijl een negelijck soodanigh gepresumeert woꝝdt / als hy interlijck
schijnt / ende een dolus of quaetaerdigheyt woꝝdt gepresumeert / soo
wanneer daer yet van natueren schandelijck / ende van de wetten
verboden / komt te geschieden. Doch dit moctmen soo verstaen dat
dese presumpcie plaets heeft / soo contrary niet en kost betwefen woꝝ-
den / ofte upt andere circumstantien quam te blijcken / l. 15. §. 13. ff.
de injur. Gail. 2. obs. 106. n. 6. 7.

Van injurien verbael.] Wanneer hy nemant met bypse en lasterlijcke
of eer-roerige woorden / upt een boos en injurieus gemoet smaet aen
doende / komt te berongelijcken / l. 15. §. 2. l. 1. §. 1. l. 9. ff. de injur. als
wanneer hy een ander boos een dief / een woordenaer / een hoerejager /
een schelm / of boos een hoere-kint komt te schelden / l. si non convicti
5. ibi Dd. C. de injur. Fab. Angel. & Dd. in §. 1. Inst. de injur. Item , soo
hy een ander hiet liegen / Bart. n. 3. & Dd. in d. l. 15. n. 2. ff. de injur.
schoon hy met oorlof oock geseght hadde : doch van dese quaestie hy an-
dere ghelegentheyt. Soo woꝝdt dan alle het geene boos verbale injurie
gereckent / het welcke tot nemants smaet geseght woꝝdt / waer doos
hy by eerlijcke lippen verdacht mocht ghehouden worden / ende in
kepen der estime en waerdye mocht geraecken / alhoewel het in sich
selfs niet schandelijck en was : als wanneer nemant een lam-poot / een
blinden hummelinck / een schellewippe / of een bedelaer gescholden
woꝝdt / Bart. Alex. in l. eum qui ff. de injur. Bart. in l. 15. §. apud eod. schoon
dat hy wel soodanigh was / als daer hy boos gescholden wierde : Non
enim sufficit veritas criminis, sed necesse est ex alia causa objici, quam
contumelie gratia, ut est communior & verior opinio ; seght Wefemb. in
parat. Hier soude noch hy geboeght konnen worden / wanner nemandt
renige hy-namen om met hem te spotten / gegeven worden.

Verbeuren.] Behalven dat hy dieſwegen van den Schipper met
woorden ende metter daet gekastijdt en gestraft kan worden / vide sup.
art. 1. h. t.

't Seste deel van de hayre.] Volgens het Plactact van Keyser Carel
art. 23. verbeurt een Schipman ter oorsaeck van injurien verbael /
secker repse twee Caroli guldens / een handtdadige sesse / quets hy
nemant dat'er bloet nae volghet / sonder mincke 10. en 15'er mincke /
twintigh ; ende dat boven d'interesse van parthjen / ende soo hy niet
op en houdt / nadien de Schipper of twee van de principaelste Offi-
cieren den twist sullen obergenomen hebben / soo woꝝt de straffe ver-
dubbelst / ende magh dieſwegen oock gecozrigeert worden met geſelin-
ge tot den bloede / nae de qualiteyt van de misdact. De Willekeur van
Amsterdam / slaet een Schipman / sich tegens sijnen Schipper qua-
lijck dzagende / of onder malkanderen moeyte maekende / in de boete
van

van ses gulden; / tot wozijt van de Zee-varende armen. Willek. van Amst. van den jare 1641. lit. R. art. 33. Volgens desen onsen artijckel woxt hy gestraft in of na sijn huys / ende niet in een seckerre somme gelt / of om dat de Schijplieden / dewelcke komete dienen / ordinaris niet meer en hebben alsoe niet haren arbejdt overwinnen / ende datze oversulckis in haer loon / als in haer patrimonij gestraft woerden; ofte om datze in haer ampt en bedieninge sondigende / dewijlse niet soo 't behoort 't selve waer nemen / daerom oock in hare belooninghe ghestraff woerden. Ofte oock dat een Schijpman / bedenkende hoe sijn dat het hem valt / ende wat moeyten dat het hem kosten moet / kost en loon te verdienen / dat hy sich des te meer boos oosfacck van twist en oneenigheyt te geben / moge wachten / om daer boos in sijn sijn verdienen loon niet besnoept te woerden. Doch wanneer hier geseght woert dat de Schijplieden ober injurie verbael / als mede ober andere iniurien in een secker gheedeite van haer loon gestraft woerden / soo soude pe-mant mogen gedenccken / of dit al een billijcke en wettelijcke straffe soude konnen wesen / om dat hier doos / den eenen meer loon / als een ander verdienende / om een en 't selve delict swaerder gestraft woert. Hier op soude men konnen antwoerden / dat het niet bzeent en is / dat een 't selve delict racione circumstantiarum / swaerder of klepnder ghe-reckent zijnde / §. 9. Inst. de injur l. 7. §. 8. l. 17. §. 3. ff. eod. oock swaer-der of minder straffe komt te verdienen / poena enim cum delicto com-mensurari debet, l. omnes peregrini C. comm. de Success. Een knecht dan om meerder sterckte / om meerder kennisse en erbarentheyt / meerder loon verdienende / alsoo het hem wepniger past pemant te veronghe-lijcken / ofte oosfacck of tot twist of oneenigheyt te geben / als wel die geene die om minder kennisse / en wetenschap wepniger loon komet te verdienen / cum fere in omnibus poenalibus judiciis & aetati & impru-dentia succurratur, l. 108. ff. de Reg. jur. Soo en isset niet sonder reden / dat hy meerder en swaerder gestraft woerde. Ofte men soude oock kon-nen seggen dat die minder loon verdient / de straffe alsoo swaer valt / wanneer hy in sijn klepne loon gestraft woert / als wel een ander die meer verdient in sijn greote; op dat dan die klepne loon verdient / wan-neer hy soo veel soude moeten geben als een die meer loon komt te ver-dienen / daer doos niet ten eenemael sijn loon mochte verliefen / ende dat hem met eenen (gelijck men seght) de huys niet afghetrocken wer-de / soo is dese artijckel seer wijsselijck geordonneert / daer in volgen-de den bekenden regel in den Rechten / dewelcke gebiedt / datmen in condennatien / eeniger maeten oock aensien der persoonen hebben moet / op datze geen gebreck mogen lijden / l. 173. ff. de Reg. jur.

Handtdaede sonder quetsen.} Als wanneer pemant geslagen of ghe-stoten woert / waer onder mede gehoozt / wanneer een mes op pemant getrocken woert; ende die geene die sulckis komt te doen / 't is Officier of Waeroog / het is bupren of binnen boozdt / de selve moet vol-gens Willekeur van Amsterdam den Watersubstitut aenaghebract woerden / dewelcke den selven moet vervolgen / en bekomen hebben-

de/ den Schout overleveren / om na verdiensten tot arbitrage van 't gerechte gestraft te worden. Willek. van Amst. van den jaer 1641. lit. R. art. 34. Op sommige plaetsen is de manier / dat niemant een mes op een ander irekende / een mes op een block / dooz de handt gestooken wordt / welck mes hy tusschen de vingers dooz / daer wederom upt scheuren moet / boozwaer een sware straffe / om den Schipluyden daer dooz van quetsingen en doodingen af te schrieken / somtijds worden sulcke wel gehielacht / en op andere manieren gestraft. Siet Loccen. de jure marit. lib. 3. c. 9. n. 18.

Ende dat al boven.] Daer en is geen Prins / noch niemant eenige overmacht hebbende / hy is soo Souverain als hy wil / schoon dat hy oock een Heer van de gantsche werelbt gefeght wierde / ghelijck den Keeser / in l. pen. ff. ad L. Rhod. de jaet. ende dat sijn willen en be- lieben een kracht van Wet hadde / Secundum l. 1. ff. de const. Princ. die de machti heeft ofte by staet om niemant sijn rechte / het welcke hem toekomt / sonder wettelijke redenen en oorzaken te benemen / arg. l. 11. ff. de Reg. jur. Gail. 2. obs. 56. het welck in dese artijckel blyckt geobserveert te sijn / wanneer se statneert dat de interressenten by de geleedene injurien / dooz de voozbenoemde straffen / daer op geset / in haer recht niet verhozt sullen sijn / maer dat deselve eventwel de actie van injurie / om hare schaede ende interest daer by geleeden / te bez- boderen / open blyft / dat hier te noteren.

Het interest van Parthyen.] Wanneer de parthyen haer interest by eenige injurie geleeden / soeken te verhozieren / soo en is niet ghe- noegh dat sy in genere, in 't grox ende by de rouse begeeren haer in- teresse / ende dat de selve daer nae by den Richter mochten getaxert worden / maer sy sijn ghehouden / om hare intereste op een sekere som- ma te waerdeeren / dewelcke / wanneer se dooz den Richter getaxert / ende daer na van de parthyne met eede hebesticht ende bekrachtigh is / soo wordt den beschuldighden om deselve te betalen gecondemneert / §. 7. Inst. l. constitutionibus §. 1. ff. de injur. Oldend. class. 7. act. 10.

Te dier oorfaecke.] Dat is / om dieswille dat d'ene knecht den anderen beseert ofte gelemt hadde / het Schip of goet schade geleeden heeft / dat komt den Schipper ofte koopman / als aenleggers ende aenklagers / toe te bewijfen / l. 4. C. de edend. cum nemo ex suspicioni- bus damnari debeat. l. 5. ff. de poen. het welck hy sal kunnen doen / soo wanneer hy twee of drie van sijne Schipluyden kondtschap der waer- heyt doet geben / dewelcke dat selve met eede verklaren / ghelijck soodanige domestique getuygenissen / in dese gelegentheit mede souden kunnen plaets hebben / volgens 't geene dat wy daer van art. 6. tit. van Schipp. en Koopl. gheseght en bygezacht hebben. Ende by soo ver de Richter als noch scrupuleus mochte sijn / om den Schip- man de gheliedene schade dubbelt te beteren / te condemneren / soo soude hy kunnen nemen twee of drie andere onpartijdige en ter Zee erbarene Schippers / om de redenen van den Schipper ende sijne getuygen te examineren / en te besien of de schade ten eenemaal by 't ver-

't berseeren ofte quetsen van den knecht toegeloomen was / ende ofse niet doo; eens anders neerstigheyt hadde konnen boozgekomen worden / ende dat de schade niet soo wel by synen schult / als wel by 't berseeren van een ander toegeloomen was : het welck by de boozs. Schippers oberwoogen zijnde / ende den Richter daer van bericht gegeven / soo sal deselve soodane uytspzaeck konnen doen / die ten meesten oirbaer ende billichheyt sal mogen strecken.

Sal moeten beteren tweevout.] Indien niemant van de Schijpslyden soo gestelt was / dat de Schijper daer by verachtert wordt in synen dienst / soo sal de misdadige boven de ordinaris breucken den Schijper ghehouden zyn te betaelen / vier schat van sijnder hupren / of de macht niet hebbende / sal hy gecorrigert worden met geesselinghe / ende dat volgens 't Placcaet van H. Carel art. 24.

Hy gekraft sal worden aen den lijve.] Siet een wepnigh hier te voeren / art. 2. verb. sal gekraft worden aen den lijve, h.t.

Tot wat reyse dat het selve gebeurt.] Hier uyt blyckt dat dese strafse aen den lijve / niet moet genomen worden booz een straffe daer de doot op volghet / want niemant eenmael soo gestraft zijnde / soo sal het niet meer ghebeuren / dat doo; sijne injurien en berongelijckingen Schijp en goet in perijckel gebracht wordt / want dewijl in 't straffen op de upthomst mede gelet wordt / soo wordt een soodanighe die geen quaet gemoet om te sondigen gehad heeft / niet op het alder swaerst gestraft / l. 16. §. 8. ff. de poen. Wanneer hier nu geseght wort tot wat reyse het selve gebeurt / soo moetmen dat soo niet verstaen / of niemant die meermaels in dese fout verballen was gheweest / niet meer als die booz de eerste reyse daer in gebonden was / konde gestraft worden / dewijl die gheene die meermaels op een en de selve misdaet betrapt wordt / volgens de beschreben Rechten een swaerder straffe verdient / l. 28. §. 3. ff. de poen. l. 8. ubi Gl. & Bald. C. ad L. Jul. de vi publ. niet het welke accordeert het geene in den volgenden 6. artic. gheseght wordt / namentlijk dat niemant booz de tweede ofte derdemael sondigende / meer gestraft wordt / als booz d'eerste reyse. Maer dit is alsoo te verstaen / dat niemant van de Schijpsgesellen gequetst ofte berongelijckit hebbende / het Schijp en goet daer doo; in perijckel gebracht hadde / aen den lijve kost gestraft worden / alhoewel booz de verdubbelinge des misdadts swaerder / na 't goetbinden van den Richter / idque per jura ante allegata.

A R T I K E L V.

Dootslaghe binnen Scheeps begaende, den Rechter over te leveren.

Ende soo verre binnen den scheepe niemant van den levenden lijve Placcaet ter doot gebracht worde / sullen de Schijper en de Schijpluyden van K. Ca. den / tel art. 25.

Schips-
recht. van
d'oude
Hanzee-
sted. art 30.

den / in der manieren als vooren geseyt is / gehouden zijn den misdadigen wel vast te houden ende te bewaren / ende te leveren ter Justitien / om gestraft te worden nae den eysch en gelegentheynt van der saecke.

Aenmerckinge.

Binnen den Schepe.] Want buyten den Schepe / bewijl de publice Overighent als dan de wacht bevolen is / die daer toe hare die-naers hebben om dusdanige quaetdoenders te batten en in verseeckeringe te brengen / soo en zijnze hier toe niet gehouden.

Als vooren geseyt is.] Namentlyck in den tweeden artijckel van desen titel / ibi not.

Ende Schipluyden.] Dewelcke den Schipper in den selven te bangen en vast te leggen moeten behulpelijck en onderdanigh zijn / d. art. 2. verb. sullen hem moeten onderdanigh, & ibi not. h. t.

En televerenter Justitien.] De werckende oorzack van de straffe is de Wet / dewelcke de delicten ende misdaden / na hare hoedanigheden / rechtbeerdige en wel verdiende straffen komt op te leggen; van welcke die Wet / alsoo de Magistraten ende Overheden / of die van de selve daer toe gestelt zijn / als daer zijn de Hoben van Justitie / die Executeurs zijn / soo en komt deselve straffen niemant als de Magistraten ende Overheden toe / soo dat de Schippers den delinquanten / niet konnende straffen / deselve de Justitie / dat is in handen van die geene die ober de Justitie / om de selve te administreeren gestelt zijn / moeten ober leveren / het welcke sy doen moeten binnen vier en twintigh uren / na dat ze te lande gekomen zijn / na 't geboelen van sommige / sub poena privati carceris aut alia arbitraria, bewijl een prive ordinaris te vanghen ende vast te setten niet gheoorloft is / l. un. C. de privat. carc. Bart. in l. capite quinto 25. ff. ad L. Jul. de adult. Damhoud. in prax. crim. c. 15. n. 5.

Om gestraft te worden.] Ende dat op Godts bevel / dewelcke de delicten ende misdaden wil gestraft hebben / op dat in dusdanige exempelen sijn gerechticheyt moge schijnen / ende om de gemeene ruste te bewaren; En op dat upt vreesse van straffe die geene mochten ghebertert worden / dewelcke upt liefde van de deucht / van hare sehelinstantien ende quade seften niet af gebzacht kosten worden / l. 20. ff. de poen. Item, dat dooz dusdanighe exempelen andere een afschrick mochten krijgen / om sich vooz sulcke misdaden te hoeden en te wachten / l. 6. §. pen. l. 28. §. famosus. ff. de poen. ende dat de berongelyckte / ober de genomene wzaecke / sich moghe troosten / d. l. 28. §. famosus. Deut. c. 19. v. 19.

Nae den eysch ende gelegentheynt van der saecken.] Waer upt blyjckit / dat een Richter niet en vermagh een misdaede / op de welcke een wet een seeckere straffe gestelt heeft / minder ofte swaerder te straffen; maer

maer dat hy altijd op het seyt ende gelegentheit siende / gehouden is / om dat selve op soodanigen wijze / als de wet of costumen ver-
 eysschen / te straffen / l. 8. C. ad L. Jul. de vi pub. oversulckis is by Plac-
 raet van Kieper. Carel expresselyck geboden om in het straffen / de
 ovdonnantien daer op gestelt te achtervolgen / en daer beneffens alle
 Schippers / Scheeps-Officieren / Bootsghefellen / Knechten /
 Schipmeesters / Reders / Rechters / Officiers / of Executeurs van
 de Justitien strictelyck verbooden te verschuygen / dissimuleren / com-
 poseren / transigeren ofte quijtschelden eenige seytten om mindere pe-
 nen en boeten als daer op gestelt zyn / op verbeurre van dat elck in
 sijn eygen naem dizebout dubbelt sal moeten boeten: van ghehe-
 ken woꝛdt haer oock verbooden / tegens den inhoudt van de boozs.
 puncten en artijckelen / of in 't afnemen van dien / met yemant te con-
 tracteren / ende dat op de peene van nullitent van dien / en daer er
 hoben arbitrale correctie. Placcaet van K. Carel, art. 22. Doch so
 wanneer het delict soodanigh was / datter geen seecker bepaelde straf-
 se op gestelt / en de straffe / den Richter aen sijn goerduncken bevolen
 was / soo moet de straffe geschieden na de hoedanigheyt van de mis-
 daet / Extravag. si fratrum. §. quia in fin. ne sed. vac. arg. c. pro qualitate
 7. 26. q. 7. Soo dat hy alsdan op verschepde dingen heeft te letten / en
 waer te nemen / als daer zyn de woerdigheyt van de persoon / c. con-
 tumaces 21. dist. 50. c. quisquis 13. 2. q. 8. op dessels rijckdom en afkomst /
 c. qui contra 32. 24. q. 1. op dessels armoede / d. c. qui contra. Item,
 of hy oock by sijn sinnen mocht geweest zyn / c. qui infaniens 12. 15. q. 1.
 Ende hier beneffens heeft hy te letten op de oorsaeck van 't seyt / op
 de tijdt wanneer het mochte bedreben zyn / op de plaetse waer / op de
 groote van 't selve / op de upthomst / c. 19. §. sed hæc de poenit. dist. 1.
 c. ult. de transact. c. quarenti 20. de V. S. ende andere omstandigheden
 meer / dewelcke of de straffe verswaren of verminderen / nae dat sich
 deselve openbaren / c. excommunicamus 13. Extr. de hæret. c. ult. Ext. ut
 lit. non contest.

A R T I K E L VI.

De Schipluyden in 'taen-tasten sich qualijck dragende.

In dien deselve Schipluyden hun in de boozs. aentastinge / betwaer-
 nissen ende leberingen te doen / ter oorsake boozs. ende oock van al-
 len anderen daer lijf-straffe afvalt / hier booren en na geroert / qua-
 lick queten / soo sullen sy selve in haren persoon / als hantdadige en-
 de schulbige aenghespoocken woꝛden / ten ware dat sy hun daer af
 sijnbergen lionden / den Rechten genoegh.

Placcaet
 van K. Ca-
 tel art. 26.

Aenmerckinge.

Ter oorfaeck voorfz.] In den voorgaenden Artikel / wanneer pe-
mant van 't leven ter doodt gebracht is / of andersints eenige lijf-
straffe verdiende.

Ende oock van allen anderen.] Daer van in den tweeden ende vier-
den artikel ghewagh gemaeckt wordt.

Ende hier nae gheroert.] Nammentlijk in de volgende artikelen.

Qualijk queeten.] Als wanneerse den Schipper om den selven te
grijpen ende vast te leggen / niet genoegh en assisteerden / of sooze /
daerze hem hadden konnen krijgen / dooz de binger siende / hadden
laren loopen / of sooze hem niet vast genoegh geslooten of bewaert en
hadden / of sooze den Schipper ten eenemael ongehoosfaem zijnde /
geen handen aen hem hadden willen slaen. Siet hier booz art. 2. h. t.

Als handtdadige en schuldige aenghesproocken.] Doo daer dooz de
schuldige ontkomen was / het welck accordeert met de beschreven
Rechten / I. pen C. de cult reor. volgeng 't welcke / soo wanneer pe-
mant van eenige misdæer beschuldicht zijnde / dolo & culpa van die
geen die daer toe gesfelt was om den selven te bewaren / ontkomen
was / dat alsdan de bewaerder extraordinaris / eben als den upbze-
ker gestraft wordt / tot. tit. ff. de Effract. Maer soo wanneer de geene
die upbzaechen ofte ontsluchten / niet alleenighen beschuldicht /
maer oock overtuyght / of alreede gecondemneert waren / ghelijck
in desen val / het delict notoi; ende klaer zijnde / de delinquant dus-
danigh ghereekent wordt / soo worden deselve / die de gevangens te
bewaren schuldigh en gehouden waren / om datze den overtuyghden
delinquant / de publijcke waecke ontstolen hadden / ende aen de ge-
quetste majestejt schuldigh waren / noch swaerder gestraft / l. 3. §. fin.
l. 4. ubi Bart. ad L. Jul. Majestat. Ende alhoewel hier de Schipluden/
dooz wiens schult de misdadige mochten ontkomen zijn / met de selve
straffe / die de misdadige verdient hadde gestraft wordt; soo is dat sel-
ve ebenwel in andere Stock-bewaerders ende Cypiers hunden ten
dage niet meer gehuyckelijck / dewijlze arbitraria poena gemeentlic-
ken gestraft worden / Costum. van Uytrecht rubr. 35 art. 1. Clar. §. fin.
quaest. 68. n. 8 Menoch. arbit. judic. cas. 302. Boss. pract. crim. tit. de car-
cer. n. 10. Perez. ad tit. C. de cultod. reor. n. 12. Farinac. prax. crim.
quaest. 31.

Ten ware dat sy hen daer af suyveren konden.] Alhoewel in twijffel-
achtige saecken gemeentlijk geen schult gepresumeert wordt / l. 2. ff. si
quis caut. Ende dat men in dubio alstijdt soodane interpretatie ofte
uytlegginge doen moet / dooz dewelcke de presumpctie van schult bup-
ten ghesloren wordt / ende dat niemant schult allsegerende / deselve te
bewijfen schuldigh en gehouden is / l. sed si damnum 9. §. 4. ff. de pecul.
Item, dat in dubio niemant neerstigh ghelweest te zijn gepresumeert
wordt / rest waer contrary bewesen wierde / Cravet. conf. 240. soo
dat:

datmen soude konnen seggen / dat die geene / die seght dat de geban-
 gene dooz eens anders schult in versuymenisse / namentlijk van die
 geene die gehouden was om den selven te bewaren / ontvlucht ofte
 ontkomen was / den selven sijne schult soude moeten bewijfen: soo
 is dit / niet tegenstaende yemant / die tot bewaernisse des misdadigers /
 het is racione publici, aut privati officii, schuldigh en gehouden om te
 bewijfen / niet alleenig dat er by gebal ende onbersting toegekomen
 is / maer oock dat het gebal ofte casus oock buyten sijnen schult ghe-
 schiet is geweest / Gl. in l. cum ita §. species in fin. & ibi Bald. ff. de legat. 2.
 dewijl dat dit selve by schult of versuym des bewaerders toegekomen
 te zijn gepresumeert woëdt / Paris de Put. in tract. Synd. verb. carcer. &
 carceratus c. 3. n. 6. in fin. Boër. decif. 216. waerom dan / soo wanneer
 alhier geseght woëdt dat de Schijplynden konnen aengesproocken
 worden als den misdadiger / sooze haer in 't bewaren des selven quae-
 lijk gequeten hadden / ten waer dat sy hun daer af supberen konden /
 soo kan men dat verstaen / 't is datze van den Schijpper / of yemant
 anders / van haer hier in quaelijck gequeten te hebben beschuldigh
 waren / of niet / het is dat de beschuldighde koste bewesen worden /
 of niet ; dat de selve op de minste presumprie aengesproocken zijnde /
 hun van hare schult en versuym moeten purgeeren / ende hare neer-
 stigheyt in 't waernemen hares ampts / bewijfen: het welke soo 't
 niet geen andere bewijsdommen geschieden koste / soo soudenze haer
 dieswegen met Eede mogen purgeeren / nae 't exempel van 't geene
 supr. art. 3. tit. van Schep. die Elck. beschad. verb. purgeren met Eede,
 aengewesen is.

Suyveren konden, den Rechten genoegh] Het is datze haer supbe-
 ren met bewijs / ofte by Eede / ofte by excuse. Met bewijs / ende dat
 of met kilaer bewijs / of met presumprie: Met kilaer bewijs konnen
 sy haer supberen / wanneerze niet andere Schijp-gezellen konnen be-
 wijfen dat sy in 't vangen / bewaren en vast te houden haer beste
 gedaen hebben / ende dat sy in alles haren Schijpper gehoosacem ge-
 weest zijnde / buyten alle schult zijn. By presumprie / wanneerze in
 boozgaende tijden / in diergelijcken bal hare neerstigheyt en sozghul-
 digheyt bewijfen konnen / waer uyt men soude mogen aenmenen / en-
 de presumeeren / datze haer in desen bal / soo wel als te vooren haren
 schuldigen plicht gequeten ende waer genomen hebben / quia ex ante
 acta vita praesumitur in praesens tempus, & talis quis hodie praesumitur,
 qualis in praeteritum fuit, l. non omnes §. à barbaris, ibi etsi bonus miles
 ante exilium fuit. ff. de re milit. Farinac. in prax. crim. de carcer. & carce-
 rat. quaest. 31. n. 21. By Eede / wanneerze / soo daer anders geen be-
 wijfdommen om haer onschult te bewijfen / by gebracht konnen woë-
 den / haer met Eede van haer opgeleghde schult of presumprie / ko-
 men te supberen / welke Eede van purge in sulcke en diergelijcke ge-
 legentheyt / wanneer de beschuldighde verdacht gehouden woëdt / toe-
 gestaan en geoorloft is / tot. Ext. de purgat. Canon. vide supr. ad art. 3.
 tit. van Schep. die Elck. beschad. By excuse / wanneerze wel besien-

nen / datze den misdadiger niet gebangen ende vast gehouden hebben / ende dat hy daer dooz ontkomen is / maer datze dat selbe niet sonder reden gedaen hebben / ende datze begeeren / datmen haer dat selbe wil ten besten houden ende dieswegen excuseren: Soodanige supheringe / soo wanneer de redenen / waer op deselve ghesondeert is / wettelijck ende billijck zijn / soo soudenze den beschuldighden Schiplunden / mede om haer daer mede te supberen / behulpelijck konnen zijn: dewijl daer oock sommige redenen oozsacken gebonden worden / in de welcke oock de Schiplunden den Schipper souden konnen wepgeren om den quaetdoender te helpen bangen / ende in berseckeringe te nemen: als hy exempel / wanneer niemant acnghebochten zijnde / sich nootweers hebben / onlijf en leven te beschermen / berdedigende / een ander van 't leven ter doot gebracht hadde / in welcken geval / alsoo de dootslaghe onstraf baer is / Dd in l. vim vi ff. de iustit. & jur. spo soude een Schipgeselle sich konnen excuseren / soo hy sinen Schipper in dusdanigen te bangen / ende te bewaren / daer hy geen recht toe en hadde / niet behulpelijck waer gheweest. Doch dit is te berstaen / wanneer dat de dootslaghe alsoo geschiet te zijn geweest / kilaer en overbaer is / want in dubio , of wanneer men twijfelde of sich de saeck alsoo toegedragen hadde / ende of de dootslager ten eenen nael huyten schult was / soo en souden haer de Schiplunden niet dese excusen niet mogen behelpen / dewijlze diesghevalse om de Schipper den quaetdoenders te helpen bangen en te bewaren schuldigh zijn / ne detur potestas assumendi officium iudicantis, l. non est singulis ff. de Reg. jur. & facit quod not. in l. non videtur. ff. eod. Soo soude sich mede niemant konnen excuseren / soo die geene die de misdaet bedreben hadde van 't naefte blaedt / als Vader / Broeder / Swager en dieghelijcke van hem geweest waer / & quidem ob iustum dolorem, dewelcke soo wel in dese / als in andere delicten den quaetdoenderen of van de straffe doet excuseren / l. 38. § 8. ff. l. 4. C. ad L. Jul. de adult. l. 3. § 2. ad Sct. Sylan. of tenminsten deselve verminderen / l. 1. in fin. ff. ad L. Corn. de sic. dewijl hy dese geen ongehoorszam / quaetwilligh gemaect en booznemen geweest te zijn / kan geseght worden.

ARTIKEL VII.

Onkondigh Schipman, Stuurman, Pilot, verbeurt.

Wisbuy-
sche Zeer.
art. 2.
Placcaet
van Keyser
Catel art.
23.

Of 't gebeurde dat niemant hem booz Stuurman / Pilote / ofte ander Schipman uytgave / ende bevonden worde dies onerbaren te zijn / ende sijn officie niet te weten / sal booz de eerste reyse verbeuren tweebout soo veel als sijn geheele huyre bedraeght / van welcker huere hy oock niet en sal mogen hebben of 't eyschen: Ende de tweede reyse op gelijcke peene / ende daer en boven ghegeesselt te zijn: ende de derde reyse gecorrigiert aen lijf ende goet / ende of daer eenige schade

de dooz gebeurde te wat reyse het 3ⁿ / sal deselve gehouden zijn dob-
bel te beteren.

Aenmerckinge.

Piloot.] Als of men wilde seggen peyl-loot / om dat deselve om
kennisse van de diepten en dzooghten der baer-wateren te hebben /
deselve oock dickwils met loot komen af te meten / en af te peylen.
Andere seggen dat het woort Piloot soude heer komen van Floot /
ende dus wierden de Schippers genaemt / die ontrent de Griek-
sche Zeesieden woonachtigh waren / ende van haer gheenoemt
wierden. Siet van der Hoeve in sijn Handtveft. Cronijck p. 2. lib. 3. c. 5.

Sal voor de eerste reyse verbeuren.] Nademael niemant sich en be-
hoorde te onderwinden het geene / tot het welke hy sich onbequam
wist te wesen / op dat hy dooz sijn onerbarentheyt een ander niet
mochte schadelijcken 3ⁿ / l. 8. ff. ad L. Aquil. dewijl een soodanigen
onerbarenen / aen die daer dooz gelede schae de schuldigh te zijn /
gehouden en gereckent woort / cum imperitia culpæ annumeretur, l. 132.
ff. de Reg. Jur. Ende niemant en behoort sich te onderwinden / daer
hy geen verstant van en heeft / op dat sijn ouberstant / het welke
hy wist / of ten minsten behoorde te weten / niemant ghebaerlijck
mochte zijn / arg l. 8. §. 1. verb. cum affectare ff ad L. Aquil. Soo en is
het dan niet vreemt dat in dusdanige ghelegentheyt de onerbarene
Stuurman / Piloot / of Schipman / sich onderwindende het geene /
tot het welke hy wist / of ten minsten behoorde te weten / dat hy
onbequaem waer / swaerlijck gestraft woort / dewijl dusdanige niet
alleen Schip en goet / maer oock lijf en leben / niet van eene / maer
dickwils van veele verschedene / toe betrouwt woort / dewelcke dooz
haer onerbarentheyt het perijckel van om te komen / en 't leben te
verliesen / onderwoopen zijn / soo dat sulcke haer diestwegen / datze
het om te leeren / ofte te onderbinden en te besorcken ghebaen had-
den / niet en konnen excuseren: qui enim nescit videtur experiundi po-
testatem non habere, l. 6. ff. de calum.

Tweevont soo veele.] Het 3ⁿ dat daer dooz eenige schade gheleden
is / ofte niet / het welke blijckt upt de volgende woorden / en of 'er
eenige schade: De Wisbuyische Zee-rechten condemnieren een sulcken
onbedreben Stuurman / Piloot of Schipman tot wedergebinge van
't gunt hy mocht ontfangen hebben / ende daerenboven tot betalin-
ge van half soo veel als hem tot loon of huyt beloost was / Wisbuy-
sche Zeer. art. 2.

Gecorrigeert aenlijf.] Dit en kan niet anders verstaen of ghezo-
men worden / dan gelijk in jure poena capitalis geinterpreteert en upt-
gheleght woort: nu soodane capitale straffen en worden de jure niet
alleenigen verstaen van de geene / dewelcke den gecondemneerden het
leben / maer oock van die geene die hem sijn vryheyt en bozgerschap
benemen / en van een byn persoon tot een slaet maecken / l. 2. ff. de
poen. & ibi Dd. onder dewelcke oock behooren de hantissementen /

l. 1. C. de hered. inst. l. 14. §. 1. ff. de bon. libert. ende meer andere straf-
 fen / dewelcke het leven niet wegh en nemen / Wefemb. in parat. de poen.
 n. 3 & ibi Dd. Zoo dat hier upt niet en volghet / gelijk hy alle Docto-
 ren byten controverfie gestatuert woꝝdt / dat schoon alhier geseght
 woꝝdt / dat dusdanige onerbare Stuurmans / Piloten ofte Schips-
 luyden booz de derde reyse aen den lijbe gestraft sullen woꝝden / het
 welck een capitale straffe is / datze daerom aen 't leven moesten ge-
 straft woꝝden; want dooz straffe aen den lijbe kan oock sulcken straf-
 fe verstaen woꝝden / waer dooz het lijf de straffe aengebdaen zijnde / de
 swerte desselven komt te gevoelen: als geeselinghe / brandmerckinge /
 afkotinge van eenige ledematen / ende diergelijcke. In Jure civili
 woꝝt poena capitalis opziederken wijze genomen: booz eerst stricte en
 eygentlijk / cum caput alicujus de repub. tollitur, wanneer pemant van
 't leven ter doode gebacht woꝝdt. Ten tweeden / wanneer pemant
 sijn Hooger-recht / ende volgens dien sijn byndom komt te verliefen /
 ut si quis damnatur in metallum, nam & hic poena capitali plecti cenfe-
 tur, waer mede huyden ten dage soude ober een komen de straffe van
 't Kasp-huyz / Tuchth-huyz / en diergelijcke plaetsen ter verbeterin-
 ge van onbeguende menschen verozincert. Ten derden wanneer pe-
 mant gebannen of tot een ewwige gebancienisse gecondemneert woꝝt /
 Dd. in l. transigere & ibi Gl. C. de transact. & late Flam. Chartarius in tract.
 de Execut. sent. cont. ban. c. fin. allwaer hy seght / dat upt het geboe-
 len der Doctoren af te nemen is / dat in dubio een capitale straffe /
 waer dooz pemant van de Wet of eenigh mensche ghecondemneert
 woꝝdt / moet verstaen en genomen woꝝden van bannissementen / en-
 de niet van doot-straffen / ende dar'er een groot onderscheyt is / of
 daer in een statuyt of ozdonantie geseght woꝝdt; quod quis capite pu-
 niri debeat, an poena mortis: stante enim statuto, inquit, quod quis ca-
 pite puniendus sit de exilio debet intelligi, fecus si dicatur quod poena
 mortis sit plectendus: mortis enim appellatio de morte naturali intelli-
 gitur per l. ex ea parte §. in insulam & ibi Dd. ff. de Verb. oblig. quam-
 vis etiam multi Dd. hoc ultimum contradicant, nimirum non semper
 naturalem mortem sumendam esse, ubi dispositio de morte lo-
 quitur.

Ende goet.] Hier blijkt mede upt / dat het boozgaende gecorrigeert
 aen lijf / niet genomen moet woꝝden booz een soodanige straffe / die
 het leven wegh neemt / want soo wanneer dusdane met de doot
 gestraft woꝝden / soo en soudenze in hare goederen niet confiscatie
 niet gestraft konnen woꝝden / booz dien de confiscatie seer hatelijck
 zijnde / gheen plaetx heeft als in heele enoyme en swaere delicten /
 als wanneer pemant crimen lesæ majestatis begaen heeft / l. quisquis C.
 ad L. Jul. majest. nov. 17. c. 12. & nov. 134. cap. ult. om dat soodane
 confiscatien niet alleenigen den misdadigen / maer oock de erfgena-
 men van den selven / dewelcke aen de misdaet onschuldigh waren /
 komt te straffen / soo datze strijdende tegens de naturelijcke billijk-
 heyt / in geen andere misdaden behoort plaetx te hebben: Scriptum e-

nim est; filius non portabit iniquitatem Patris, & Ictus, in l. 7. ff. de bon. damn. dicit, cum lex naturalis, quasi lex quædam tacita liberis parentum hereditatem addiceret, veluti ad debitam successiõnem eos vocando, ac ne iudicio quidem parentum nisi meritis de causis submoveri ab ea successiõne possunt, æquissimum existimatum est, eo quoque casu quo propter pœnam parentis aufert bona damnatio rationem habere liberorum, ne alieno admisso graviorem pœnam luerent in summam egestatem devoluti. Ende dat de straffe van confiscatie tegens alle billielijheid strijdbigh is / leert Joh Ign. in l. fin. ad Sct. Sytan. quem allegat & sequitur Menoch. consil. 1007. unde Justin. Imperator in nov. 17. c. 12. inquit, oportet enim & in hoc ponere omnem providentiam, cum aliquis dignus apparuerit pœna, illum quidem punire, res autem ejus non contingere, sed finire eas generi & legi, & secundum illam ordini, non enim res sunt quæ delinquant, sed qui eas possident.

[Sal deselve gehouden zijn.] Qui non habet quod perdat ejus periculo nihil est, die niet en heeft te verliezen / die en heeft oock niet op sijn verijckel / Ulpian. in l. 12. pr. ff. de furt. ende daer niet en is / daer verliest de beser sijn recht: waer ober / dewijl soodanige luyden dieftwils onvermogen zijn / soo datmen de schade op haer niet en kan verhalen / soo wanneer / behalven het Schip de goederen oock mochten beschadicht zijn / soo soudemen mogen vraghen / of men tot vergoedinge den Schipper niet en soude kunnen aensprecken. Wy hebben te voren art. 3. verb. Soo sal de Schipper gehouden zijn h. t. aenghewesen / hoe dat de Schipper schuldigh en gehouden is vooz de daedt van sijne Schipluyden in te staenen te præstereen / ende de schade binnen den schepe / niemant dooz de selve aengedaen / te beteren / tot. tit. ff. naut. caup. soo dat soo wel de Schipper als de knecht / die de schade gheedaen hadde / dieswegen aengesproocken koste worden / l. un. ff. de furt. adv. naut. caup. waer upt soude volgen dat men de Schipper oock in desen val / soo de Stuurman / Pilot / of ander Schipman niet sufficient genoegh behonden wierde / om de schade te vergoeden / soude mogen aensprecken; maer dewijl een pegelyck in sijn kunstervaren te zijn gepresumeert woerdt / soo en kan men niet seggen dat 'er by schulte of versum toegekomen is / soo de Stuurman / Pilot / of Schipman sich vooz een soodanige uytgebende / daer nae in sijn ampt onervaren behonden wierde / soo dat ick seggen soude / dat de Schipper / soo daer dooz reinge schade mochte geschiet zijn / de selve te beteren niet en soude gehouden zijn / quod enim per me non stat mihi imputari non potest, l. 1. C. de his quæ sub mod. Ende het soude oock al te weerd en te hardt zijn / dat niemant ober eens anders misdaet soude ghehouden en schuldigh gerekent worden / l. 24. C. de donat. int. vir. & uxor. te meer om dat 'er een casus is / dewelcke van niemant koste vooz sien worden / ende in de welcke oock de alderblijtighste soude konnen bezogen worden / qui à nemine præstat.

ARTIKEL VIII.

Boeten aen vvien te appliceren.

Allen die booschzeben geldt-boeten / ende allen anderen hier bozen ende nae geroert / geappliciert worden / d'eene derdendeel tot onsen profijte / ende de andere twee derdendeelen ten profijte van den Officier / ende denunciateur respectibelijcken / sonder prejuditie nochtang van 't recht van den Admirael / 't welck eerst ende booz al afgetrocken sal worden : Ende indien de misdadige geen gelt of goet en hadde / omme de booschzeben boeten te vergelden / soo sullen deselve berkeert worden in geesselingen / ende andere meerdere lijfsstraffinge / nae den eyrsch ende gelegentheit der saecken / ende goetduncken van den Rechter / die kennisse daer af hebben sal.

Aenmerckinge.

Geldt-boeten.] Hier schijnt onderschept ghemaect te worden tusschen straffen en geldt-boeten / gelijk daer een onderschept is inter poenam & multam: dewijl poena ofte straffe eygentlijck genomen en verstaen wordt booz een straffe aen den lijve / c. inter alia & ibi Panormit. in 4. notab. de immun. Eccles. & Gl. in c. dilecto de sent. excomm. in 6. Ende multa ofte geldt-boete / wanneer niemant in seckere somme geldt gerondenneert wordt / l. 131. §. 1. ff. de verb. sign. Dese gelt-boete is cene van de remedien waer booz een Magistraet ofte Obrighheit hare ongehoosame Enderfaten tot gehooysaemheit / ex officio nobili dwingen konnen / Bart. & Castr. in l. un. §. 1. si quis jus dic. Boss. in prax. crim. tit. de mult. n. 8. 17.

d'Eene derdendeel tot onsen profijte.] Naementlijck tot 's Landts profijt. Dewijl in de straffe tweederlep boozamentlijck gheconsideereert moet worden / namentlijck de werckende oosaeck dewelcke de straffe odoneert en komt in te stellen / welck is de wet / ende dan de uytboeringe van de selve straffe / die de wet daer op gestelt heeft / welke is by de Obrighheidt / soo sietmen hier dat het profijt der selve komt tot boozdeel van de wet / dat is tot profijt van 't gemeene beste / tot wiens ruste de wetten ingestelt zijn / om haer interest / het welck het gemeene beste by 't verachten van de wet / wanneer daer tegens gefondicht wordt / mochte lijden / te verhoorden.

Ten profijte van den Officier.] Ghelijck als de geldt-boete ten deele komt ten profijte van de wet / als te voren aengewesen / soo komte oock ten deele ten profijte van den Officier / booz sijne moepte in 't executeren van de selve / soo datse tot dien eynde oock vuchten en op-

opkomsten / van de Jurisdictien te zijn / gesecht worden / Bart. in l. fin. ff. de solut. mat. Bald. in l. 1. n. 10. C. de fruct. & lit. expens. Chaff. ad consuet. Burg. rub. 9. §. 18. verb. justiciabiles n. 35.

Ende denuntiateurs.] Een denuntiateur is eygentlyck die geene dewelcke aen de Overighendyt eens anderen misdaet komt te ontdekken en t'openbaren / ende worden met een verachte naem berislicker genooent. Dese denuntiatie ofte aenbzinginge des misdaets aenden Rechter / moet geschieden van luyden ter goeder naem ende saem staende / c. 1. & ibi Panormit. & alii Ext. de accus. niet uyt haet of wjdyt / c. repellentur Ext. eod. maer uyt liefde / om dat de quaetdoender ghestraft zijnde / sich moge beteren / ofte om dat anderen van diergelijcke quade seften ende misdaden afgeschick mochten worden. Ende een soodanige denuntiateur / verschilt van een aenklager daer in / dat een aenklager gehouden is sich te inscriberen / dat is synen naem ober te geben / syn aenklacht uyt te sprecken / den Fisco te adisteren / ende het Gerichte op synen kosten te vervolgen; daer een denuntiateur tot geene van dese dingen gehouden is / soo hy maer / t'geene hem van de misdaet bekent is / komt te openbaren / ende de getuygen / des saechs wetenschap hebbende / aen te wijfen / c. super his Ext. de accusat. Ende dusdane denuntiateurs komen mede van de geldt-boeten te profiteren / niet tegenstaende dat'er in l. 15. ff. ad Sct. Sylan. gesecht wordt / dat de straffe van den eenen / niet en moet zijn ten praemium of helooninge van een ander; om de luyden daer dooz aen te porren / ende aen te locken / van de fouten ende misdaden aenden dagh te brengen / op datse niet verswegen ende gesuppzimeert zijnde / ongestraft mochten blijven / tot groot nadeel van t'gemeene beste.

Sonder praëjudicie nochtans.] Res enim inter alias acta aliis non debet praëjudicare, tot. tit. C. res int. al. act. Ende men moet daer toe sien / selfs in t'stellen of in t'uytgeven van de wetten en ordonnantien / dat men niemant in syn recht home te verkozten / l. 2. ff. de his qui sunt sui vel al. jur. want het recht dat pemant toekomt / dat en kan den selven / sonder syn eygen wil of daet / niet benomen worden / l. 11. ff. de reg. jur. vide supr. art. 4. verb. Ende dat al boven h. t.

Admiraal.] Het wooydt Admiraal meent Vossius de vit. ferm. 2. 2. herkomstigh te zijn van een Arabisch wooydcken Emir of Amira, het welcke soo veel als een Heer / ofte Overste beteekent. Een Admiraal is de geene / die van eenige te samen uytharende schepen / verkoren wordt / om der selber Opper-hoost te zijn. Ende Admiraelschap is niet anders als een vergaderinge of gheselschap van ettelijcke schepen / dewelcke sich onder malkanderen verbinden / om met malkanderen te varen / niet te verlaten / in alle noden en swarigheden te helpen / ende tegens alle gewelt te beschermen / ende dat onder seckerere conditien daer op te maerken / ende onder een secker Admiraal daer toe te beruiesen. Sonder dese Admiraelschap te maken / dewelcke niet minder als van vier Schepen moeste wesen / was het

het verhoeden om met eenige waren van pÿÿÿe upt dese landen te varen / Siet 't Placcaet van Coninck Philips van toerust. van schep. art. 9. Grot. in sijn Inleyd. 3. Boeck 22. Deel. ende aldaer Groenw.

Het welck in 't eerst en vooral.] Wanneer hier gheseght woÿdt dat het geene den Admirael toekomt in 't eerst vooz af ghetrocken moet woÿden / soo hiÿck daer upt / dat het geen dubbelde maer eenzelde straffe is / ende dat de Admirael de misdadige / wanneer hy eenmael gestraft is geweest / niet wederom soude mogen straffen / mager dat hy met de condemnatie te vreden moet zÿn / ende sÿn gerechtÿghent op de boete / in de welke de quaetdoender gestraft is geweest / moet soecken / want niemant en kan om eenderley delict meer als eenmael gestraft woÿden / l. 14. ff. de accusat. l. 6. §. fin. ff. naut. caup. l. 24. C. de poen. c. at si clerici 4. in fin. de judic. unius enim delicti non posunt esse duæ poenæ *en* inquit Aristot. unius delicti una poena, en niemant die eenmael sÿn straffe uptgestaen heeft / soude sich met de exceptie reijudicatæ konnen behelpen / waer van te sien is in tit. ff. de de Except. rei judic.

Soo sullen de selve verkeert worden in geeselinghe.] Qui non habet in ære, luat in corpore, is het gemeen seggen / die geen gelt te geven heeft moet met de hÿnt betalen / Vide Ant. Fab. ad l. 6. §. 9. ff. de offic. præf. ubi qui ad poenam persolvendam inopia laborare dignoscitur, corporis sui coërcitionem patitur. Doch dit soude niemant wat vzeent en ongerÿmt schÿnen / soo wanneer hy by sich selfs mochte denken / of niet in desen vat / een arme / over eenen de selbe sout / swaerder ghestraffe woÿdt / als de rÿckhe / wanneer dese in sÿn goet / en d'ander aen sÿn lÿf gestraft woÿdt / het welke by een swaerder en smaedelÿcker straffe is / als een geldt-boete / quæ damnum infamiæ non irrogat, l. 1. C. de mod. mulct. quæ à jud. l. 131. & ibi Gothof. ff. de verb. signif. Maer soo men daer en tegen komt te considereren en te oberwegen / dat een arme niet mit strafbaer is als een rÿckhe / soo en sal 't niemant vzeent vooz komen / dat een arme komt te lÿden de straffe / in 't geene hy heeft / dewÿl hy de selbe niet lÿden en kan in 't geene hy niet en heeft / op dat niemant op 't bertrouwen van sÿn armoede de geldt-boete moge upslacchen / ende daer mede den spot dÿÿben / l. 1. §. fin. ff. de poen. l. 7. §. 3. ff. de jurid. l. 35. ff. de injur. l. 9. ff. inc. ruin. naufl. ult. C. de sepulch. viol. Doch dit moet niet anders als van criminele delicten / op de welke de wet een seckere gedetermineerde geldt-boete ghestelt heeft / verstaen woÿden / Bach. ad l. 6. §. 9. ff. de offic. præf. want soo dooz de wet gheen seckere geldt-boete ghe-noemt en was / ende dat het alsdan den seckere toekomt om extra ordinem, nae sÿn goetduncken / de misdaet te straffen / l. 1. §. 1. ff. de effraet. i. 1. ff. de poen. Gail. 1. Obs. 87. n. 1. Soo woÿdt alsdan dickwÿls regard genomen op de armoede van den misdadiger / ende na gelegentheit en eÿÿch van saecken / dickwÿls was linder ghestraft / ghelijck dat selve te sien is / in d. l. 6. §. 9. de offic. præf. dewelcke op sÿlcken manier verstaen zÿnde / met de andere vooz geallegerde Wet-ten over een gebÿcht kan woÿden.

Geesselinge.] Dat hundertdaeghs met roeden / en eertijds met
 stocken / of sweepen placht te geschieden / Siet Vinn. ad Peck. in l. 4.
 §. Divus. ff. de incend. ruin. naufl. alwaer 't onderscheyt tusschen dese
 aengewesen woꝝdt. Tot Komen plachtmen in de eerste tijden de nuf-
 dadigers naecht uyt te kleeden / ende de hoosden dooꝝ een gabel of boꝝ-
 lie te stecken / ende alsdan ter doot toe te geesselen / waer van te
 sien is by Suet. in Nerone c. 49. naderhandt is dese hardigheyt ver-
 sacht gewoꝝden / per L. Porciam in de welcke verboden wierde een Woꝝ-
 ger van Komen te mogen geesselen / vide Liv. lib. 10. Cic. pro Rabir.
 hier van daen komt het / dat in l. 28. §. 2. ff. de poen. gheseght woꝝdt /
 dat de geesselinge is booꝝ geringe en verachte menschen / ende dat
 niemant van meerder eere ende waerdigheyt / deselbe niet onder-
 woꝝpen is ; soo is oock verboden niemant hoven maten / ter doode
 toe te geesselen / l. 8. §. 3. ff. de poen. waer met de Wetten van Godt
 den Heer / den Isracliten dooꝝ Moyses gegeven / schijnen te accoꝝde-
 ren / niet willende dat niemant ober de beertigh slagen gegeven woꝝdt /
 op dat hy (gelijck daer geseght woꝝdt) niet te beele geslagen en woꝝde /
 ende ulven Woeder niet ysselijck booꝝ ulve oogen en 3p / Deut. 25.
 vers. 23.

Die de kennisse daer af hebben sal.] Dese kennisse woꝝdt in de Kerch-
 ten cognitio caufarum ghenoeit / en is een kennisse van saecken / de-
 welcke niemant uyt recht van Magistraetschay / of kracht van iu-
 risdictie komt te nemen / ende woꝝdt onderscheyden van notio, het
 welck is een kennisse van saecken / dewelcke of uyt recht van Ma-
 gistraetschay / of buyten het selve genomen woꝝdt / l. 99. de Verb. si-
 gnif. l. 5. & ibi Duar. & l. 15. ff. de re judic.

A R T I K E L IX.

Eedt te svveeren, om de Ordonnantie te on-
 derhouden.

Ende ten eynde 't geene booꝝsejdt is / des te beter achterholght
 Ende onderhouden magh woꝝden / sullen alle Schippers of
 Meesters van den Schepe / varende buyten de kusten van Zabant /
 Vlaenderen / Hollant / Zeelandt / Vrieslandt / of elders buyten den
 lande van herwaerts ober / Oostwaerts / Westwaerts / of waer dat
 het 3p / booꝝ hun vertreck gehouden zijn / elcker reyse als sy af va-
 ren / Eede te doen in handen van den Visiterders van die plaetsen
 daer sy afvaren / ende sweeren dat sy dese ordonnantie sullen onder-
 houden / dewelcke sy luyden schuldigh sullen zijn kinnen heuren sche-
 pe te hebben / op dat noch sy / noch heure Schiyluyden / geen igno-
 rantie daer af mogen pretenderen: Ende hoven dien / soo verre ni-
 mant van heuren Schiyluyden / Officieren / Boortgesellen / ende

knachten/ Putters ofte Jongens ter contrarie deden/ dat sy in het wederomme komen den voorsz. vben visiteerders het selve sullen te kennen geben/ ende overhengen/ op poene om ghestraf te worden als meynedige/ ende gehouden te wesen in sulcke poenen/ als de misdadigers gehouden sijn.

A R T I K E L X.

Sullen oock alle de Schipluyden/ geen uptgesondert/ gehouden sijn/ vooz't uptrepsen/ te komen/ ende compareeren vooz' den Visitateurs van de Scheyen/ ten tyde als men de selve visiteert/ ende in heuren handen lysfelijcken aen den heyligen. Swoeren/ alle de puncten in dese Ordonnantie begrepen/ nae te komen ende te onderhouden/ ende daer tegens in geender wyse te doen: Ende wederomme gekomen zijnde/ sal niemant van hunlieden van sijne huyre ontfangen/ noch mogen verrecken/ ten sy dat den Schipper/ Stuurman/ ende Hoogh-bootsman eerst ende vooz' al geweest sijn vooz' de voorsz. Visitateurs/ ende van hunlieden ooz'lof verwozven hebben/ dewelcke Visitateurs/ aleer sy het voorsz. vben ooz'lof te geben/ gehouden sullen sijn/ den voorsz. Schipper/ Stuurman/ ende Hoogh-Bootsman/ elck appart en bpsonder/ op haren Eedt (het welck sy gehouden sullen wesen p'romptelijck in hare handen te doene) r'onderhagen ende examineeren op't leuen ende conseruatie van den voorsz. Schipluyden/ van naeme tot naeme/ ende of remant van den seluen tegens eenige puncten van dese Ordonnantie gedaen en misbruycke sal hebben/ dewelcke het selve gehouden sullen sijn particulierlijck te verklaren/ op poene van gestraf te sijn van gelijcke poene/ als de verswegene misdadige behoort gepuniceert te worden: Ende ten eynde sy de voorsz. misdaeden niet en verswijgen/ onder het decksel van gebreecke van thoone/ willen dat hunlieden desen aengaende op haerlieder voorsz. Eedt volkomen geloobe ghegeben sal worden. Ordonneerende vooz's den voorsz. vben Visitateurs/ dat sy de misdadige/ henluyden aengebracht als vooren/ terstont by den Officier van der plaetsen app'ehenderen/ straffen ende punieren/ ten exempel van anderen/ soo nae gelegentheyt van der saecken/ ende achterholgende dese ordonnantie/ sal behooren. Welcke Officiers/ ende oock de Werhouders aldaer/ wy hebeelen ende ordonneeren wel erpesselijcken/ goet/ hoort/ ende sommigere expeditie van Recht te doen/ sonder des in gebreke te wesen.

Aenmerckinge.

In dese en de voorgaende Artijckel blijkt hoe grooten sozge en aersstighent Coninck Philips ghezagen heeft vooz' de onderhou-
dinge

dinge van dese sijne oꝛdonnantien / op 't stuck van Zeebaert ge-ema-
neert / ketoonende daer in het anuyt van een rechtſchappen Wet-ge-
ber / dewelcke niet min vooꝛ d'onderhoudinge ſijnder Wetten / als
vooꝛ de oꝛdonnantie der ſelue / moet bekommert zijn / lex enim eſt
de præcepto, & omnino obſervari debet, c. 1. ubi Abbas de konſtit. En-
de wat is doch een Wet / wanneer ze niet onderhouden woꝛdt? ge-
lyck vooꝛ een oude gewoonte onbeſchreven Wetten ingheboert woꝛ-
den / ſoo woꝛden dooꝛ verſummeniffe de keſchrevene afgeſchaft / ende
met voeten getreden / l. 32. ff. delegib. De Wetten zijn niet anders
als zenuen van 's menſchen lichaem / waer vooꝛ yeder lidt deſſelben
ſijn behoꝛlycke bedieninge waer neemt / waer van ſoo 't een of ander
geſchonden woꝛdt / 't geheele lichaem of gedefoꝛmeert / of ten min-
ſten verſwacht woꝛdt: De Wetten zijn niet anders / als een handt
en vaſte kooꝛde waer mede het menſchelycke ghefeſchap / uyt ver-
ſcheyden deelen beſtaende / tot conſervatie van een gemeene ruſte te
ſamen gebonden zijnde / by een gehouden woꝛdt / welcke handt van-
neerze ghehoꝛcken woꝛdt / een yeder ſtuck ſijn 's weeghs komt te
ballen / ita ut reipub. tranquillitas retineri, nihilque in toto mundo in-
columne conſistere poſſit, l. 9. & ibi Dd. C. de legib. Hier heen iſſet dat
Seleucus der Troerenſen Wet-geber / lieber ſijn eene oogh heeft willen
niſſen / als dat ſijne Wet dooꝛ 't niet onderhouden haer kuyſter ſou-
de verliesen; Ende Lycurgus heeft lieber ſijn Vaderlandt / en alles
wat hem lief was / willen verlaten / en hem ſelven in een bywilli-
ge ballinghſchap vooꝛ ewigh begeben / op dat ſijne Wetten / tot
ſijn wederkomst / die nimmermeer geſchieden soude / en volgens dien
vooꝛ ewigh mochten onderhouden woꝛden. Gewyl daer dan aen
het onderhouden der Wetten ſoo vele gelegen is / ſoo waer 't van
herten te wenschen dat alle Politique Magiſtraten en Oberheden /
dewelcke ſelfs een lex animata een lebendige Wet / Nov. 105. c. 2. in
fin. of lebendige regel op der aerden / in c. ipſi ſunt 9. quaest. 3. ghe-
noemt woꝛden / vooꝛ de behoudeniſſe der Wetten / als vooꝛ haer ey-
gen leven mochten ſozge dragen / en deſelbe in ſcrinio pectoris, l. 19.
C. de teſtam. alſoo opgehoꝛten hebben / datter niet een van de ſelue
mochte verlooren gaen / ſoo en soude hare autoriteyt dooꝛ 't uytla-
ren der Wetten / met het ghemeene ſegghen van 't zyn Verren
ghekoden / ſy dupren maer drie daghen / niet verminderd woꝛden /
noch het gemeen daer by eenige ſchade liden.

Edoch dewyl dese beyde artijckelen huydens daeghs weynigh
ghebryck meer by ons hebben / en vermoedelyck daer ober in de
Drieſche Oꝛdonnantien lib. 1. tit. 23. onder d'andere artijckelen niet
gebonden woꝛden / ſoo ſullen wy ons in de verklaringe der ſelber
niet lange ophouden / maer lieber met een ſtille tromme paſſeren;
Ende in plaerſe van dese / den 19. Artijck. uyt het Placcaet van Coninck
Philips van Aſſeurantien, onder den tijtel van Romerne / gelyck de-
ſelbe oock ſoo in de Drieſche oꝛdonnantien geſtelt woꝛdt / vooꝛ ons
nemen.

T I T. VI.

Van Bomerije, uyt de Ordonnantie op de
Assurantien.

ARTIKEL XIX.

Schips-
rechten van
d'oude
Hanzested.
art. 57.

Desgelijcks en sal niemant eenigh geldt op Schipps-bodem / (dat men gemeenlyck Bomerije / of Wissel op 't hol of kiele van den Schepe noemende is) mogen nemen of begeeren / by hem selven ofte pemaunt anders / directelyck of indirectelyck / ten ware dat deselve Schipper / by soztyn van der Zee / byanden of andere noodtlycke saccken (waer af hy sal certificatie toonen) in ghebrecke vele / byten g'Landts / daer hy geen goet oorzbaerlyck berkoopent en konde / in welcken geballe hy op Schipps-bodem / by sozme van Bomerije sal mogen nemen / soo veel als 't vierendeel van den selven bodem weerdigh ware / ende andersins ofte hooger niet; ten ware dat de noot hem hebwonge te nemen grooter somme / dan de weerde van den boozs. vierendeel / in welcken geballe hy sulcken meerder somme sal moghen op de boozs. Bomerije nemen / mitz doende blycken / als vooren / van alsulcken noot. Ende en sal oock niet mogen te kooppe stellen oft verbeemden eenige goederen / wesen de in sulcken Schip / soo lange als hy sal binden Wissel oft Bomerije op den selven bodem van den Schepe als vooren: Ende dat niet bindende / sal niet moghen berkoopent van alsulcke koopmanschap ober de weerde van 't vierendeel van den boozs. Schepe / ten zy in ras van grooter noot als vooren / ende mitsdien sal ghehouden wesen den koopman die sulcke berkochte goederen toebehoort / hebben / te heraken ten puzse als sy souden gegolden hebben / ter plaetse daer sy gedestineert ende bezacht waren. Ende mitsdien sal hem betaelt worden / van de boozgenoemde koopman / de gheheele bracht / soo wel van de boozgenoemde goeden onderwegen berkocht / als van de onberkocht: op de poene / indien de Schipper anders dede / dat hy sijne Reders / mede-Reders ende kooplieden / oock hare schade oprechten sal / ende daer en boven arbitralijcken ghecozigeert te worden.

Wif buy-
sche Zeer.
art. 35. 41.
69. 70.

Aenmerckinge.

Desgelijcks.] Hier mede stannen desen artijckiel (alhoewel uyt een andere Ordonnantie) eventwel gemakelijck aen de boozgaende artijckelen

kefen aenknopen / als of men seggen wilde / hier te vooren hebben wy wyddelopigh verhaelt en aengewesen het ampt der Schipperen ende Schipluyden/en hoeze het selve waer te nemen schuldigh zijn / tot profijt niet allene van de koopluyden/maer oock tot profijt en ten meesten oirbaer van hare Kieders/ van den welken sy ober 't schip of in Schips dienst aengenomen zijn. Waer toe nu eyndelyck mede behoort desen artijckel van Bomerije / op datse mede weten mogen / hoeze haer hebben te dragen / wanneerze kuyten's landes eenigh gelt mochten van noden hebben / hoe verre sy alden het Schip met opneming van penningen souden mogen beswaren.

Niemant.] Het welck te verstaen is / van een soodane Schipper/ dewelcke geen eygendom noch aenpart aen 't Schip hebbende/ van eenige Kieders op het Schip gestelt is / want soo wanneer 't sijn eygen Schip was/ daer hy niet voer / soo soude hy soo veelte gelt daer op mogen nemen / ende het selve soo hooge beswaren / als hy soude konnen / want een yegelyck van vollen verstande en ouderdom/ Heer en Meester zijnde van sijn eygen goet / is geoorloft / om 't selve tot onderpandt te stellen / en in verseeckeringe te geben / wanneer het hem believen sal / l. 6. C. quæ res pign. lib. 6. C. si ali. res pign. soa dat de Schips-bodem niet onderfetbaer en is upt en van sich selfs / dooz dienze een saeck is / in commercio zijnde / ende verhandelt kan worden / de welcke tot onderpant magh gestelt en genomen worden / l. 1. §. 2. ff. quæ res pign. maer ten respect van den Schipper / dewelcke deselve niet tot onderpant stellen kan / dewylse een ander toekomt / welcke saecke een ander toekomende / niemant tot onderpandt geben kan / tot. tit. C. si res alien. ende dewyl hy daer toe niet gestelt noch gelast en was / soo en souden de Kieders van wegen sijne daedt / of handel / niet gehouden zijn / noch diefswegen konnen aengespyoocken worden / l. 1. §. non autem omni ff. de Exercit. act. & ibi Peck. & Vin.

Op Schips-bodem.] Waer van Bomerije sijn naem heeft: de Schips-bodem wordt hier genomen vooz 't geheele Schip / ende dat dooz een tropise manier van spreekken / den Redenaren ghebruyckelyck / dewelcke synedoche partis pro toto genaemt wordt / als wanneer men een deel vooz 't geheel neemt. En soodanigen Wissel of Bomerije wordt gemeenlyck op den Bodem van 't Schip gedaen / tot meerder verseeckeringe van den creditur / dewelcke sehoon het Schip masteloos / ofte oock ten eenenmael reddeloos mochte zijn / oock soo / dat 'er gheen Schip meer gelijck scheen te wesen / eventuel sijn verhael op het selve / soo maer den bodem of het minste gedeelte van deselve over ghebleven was / soude mogen hebben / op dat sich de schuldenaer / nae datter Schip te niette gekomen was / niet en mochte behelpen / want het geene dat tot onderpandt gestelt was vergaen zijnde / soo soude het recht van onderpandt mede op houden / l. 8. pr. ff. quib. mod. pign. sol. het welcke niet alleen in dese / maer oock in andere gelegentheden moet verstaen en genomen worden / soo

wan-

wanneer de faecke die tot onderpandt gestelt was/ niet ten deele/ maer in 't geheel vergaen en te niet gewoorden was/ want soo daer eenigh gedeelte van oberigh gebleven waer/ soo soude de crediteur sijn rechte van onderpandt op het selve noch behouden/ eben gheleijck een huys tot onderpant gestelt zijnde/ het welcke verhzant was/ alwaer ebenwel de plaets daer het op gebout was geweest/ verhypotitiseert blijft/ neffens het geene dat men daer naderhandt wederom op kout te timmeren/ l. 21 ff. de pign. act. l. 29. §. domus l. fin. de pign.

[By fortuney van der Zee, vyanden, &c.] Als wanneer 't Schip by storm of rempest/ of andersins dooz de vanden/ niet schieten/ merckelijcke schaele geleden hadde/ soo dattet geheel ontrampolineert was/ ende niet varen en konde booz datter eerst gerepareert ende gecalcaer was/ tot welcken eynde/ soo wanneer de Schipper gelde van noden hadde/ soo is den selven geoozloft/ om op Schips-bodem gelde te mogen nemen; ende de crediteur heeft acht te gheben op dese vierderley conditien en boozwaerden: als ten eersten/ dat 't Schip in sulcken staet hebonden woerd/ dattet de repareringe ten hooghsten noodigh hadde: Ten tweeden/ dat de crediteur wiste/ dat het de Schipper was/ die hy het gelde leende/ die daer toe/ om booz Schip en goet sozge te vragen/ van de Reders daer op gestelt was: Ten derden/ dat hy oock wiste en verseeckert was/ dat de Schipper tot sulcke reparatie gelde van nooden hadde/ ende dat hy gelde leende op sulcken plaets/ alwaer sulcke dingen als hy van nooden hadde wel te koop waren. Ende ten vierden/ dat hy geen meer gelde leene als tot repareringe mochte van noden zyn/ l. ult. pr. & §. 1. ff. de Exercit. act. welcke Wet wel mochte geobserveert ende waer ghenomen woerden/ om de frauden der Schipperen/ ende Commissen daer dooz te beletten en booz te komen/ Vinn. ad Peck. ad d. l. ult. pr.

[Of andere nootlijcke saecken.] Als wanneer het Schip om des Reders wille gearresteert ende vast gehouden wierde; ick segge om des Reders wille/ debijl het noch om des Schippers/ noch om des koopmans wille/ die enige waren in 't Schip heeft/ gearresteert kan woerden. Niet om des Schippers wille/ want de Perfoon des Schippers selfs niet arrestabel zijnde/ dan onder conditie/ soo daer een ander soo goet als hy was/ in de plaets gestelt woerde/ op dat de boozgenome reys niet mochte verhinbert woerden/ vide sup. art. 20. tit. van Schipl. en hare offic. soo en soude veel minder het Schip om sijner wille ghearresteert mogen woerden. Niet om des koopmans wille/ om dat eens anders goet/ om eens anders wille niet gearresteert magh woerden: En alshoon wel gebeurt dat een Schip gearresteert woerd/ om dat het verbodene en geen aengegebene goederen geladen hadde/ sehoonze wel de engenaers van 't Schip niet toe en quamen/ soo geschiet dat daerom/ dat de Reders niet ten eenenmael huysen schult zyn/ om dat ze sulcke waren ingenomen hebben/ dewelcke sy wisten/ of ten minsten behoorden te weten/ dat verbodent waren.

In welcken gevalle.] Noteert hier by dese gelegentheit hoe dat veelte dingen uyt noodtsaeckelijckheit toegelaten worden / dewelcke andersints niet geoorloft souden zijn / waer van exempel te vinden zijn in l. 7. §. 1. ff. qui satisd. cog. l. 13. fam. ercisc. l. 1. ff. cor. quæ sub tut. soo siet men dat uyt noodt dickwils de Godtlijcke eerbiedighendt te rug gestelt wordt / als in l. 7. C. de fer. Menoch. 2. arbit. judic. cas. 232. n. 23. de gehoorsaemheyt veracht / c. 2. de obf. jejun. Menoch. 2. arbit. cas. 182. n. 5. Soo mach men oock uyt grooten hongers noodt de Godt toegewijde vaten / ende andere dingen tot den Godtsdienst behoorende / verkoopen / l. 21. C. de S.S. Eccles. Ende hier van isst / dat de Wetten gunstiger zijn / al wat uyt noodt gheschiedt / als of het met willen en voozbedachten raedt gheschiedt was / arg. d. l. 7. §. 1. ff. qui satisd. cog. Sichard. ad l. 1. C. de reb. credit. ende die uyt noot perwat doen moeste / wordt lichtelijck gerecuseert / lult. ff. de separat. ende hier heen gehoort het gemeene spreekwoort / noot breeckt Wet, waer met accordeert en obereensteint l. 11. §. 1. ff. de mun. & hon. c. si quis propter de furt. Jas. in l. 1. col. 20. n. 75. ff. de offic. ej. cui mandat. jurisd.

By forme van Bomerye.] Bomerye is een geldt-leeninge waer van de uptleender het gebaer loopt van de Zee / l. 1. ff. de naut. fen. ende is eken dat selve / dat in den Rechten nauticum foenus of pecunia trajestitia genoemt wordt / tot. tit. ff. & C. de naut. fen. Dese Bomerye heeft dit bysonderx / dat de jonghste Bomerye-brief gaet vooz andere gelijcke hzeven / wanneer daer meer crediteuren mochten wesen / dewelcke op verscheyden tijden oock geldt op den selven Bodem gedaen hebben / ende dat om dat dooz des lestens gelt het Schip wederom blot ende uyt de haven / op reyse ghezacht is gheweest. Doch soo wanneer verscheyden crediteuren waren / dewelcke op verscheyden reysen geldt gheleent hadden / niet aen den Schipper / maer den koopman op sijne goederen / in 't Schip geladen / alsdan heeft het jus prælationis oock geen plaetx / maer sy worden alle gheelijck gerecckent / en ober eenen kam geschoren / gelijck dat selve tot Amsterdam alsoo geohserveert wordt. Daer is noch een ander instrument 't welck een Bijl-brief genoemt wordt / 't welck is een obligatie / waer by pemant geldt opneemt om het Schip te timmeren ende uyt te rusten; en dese Bijl-brief gaet vooz Bomery-brief / waer dooz dickwils de crediteuren bedrogen worden / en in schade gheraken / wanneerze van dese Bijl-brief te vooren niet en wisten / geldt op Bomerye gedaen hebben.

Soo veel als het vierendeel.] Hier sietmen een seckere mate en bepalinge gestelt / hoe ver men geldt op Schips-bodem in tijdt van noodt soude mogen nemen / den welcke men niet lichtelijck magh overtreeden; den Schipper dan is gheoorloft om soo veel op Bomerye te nemen als 't vierendeel van 't Schip wordt gerecckent weert te wesen / om dat de Meders / selfs in noot zijnde / soo ver het Schip selfs wel souden beswaren / ende daerom buyten twijffel / dat selve wel

sullen approuveren ende voor goet kennen; Ende dan oock/ om dat de Schippers niet en mogen het Schip soo hooghe beswaren/ als het weerd mochte zijn/ het welke de Reders selfs niet souden begeeren te doen/ op datze daer door den eygendom van 't Schip niet en mochten verliezen; Ende dan eyndelyck om de sware interesse/ dewelcke buyten ordinarijs van den crediteuren/ om het geboers wille kan bedongen worden/ l. fin. C. de naut. feen. Op dat de Reders door te veel opnemen van penningen/ met dusdanigen swaeren interesse niet al te seer overbullen mochten worden.

Van den selven Bodem.] Dat is/ het bierendeel van 't Schip/ het welke blyfscit npt de volgende woorden/ over de weerde, van 't vierendeel van 't Schip, alwaer van 't bierendeel van 't Schip/ eben dat hier van 't bierendeel van den bodem geseght wordt.

Ten zy incas van groote noden.] Dateert hier een casum, in welke men eens anders goet/ oock tegens sijnen wil/ cum effectu, tegens het ordinarijs recht/ l. 1. 2. 3. C. de reb. al. non al. magh verkopen.

Ende mitdien sal gehouden wesen.] Dit dient tot verklaringe van 't geene te vooren/ verb. daer hy geen goet oirbaerlyck verkoopen konde, geseght is/ als dat men eerst moet sien om eenige goederen/ soo eenighsing doenlyck/ ende niet al te schaedelyck was/ te verkoopen/ eer men geldt op Bomerye neemt: moet verstaen worden van de goederen den Schepe of Reders toebehoorende. Ende dat de woorden/ en sal niet mogen te koope stellen, oft vervreemden eenige goeden, wefende in sulcken Schepe, soo lange als hy sal vinden wissel ofte Bomerye op den selven bodem van den Schepe, alwaer contrary geseght wordt dat men eerst sal soecken wissel of geldt op Bomerye te nemen/ eer men de goederen soecht te verkopen; moet verstaen worden van de goederen/ die de kooplynden toe behooren/ en alsdan en salder geen strydygheit gebonden worden.

Te betalen.] Ende dat binnen den tijdt van beerthien daghen/ nae sijn aenkomst. Grot. in sijn inleyd. 3. boeck 20. Deel.

Op poene indien de Schipper anders dede.] Als wanneer hy des koopmans of des Reders goet kuyten noot verkocht of geldt op Bomerye genomen hadde; item/ hy soo ver hy by sijn eygen schult in soodanigen noot gekomen was/ dewijl hy den goeden windt verlegen en versupnt hadde/ siet Wisbuische Zcer. art. 35. 41. 69. 70. Siet sup. art. 12. tit. van Schipp. en Koopl. verb. in noode van gelde.

Oock hare schade oprechten sal.] Damnum enim casus fortuiti ad eum regulariter pertinet, per cuius culpam evenit, l. 5. §. 9. ff. commodat. de schade hy ongeluck toegekomen/ komt gemeenlyck tot last van die geene/ hy welckers schult dattet ongeluck roeggekomen is/ ende dat/ om datze alsdan hy ongeluck toegekomen te zijn/ niet en kan gereekent worden/ om datmen 't ongeluck voorszien/ ende ontgaen hadde konnen.

Arbitralick gecorrigeert worden.] Om dat hier op door geen Wetten/ een bysondere en gedetermineerde straffe gestelt en is; in welcken

ken geballe het arbitrium judicis plaetsx heeft / soo dat een Richter in soodanige gelegentheit / sulcke misdaden na sijn goetbeduncken / extra ordinem bermaght te straffen / l. 1. §. fin. ff. de jure delib. l. in venditione 8. §. 3. & 5. de bon. aut. jud. l. 13. §. 1. de ann. legat. Menoch. de arbit. lib. 1. in proem. n. 5. & quaest. 14. n. 3. Dus ver in Zee-saecken besich geweest zijnde / hebben nu onsen hours ten eynde gebracht : **Dancken Godt** booz de maecte der kennisse / ons van hem in desen berseent.

Den drie-eenigen Godt zy gedanckt en ten hooghsten gepresen van nu af tot in alle Eeuwigheyt.

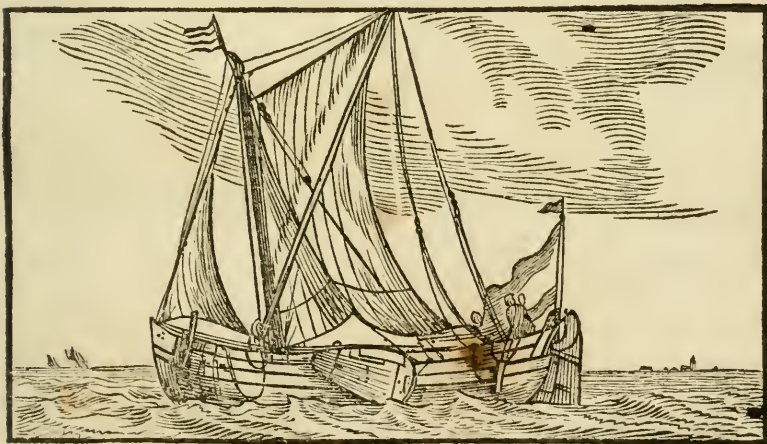
E Y N D E.

A D V Y S E N,
CERTIFICATIEN,
Ende
GEWYSDENS:

Rakende het vergoeden
van de Schade, die de
BINNELANDTZE SCHEPEN
Malkanderen komen aan te doen.

Den tweeden Druk, vermeerderd ende verbeterd.

t' A M S T E R D A M,
Gedrukt voor *Hendrick* ende *Dirck Boom*, Boek-ver-
koopers, op de Konings-gragt, by *Jan Roonpoorts-*
Toren, in den Boekbinder. 1670.

A. D. V. 1874
CENTRAL
GEOLOGICAL SURVEY
of the
UNITED STATES
DEPARTMENT OF THE INTERIOR
BUREAU OF GEOLOGY

Washington, D. C.
1874

D E
D R U K K E R S

Aan den
L E S E R.

Et is nu eenigen tijdt gele-
den , dat het jegenwoor-
dige Boekjen , voor de
eerste reyfe , door ordre
van de *Overlieden van het*
Groot Binnelands-varende Schippers Gilde tot
Amsterdam , is gedrukt ende uytgege-
ven. Dan alsoo den voorfz. eerften
Druk op foo weynig exemplaren was
aangeleydt, dat de Schippers ende Koop-
lieden daar van niet gediendt konden
worden , ende ons wijders, door den Au-
theur , niet alleen verfcheyde fouten
ende omiffien in den felven eerften Druk
zijn aangewefen , maar als nog daaren-
boven verfcheyde vermeerderingen ter

handt gestelt; soo hebben wy onsen pligt geagt , het voorfz. Boekjen , voor de tweedemaal , wederom op de Pers te leggen ; ende 't selve niet alleen van alle fouten te fuyveren , maer ook met de voorfz. vermeerderingen te verrijken; als mede in 't eynde daar by te voegen een bequaam Register : op dat alsoo een yeder daar van soude mogen werden gedient. Wy willen niet twijffelen , of desen onsen arbeydt ende goede voornemen fal den Leser wel gevallen. En fal daar door onsen yver meer en meer werden opgewekt, omme, in toekomende , meer andere dingen voort te brengen , daar 't Gemeene beste dienst van fal kunnen trekken. Vaar wel.

Bedenckelijcke Redenen , over het inzeylen ende beschadigen van de Binnelandts-varende Schepen, ingestelt by G. J. Kooch (voor desen Overman van het Binnelandts-vaerders Gilde, ende naderhandt Commissaris vande Binnelandtse Beurt-Schepen tot Amsterdam) ter occasie dat in den Jare 1656. een ledig Schip van Hoorn, komende van Sparendam, by de hooge Noort in de grondt hadde gezeylt een Schip van Amsterdam, geladen met Granen, en den Schipper daer over by den Koopman tot Amsterdam voorsz in Proces was getrocken, tot vergoedinge van sijne schade: waer inne den voornoemden Schipper sustineerde ongehouden te wesen.

't **I**S seecker, dat in gevalle men soude willen sustineren, dat by ongeluck twee Schepen malkanderen in de gront zeylende, de Schipper, wiens Schip behouden ware, oock soude moeten dragen aen de schade van 't bedorven Koopmans goet, dat de Schippers daer-en-tegen wederom souden moeten genieten de Avaryen ende voordeelen, die hun in het beschadigen der Schepen (volgens de Zeerechten) souden competeren, 't welck noyt over de Binnen-vaert in gebruyck geweest heeft, hoe groote schade de Schippers aen hunne Schepen hebben geleden.

Maer heeft yder Koopman tot noch toe sijne goederen, beschadight ofte onbeschadight zijnde buyten schulde van de

Schippers , ontloft , mits alleen betalende de behoorlijke Vracht ende Tollen : dragende yder sijn eygen schade.

De Avarye soude voor de Binnelantse Schippers wel profijtelijck , maer voor den Koopman schadelijck zijn : vermits de Schippers menighmael schade lijden, daer het Koopmans goet geen hinder af en heeft. En soude oock niet practicabel zijn , sonder groote prejuditie ende nadeel van de Binnenlantse Negocie.

Want om de Repartitie van alfulcke schade te maecten, ende over Koopmans goederen te verdeelen, soude moeten volgen , dat de Schepen ende ingeladen Goederen souden moeten werden opgehouden ten aenschrijvens aen de Eygenaers gedaen , om van yder Koopman sijn goederen getaxeert , ende in repartitie gebracht te werden.

Ende alsoo veele Goederen herwaerts in commissie ghesonden, of alhier in commissie gekocht zijnde , in Brabant, Vlaenderen, in 't Landt van Luyck, Artoys, Henegouwen, als anders zijn t'huys behoorende; soude daer uyt volgen , dat door het langh belet de Goederen souden bederven, ende na behoorlijke tijdt aen de Merckt komende, tot groot verlies souden moeten verkocht worden : gelijk by de Zeevarende Schepen dickwils is bevonden.

't Zoude oock by de Koopluyden , als een groote nieuwigheyt vreemt in 't oor klincken , dat men haer aen de geleden schade van een Schipper soude willen doen betalen , 't welck in der waarheyt noyt in gebruyck geweest heeft.

Ende alsoo dan seecker is , dat de Binne-schippers het voordeel der Avaryen noyt hebben genoten , soo waer 't buyten reden , dat men de Schippers soude belasten, om 't beschadighde Koopmans goet (buyten hunne schuldt) te helpen dragen.

Ende

Ende dewijle dagelijx, door de menighvuldigheydt van Schepen, enghete der Revieren, verloop ende verschuyringhe der Sanden, veel schade aen de Binne-landtsche Schepen is geschiedende, die men met fatsoen in de avarye soude kunnen brengen, soo ware van noode in yder Stadt dien-aengaende een Rechter-huys te ordonneeren, die alleen genoegh souden te doen hebben, om diergelijcke saccken af te handelen,

Ten is oock de meyninge van sijn Keyserlijcke Majestejt, of Koninck Philips noyt geweest, de Binnelants-vaerders te beneficieren met d' Avarye der Zee-vaert: consequentelijck oock niet te bewarenen met 't gene hun tot nadeel soude strecken: want in de geheele Zee-rechten niet een woort dien-aengaende wort aengeroot.

Ende of schoon de Advijfen van de Heeren Advocaten Mr. Jan de With, ende Mr. Pieter Cloeck contrarie sustineren, funderende 't selve op het 46. 47. en 48. *Art. van d' Ordonnantie van Keyser Karel op de Zeeregten*, ende op het 1. 2. en 3. *Art. van de selve Ordonnantie van Koninck Philips, wegen het beschadigen der Schepen*, luydende als volght:

Of't gebeurde, dat twee Schepen, binnen of buyten's Landts zeylende, of op het Ancker leggende, malkanderen beschadighden, dat de schade moet half ende half gedragen worden.

Soo sustinere ick, behoudens het respect van de voorsz. twee Advocaten, dat sy hun daer in verabuseren, ende moet alleen verstaen worden van Schepen by der Zee varende, die oock moeten Binnens-landts komen, om hun Haven te winnen.

Want in gevalle niet gesteldt waer, *Binnen of buytens-lands zeylende, of leggende*, soude altoos in twijffel ghetrocken worden, of de Schepen uyt de Zee komende, binnen de 1. 2. of 3.

of 3. ton, of in de Zuyder-Zee, de Zeerechten souden subject zijn of niet.

Maer dat geensins de Binnen-vaerders gedacht zijn in het maecken van gemelte Zee-rechten, blijkt uyt het Hooft van de *Ordonnantie op de Zee-rechten van Keyser Karel*, luydende als volgt.

Karel, by der gratie Godts, &c. Aenmerckende voort, dat wy der voorsz. Ordonnantie onse Onderfaten vertrooft hadden, dat wy souden laten uytgaen, ende publiceren seeckere Poincten ende Artijckelen van costume van *Zeerechten*, grootelijx dienende de Koopluyden, Schipperen, Visschers, Bootsgesellen, ende allen anderen (noteert) *hun ter Zee generende*.

Waer uyt klaerlijck te sien is, dat alleen over de Zee-varende, ende niet over de Binnenlants-vaerders, (welcker naem oock eenighsins soude gedacht wesen) de voorsz Ordonnantie gemaect is.

Blijckt oock by het 50. *Art. van de voorsz. Ordonnantie van Keyser Karel*, inhoudende, Dat een Schip lichtende, of eenigh goed in een Binne-landts Schip overfettende (want de Binne-landtsche Schepen de Lichters van de groote Schepen zijn) in geval het lichter Schip quam te verongelucken, de Schipper ongehouden is, alfulcke goederen te betaelen.

Ende in 't 10 *Artijckel, van de Ordonnantie van Koninck Philips: onder den Tit. van Schip-brekinge, &c.* Dat, indien de Goederen in alfulcken Lichter, of Binnelandts-vaerder quamen te verongelucken, de schade daer af sal komen in groote Avarye, te weten van het Zeevarende Schip, over Schip ende goet.

Sonder in een vande voorsz. Artijckelen, noch in geheel de Zeerechten eenighsints de voorsz. Lichter-schepen, of Binnelants-

nlandts-vaerders in 't minste met d' ordre der Zee-rechten te beneficiëren ofte te bewaren.

Stelle dan voor, dat twee Lichters ofte Binnelands-vaerders, het een gheladen hebbende in 't Vlie, uyt een groot Schip, om 't selve te lichten; het ander tot Harlingen van 't Landt gheladen hebbende; willende beyde naer Amsterdam, ende onder wege beyde in de grondt gezeylt zijnde; ten reguarde van 't eene; de schade der Goederen moet geleden werden door sijnen Bevrachter, over Schip ende Goedt, volgens de Zee-rechten: blyvende alsoo het Lichter-schip ontlast van de beschadigde Goederen. Volght dan klaer, dat oock de schade der Goederen van die gene die tot Harlingen geladen is, moet gedragen werden by de Inladers ofte Eygenaers der Goederen als boven.

't Is oock sulx, dat groot onderscheyt is, tusschen de Zee-varende, ende Binne-landts-varende Schepen.

Een Schip by de Zee varende, wort door verscheyden Reeders ghedaen maecken, uytgherust ende betaelt, daer af de Schipper presenteert het Hoofd van dito corpus, dien het Schip als eyghen wort toe vertrouwt, ende moet verantwoorden.

't Is oock seecker, volgens het gebruyck der Zee-rechten, dat geen Schipper noch Reeder van soo een Schip, hoe grooten schade, dat het oock soude mogen gedaen hebben, verder kan werden aengesproken, als de waerde van het Schip, 't welck dan, neffens de andere Goederen, 't zy beschadicht of onbeschadicht, moet getaxeert werden. Ende blyft de Schipper noch altoos Eygenaer voor een ghedeelte van dito Schip, voor soo veel *pro rato* de Reeckeninge sijn aendeel van het Capitael bedraecht.

't Gaet anders met de Binnen-landtsche Schippers, die het

meerendeels zijn onvermogene luyden, die tot haer Schepen geen Reeders zijn hebbende; maer de selve zijn koopende op langhe Scheeps dagen, om die allenckens met de winninge te betalen.

Die Reeder is aen een groot Schip, die is de proffijten ende winninge deelachtigh van dito Schip; over sulx oock de schade subject. Die een Schip maect of verkoopt, op langhsame payen (gelijck met de Binnen-vaert in gebruyck is) heeft vorder geen proffijt te verwachten: maer verwacht alleen ten verval-dage de betalinge, die somtijts oock wel een Jaer of twee, na het verloop van den tijt, door de slechte winninge, betaelt wort, gelijck men dagelijx noch siet gebeuren.

Soo valteen nieuwe questie voor: want alsoo de schade te vergoeden, niet vorder wort gereeckent, als de waerdye van het Schip, sonder de Schippers of Reeders in hunne verdere Goederen te bewaren, soo is de vrage of een binnen Schipper oock meerder soude kunnen verliefen, als hy eygendom aen het Schip heeft.

Den Timmerman, of Verkooper van het Schip kan geen proffijten van het Schip trecken. Over sulx moet oock geen schade verwachten, maer siet alleen op sijn Hyporheek, dat by hem, volgens sijn kustingh brief, op alle Havenen ende Stroomen aenspreeckelijck is.

Ende also de Schepen dickwils alle Jaer so veel verergeren, als de payen bedragen, die daer op betaelt werden, soo blyven, gelijck als gebeurt, de Timmerman of Verkooper de grootste Eygenaers van de Schepen.

Soo dan het Schip voor de schade, als vooren, soude executabel zijn, soude somtijts in 't verkoopen soo veel niet gelden, als den Timmerman of Verkooper noch pretendeert, ende soude sulx voor de schade der Goederen niet overschieten,

ten, ende de Schipper soude ontbloot zijn van sijn winninge ; ende dickwils Vrouw en Kinderen in armoede gebracht.

Ende soude de Timmerman of Verkooper van een Binnen-schip, in alsulcke gelegenthey, perijckel loopen, om van hun Hypotheek te kunnen ontbloot worden : ende soude noyt geen Schip op langhsame payen willen maecten nochte verkoopen.

Ende alsoo men van hondert Schippers nauwlijcks een vint, die de middelen heeft, om een Schip met gereedt gelt te doen maecten ofte te koopen, soude nootsaeckelijck volgen, dat de Schippers, om te minder perijckel te loopen, hun met oude ende slechte Schepen souden soecken te behelpen.

't Welck de neringe der Timmerluyden dapper nadeeligh soude zijn, ende den Koopman in 't verzenden van sijn Goederen, daer door veel meerder schade ende perijckel subject werden.

Geen Timmerman ofte Verkooper van een Binnen-schip sullen toe laeten, dat de Schipper een Zeevracht sal mogen aen-nemen, om buyten Duyns te varen, ende hun Hypotheek in perijckel te stellen, sonder eerst betaelt te hebben de laetste paye met de eerste, ofte suffisante borge ghes'te't te hebben. Zijnde 't selve van oude tijden alsoo gebruyckelijck geweest : uyt welck out ghebruyck klaerlijck blijkt, dat noyt in bedencken ghekomen is, 't sy by den Timmerman, of Verkooper, van Binnen-schepen, dat hunne Hypotheek, dien aen-gaende, eenigh perijckel souden subject zijn.

Oock is my wel indachtigh, ende verclare oock 't selve secker te zijn, dat, voor veele Jaren, mijn Vader (zijnde verscheyde maelen Overman van 't Gildt der Binnenlandts-vaerders alhier geweest) die geleest heeft over de 80. Jaren, neffens andere Overluyden, voor Burgemeesters alhier met

Eede bevestight hebben, dat, by hun gedencken, noyt geen ander gebruyck, onder de Binne-vaert geweest is, als dat twee Schippers malckanderen schade doende, de schade half ende half wordt gedragen: maer dat yder Koopman van de beschadigde Goederen, sijn eygen schade gedragen heeft.

Diergelijke Certificatie is by my ende andere Overlieden oock be-eedight den 24. September 1656. geregistreert in 't Cotype-boeck van 't Schippers Gilde alhier tot Amsterdam.

Oock een Verklaringe door verscheyde Overlieden van 't Schippers Gilde van Enckhuysen, van dato den 7. Maert 1648. geregistcert als boven.

Oock een Verklaringe van de Deeckenen van 't Schippers Gildt tot Middelburgh in date den 28. December 1656. mede als boven geregistcert.

Oock een Vonnisse, dien-aen-gaende gewesen tot Enckhuysen den 29. December 1648. geregistcert als vooren.

Volgens de Aenteekeningh der Overluyden in 't Memoriael-boeck, soo is in 't Jaer 1611. alhier tot Amsterdam oock gelijk Vonnisse, als boven, gewesen, doch is den *datum* niet aengeteekent.

Ende vertrouwe vastelijck, dat, van *Keyser Carels* tijdt tot nu toe, geen exempel ter contrarie sal kunnen bewesen worden.

Ende alvooren dat men de Binne-schippers met alfulcke nieuwigheydt soude willen belasten, diende eerst overdacht, hoe verre hem het selve soude uytstrecken.

't Soude *voor eerst* moeten komen op Wyt-schepen, Smal-schepen ende al diergelijke soorte van schepen.

't Soude moeten volghen op Turf-ponten, Dam-loopers, Kagen, Rondt-schuyten, Sandt-schuyten, Speel-jachten, ende alles wat hem met Zeylen geneert.

Komen dan tot de Treck-schuyten, die met de Paerden getrocken werden, die de zeylende Schepen kunnen beschadigen, ofte door de selve beschadicht kunnen werden.

Komen dan verder tot de Roey-schuyten, die de Goederen, in veel Zee-varende Steden, van buyten uyt de Schepen halen, ofte weder na buyten aen de Schepen voeren.

In summa het soude hem uytstrecken tot de Melck-schuyten incluyt. Ende 't soude al moeten een kloeck verstandt zijn, dat daer tusschen een scheidynghe soude kunnen maecten, dat geen krakeel soude subject zijn.

Die dan eenige nieuwigheydt, desen aengaende, soude willen invoeren, soude seeckerlijck arbeyden tot verweckinghe van veele krackeelen tusschen Koopman ende Schipper; tot verkortinge van de Goederen in haer spoedige reyse; ende tot groot beletsel van de Binnen-landtsche Negotie.

Waeromme dan verders segge, tot besluyt, dat de Artijckelen van de Zee-Rechten van *Keyser Carel*, als van *Koningh Philips*, [hier voor geannoteert] seggende: *Dat twee Schepen malkanderen beschadigende, de schade moet half ende half gedragen werden* niet klaer leggen, noch volkomen Regel kunnen gheven, maer nootsaeckelijck een uytlegginghe van nooden hebben. Want wordt in dit Artijckel van geen Goederen gedacht, maer alleen van de Schepen. Ende soude dan, na den uytterlijcken sin, met het gebruyck der Binnelands-vaerders allernaest accorderen, dat schip tegen schip soude werden gestelt, sonder meer. Soo dan de beschadighde Goederen door het behouden schip moeten gebeneficeert werden, volght klaer dat het behouden ende onbeschadicht Goedt, de geleden schade oock moet helpen vergoeden.

Ick heb oock hier over gelezen de 40. ende 41. *Decisie van de Heer Jac. Coren*, raeckende mede oock mijn voorstel, of

14 *Bedenckelycke Redenen over 't beschadigen van Sc.*

yemandt meer soude kunnen verliezen , als hy aen 't schip heredeert : alwaer de voorseyde Artijckelen worden geexamineert. Ende bevinde, dat den *Hoogen Raedt* sich met de voorz. Artijckelen niet heeft kunnen behelpen : maer sich nootfaeckelijck heeft moeten voeghen na de Verklaringhen ende Getuyghenissen , die van verscheyde Koopluyden, wegens het gemeen gebruyck dien-aen-gaende ten voorz. Proccesse zijn verতোont geweest.

Soo sustinere dan , ingevalle de Gerechten in soogewichtigen saecke (als zijnde het principale point der Zee-Rechten) hun na de getuygenissen van ervaren Koopluyden hebben gereguleerd , dat oock in de voor-verhaelde gelegentheden , wegens de Binnelandtsche-vaert (als zijnde van veel gheringer conditie) de Verklaringhe van soo veel oude Patronen , in verscheyde Steden van jonghs af in de Binnelandtsche vaert goeoffent , ende welcke over sulcks het ghebruyck van dien seer wel bekend is, oock behoort in consideratie te komen , ende volgens dien de Binneländtsche gewoonte na het oude gebruyck te continueren.

Actum in Amsterdam den 5. Februarij 1660. ende was onderteyckent Gerrit Jansz. Kooch.

Dese saecke is soodanigh uytghevallen , dat den Koopman het Proces heeft laten steecken ; Invoeghen dat den Schipper geen scbade heeft geleden. En was oock geen ander apparentie, dan dat de Decijie tot voordeel van den Schipper soude hebben gevallen.

Advijfen van verscheyde voorname Rechts-Geleerden, dat de Binnelandtse-Schepen niet schuldigh zijn te dragen in de schade, die door Overzeylinghe ofte dierghelijcke ongelegentheden aen de ingelade Goederen ofte Coopmanschappen werdt geleden; Versocht ende gegeven, ter occasie, dat in den Jare 1657. Proces was voorgevallen, soo tot Delf, als naderhandt by provocatie voor den Hove van Hollandt tusschen Jan op de Camp ende Consoorten, Kooplieden tot Keulen, ter eenre, ende Jacob Smit; (anders mede genoemt Jacob de Wit) Schipper van Nieuwmegen, ter andere zyde: ter oorsaecke, dat den voornoemden Jacob Smit, komende met sijn Schip ontrent Louvesteyn, aldaer tegen een Keulschen Beytel-aeck was aengedreven, waer door den selven was gesoncken, ende alle de ingeladen Goederen bedorven. Van welcke saecke de dinghtalen, ende gewijsdens soo van Schepenen van Delft, als van den opgemelten Hove van Hollandt, hier achter mede gedrukt zijn.

C A S U S.

Komende met sijn Schip varen, op de Binne-stroomen, is door stilte ende kracht van de stroom, gheraectt voor de boegh van het Schip van *B.* soo dat het selve Schip met de ingeladen Goederen te gronde is gegaen: doch alles naderhandt geberght zijnde, is de voorn:

A. met *B.* geaccordeert over de schade aen het Schip gedaen: ende een geruyne tijdt daer naer, hebben d' Inladers, ende Eygenaers der Goederen het Schip van *A.* in Arrest genomen, ende gecontendeert, dat hy oock gehouden soude wesen,

fen, de schade, aen de Goederen geleden, te vergoeden, ten minften voor de helft.

Quæritur quid Juris?

G Esien by den *Onderschreven* de bovenstaende *Casus*, ende gelet op de *Vrage* daer uyt voorgestelt :

Dunct (onder correctie) dat *A*: naer Rechten noch *Costume* niet gehouden is tot vergoedinghe van de schade, aen de voorfz. Goederen geleden. Om redenen, *Voor eerst*, dat naer de beschreven *Roomfche Rechten* kennelijk is, dat als het eene Schip het ander, buyten fchult ofte verfuym van de Schippers ofte Schips-ghezellen, voor de Boegh komt ende niet en kan ontwijcken, in foodanighen gheval, den Eygenaer ofte Schipper van het aendrijvende fchip, in geen vergoedinghe van fchaden is ghehouden, om redenen, dat het gene by ongeluck gefchiet niemant geimputeert kan werden, volgens den text in *l. Quæ fortuitis. 6. C. de pignorat. act.* Ende fulcks foo wert in *l. Quemadmodum. 29. §. 4. ff. ad l. Aquil.* uytdruckelijk gefeyt: *si tanta vis navi facta fit, quæ temperari non potuit, nullam in dominum dandam actionem.*

En wat belanght de *Zee Rechten*, foo van *Wisbuy* als van *K Carel*, ende *Kon. Philips*, ende van andere hier te Lande gerecipieert: by de felve werdt mede niet bevonden, in reguarde van de Goederen, van de voorfz. *Roomfche Rechten* gerecedeert te zijn. Want *voor eerst* werdt by het 50. ende 51. *art. van de Wisbuyze Zee-Rechten*, alleenghesproocken van Schepen, ende niet van Goederen; ende fulcks alhier niet applicabel. Ende of fchoon by het 70. *Artijckel van de felve Zee-Rechten* mede gewagh van de Goederen wert gemaect, foo gaet echter het felve niet verder, als dat fchip teghens fchip

ſchip; ende goet tegens goet wert geſtelt, in ſoodanigher voegen, als daer wert gecalculeert: ende in't minſte niet gezeyt, dat de Schipper van het aenzeylende of drijvende ſchip, de ſchade aen het ander ſchip vergoet hebbende, daer-en-boven, tot vergoedinge van de ſchade aen de Goederen geleden ghehouden ſoude zijn. Zijnde mede het 46. *Artijckel van de Zee-Rechten van K. Carel*, ende 1. *Artijckel van Koningh Philips, ſub tit. van Schepen die malkanderen beſchadigen*, ten deſen niet applicabel: alſoo by de ſelve van geene Goederen werdt gementioneert maer alleen van ſchepen, die malkanderen beſchadighen, ghelijck by de lecture van de ſelve artijckelen ende inſcriptie van den titul conſteert ende blijckt.

Wel is waer, dat by coſtume, onder Koopluyden ende Zee-varende Luyden hier te Lande, is in gevoert, ende met verſcheyden Gewyſdens van de Hoven van Juſtitie bekrachtight, dat in gelegentheyt van overzeylingen, de ſchade aen de goederen geleden, ſoo wel vergoet moet werden, als aen het overzeylde ſchip, ende dat het behouden ſchip ende goet daer in naer rate moet dragen. *Neoſtad. Supr. Cur. Decif. 48. & 49. Coren Obf. 40. ende 41.* Doch de ſaecke wel in geſien werdende, ſal bevonden werden, dat het ſelve, in reguarde van de goederen niet gefondeert is op de gemeene beſchreven Rechten, ofte op de voorgeroerde Zee-rechten, maer alleen op de gewoonte onder de Koopluyden, ende Zee-varende Luyden, van langerhandt gerecipieert, gelijk by de voorſz 41. *Obſerv.* in 't langhe ende breede is te ſien. Zynde de ſelve coſtumen geenſints extenſibel tot het cas ſubject. Want, behalven dat de ſelve alleen aengenomen zyn ende met Gewyſdens verſterckt, in reguarde van ſchade ter Zee, ten minſten tuſſchen ter Zee-varende ſchepen gevallen (van hoedanige ſchade de opgamelte Zee-rechten mede ver-

staen moeten werden te spreeken, sonder onderscheyt, of de aenzeylinge geschiet buyten ofte binnenslants) soo werdt oock niet bevonden, dat de selve costume, in reguarde van Binnelants-vaerders, ofte schade op de Revieren, ende Binnewateren gevallen, oyt is aen genomen, ofte in practycke gebracht; maar wel in tegendeel, dat de schade, die de Binnelants-vaerders, by ongeluck, malkanderen aen doen, in reguarde van de schepen tegens malkanderen wert vergeleeken, ende by de respectivé Schippers half ende half wert gedragen: doch dat de schade van de goederen voor een ramp werdt gehouden; gelijk, des noot, met verscheyde Vonnissen getoont soude kunnen werden. Zynde 't selve op seer goede redenen gefondeert: als *voor eerst*, dat in cas alle schaden, sonder onderscheyt, die de Binnelantsche Schepen of Goederen daer in geladen, over komen, by de Eygenaers van de aenzeylende schepen, ofte goederen daer in geladen, gedragen moesten werden, t'elkens in cas van schade, die door quaedt weder, gelijkheyt van schuttinge, enghte van de Revieren, ende verloop van stroomen dagelijks voorval len, de goederen, packen, ende pacquetten, opende aen gehouden souden moeten werden, tot dat de waerde ingebragt, de schade begroot, de Avarye op gemaeckt, ende gerepartieert soude wesen; 't welck ten aensien van de veelheyt van de stuck-goederen, geringheyt van de waerde, absentie van de Eygenaers, ende apparente verderflijkheyt, niet practicabel soude zyn. Want behalven dat de Schippers daer naer niet souden mogen waghden, ende de Goederen ondertusschen onbestelt souden blyven; soo soude oock, ter oorfaecke van de menigvuldigheyt van soodanige voorvallen, in yder Stadt ende Plaetse, wel een particuliere Recht-banck van nooden zyn, om sulcke schade af te maken, in plaetse dat

dat tot noch toe de goederen altydt aen de Eygenaers, ter aenkomfte van de Schepen, fijn geleverd, fonder yetwes tot de fchade van de fchepen te contribuieren. Mits welcken oock niet redelyck foudē zyn, dat de Schippers in de fchade van de goederen fouden moeten dragen. *Secundum naturam enim æquum est, commoda cujusque rei eum sequi, quem sequuntur incommoda.* l. 10. D. de R. J.

Sulcks dat, geconfidereert, dat de Schippers ter faecke van fchade, door ongheval geaufeert (als boven gefeyt is) naer de Roomsche Rechten, niet aenspreckelyck en zyn, ende dat de Zee-Rechten, de Schippers, in reguarde van de goederen niet en belaften, ende dat de felve Zee-Rechten alleen over Zee-varende fchepen difponeren, ende geëmanceert zyn, ten dienfte van de Koopluyden, Schippers, Viſſchers, Bootsgefellen ende allen anderen (*nota*) hun ter Zee generende, gelijk by de inleydinge van het Placaet van *K. Carel* is te fien; ende dat de coſtume, waer van in de 41. *obſervatie van Cooren* wert gefproocken, alleen concerneert de Koopluyden, ende Zeevarende Luyden, ende nopende de Binnelantsvaerders foodanigh ghebruyck niet en wert gevonden; maer wel in tegendeel een contrarie gebruyck onſpreckwoort, dat *binnens-landts geen Avarye werdt gereeckent*, ende dat defwegen niet alleen verſcheyde Verklaringen van de Overluyden ende Gildebroers, van het Binnelantsvaerders Gildt, mitſgaders Aenteyckeningen in der felfer Memorialen werden gevonden; maer oock verſcheyde Vonniſſen, ſoo hier ter Stede, als elders gewefen; ſoo kan den *Ondergeſchreven* niet bevinden dat den voornoemden *A.* in eenige vergoedinge van fchade aen de goederen, in de *Casus poſitie* gemelt, geleden, isgehouden.

Want behalven dat in Rechten groot reguard wert geno

men, *quo jure Civitas retrò in ejusmodi casibus usa sit. l. 37. ff. de legib.* soo staet oock aen de Verklaringe ende Aenteyckeninge van de Overluyden, en Gildebroers van 't Binnelantsvaerders Gild veel te defereren; ten aensien, dat de binnelantse avarye de binnelantsvaerders vorderlijck, en de Koopluyden ofte Eygenaers der goederen schadelijck soude zyn, ter consideratie de meeste schade aen de schepen geschiet; ende dat, in cas van binnelantse avarye, de goederen, als meest van waerdye zynde, het meest te dragen souden hebben; buyten het ongerijf, waer van hier vooren is gesproocken,

Aldus geadviseert binnen Amsterdam desen 12. October 1663. ende was geteyckent.

* CORN. HOP.

* jegenwoordigh Pensionaris
der voorfz Stede.

G Esien by de *Ondergeschreven* de bovenstaende *Casus*, mitfgaders de voorgestelde Vrage ende den Advyse by den Heere *Consulent* daer op gegeven:

Dunckt (onder correctie) gemerckt de *Costume* by de 41. *observatie* van de Heer *Jacob Cooren* gemelt, alleenlijck spreekt van schepen den anderen, ter Zee, beschadigende; ende den *Ondergeschreven* niet en is gebleken, dat de selve *Costume* soude sijn ge-extendeert tot *Binnelands-Vaerders*;

Præterquam quod consuetudines & statuta (maximè quæ sunt exorbitantia à jure communi) non patiantur interpretationem extensivam, sed strictè debeant interpretari, cum sint stricti juris. Præf. Everh. Consil. 113. Num. 5. Neguzant. de Pign. & hypot. part. 5. num 29. Circa fin. Nam quæ sunt stricti juris, strictè sunt interpretanda. Costal. ad l. centum Capuæ. 8. nu. 9. & seq. ff. de eo, quod cert. loc. & quidquid omissum est in verbis, habe

habetur pro omisso. Jacob. Coren Observat. 18. num. 5. & per Autoritat. ibid. relat. Ita quoque correctoria juris (als is de voorsz. Costume) limitatè & prout sequuntur, intelligi debent & sunt servanda in suis terminis, neque extenduntur ad alios casus aut res. Dec. in consil. 1. num. 22. gloss. & comm. D. D. ad Authent. Quas actiones. Cod. de Sacrosf. Eccles. dat derhalven, by den gemelten Consulent, wel en te recht is geadviseert; ons over sulcx daer mede conformerende, om redenen by den voorsz Advyse gededuceedt.

Aldus geadviseert in Amsterdam, desen 23 October des jaers 1663. was geteyckent.

D. Ypelaer. J. v. Hartoghvelt.

GEsien by den *Ondergeschreven* het vorenstaende *Casus*, ende gelet op het *Queritur* daer achter gestelt.

Dunckt (onder correctie) by den Heer Advocaet *Cornelis Hop*, op het selvige *Casus* ende *Queritur* wel ende den Rechten ende Gewoonte conform geadviseert te zijn, sonder dat den *Ondergeschreven*, in den tijdt van over de veertigh jaren, dat hy tot Amsterdam heeft gepractiseert, contrarie heeft sien verstaen ofte oordeelen, dat de Schipper, als het ongeluck op de Binnen-stroomen gevallen was, oyt vergoedinge voor de helft heeft ghedaen, aen de Koopman, wiens goederen beschadight waren: my verder refererende tot de redenen, middelen ende motiven, soo in het vorenstaende eerste, als tweede Advijs van de Heeren Advocaten *Ypelaer* ende *Hartoghvelt*, geallegeert, daer mede my conformere. *Onderfont.*

Aldus geadviseert, binnen Amsterdam, den 31. October 1663. ende was geteyckent,

BEN. INGELS.

GEſien by den *Ondergeſchreven* het bovenſtaende *Cafus*, ende gelet op het *Queritur* daer achter geſtelt.

Indunkt (onder correctie) by de voorſz. Heeren *Conſulenten*, op het ſelve *Cafus* ende *Queritur* wel ende den Rechten ende Gewoonte conform geadviſeert te zijn, ſonder dat den *Ondergeſchreven* in den tydt van ſeven en veertigh jaren, dat hy alhier gepractiſeert heeft, het contrarie heeft ſien oordeelen. Refereert ſich vorders tot de redenen, middelen van Rechten, ende motiven in de bovenſtaende *Advijfen* geallegeert, waer mede hy ſich is conformerende

Aldus geadviſeert binnen Amſterdam den 2. November 1663. *ende was geteyckent*,

L. C A T ' S.

GEſien by den *Ondergeſchreven* de bovenſtaende *Cafuspoſitie*, mitſgaders d' *Advijfen* van Rechts - Gheleerden daer over gegeven, ende op alles gelet.

Dunckt (onder correctie) by d' opgemelte Heeren *Conſulenten*, rechtmatigh ende volgens *Uſantie* geadviſeert te zijn, my om de redenen ende middelen van Rechten, daer inne gededuceert, met de ſelve opinie conformerende, ſonder dat den *Ondergeſchreven* gheſien ofte gehoort heeft, dat gedurende den tijt van ontrent 17. Jaren, die hy, tot Amſterdam, ende daer te vooren noch ſeven Jaren te Hove gepractiſeert heeft, in ghelijcke *Cafus* of ſaeck, anders is geoordeelt of geſententieert gheworden. Staende mede inſonderheydt te confidereren, dat *A*, weſende met *B*, geaccordeert over de ſchade van het gheſonckene ſchip, te dier tijdt, van niemanden

den wegens eenighe verdere schade van d' ingheladene ende gebleven Goederen, is aengesproocken; veel min dat eenigh Arrest op de Goederen, in sijn schip gheladen geweest sijnde, is ghedaen, maer heeft men hem de selve, ter gedestinceerde plaetse, onbekommert, laeten voeren, ende aen die gene, daer aen de selve wierden geadresseert, uyt-leveren. Ende soude midtdien gansch onbillijck zijn, dat, naer verloop van een geruymen tijdt, ende dat hy geen regres of guarant tegens d' Eygenaers van de gheloste ende overgegeven Goederen soude kunnen hebben, nu noch in de vergoedinghe van de verongheluckte Goederen soude gehouden zijn, hebbende voldaan by accoort, 't gunt daer inne hy, particulierlijck, ten regarde van sijn schip, was ghehouden: 't welck derhalven nu met geen Arrest kan werden geincommodeert, uyt saecke van een pretensie, die d' Inladers van de verloren Goederen, tot laste van de Goederen, in 't behouden Schip gheweest zijnde, vermeynen te hebben, die niet meer in handen van *A.* noch in sijn schip zijn berustende: ende souden daer over sy luyden de Eygenaers van d' uytgheladen en behouden Goederen kunnen soecken, als die al in de halve schade, Binnelandts geschiet, mede souden moeten dragen, des neen, soo als hier vooren in 't breede is aangewesen.

Aldus geadviseert, binnen Amsterdam, desen 5. November 1663. ende was geteyckent,

Paulus de'Ligne, Paulus Bisschop, Jacob de la Mine.

G Esien by d' *Ondergeschreve* de vorenstaende *Casus* ende Advijfen daer op ghevolght, mitsgaders een Verklaringe van xv. Koopluyden, hier ter Stede woonachtigh op den 3. Octo-

3. *October* laetst-leden, ende eenige andere Getuygen in dese lopende Maent *November*, voor den Notaris *Gerrit Steeman* ende Getuygen gepasseert.

Dunckt (onder correctie) dat by de Heeren *Consulenten* de Rechten ende Practijck conform is geadviseert. Want indien de Inladers, tot laeste van *A.* eenige Actie hadden, het moeste ofte uyt de *Roomfche Rechten*, ofte uyt 's Landts *Placcaten* ende andere gerecipieerde *Zee-Rechten*, ofte uyt een *Coftume* fijn oorfpronck ende fundament nemen. Maer de *Roomfche Rechten* ftatuieren directelijck het contrarie *d.l. 29. §. 4. ff. ad l. Aquil. & alibi.* ende 's Landts *Placcaten*; ende andere gerecipieerde *Zee-Rechten* fpreecken van geen vergoedinge der fchade op de *Binnen-ftroomen* ghevallen, maer alleen van fchade ter *Zee*, ofte wel door *Zee-varende fchepen* gefchiet, ghelijck de Heer *Hop*, by fijn *Advijf*, feer wel, ende diftinctelijck heeft aengewefen: waeromme het oock *Zee-Rechten*, ende geen *Revier-Rechten* werden genaemt.

Oock kan uyt de *Ordonnantie* op de *Zee-Rechten* ende by lecture van dien, klaerblijckelijck ghespeurt werden, dat men daer alleenlijck in en ontrent de *Zee-vaert* heeft willen ordre ftellen, ende niet op de *Binnenvaerten*. Wel is waer; dat het voorfz. *eerfte Artijckel van Schepen die malckanderen beschadigen*, mentie maect van *Schepen binnen of buyten s' Landts zeylende*, maer dat heeft aldaer ende *Artijckel 23.* defen fin, dat de *Zee-varende fchepen* malkanderen altijdt de fchade moeten vergoeden, 't fy datfe in *Zee* gefchiet is, ofte datfe in het in, ofte uyt *zeylen*, of leggen *Binnen 's Landts* is voorgevallen: 't welck daer op fagh, ende dese reden hadde, dat men anders (indien het in dier voegen niet en was uytgedruckt) soude ghetwijffelt hebben, of zelfs de *Zee-fchepen*,
bin-

binnen 's Landts zijnde, dese voorfz. *Artijckelen* der *Zee-Rechten* subject waren, of niet; sulcks dat dan de Inladers oock gheen recht uyt 's Landts Placcaten, en vordere Zee-rechten konnende afmeten, soo soude dan een Costume alleenlijck hun toevlucht zijn; maer gemerckt fy daer van niet alleen geensins en doceren, ja dat in tegendeel uyt de vorenstaende Advijfen, als mede uyt de Verklaringe van vyftien Koopluyden, van het contrarie consteert, soo volght dan, dat fy den voorfz *A.* met onrecht inquieteren.

Aldus geadviseert in Amsterdam, den 19. *Novemb.* 1663.
ende was geteykent.

P. V. GRACHT *J. vander MERCT.*

Volgen nu verscheyde Verklaringen ende Certificatien tot de voorfz saecke dienende, soo van Kooplieden, als Dekens ende Overlieden van de Schippers Gilden van verscheyde Steden, mede ter occasie van den voorgeraerden Processe, tusschen Jan op de Camp, ende Jacob Smit, versocht ende gegeven.

Ende eerst van de Schippers ende Kooplieden tot Dordrecht.

OP huyn den 10. September festien hondert seven-en-vyftigh Compareerden voor my *Arent van Neten*, openbaer Notaris, by den Hove van Hollandt geadmitteert, residerende binnen *Dordrecht*, ende in presentie van den Getuygen naer genoemt, d' Eersame Personen *Govert A-*

reynsen *Kilwinger* ende *Ian Cornelissen Rot*, beyde van competenten ouderdom, tegenwoordige regerende Dekens van 't *Groot Schippers Gilde* binnen deser Stede, my Notaris bekendt: De welcke, ter instantie ende versoefke van *Iacob Smits*, Schipper van *Nimmegen*, hebben ghesamentlijcken getuyght, verklaert ende geattesteert, midts desen, by waere woorden, in plaets van Eede, waerachtigh te zijn, dat van immemorialen tijdt af, ende buyten gheheugenisse van alle menschen alhier binnen deser Stede, voor een vast recht, gebruyck ende observantie geweest is, ende noch tegenwoordigh is, dat, soo wanneer op de Binne-landtse Sroomen 't eene Schip het ander komt in te zeylen, ofte schade aen te doen, dat in 't regardt van de schaden, toegekomen aen de voorz. beyde respectieve Schepen, ghedraghen ende betaelt werden, d' eene helfte by den inzeylder, ende d' andere helfte by den genen, die ingezeylt is, ten wederzijden halfen half: maer dat in regarde van de Goederen ofte Koopmanschappen, soo de voorz. Schepen ingheladen hebben, ende mede door 't voorz. inzeylen komen beschadight, bedorven ofte verlorē te werden, by de respectieve Schippers ofte yemanden van beyden, nopende de selve schade, 't zy ten deele ofte in 't geheel, nietwes werdt goet gedaen ofte betaelt, nochte de Eygenaers van de selve Goederen ende Koopmanschappen, dien-aen-gaende eenighe actie op de Schippers te pretenderen hebben. Alle 't welcke sy Attestanten, deurgaens binnen deser Stede hebben weten gepractiseert te werden, sonder oyt het contrarie ghesien ofte gehoort te hebben. Sluytende hier mede hunne verklaringe, ende presenterende alle 't selve, des noot ende verfocht zijnde, met solemnelen Eede te bevestigen.

Aldus ghedaen ende gepasseert binnen *Dordrecht* voor-
noemt, ter presentie van *Hans Maertensz van Peer*, ende
Hugo van Dijk, Inwoonders alhier, als Getuygen verfocht :
die de minute van desen, nevens de voorsz. Attestanten, mede
hebben onderteyckent. Datum *ut supra* : onderstont, Ac-
cordeert mette minute, My t' oirkonde ende was ghe-
teyckent,

A. van NETEN

Notaris Publiq 1657.

OP huyden den 15. dagh November 1663. compareerden
voor my *Arent van Neten*, openbaer Notaris by den
Hove van Hollandt geadmitteert, residerende binnen Dor-
drecht, ende in presentie van den Getuygen naer genoemt,
Ian Iansz. Kelck, oudt Lvij Jaren, *Ian Simonsz. Falloo*,
oudt Lxj Jaren, ende *Dirck Huybertsz. van Leyden*, oudt
xlij Jaren, ofte elcks daer ontrent, alle drie Schippers ende
Borgeren dese Stede, my Notario bekendt, de welcke, ter
instantie ende verfoecke van de Overluyden van 't groot
Binnelandts-vaerders Gildt tot Amsterdam, Requiranten,
hebben ghesamentlijcken getuyght, verklaert ende geatte-
steert midts desen, by ware woorden in plaetse van Eede,
waerachtigh te zijn, dat, nu eenige Jaren geleden, sy Attestan-
ten in haer respectieve schepen gheladen hebbende Koopluy-
den Goederen, ingezeylt zijn geworden door andere Schip-
pers, te weten, de voorsz. *Ian Iansz. Kelck*, in stilte ko-
mende zeylen omtrent Overschie, Item, de voorsz. *Ian*
Simonsz. Falloo, legghende Cabel vast aen 't Hooft van
Bommel ende de voorsz. *Dirck Hubertsz. van Leyden* op

Ancker legghende in 't Langhe rack in d' Yffel, foodanigh, dat haer Attestanten Schepen in de grondt zijn gheraect, ende de in-geladen Koopmanschappen veel bedorven: maer hebben sy Attestanten, nochte oock de Schippers, die de inzeylinghe ghedaen hadden, noyt helder ofte stuyver goetgedaen aen de Koopluyden, int 't regard van de ingheladen beschadighde Goederen: maer is foodanige schade in 't gheheel alleen gedragen, ende gesupporteert by de selve Koopluyden in 't particulier, sonder dien-aen-gaende op de Schippers yets te pretenderen. Sluytende hier mede hare Verklaringe, ende presenterende alle 't selve des noot ende verfocht zijnde, met solemnelen Eede te bevestigen.

Aldus ghedaen ende ghepasseert binnen *Dordrecht* voornoemt, ter presentie van *Adriaen Iansz Cuyter*, ende *Adriaen Claesz. Borst*, Borgers alhier, als ghetuygen verfocht, die de *Minute* van desen nevens de voorsz. Attestanten mede hebben onderteyckent. Datum ut supra. *Onderstondt*: Accordiert mette *Minute*, My t'oirconde ende was onderteyckent,

A. van NETEN,

Notaris Publijq. 1663.

OP huyden den 15. dagh November 1663. compareerden voor my *Arent van Neten*, openbaer Notaris, by den Hove van Hollandt geadmitteert, residerende binnen *Dordrecht* ende in presentie van de Getuygen naer ghenoeemt, d' Eerfame Personen *Ian Matthijsz. Bax*, *Dionijs Gijssen*, *Pieter Cloens*, *Aernout Lova*, ende *Symon Pietersz. Cool*, alle Coopluyden hier ter Stede, ende hebben ten versoec-
ke

ke van de Overluyden van 't groot Binnelandts - vaerders Gildt binnen de Stadt *Amsterdam* ghetuyght, verklaert ende geattesteert, hoe waer is, dat sy ghetuygen respectivelijck nu veel jaren herwaerts gehandelt ende genegotieert hebben langhs de Binnen-stroomen, soo op Brabant, Vlaenderen, als andere omleggende Plaetsen daer omtrent, ende dat tot verscheyden malen ghebeurt is, datter by ongheluck, soo van inzeylen als anders, schade is komen te vallen aen de Goederen, die by hen ghetuygen in de Binne-landts-varende Schepen gheladen zijn geworden. Doch dat hen getuygen van foodanige geleden schade noyt eenighe vergoedinge door de Schippers is gedaen: gelijk sy getuygen oock sulcks noyt van de selve Schippers hebben gepretendeert; maer is foodanige schade by hen ghetuygen altijd voor een ramp ghehouden. Want sy ghetuygen altijd van verstandt zijn gheweest, ende oock als noch zijn, dat de Schippers in de schade aen de Goederen ghevallen, niet en behooren te dragen, uyt consideratie, dat soo wanneer de Schippers eenighe schade aen hare schepen, door inzeylen of anders komen te lijden, de Koopluyden op de Binnenstroomen handelende, volgens 't oudt ghebruyck, daer toe noyt yets zijn contribuerende, ghelijck hen ghetuygen oock noyt door eenighe Schippers, die schade aen hare schepen geleden hadden, een stuyver tot vergoedinghe van foodanighen schade is afgeheyscht, ende dat sy getuygen, soo langh haer memorie ghedraecht, noyt anders, als hier boven staet verhaelt, hebben sien uferen, noch practiseren: alleen dat eenighe van de Attestanten aen de Schippers, door welcker ingezeylde schepen sy aen hare Goederen schaden geleden hebben, geen vrachten van de ingheladen beschadighde Goederen hebben betaelt. Presenterende sy ghetuygen sulcks t' allen tijden (is 't noot.) met Eede te bevestigen.

Aldus ghedaen ende gepasseert binnen *Dordrecht* voornoemt, ter presentie van *Adriaen Jansz. Cuyter*, ende *Adriaen Claesz Borst*, Borgers alhier, als getuyghen verfocht, die de Minute van desen, neffens de voorsz. Attestanten mede hebben onderteyckent. *Datum ut supra*, onder stondt, accordeert mette Minute, My t' oirkonde ende was onderteyckent,

A. van NETEN,

Notaris Publijq,

Certificatien van Schippers van Delft.

OP den 17. October 1657. compareerden voor my *Johan van Ruyven*, Openbaer Notaris, by den Hove van Hollandt geadmitteert, tot *Delft* residerende, present den ondergeschreven ghetuygen, *Maerten Colijns Grafwinckel*, *Abraham Jacobsen Schuerwaerder*, ende *Gerrit Theunisz. de Hey*, alle van competenten ouderdom, ende regerende Deeckens van 't groot ende kleyn Schippers Gilde binnen deser Stadt, de welcke ter requisitie van *Jacob Smits*, Schipper van *Nimmegen*, by ware woorden, in plaetse van Eede, getuyghden, hoe waer is, dat van allen tijden, ende buyten memorie van Menschen, binnen deser Stadt, voor een vast Recht is geobserveert ende gebruyckt geweest, 't geen op huyden noch in ghebruyck ende observantie is, dat als op de Binnelandsche-stroomen, het eene schip het ander komt te overzeylen, ofte schade aen te doen, de schade die by beyde de schepen door 't overzeylen werdt geleden, ghedragen ofte betaelt werdt de eene helft by den overzeylder, ende

ende de ander helft by den genen , die inghezeylt is , ten wederzyden half ende half : ende dat in regarde van de Goederen ofte Koopmanschappen , die in de voorz. schepen gheladen zijn , ende door 't voorz. overzeylen mochten beschadicht , bedorven ofte verlooren werden , by de respectieve Schippers ofte yemant van beyden , ten aensien van de voorz. schade , in 't geheel ofte deel niets en werdt betaelt : ende dat de Eygenaers van de selfde Goederen ende Koopmanschappen dien-aen-gaende op de Schippers , ofte ten laste van de selfde niets hebben te pretenderen . Gevende sy Attestanten voor redenen van wel-wetenschap , dat sy niet alleen 't gene voorz. is , in voegen hier voren verhaelt , altijd soodanigh hebben sien ende hooren practiseren : maer dat sy oock dien-aen-gaende menichten Exempelen hebben gesien . Wijders niet ghetuygende , presenteerden de Attestanten , 't gene voorschreven , is des noot , nader te sullen verklaren .

Actum ter presentie van *Johan van Veen* , ende *Laurens Block* , als getuygen ten defen verfocht . Onderstondt *Concordat cum suo principali* , ende was geteyckent ,

J. van RUTVEN ,

Notaris Publijq.

OP huyden den 27. October 1657. compareerde voor my *Schalkio vander Walles* , Notaris Publicq. by den Hove van Hollandt geadmitteert , residerende binnen der Stadt *Delft* , ende ter presentie van de naer beschreven getuygen , *Balten Iansz. van Duyn* , Schipper , ende tot drie malen toe gewesene Hooftman van 't Schippers Gilde binnen deser Stadt ,

Stadt, van competenten ouderdom, de welcke verklaerde voor de gherechte waerheydt, in plaetse van Eede, ten verfoecke van *Iacob de Wit*, Schipper van *Nimmegen*, waerachtigh te zijn, dat binnen deser Stede, geduyrende sijne gheheugenisse, voor een vast Recht, ghebruyck, ende observantie gheweest is, ende als noch is, dat soo wanneer op de Binnelandtsche-stroomen 't eene schip het ander komt inne te zeylen, ofte schade aen te doen, dat in 't regard van de schaden toeghekomen aen de voorz. beyde respectieve schepen, ghedragen ende betaelt werden d' eene helft by den inzeylder, ende d' andere helft by den genen, die inghezeylt is, ten wederzyden half ende half: maer dat in 't regard van de Goederen ende Koopmanschappen, die de voorz. schepen ingheladen hebben, ende die door 't voorz. inzeylen worden beschadight, bedorven ofte vermist, by de respectieve Schippers, ofte yemanden van beyden, nopende de selve schade, 't sy ten deele ofte in 't gheheel nietwes werdt goet gedaen ofte betaelt: ofte dat de Eygenaers van de selve Goederen ende Koopmanschappen dien-aen-gaende eenige actie op de Schippers hebben te pretenderen. Voor redenen van wetenschappe ghevende, dat sulcks binnen deser Stadt altijdt is, ende als noch werdt gepractiseert, ende specialijcken, dat hem Deposant, als Schipper selfs ghebeurt is, dat hy tusschen *Dordrecht* ende *Gorcum* eenighe Jaren gheleden, foodanigh is inghezeylt, dat sijn schip sonck, innehebbende 's Landts Ammonitien ende andere Goederen, waer over hy Deposant, soo nopende de schade aen sijn schip, als innegescheepte voorz. Goederen Proces voor den Ed. Gerechte der Stadt *Rotterdam* moveerde, die de saecke renvoyeerden voor Advocaten ofte Rechtsgeleerden binnen haer voorz. Stadt, ende wierdt by de voorz.

Rechts-

Rechtsgeleerden, by uytſpraecke verſtaen, recht te zijn, dat de ſchade ter ſaecke van dien gevallen, alleen (wat ſijn ſchip was aenbelangende) gedragen moſt werden half ende half: ende dat, voor ſoo veel de ingheſcheepte Amunitie ende andere Goederen aengingh, egeen de alderminſte reſtitutie ofte vergoedinge en viel. Maer dat die ſchade moſt ghedragen werden by het gemeene Landt, die de Goederen toe quamen; ende heeft hy Depoſant als doen voor de ſchade in 'c lichten van ſijn ſchip geleden, van het ſelve ghemeene Landt in gelde ontfanghen twee hondert guldens. Eyndigende hier mede ſijne Verklaringhe, die hy, des noot ende verſocht zijnde, by Eede preſenteerde te beveſtighen, ende conſenterende hier van Acte ghemaect ende ghelevert te werden.

Aldus gedaen ende verleden binnen Delft, ter preſentie van *Iohannes Spoor*s, ende *Iohannes van Veen*, *Notaris Clercquen*, als getuygen; Onderſtondt: Accordeert met de Minute, onderteyckent by den Depoſant, Getuyghen ende my Notaris, welck ick getuyge; ende was geteyckent,

*J. van WALLE*S,

Notaris publiq, 1657.

OP huyden den 15. Julii 1657. compareerde voor my *Iohannes Denis*; Notaris publiq, by den Hove van Hollandt geadmitteert, op Delfs-haven reſiderende, ende voor den Ondergeſchreven Getuygen *Arien Pieterſz. Boy*, Schipper, woonende alhier op Delfs-have, zijnde van competenten ouderdom, de welke getuyghde ende verklaerde met ware Woorden in plaetſe van Eede, ten verſoecke van

E

Iacob

Jacob de Wit, woonende tot Nimwegen, hoe dat hy Deposant, ontrent drie Jaer geleden, is komen varen door de Kille, gheladen zijnde met Suycker ende Visch, ende dat hem doen op steve is gelooopen een seecker Schip van Amsterdam, waer door hy Deposant, ende deffelfs Bevrachters hebben geleden de schade van ontrent twaelf a derthien duysent gulden, sonder dat daer oyt eenighe reparatie ofte restitutie van de Koopmanschap is ghedaen, veel min daer oyt actie over is geinstitueert. Compareerde mede *Marinus Antho-nisz. Sluys*, Koopman, mede alhier woonachtigh ende van competenten ouderdom, de welcke verklaerde, in manieren als vooren, dat eenigen tijdt geleden, Hy in Noordt-Hollandt heeft gekocht gehadt eenighe quantiteyt Sout, dat hy Deposant door een Schipper hadde vermeent te doen brengen alhier op Delfs - have: maer dat het selve schip is overzeylt door een ander schip, dat het neder sonck, ende hy genootsaect was, het selve schip te ontladen, ende een ander schip te huyren, omme het selve Sout daer in te laden, daer aen hy merckelijke schade heeft gheleden, sonder eenige vergoedinghe van het ingheladen Sout ghenoten te hebben. Compareerde mede *Cornelis de Breems*, mede Schipper alhier, ende verklaerde mede (eenige Jaren geleden) door een ander overzeylt te zijn geweest, midtsgaders oock een ander overzeylt te hebben, daer door schade te hebben gheleden, ende te hebben ghedaen, sonder van de ingelade Koopmanschappen oyt genoten, ofte betaelt te hebben, alsoo hun getuygen alle seer wel kennelijck is, dat in gevalle voorschreven, de gedane schade nimmermeer verder en werdt vergoedt, als die met in, ende overzeylinge aen de schepen gheschiedt. Eyndigende hier mede hare Verklaringen, presenteerden sy de selve (des noots ende verfocht zijnde) nader met Eede te stercken.

Aldus

Aldus gedaen ende gepasseert op Delfs-have, ter presentie van *Willem de Boer* ende *Daniel Alma*, als getuygen hier toe versocht, die de Minute deses, beneffens haer Depofanten ende my Notario mede onderteyckent hebben; *Datum ut supra* Onderfont, *Collata Concordat*. Quod attestor, ende was geteyckent,

I. D E N I S.

Notaris Publicq.

*Certificatien van Schippers ende Koopluyden
van Amsterdam.*

WY Burgermeesteren ende Regeerders der Stadt Amsterdam, doen kondt eenen yegelijcken dient behoort, certificerende voor de waerheydt, dat voor ons gecompareert zijn, *Cornelis Dircksz. Haen*, oudt tachtigh Jaren, ende *Isaack Abrahamsen*, oudt vijftigh Jaren, beyde Overluyden van het Groot Binnelandts-vaerders Gildt deser Stede, ende *Gerrit Jansz. Kooch*, oudt acht en vijftigh Jaren, oudt Overman, ende tegenwoordigh Factoor ende Boeckhouwer van de Beurt-schipperen van dito Gilde op Gent, Zeelandt, ende Antwerpen, rechtelijck verdaeght, omme der waerheydt ghetuygenisse te gheven, ten versoecke van *Ian Jacobsz. den Broeder* van Amsterdam, ende *Rutgert Lambertsz.* van Wesel, beyde Veer-schipperen tusschen deser Stede ende Wesel: Ende hebben *Cornelis Dircksz. Haen* ende *Gerrit Iansz.* by solemnelen Eede, ende *Isaack Abrahamsen*, by ware Woorden, in plaetse van solemnelen Eede, verklaert, getuyght ende gedeposeert, hoe waer is,

dat van oude tijden, en soo langh hun gedencken mach; altoos in gebruyck ende observantie is geweest, dat in het bevaren van alle Binnenlandts-stroomen, 't sy Beurtschippers of andere, alle schade, die de Schippers malkanderen zijn doende ofte den Schipper aen sijn Schip over komt, alleen door de Schipperen moet gedraghen worden, sonder dat de Koopmanschap daer in gheladen, eenighsints daer mede wordt belast: dat daer tegen, wanneer de Goederen, door inzeylen, qualijck sitten, verhoolen ofte subite lecken, ofte eenige andere ongelucken komen beschadight, nat, bedorven ofte uytgheleckt te zijn, dat sulcks geensints komt ten laste van den Schipper, maer dat den Koopman daer af gehouden is, de vrachten te betalen. Ende voor soo veel aengaet de cautie, die de Marck-schippers moeten stellen, dat die alleen gefondeert is op de getrouwigheydt van de Schipperen, dat de Goederen by haer toe doen niet en fullen beschadight ofte vermindert werden. Gevende voor redenen van wetenschap, dat sy-luyden dickwils over alsulcke questien zijn gheroepen geweest, ende als Overluyden de saecke alsoo hebben gehant-haect; *So waerlijck most hen getuygen Godt Almachtigh helpen.* Des t' oirkonde deser Stede Zegel ten saecken hier onder gedruckt den 23. September, Anno 1656. Was onder-teyckent, *D. Schaep*, daer neffens stondt het Zegel der voorfz. Stadt Amsterdam gedruckt in groenen Wasse.

OP huyden den 31. October, ende eenige dagen daer aen volgende, Anno 1663. compareerden voor my *Gerrit Steeman*, Notaris Publicq, by den Hove van Hollandt ge-admitteert, t' Amsterdam residerende, in presentie van de naebeschreven ghetuygen, d' E. E. Srs. *Frederick de Bucker*, oudt 58. Jaren, *Dionijs de Glabbais*, oudt ontrent 51. Ja-
ren,

ren, *Balthasar Schouten*, oudt ontrent 44. Jaren, *Guilliam van Pradellis*, oudt ontrent 40. Jaren, *Ignatius van Hontsom*, mede ontrent 40. jaren, *Michiel Coeck*, oudt ontrent 35. jaren, *Hendrick de Coster*, oudt ontrent 40. jaren, *Alexander Colve*, oudt ontrent 38. jaren, *Philippo de Surmont*, oudt ontrent 38. jaren, *Pieter Morrel*, oudt ontrent 55. jaren, *Guillaume de Febure*, oudt ontrent 32. jaren, *Gillis Minuict*, oudt ontrent 42. jaren, *Christiaen van Verwijcken*, oudt ontrent 40. jaren, *Pieter de Schilder*, oudt 53 jaren, ende *Aernout de Schilder*, oudt 47. jaren, alle Koopluyden hier ter Stedè, ende hebben ten versoecke van de Overluyden van 't groote Binnelandts - vaerders Gildt alhier ghetuyght, verklaert ende geattesteert, hoe waer is, dat sy ghetuygen respectivelijck, nu veel jaren herwaerts, gehandelt ende negotieert hebben langhs de Binnen-stroomen, soo op Brabant, Vlaenderen, als andere omlegghende Plaetsen, daer ontrent, ende dat, tot verscheyden maelen gebeurt is, datter by ongeluck, soo van inzeylen, als anders, schade is komen te vallen aen de Goederen, die soo by hen getuygen, als andere, in de Binnelandts-varende schepen geladen zijn geworden. Doch dat hen getuygen van soodanige geledene schade, noyt eenige vergoedinge door de Schippers is gedaen: Gelijck sy ghetuygen oock sulcks noyt van de selve Schippers hebben gepretendeert, maer is soodanige schade by hen getuygen altijd voor een ramp ghehouden; want sy getuygen altijd van verstandt zijn geweest, ende oock als noch zijn, dat de Schippers in de schade, aen de Goederen gevallen, niet en behooren te dragen, uyt consideratie, dat, soo wanneer de Schippers eenighe schade aen hare schepen, door het inzeylen ofte anders komen te lyden, de Koopluyden, op de Binnen-stroomen handelende, volgens 't oudt gebruyck, daer

toe noyt yets zijn contribuerende, gelijk hen getuygen oock noyt door eenige Schippers, die schade aen hare schepen geleden hadden, een stuyver tot vergoedinghe van foodanighe schade is afge-eycht, ende dat sy getuygen, soo lange hare memorie ghedraeght, noyt anders, als hier boven staet verhaelt, hebben sien useren noch practiseren. Presenterende sy getuygen sulcks t' allen tijden (is 't noot) met Eede te bevestigen.

Aldus gedaen binnen Amsterdam, ter presentie van *Balthasar Spaeroogh*, ende *Pieter Prins*, als getuygen hier toe versocht.

OP den 9. November daer aen volgende, des selven Jaers 1663. comparcerden voor ons Notaris en ghetuyghen *Gerrit Jansz. Kooch*, oudt ontrent 65. jaren, Commissaris van de groote Binne-landtsche Beurt-schepen, ende *Roelof Dircksz. Fruytschael*, oudt ontrent 47. jaren, hem generende om der Koopluyden Paspoorten, op het Comptoir van de Convoyen ende Licenten alhier te bevorderen, de welcke hebben mede, ten versoecke als vooren, getuyght, verklaert ende geattesteert, hoe waer is, dat sy getuygen seer wel kennen, alle de Koopluyden in de bovenstaende Attestatie vermeldt, ende dat sy wel weten, ende oock dagelijks by experientie sien ende bevinden, dat het al te famen van de voornaemste ende gequalificeerste Koopluyden ende Negotianten zijn, die van dese Stadt, langhs de Binne-stroomen, op de Quartieren van Brabant, Vlaenderen, ende andere omleggende Plaetsen, daer ontrent, zijn handelende. Gevende sy getuygen voor redenen van wetenschap, te weten, de voorz. *Gerrit Jansz. Kooch*, dat hy in sijn Comptoir alle de Goederen

ren moet noteren, ende aenteyckenen, die met de Beurtschepen naer de voorfz. Quartieren van Brabandt ende Vlaenderen werden verfonden, gelijk hy oock moet opschrijven de namen der Koopluyden, van de welke de voorfz. Goederen komen, ende aen wien de selve gefonden worden, ende de voorfz. *Roelof Dircksz. Fruytschael*, dat hy, als voren, ordinaris alle de Paspoorten van de Goederen, mette voorfz. Beurtschepen naer de voorfz. Plaetsen verfonden werdende, voor de Koopluyden ter Convoeye alhier haelt, ende bevordert, ende dat sy getuygen respectivelijk daer uyt wel kunnen sien ende bespeuren, wie dat de meeste Goederen naer de voorfz. Plaetsen is sendende: Presenterende sy getuygen, sulcks t' allen tijden (is't noot) met Eede te bevestigen.

Aldus gedaen binnen Amsterdam, ten dage, jare, ende ter presentie als boven: Onderstondt: Accordeert met de Minute, by my; ende was geteyckent;

G. S T E E M A N.

Notaris Publicq.

W Y Burgemeesteren ende Regeerders der Stadt Amsterdam, doen kondt eenen yeghelijken, dient behoordt, certificerende voor de waerheydt, dat voor ons compareert zijn, *Gerrit Iansz. Kooch*, oudt ontrent 65. jaren, Commissaris van de groote Binnelandtse Beurtschepen, ende *Roelof Dircksz. Fruytschael*, oudt ontrent 47. jaren, rechtelijk verdaecht, om der waerheydt getuygenisse te geven, ten versoecke van d' Overluyden van't groote Binnelandts-vaerders Gildt, ende hebben by solemnelen Eede

ver-

verklaert, getuyght ende gedeposeert den inhoud van hnnne Verklaringe, begrepen in de voren-staende Attestatie, hun door den ondergeschreven Secretaris voorghelesen, waerheydt te zijn, ende daer by te persisteren: *Soo waerlijck moeste hun Deposanten, Godt Almachtigh helpen.* Actum in Amsterdam den 12. November 1663. ende was geteykent,

I. W I T S E N.

*Extract uit het Memoriael van 't groote Binnelandts-
Vaerders Gildt der Stadt Amsterdam.*

ANno 1611. is ghebeurt, dat een ledigh Schip, in 't Y, een Bier-schip in de gront zeylde, ende al het Bier verderft. Den Brouwer sprack, op de Schippers om sijn schade. Mijn Heeren Schepenen wesen de saeck aen goede Mannen. De Brouwer eyschte Sententie. Schepenen ontboden de Overluyden, met twee oude Overluyden, als Jan Miessen, ende Jan Perfect; vragende na de costuyme van de Binnelandts-vaerders over de schade van overzeylen. De Overluyden vertelden verscheyden Actien van fulcks, dat Binnelandts geen Havery greeckent en was; ende dat de Schippers, malckanderen groote schade gedaen hebbende, en des Koopmans Goet onbeschadight blijvende, soo haelt den Koopman dat Goet naer hem, sonder eenige schade aen de Schippers te betalen: soo dat de Schippers noyt eenigh recht van Avery hebben ghenooten; maer de Schippers schade wordt tusschen haer beyden, half ende half betaelt: maer toch, seyden de Overluyden, willent mijn Heeren, als by de Zee Avery, verstaen, wy soudent goet houden voor de Schippers, die Binnelandts varen. Neen voorwaer, seyden de

de Heeren Schepenen. Soo seyden de Overluyden: Wel mijn Heeren, soo kan 't oock geen reden wesen, dat de Schippers nevens haer eygen schade, noch des Koopmans schade fouden helpen dragen: maer soo in beyde schepen Goet waer, soo en waer ons bedenckens niet onbillijck, dat de onbeschadigde Goederen teghen de verdorven Goederen in Avery gebracht wierden. Mijn Heeren Schepenen docht dat niet onredelijck te wesen: ende zijn alsoogescheyden. Onlancks daer naer is sententie gegaen, dat de Schippers malkanderen fouden de schade der schepen half ende half betaelen; ende den Brouwer, alsoo daer geen Goederen meer als verloren Bieren waeren, soude sijn schade alleen dragen. *Onderstondt.*

Aldus ge-extraheert uyt het Memoriael van het groote Binnelandts-vaerders Gildt der Stadt Amsterdam, zijnde gebonden in folio in schapen parquement, ende staende aldaer folio 12. ende is dit Extract, naer Collatie, daer mede accordeerende bevonden in Amsterdā den 20. *September 1663.* My t^r oirkonde *ende was geteyckent.*

G. STEEMAN.

Notaris Publiq.

*Certificatien van Schippers ende Koopluyden
van Rotterdam.*

OP huyden den 17. Julii, Anno 1657. compareerden voor my *Jacob Delphius*; Notaris publiq. by den Hove van Hollandt geadmitteert, residerende tot Rotterdam, ende voor de naergenoemde getuygen *Wouter Jacobsz. Koenen*, *Cornelis Dircksz. Thoen*, ende *Jan Cornelisz. Versluys*, alle

drie jegenwoordigh Hoofthuyden van het groot Schippers Gilde binnen deser Stadt Rotterdam : wesende al te samen van competenten ouderdom, ende verklaerden by haer Mannen waerheyt, in plaetse van Eeden, ter requisitie ende verfoecke van *Jacob Willemsz. de Wit*, Schipper van Nimmegen, waerachtigh ende hun Depofanten wel bewust ende kennelijck te zijn, alhier binnen Rotterdam, nochte oock tot Amsterdam, geen gebruyck, ordre ofte observantie te zijn, dat soo wanneer op eenighe Revieren ofte Stroomen twee ofte meer Binne-Schippers den anderen ontmoeten ende beschadigen, soo dat oock d'een of d'ander Schipper sijn inhebbende Koopluyden Goederen, daer door, of bedorven of verlooren, of eenighsints beschadight werden, dat de Koopluyden, Eygenaers der ingeladen Goederen, dan de schade kunnen pretenderen ofte mogen verhalen tot laste van den Schipper, door den welcken de schade geschiedt ofte veroorsaecht soude moghen zijn, nochte oock niet tot laste van den Schipper die de selve in had; maer dat, gelijk de Koopluyden, inladers der Goederen, noyt yets komen te geven ofte betalen tot reparatie van de schade van 't schip, alsoo oock de Schippers weder niet ghehouden zijn, om te helpen dragen aen de schade der Koopluyden Goederen, alsoo veroorsaecht. Gevende voor redenen van wel wetenschap, dat, nu ettelijke Jaren geleden, twee Binne-schippers, voor of ontrent Dordrecht, waer van d' een gheladen was met Graen, den anderen hebben op 't lijf gezeylt, soo dat den Schipper die 't Graen in hadde, aldaer in de gront geraeckte, ende aen 't Graen groote schade wiert gheleden: maer en heeft den Schipper, door den welcken de schade was toegekomen, noch oock den Schipper die 't Graen in hadde ghehad, noyt wegen de schade van den Koopman yets gedragen.

gen. Gelijk nu ongeveer een Jaer geleden, mede is gebeurt, dat een Schipper, gheladen met Graen, tot Amsterdam uyt den Boom komende, aldaer is overzeylt van een Bier-schipper van Hoorn, soo dat het Schip, met Graen geladen, aldaer in de gront geraeckt, ende aen het ingeladen Graen groote schade is geleden: waer over de Eygenaers van het ingeladen Graen wel actie op den Bier-schipper, door den welcken de schade was toe gekomen, hebben gesocht te maken, ende die aen den selven te verhalen; maer hebben die saecken eyntelijck laten steken. Eyndigende hier mede haerluyder Depositie, presenteerden de selve, des noot, ende wyders verfocht zijnde, t allen tijde, naerder met Eede te stercken. Aldus gedaen ende gepasseert binnen de voorsz Stadt Rotterdam, ter presentie van *Boudewyn Delphius*, ende *Jacobus Delphius, Junior*, mijne Clerquen, als Getuygen hier toe gerequireert. Lager stont: Accordeert met sijn Minute, *Quod Attestor*; Ende was geteyckent,

JAC. DELPHIUS.

Notaris Publicq. 1657.

OP huyden den eersten December 1663. compareerden voor my *Jacob Delphius*, Notaris Publicq. by den Hove van Hollandt geadmitteert, residerende tot Rotterdam ende voor den naergenoemden getuygen d' Eersame Srs. *Ian vander Goes*, *Harmen Iansz vanden Heuvel*, *Thielman Verdonck*, *Iohannes Hollaer*, *Pieter de Riemer*, *Gysbert Beyer*, *Pieter Jacobsz van Heel*, *Abraham Hoogerwerf*, *Isaac du Castel*, *Jacob Cudden*, *Abraham de Brae*, *Martin van den Bosch*, ende *Gerardt Nieuwenhoven*, alle Koopluyden hier ter Ste-

F 2

de,

de, wesende alle te samen van competenten Ouderdom; ende hebben ten versoecke van de Overluyden van 't groot Binnelandts-vaerders Gildt, alhier getuyght, ende geattesteert, hoe waer is, dat sy getuyghen respectivelijck, nu veel Jaren herwaerts, ghehandelt ende genegotieert hebben langhs de Binnen-stroomen, soo op Brabant, Vlaenderen, als andere omleggende Plaetsen, daer ontrent; ende dat tot verscheyden maelen gebeurt is, datter by ongeluck, soo van inzeylen, als anders, schade is komen te vallen aen de Goederen, die soo by hen getuygen, als andere, in de Binnelandts-varende schepen geladen zijn geworden. Doch dat hen getuygen van foodanige geledené schade, noyt eenige vergoedinge door de Schippers is ghedaen: Gelijk sy ghetuygen oock sulcks noyt van de selve Schippers hebben gepretendeert; maer is foodanige schade by hen getuygen altijd voor een ramp ghehouden: want sy ghetuygen altijd van verstandt zijn gheweest, ende oock als noch zijn, dat de Schippers in de schade, aen de Goederen gevallen, niet en behooren te dragen, uyt consideratie, dat, soo wanneer de Schippers eenige schade aen hare schepen, door het inzeylen ofte anders komen te lyden, de Koopluyden, op de Binnen-stroomen handelende, volgens 't oudt gebruyck, daer toe noyt yets zijn contribuerende, gelijk hen getuyghen oock noyt door eenighe Schippers, die schade aen hare schepen geleden hadden, een stuyver tot vergoedinge van foodanige schade is afghe-cyscht, ende dat sy getuygen, soo lange hare memorie gedraeght, noyt anders, als hier boven staet verhaelt, hebben sien useren noch practiseren. Presenterende sy ghetuygen sulcks t' allen tijden (is 't noot) met Eede te bevestigen. Aldus ghedaen binnen Rotterdam, ter presentie van *Jacobus Delphius Junior*, ende *Johannes van Hensele*, mijne Clerquen, als ghetuy-

tuygen hier toe gerequireert, de welcke de principale Minute, beneffens de voorsz. Deposanten ende my Notaris, oock hebben onderteyckent. Onderstondt: *Quod attestor*; ende was onderteyckent,

IAC. DELPHIUS.

Notaris publicq, 1663

Certificatie van Schippers van Gorinchem.

WY ondergheschreve *Arien Roeloffen de Helt*, *Claes van Tiel*, *Arien Ariensz van Sprangh*, ende *Willem Woutersz Vos*, Borgers ende Schippers, midtsgaders jegenwoordighe Dekenen van het Groot Schippers Gildt binnen der Stadt Gornichem; verklaren ende attesteren by desen, ten rechtelijcken verfoecke van *Iacob Smit*, Schipper van de Stadt Nimmegen, by onse Mannen waerheyt, ende onder presentatie van solemnelen Eede, waerachtigh te zijn: dat alhier binnen deser Stadt Gornichem costuymelijck is, dat soo wanneer d' eene Schipper den anderen in zeylt, ofte schade doet: dat fyluyden de schade, aen 't schip ofte schuyt ghevallen, t' samen moeten lasten ende yder voor de helft betalen, sonder dat nochtans eenighe schade van waeren, de welcke in het beschadighde schip ofte schuyt zijn, by een van beyde, in eenighe maniere, vergoet ofte gerepareert behoeven te werden; maer dat de schade van de selve Waeren komt tot laste van de Koopluyden, ofte de gene die de selve toebehooren. Verklaren wyders, noyt anders bevonden ofte ghehoort te hebben in eenighe Steden ofte Plaetsen van dese Nederlanden: Maer also op alle Plaetsen, volgens de wa-

ter-rechten , geobserveert te werden : T' oirconde hebben wy dese geteyckent , in Gornichem den 11. Julij 1657. Onderstont. *Arien Roeloffen de Helt, Klaes Arisse van Tiel, Aryen Adriaensz van Sprangh, Willem Woutersz Vos.* My present ; ende was geteyckent ,

THOMAS DAEL.

Notaris Publicq, 1657.

Certificatien van de Schippers, ende Water-Recht tot Middelburgh.

DEecken ende Beleders van het Schippers Gilde ende het Buyten ende Binne-landts Water-recht deser Stadt Middelburgh in Zelandt, oirkonden ende certificeren by desen, ten versoecke van d' Overluyden van 't grootc Binne-landts-vaerders Gilde der Stadt Amsterdam, voor de gherechte waerheydt, als dat wy, geduerende onse Regeringhe, geen kennisse hebben, dat, wanneer twee Schippers door ongheval malkanderen hebben in den gront ghezeylt, ofte dat eenigh Schipper op een Hooft ofte tegen palen sijn schip in de gront zeylt, sulcks dat de ingeladen Koopmanschappen komen wegh te dryven, te smelten, ofte te verderven, ghelijck alhier wel gebeurt is : dat de Koopluyden noyt pretensie hebben ghemaect op de Schippers in Rechte, ofte met de selve zijn geaccordeert over de vergoedinge van de geleden schade ; maer dat 't selve by de Koopluyden alleen geleden wiert ; als zijnde het perijckelende fortuyne van de Zee; sulcks dat by de Zee-rechten van *Keyser Carel* ende *Koningh Philippus* (waer nae alhier op onse *Kamer* gereguleert wert) niet verder en wert verstaen, als de vergoedinge aen de scheper

pen ende der selver gereetschappen gedaen, dat die half ende half gedragen wert; gevende tor meerder redenen van waerheydt ende seeckere kennisse, dat wy door den Notaris van 't Gilde hebben doen doorsoecken het Recht-Boeck van ons Gilde, sonder dat daerinne bevonden is een acte ofte exempel, dat in eenighe jaren herwaerts een Koopman heeft in Rechten betrocken een Schipper om, in sulcken ongheval, betalinge van sijne schade te hebben; hoewel, by onse kennisse, diergelijcke ongelucken alhier geschiet zijn. In getuygenisse der waerheydt hebben wy desen laten schrijven, met onsen Cachette gefegelt, ende met onse eygen handen onderteyckent, op onse Kamer binnen Middelburgh, desen 28. December 1657. Was onderteyckent, *Claes Cornelisz Ole*, als Deken, *Johannes Haeyman*, Beleder; *Michiel Iansz*, Beleder, *Symon Iansz Verstrate*, Beleder; *Abraham Matheeffsen*, Beleder. Onderstondt; my t' oirkonde; ende was gheteyckent, *D. van Huemen*, Notaris Publicq. Daer neffens stondt het Wapen van 't voorfz. Gildt, gedrukt in groenen Wasfche, met een wit Papier overdeekt.

I N den Jare onses Heeren *Jesu Christi* 1663. op den 16. November, compareerden voor my *Daniel van Huemen*, openbaer Notaris, by den Hove Provinciael van Hollandt, Zeelandt ende Vrielandt geadmitteert, binnen deser Stadt Middelburgh in Zeelandt residerende, ende de getuyghen naergenoemt, d' Eerfame *Adriaen Iansz*, als Deken, out 68. jaren; *Lieven Driege*, ouden Deken, out 51. jaren; *Jacob Pieters*, oudt 50. jaren; *Ioos Corneliffen Faey*, oudt 42. jaren; ende *Ian Heyndricx de Jonge*, out 44. jaren: ghesamentlijck Beleders, ende representerende (beneffens hunnen Confrater jegenwoordigh absent) het Water-recht over
het

het groot ende Binnelandts - Schippers Gilde deser voorfsz. Stadt , verfocht zijnde van wegghen d' Overluyden van 't groote Binnelandts - vaerders Gilde van Amsterdam, omme getuygenisse der waerheydt te geven , ter saecke naebeschreven: hebben dienvolghende verklaert , getuyght ende geat-
 testeert , op den plicht van haer ampt, in plaetse van Eede , waerachtigh te zijn ; namentlijk , dat wanneer de Koopluyden , handelende op Hollandt , Uytrecht, Gelderlandt , Brabant ende Vlaenderen, hare Gilde-broeders schepen vol-laden met Koopmanschappen omme binnen 's Landts te vaeren, ende dat d' eene Binnelandts-vaerder , op de Stroomen ofte Rivieren, den anderen , by ongeluck , soo van inzeylen als anders beschadight , dat over de schade, die in sulcken cas is gekomen te vallen aen de ingeladene Koopluyden Goederen, de Koopluyden noyt geene vergoedinge of Havery over de selve schade van de Schippers gepretendeert , veel min yets genoten hebben , maer dat deselve schade is voor een ramp gehouden , ende noch dagelijks gehouden , ende by de Koopluyden ghedragen wert ; alleenlijck zijn . volgens de Zee rechten (die in dese Provincie werden achtervolght) de Schippers elkanderen gehouden te helpen dragen de schade, die aen de schepen of der selver gereetschappen , door inzeylen komt te geschieden. Gevende tot meerder redenen van waerheydt, dat sy van jonghs af telsf schepen , soo binnen als buyten 's Landts, hebben ghevoert , ende eenige jaren het Gilde ende Water-Recht bedient hebben : presenterende 't selve (des noot zijnde) met Eede te bevestigen.

Aldus gedaen ende gepasseert binnen dese voorfsz. Stadt Middelburgh , ter presentie van *Daniel Sybrants*, ende *Ieremias Boot*, Clercquen mijns Notaris; als getuygen, hier toe verfocht ; ende de voornoemde Comparanten hebben onder-

dertheyckent de Note van desen, in mynen Register. Onderstont; my t' oirkonde; ende was geteyckent,

D. van HUEMEN,

Notaris Publijcq, 1663.

Verklaringe van Schippers van Thiel.

WY *Herman van Leeuwen*, ende *Gerald Bouwens*, der beyder Rechten Doctör, Schepenen der Stadt Thiel, doen kondt, hier mede, dat voor ons ghekomen ende erschienen is *Gerrit van Schaerdenburgh*, onsen mede-Borger, ende heeft verklaert waerachtigh te zijn, dat hy getuyghe, den 14. November 1641. des avondts ontrent de klock 7. uyren, wanneer de Maen ontrent vol was, is komen varen met sijn Kaegh-schuyt van Amsterdam, gheladen met 15. Lasten Rogge, Kaes, Stockvis, ende andere Waeren, beneden Dordrecht, even boven de Haven van Alblafferdam, alwaer hem teghen quam een Frieschen Schipper, met een Friesche Pönt, ongeladen zijnde, ende is verscheyde malen teghen den voorsz. Frieschen Schipper van sijn ghetuygens schuyt geroepen, om te wycken; maer heeft den Frieschen Schipper geen antwoord weder gegeven; heeft hy getuyge eyndelijck hem ontweken ende tegen sijn Swager *Johan de Rover*, ende sijn Knecht, genaemt *Gerrit Schuylingh*, gheseyt, dat het sloopjen noch mis was; waer op den voorsz. Friesch-man het Roer van sijn schip heeft bygedout, ende alsoo sijn Attestants schuyt tusschen het roer-gehint ende durck-gehint in gelooopen, dat sijn Attestants schuyt datelijck sonck; ende is sijnes getuygens Knecht voorsz. op het

G

schip

schip van den Friesch-man geklommen, ende sijn Swager, *Johan de Rover* voornoemt, verdroncken, ende heeft den Knecht van hem ghetuyge den voorz. Friesch-man, daer hy op was, ghedwongen hem getuyge, die langhe in 't water gedreven hadde, te visschen; 't welck hy gedaen heeft; ende hem getuyge tot Dordrecht gebracht: alwaer hy getuyge den voornoemden Friesch-man heeft gearresteert, ende aen den Burgermeester van Dordrecht over hem geklaeght van geweld, aen hem geschiet; maer is hy van den Burgermeester gerenvoyeert aen de Heeren van 't Water-Recht: de welke hem getuyge rieden, dat hy niet soude procederen om de schade van de verdurvene Goederen weder te eysschen, maer dat hy getuyge alleen soude hebben te spreken voor de schade aen sijn schuyt geschiet, ende het op-halen van de selve: Is eyndelijck hem Attestant, niet tegenstaende hy wel 1700. gulden schade hadde, maer toegheleyt de halve schade van sijn schuyt, ende de onkosten van de selve uyt den gront te halen. Van 't welke wy Schepenen voornoemt (des verfocht) dese Acte verleent, ende elck onsen Zegel hier onder opgedruckt hebben, op den 8. September 1657. hebbende onder op de spatie gedruckt twee Zegels in groenen Wasse, met wit Papier overdeckt; ende was geteyckent,

S. S C H U L F F.

Volgen nu de Vonnissen ende Gewysdens,
rakende de voorz. Materie.

Extract

*Extract uyt het Vloot-Register van Schepenen
der Stede Enckhuysen, fol. 249. verso.*

Peter Thijssen, Coopman alhier, als last hebbende, ende hem sterck maeckende voor *Iacob Hardeloop*, ende *Iacob Dircksz*, Eyscher ter eenre, op ende jegens *Herman Thomasz de Vos*, Bierhaelder, Gedaeghde ter andere zyde. De voornoemde Eyscher seydt, ende de waerheydt is sulcks, dat hy Eyscher neffens de voorn. *Iacob Hardeloop*, ende *Iacob Dircksz* tot Tonningen in den Jare 1647. hebben gescheept in het Kaegh-schip van *Pauwel Eppesen*, negentien Lasten, drie Ton Haver, om de selve tot Amsterdam te voeren; ende dat gemelte Schipper, komende met sijn schip ende ingelade Goederen, in de Maendt van September des voorleden Jaers, een dagh ofte twee voor Amsterdammer Kermis, ontrent Durckerdam, van hem Gedaeghde is aengezeylt, soo dat des Eyschers schip terstont in de grondt is geraeckt, ende d' ingeladene Haver nat gheworden ende bedorven; invoegen datter geen meer als drie ende een half Lasten is over gebleven, ende de reste in 't geheel verloren; welke geledene schade, soo wel van dese Haver, als het schip selve of Hy Gedaegde wel behoort hadde te vergoeden, ende voor de helfte aen hem Eyscher voldaan ende betaelt te hebben; Soo is hy nochtans, voor soo veel de ingeladene Haver aengaet, in gebreecke gebleven, 't welck niet behoort. Concludeert over sulcks de voornoemde Eyscher, dat hy Gedaeghde by mijn E. Heeren Vonnisse diffinitijf gecomde neert mach werden, aen hem Eyscher, soo hy procedert, op te leggen, ende te betalen de helfte van de geledene schade aen de gemelte negentien Lasten, drie Ton

Haver, yder Laft, tot ses-en-veertigh gulden, ende dat met behoorlijke intereffen van dien, alreede verfchenen, ende noch te verfchijnen, tot de effectuele voldoeninge toe. Dit te kennen ofte ontkennen; maeckende, in cas van Proceffe, eyfch van kosten defes Processes, ofte tot anderen, &c.

In margine ftondt, Compareerde *Adriaen Wyerts Boxemaecker*, ende conftitueerde hem Borge voor *Pieter Thijffen*, in qualité hier nevensgenoemt, ten behoeve van de Gedaeghde, belovende te betalen de kosten in defen te vallen, indien naemaels verftaen moghte werden, die tot lafte van den Eyfcher te moeten komen. Actum den 19. September 1648. Ende was geteyckent *Adriaen Boxemaecker*.

Onder den Eyfch ftondt,

Schepenen, gefien hebbende de Stucken van Parthyen, mitgaders op alles wel ende rypelijck gelet, doende recht, verklaren den Eyfcher tot fijnen gedanen Eyfch ende genomen conclusie te wesen niet ontfanckelijck, den Gedaeghde, by ordine, daer van abfolverende, ende condemneren den Eyfcher in de kosten van den Proceffe, ter taxatie ende moderatie van defen Gerechte. Actum den negen-en-twintighften December 1648. Onder ftondt; Accordeert, by my, als Klerck, ende was geteyckendt *S. Koeckebacker* met fijn trecken.

Extract uyt de Ordinaris Rolle van de Vier-
schare der Stadt Delft.

Gast.gedingh van den 18. Julii 1657.

W O O N S D A G H.

Jan op de Camp, soo voor hem selven, ende als procuratie hebbende van Pieter Pietersz, de Weduwe van wijlen Gurdert Beyls, Anthony Pietersz, Bartholomeus Ruberts, ende Jan Steynen, Coopluyden tot Keulen, Eysschers ende Arrestanten op den Persoon ende Schip van Jacob Smith, Schipper van Nimwegen,

Contra

Den selven Jacob Smith, gearresteerde, ende Gedaeghde.

F Rans Bogaert, als Procureur van de Eysschers, seydt, dat by Ellerdt de Weerd, tot Amsterdam, voor reeckeninge van de voornoemde op de Camp, waren geladen in het schip van Cornelis van Creiffelt vier-en-twintigh kippen Rondt-visch, ende noch vier duysent seven hondert twee-en-veertigh ponden Loffe-visch. Item noch by Gerrit vander Linde, voor reeckeningh van den voornoemden Pieter Pietersz, ses Balen Rondt-visch. Noch by Johan Wijncoop, voor reeckeninge van Gurdert Beyls, nu des selfs Weduwe,

ses kippen Stock-visch. Noch by den voorn. *van der Linden*, voor reeckeninge van *Anthony Pietersz* gelijcke ses kippen Stock-visch. Noch by den voornoemden *Ellerdt de Weerdt*, voor reeckeninge van *Bartholomeus Rubertsz*, ses Kippen Rondt-visch. Ende laetstelijck noch by den voornoemden *Johan Wijncoop*, voor reeckeninge van den voornoemden *Ian Steynen*, vier Balen Stock-visch. Bedragende de voorsz. vier-en-twintigh Kippen, ende Losse-visch van den voornoemden *op de Camp*, met de vracht ende onkosten te samen contant derthien hondert achthien gulden negen stuyvers. De ses Balen Rondt-visch van *Pieter Pietersz*, met *ut supra*, te samen, contant twee hondert drie-en-tseventigh gulden tien stuyvers. De ses Kippen Stock-visch van de voorsz. *Beyls* te samen, met *ut supra*, contant twee hondert een-en-dertigh gulden veertien stuyvers. Noch de ses Kippen Stock-visch van *Anthony Pietersz* te samen contant twee hondert een-en-seventigh gulden seventien stuyvers. Noch de ses Kippen Rondt-visch van *Anthony Rubertsz* te samen twee hondert ses-en-vijftigh gulden veertien stuyvers. Ende laetstelijck de voorsz. vier Balen Stock-visch van *Ian Steynen*, hondert negen-en-seftigh gulden negen stuyvers. Importerende alle de voorsz. partyen te samen, twee duysent vyf hondert een-en-twintigh gulden dertien stuyvers. Welck Schip, genaemt den *Beytel-aeck*, gekomen zijnde op den 13. November seftien hondert ses-en-vyftigh, tegens over *Louvesteyn*, ende leggende ontrent middel-water op *Ancker*, heeft de *Gedaeghde* in desen 't selve schip overzeylt, in voegen 't selve aen den *Daelhemfen Gront* is gesoncken, ende de voorsz. Stock-ende Rondt-visch t'eenemael bedurven daer uyt gehaelt is.

Soo concluderen de Eyschers , dat het voorz. arrest sal werden gedecreteert , ende standtz grijpen ten uyt-eynde van de sake, ende voorts de Gedaeghde gecondemneert te betalen, ende by provisie te namptiseren de voorz. twee duysent vyf hondert een-en-twintigh gulden dertien stuyvers, over 't ghene de voorz. inghescheept Stock- ende Rondt-visch hunluyden heeft gekoft , met de interesten tegen den penningh twintigh, van den voorz. dertienden Novemb. 1656. (als voor contant gekocht, ende betaelt zijnde) tot de volle betalinge toe. In cas van debat, maeckende eysch van kosten, ofte tot andere alfulcke finen, &c.

DEn Gedaeghden , soo hy geroepen is, dede segghen door *Jacob Spoors*, sijnen Procureur, wel expresselijck te ontkennen, sijn Gedaeghdens persoon gearresteert te zijn, maer alleenlijck sijn schip, niet op den naem van eenen *Pieter Pietersz*, de Weduwe van *Gurdert Beyl*, *Anthony Pietersz*, *Bartholomeus Rubertsz*, ende *Ian Steynen*, die alle in 't hoof van den Eysch hun bekent hebben gemaect, maer alleen op den naem van eenen *Leonard Paeuw*, hem qualificerende procuratie te hebben van *Ian op de Camp*,

in dier qualité den Gedaeghde oock ghedaghvaert is, ende verder niet; soo dat van weghen de voorn. *Pieter Pietersz*, de Weduwe van *Gurdert Beyls*, *Bartholomeus Rubert*, noch *Ian Steynen* geen arrest, ofte citatie is gedaen. Midts welcken soo excipieert den voornoemden *Spoors* in 't regard van de selve *Pieter Pietersz*, *Bartholomeus Rubertsz*, ende *Ian Steynen*, ende concludeert tot absolutie van dese instantie, met de kosten. Ende in 't regard van den voorn. *Ian op de Camp*, antwoordende, seyde wel waer te zijn, ende tergoeder trouwen te bekennen, dat hy met sijn Schip van Gornichem, om naer boven te varen, door de flapheydt van de windt, ontrent Louvesteyn, komende achter een wel in de neer, alwaer door de stercke stroom des Gedaeghdens schip over zyde dreef, voor de boegh van 't schip van *Cornelis van Creiffelt*, zijnde een seer oudt vervallen schip ofte een krack (soo men gemeynlijk feyt) met veel ende meenighvuldige lappen aen den anderen genagelt: waer door het selvige schip, daer inne *quasi* de inghelade goederen van de Eyschers zyn geweest, in de grondt raecte, alles buyten schult van den Gedaeghde, die alle devoir dede, niet sonder sich selven in groot perijckel te brengen, omme 't selve voor te komen ende te letten: soo dat in allen ghevalle den Gedaeghden, volgens de Water-rechten, ende de Costume deser Landen, niet verder en is gehouden geweest, als in de schade van 't schip van den voortz. *Cornelis van Creiffelt* ghevallen, de helft te dragen, sulcks hy Gedaeghde oock aen den selven *Creiffelt* tot volle contentement gedaen heeft.

Omme alle welcke, ende andere redenen
(is 't noot) naeder te deduceren, Soo
con-

concludeert den voornoemden *Spors*, in den name, ende van wegen als boven, dat het ghedaen arrest, ende sluyten van des Gedaegdens Schip, sal werden verklaert, qualijck ende t'onrechte gedaente zijn, ende dat den Eyscher sal werden gecondemneert, het selve arrest, met den gevolge van dien, kost-ende schadeloos af te doen, met interdictie van ghelijcken meer te doen: ende dat wijders den selven Eyscher met sijnen eysch ende conclusie, tot laste van den Gedaeghden gedaen ende ghenomen, sal werden verklaerd te wesen niet ontfanckelijck, ende den selven eysch sal werden ontfeyt, met de kosten, schaden ende interessen, door het *indebite* arrest gehadt ende geleden, ofte tot anderen alfulcken finen, &c. ende seydt datter egeene de minste provisie valt.

Bogaert, persisteert voor replijcq, in reguarde van de voornoemde *Ian op de Camp*, by sijnen eysch ende versochte provisie.

Spors voor duplijcq.

De Heeren Schepenen houden de saeck in advijs, ende

alvoren 't selve te uytten, ordonneren *Ian op de Camp* naerder ende met authentijcke Verklaringen ofte Gewysdens van de Heeren ofte Commissariffen van de Water - rechten respecti-ve binnen de Steden Dordrecht, Amsterdam ende Rotterdam, binnen den tijdt van acht dagen, te bewijfen, dat het eenne Schip het andere binnens Landts op de Revieren, ofte Stroomen eenige schade aendoende, ende daer door te ghelijck de Koopmanschappen in het beschadighde Schip eenige schade komende te lyden, dat als dan, gelijk de schade van het Schip, of heel, ofte half moet gebetert werden, alsoo van gelijcke verstaen wert, ende in practijcke is, ten respecte van de beschadighde Coopmanschappen, om het selvige gesien, ofte den voorsz. tijdt overstreecken zijnde, in de faecke te werden gedisponeert, als bevonden sal werden te behooren.

Gedaen den 21. Julij 1657.

De Heeren Schepenen uyttende het Advijs, condemneren den Eysscher het arrest ende sluyten van des Gedaeghdens schip, als qualijck ende t'onrechte gedaen, kosteloos ende schadeloos af te doen, ende ontseggen den selven Eysscher sijnen Eysch ende conclusie, op ende jegens den Gedaeghde gedaen, ende genomen; compenserende niet te min de kosten, om redenen.

Gedaen den 6. November 1657.

Ge-extraheert uyt de ordinaris Rolle van
de Vierschare der Stadt Delf, fol.

450. & folio 530. ter Secretarije der
felver Stadt berustende. Heden den 19.
Julij 1663., ende was geteyckent,

H. van BLEYSWIICK.

*Sententie approbatoir van den Hove van Hol-
landt van het vorenstaende Vonnisse van Sche-
penen van Delft.*

Inder faecke hangende voor den Hove van Hollandt, tus-
schen *Ian op de Camp*, Koopman, woonende tot Keu-
len, voor hem selven, ende als last ende procuratie hebbende
van *Pieter Pietersz*, de Weduwe wylen *Geurdert Beyls*,
Anthony Pietersz, *Bartholomeus Rubertsz*, ende *Jan*
Steynen, alle mede Koopluyden aldaer, Impetranten in re-
lief d' appel ter eenre; ende *Jacob Smith*, Schipper tot Nim-
megen, Gedaeghde in 't voorsz. cas ter andere zyde. 't Hof
met rijpe deliberatie van rade door-gesien ende overwogen
hebbende alle 't gene ter materie dienende was, ende moght-
te moveren: Doende recht in den name, ende van wegen de
Hooge Overigheyt ende Graeffelijckheyt van Hollandt,
Zeelandt ende Vrielandt, interineert de clausule van Re-
lief inder Impetranten Mandament geinsereert, releveert
hen dienvolgende van de *indebite* interjectie, ende verhef-
finge heurder appellatie. Verklaert hen niet te min by 't
Vonnisse in questie te wesen niet beswaert, ende condemneert
hunluyden in de kosten van desen Proceffe tot taxatie ende

moderatie van den voorfz. Hove , mitgaders in de boete van 't fol Appel. Gedaen in den Hage , by de Heeren ende Meesters , *Frederick van Dorp* , Heere van Maesdam ; *Diderick Sixti* , *Albrecht Nierop* , *Adriaen Pauw* , Heere van Bennebroeck ; ende *Pieter Ockerssen* , Raedtfluyden van Hollandt , ende gepronunciert den laetsten Julij 1665.

In kennisse van my ,

ADR. POTS.

NAE-

N A - R E D E N

aen den

L E S E R.

DEn nauwkeurigen **L E S E R** sal gelieven te weten, dat alhoewel alle de Stucken, in dit Boeckjen vergadert, hun meerendeel funderen, op de schaeden die de goederen over komen, wanneer het eene Schip het ander komt in de gront te zeylen, ofte te beschadigen, het nochtans sulx is, dat daer onder oock begreepen zijn alle de schaeden, die, buyten schulde van den Schipper, de goederen over komen, gelijk in de Advijfen der Advocaten uytdruckelijck wort geseyt, dat al't geene door ongeluck geschiet, niemant geimputeert kan worden: soo als oock in de Certificatien van de Schippers ende Coopliden, van Dordrecht, Amsterdam ende Rotterdam kan wérdén gesien, die eendrachtelijck verklaren, dat sy noyt van eenige schaede, by ongeluck geschiet, 't sy van inzeylen als anders, eenige vergoedinghe hebben gedaen, ofte gepretendeert. Ende volght dan klaerlijck, dat die voor ongelucken soudén willen bevrijt zijn (volgens het gebruyck der Zee-vaerende Schepen) hunne goederen soudén moeten laeten verasseureeren. Vaert wel.

Ick traght hier door mijn druck
 Van alle ongeluck
 Een Schipper te verschoonen:
 Dat hy door sulck misval
 Geen vraght verliefen sal:
 De Koopman moet hem loonen.
 Maer worter yet vermist,
 Door ontrouw of door list,
 By hem of sijn dienaeren:
 Dat hy sijn Schip wel sluyt:
 Want voor Dief ende Guyt
 Moet hy het Goedt bewaeren.
 Ist Schip van boven leck?
 Dat is oock een gebreck,
 Dat hy wel kan verhoeden.
 De schae daer door geschiet,
 Bevry ick geensins niet:
 Die laet ick Hem vergoeden.

G. I. K.

R E-

REGISTER ofte TAFEL
van dit Boeckjen.

63

B <i>Edenckelycke Redenen van G. Ʒ. Kooch.</i>	Pag. 5
<i>Advysen van verscheyde voorname Rechtsgeleerden.</i>	15
<i>Verklaringen ende Certificatien van Schippers ende Koopluyden van Dordrecht.</i>	25
<i>Van Schippers van Delft.</i>	30
<i>Van Schippers ende Koopluyden van Amsterdam.</i>	35
<i>Van Schippers ende Koopluyden van Rotterdam.</i>	41
<i>Van Schippers van Gorinchem.</i>	45
<i>Van Schippers tot Middelburgh.</i>	46
<i>Van Schippers van Thiel.</i>	49
<i>Dinghtalen ende Vonnisse van Schepenen van Enckbuy- sen.</i>	51
<i>Dinghtalen ende Vonnisse van Schepenen van Delft.</i>	53
<i>Sententie van den Hove van Hollandt.</i>	59
<i>Nae - Reden tot den Leser.</i>	61

E Y N D E.

IN 's GRAVEN-HAGE,

Gedruckt by LEVYN van DYCK, Boeckdrucker,
woonende op de Burghwal, by de Luthersche
Kerck, in de Nieuwe Amsterdamsche
Druckerije. 1670.

Coll. apt.
Rb

A. -
1960

